

Bodleian Libraries

UNIVERSITY OF OXFORD

This book is part of the collection held by the Bodleian Libraries and scanned by Google, Inc. for the Google Books Library Project.

For more information see:

<http://www.bodleian.ox.ac.uk/dbooks>

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 2.0 UK: England & Wales (CC BY-NC-SA 2.0) licence.

The image shows a close-up of a book's endpaper or cover. The main surface is covered in a dense, repeating pattern of marbled paper. The pattern consists of horizontal, wavy bands of color, including shades of dark brown, blue, and tan. The pattern is highly detailed and repetitive. On the left side, there is a vertical strip of dark, textured material, likely the book's spine or a binding reinforcement. In the bottom left corner, there is a small, rectangular, light-colored label with handwritten text in yellow or gold ink. The text on the label is arranged in three lines: 'PA', '1310', and '1827'.

PA
1310
1827

DEPARTMENT OF BYZANTINE
AND MODERN GREEK IN THE
UNIVERSITY OF OXFORD

~~PA1310.1827. K5/1~~

CONFINED TO
THE LIBRARY.

Vel. PA1310. E41. K8(8)

15

ΠΑΡΕΡΓΩΝ
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ
ΤΟΜΟΣ ΟΓΔΩΟΣ.

ΑΡΡΙΑΝΟΥ
ΤΩΝ
ΕΠΙΚΤΗΤΟΥ ΔΙΑΤΡΙΒΩΝ
ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ.

REPORT

OF THE

COMMISSIONERS

OF THE LAND OFFICE

FOR THE YEAR

1891-92

1892

ΑΡΡΙΑΝΟΥ
ΤΩΝ
ΕΠΙΚΤΗΤΟΥ ΔΙΑΤΡΙΒΩΝ

ΒΙΒΛΙΑ ΤΕΣΣΑΡΑ,
ΕΚΔΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΔΙΟΡΘΩΣΑΝΤΟΣ Α. Κ.,
ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ.

ΕΝ ΠΑΡΙΣΙΟΙΣ,
ΕΚ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ Κ. ΕΒΕΡΑΡΤΟΥ.

SE TROUVE CHEZ

F. DIDOT, PÈRE ET FILS, RUE JACOB, N° 24.

1827.

G. 4.1.

« Ὁ νόμος μοι πάντα ἐστὶ, καὶ ἄλλο οὐδέν. »
Ἐπικτ. Διατρ. σελ. 251.

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ.

Τὰς Διατριβὰς τοῦ Ἐπικτήτου, γραμμένας ἀπὸ τὸν μαθητὴν αὐτοῦ Ἀρρίανον, ἐπεθύμουν, ἀλλὰ δὲν ἤλπιζα νὰ ἐκδώσω, μετὰ τὸ Ἐγχειρίδιον. Ἡ καλὴ ἔκδοσις τοῦ αὐτοῦ ἐκείνου σοφοῦ ἀνδρὸς (Schweighaeuser), ὅστις ἐξέδωκε πρὸ ἐμοῦ τὸ Ἐγχειρίδιον, μ' ἐθάρρυνε νὰ ἀναδεχθῶ καὶ τὸ πολύκοπον ἔργον τοῦτο. Αὐτοῦ λοιπὸν, ὡς εἰς ἐκεῖνο, ἠκολούθησα τὴν ἔκδοσιν, κ' ἔβαλα βάσιν τῆς παρούσης ἐκδόσεως.

Παρ' ἐκείνην εὐρέθη κατὰ τύχην εἰς τὴν βιβλιοθήκην μου, ἀντίτυπον τῶν πρώτως (1535) ἐκδοθεισῶν ἀπὸ τὸν Τριγκαυέλ-λον εἰς τὴν Βενετιαν Διατριβῶν τοῦ Ἐπικτήτου. Εἰς τοῦ Ἀντι-τύπου τούτου τὸ περιθώριον δὲν ἐξεύρω τίς ἀπὸ τοὺς πρὸ ἐμοῦ κτήτορας ἐσημείωσε διαφόρους γραφάς, καὶ σπανιωτάτας τινὰς τυπογραφικῶν τὸ πλεόν παρὰ γραφικῶν σφαλμάτων διορθώσεις. Τῶν διαφορῶν γραφῶν αἱ πλειότεραι συμφωνοῦν μ' ὅσας ἐσυνάθροισεν ἀπὸ ἀντίγραφα ὁ πρὸ ἐμοῦ ἐκδότης, καὶ διὰ τοῦτο οὐδ' ἔκριν' ἀναγκαῖον νὰ τὰς φανερώσω εἰς τὰς σημειώ-σεις μου. Ἀπὸ τὰς ἀσυμφώνους δὲν φανερόνω σχεδὸν πλὴν ὅσας ἔμβασα εἰς τὴν ἔκδοσίν μου· τὰς ὁποίας καὶ διακρίνω μὲ τὸ

σημείον ΤΡ (1). Παρά τὰς διαφόρους ταύτας γραφὰς, ἐτόλμησα, ὡς καὶ εἰς ἄλλων συγγραφέων ἐκδόσεις, ὀλίγας τινὰς διορθώσεις ἰδίας μου. Ἄν εὐτυχήσωσι τινὲς ἐξ αὐτῶν νὰ κυρωθῶσιν ἀπὸ τὴν κρίσιν τῶν σοφῶν, δὲν θέλει κριθῆν οὐδ' ἡ ἐκδοσίς μου περιττή.

Ὁ Ἐπίκτητος ἦτον ἀπὸ τὴν Ἱεράπολιν τῆς Φρυγίας, τὴν σήμερον ὀνομαζομένην ἀπὸ τοὺς βαρβάρους τυράννους τῆς Ἑλλάδος Βαμβοῦκ-Καλεσί. Ἐπωλήθη δοῦλος εἰς ἓν' ἀπὸ τοὺς σωματοφύλακας τοῦ Νέρωνος, τὸν Ἐπαφρόδιτον, ὅστις τὸν ἀπελευθέρωσεν ἔπειτα. Τοιούτων μεγαλοδούλων δεσποτῶν, κατὰ τὸν Ἐπαφρόδιτον, ὡς ἀστείως τοὺς ὀνομάζει αὐτὸς ὁ Ἐπίκτητος (2), καὶ ὡς ἔπειτα τὸ ἔδειξεν ἡ τύχη (3), τοιούτων λέγω δεσποτῶν ἀπελεύθεροι, εἰς τὴν καταφθαρμένην τὰ ἔθνη Ῥώμην, δὲν ἔμεναν πένητες. Ὁ Ἐπίκτητος ὁμῶς ἔζησεν εἰς ἄκραν πενίαν, κ' ἐπέρασε τὸ ἐπίλοιπον τῆς ζωῆς του διδάσκων τὴν ἠθικὴν φιλοσοφίαν· ἥτις οὐδ' αὐτὴ ἐδυνήθη νὰ τὸν πλουτίσῃ, μ' ὅλον ὅτι πολλοὶ πολλῶν πλουσίων οἴκων τῆς Ῥώμης νέοι

(1) Τὸ Τριγκαυελλικανὸν ἀντίτυπον τοῦτο μέλλει νὰ παρατεθῆ εἰς τὴν βασιλικὴν τῶν Παρισίων βιβλιοθήκην, εὐθὺς ἀποῦ λάβῃ τέλος ἡ τύπωσις τῆς παρούσης ἐκδόσεως.

(2) Διατριβ. IV, σελ. 239.

(3) Ἐσφάγη ὁ Ἐπαφρόδιτος ἀπὸ τὸν ὄχι ἡμερώτερον τοῦ Νέρωνος τύραννον Δομιτιανόν, μὲ πρόφασιν, ὅτι ἀντὶ νὰ σώσῃ τὸν Νέρωνα ἀπὸ τὸν θάνατον, καὶ τὸν ἐβοήθησε νὰ θανατωθῆ ταχύτερον. (Ἴδε SUEIION. *Ner.* 49, et *Domit.* 15.)

ἐσύχναζαν τὸ σχολεῖόν του εἰς τὴν Νικόπολιν, ὅπου ἐξωρίσθη μὲ τοὺς ἄλλους φιλοσόφους ἀπὸ τὸν τύραννον Δομιτιανόν.

Διὰ τὴν πενίαν, καὶ πολὺ πλεόν ἀπὸ ζῆλον νὰ συνεργήσῃ τι διδάσκων εἰς Θεραπείαν τῆς κατεχούσης τότε φθορᾶς τοὺς Ῥωμαίους, ἔμεινεν ἄγαμος. Τόση φθορὰ εἶχε χρεῖαν ὄχι ἑνὸς, ἀλλὰ πολλῶν ἰατρῶν, ἀπερισπάστων ἀπὸ πᾶσαν ἄλλην φροντίδα, καὶ ἀσχολουμένων νύκτα καὶ ἡμέραν εἰς μονώτατον τῆς διδασκαλίας τὸ ἐπάγγελμα.

Ὁ Ἐπίκτητος, ἀντὶ νὰ μισήσῃ, ἐσυμβούλευεν εἰς ἄλλους (1) τὸν γάμον, ὡς ἔν ἀπὸ τὰ καθήκοντα τοῦ χρηστοῦ πολίτου, κ' ἐκατηγόρει τοὺς συμβουλευοντας τὴν ἀγαμίαν (2). Αὐτὸς ἀνέθρεψε μισθώσας τροφὸν, βρέφος φίλου, ὅστις διὰ πτωχείαν ἐμελέτα νὰ τὸ ἀπορρίψῃ (3).

Ἀλλὰ δὲν τὸν ἐλάνθανεν, ὅτι συμβαίνουν εἰς τὸν βίον καὶ

(1) Ἐπικτ. Διατριβ. σελ. 146. Ἐνας ἀπὸ τούτους ἦτο καὶ ὁ φιλόσοφος Δημόναξ. Ὅταν ὁ Ἐπίκτητος τὸν παρεκίνει νὰ λάβῃ γυναῖκα καὶ νὰ τεκνοποιήσῃ, ὡς πρέπον εἰς ἄνδρα φιλόσοφον, ν' ἀφήσῃ ἄλλον ἀντ' αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον, « Πρέπον γὰρ καὶ τοῦτο φιλοσόφῳ ἀνδρὶ, ἕτερον » ἀνθ' αὐτοῦ καταλιπεῖν τῇ φύσει, » τὸν ἀπεκρίθη εὐστόχως ὁ Δημόναξ, Δός με λοιπὸν, Ἐπίκτητε, μίαν ἀπὸ τὰς θυγατέρας σου, « Οὐκοῦν, ὦ Ἐπίκτητε, δός μοι μίαν τῶν σουτοῦ » θυγατέρων. » Ἴδε τὸν Λουκιαν. Δημόνακτ. §. 55.

(2) Ἐπικτ. Διατριβ. σελ. 54.

(3) « Γυναῖκα προσελάβετο παιδίου τροφὸν, ὅπερ ἐκτίθεσθαι μέλλον » ὑπό τινος τῶν αὐτοῦ φίλων διὰ πενίαν, αὐτὸς λαθὼν ἀνεθρέψατο. » Συμπλικ. Ἐξήγ. Εἰς τὸ Ἐπικτ. Ἐγχειρίδ. σελ. 272.

περιστάσεις, ὅτε ὁ πολίτης πλειότερον ὠφελεῖ τὴν πατρίδα μένων ἄγαμος, παρά ἀφίνων εἰς αὐτὴν τέκνα, πολλάκις τοῦ πατρὸς ἀνομοιότατα· ὅθεν καὶ ἐρωτᾶ, ἐὰν ἀπὸ τοὺς Θηβαίους ὅσοι ἐτεκνοποίησαν, ὠφέλησαν πλεον τὰς Θήβας παρά ὁ ἄγαμος Ἐπαμινώνδης, ἢ ἂν ὁ πεντήκοντα γεννήσας υἱοὺς Πρίαμος συνήργησε πλεον εἰς τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν, παρά ὁ ἄγαμος Ὀμηρος (1).

Ὅστις ἐπιθυμεῖ νὰ μάθῃ, πόσους ὠφέλησεν ἀκουόμενος ζῶν, καὶ πόσους μετὰ θάνατον ἀναγινωσκόμενος ὁ Ἐπίκτητος, πρέπει νὰ ἐρωτήσῃ τὴν κοινὴν περὶ αὐτοῦ μακροχρόνιον ὑπόληψιν. Τῶν παλαιῶν τὰ παραγγέλματα, ὅταν μάλιστα συνοδεύονται μὲ τὸ παράδειγμα τῆς διαγωγῆς τοῦ παραγγέλλοντος, εἶναι σπέρματα ἀρετῆς, ὅχι πάντοτε σπειρόμενα εἰς πέτρας. Αὐτοὶ ἔφεραν κατὰ μικρὸν τὸν πολιτισμὸν τῶν σημερινῶν ἔθνων· αὐτοὶ, ἐκδιδόμενοι, διαδιδόμενοι καὶ ἀναγινωσκόμενοι, τὸν προβιβά- ζουν καθ' ἡμέραν, καὶ αὐτοὶ μέλλουν νὰ τὸν τελειώσωσι, διὰ τῆς παιδείας καὶ τῆς ἐλευθερίας, χωρὶς τῶν ὁποίων ὁ πολι- τισμὸς τρέχει πάντοτε τὸν κίνδυνον νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν προτέραν ἀγριότητα.

Ἔ Ποίαν ὅμως παιδείαν νοοῦν καὶ παραγγέλλουν οἱ ἠθικοὶ οὗτοι φιλόσοφοι; Ὅχι τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἐπιστημῶν τὴν μάθησιν·

(1) « Καὶ Θηβαίους μείζονα ὠφέλησαν ὅσοι τέκνια αὐτοῖς κατέλιπον, » Ἐπαμινώνδου τοῦ ἀτέκνου ἀποθανόντος; καὶ Ὀμήρου πλείονα τῇ » κοινωνίᾳ συνεβάλετο Πρίαμος ὁ πεντήκοντα γεννήσας περικαθάρματα, » ἢ Δαναὸς, ἢ Αἴολος; » Διατριβ. σελ. 204-205. Παράβαλε καὶ τὴν σελ. 203, § 69, μὲ τὰς εἰς αὐτὴν σημειώσ. σελ. 390-391.

αὐτὴ χρησιμεύει ἀναμφιβόλως πολὺ εἰς τὴν πρόβασιν τοῦ πολιτισμοῦ, ἀλλὰ δὲν φέρει τὴν εὐδαιμονίαν εἰς τὰ ἔθνη, ὅταν δὲν συνοδεύεται μὲ τὴν ἀληθινὴν παιδείαν, τὴν τελειοποίησιν τοῦ λογικοῦ. Δυνατὸν (λέγει ὁ Ἐπίκτητος) νὰ παραβάλλεται τις μ' αὐτὸν τὸν Δημοσθένην εἰς τὴν δεινότητα τοῦ λέγειν, καὶ ὁμως νὰ κακοδαιμονῇ (1). Καὶ τοῦτο πάσχουν ὅσοι, ὠπλισμένοι τὸ πολύτιμον ὄπλον τοῦτο, ἀντὶ νὰ τὸ μεταχειρισθῶσιν, εἰς συνηγορίαν τῶν ἀδικουμένων, τὸ πωλοῦν εἰς τοὺς ἀδικοῦντας· ἀντὶ νὰ ὑπερασπίζωσι μ' αὐτὸ τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος, σπουδάζουν ἀναισχύντως νὰ τὴν ὑποτάξωσιν εἰς τὴν ὁποίαν αὐτοὶ κολακεύουν, ὡς ἀνδράποδα, ἀπόλυτον ἐξουσίαν. Δυνατὸν νὰ κατασταθῇ πανεπιστήμων, καὶ ὁμως νὰ θυστυχῇ, διὰ τὴν ἄγνοιαν τῶν ἀληθινῶν ἈΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ἈΓΑΘῶΝ (2). Δυνατὸν νὰ ἐπαγγέλλεται καὶ φιλόσοφος, καὶ ὁμως νὰ μωραίνῃ (3), ἂν δὲν ἔμαθε τὴν ἐπιστήμην τῆς Βιωτικῆς, μόνην δυνατὴν, νὰ καταστήσῃ τοὺς ἀνθρώπους εὐδαιμόνας.

Ἰ Ποίαν ἐλευθερίαν νοοῦν καὶ παραγγέλλουν οἱ ἠθικοὶ οὔτοι

(1) « Τί γὰρ κωλύει, φράζοντα ὡς Δημοσθένης, ἀτυχεῖν. . . ἄθλιον » εἶναι, πενθεῖν, φθονεῖν, ἀπλῶς ταράσσεσθαι, κακοδαιμονεῖν; » Ἐπικτ. Διατριβ. σελ. 146-147.

(2) « Φρονίμους δ' οὗ φασι εἶναι, ὅταν ἴδωσιν ἀγνοοῦντας τὰ συμφέρονθ' αὐτοῖς· καὶ περιττὰ μὲν καὶ θαυμαστὰ καὶ χαλεπὰ καὶ δαιμόνια εἰδέναι αὐτοὺς φασι, ἄχρηστα δ', ὅτι οὐ τὰ ἈΝΘΡΩΠΙΝΑ ἈΓΑΘᾶ ζητοῦσιν. » Ἀριστοτελ. Ἠθικ. Νικ. VI, 7, σελ. 113.

(3) « Δεῖ μὲν καὶ φιλοσοφεῖν, δεῖ δὲ καὶ ἐγκέφαλον ἔχειν. » Ἐπικτ. Διατριβ. σελ. 54.

φιλόσοφοι; ὄχι νὰ πράσση τις ὅ,τι θέλει· τοῦτο εἶναι **μανία**, καὶ ὄχι ἐλευθερία (1)· ἀλλ' ὅ,τι βούλεται ἡ τελειωμένη ἀπὸ τὴν παιδείαν λογικὴ του ψυχῆ. Πρῶτον αὐτῆς βούλημα σωτήριον εἶναι νὰ χαλινώσῃ τὰς ἀλόγους αὐτῆς ἐπιθυμίας, καὶ τὰς ὀρέξεις, ἡγουν νὰ μὴν ὀρέγεται μηδὲ νὰ ἐπιθυμῇ πλὴν ὅ,τι δύναται ν' ἀποκτήσῃ χωρὶς νὰ ἀδικήσῃ κανένα, ἢ νὰ προσκυνήσῃ ὁμοίον του ἄλλον διὰ τὴν ἀπόκτησιν. Ἄνθρωπος ἀπ' ἄνθρωπον δὲν δεσπόζεται (2), ἐνόσω δὲν ἐπιθυμῇ, πλὴν ὅσα ἐμπορεῖ νὰ ἀπολαύσῃ χωρὶς δεσπότην. Τὰ ἐπιθυμούμενα ἀπὸ τὴν ἀπαίδευτον ψυχὴν εἶναι ἄπειρα· ἐκ τῶν ὁποίων ἄλλα δὲν ἀποκτῶνται χωρὶς νὰ τὰ ξερηθῇ ἀδίκως ἄλλος, καὶ ἄλλα κρέμονται ἀπὸ θέλησιν ἄλλων, εἰς τοὺς ὁποίους ἐξανάγκης πρέπει νὰ ὑποταχθῇ ὅστις δὲν μάθῃ νὰ χαλινώσῃ τὰς ἐπιθυμίας του (3). Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα διδάσκουν αἱ πολύτιμοι Διατριβαὶ τοῦ Ἐπικτήτου, διὰ τὰ ὁποῖα δικαίως ἠθέλε τις τὰς ἐπονομάσειν **ΒΙΒΛΙΟΝ ἘΛΕΥΘΕΡΙΑΣ**.

Τοῦτο λοιπὸν τὸ βιβλίον χρεωστεῖ ν' ἀναγινώσκῃ συχνὰ ὅσις ἀγαπᾷ τὴν ἐλευθερίαν. Ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦτο ἔχει νὰ διδαχθῇ,

(1) « Ἐτί οὖν; ἀπόνοιά ἐστίν ἡ ἐλευθερία; Μὴ γένοιτο! Μανία γάρ » καὶ ἐλευθερία εἰς ταύτῳ οὐκ ἔρχεται. » Ἐπικτ. Διατριβ. σελ. 33.

(2) « Ἄνθρωπος ἀνθρώπου κύριος οὐκ ἔστι. » Ὁ αὐτ. αὐτόθ. σελ. 73.

(3) « Ὅ τὰ μὴ ἐφ' αὐτῶ ποθῶν ἢ φεύγων, οὔτε πιστὸς εἶναι δύναται, » οὔτ' ἐλεύθερος, ἀλλ' ἀνάγκη μεταπίπτειν καὶ μεταρρίπιζεσθαι ἅμα » ἐκείνοις καὶ αὐτὸν, ἀνάγκη δὲ καὶ ὑποτεταχῆναι ἄλλοις ἑαυτὸν τοῖς » ἐκείνα περιποιεῖν ἢ κωλύειν δυναμένοις. » Ὁ αὐτ. αὐτόθ. σελ. 12.

ὅτι διὰ μόνης τῆς ἀληθινῆς παιδείας (1) ἀποκτάται ἡ ἀληθινὴ ἐλευθερία. Ἀπὸ τοῦτο θέλει μάθειν, ὅτι ὡς λογικὸς χρεωστῆ φυσικὰ νὰ ἀποστρέφεται ὅ,τι εἶναι ἄλογον (2). 'Δὲν εἶν' ἄλογον νὰ μὴν ἐμπορῇ τις νὰ κρατῆται ὀρθὸς εἰς τοὺς πόδας του, ἂν δὲν τὸν στηρίζῃ ἄλλος; νὰ μὴ δύναται νὰ ζήσῃ, χωρὶς νὰ κρεμάσῃ τὰς ἐλπίδας τῆς ζωῆς του ἀπὸ θέλῃσιν ἄλλου; Ἡ φύσις μᾶς ἔκαμε νὰ συνεργῶμεν εἰς ἀλλήλων τὴν ζωὴν καὶ τὴν εὐδαιμονίαν, ἀλλ' ὅχι νὰ γινώμεθα κύριοι ἢ δοῦλοι ἕνας τοῦ ἄλλου, εὐεργετούμενοι χωρὶς νὰ ἀντευεργετῶμεν, ἢ μεταφέροντες τὰς εὐεργεσίας ἡμῶν ἀπὸ τοὺς ἀξίους εἰς τοὺς ἀναξίους νὰ συνεργήσωσι τίποτε εἰς τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν. Ὅσα ἐναντιοῦνται τὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ὅχι μόνον ἄλογα, ἀλλὰ καὶ ὀλέθρια εἰς αὐτόν· διότι γεννῶσι τὴν ἀνισότητα, φέρουν κατὰ μικρὸν τὰς πόλεις εἰς τὴν ὀλιγαρχίαν, καὶ τὰς παραδίδουν τελευταῖον εἰς ἑνὸς μόνου δεσπότη ἀπόλυτον ἐξουσίαν. Τόσον ἀναντιρρήτην ἀλήθειαν, ἂν δὲν τὴν ἐσκότιζαν τὰ πάθη, εὐκόλου ἦτο νὰ τὴν καταλάβωσι καὶ αὐτοὶ οἱ παντάπασιν ἀγράμματοι.

Τῆς παιδείας λοιπὸν ἔργον καὶ ἐπάγγελμα εἶναι νὰ σύρῃ τὸ

(1) « Πιστευτέον. . . . τοῖς φιλοσόφοις μᾶλλον, οἱ λέγουσι μόνους » τοὺς παιδευθέντας ἐλευθέρους εἶναι. » Ἐπικτ. Διατριβ. σελ. 77.

(2) « Τῷ λογικῷ ζῳῷ μόνον ἀφορητὸν ἐστὶ τὸ ἄλογον, τὸ δ' εὐλογον » φορητὸν. . . . Διὰ τοῦτο μάλιστα παιδείας θεόμεθα, ὥστε μαθεῖν » τὴν τοῦ εὐλόγου καὶ ἀλόγου πρόληψιν ταῖς ἐπὶ μέρους οὐσίαις » ἐφαρμόζειν συμφώνως τῇ φύσει. » Ὁ αὐτ. αὐτόθ. σελ. 6.

Λογικὸν ἀπὸ τὸ σκοτός, νὰ τοῦ διασκεδάσῃ, ὡς ἡ Ὀμηρικὴ Ἄθηνᾶ, τὴν ἀχλὺν ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς (1), διὰ νὰ διακρίνη τὰ ἀληθῶς συμφέροντα εἰς αὐτὸν ἀπὸ τὰ βλαβερά. Συμφέρει εἰς αὐτὸν νὰ ὠφελῇ τὸ κοινόν, ἂν θελῇ νὰ ὠφελῆται καὶ αὐτός (2). Τὸν συμφέρει νὰ κερδαίνῃ, καὶ ὄχι νὰ ζημιουῖται (3). Τὸν συμφέρει νὰ γαληνιάξῃ ἢ ψυχὴ του, καὶ ὄχι νὰ ταρασσεται ἀπὸ μεριμνῶν πόλεμον ἀκατάπαυστον (4). Ἀλλὰ τοιαύτην γαλήνην μὴν ἐλπίσῃ ν' ἀπολαύσῃ, ἂν δὲν ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τοὺς ματαιίους φόβους, ἂν δὲν ἀποχαιρετίσῃ τὰς ματαιίας ἐλπίδας, ἂν δὲν ἐνεργῇ πᾶσάν του πράξιν μ' ὅσῃν χρειάζεται ἢ πράξις φροντίδα, χωριστὴν ἀπ' ἄλλας φροντίδας, ὥστε, καθὼς λέγει ὁ Ἐπίκτητος, νὰ κοιμᾶται, ὅταν κοιμᾶται, καὶ νὰ ἦναι ἐξυπνος, ὅταν ἐξυπνῇ (5). Ἐνόσω δὲν προξενήσῃ τοιαύτην γαλήνην εἰς τὴν ψυχὴν του, μὴ κομπάζῃ ὅτι εἶναι εὐδαίμων, μηδ' ἂν ἤθελ'

(1) Ἰλιάδ. ε', 127.

(2) « Καθόλου τε τοιαύτην τὴν φύσιν τοῦ λογικοῦ ζώου κατεσκεύασεν, » ἵνα μηδενὸς τῶν ἰδίων ἀγαθῶν δύνηται τυγχάνειν, εἰ μὴ τι εἰς τὸ » κοινόν ὠφέλιμον προσφέρηται. » Ἐπικτ. Διατριβ. σελ. 48.

(3) « Οὐδεὶς δίχα ἀπωλείας καὶ ζημίας κακὸς ἐστί. » Ὁ αὐτ. αὐτόθ. σελ. 98.

(4) « Πᾶν ἀμάρτημα μάχην περιέχει. . . Πᾶσα δὲ ψυχὴ λογικὴ » φύσει διαβέβληται πρὸς μάχην. » Ὁ αὐτ. αὐτόθ. σελ. 151.

(5) « Ὑπὲρ τοῦ καθεύδοντα καθεύδειν, ἐρηγορότα ἐρηγορέναι, » μὴ φρενίσθαι μηδὲν, μὴ ἀγωνιᾶν ὑπὲρ μηδενός. » Ὁ αὐτ. αὐτόθ. σελ. 286. « Πότε ἀταραχώτερον ἐκάθευδες; νῦν, ἢ πρὶν γενέσθαι φίλος » τοῦ Καίσαρος; » σελ. 237.

ἀποκτήσειν ὅλους τοὺς Θησαυροὺς τῆς γῆς, καὶ προσκυνεῖσθαι ἀπ' ὅλους τοὺς κατοίκους αὐτῆς, ὡς βασιλεὺς τῆς οἰκουμένης. Ἐρώτησε τοὺς δυνατοὺς τῆς γῆς περὶ τῆς ψυχικῆς αὐτῶν καταστάσεως. Ἄν δὲν ἐξομολογῶνται, ὡς ὁ βασιλεὺς Σέλευκος (1), εἰλικρινῶς τὴν κακοδαιμονίαν των, ὅλοι βασανίζονται ἀπὸ τὴν αἴσθησιν αὐτῆς. Ἐρώτησε μάλιστα τούτους τοὺς ἐσχάτως τολμήσαντας νὰ κατασταθῶσι διδάσκαλοι ληστῶν καὶ φονέων, διὰ νὰ ἐξολοθρεύσωσιν ἀπὸ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς ἔθνος ὀλόκληρον, τοῦ ὁποίου τὸ μέγα ἀμάρτημα εἶναι, ὅτι δὲν ὑποφέρουν πλέον, οὔτε νὰ ληστεύωνται οὔτε νὰ φονεύωνται· ἐρώτησέ τους, ποῖαν ἡδονὴν ἀπολαύουν ἀπὸ τὰς συβαριτικὰς των τραπέζας, ποῖον ὕπνον κοιμῶνται εἰς τὰ πολυτελῆ των σρώματα· ἐρώτησέ τους, ἂν κοιμώμενοι κοιμῶνται, ἂν ἐξυπνούμενοι ἐξυπνῶσιν, ἂν αἱ φιλίαι των δὲν ἦναι καθαραὶ λυκοφιλίαι (2), ἂν αἱ ἔχθραι των δὲν τοὺς βασανίζωσι τόσον ὀδυνηρότερα, ὅσον ἀναγκάζονται νὰ τὰς σκεπάζωσι μὲ τὸ προσωπεῖον τῆς φιλίας· ἂν συνομιλοῦντες πρὸς ἀλλήλους, δὲν κολάζονται ἀπὸ τὴν ἀκατάπαυστον ἐπιθυμίαν, πῶς νὰ παγιθεύσῃ ἕνας τὸν ἄλλον, καὶ ἀπὸ τὴν πολύπονον προσοχὴν, μὴ πέσῃ ἕνας εἰς τοῦ ἄλλου τὰς παγίδας. Ὅχι, ὄχι! μὴν ἀπατῶνται οἱ ταλαίπωροι. Ἡ γαλήνη τῆς ψυχῆς δὲν ἀγοράζεται μὲ τὴν ἐξουσίαν καὶ μὲ τὸν πλοῦτον· ἡ εὐδαιμονία εἶναι βραβεῖον τῆς ἀρετῆς (3)· αἱ μισάνθρωποι

(1) Ἴδε τὰ Πολιτικ. τοῦ Πλουτάρχ. σελ. 31.

(2) Ἴδε Πλάτων. Ἐπιστολ. III, σελ. 318, καὶ Μάρκ. Ἀντων. ΙΑ', ε'.

(3) « Ὅπου γὰρ ταραχαί, καὶ λύπαι, καὶ φόβοι, καὶ ὀρέξεις ἀτελεῖς,

ψυχαὶ κατεδικάσθησαν νὰ τρώγωνται ἀπὸ σκώληκα ἀκοίμητον, τὴν ταραχὴν τῆς ψυχῆς.

Ἐν ἀκόμῃ παράγγελμα τοῦ Ἐπικτήτου ἄς μὲ συγχωρηθῇ νὰ ἐνθυμίσω τοὺς ἀναγνώστας, καὶ κατεξαίρετον τοὺς νέους μας. Εἶμαι βέβαιος, ὅτι αἱ Διατριβαὶ θέλουν τοὺς ἀρέσειν πολὺ, διὰ τὸ ψυχαγωγικὸν (1) μάλιστα τοῦ ὕφους, ἐκ τοῦ ὁποίου φαίνεται, τὸ ἀπλοῦν, τὸ ἀπερίεργον, τὸ πατρικὸν καὶ φιλόστοργον ἦθος τοῦ διδάσκοντος, καὶ τὸ ὁποῖον θέλει τοὺς ἐνθουσιάσειν εἰς μίμησιν τῆς ἀρετῆς του, τώρα μάλιστα, ὅτε ἡ πατρίς των, ἐλευθερουμένη ἀπὸ τυράννους, ἔχει χρεῖαν ἀληθῶς ἐλευθέρων πολιτῶν.

Τοῦτον ὁμῶς τὸν ἐνθουσιασμὸν πρέπει νὰ προσέχωσι μὴ τοὺς φαντασιώσῃ, ὅτι δύνανται νὰ ἐλευθερωθῶσιν αὐθημερὸν ἀπ' ὅσα ἡ νεότης, ἡ ἢ κακὴ ἀνατροφή ἐφύτευσεν εἰς τὰς ψυχὰς των πάθη. Ἐδῶ μάλιστα παρὰ ποῦ ποτ' ἄλλοῦ εἶναι ἀναγκαῖον τὸ ΓΝῶΘΙ ΣΑΥΤΟΝ. Ἄς ἀρκεσθῇ λοιπὸν ὁ νέος, ἀναγινώσκων τὰς Διατριβάς, πρῶτον νὰ τὰς μελετήσῃ καὶ νὰ τὰς νοήσῃ καλῶς· ἔπειτ' ἄς σπουδάσῃ νὰ ἐκριζόνη κατὰ μικρὸν ἀπὸ τὴν ψυχὴν τὰς ἐμποδιζούσας τὴν ἐλευθερίαν ἀλόγους ὀρέξεις μίαν του μετὰ τὴν ἄλλην, ὅχι ὅλας ἐντάμα· διὰ νὰ μὴ πάθῃ ὅ,τι ἔπαθαν πολλοὶ

» καὶ ἐκκλίσεις περιπίπτουσαι, καὶ φθόνοι καὶ ζηλοτυπίαί, ποῦ ἐκεῖ
» πάροδος εὐδαιμονίας; » Ἐπικτ. Διατριβ. σελ. 202.

(1) Τὸ ψυχαγωγικὸν εἶναι, ὅ,τι οἱ διδάσκαλοι τῆς Ῥητορικῆς ὀνομάζουσι Ηθός, καὶ ἴσως ὅ,τι οἱ Γάλλοι σημαίνουν κάποτε διὰ τῆς μεταφορικῆς λέξεως *onction*, τὴν ὁποίαν λεκτικῶς ἤθελέ τις ἐρμηνεύσειν Ἀρετᾶλειπτρον.

μαθηταὶ τοῦ Ζήνωνος, λειποτακτῆσαντες αἰσchrῶς, διότι ἠθέλησαν νὰ κατασταθῶσιν αὐθημερὸν Ζήωνες (1) · πολλοὶ μαθηταὶ τοῦ Σωκράτους, διότι ἐφαντάσθησαν νὰ γενῶσι πάραυτα Σωκράται. Πολλοὺς τοιοῦτους ἐπαγγελλομένους Στωϊκοὺς ἐγνώρισε καὶ ὁ Ἐπίκτητος (2) συγχρόνους του, ἄνδρας κομπαστὰς καὶ φλυάρους · καὶ οἱ τοιοῦτοι πιθανὸν ὅτι ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς τὸν τύραννον Δομιτιανὸν νὰ ἐξορίσῃ ἀπὸ τὴν Ρώμην καὶ τοὺς ἀληθεῖς φιλοσόφους, μεταξύ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ ὁ Ἐπίκτητος (3).

Ἀπὸ τὴν πείραν διδαγμένος ὁ σεβάσμιος οὗτος φιλόσοφος, παραγγέλλει τοὺς νέους νὰ βαδίζωσι πλέον παρὰ νὰ τρέχωσιν εἰς τὸ στάδιον τῆς ἀρετῆς. Ὅλα τὰ μεγάλα (λέγει) φέρουν κίνδυνον εἰς τὸν ἀρχάριον · τίποτε ἀπ' αὐτὰ δὲν ἀποκτᾶται αἰφνιδίως (4) · τίποτε ἀπὸ τὰ βαρῦτιμα δὲν ἀγοράζεται μὲ ὀλίγην τιμὴν, οὐδὲ καμμία τέχνη ἀξιόλογος μαυθάνεται εἰς μικρὸν χρόνου διάστημα (5). Ἀπὸ τὰ μικρὰ, τὰ εὐκόλα καὶ πρόχειρα καθήκοντα πρέπει ν' ἀρχίσῃ, ὡς ἀπὸ τροφὴν λεπτὴν, ἀρμόζουσιν εἰς τὸν ἀκόμη ἀσθενῆ του στόμαχον, ὅστις ἐπιθυμεῖ νὰ προχωρήσῃ καὶ εἰς τὰ κατορθώματα τῆς ἀρετῆς.

(1) Ἰδ. Ἀθήν. σελ. 281 καὶ 565.

(2) Διατριβ. σελ. 127-128 καὶ 170.

(3) SUTTON. *T. F. Domit.* § 10, TACIT. *Agricol.* § 2.

(4) « Πᾶσα μεγάλη δύναμις ἐπισφαλῆς τῷ ἀρχομένῳ » (Ἐπικτ. Διατριβ. σελ. 183). « Οὐδὲν τῶν μεγάλων ἄφνω γίνεται κ. τ. λ. » (Αὐτόθ. σελ. 39).

(5) « Τί οὖν; ἐλπίζεις, ὅτι τὴν μεγίστην τέχνην ἀπὸ ὀλίγων ἐστιν » ἀναλαβεῖν. » Ὁ αὐτ. αὐτόθ. σελ. 51.

Δέν εἶναι πολλὰ δύσκολον, παραδείγματος χάριν, νά ἀποσυνειθίσῃ κατὰ μικρὸν τὴν ὑπέρμετρον τροφὴν καὶ πόσιν, ὅστις ἐσυνειθίσε τὴν πολυφαγίαν καὶ πολυποσίαν. Δέν εἶναι δύσκολον νά ἀπαρνηθῇ τὰς ψευδολογίας, ὡς ἀτχημίας τοῦ Λογικοῦ. Δέν εἶναι δύσκολον, νά φυλάσῃ ὡς παρακαταθήκην ὅ,τι ἤθελέ τις τὸν ἐμπιστευθῆν ἀπόρρητον. Εὐκόλον εἶναι νά μὴ σπεύδῃ νά κρίνῃ τῶν ἄλλων τὰς πράξεις, πρὶν γνωρίσῃ τὰς αἰτίας τῶν πράξεων· καὶ ἀκόμη εὐκολώτερον, νά μὴ λοιδορῇ, νά μὴν ὑβρίζῃ, νά μὴ δαγκάνῃ, μηδὲ νά σπαράσῃ ὡς Θηρίον (1) τοὺς, ὅσοι δέν τὸν ἔβλαψαν μικρὸν ἢ μέγα τίποτε. Ὅστις πρὶν δυναμωθῇ κατὰ μικρὸν εἰς τὰ εὐκόλα ταῦτα καὶ πρόχειρα καθήκοντα, τολμήσῃ νά γευθῇ τὰ δυσκολώτερα, κινδυνεύει νά τὰ ἐξεράσῃ, ὡς ἀδύνατος νά τὰ χωνεύσῃ (2).

Τοῦτον τὸν κίνδυνον τρέχουν μάλιστα ὅσοι δέν εὐτύχησαν νά λάβωσι χρηστὴν ἀνατροφὴν παιδιόθεν. Ἐκαὶ πόσοι ἀπὸ τοὺς νῦν νέους ἀπέλαυσαν τοῦτο τὸ καλόν; Μὴν ἀπελπισθῶσιν ὁμῶς διὰ τοῦτο· ἂν ἡ ψυχὴ των δέν ἔφθασεν ἀκόμη ν' ἀπολίθωθῇ τὴν ὁποίαν λέγει ὁ Ἐπίκτητος διπλῆν ἀπολίθωσιν (3), ἐμποροῦν νά

(1) « Τί γάρ ἐστιν ἄλλο λοιδοροῦ καὶ κακοήθους ἄνθρωπος, ἢ ἀλώπηξ, » ἢ τι ἄλλο ἀτυχέστερον καὶ ταπεινότερον. » Ἐπικτ. Διατριβ. σελ. 10.

(2) « Νῦν δὲ μὴ δυνάμενοί τινες τὸν ψωμὸν καταπίνειν, συντάξεις » ἀγοράζοντες ἐπιβάλλονται ἐσθίειν. Διὰ τοῦτο ἐμοῦσιν, ἢ ἀπεπτοῦσιν· εἶτα στρόφοι καὶ κατάρροια καὶ πυρετοὶ κ. τ. λ. » Ὁ αὐτ. αὐτόθ. σελ. 61.

(3) « Ἀπολιθώσεις δ' εἰσὶ διτταί· ἡ μὲν, τοῦ νοητικοῦ ἀπολίθωσις, » ἡ δὲ τοῦ ἐντρεπτικοῦ κ. τ. λ. » Ὁ αὐτ. αὐτόθ. σελ. 14.

τὴν καθαρίσωσιν ἀπ' ὅσα ἐφύτευσεν εἰς αὐτὴν ἢ κακὴ ἀνατροφή σπέρματα τῆς κακοδαιμονίας, καὶ νὰ κατασθῶσιν αὐτοὶ ἑαυτῶν παιδαγωγοὶ καὶ διδάσκαλοι.

Πρῶτον ἔργον ἀναγκαῖον εἶναι : ἃ ἀποκλίνωσιν ἀπὸ τὸ μέγιστον τῆς εὐδαιμονίας ἐμπόδιον, τὴν οἴησιν (1). Ὅλα τῆς ψυχῆς τὰ πάθη μᾶς ἀποπλανοῦν ἀπὸ τὴν φέρουσαν εἰς εὐδαιμονίαν ὁδόν· ἀλλ' ἡ οἴησις (2) μᾶς ἀπομακρύνει τόσον ἀπ' αὐτὴν, ὥστ' οὐδὲ δυνάμεθα πλέον νὰ τὴν εὕρωμεν. Δεύτερον, νὰ φεύγωσι τὰς συναναστροφὰς τῶν ἀχρείων ἀνθρώπων, καὶ νὰ προσκολλῶνται εἰς τοὺς φρονίμους ἄνδρας. Τρίτον, νὰ διαβάξωσι τῶν παλαιῶν ἀνδρῶν τὰ παραγγέλματα, ὅχι ὡς ἀναγνώσται, ἀλλ' ὡς παρόντες παρόντων διδασκάλων ἀκροαταί. Μόνος οὗτος ὁ τρόπος δύναται νὰ τοὺς κινήσῃ εἰς μίμησιν,

(1) « Τί πρῶτόν ἐστιν ἔργον τοῦ φιλοσοφοῦντος; Ἀποβαλεῖν οἴησιν » κ. τ. λ. » Ἐπικτ. Διατριβ. σελ. 117.

(2) *Présomption*, πάθος τῶν νέων, καὶ διὰ τοῦτο πολλῆς προσοχῆς ἄξιον νὰ ἀποσπασθῇ, πρὶν κάμῃ ρίζας βαθείας. Τὰ παθογνωμονικὰ του σημεῖα εἶναι, νὰ καθυπερβάλῃ τὸν ἑνα πόδα εἰς τὸν ἄλλον, νὰ ὑπτιάζῃ ἢ νὰ κυπτάζῃ συχνὰ τὸ σῶμα, νὰ τρίβῃ τὰς χεῖρας ἢ τὸ μέτωπον, πρὶν ἀνοίξῃ τὸ στόμα, νὰ λαλῇ γνωμοτυπικῶς (*sententieusement*), νὰ προφέρῃ τοὺς λόγους, ὡς ἀποφθέγματα, μηδὲ νὰ ὑποφέρῃ ἀντιλογίαν. Ἄν εὔρη τις τοιαῦτα σημεῖα εἰς ἑαυτὸν, μὴν ἀμφιβάλλῃ, ὅτι ἀρρώσκει τὴν δεινὴν ἀρρώσθειαν τῆς κακοδαιμονίας, κ' ἔχει χρεῖαν καθαρσίου. Ἐς δράμῃ χωρὶς ἀναβολὴν εἰς τὸ XXXIII κεφάλαιον τοῦ Ἐγχειριδίου τοῦ Ἐπικτήτου, καὶ εἰς τὸ *Plan d'amélioration morale* τοῦ Ἀμερικανοῦ φιλοσόφου Φραγκλίνου.

μόνος νὰ γεννήσῃ εἰς τὰς ψυχὰς των τῆς ἀληθινῆς ἐλευθερίας τὸν ἔρωτα.

Πρέπει ἀκόμη νὰ ἔχωσι καὶ τῆς μιμήσεως καθαρὰν ἔννοιαν, διὰ νὰ μὴν ὑπερβαίνωσι, χωρὶς ἀνάγκην, τὰ ὄριά της. Ἡ ἀσκησις τῆς ἀρετῆς δὲν εἶναι ἀσκησις σκληραγωγίας, ἀκτημοσύνης, πτωχείας καὶ εἰς τὰ βουναὶ διαγωγῆς. Ἀρκεῖ εἰς τὸν μιμητὴν νὰ ἰσχυροποιήσῃ τὴν ψυχὴν του, ὥστε νὰ ὑποφέρῃ καὶ σκληραγωγίαν, καὶ πτωχείαν, ἂν δὲν δύναται νὰ τὴν ἀποφύγῃ, χωρὶς νὰ χάσῃ τὸν ἀτίμητον πλοῦτον τῆς ἐλευθερίας. Διὰ νὰ τὴν φυλάξῃ, δὲν χρεωστεῖ νὰ ᾔναι πένης ὡς ὁ Σωκράτης, ἢ νὰ κατοικῇ γυμνὴν ἀπὸ σκεύη κατοικίαν ὡς ὁ Ἐπίκτητος (1)· ἀρκεῖ νὰ προετοιμάζεται, ἂν ἡ τύχη τὸν βάλῃ εἰς ὁμοίας περιστάσεις τοῦ Σωκράτους καὶ τοῦ Ἐπικτήτου, νὰ προκρίνῃ τὴν μεγαλοπρεπῆ (2) πενίαν, παρὰ νὰ ἀμαυρώσῃ τὸ Ἡγεμονικόν του (3), ὥστε καὶ νὰ πωλήσῃ (4) τὴν ἐλευθερίαν του

(1) Ἰδ. Συμπλίκ. Ἐξήγ. εἰς τὸ Ἐπικτ. Ἐγχειρίδ. σελ. 102.

(2) Τὸ παράξενον ἐἴθετον τοῦτο εἶναι τοῦ καλοῦ Πλουτάρχου (Αἰμ. Παυλ. § 5), ὅστις λέγει περὶ τοῦ Αἰλίου Τουβέρωνος, « Ἄνὴρ ἄριστος, » καὶ μεγαλοπρεπέστατα Ῥωμαίων πενία χρησάμενος. » Ἄν ἀμφιβάλλῃ τις, ὅτι ἔχει καὶ ἡ πενία τὴν μεγαλοπρέπειάν της, ἀς ἐρωτήσῃ τὸ λογικόν του, τίνα κρίνει μεγαλοπρεπέστερον, τὸν μέγαν Ἀλέξανδρον, πέμποντα δωρεὰν εἰς τὸν Φωκίωνα ἑκατὸν τάλαντα, ἢ τὸν ἀποστρεφόμενον τὴν δωρεὰν τοῦτον Φωκίωνα (Πλουταρχ. Φωκ. § 18).

(3) « Πρὸ πάντων δὲ τὸ ἡγεμονικόν αὐτοῦ δεῖ καθαρώτερον εἶναι » τοῦ ἡλίου. » Ἐπικτ. Διατριβ. σελ. 206.

(4) Ὁ αὐτ. Ἐγχειρίδ. XII καὶ XXV.

διὰ νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὴν πενίαν. Ἡ ἀρετὴ τοῦ φιλοσόφου, καὶ ἐξαιρέτως τοῦ χριστιανοῦ φιλοσόφου, δὲν ὁμοιάζει τὴν ἀρετὴν τῶν Γυμνοσοφιστῶν ἢ τῶν Βραχμάνων (1)· ἀλλὰ συγχωρεῖ εἰς αὐτὸν ὅλας τὰς ἀβλαβεῖς ἡδονάς, ἐὰν μόνον δύναται νὰ τὰς ἀπολαύσῃ, χωρὶς νὰ τὰς πληρώσῃ μὲ τὴν χρυσὴν ἐλευθερίαν του, ἐὰν μόνον θελήῃ νὰ τὰς συμμετέχωσι καὶ ἄλλοι μ' αὐτὸν, μηδὲ ταράσῃ τὴν εὐδαιμονίαν τῶν ἄλλων, διὰ νὰ τὰς ἔχῃ μόνος αὐτός.

Ταύτην τὴν ἀρετὴν ἐξήτει ἀπὸ τοὺς μαθητάς του ὁ ἐνάρετος Ἐπίκτητος, ταύτην ὁ θαυμαζόμενος ἀπὸ τὸν Ἐπίκτητον Σωκράτης· καὶ ταύτην θελεῖ ἀποκτήσειν ὅστις μιμηθῇ τοὺς μακαρίους τούτους ἄνδρας φρονίμως, μόνον σκοπὸν τῆς ἀποκτήσεως ἔχων νὰ ὠφελῆσῃ τὴν πατρίδα του, ὠφελούμενος πρῶτος αὐτός (2), καὶ νὰ τὴν καταστήσῃ εὐδαίμονα διὰ τῆς ἰδίας του εὐδαιμονίας.

(1) Ὅστις ἐπιθυμεῖ νὰ μάθῃ τὰς ἀνοήτους σκληραγωγίας τῶν Ἰνδῶν τούτων ἀσκητῶν, ἀς ἀναγνώσῃ τὸν Στράβωνα (Γεωγραφ. XV, σελ. 712-719).

(2) « Δύναται τις ὠφελῆσαι καὶ ἄλλους, μὴ αὐτὸς ὠφελημένος; » Ἐπικτ. Διατριβ. σελ. 209.

Ἐπειδὴ ἐζητήθην ἀπ' αὐτὰ τοῦ Διαλόγου τὰ πρόσωπα νὰ θέσω τὸν ἐξῆς Διαλογὸν εἰς τὰ Προλεγόμενά μου, ἠναγκάσθην νὰ διαιρέσω καὶ τὰς διατριβάς τοῦ Ἐπικτήτου εἰς δύο μέρη. Τοῦ δευτέρου μέρους, περιέχοντος τὸ λειπόμενον τέταρτον τῶν Διατριβῶν βιβλίον, τὰς σημειώσεις καὶ τοὺς Πίνακας, ἡ τύπωσις μέλλει νὰ τελειωθῇ μετ' ὀλίγας ἡμερῶν ἐβδομάδας· ἀλλ' αἱ μετὰ τοῦτο τὸ μικρὸν διάστημα περιστάσεις, ἐνδέχεται νὰ ᾖναι τοιαῦται, εἰς ὁποίας νὰ μὴν ἀρμόζῃ πλέον ὁ Διάλογος.

Τὰ πρόσωπα τοῦ Διαλόγου, ἂν καὶ τρόπον τινα ἐναντίου χαρακτῆρος, συμφωνοῦν ὁμῶς εἰς τὴν ἐπιθυμίαν ν' ἀποκτήσωσι πατρίδα ἐλευθέραν, κυβερνωμένην οὕτως, ὥστε πᾶς ἕνας ἀπὸ τοὺς πολίτας αὐτῆς, μὴ γνωρίζων ἄλλον δεσπότην παρά τὸν νόμον, νὰ φωνάζῃ ἀφόδως, « Ὁ νόμος μοι πάντα ἐστὶ, καὶ » ἄλλο οὐδέν (1). »

Διὰ τούτου τοῦ καλοῦ τὴν ἀπόλαυσιν, ὡς βεβαίαν, χαίρει καὶ σκιρτᾷ ὁ Πασιχάρης· ὡς ἐλπιζομένης ἀκόμη, τρέμει τὴν ἀποτυχίαν ὁ Δημοχάρης.

(1) Διατριβ. IV, σελ. 251.

ΔΙΑΛΟΓΟΣ.

ΔΗΜΟΧΑΡΗΣ, ΠΑΣΙΧΑΡΗΣ.

Π. Καλὴν ἡμέραν.

Δ. Καλὴν σὲ τὴν εὐχομαι κ' ἐγὼ, μ' ὅλον ὅτι ἀρχίζει δι' ἐμὲ κακίστη.

Π. Ἰ Τί ἔπαθες πάλιν, τί σε συνέβη;

Δ. Ἰ Δὲν βλέπεις, φίλε, τὸν καπνόν;

Π. Ἰ ἔχει τὰς χάριτάς του καὶ ὁ καπνός.

Δ. Τὰ συνειθισμένα, τὰ μαθημένα σου.

Π. Ἰ ἄνοιξε τὸ παράθυρον, ἂν σ' ἐνοχλῇ ὁ καπνός.

Δ. Ἰ ἄλλ' ὁ ἄνεμος!

Π. Δὲν εἶναι οὐδ' αὐτὸς ἀνωφελής· καθαρίζει τὸν ἀέρα τῆς κατοικίας.

Δ. Δὲν ὠνομάσθης, φίλε, τουκακοῦ, Πασιχάρης (1). Ὅλα καλὰ, ὅλα χαριτωμένα! Ὑπομονή, ἂν μόνος σὺ τὰ ἔκρινες τοιαῦτα· ἀλλὰ νὰ θέλῃς νὰ τὰ κρίνωσι κ' οἱ ἄλλοι κατὰ σέ, τοῦτο μὲ φαίνεται παράξενον...

Π. Εἰς τὸν παρόντα κόσμον τίποτε δὲν συμβαίνει παράξενον. « Οὐδὲν καινὸν ὑπὸ τὸν ἥλιον. »

Δ. Ἰ ἂν μ' εὕρισκες εἰς χεῖρας τριῶν ἢ τεσσάρων ληστῶν, ἤθελες ἴσως εὐρεῖν κ' εἰς τοῦτο χαρὰς καὶ χάριτας πολλὰς.

(1) Optimiste.

Π. Ἐλπίδα κὰν καὶ ἀφορμὴν νὰ λυτρώσω φίλον ἀπὸ ληστὰς. Ἄν τὸ κατόρθωσα, χαρὰ μεγάλη εἰς τοὺς δύο μας· ἂν ὑπερ-
 ἰσχυαν, νὰ δέσωσι κ' ἐμὲ μαζῆ σου οἱ λησταί, μετὰ τὴν
 εὐχαρίστησιν, ὅτι ἐπλήρωσα τὸ χρέος μου, εἶχα νὰ χαίρω καὶ
 ὅτι ἤμην συνδεμένος μὲ φίλον, νὰ τὸν παρηγορῶ, παρηγορούμενος
 ἀπ' αὐτὸν, καὶ, κατὰ τοὺς δούλους τῆς σκηνῆς, νὰ ἐρωτῶ ἐγὼ
 ἐσένα,

—————Ω κακόδαιμον, πῶς ἔχεις;

καὶ ν' ἀποκρίνεσαι σὺ πρὸς ἐμὲ,

Κακῶς, καθ' ἅπερ σύ. —————

Δ. Θαυμαστὴ παρηγορία! ὁποῖας εὐρίσκεις πολλὰς τοιαύ-
 τας, εἰς τοὺς γελωτοποιοὺς κωμικοὺς (1) τῶν Ἀθηνῶν, καλὴ
 ἴσως εἰς τοὺς τότε Ἀθηναίους, ὅτε καταφρονήσαντες τοὺς νό-
 μους τοῦ Σόλωνος, ἔτρεχαν εἰς τὴν ἀπώλειαν τῆς ἐλευθερίας
 των· ἀλλ' εἰς ἡμᾶς τοὺς ἀγωνιζομένους ν' ἀποτινάξωμεν ζυγὸν
 ἀγρίου τυράννου, καὶ χρεῖαν ἔχοντας μεγάλης προσοχῆς, μὴν
 ὑποπέσωμεν εἰς ἄλλου τινὸς ζυγὸν, τὰ γελοῖα, φίλε μου,
 εἶναι ἄκαιρα....

Π. Οὐδὲ τ' ἀγέλαστα πάλιν εἶναι τοῦ καιροῦ.

Δ. Νομίζεις ἴσως, ὅτι ἡ ἀγανάκτησίς μου ἦτο διὰ μόνον
 τὸν καπνόν. Τὰς μεγάλας τῆς ψυχῆς θλίψεις, ὀλίγη τις ἐνό-
 χλησις, τὰς κάμνει πολὺ θλιβερωτέρας, καθὼς εἰς τὸν ὑπέρ-
 μετρα φορτωμένον μικρὰ προσθήκη βάρους ἀρκεῖ νὰ τὸν γονα-
 τίσῃ. — Ἐν βλέπεις εἰς πόσῃν ἀταξίᾳ καὶ ταραχῇ εὐρίσκεται
 ἡ νέα μας πολιτεία;

(1) Ἀριστοφάν. Ἰππ. 7.

Π. Ἴσως ὄχι ὅσην τὴν κρίνεις.

Δ. Τοὺς κυβερνῶντας λέγω τὰ κοινά· ὅσον διὰ τοὺς στρατιώτας καὶ πολλὰ ὀλίγους τινάς, τρεῖς ἢ τέσσαρας ἴσως, στρατηγούς ἢ ναυάρχους, ἢ πατρίς χρεωστεῖ νὰ τῶν στέψη τὰς κεφαλὰς μὲ στεφάνους τοῦ Μαραθῶνος καὶ τῆς Σαλαμῖνος.

Π. Ἐπρόσμενες λοιπὸν μὲ τοὺς Σαλαμινομάχους καὶ Μαραθωνομάχους τούτους νὰ φανῶσιν ἐντάμα καὶ Ἀριστείδαι, ἢ καὶ Σόλωνες; Ἄν ἐπεθύμεις τοῦτο, ἐπεθύμεις ἀδύνατα.

Δ. Οὔτε Σόλωνας οὔτ' Ἀριστείδας ἐπρόσμενα· εὐχαριστούμην εἰς ἀνθρώπους ἔχοντας ἐγκέφαλον λογικοῦ ζώου, τὸν λεγόμενον τοῦτον κοινὸν νοῦν.

Π. Μὴ φρόντιζε περὶ τούτου· κοινὸς νοῦς δέν μας ἔλειψε ποτέ.

Δ. Ὅποιον εἶχεν ὁ Στρεψιάδης τῆς κωμωδίας, ἐπειδὴ ἀγαπᾷς τὰς κωμωδίας·

Ἐκεῖν', ἐκεῖνο, τὸν ἀδικώτατον λόγον (1).

Εἰς τὴν Κόρινθον ἐγεννήθη διχόνοια....

Π. Καὶ πολλὰ κωμική· τὴν ἤκουσα· ἀπὸ σταφίδας ἔλαβε τὰ γενέθλια.

Δ. Συγχρόνως, ἢ μικρὸν ἔπειτα μετὰ τὸν σταφιδόπολεμον τοῦτον, ἐσυγκροτήθη ἡ τρίτη ἐθνικὴ συνέλευσις, ἣτις ἐψήφισε τὴν Διοικητικὴν, ἢ, καθὼς ἤκουσ' ἄλλους νὰ τὴν ὀνομάζωσιν, Ἀντικυβερνητικὴν (2) ἐπιτροπήν· ἔμετὰ πόσην νομίζεις σκέψιν;

Π. Μετὰ μακρὰν βέβαια διαβούλευσιν.

(1) Ἀριστοφάν. Νεφ. 657.

(2) Ἦγουν, Ἀνατρεπτικὴν πάσης κυβερνήσεως.

Δ. Μόλις εἰς ἓν ὥρας τέταρτον....

Π. Δέν εἶν' οὐδὲ τὸ ταχύβουλον κακόν· σημαίνει τῶν Ἀρεοπαγιτῶν μας τὴν ὀξύνοϊαν. « Τὸ γοργόν καὶ χάριν ἔχει. »

Δ. Διὰ τοὺς οἰκτιρμοὺς τοῦ Θεοῦ! φίλε Πασιχάρη, ἄφες τὴν τόσῃν ἀδιαφορίαν εἰς πράγματα, ἐκ τῶν ὁποίων κρέμεται τῆς κοινῆς ἡμῶν πατρίδος ἡ εὐδαιμονία ἢ ἡ κακοδαιμονία. — Ἄλλ' ἄς ἐλευθερωθῶμεν πρῶτον ἀπὸ τὸν καπνὸν, ἀνοίγοντες, ὡς μ' ἐσυμβούλευες, τὸ παράθυρον, ἐπειδὴ φαίνεται ὅτι ἔπεσε καὶ ὁ ἄνεμος.

Π. Ὅπως ἀγαπᾷς· οὔτε καπνός, οὔτ' ἄνεμος μ' ἐνοχλεῖ· ἡ κρίσις σου ἤθελε μὲ λυπήσειν, ἀν ἀληθῶς ἐπίστευες ὅτι ἀδιαφορῶ εἰς τὴν εὐδαιμονίαν τῆς πατρίδος. — Ἄλλ' οὐδὲ περὶ τούτου εἶναι δίκαιον νὰ κεφαλοπονῶ. Ὅταν ἄλλοι μᾶς κρίνωσι κακὰ, τί μᾶς παραγγέλλει ὁ φίλος σου Ἐπικτήτος; τὸ ἔδοξεν αὐτῷ (1).

Δ. Ἄ! Δέν ἤξευρα ὅτι ἐπαγγέλλεσαι καὶ τὸν Στωϊκὸν φιλόσοφον.

Π. Ἄκουσε καὶ ἄλλο τοῦ φίλου σου Ἐπικτήτου· « Μὴ ζήτηι » τὰ γινόμενα γίνεσθαι ὡς θέλεις· ἀλλὰ θέλε τὰ γινόμενα ὡς γίνεται, καὶ εὐροήσεις » (2). Ὁ βίος βραχύς, φίλε μου. Τοῦτο δέν εἶναι τοῦ Ἐπικτήτου· ἄλλος σου φίλος, Ἰατρὸς (3), τὸ εἶπεν· Ὁ βίος βραχύς· ἀρκοῦν ὅσα τὸν πολεμοῦν ὀδυνηρὰ ἀπαραίτητα κακὰ· μὴν ἀφίνωμεν τὴν φαντασίαν νὰ τὰ ζωγραφῇ ὀδυνηρότερα.

(1) Ἐγχειρίδ. XLII.

(2) Αὐτόθ. VIII.

(3) Ἰπποκράτ. Ἀφορισμ. § 1.

ΔΙΑΛΟΓΟΣ.

κά

Δ. Μηδὲ πάλιν νὰ τὰ εἰκονίζῃ ὡς ἀνέμους καὶ καπνοὺς.

Π. Ὡς ἀνεμοὶ καὶ ὡς καπνοὶ, φίλε μου, πρέπει νὰ κρῖνῶνται, ἀφοῦ μίαν φορὰν συμβῶσι.

Δ. Ὅχι ὅταν συμβαίνωσιν ἀπὸ τὴν ἀγνωσίαν μας· ὅταν δυνάμενοι νὰ τὰ ἐμποδίσωμεν, τὰ τρέφωμεν ἐξεναντίας καὶ ταυξάνωμεν.

Π. Παρηγοροῦ, ὅτι δὲν εἶσαι σὺ τοῦ τάγματος ἐκείνων, ὅσοι τὰ τρέφουν καὶ ταυξάνουν· παρηγοροῦ, ὅτι τοὺς συμβουλευεῖς τὰ ἐναντία, καὶ Ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς αὐτῶν νεκροὺς, ἂν δὲν ἀκούωσι τὰς συμβουλὰς σου. Τόσον ὀλιγώτερον πρέπει νὰ μᾶς θλίβωσι τὰ παρόντα κακὰ, ὅσον οὐδ' ἦσαν ἀπροσδόκητα.

Δ. Ποτὲ δὲν ἐπροσδόκησα τόσα κακὰ.

Π. Ἐδὲν εἶσαι σὺ, φίλε, ὅστις μ' ἔλεγες ἀπαρχῆς, ὅτι ἡ ἐπανάστασις ἔγινεν ἄωρος, πρὶν ἀκόμη τὸ ἔθνος ἀποκτήσῃ παιδείαν ἰκανὴν, νὰ ὀργανίσῃ καὶ νὰ διατάξῃ νέαν πολιτείαν; Ἀπέβησαν ὅλα, ὡς τὰ ἐπρόβλεπες, καὶ ὡς ἔπρεπε νὰ τὰ προβλέψῃ πᾶς ἄνθρωπος φρόνιμος. Ἄλλ' ἐὰν ταῦτα ἦναι λυπηρὰ, ἔχομεν καὶ χαρμόσυνα ὅχι ὀλίγα· διὰ τὰ ὅποια χρεωστοῦμεν χάριτας αἰμνήστους εἰς τοὺς πρώτους κινήσαντας τὴν ἐπανάστασιν.

Δ. Ἐτοὺς μωροὺς τῆς Ἐταιρίας λέγεις, καὶ κρῖνεις χάριτος ἀξίους; Μόλις εἶναι ἄξιοι συγχωρήσεως.

Π. Συγχωρήσεως οἱ ἐλευθερωταὶ τοῦ γένους!

Δ. Ναὶ, συγχωρήσεως· ἐπειδὴ μὲ αἵματα πολλῶν μυριάδων ἀνδρῶν, μὲ καταισχύνας ἀναριθμητῶν γυναικῶν, καὶ φθορὰς παρθένων, μὲ πολλοῦ πλήθους κορασιῶν καὶ μεираκίων τουρκι-

σμόν, μὲ ὀλοκλήρων πόλεων κατασκαφὴν, ἠγόρασαν ἐλευθερίαν, ἢ μᾶλλον εἶδωλον ἐλευθερίας, ἣτις μετὰ εἴκοσι, ἢ τοπολὺ τριάκοντα ἔτη, ἔμελλ' ἀληθῶς καὶ ἀπαραιτήτως νὰ ἀποκτηθῇ χωρὶς τὰ τόσα, ἢ καὶ μὲ ἀσυγκρίτως ὀλιγώτερα κακά.

Π. Ἡ ἐλευθερία, φίλε μου, εἶναι βαρύτιμον κτῆμα· ἀγοράζεται πολλάκις ἀκριβά. Ὁμολογῶ ὅτι συνέβησαν πολλὰ δεινά· ἀλλὰ καὶ τοὺς ἔτι ζῶντας ἀπὸ τοὺς ὑπομείναντας αὐτὰ ἂν ἐρωτήσης, θέλουν προκρίνειν νὰ πάθωσι χειρότερα διὰ τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ λοιποῦ γένους.

Δ. Ἢξευρα, ὅτι αἱ περιστάσεις δικαιολογοῦν κάποτε τὸ « Συμφέρει ἓνα ἀπολέσθαι ὑπὲρ τοῦ λαοῦ· » ἀλλὰ πρώτην φοράν ἀκούω τώρα, ὅτι συγχωρεῖται νὰ ἀπολέσωμεν μέγα μέρος λαοῦ, καὶ νὰ βάλωμεν εἰς κίνδυνον ἐξολοθρευμοῦ τοὺς λοιποὺς, διὰ νὰ σώσωμεν λαόν.

Π. Δὲν λέγω τοῦτο· ἄπαγε!

Δ. Ἔτι λοιπὸν λέγεις, ἂν δὲν λέγῃς τοῦτο; Τοῦτο ἔκαμαν οἱ ἀντάρται.

Π. Μὴ τοὺς ὀνομάζῃς ἀντάρτας.

Δ. Ἀντάρτης, φίλε μου, λογίζεται, ὅστις κινεῖ πολιτικὴν κατάστασιν ἔθνους, χωρὶς τὴν θέλησιν τοῦ ἔθνους.

Π. Ἄκόμη καὶ κατάστασιν τυραννικὴν;

Δ. Ἄκόμη καὶ τυραννικὴν, ἐὰν τὸ ἔθνος τὴν ὑποφέρῃ.

Π. Ἄλλ' ἂν τὴν ὑποφέρῃ δι' ἀδυναμίαν ἢ δι' ἀπαιδευσίαν;

Δ. Μὴν ἐπιχειρήσης λοιπὸν τὴν λύτρωσίν του, ἐὰν πρῶτα δὲν τὸ παιδεύσης, ἂν δὲν τὸ δυναμώσης πρῶτα τόσον, ὥστε ν' ἀποτινάξῃ τὸν ζυγὸν μὲ μεγάλας ἐλπίδας, καὶ φόβους ὅσον

δυνατὸν μικρούς. Τοῦτο ἤθελ' εἶσθαι τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ὁποίου ἔλεγα εἰκοσαετοῦς ἢ τριακονταετοῦς χρονικοῦ διαστήματος. Εἰς τοῦτο τὸ διάστημα ἡ ἀπαιδευσία τοῦ τυράννου (χάρις εἰς τὴν μισόμουσον Ξρησκείαν του) ἔμενε πάντοτ' ἡ αὐτὴ, καὶ ἡ ἀδυναμία του ἐπροχώρει εἰς παραλυσιν· ὁπότ' ἐξεναντίας ἡμεῖς οἱ τυραννούμενοι ἐπροκόπταμεν καθημέραν εἰς τὴν παιδείαν, καὶ καθημέραν ἐπλουτιζόμεθα ἀπὸ τὸ ἐμπόριον.

Π. Εἰκονίζεις τὰ πράγματα. . . .

Δ. Μὴ μου διακόπτῃς, φίλε Πασιχάρη, τὸν λόγον μὲ τὰς πασιχαρεῖς τῆς φαντασίας σου ζωγραφίας. Τώρα συμβαίνει ὅ,τι ἐπεθύμει ὁ τύραννος· πρῶτον ἐδυναμώθη ἕως νὰ συγκροτήσῃ καὶ τακτικὸν στρατεύμα. . . .

Π. Ἄλλ' ἡ ἀπαιδευσία του ;

Δ. Ἐχε ὑπομονήν. Ἐθεράπευσε καὶ τὴν ἀπαιδευσίαν του ὁ βάρβαρος, ὑποτασσόμενος εἰς χειραγωγίαν παιδευμένων χριστιανῶν ἀντιχριστῶν· ὁπότε τῶν ταλαιπώρων Γραικῶν, παρὰ τὴν ἐλάττωσιν τῶν χρηματικῶν πόρων, ἔπαυσε καὶ ἡ παιδεία, διὰ τὴν καταστροφὴν τῶν παιδευτηρίων· οὐδὲ μᾶς ἔμεινε κἂν νοῦς ν' ἀκούσωμεν συμβούλους παιδευμένους, πῶς τάσσωνται καὶ πῶς κυβερνῶνται τὰ στρατεύματα· πῶς εὐρίσκονται χρηματικοὶ πόροι, μὲ δάνεια ἐμπιστευμένα εἰς καλοὺς οἰκονόμους, πῶς αὐξάνονται μὲ συνεισφορὰς πλουσίων, χωρὶς ἐλάττωσιν τοῦ πλούτου των, καὶ πτωχῶν, χωρὶς νὰ γενῶσι πτωχότεροι. Ἄν ἔλιπαν αἱ φιλόφθρωποι συνεισφοραὶ τῶν λαῶν τῆς Γερμανίας, τῆς Γαλλίας καὶ τῶν λοιπῶν χριστιανικῶν ἐθνῶν, ἤθελ' ἡ πείρα ἀπαλέσειν πολὺ πλειοτέρους ὅσων ἀπώλεσεν ἡ μάχαιρα τοῦ

τυράννου. — Εἰς τοιαύτην ἀδυναμίαν εὐρισκόμενον τὸ γένος, ἠθέλησαν νὰ τὸ κινήσωσιν ὀλίγοι τινὲς ἀκαίρως. Διὰ τοῦτο τοὺς ὠνόμασα ἀντάρτας.

Π. Ἀντάρται λοιπὸν ἦσαν, καὶ οἱ μεταβαλόντες τὸ πολίτευμά των Γάλλοι.

Δ. Νομίζων ὅτι μ' ἔκαμες ἀντίρρησην ἰσχυράν, ἰσχυροποίησες ἐξεναντίας τοὺς λόγους μου. Δὲν ἀνέγνωσες, ὡς φαίνεται, τὴν ἱστορίαν τῆς πολιτικῆς μεταβολῆς τῶν Γάλλων. Τὸ ἔθνος ὅλον ἐζήτηε κ' ἐπεθύμει τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἐπεθύμει, ὅτε καὶ δύναμιν εἶχε νὰ τὴν ἀποκτήσῃ, καὶ παιδείαν, νὰ τὴν φυλάξῃ.

Π. Καὶ ὁμως ἔπαθαν καὶ αὐτοὶ πολλὰ δεινά.

Δ. Ὅσοι τὰ ἔπαθαν, εἶχαν καὶ νὰ καταρῶνται τοὺς ἔπειτα γεννηθέντας φονικοὺς δημαγωγούς, καὶ ὄχι τοὺς ἀρχηγούς τῆς στάσεως. Ἄλλ' οἱ ἡμέτεροι πρῶτοι ἐπαναστάται, τί ἔχουν ν' ἀποκριθῶσιν, εἰάν τις ἀπὸ τοὺς μυρίους ἐκείνους ὅσοι ἴδαν τὴν καταισχύνην καὶ τὸν ὄλεθρον τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν, ἔλεγε πρὸς κάνα ἀπ' αὐτούς· « Ἄνθρωπε, τί σ' ἔκαμα, διὰ νὰ »
 « πάθῃ τόσα κακὰ ἀπὸ τὴν μωρίαν σου; Ἐπίτι ἐδυστυχοῦσα, »
 « ἐσπούδασες νὰ μὲ κάμῃς δυστυχέστερον; Διότι ὁ τύραννος »
 « μ' ἔθλιβε, τὸν ἠρέθισες νὰ καταισχύνῃ, νὰ αἰχμαλωτίσῃ, νὰ »
 « σφάξῃ, τὴν γυναῖκα, τοὺς υἱούς, τὰς θυγατέρας μου; »
 « Μεγάλην χάριν, μὰ τὴν ἀλήθειαν, πρέπει νὰ σὲ γνωρίζω, »
 « ὅτι μ' ἔκαμες αὐτόπτην καὶ αὐτοπαθῆ μάρτυρα ὄσων κακῶν »
 « δὲν ἐγνώριζα πλὴν ἀπὸ τὴν ἱστορίαν,

» γιὰς τ' ὀλλυμένους, ἐλκυσθεῖσας τε θυγατρας,

- » Καὶ θαλάμους κεραϊζομένους, καὶ νήπια τέκνα
 » Βαλλόμενα προτὶ γαίῃ, ἐν αἰνῇ θηϊοτῆτι,
 » Ἐλκομένας τε νουὺς ὀλοῆς ὑπὸ χερσίν — (1) »

θηρίων, ὄχι ἀνθρώπων. Τοῦτα, βλέπεις, δὲν ὁμοιάζουν τὰ γελοῖα τῆς κωμωδίας.

Π. Δὲν θέλουν ὁμῶς ἀργήσῃν οὐδὲ τὰ θηρία νὰ κατασπα-
 ραχθῶσι, χάρις εἰς τὸν περιδοξὸν Κοχράνην.

Δ. Ἀφοῦ κατευωδῶθη εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁ περιδοξὸς Κοχράνης,
 ἔπαυσε πλέον ν' ἀκούεται ὁ ἔνδοξος Μιαούλης, καὶ κατεσβέστη-
 σαν αἱ φλόγες τοῦ γενναίου μας Κανάρη.

Π. Δὲν τὰς ἔσβεσεν ὁ Κοχράνης.

Δ. Οὐδ' ἐγὼ τὸν κατηγορῶ περὶ τούτου· καὶ τὴν ἀνδρίαν
 ἐπαινῶ, καὶ τὸν ζῆλόν του θαυμάζω. Ἴσोरῶ μόνον χρονολογι-
 κῶς τὰ συμβαίνοντα ἐν ἔξοπίσω τᾶλλον· εἰς τὰ ὁποῖα ἐμπορεῖς
 νὰ προσθέσῃς καὶ τὴν πτώσιν τῆς ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν,
 ἐπειδὴ καὶ αὐτὴ συνέβη μετὰ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ Κοχράνου εἰς
 τὴν Ἑλληνικὴν θαλάσσαν.

Π. Ἄλλὰ τί ἔχεις νὰ εἴπῃς εἰς τὴν ἀπροσδόκητον συμφω-
 νίαν τῶν χριστιανῶν ἡγεμόνων, καὶ εἰς τὰς σελλομένας ναυτικὰς
 αὐτῶν δυνάμεις εἰς τὴν Ἑλλάδα; Ἡ δὲν ἀρκεῖ νὰ σὲ παρηγο-
 ρήσῃ οὐδὲ τοῦτο;

Δ. Ὅταν ἔλθωσιν οἱ στόλοι τῶν ξένων ἡγεμόνων, τότε οἱ
 ὁμογενεῖς ἡμῶν ναυτικοὶ ἐμποροῦν νὰ σύρῳσι καὶ τὰ πηδάλια

(1) Ἰλιάδ. χ', 62 - 65.

ἀπὸ τὰ πλοῖά των, καὶ ν' ἀναπαύωνται εἰς τοὺς λιμένας, θεωροὶ ἤσυχοι τῶν ξένων στόλων.

Π. Ἐκαὶ τί κακὸν ἐκ τούτου, ἐπειδὴ οὐδὲ χρεῖαν ἔχομεν πλέον Ἑλληνικοῦ στόλου ;

Δ. Καθὼς οὐδὲ βουλῆς ἴσως, ἢ κυβερνήσεως Ἑλληνικῆς, μέλλει νὰ ἔχη πλέον χρεῖαν ἢ Ἑλλάς, κυβερνωμένη ἀπὸ ἀλλογενῶν στόλους.

Π. Εἰς τοῦτο λαυθάνεσαι. . .

Δ. Ἰσως, φίλε Πασιχάρη.

Π. Δὲν θυσιάξει ἡ Ἑλλάς εἰς κανένα τὴν ὁποίαν μὲ τόσα αἵματ' ἀπέκτησεν Ἀυτονομίαν. Καὶ μαρτύριον τούτου ὅσα ἐψήφισεν ἐσχάτως ἡ τρίτη ἐθνικὴ συνέλευσις.

Δ. Ὅ,τι ἐξεύρω περὶ τούτων, τὸ ἔμαθα ἀπὸ τὰς Γαλλικὰς ἐφημερίδας καὶ ἀπὸ φίλου τινὸς ἐπιστολᾶς, πολλὰ σπανίας καὶ αὐτάς. Γραικικαὶ ἐφημερίδες εἶναι σχεδὸν ἐξ μῆνες ἀποῦ δὲν μᾶς ἤλθαν πλέον. Εἰς μίαν ἀπὸ τὰς Γαλλικὰς (1) ἀναγινώσκω, ὅτι οἱ βουλευταὶ μᾶς ἔκαμαν ὀλίγας τινὰς μεταβολὰς ἢ ἐξηγήσεις εἰς τὸ Πολιτικὸν σύνταγμα, ἐκ τῶν ὁποίων εἶναι καὶ ἡ κατάργησις τῶν τίτλων.

Π. Τοῦτο μόνον, ἡ κατάργησις τῶν τίτλων, ἔπρεπε νὰ διασκεδάσῃ τὴν μελαγχολίαν σου, καὶ νὰ σ' ἐμπνεύσῃ χρηστοτέρας ἐλπίδας. Τοῦτο, ὅστις τὸ ἐπρόβαλε, καὶ ὅσοι τὸ ἐκύρωσαν μὲ τὰς ψήφους των, εἶναι μεγάλων ἐγκωμίων ἄξιοι, ἐπειδὴ ἐκύρωσαν τὴν ἰσονομίαν τῶν πολιτῶν.

(1) Le Courrier Français, 8 Août, 1827.

Δ. Εἰς τοῦτο κἄν εἶμαι, φίλε, κατὰ πάντα μὲ τὴν γνώμην σου.— Ἄπ' ἄλλην ἀρχαιοτέραν ἐφημερίδα, δὲν ἐνθυμοῦμαι ποίαν, εἶχα μάθειν, ὅτι ἐπροσκάλεσαν τὸν Καποδίστριαν κυβερνήτην τῆς Ἑλληνικῆς πολιτείας. Ἄλλ' ἀπὸ τίνος, πῶς καὶ διὰ πόσον καιρὸν ἐψηφίσθη κυβερνήτης, δὲν ἔχω οὐδεμίαν εἶδησιν.

Π. Ἐχω ἐγὼ νὰ σὲ εὐχαριστήσω περὶ τούτου τοῦ χαρμοσύνου ψηφίσματος, ἐκ τοῦ ὁποίου κρέμεται ἡ σωτηρία τῆς Ἑλλάδος.

Δ. Λέγε γρήγορα.

Π. Δὲν λέγω, ἀλλὰ διαβάζω, ἂν ἀγαπᾷς, τὴν ὁποίαν ἔλαβα Διακήρυξιν τοῦ Προέδρου τῆς τρίτης ἐθνικῆς συνελεύσεως, ἐκδομένην τὴν 4 Ἀπριλίου τοῦ παρόντος ἔτους.

Δ. Ἄν ἀγαπῶ, λέγεις! διψῶ ν' ἀκούσω τί χαρμόσυνον, διὰ νὰ χαίρω μετὰ σοῦ, φίλε μου Πασιχάρη. Ὁ λόγος δὲν εἶναι περὶ ἀνέμου ἢ καπνοῦ, ἀλλὰ περὶ τῆς σωτηρίας τῆς φίλης μας πατρίδος. Διάβαζε.

Π. « Θαρσεῖτε συμπολίται! ὁ δίκαιος Θεὸς δὲν μᾶς ἐγ-
 » κατέλιπε, δὲν μᾶς ἐλησμόνησεν. Ἡ συνέλευσις ἐψηφίσατο
 » κυβερνήτην ἐπὶ κεφαλῆς τῆς Ἑλληνικῆς πολιτείας ἕνα καὶ
 » μόνον, τὸν Κόμητα Γ'. Καποδίστριαν, ἄνδρα πολιτικὸν
 » κατὰ τε πράξιν καὶ θεωρίαν, εἰς τοῦ ὁποίου τὰ προτερήματα
 » ἐμπορεῖ δικαίως νὰ καυχῆσθῃ ἡ Ἑλλάς, καὶ ἀπὸ τὸν ὁποῖον
 » ἐμπορεῖ νὰ ἐλπίσῃ θαρρύντως τὴν σωτηρίαν καὶ εὐδαιμονίαν
 » τῆς. Τὸν ἐπροσκάλεσε δὲ νὰ ἔλθῃ ὅσον τάχους εἰς τὴν πα-
 » τρίδα, καὶ ἐν ταύτῳ ἐσύστησε κυβέρνησιν, συγκειμένην
 » ἀπὸ τοὺς κυρίους Γ. Μαυρομιχάλην, Ἰ. Μαρκῆν Μιλαίτην

κή

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ.

» καὶ Ἰ. Νάκον, ἥτις ὑπὸ τῶνομα, Ἀντικυβερνητικὴ τῆς
» Ἑλλάδος ἐπιτροπὴ, θελεῖ κυβερνήσει τὸ ἔθνος ἀντ'
» αὐτοῦ, ἕως οὗ ἔλθῃ ὁ ἴδιος. »

Σοῦ ἐδιάβασα μόνη τὴν ἀρχὴν· τὰ λοιπὰ δὲν μᾶς χρησιμεύ-
ουν εἰς τὸ παρόν. Ἰ. Πῶς σε φαίνεται;

Δ. Δὲν ἐπλήρωσες, φίλε, τὴν ὑπόσχεσιν· εἰς ὅσα ἀνέγνωσες
δὲν εὐρίσκω μεγάλας ἀφορμὰς χαρᾶς. Δὲν βλέπω εἰς αὐτὰ, πρῶ-
τον, ἂν ὁ καλούμενος ἐκαλέσθῃ μὲ βουλὴν καὶ γνώμην τοῦ
ἔθνους...

Π. Ἰ. Τίς ἄλλος παρὰ τὴν βουλὴν τοῦ ἔθνους εἶχε νὰ τὸν
καλέσῃ;

Δ. Ἰ. Ἐἶναι τάχ' ἀπίθανον νὰ ἐκαλέσθῃ καὶ ἀπὸ κάμμίαν φα-
τριάν; ἀπ' ἐκείνην ἴσως, ἥτις δὲν εἶναι πολὺς καιρὸς ἀποῦ
ἐπεμψεν ἀποσόλους εἰς τὴν Εὐρώπην νὰ προσκαλέσῃ βασιλέα,
μὴν ἀρκουμένη νὰ βασιλεύεται ἀπὸ νόμους; Δεύτερον, δὲν ἔχω
πῶς νὰ ἐξηγήσω τὴν ἀντίφασιν, ἐπειδὴ ἐξ ἑνὸς μέρους κατήρ-
γησαν τοὺς τίτλους, ὡς λέγει τοῦλάχιστον ἡ Γαλλικὴ ἐφημερίς,
καὶ ἀπὸ τᾶλλο προσκαλοῦν καὶ ὀνομάζουσι ῥητῶς Κόμητα,
καὶ παραδίδουσι εἰς Κόμητα κυβερνήσιν πολιτείας αὐτονόμου.
Τρίτον, δὲν διορίζει ἢ διακήρυξις, ἂν μέλλῃ ὁ προσκαλούμενος
νὰ κυβερνήσῃ πρὸς καιρὸν, καὶ πόσον, ἢ νὰ ᾔῃ κυβερνήτης
αἰδίου. Τέταρτον (καὶ τοῦτο εἶναι τὸ πλέον παράξενον) τὸν ψη-
φίζει, « Κυβερνήτην ἐπὶ κεφαλῆς τῆς Ἑλληνικῆς πολιτείας ἕνα
» καὶ μόνον, τὸν Κόμητα. » Ἡ Ἑλληνικὴ πολιτεία, ὡς πᾶσα
ἐλευθέρα πολιτεία, διαιρεῖται εἰς τρεῖς ἀρχὰς ἀνεξαρτήτους μίαν
τῆς ἄλλης, τὴν Νομοθετικὴν, τὴν Νομοτελεστικὴν, καὶ τὴν Δι-

καστικήν. Ὁ Νομοτελεστής λοιπόν, ἡ Κυβερνήτης, δὲν ἐμπορεῖ νὰ ᾔῃαι ἢ νὰ λέγεται, πλὴν τοῦτο μόνον, Νομοτελεστής, ἢ Κυβερνήτης, ἢ καὶ Πρόεδρος τῆς πολιτείας, καὶ ὄχι Ἐπί κεφαλῆς τῆς πολιτείας ἕνας καὶ μόνος Κόμης. Τὸ πρᾶγμα, βλέπεις, εἶναι σκοτεινόν, ἂν ὁ Ἐπί κεφαλῆς οὗτος μέλλῃ νὰ ἐνεργῇ τοὺς νόμους καὶ τὰ ψηφίσματα τῆς Βουλῆς, ἢ ἂν οὐδὲ Βουλῆς ᾔῃαι πλέον χρεία, ἀφοῦ αὐτὸς λάβῃ τὴν ἐξουσίαν.

Π. Πιθανὸν ὅτι ὅλα ταῦτα διεκροτήθησαν εἰς τὴν ἐθνικὴν συνέλευσιν, ἂν καὶ δὲν μᾶς ᾔῃαι γνωστὰ, διὰ τὴν ἔλλειψιν τῶν Γραικικῶν ἐφημερίδων.

Δ. Φοβοῦμαι μὴν ἀπεφασίσθησαν καὶ εἰς ἓν ὥρας τέταρτον, ὡς καὶ τᾶλλα. Φοβοῦμαι, καθὼς εἶπα, μὴν ἐπροσκαλέσθῃ ἀπὸ κάμμιαν φατρίαν, χωρὶς ἄλλας συνθήκας παρὰ μὲ τὰς ὁποίας αἱ φατρίαι παραδίδονται εἰς δημαγωγούς, λέγουσαι πρὸς αὐτοὺς τὰ συνήθη εἰς ὅλας τὰς ἀτάκτους πολιτείας, τόσον ζωηρὰ ζωγραφημένα ἀπὸ αὐτόπτην τῆς Ἀττικῆς ἀταξίας.

Τούτων ἀπάντων αὐτὸς ἀρχέλας ἔσει,
 Καὶ τῆς ἀγορᾶς, καὶ τῶν λιμένων καὶ τῆς Πυκός.
 Βουλὴν πατήσεις, καὶ στρατηγούς κλαστάσεις,
 Δήσεις, φυλάξεις, ————— (1).

Π. Ἄν ἔφθασαν εἰς τόσῃν παραφροσύνῃν, ὁ Καποδίστριας ὅμως εἶναι ἄνθρωπος πολὺ τιμιώτερος παρὰ νὰ δεχθῇ τοιαύτην πρόσκλησιν. Ἄν τὴν ἐδέχθη, μὴν ἀμφιβάλλῃς, ὅτι ὑπάγει εἰς τὴν Ἑλλάδα μὲ σκοπὸν καὶ τὰς δημαγωγίας νὰ παύσῃ, καὶ τὴν

(1) Ἀριστοφάν. Ἰππ. 164 - 167.

αὐτονομίαν τῆς Ἑλλάδος νὰ σώσῃ· σκοπὸν ἀδύνατον νὰ ἐπιτύχῃ, ἂν δὲν ἐμπνεύσῃ εἰς τοὺς Ἕλληνας τόσῃν πίσειν, ὅσῃν ἔχουν εἰς τοὺς γονεῖς τὰ τέκνα, καὶ τὴν ὁποίαν μὴν ἐλπίσῃ νὰ ἐμπνεύσῃ, ἂν δὲν προβάλῃ πρῶτος ἑαυτὸν ἰσονομίας παράδειγμα, ἀλλάσσω εἰς Ἕλληνα πολίτην τὸν Κόμητα, καὶ ἐκδυνόμενος ξένης αὐλῆς συντάξεις, τίτλους καὶ παράσημα, διὰ νὰ φαίνεται, ὡς εἶναι, Ἕλληνα.

Δ. Τοῦτο ἐλπίζω κ' ἐγὼ ἀπὸ τὴν φρόνησιν αὐτοῦ.

Π. Εὐτύχησα, τελευταῖον, νὰ διασκεδάσω τὴν μελαγχολίαν σου, καὶ νὰ σὲ κάμω συμμέτοχον τῆς χαρᾶς μου. Χαρὰ εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅτι ἐμπιστεύθη τὴν τύχην τῆς εἰς ἄνδρα τίμιον.

Δ. Ἐτὸν γνωρίζεις, φίλε Πασιχάρη;

Π. Ἀπὸ τὴν φήμην μόνον.

Δ. Ἐγὼ δὲ καὶ προσωπικῶς· καὶ συνωμίλησα πολλάκις μ' αὐτόν.

Π. Χαίρω. Ἐπὼς λοιπὸν τὸν ἔκρινες;

Δ. Ἀσυγκρίτως τιμιώτερον παρ' ὅ,τι τὸν ἤκουσες ἀπὸ τὴν φήμην.

Π. Ὡ πόση χαρὰ! ὦ πόση εὐτυχία!

Δ. Τόσον τίμιον, φίλε Πασιχάρη, ὥστε ἂν εἶχα γυναῖκα, θυγατέρα, υἱοὺς, κινητὰ καὶ ἀκίνητα ὑπάρχοντα νὰ ἐμπιστεύω εἰς κανένα, αὐτὸν ἤθελα κρίνειν τῆς πίσεώς μου ἄξιον.

Π. Δὲν ἔμεινε λοιπὸν οὐδεμί' ἀμφιβολία.

Δ. Μὴ τρέχῃς, φίλε Πασιχάρη. Ἡ πίσις τὴν ὁποίαν λέγω, ἔχει χώραν μεταξὺ τῶν κατὰ μέρος πολιτῶν. Ἐάν τινα, παραδείγματος χάριν, ἀπὸ τούτους κρίνῃς ἄξιον πίστεως, ἐμπορεῖς

ΔΙΑΛΟΓΟΣ.

λά

νά ἐμπιστευθῆς εἰς αὐτόν, καί μὲ κλειστούς τοὺς ὀφθαλμούς, τὰ τιμιώτερά σου κτήματα, ἀλλ' ὄχι καὶ τὴν κυβέρνησιν τῶν κοινῶν, χωρὶς νὰ ἀσφαλίσῃς πρῶτον τὴν πίστιν μὲ συνθήκας.

Π. ἘΔιὰ τί τοῦτο;

Δ. Θαυμάζω τὴν ἐρώτησίν σου. Διότι, εἰς τὴν πρώτην περίστασιν, ἔχεις ἀσφάλειαν τῆς πίστεως, πρῶτον τὴν ἰδίαν σου κρίσιν περὶ τοῦ πιστικοῦ φίλου· δεύτερον, ἄλλα παραδείγματα πιστῶν οἰκονόμων τῶν ἀλλοτρίων· τρίτον τὴν φρόνησιν καὶ ἀγρυπνίαν τῆς οἰκογενείας σου, καὶ τελευταῖον καὶ αὐτοὺς τοὺς νόμους τῆς πόλεως, οἱ ὅποιοι καὶ ἐμποδίζουν καὶ κολάζουν τὰς ἀπιστίας· ὥστε οὐτ' ὁ φίλος σου πολεμεῖται ἀπὸ πειρασμὸν νὰ σὲ ἀδικήσῃ, οὔτε σὺ τρέχεις μέγαν κίνδυνον νὰ πέσῃς εἰς χεῖρας ἐχθροῦ ἀντὶ φίλου...

Π. Καταλαμβάνω τοῦτο.

Δ. Εὐκόλον εἶναι νὰ καταλάβῃς καὶ τὰκόλουθον. — Ἀλλὰ νὰ πιστευθῆς εἰς ἕνα μόνον πολίτην, ὅσον πιστὸν καὶ ἂν τὸν ὑποθέσωμεν, τὴν κυβέρνησιν τῶν κοινῶν, τὴν ἐξουσίαν λέγω νὰ ἐνεργῇ τοὺς νόμους κατὰ τῶν λοιπῶν, χωρὶς νὰ τὸν ὑποβάλῃς εἰς συνθήκας ἀπαραβάτους, νὰ πείθεται πρῶτος αὐτὸς ὄχι μόνον εἰς τὸν Θεσμὸν τῆς πολιτείας, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς καθεξῆς νόμους τῶν νομίμως ἐκλεγομένων ἀντιπροσώπων τοῦ ἔθνους, μηδὲ νὰ κρατῇ τὴν ἐξουσίαν, πλὴν ὅσον καιρὸν τοῦ τὴν συχωροῦν οἱ νόμοι· τοῦτο ὑπερβαίνει πᾶσαν ἀνοησίαν. Παραδείγματα ἀνθρώπων ἀξίων τόσης πίστεως δὲν ἔχομεν πολλά. Ἄνοιξε τὸ μέγα, καὶ κατὰ δυστυχίαν εἰς πολλὰ ὀλίγους ὠφελίμον, βιβλίον τῆς ἱστορίας· ἀρίθμησέ τους· κ' εἶπέ με, ἘΠό-

σους εὐρηκες ἐμπιστευθέντας ἐξουσίαν ἀνυπεύθυνον, χωρίς
νὰ τὴν μεταβάλωσιν εἰς δυναστείαν;

Π. Πολλὰ ὀλίγους, μὰ τὴν ἀλήθειαν.

Δ. Τόσον ὀλίγους, φίλε, ὥστ' οὐδ' εἰς αὐτὸν τὸν Σωκράτην
ἤθελα τολμήσειν νὰ ἐμπιστευθῶ ἐξουσίαν ἀνυπεύθυνον. . .

Π. Τὸν Σωκράτην! τὸν Σωκράτην! Νόστιμον τοῦτο! φοβού-
μενός, ὡς φαίνεται, μὴ τὸν κάμῃς τύραννον.

Δ. Φοβούμενος κὰν μὴ τὸν βάλω εἰς πειρασμὸν τυραννίας.
Μεταξὺ ὄλων τῆς ψυχῆς μας τῶν παθῶν ἡ φιλοπρωτεία, φί-
λε μου, κατέχει τὸν πρῶτον τόπον· ὅλοι εὐχόμεθα καὶ δεσποζό-
μεθα ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ δεσπόζωμεν τοὺς ἄλλους, κ' εὐθύς
ἀποῦ τὸ ἐπιτύχωμεν, ἡμᾶς πρώτους ἀλλοιόνει ἡ ἐξουσία, ἡμεῖς
πρῶτοι ἀνδραποδιζόμεθ' ἀπ' αὐτὴν ὡς ἀπὸ δεινὴν μάγισσαν,
ὥστε μὴδὲ νὰ αἰσθανώμεθα πλέον, ὅτι ἐπεράσαμεν ἀπὸ τὸν
κοινωνικὸν εἰς τῶν θηρίων τὸν βίον. Διὰ τοῦτο κ' ἕνας ἀπὸ τοὺς
συγχρόνους καὶ φίλους τοῦ Σωκράτους ἐπαρομοίαζε προσφύε-
στατα τὴν ἐξουσίαν μὲ τὰς πόρνas (1). Διὰ τοῦτο ὁ τίμιος
ἄνθρωπος χρεωσεῖ νὰ τὴν φεύγῃ, ὡς μέγαν καὶ δυσκαταμά-
χητον πειρασμὸν, ἢ ἂν ἀναγκασθῇ νὰ τὴν δεχθῇ προσφερομένην
ἀπὸ τὴν πατρίδα, νὰ μὴ τὴν δέχεται, πλὴν εἰς ὠρισμένον και-
ρὸν, καὶ μὲ προθυμίαν νὰ τὴν ἀφήσῃ, ὅταν ὁ καιρὸς πληρωθῇ.

(1) « Οὐ γὰρ ἤδεσαν τὴν ἐξουσίαν, ἥς πάντες εὔχονται τυχεῖν, ὡς
» δύσχρηστός ἐστιν, οὐδ' ὡς παραφρονεῖν ποιεῖ τοὺς ἀγαπῶντας
» αὐτὴν, οὐδ' ὅτι τὴν φύσιν ὁμοίαν ἔχει ταῖς ἐταίραις, ταῖς ἐρᾶν μὲν
» ἑαυτῶν ποιούσαις, τοὺς δὲ χρωμένους ἀπολλούσαις. » Ἰσοκράτ.
Συμμαχικ. § 33, σελ. 179.

Π. Τοῦτο μέλλει νὰ πράξῃ καὶ ὁ Καποδίστριας. Ἐπειδὴ τὸν γνωρίζεις κάλλιον ἐμοῦ χρηστὸν Ἕλληνα, Ἑλληνικὰς καὶ χρηστὰς πράξεις ἔλπιζ' ἀπ' αὐτὸν, τῶρα μάλιστα ὅτ' εὐτύχησεν ἡ Ἑλλάς νὰ κινήσῃ εἰς συμπάθειαν καὶ τοὺς χριστιανοὺς ἡγεμόνας. Ἄλλ' οὐδὲ τοῦτο σ' ἐφάνη (δὲν καταλαμβάνω διὰ τί) χαρᾶς ἄξιον εὐτύχημα, ἡ παρουσία λέγω τῶν στόλων εἰς τὴν Ἑλληνικὴν θάλασσαν, πεμπομένων ἀπὸ ἡγεμόνας προθύμους νὰ μᾶς εὐεργετήσωσι.

Δ. Ἐσυλλογίσθης ποτὲ, φίλε Πασιχάρη, τί πράγμα εἶναι εὐεργέτης συνωδευμένος μὲ καρδία πολεμικά; Τὴν πρώτην μικρὰν ἀντιλογίαν τοῦ εὐεργετουμένου κρίνει ἀχαρισίαν· τὴν δευτέραν, καταφρόνησιν· καὶ τὴν τρίτην, καθαρὰν ἐχθροῦ ἀντίστυξιν. Σ' ἐφάνέρωσα τὸν φόβον μου, μὴ ἡ παρουσία τῶν κραταιῶν στόλων παραλύσῃ τὸν ταπεινὸν, ἀλλὰ κυβερνημένου ἕως τῶρα ἀπὸ ἥρωας Ἑλληνικὸν στόλον, ἡ δὲ συγχωρήσῃ εἰς αὐτὸν παρὰ τόσην ἐνέργειαν, ὅση συμφέρει εἰς τοὺς εὐεργέτας μας. Τῶρα δὲ συλλαμβάνω καὶ δεύτερον φόβον, μὴ καὶ αὐτὸς ὁ χρηστὸς (ὡς δικαίως τὸν ἐπωνόμασες) Καποδίστριας ἀναγκασθῇ νὰ κυβερνᾷ τὴν Ἑλλάδα, ὡς θέλουν οἱ πέμψαντες τοὺς στόλους κραταιοὶ ἡγεμόνες, καθὼς ἄλλοτε ἠναγκάσθη ὁ ἀναντιρρήτως χρηστὸς Φωκίων νὰ κυβερνᾷ τοὺς Ἀθηναίους, κατὰ τὴν θέλησιν τῶν Μακεδόνων.

Π. Τὸ παράδειγμα μὲ φαίνεται ἀνάρμοστον. Οἱ Μακεδόνες ἦσαν δορικτήτορες, ὅχι πολλὰ μετριώτεροι τοῦ Σουλτάνου λησταί· σκοπὸν εἶχαν νὰ δουλώσωσι τὴν Ἑλλάδα· καὶ ὁ ἀληθῶς φιλόπατρις Φωκίων, μὴ δυνάμενος νὰ φυλάξῃ ὀλόκληρον τῆς

πατρίδος τὴν αὐτονομίαν, ἠναγκάζετο νὰ πολιτεύεται πρὸς τοὺς Μακεδόνας εἰς τρόπον, ὥστε νὰ σώσῃ καὶ, ὡς ἀπὸ καταποντιζόμενον πλοῖον, ὅ,τι λείψανον ἐλευθερίας ἠδύνατο. Ἴσως ἠπατήθη κρίνας τοὺς συμπολίτας του πολὺ πλέον παρ' ὅ,τι ἀληθῶς ἦσαν φθαρμένοι.

Δ. Καὶ εἶχε δίκαιον νὰ ἀπατηθῇ.

Π. Καὶ μέγα δίκαιον, ἀναμφισβόλως. Ἐπιβαλλὼν τὴν ἔντιμον αὐτοῦ πενίαν καὶ αὐτάρκειαν μὲ τὴν τρυφήν πολλῶν συμπολιτῶν του, τὴν ἀποβολὴν τῶν πεμπομένων εἰς αὐτὸν δώρων (1), μὲ ἐκείνων τὴν ἀχόρτασον πλεονεξίαν, μὲ τὰς καθημερινὰς δωροδοκίας καὶ προδοσίας των, τί εἶχε πλέον νὰ ἐλπίζῃ ἀπὸ τοιούτους ἀνθρώπους;

Δ. Ἄραγε δὲν εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ ἀπατηθῇ καὶ ὁ Καποδίστριας, ὡς ὁ Φωκίων;

Π. Ὄχι, φίλε. Οἱ χριστιανοὶ ἡγεμόνες δὲν πέμπουν εἰς τοὺς Ἕλληνας τοὺς στόλους των ὡς Μακεδόνες, οὐδ' οἱ Ἕλληνες ἔφθασαν εἰς τόσην ἀηλιότητα, ὥστε νὰ μὴν ἦναι ἱκανοὶ νὰ φυλάξωσι τὴν ὁποίαν ἀπέκτησαν μὲ τόσα αἵματα ἐλευθερίαν.

Δ. Ἰκανότητα καὶ προθυμίαν ἔδειξαν βέβαια μεγάλην εἰς τὴν ἀπόκτησιν αὐτῆς· περὶ δὲ τῆς φυλακῆς, ἢ ἕως τῶρα διαγωγῇ τῶν προεσώτων, δὲν μας συγχωρεῖ νὰ τρέφωμεν μεγάλας ἐλπίδας.

(1) Ἀπέβαλε πρῶτον τὴν πεμφοθεῖσαν εἰς αὐτὸν ἀπὸ τὸν Ἀλέξανδρον δωρεάν, ἑκατὸν τάλαντα, καὶ δεύτερον τὰ προσφερθέντα ἀπὸ τὸν Ἄρπαλον ἑπτακόσια (Πλούταρχ. Φοικ. § 18 καὶ 21). Ὀκτακόσια τάλαντα δύνανται σχεδὸν 4,500,000 φράγκα.

Π. Ἡ κραταιὰ τῶν Χριστιανῶν ἡγεμόνων προσασία θέλει φέρειν τὴν ὁμόνοιαν, καὶ στηρίξειν τὴν Ἑλληνικὴν αὐτονομίαν.

Δ. Διὰ τὴν ἐλπίσῃ τις ἀπὸ τοῦ ἀπροσδοκῆτως φανέντος ἡμῶν προστάτας τὴν στηρίξιν τῆς Ἑλληνικῆς αὐτονομίας, ὡς τὴν ἐλπίζεις, φίλε Πασιχάρη, ἔπρεπε νὰ ᾖ κοινὴ ἡ προσασία ἀπ' ὅλους τῆς Χριστιανικῆς Εὐρώπης τοὺς ἡγεμόνας, ὀρκωμένους, ἐάν τις ἀπ' αὐτοὺς ἤθελε τολμήσειν νὰ ταραξῇ τὸ Ἑλληνικὸν πολίτευμα, νὰ μὴ τὸ συγχωρήσωσιν οἱ λοιποί· καὶ ὅχι ἀπὸ δύο ἢ τρεῖς. Ἐκαὶ ποίους; Τοὺς ὑπομείναντας μέχρι τῆς παρουσίας ὥρας νὰ βλέπωσι κατασφαζομένους τοὺς Ἕλληνας, δυνάμενοι νὰ ἐμποδίσωσι τὴν σφαγὴν· τὸ χειρότερον, τοὺς συγχωρήσαντας εἰς τινὰς τῶν ἰδίων ὑπηκόων καὶ νὰ βοηθήσωσι τὸν σφαγέα τῶν Ἑλλήνων, μὲ μαχητὰς, μὲ μάχης ὄπλα, μὲ πλοῖα, μὲ τροφάς....

Π. Λέγεις τὰ κοινὰ καὶ δίκαια παράπονα τῶν ταλαιπώρων Γραικῶν. Ἄλλ' ἔσο βέβαιος, φίλε, ὅτι δὲν εἶναι αἷτιοι οἱ ἡγεμόνες τῶν τόσων κακῶν. Ἄλλο τι ταρασσει καὶ αὐτοὺς καὶ τοὺς ὑπηκόους των, τὸ ὅποιον δὲν θέλει παύσειν, ἂν δὲν παύσῃ ἡ κατέχουσα ἀκόμη τὴν Εὐρώπην ἄγνοια τῶν ἀληθῶς συμφερόντων.

Δ. Τώρα ἐσχάτως μᾶς ἀνεκάλυψεν ὁ μακελλάριος Σουλτάνος, καὶ ἄλλο φρικτὸν ἀπόρρητον.

Π. Ἐποῖον;

Δ. Ὅτι καὶ καταρχὰς τῆς ἀποστάσεως οἱ ἐν Βυζαντίῳ πρέσβεις τινῶν Χριστιανῶν ἡγεμόνων ἐπρόσφεραν εἰς τὸν ληστὴν τῆς Ἑλλάδος δραστήριον βοήθειαν νὰ κολάσῃ τοὺς Ἕλληνας ὡς ἀντ-

άρτας, des secours efficaces pour punir les rebelles (1).

Π. Μὴ τὸ πιστεύσης ποτέ.

Δ. Ὅπως ἂν ἦναι, τοῦτο κὰν δὲν χρειάζεται πιστῶσιν, ὅτι μᾶς ἀφῆκαν ἕως τῶρα νὰ σφαζώμεθα ἀνηλεῶς ἀπὸ τὸν ἄγριον τύραννον. Ἐπόθεν τῶρα (παρακαλῶ σε) ἡ τόση μεταβολή, καὶ διὰ τί ἤργησαν τόσον νὰ σπλαγχνισθῶσι τοὺς Ἕλληνας;

Π. « Αὕτη ἡ ἀλλοίωσις τῆς δεξιᾶς τοῦ ὑψίστου » (2).

Δ. Εἶθε, φίλε Πασιχάρη, ἦν' ἀληθινὴ εἰς τὸ καλὸν ἀλλοίωσις, ὡς τὴν ἐλπίζεις, καὶ ὄχι αὔξησις τῆς δυστυχίας!

Π. Ὅσων ἐπάθαμεν χειρότερα εἶναι τῶν ἀδυνάτων νὰ πάθωμεν. Τὸ χεῖρισον πάντων ἤθελ' εἶσθαι νὰ ὑποταχθῶμεν καὶ πάλιν εἰς τὸν ζυγὸν τοῦ τυράννου· ἀλλὰ περὶ τούτου πλέον οὐδεὶς φόβος.

Δ. Οὐδ' ἐγὼ τοῦτο φοβοῦμαι. Ὁ φόβός μου εἶναι, μὴ αἰσιδηραῖ μας ἀλυσίδες (ὡς τὸ εἶπα καὶ ἄλλοτε) μεταμορφωθῶσιν εἰς χρυσᾶς, μὴ, ἐλευθερουμένους ἀπὸ δεσπότην ἀπαίδευτον καὶ θηριώδη, μᾶς ὑποτάξωσιν εἰς κἀνένα ἡμερον καὶ γραμματισμένον δεσπότην, ὅτινα κρίνουν εὐλογον οἱ προσμείναντες τὴν παντελῆ τῆς Ἑλλάδος ἐξασθένησιν, διὰ νὰ προστατεύσωσι τὴν Ἑλλάδα.

Π. « Ἀνάγκη οὐδὲ θεοὶ μάχονται » φίλε Δημοχάρη. Οὐδ'

(1) Ἴδε τὴν Γαλλικὴν ἐφημερίδα, *Le Constitutionnel*, 7 Août, 1827.

(2) Ψάμ. σζ', 10.

ἡ ἀνάγκη μας ὅμως εἶναι ἀπαρηγόρητος, ἂν ὁ δεσπότης ᾖ καὶ τοῦ βαρβάρου μας δεσπότης σοφώτερος.

Δ. Ὡς ὁ Περίανδρος, παραδείγματος χάριν, ὁ τύραννος τῆς Κορίνθου, ὅστις ἦτον εἷς ἀπὸ τοὺς ἑπτὰ σοφοὺς τῆς Ἑλλάδος! ὡς ὁ Θρασύβουλος, ὁ τύραννος τῆς Μιλήτου, σοφὸς καὶ αὐτός, καὶ φίλος ἄκρος τοῦ Περίανδρου (1)! ὡς ὁ πρῶτος Διονύσιος τῆς Σικελίας τύραννος, οὐδ' αὐτὸς ἄσοφος, ἐκ προσαγῆς τοῦ ὁποίου ἐπωλήθη ὡς δοῦλος ὁ Πλάτων εἰς τὴν Αἴγιναν (2)! ὡς ὁ σοφώτερος διάδοχος αὐτοῦ, Διονύσιος ὁ δεύτερος, ὁ ἐπιβουλεύει καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν τοῦ Πλάτωνος (3)! ὡς — Ἐλλὰ τί κοπιᾶζω ματαίως νὰ καταριθμῶ τόσους σοφοὺς δεσπότης; Εἰς ὅλον τὸ διάστημα τοῦτο τῆς ἀποστασίας, ὅσων ἐπάθαμεν κακῶν τὰ πλείοτερα μᾶς ἔθλιψαν, ἀφοῦ ὁ βάρβαρος ἡμῶν τύραννος ἐδανείσθη τὴν σοφίαν τῆς φωτισμένης Χριστιανικῆς Εὐρώπης. Τόσα κακὰ προξενεῖ ἡ σοφία, ὅταν...

Π. Ἡ σοφία!

Δ. Μὴν ἀπατάσαι, φίλε· τὴν ὁποίαν κοινῶς ὀνομάζουσι οἱ πολλοὶ σοφίαν, δὲν εἶναι πλὴν ψευδοσοφία, ἀσυγκρίτως πλεον βλαβερὰ παρὰ τὴν παντελεῆ ἀπαιδευσίαν. Δὲν σε λανθάνει βέβαια, ὅτι ἀπ' αὐτὸ τοῦ Πυθαγόρου, ἀπ' αὐτὸ τοῦ Σωκράτους τὸ σχολεῖον ἐξεπήδησαν τύραννοι, πολὺ ἀγριώτεροι παρὰ τοὺς ἀπαιδεύτους τυράννους.

(1) Διογένης, Λαερτ. I, 94-100.

(2) Ὁ αὐτ. III, 18-19.

(3) Ὁ αὐτ. αὐτόθ. 21, καὶ Πλούταρχ. Δίων, § 20.

Π. Ὄχι, δέν με λανθάνει· καὶ ἠπόρησα πάντοτε περὶ τούτου, ζητῶν τὸ Διατί.

Δ. Διότι χωρὶς προϋπάρχουσαν παιδικὴν ἀγωγὴν ἔδραμαν εἰς τῶν ἀληθῶς σοφῶν τὰ σχολεῖα, ὅχι νὰ μάθωσι τὴν ἀρετὴν τῶν διδασκάλων, ἀλλὰ νὰ θεραπεύσωσι τὴν ἀργίαν των, ἢ ν' ἀποκτήσωσι δύναμιν νὰ πληρόνωσιν εὐκολώτερα τὰς ἐπιθυμίας των (1). Οἱ τοιοῦτοι σοφοὶ εἶν' ἀπ' ἐκείνους τοὺς σοφοὺς, περὶ τῶν ὁποίων εἶπεν ὁ Ἀπόστολος « Φάσκοντες εἶναι σοφοὶ ἐμω- » ράνθησαν » (2).

Π. Τὸ εἶπε διὰ τοὺς ἐθνικοὺς, ὅχι διὰ Χριστιανοὺς. Ἡ φωτισμένη Εὐρώπη σιμὰ τῆς κοσμικῆς σοφίας ἐκατηχήθη καὶ τὴν Χριστιανικὴν σοφίαν, τὴν σοφίαν τοῦ Εὐαγγελίου, ἥτις ἄλλο δέν εἶναι παρὰ ἡ δικαιοσύνη.

Δ. Αἶ! φίλε Πασιχάρη. Κινδυνεύει σήμερον νὰ πάθῃ καὶ ὁ χριστιανισμὸς πολλῶν Εὐρωπαίων, ὅ,τι ἔπαθεν ἡ σοφία των. Ἐν ἐξαιρέσει τοὺς, ὅσοι μᾶς ἐβοήθησαν ἀπαρχῆς μέχρι τῆς σήμερον, καὶ μὲ τὰς χορηγίας καὶ μὲ τὰς εὐχὰς των (καὶ

(1) « Ἀλλὰ γὰρ οὐχ ὁδε μόνος [Ἀριστίων] Ἀθήνησι, οὐδὲ Κριτίας ἔτι » πρὸ τούτου, καὶ ὅσοι τῷ Κριτία συμφιλοσοφοῦντες ἐτυράνησαν· » ἀλλὰ καὶ ἐν Ἰταλίᾳ τῶν Πυθαγορισάντων, καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ Ἑλλάδι τῶν » ἐπτὰ σοφῶν λεγομένων, ὅσοι πραγμάτων ἐλάβοντο, ἐδυνάστευσάν » τε καὶ ἐτυράννευσαν ὠμότερον τῶν ἰδιωτικῶν τυράννων· ὥστε καὶ » περὶ τῶν ἄλλων φιλοσόφων ἄπορον ποιῆσαι καὶ ὑποπτον, εἴτε δι' » ἀρετὴν, εἴτε πενίας καὶ ἀπραξίας τὴν σοφίαν ἔθεντο παραμύθιον. » Ἀππιαν. Μισθριδατικ. § 28.

(2) Πρὸς Ρώμ. α', 22.

τούτων οί πολλοί ὄχι ἀπὸ τοὺς σοφοὺς, οὐδ' ἀπὸ τοὺς ἐπονομαζομένους Καθολικοὺς καὶ Ἀποστολικοὺς Χριστιανοὺς), ποῦ τοὺς ἴδες, ποῦ τοὺς εὐρηκες, τούτους τοὺς Χριστιανοὺς; καὶ ἀπὸ ποίους ἔχουν νὰ λάβωσι διδασκαλίαν καὶ παράδειγμα χριστιανικῆς ἀγάπης καὶ φιλανθρωπίας; Ἐκ τῶν ποιμένων των; Βλέπεις πολλοὺς ἐξ αὐτῶν πῶς ἐφέρθησαν, ἀφοῦ ἐπεθύμησεν ἡ Εὐρώπη κοινοβουλευτικὰς πολιτείας, καὶ πῶς φέρονται τὴν σήμερον. Πόλεμον ἄσπονδον ἐκήρυξαν κατὰ τῆς ἐλευθερίας τῶν λαῶν. Ὅπου κατεστάθη κοινοβουλευτικὸν πολίτευμα (ἢ γουν τὸ μόνον δίκαιον πολίτευμα), προθυμοῦνται νὰ τὸ καταστρέψωσιν ὅπου δὲν ἐσυγκροτήθη ἀκόμη, κινοῦν πάντα λίθον νὰ τὸ ἐμποδίσωσι. Φιλαρχία καὶ Πλεονεξία, δύο ἀντικοινωνικὰ πάθη, κατακρινόμενα ἀπὸ τὴν Θρησκείαν τοῦ Χριστοῦ· τὰ δύο λέγω ταῦτα πάθη, ὡς δύο Ἐρινύες, τοὺς κεντοῦν καὶ τοὺς ταρασσούν, καὶ τῶν ἐσήκωσαν ὀλότελα τὸν νοῦν, ὥστε μηδὲ νὰ αἰσθάνωνται ὅτι ἀσεβοῦν εἰς αὐτὸν τὸν Θεόν, καθὼς λέγει ὁ προφήτης Ἰερεμίας (1).

Π. Αὐτὰ ἀρμόζουσι βέβαια εἰς πολλοὺς ἄφρονας ἱερωμένους τῆς Παπικῆς ἐκκλησίας· ἀλλὰ μή σε μέλλει, δὲν θέλουν ἀργήσειν νὰ πληρώσωσι τὴν ἀφροσύνην των, καταφρονούμενοι καὶ ἀπ' αὐτὸν τὸν λαόν, τὸν ὁποῖον πλανοῦν σήμερον. Ὁ καιρὸς ἐγγί-

(1) « Οἱ ἱερεῖς οὐκ εἶπαν, Ποῦ ἐστι κύριος; καὶ οἱ ἀντεχόμενοι τοῦ νόμου οὐκ ἠπίσταντό με, καὶ οἱ ποιμένες ἠσέβουν εἰς ἐμέ... οἱ ποιμένες ἠφρονεύσαντο, καὶ τὸν κύριον οὐκ ἐζήτησαν. » Ἰερεμ. 6' 8, 1, 21.

ζει, ὅτε θέλουν πάθειν ὅ,τι λέγει πάλιν ὁ αὐτὸς προφήτης, νὰ διασκορπισθῶσιν ὡς ἀπ' ἄνεμον, ἀπὸ τὴν κοινὴν καταφρόνησιν (1).

Δ. Τοῦτον βέβαια τὸν κίνδυνον τρέχουν οἱ ταρασσοντες τὴν Εὐρώπην ἱερωμένοι. Ἄλλὰ πότε μέλλει νὰ φυσήσῃ ὁ σωτήριος οὗτος ἄνεμος, νὰ καθαρίσῃ τὰ φθοροποιὰ μιάσματα καὶ τῆς ἱερατικῆς καὶ τῆς κοσμικῆς ἀπολύτου ἐξουσίας; ...

Π. Ἡ ἐξάπλωσις τῆς παιδείας μέλλει νὰ τὸν διεγείρῃ. Ὅποια ὁμῶς καὶ ἂν συμβῶσι τὰ μέλλοντα, οἱ νῦν προσάται μας, δὲν ὑπόκεινται εἰς τοιοῦτους ποιμένας. Ἡ Γαλλία κυβερνᾶται ἀπὸ κοινοβουλευτικὸν σύστημα· καὶ ἡ ἐκκλησία τῆς δὲν ὑπετάχθη ποτὲ εἰς τὰς αὐτογνώμονας ἀποφάσεις τῆς ἱεροκοσμικῆς αὐλῆς τοῦ Πάπα. Ἡ Ἀγγλία ἀπετάχθη πρὸ πολλοῦ τὴν Παπικὴν δυναστείαν. Ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Ῥωσίας εἶναι, κατ' εὐτυχίαν, τέκνον τῆς ἡμετέρας Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας· τῆς ὁποίας ὁ κληρὸς, ἂν καὶ ὄχι ἀναμάρτητος, οὔτε κοσμικὴν ἡγεμονίαν ὠρέχθη, οὔτε τοὺς κοσμικοὺς ἡγεμόνας ἐτόλμησε ποτὲ νὰ ταραξῇ. Θάρρει, φίλε, τοιοῦτους προσάτας εὐτυχῆσαμεν νὰ λάβωμεν.

Δ. Εἶθε ἡ προσασία τῶν μὴν ὁμοιάσῃ τὴν ὁποίαν ἔδειξαν οἱ Ῥωμαῖοι προσασίαν εἰς τὸ Ἀχαικὸν σύστημα! Ἐνθυμᾶσαι τὰ ἰστορούμενα. Καὶ ὅμως οἱ Ἀχαιοὶ ἐκυβερνῶντο ἀπὸ Ἀράτους, Φιλοποίμενας, καὶ ἄλλους τοιοῦτους ἀξιολόγους ἄνδρας καὶ πολίτας (2).

(1) « Πάντας τοὺς ποιμένας σου ποιμανεῖ ἄνεμος. » Ἱερεμ. κβ', 22.

(2) Ἴδε τὸν Πλούταρχον εἰς τοὺς Βίους Ἀράτου, Φλαμίνιου, Φιλοποίμενος καὶ Κλεομένους, καὶ τὰ ἰστορούμενα ἀπὸ τὸν Πολύβιον.

Π. Καί ἀπό πολλοὺς προδότας (1).

Δ. Προδότας τοὺς ἔκαμαν οἱ Ῥωμαῖοι.

Π. Δὲν ἔχομεν ἡμεῖς νὰ φοβώμεθα τὰ τοιαῦτα. Οἱ προστάται μας εἶναι καὶ Χριστιανοί, καὶ πολὺ σοφώτεροι τὴν ἀληθινὴν πολιτικὴν παρά τοὺς Ῥωμαίους. Θάρρει, σὲ λέγω· ὡς αὐτονόμους θέλουν μᾶς προσατεύσειν· τὴν αὐτονομίαν μας μέλλουν νὰ ζηρίξωσι καὶ νὰ κηρύξωσιν.

Δ. Εἶθε μὴν ὁμοιάξῃ τὴν ὁποίαν ἐκήρυξαν εἰς τὴν πανήγυριν τῶν Ἰσθμίων, κ' ἐχάρισαν εἰς ὅλας τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις αὐτονομίαν οἱ Ῥωμαῖοι (2)! Ἐκείνη ἢ κήρυξις παρέλυσεν τὴν ἔτι μείνασαν εἰς τοὺς Ἕλληνας ὀλίγην δύναμιν, ἠῤῥησεν καὶ τὰς διχονοίας καὶ τοὺς προδότας, καὶ κατεψύχρανε τὴν προθυμίαν τῶν δυναμένων νὰ ὑπερασπίσωσιν ἀκόμη τὴν Ἑλληνικὴν ἐλευθερίαν.

Π. Διότι ἐκηρύχθη ἀπὸ θολερὰν ἐπικράτειαν τὴν Ῥωμαϊκὴν, σκοπὸν ἔχουσαν νὰ κατακυριεύσῃ, ὡς καὶ κατεκυρίευσεν μετ' ὀλίγον, ὅλην τὴν οἰκουμένην. Οἱ προστάται μας, παρεκτός ὅτι εἶναι ἰσχυρότεροι τῶν Ῥωμαίων, δὲν ἔχουν οὔτε τὸν δόλον, οὔτε τὴν πλεονεξίαν ἐκείνων. Δὲν τοὺς λανθάνει ὅτι τοιαύτη πλεονεξία εἶναι ἘΘΝΙΚὸΝ καὶ ὄχι Χριστιανικὸν ἔργον (3). Εἰς

(1) Πλουτάρχ. Φιλοπ. § 17.

(2) Ὁ αὐτ. Φλαμιν. § 10.

(3) « Οἱ ἄρχοντες τῶν ἘΘΝῶΝ κατακυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ
» μεγάλοι κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν· οὐχ οὕτως δὲ ἔσται ἐν ὑμῖν. »
Ματθ. κ', 25.

τούς Ἄγγλους μάλιστα ἔχω τὰς ἐλπίδας μου. Δὲν εἶναι ἔθνος ἄλλο τόσον φιλελεύθερον, ὅσον οἱ Ἄγγλοι.

Δ. Ἀλήθεια. Τόσον εἶναι σφοδρὸς ὁ κατέχων τὰς ψυχὰς τῶν Ἄγγλων ἔρωσ τῆς ἐλευθερίας, ὥστε τὴν ἐκόλασαν ὡς μοιχαλίδα, ὅπου τὴν ὑπωπτεύθησαν ὀρεγομένην νὰ συνοικήσῃ καὶ μ' ἄλλους.

Π. Ἐθεραπεύθησαν καὶ οἱ Ἄγγλοι ἀπὸ τὸν μανικὸν ἔρωτα τοῦτον. Ἐκατάλαβαν, ὅτι τότε μόνον θέλουν ἀσφαλίσειν τὴν ἰδίαν ἐλευθερίαν, ὅταν τὴν περικυκλώσωσιν ἀπὸ πολλὰ ἄλλα ἔθνη ἐλεύθερα.

Δ. Ἐάνεγνωσες τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Λουσιτανοῦ Ἀβραντέσου (Abrantès) πρὸς τὸν εἰς Λισβόναν Ἀγγλικὸν πρεσβευτὴν Ἀκοῦρτον (A' Court) (1) ;

Π. Τὴν ἀνέγνωσα. Ἐτίς καὶ ποῖος ἄνθρωπος εἶναι ὁ Ἀκοῦρτος ;

Δ. Δὲν τὸν γνῶριζω οὐδ' ἐγώ · οἱ ἐφημεριδογράφοι τῆς Γαλλίας τὸν ἐπωνόμασαν Νεκροθάπτην τῶν κοινοβουλευτικῶν πολιτειῶν (fossoyeur des constitutions). Ἐπῶς ἔκρινες τὴν ἱστορουμένην ἀπὸ τὸν Ἀβραντέσῃ διαγωγὴν τοῦ νεκροθάπτου ;

Π. Πολλὰ παράξενος, μὰ τὴν ἀλήθειαν.

Δ. Εἶπέ, καὶ ἀντιφάσκουσα πρὸς τὴν πομπώδη κήρυξιν τῶν ὑπουργῶν τῆς Ἀγγλικῆς αὐλῆς : Παγκόσμιος πολιτικὴ καὶ θρησκευτικὴ ἐλευθερία (Liberté civile et reli-

(1) Ἐκαταχωρίσθη εἰς τὰς Γαλλικὰς ἐφημερίδας ἢ παράδοξος ἐπιστολὴ αὕτη.

gieuse dans tout l'Univers). Διὰ τοῦτο ἔλεγα, ὅτι ἡ βασιλικὴ προσασία, διὰ τὰ γενῆ δραστήριος ἐντάμα καὶ ἀνύποπτος, ἔπρεπε τὰ συγκροτηθῆ κοινῶς ἀπ' ὅλους τοὺς ἡγεμόνας τῆς Εὐρώπης καὶ ὄχι ἀπὸ τρεῖς ἢ τέσσαρας. Ἐάν ἡ προσασία ἦν ἔργον δίκαιον καὶ φιλόφρονον, διὰ τί ν' ἀποκλεισθῶσιν ἀπ' αὐτὴν οἱ λοιποὶ ἡγεμόνες ὡς Εἰλωτες; Ἐάν ἀντὶ τριῶν πρεσβευτῶν ἐπαρουσιάζοντο ἐντάμα ὅλων τῶν ἡγεμόνων οἱ πρεσβευταὶ εἰς τὴν ἀλαζόνα Ἰψηλὴν πόρταν, δὲν ἤθελε τολμήσειν ν' ἀποκρίνεται εἰς αὐτοὺς ὁ τύραννος μὲ τὴν καταφρόνησιν· οὐδὲ χρεῖα ἦτο τότε τὰ στείλωσι πολυδαπάνους στόλους. Ἔρκει τὰ πέμψωσι κονσόλους, καὶ ὀλίγα πλοῖα τὰ ὑπερασπίζωσι τῶν ἰδίων ὑπηκόων τὸ ἐμπόριον....

Π. Τοῦτο εἶναι βέβαιον· ἀλλ' ὅμως....

Δ. Συγχώρησέ με τὰ τελειώσω τὸν λόγον μου. Ἐπειτα οὐδ' οἱ ὀλίγοι μας οὗτοι προσάται εἶναι ἀθάνατοι, οὐδ' εἶναι βέβαιον ὅτι οἱ διάδοχοί των θέλουν δεῖξειν τὴν αὐτὴν εὐνοίαν εἰς τοὺς Ἕλληνας. Δὲν εἶναι πολὺς καιρὸς ἀποῦ ἀπέθαναν ὁ δέκατος ὄγδοος Λοδοβίκος, καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος· πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἔπαυσε τὰ ζῆ καὶ ὁ φιλελεύθερος πρῶτος ὑπουργὸς τῆς Ἀγγλικῆς πολιτείας, τὸν ὁποῖον ἐνδέχεται τὰ διαδεχθῆ ἔχθρὸς τις τῆς ἐλευθερίας, παρόμοιος τοῦ περιδοῆτου αὐτόχειρος Κασλερήγου. Παρατρέχω καὶ τὰς ἐνδεχομένας διχονοίας τῶν ζώντων προσατῶν μας.

Π. Τοῦτο μάλιστα ἔπρεπε τὰ διασκεδάσει τὰς ὑποψίας σου. Δὲν διχονοοῦν, φοβούμενοι μὴ τοὺς καταφρονήσῃ ὀλοτέλα ὁ ὑπερήφανος τύραννος, ὅστις ἕως τώρα, βλέπεις μὲ πόσῃ ὑπερ-

οψίαν ἀποκρίνεται εἰς τοὺς πρέσβεις των. Ἄλλ' ἄς ὑποθέσωμεν ὅτι κ' ἐδιχονόησαν· αὐτῆ των ἡ διχόνοια θέλει ἐξυπνίσειν τοὺς Ἕλληνας, καὶ νὰ καταλάβωσι τὰς ἀφορμὰς τῆς διχουσύσης προσασίας, καὶ νὰ σβέσωσι τὰς ἰδίας των διχονοίας.

Δ. Καὶ πιθανώτερον ἴσως ὅτι θέλουν τὰς αὐξήσειν. Τοῦτο ἐγέννησαν πάντοτε αἱ προσασίαι τῶν δυνατῶν εἰς τὰς ἀδυνάτους πολιτείας. Μετὰ τὴν λαμπρὰν κατὰ τῶν Περσῶν μάχην, μόλις ἀνηγορεύθησαν προσάται τῶν Ἑλληνικῶν πολιτειῶν αἱ κραταιαὶ δύο δημοκραταὶ τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τῶν Ἀθηναίων, κ' ἐγέννησαν (ὡς δὲν σε λαυθάνει) εἰς ὅλας τὰς πόλεις δύο φατρίας, τοὺς Λακωνίζοντας καὶ τοὺς Ἀττικίζοντας. Τούτων ἡ διχόνοια ἔφερε νέους ἄλλους προσάτας τοὺς Μακεδόνας, ἐξ ἀφορμῆς τῶν ὁποίων ἐγεννήθησαν δύο νέαι ἄλλαι φατρίαί, οἱ Μακεδονίζοντες καὶ οἱ Ἑλληνίζοντες. Ἔως ἐδῶ καὶ αἱ προσασίαι κατεπλάκωσαν τὴν Ἑλληνικὴν ἐλευθερίαν, δὲν ἴσχυσαν ὅμως καὶ νὰ σβέσωσιν εἰς τῶν Ἑλλήνων τὰς ψυχὰς τῆς ἐλευθερίας τὸν ἔρωτα. Εἰς τοὺς τρίτους προσάτας ἐφύλασεν ἡ τύχη τὸ μέγα τοῦτο κατόρθωμα.

Π. Τοὺς Ῥωμαίους, νομίζω, λέγεις.

Δ. Τοὺς Ῥωμαίους. Οἱ νέοι οὗτοι προσάται τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας, οἱ διαλαλήσαντες ῥητῶς τὴν αὐτονομίαν εἰς ὅλας τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις, ἐγέννησαν εἰς αὐτὰς δύο νέας φατρίας, τοὺς Ῥωμαίζοντας καὶ τοὺς Ἑλληνίζοντας. Μόνος ὁ φιλόπατρις Φοιλοποίμην ἐκατάλαβεν ὅτι αἱ ξένοι προσασίαι καταντοῦν ὡς ἐπιπολὺ εἰς δεσποτίας· καὶ καθὼς ἀπέφευγε τὴν προσασίαν τῶν Μακεδόνων, ὡσαύτως ἐπροσπάθει νὰ παραμερίσῃ καὶ τοὺς

προσάτας Ῥωμαίους (1)· ἀλλὰ δὲν εὐτύχησε νὰ τὸ κατορθώσῃ. Οἱ Ῥωμαίζοντες ἐπώλουν τὴν πατρίδα· οἱ Ἑλληνίζοντες δὲν εἶχαν δύναμιν ἰκανὴν νὰ τὴν φυλάξωσιν ἀπὸ τὰς προδοσίας τῶν ὁμογενῶν, ὡς οὐδ' ἀπὸ τοὺς δόλους τῶν Ῥωμαίων· ἕωσοῦ, ἀφοῦ καὶ αὐτὸς ὁ ἀλιτήριος Νέρων ἐκύρωσε διὰ δευτέρας ἀνακηρύξεως τὴν Ἑλληνικὴν αὐτονομίαν, ὁ μετ' ἐκεῖνον βασιλεύσας Οὐεσπασιανὸς τοὺς τὴν ἐστέρησεν ὀλότελα, λέγων, ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐξέμαθον νὰ ἦναι ἐλεύθεροι (2).

Π. Δὲν διαιρούμεθα πλέον εἰς δύο φατρίας.

Δ. Ἐχεις δίκαιον. Ἴσως τρεῖς, ἐπειδὴ καὶ τρεῖς εἶναι οἱ φανεροὶ προσάται μας. Καὶ τοῦτο δὲν ἦτο φόβος νὰ συμβῇ, ἐάν, ὡς ἔλεγα, ἀντὶ τριῶν, μᾶς ἐπροσάτευαν ὅλοι ὁμοφώνως οἱ Χριστιανοὶ ἡγεμόνες. Ἐάν καὶ ὅτε ἦσαν ἀκόμη οἱ βασιλεῖς κωφοὶ εἰς τὰς γοερὰς κραυγὰς τῶν σφαζομένων Γραικῶν ἐγεννήθη εἰς τὴν Ἑλλάδα φατρία βασιλικῶν, οἱ ὅποιοι ἔσειλαν ἀποσόλους ζητοῦντας βασιλέα, πῶς θέλεις νὰ μὴ γεννηθῶσιν εἰς αὐτὴν τώρα Γαλλικοὶ, Ἀγγλικοὶ καὶ Ῥωσικοὶ φατριασαί;

Π. Σώζεται ὁμως καὶ τετάρτη ἱερὰ φατρία, ἡ Ἑλληνικὴ, συγκροτημένη ἀπὸ ἀληθινοὺς φίλους τῆς πατρίδος, οἱ ὅποιοι εὐχαριστοῦντες καὶ σεβόμενοι τοὺς προσάτας, δὲν συγκαταβαί-

(1) Ἰδε Πλούταρχ. Φιλοπ. § 8, καὶ 17.

(2) « Οὐεσπασιανοῦ γὰρ μετὰ Νέρωνα ἄρξαντος, εἰς ἐμφύλιον »
 « στάσιν προήχθησαν [Ἕλληνες]· καὶ σφᾶς ὑποτελεῖς τε αὐθις ὁ »
 « Οὐεσπασιανὸς εἶναι φόρων, καὶ ἀκούειν ἐκέλευσεν ἡγεμόνος, ἀπο- »
 « μεμαθηκέναι φήσας τὴν ἐλευθερίαν τὸ Ἑλληνικόν. » Παισαν. VII, 17. Ἰδε καὶ Πλούταρχ. Φλαμιν. § 12.

νουν ὁμως νὰ ἦναι οὐδὲ νὰ ὀνομάζωνται, οὐτ' Ἄγγλοι, οὐτε Ῥῶσοι, οὐτε Γάλλοι, ἀλλ' ἐπιθυμοῦν νὰ μείνωσιν Ἕλληνες· οὐδὲ νόμους ἄλλους ὑποφέρουν παρά τοὺς νομοθετημένους ἀπὸ τὴν κοινὴν τῶν Ἑλλήνων ψῆφον.

Δ. Ἐπίσσοι εἶναι οἱ Ἑλληνικοὶ σου οὗτοι φιλοπάτριδες;

Π. Πολλοί.

Δ. Ἐθέλεις νὰ τοὺς ἀριθμήσωμεν; — Ἀλλὰ βλέπω ὅτι ἐντρέπεται καὶ σὺ νὰ γυμνώσῃς τὴν ἀπορίαν τῆς πατρίδος.

Π. Πολλοὶ ἢ ὀλίγοι, ὁ Καποδίστριας θέλει τοὺς ἐνώσειν· καὶ ἡ ἐνωσις ἔχει νὰ τοὺς κάμῃ δυνατούς.

Δ. Εἶθε τοὺς ἐνώσῃ!

Π. Ἐμφισβόλλεις εἰς τοῦτο; μὲ τοιοῦτον σκοπὸν καταβαίνει εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Δ. Οὐδεμίαν ἀμφισβολίαν ἔχω περὶ τοῦ σκοποῦ του· τῶν τιμίῳ πολιτῶν ὁ σκοπὸς εἶναι ἡ κοινὴ εὐδαιμονία τῆς πόλεως. Ἐμφισβόλλω, ἂν ἦναι πληρεξούσιος νὰ κτυπήσῃ τὸν σκοπόν.

Π. Οὐδ' ἤρχετο τηναρχὴν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἂν δὲν εἶχε τοιαύτην ἐξουσίαν· τὴν ἔλαβεν ὡς παρακαταθήκην ἱεράν, ὅχι ἀπὸ Ῥώσους, Γάλλους, ἢ Ἄγγλους, ἀλλ' ἀπὸ τοὺς προσκαλέσαντας Ἕλληνας, διὰ νὰ τὴν μεταχειρισθῇ εἰς φυλακὴν τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας.

Δ. Αὐτοὶ πρῶτοι οἱ προσκαλέσαντες σπουδάζουν νὰ τὸν φθείρῳσιν, ἐπειδὴ προσκαλοῦν ὅχι πολίτην Ἕλληνα, ἀλλὰ Κόμητα (κατὰ τὴν ἀναγνωσθεῖσαν διακήρυξιν), ἐπιθυμοῦντες, ὡς φαίνεται, ν' ἀναστήσωσι τῆς νεκρωθείσης ἀπὸ τοὺς Τούρκους Γραικορωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας τοὺς Κόμη-

ΔΙΑΛΟΓΟΣ.

μζ'

τας και Πρωτοκόμητας, ακόμη και τους Κομητοπούλους (1). — : Άλλά πώς νοεῖς τὴν ὁποῖαν ἔλεγες φυλακὴν τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας;

Π. Νοῶ, διὰ τὰ ἀρχίσω ἀπὸ τὴν κατάργησιν τῶν τίτλων, τὴν φυλακὴν καὶ τῆς καταργήσεως ταύτης, καὶ ὅλου τοῦ πολιτικοῦ μας καταστήματος.

Δ. Εὖγε!

Π. Τὴν παντελῆ ἀπόσχισιν ἀπὸ τοὺς Τούρκους, ὥστε νὰ μὴ συγχωρηθῆ εἰς αὐτοὺς μηδεμίαν σχέσιν εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν κυβερνητῶν ἢ προεστώτων μας, μὴδ' ἐτήσιον ἀργυρολόγημα, ὡς δῶρον ἢ μισθὸς τῆς ἐλευθερίας, νὰ προσφέρετ' εἰς αὐτούς. Δι' ὅσους ἐφόνευσαν, δὲν τοὺς χρεωσοῦμεν δῶρα· δι' ὅσους ἐπιθυμοῦν ἀκόμη νὰ φονεύσωσι, θέλουν λάβειν τὴν ἀντιμισθίαν ἀπὸ τοὺς γενναίους μας στρατιώτας.

Δ. Εὖγε! :Τί περιπλέον;

Π. Παρακαλῶ κ' ἐπιθυμῶ ἀπὸ τοὺς προσάτας, ἐπειδὴ τὸ ἐπιθυμεῖς καὶ σὺ, νὰ προσκαλέσωσιν εἰς κοινωνίαν τῆς ἐνδόξου ταύτης προστασίας καὶ τοὺς λοιποὺς ἡγεμόνας τῆς Εὐρώπης, καὶ νὰ μᾶς προστατεύσωσιν, ὄχι κατὰ τὴν Μακεδονικὴν ἢ Ῥωμαϊκὴν προστασίαν, ἀλλ' ὡς Χριστιανοὶ ἡγεμόνες, καὶ ὡς διδαγμένοι ἀπὸ τὴν ἱστορίαν, ὅτι αἱ Μακεδονικαὶ καὶ Ῥωμαϊκαί,

(1) Οὕτως ἐπωνομάζοντο οἱ υἱοὶ τῶν πολυπληθῶν καὶ πολυμόρφων Κομητῶν τῆς Γραικορωμαϊκῆς αὐλῆς· δὲν ἐξεύρω ἂν καὶ αἱ γυναῖκες τῶν ἐστολίζοντο μὲ τὸν τίτλον Κομήτισσα (Madame la Comtesse).

καθώς ἀρχήτερα αἱ Λακωνικαὶ καὶ Ἀττικαὶ προστασίαι, ἔβλαψαν καὶ τοὺς προστατευομένους καὶ τοὺς προστατεύοντας. Μόνη ἡ δικαιοσύνη εἶν' ἡ κραταιὰ προστάτις τῶν ἔθνῶν· αὐτὴ μόνη διαιωνίζει τοὺς θρόνους τῶν ἡγεμόνων, καὶ φέρει τὴν Εὐδαιμονίαν καὶ εἰς αὐτοὺς καὶ εἰς τοὺς λαοὺς των. Ἰκανὴν ἀσχολίαν ἔχουν τὴν πρόνοιαν τῶν ἰδίων ὑπηκόων· ἄς ἀφήσωσιν εἰς τοὺς Γραικοὺς τὴν φροντίδα νὰ συντάξωσι τὸ πολίτευμά των, ὡς συμφέρει εἰς αὐτούς. Μετὰ τὴν συνταγὴν, ἄς τὸ προστατεύσωσι, φυλάσσοντες αὐτὸ καὶ ἀπὸ τοὺς πολέμους τοῦ ἀσεβοῦς τυράννου, καὶ ἀπὸ τὰς ἐπιβουλάς τῶν ἀρνησιχρίστων Χριστιανῶν, ἐὰν ἀκόμη τινὲς ἐξ αὐτῶν, οὔτε θεὸν φοβούμενοι οὔτ' ἀνθρώπους εὐτρεπόμενοι, δὲν παύσωσι νὰ βοηθῶσιν ὄχι ἔθνος, ἀλλὰ κοινωνίαν φονέων καὶ ληστῶν, « Τυράννων ἀπανθρώπων (ὡς ἔλεγεν ὁ περίφημος Βάκων) βαπτιζομένων εἰς τὰ αἵματα τῶν ἰδίων Αὐτοκρατόρων· συνάθροισμα δεσποτῶν καὶ δούλων, στερημένων ἀπὸ πᾶσαν φυσικὴν συμπάθειαν, ἀπὸ ἔλεον, ἀπὸ ἠθικὴν, ἀπὸ λόγους, ἀπὸ τέχνας, ἀπὸ ἐπιστήμας, εἰς βραχυλογίαν, ἀληθινὸν ὄνειδος τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, τὸ ὁποῖον μετεμόρφωσε καὶ αὐτὰς τὰς καρποφόρους πεδιάδας τῆς γῆς εἰς ἐρημίας (1). »

(1) « Cruel tyrants, bathed in the blood of their own Emperors upon every succession; a heap of vassals and slaves; a people that is without natural affection; without pity; without morality; without letters, arts, or sciences; in a word, a very reproach to human nature, and that has made the garden of the world a wilderness. » LORD BACONS' *Holy War*.

ΔΙΑΛΟΓΟΣ.

μθ'

Δ. Εὐγε! Ὑπέρευγε! φίλε μου. Βλέπεις, ὅτι δέν σε στερεύω τὸν ἔπαινον, ὡσάνεις σοῦ χρεωστεῖται ἔπαινος. Μὲ κάμνεις νὰ ἐλπίζω ὅλα ταῦτα τὰ καλὰ ἀπὸ τοὺς προστάτας μας. Ἄλλ' ἐπειδὴ, ὡς ἔλεγα, δέν εἶναι ἀθάνατοι, μόνον μέσον νὰ τὰ κάμωσι καὶ σταθερὰ ἦτο (πάλιν τὸ λέγω), νὰ τὰ ἐξαρτήσωσιν ἀπὸ τὴν κοινὴν προστασίαν ὅλων τῶν ἡγεμονικῶν αὐλῶν τῆς Εὐρώπης.

Π. Ἡ κἂν τῶν πλειοτέρων· διότι ἐνδέχεται νὰ εὐρεθῇ καὶ κάμμία ἀποστρεφόμενη τὴν προστασίαν.

Δ. Δέν τὸ πιστεύω. Ἐάν ὁμως εὐρεθῇ, ἄς μείνῃ ἔξω, μόνη ἐχθρὰ τῶν ἀδικουμένων, καὶ μόνη σύμμαχος τῶν ἀδικούντων. Ὁ ἐκδικῶν τὰς ἀδικίας Θεὸς θελεῖ ποτὲ τὴν ἐμπλέξειν καὶ αὐτὴν εἰς ἀπροσδόκητα κακά (1).

Π. Ἡ ὄλαι ἢ αἱ πλειότεραι, ἄς ἀρκεσθῶμεν, φίλε, εἰς τὰ παρὸντα, μὲ ἐλπίδα μελλόντων χρηστοτέρων. Ἄς ἐλπίζωμεν μάλιστα εἰς τὴν φρόνησιν καὶ τὸν ὑπὲρ τῆς πατρίδος ζῆλον τοῦ νέου κυβερνήτου. Αὐτὸς δέν εἶναι οὔτε Γάλλος, οὔτ' Ἄγγλος, οὔτε Ῥώσος, ἀλλ' Ἕλληνα· ἀνετράφη κ' ἐπαιδεύθη παιδείαν ἑλληνικὴν· ἔχει παραδείγματα εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἱστορίαν ἀνδρῶν ἀληθῶς μεγάλων, διότι ἐφύλαξαν τὴν μεγίστην ἀρετὴν, τὴν δικαιοσύνην. προσκαλεῖται ἀπ' αὐτὴν τοῦ τὴν μητέρα τὴν Ἑλλάδα, ὡς μόνος ἄξιος νὰ τὴν σώσῃ· ἡ πατρίς ἀνοίγει εἰς αὐτὸν στάδιον, ὅχι τῆς Ὀλυμπίας, ἀλλὰ τοῦ κατοικουμένου ἀπὸ ἀθανάτου Ὀλύμπου, ὡς μόνον ἱκανὸν νὰ τὸ δράμῃ, χωρὶς νὰ σκονδάψῃ· καὶ

(1) « Ὁ πορευόμενος δικαίως βεβοήθηται, ὁ δὲ σχολιαῖς ὁδοῖς » πορευόμενος ἐμπλέκεται. » Παροιμ. Σαλωμ. κη', 18.

τὸν προσμένει εἰς τὸ τέλος τοῦ σταδίου, νὰ τὸν στέψη ὄχι μὲ Βαρύνου, Κόμητος ἢ Δουκὸς, ἀλλὰ μὲ τῆς ἀθανασίας τὸν στέφανον. Τοιούτους στεφάνους δίδουν οἱ εὐδαιμονοῦντες δῆμοι· τοιαῦτα εἶναι τὰ παράσημα τῶν εὐνομουμένων πολιτειῶν...

Δ. Ἐξέφυγες τὸν λόγον, φίλε Πασιχάρη; Τὸ Στάδιον, ὁ Δρόμος, ὁ Ὀλυμπος, εἰς ἓνα λόγον, ἢ ῥητορεία σου κᾶπως ἤρχισε νὰ μὲ ἐνθουσιάζῃ.

Π. Ἐξεύρεις τί συλλογίζομαι τὴν ὥραν ταύτην;

Δ. Ὅχι βέβαια· διότι δὲν εἶμαι καρδιογνώστης.

Π. Ἀλλὰ δὲν τολμῶ νὰ τὸ ἐκφωνήσω· μή μου ἐτυμολογήσῃ πάλιν τὸνομα, τὸν Πασιχάρην, ὁ Φερμότατος Δημοχάρης.

Δ. Τόλμα, χωρὶς κίνδυνον, ἐπειδὴ τολμᾶς τώρα νὰ ἐτυμολογήσῃς καὶ σὺ τὸ ἰδικόν μου.

Π. Δὲν εἶμαι οὐδ' ἐγὼ καρδιογνώστης. Μ' ὄλον ταῦτο τολμῶ νὰ μαντεύσω, τί διαλογίζεται, τί γράφει εἰς τὰς πλάκας τῆς καρδίας του τὴν ὥραν ταύτην ὁ Καποδίστριας.

Δ. Πλάκας! Πλάκας! Νὰ ῥητορεύσῃς ἐτοιμάζεσαι πάλιν. Λέγε μόνον.

Π. Τὸν Τιμολέοντα τοῦ Πλουτάρχου ἀναγινώσκει, ἐκσηθίζει, κ' ἐκεῖνον ἀπεφάσισε νὰ ἀναστήσῃ ὁ Καποδίστριας εἰς τὰς ἡμέρας μας, διὰ νὰ δεῖξῃ εἰς ὅλην τὴν φωτισμένην Εὐρώπην, ὅτι ἡ σημερινὴ Ἑλλάς γεννᾷ ὄχι μόνον ἀγωνιστὰς ἐλευθερίας, ἴσους τῶν παλαιῶν αὐτῆς ἀγωνιστῶν, ἀλλ' ἀκόμη καὶ πολιτικοὺς ἄνδρας ἱκανοὺς νὰ τὴν στηρίζωσι μὲ τιμολεοντικὴν φρόνησιν.

Δ. Ἔως ἐδῶ ὑπάγει καλά. Ἐπί πλέον;

Π. Περίεργον ἴσως ἤθελες μὲ κρίνειν, ἐὰν ἐσημείονα ἀκόμη

ΔΙΑΛΟΓΟΣ.

να¹

καὶ αὐτόματον περίσασιν τινά, διὰ τὴν ὁποίαν ἀναγκάζεται ὁ Καποδίστριας νὰ μιμηθῆ τὸν Τιμολέοντα καὶ ὄχι ἄλλον. Ναί! εἰς ἀκαταμάχητον ἀνάγκην ἔπεσεν, ἢ νὰ ἀθνατισθῆ ὡς ἀνὴρ ὄχι ὑποδεέστερος τοῦ Τιμολέοντος, ἢ νὰ μείνῃ εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν θνητῶν, ὡς ἓνας ἀπὸ τοὺς πολλὰ κοινοὺς ἀνθρώπους. . .

Δ. Δὲν βλέπω ἀκόμη ποῦ ἔχουν νὰ καταντήσωσιν αἱ νέαι σου ῥητορεῖαι.

Π. Ἄκουε. Ἐγεννήθη ὁ Τιμολέων;

Δ. Εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Π. Πρόσθες καὶ εἰς τὴν Πελοπόννησον.

Δ. Γνωσόν.

Π. Πρόσθες καὶ εἰς τὴν Κόρινθον, ἥτις ἦτο μητρόπολις τῆς Κερκύρας (1).

Δ. Καὶ τοῦτο γνωσόν.

Π. Εἶναι λοιπὸν ὁ Κερκυραῖος Καποδίστριας συμπολίτης, ἢ μᾶλλον τέκνον τοῦ Τιμολέοντος. Ἐπότε ἔγεννήθη καὶ πότε ἤκμασεν ὁ Τιμολέων;

Δ. Ὅτε ἡ ἔλευθέρᾳ καὶ εὐδαίμων αὐτοῦ πατρίς, ἡ Κόρινθος, ἐπροσκαλέσθη ἀπὸ τοὺς Συρακουσίους νὰ δράμῃ εἰς βοήθειαν αὐτῶν, νὰ τοὺς ἐλευθερώσῃ καὶ ἀπὸ τὸν τύραννον Διονύσιον, καὶ ἀπὸ τὰς χειροτέρας τοῦ τυράννου διχονοίας τῶν πολιτῶν.

Π. Ἐμαθες λοιπὸν ἀπὸ τὸν Πλούταρχον, ὅτι ἡ μὲν πεμφθεῖσα βοήθεια ἦτο μικρά, ἀλλὰ δὲν εὐρήκασιν ἄλλον ἰκανώτερον νὰ τὴν μεγαλύνη παρά τὸν Τιμολέοντα· καὶ ὅτι ὁ ἴσως

(1) Θουκυδίδ. I, 34 καὶ 38.

μόνος, εἰς ἐκείνην τοῦ χρόνου τὴν περίοδον, μέγας ἀνὴρ οὗτος, ὄχι μόνον τὰς Συρακούσας, ἀλλὰ καὶ πολλὰς ἄλλας πόλεις τῆς νήσου, ἐξηγριωμένας, καὶ πολλὰς ἐρημωμένας ἀπὸ τυράννων, καὶ πολέμους ἐμφυλίου καὶ ξένου, βοηθούμενος ἀπὸ πολλὰ ὀλίγους στρατιώτας, ἠλευθέρωσεν, ἡμέρωσε καὶ μὲ κατοίκους πάλιν ἐξαρχῆς ἐστόλισε (1).

Δ. Τὰ ἐξεύρω, καὶ ὁσάκις τὰ ἀναγινώσκω, ἡ διαγωγὴ τοῦ Τιμολέοντος μὲ φέρει εἰς ἐκπληξιν...

Π. Καὶ τόσον λαμπρῶν κατορθωμάτων αἴτιος δὲν ἔγινε, πλὴν διότι ἡ μεγάλη αὐτοῦ ἀρετὴ ἔμπνευσε τόσῃ πίσιν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν Σικελιωτῶν, ὥστε νὰ μὴ πράσσωσι τίποτε χωρὶς τὴν συμβουλὴν του (2). Ἐξεύρεις ὅτι ὁ καλὸς κριτὴς τῶν τοιούτων Πλούταρχος κρίνει τὸν Τιμόλεοντα καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἐπαμινώνδου ἀνώτερον (3).

Δ. Καὶ δικαίως.

Π. Τὸ μάλιστα κινοῦν εἰς θαυμασμὸν τοῦ Τιμολέοντος

(1) « Τὴν δ' ὅλην νῆσον ἐξηγριωμένην ὑπὸ κακῶν, καὶ διαμεμισσημένην ὑπὸ τῶν οἰκητόρων παραλαβὼν, οὕτως ἐξημέρωσε καὶ ποθεινὴν ἐποίησε πᾶσιν, ὥστε πλεῖν οἰκήσοντας ἐτέρους, ὅθεν οἱ πολῖται πρότερον ἀπεδίδρασκον. » Πλουτάρχ. Τιμολ. § 35.

(2) « Οὐ πολέμου τις λύσις, οὐ νόμων θέσις, οὐ χώρας κατοικισμὸς, οὐ πολιτείας διάταξις ἐδόκει καλῶς ἔχειν, ἧς ἐκεῖνος μὴ προσάψαιτο, μὴδὲ κατακοσμήσειεν, ὥσπερ ἔργῳ συντελουμένῳ δημιουργὸς, ἐπιθεις τινα χάριν θεοφιλῆ καὶ πρέπουσαν. » Ὁ αὐτ. Αὐτόθ.

(3) Ὁ αὐτ. αὐτόθ. § 36.

εἶναι, ὅτι πρῶτος αὐτὸς ἔπραξεν, ὅτι οἱ σημερινοὶ πολιτικοὶ ἔκριναν περὶ τῆς ἐλευθερίας τοῦ τύπου, ὡς ἀπαραιτήτως ἀναγκαίου πράγματος εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῶν πολιτῶν. Τυπογραφία τότε δὲν ἦτον· ἦσαν ὅμως ἄνθρωποι, ὡς εἶναι καὶ τὴν σήμερον, ἐπιθυμοῦντες νὰ φανερόνωσιν ἐλευθέρως τοὺς λογισμοὺς των διὰ ζώσης φωνῆς. Ταύτην τὴν ἐλευθερίαν ἐσεβάσθη ὁ μέγας Τιμολέων, ὡς ἱερὸν δῶρον τοῦ δημιουργοῦ, ὅστις ἐχάρισεν εἰς τὸν ἄνθρωπον τὸν προφορικὸν λόγον, ἐπακολούθημ' ἀναγκαῖον τοῦ ἐνδιαθέτου. Μετὰ τόσον λαμπρὰς εὐεργεσίας εἰς τοὺς Συρακουσίους, δὲν ἔλειψαν ἀναίσχυντοι τινὲς δημαγωγοὶ νὰ τὸν ἐνοχλήσωσι, νὰ τὸν κατηγορήσωσιν, ἢ μᾶλλον νὰ τὸν ὑβρίσωσιν εἰς αὐτὴν τῶν Πολιτῶν τὴν ἐκκλησίαν· καὶ ἀντὶ νὰ παροξυνθῆ, ἀπὸ τόσῃν ἀχαρισίαν, « Ἡὐχαρίσει (ἔλεγε) τοὺς Θεοὺς, ὅτι τοῦ » ἐπλήρωσαν τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἴδῃ τοὺς Συρακουσίους ἐλευ- » θέρους νὰ λαλῶσι (1). » — Ἄλλὰ τί διηγούμαι ματαιῶς, ὅσα ἐξεύρεις καὶ ἀνέγνωσες πολλάκις;

Δ. Ὅρθῶς κρίνεις ἐν ἀπὸ τὰ θαυμασὰ τοῦ Τιμολέοντος τοῦτο. Ἐκατάλαβεν, ὅτι δὲν εἶναι πολίτης, οὐδ' ἄρχοντας ἔχει πλέον, ἀλλὰ δεσπότης, ὅστις δὲν εἶν' ἐλεύθερος νὰ κρίνῃ τὰς πράξεις τῶν ἀρχόντων του. Ἐτί ὠφελούσε τοὺς ἀνθρώπους νὰ συλλογίζωνται, ἂν δὲν εἶχαν τὴν ἐξουσίαν νὰ φανερόνωσι τοὺς λογισμοὺς των; — Ἀλλὰ τοιοῦτον ἄνδρα, ὡς τὸν Τιμολέοντα, εἶπέ με, εἰς ποίαν γωνίαν τῆς Ἑλλάδος κρυμμένον ἐλπίζεις νὰ εὔρῃς σήμερον;

(1) « Τοῖς δὲ Θεοῖς ἔφη χάριν ὀφείλειν, ἧς εὗξατο, Συρακουσίους » ἐπιδῶν τῆς παρρητίας κυρίου γενομένους. » Πλουτάρχ. Τιμολ. § 37.

Π. Εἰς οὐδεμίαν, φιλε, τῆς νεωστὶ ἐλευθερωμένης ἀπὸ τὴν ἀνομίαν Ἑλλάδος. Τὸ ἐκατάλαβαν καὶ αὐτοὶ, καὶ διὰ τοῦτο τὸν ἐπροσκάλεσαν ἔξωθεν.

Δ. Κ' ἐπροσκάλεσαν Κόμητα, καθὼς ἀρχήτερα ἐπροσκαλοῦσαν βασιλέα! Κ' ἐτοιμάζονται ἴσως νὰ τὸν περικυκλώσωσι, συνεριζόμενοι, ποία φατρία πλέον τῆς ἄλλης νὰ κολακεύσῃ τὸν Κόμητα, νὰ τὸν ἀπατήσῃ, νὰ τὸν φθείρῃ, διὰ νὰ τρέφῃ τὴν ἰδίαν τῆς φθοράν· καὶ ποία πάλιν νὰ τὸν συκοφαντήσῃ, νὰ τὸν λοιδορήσῃ, νὰ τὸν ὑβρίσῃ, ἂν τὸν εὖρη ἀδυσώπητον εἰς τὰς ἐπιθυμίας τῆς, ἂν τὸν εὖρη ἀληθῶς Ἕλληνα πολίτην, καὶ ὄχι Κόμητα.

Π. Τοὺς γνωρίζει.

Δ. Εἶναι ὁμως καὶ ἐν ἄλλο γένος κολάκων· τοὺς ὁποίους ἴσως δὲν ἐγνώρισεν ἀκόμη.

Π. Ποίους λέγεις;

Δ. Τοὺς ὀνομαζομένους Φαναριώτας. Ὅλοι φυσικὰ οἱ Ἕλληνες ἐμολύνθημεν ἀπὸ τὴν τυραννίαν τῶν Μουσουλμάνων· ἀλλ' ὁ μολυσμὸς τῶν Φαναριωτῶν ἔγινε τόσο βαθύτερος, τόσο πλέον δυσέκπλυτος, ὅσον ἦσαν πλησιέστεροι εἰς τὸν τύραννον, ὅσον συχνότερα κατεφίλουν καὶ τὰ κράσπεδα καὶ τὰ ὑποδήματα τῶν δούλων αὐτοῦ, ψωμοζητοῦντες δωρεάς. — Καὶ ἂν ἦν ἐσχάτως ἄδικον, νὰ εἶπω περὶ τῶν Φαναριωτῶν τὸ, « Πάντες » ἐξέκλιναν, ἅμα ἠχρειώθησαν, οὐκ ἔστιν ἕως ἐνὸς » τοῦτο ὁμως μένει ἀληθές· αὐτον, ὅτι πολλὰ ὀλίγοι ἐξ αὐτῶν ἰατρεύθησαν ἀπὸ τὴν λύσσαν τῆς φιλοπρωτείας καὶ τῆς φιλοκερδείας. Μαθημένοι νὰ παχύνωνται ἀργοὶ ἀπὸ τὰ αἵματα τῆς Μολδοβλαχίας, καὶ σερημένοι

τῶρ' ἀπροσδοκῆτως τὴν ἄκοπον ταύτην τροφήν καὶ τρυφήν, ἐτοιμάζονται, ὡς λιμοκτονημένοι μυῖαι, νὰ πετάξωσι πρὸς τὴν ταλαίπωρον Ἑλλάδα, μὲ ἐλπίδα νὰ τὴν φλεβοτομῶσι. Τούτους, φίλε, φοβοῦμαι μὴ δὲν γνωρίζῃ ὁ Καποδίστριας. Ἐάν, κατὰ δυστυχίαν, ἀπατηθεῖς, περικυκλωθῇ ἀπ' αὐτοὺς, μὴν ἐλπίσῃ πλέον νὰ φυλάξῃ τὴν ὁποίαν ἔμπνευσε πίστιν εἰς τοὺς Ἕλληνας, καὶ τῆς ὁποίας χρεῖαν ἔχει, ἂν θελῇ νὰ σώσῃ τὴν Ἑλλάδα. Τοῦτο μόνον ἀρκεῖ νὰ τὸν καταστήσῃ ὑποπτὸν εἰς ὅλους. Ἰησουῖται καὶ Φαναριῶται, ὅπου προχωρήσουν, ἄλλον σκοπὸν δὲν ἔχουν παρά νὰ δεσπόζωσι καὶ νὰ τρέφονται ἀργοί.

Π. Διαφέρουν ὁμῶς κατὰ τοῦτο οἱ Φαναριῶται ἀπὸ τοὺς Ἰησουῖτας· καὶ τοῦτο μάλιστα συνεργεῖ εἰς τὴν γνώρισιν καὶ φυλακὴν αὐτῶν....

Δ. Ἐὖ ποῖον;

Π. Φιλόπρωτοι καὶ φιλοκερδεῖς, ὡς οἱ Ἰησουῖται, δὲν ἔχουν ὁμῶς τὴν πανουργίαν τῶν Ἰησουῖτῶν. Οἱ Ἰησουῖται δὲν ἀνακαλύπτουν εὐκόλα τοὺς σκοποὺς τῶν, πλὴν ὅπου καὶ ὅταν στερεωθῶσιν ἀκλόνητα. Οἱ Φαναριῶται ἐξεναντίας εἶναι τόσον ἀπλοῖ, καὶ ἀπόνηροι, ὥστε στολίζονται ἀκόμη φανερά μὲ τὰ τουρκοδώρητα ἐπίθετα. Πρὸς ὅτινα γράφουν, ὑπογράφονται μὲ τοὺς παλαιούς των τίτλους· ὅθεν περάσωσι ταξιδεύοντες, φροντίζουν νὰ γνωστοποιηθῇ ἡ διάβασίς των, διὰ τῶν ἐφημερίδων, εἰς τὴν διψῶσαν νὰ γνωρίζῃ τὰς πράξεις καὶ τὰ διαδήματα των φωτισμένην Εὐρώπην· οὐδὲ συλλογίζονται, ὅτι ὄντες ἤδη ὑποπτοὶ εἰς τοὺς Ἕλληνας, πασχίζουσι νὰ γεκῶσιν ὑποπτότεροι μὲ τὴν γελοῖαν των δοξομανίαν.

Δ. Εἶχα λοιπὸν δίκαιον νὰ τοὺς φοβῶμαι.

Π. Φόβος μάταιος. Ἡ ὑποψία ἐκατήντησεν εἰς τόσον, ὥστ' ἐκινήθη λόγος εἰς τὴν Βουλὴν, ν' ἀποκλείσωσι διὰ ψηφίσματος ἀπὸ παν ὑπουργημα τῆς Ἑλληνικῆς πολιτείας, ἢ καὶ ἀπὸ τὰ ὑπέρτατα τρία, ὅλους τοὺς νῦν ζῶντας Φαναριώτας.

Δ. Σωτήριον ψήφισμα, καὶ πολὺ πολιτικώτερον τοῦ Ὄστρακισμού, ἐπειδὴ χωρὶς νὰ ἀδικήσῃ τοὺς ζῶντας, προφυλάσσει τὰ ταλαίπωρά των μέλλοντα τέκνα ἀπὸ τὴν πατρικὴν ἀνίατον νόσον. Ἄν αὐτὸ δὲν ψηφισθῇ, τρέχει κίνδυνον ὁ Καποδίστριας νὰ πέσῃ εἰς τὰς παγίδας των.

Π. Μὴ φοβοῦ, φίλε, πάλιν σὲ λέγω. Τοὺς γνωρίζει καὶ αὐτοὺς, ὡς καὶ τοὺς λοιποὺς τῆς Ἑλλάδος, πατριασάς· οὐδ' ἤθελε δεχθῆν τὴν πρόσκλησιν (καὶ τοῦτο ὠνόμαζα περίστασιν αὐτόματον, ἣτις ἀναγκάζει τὸν Καποδίστριαν νὰ μιμηθῇ τὸν Τιμολέοντα), οὐδ' ἤθελε, λέγω, τὴν δεχθῆν, ἂν δὲν τὴν ἔκρινε πρόσκλησιν τῆς πατρίδος τοῦ Τιμολέοντος, πρόσκλησιν αὐτοῦ τοῦ πατρός του Τιμολέοντος· ὄχι, δὲν ἤθελε τὴν δεχθῆν, ἂν δὲν εἶχε σκοπὸν νὰ πράξῃ εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα, ὅ,τι ἔπραξεν ὁ Τιμολέων εἰς τὴν Σικελίαν. Τούτου τοῦ μεγάλου ἀνδρός τὴν ψυχὴν φαντάζεται, μὴ ἀμφιδάλλης, τὴν ὥραν ταύτην, ὁ Καποδίστριας ὅτι παραστέκει ἀοράτως εἰς αὐτὸν, καὶ τὸν λέγει τοὺς ἐξῆς λόγους.

Δ. Ἡ προσωποποιία μόνη ἔλειπεν ἀκόμη εἰς τὸ ἐντελές τῆς βητορείας σου. Παράστησέ μας καὶ τὸν Τιμολέοντα.

Π. Μὴ σπεύδῃς νὰ μὲ κρίνῃς, πρὶν ἀκούσῃς τοὺς λόγους τοῦ Τιμολέοντος. Ἴδου τί λέγει ἡ ψυχὴ του εἰς τὸν Καποδίστριαν :

« Σε προσκαλῶ νὰ σώσης τὴν πατρίδα μου, ὡς ἄλλοτ' ἔσωσα
 » ἐγὼ τὴν Σικελίαν· σὲ προσκαλῶ εἰς ἔργον πολὺ βαρύτερον
 » τοῦ ἔργου μου, διότι οὔτε ἡ ἀγωγή σου ἐχρημάτισεν ὁμοίᾳ
 » τῆς ἀγωγῆς μου, οὔτ' ἡ πατρίς μου σήμερον ὁμοιάζει τὴν
 » τότε Σικελίαν. Ἐγὼ ἀνετράφην παιδιόθεν εἰς πόλιν ἐλευθέραν·
 » Εἰς σὲ ἐξεναντίας αἱ κοιναὶ τῆς Ἑλλάδος δυσυχίαι, τώρα
 » πρῶτον συγχωροῦν νὰ φανερώσης ὅσον ἔρωτα ἐλευθερίας
 » ἔτρεφεν ἕως τώρα ἡ ψυχὴ σου. Τῆς Σικελίας, ὅπου
 » ἐστάλθην ἐγὼ, ἂν καὶ φθαρμένης ἀπὸ τυράννους καὶ δημα-
 » γωγούς, καὶ ἐξαγριωμένης ἀπὸ πολέμους ἐμφυλίου καὶ ξέ-
 » νους, ἡ φθορὰ δὲν ἦτο πεπαλαιωμένη καὶ ἀνίατος πληγὴ. Αἱ
 » Συρρακοῦσαι ἦσαν πόλις Ἑλληνικὴ, κ' ἔσωζεν ἀκόμη εἰς τοὺς
 » κόλπους τῆς ὄχι ὀλίγους ἄνδρας καὶ τόνομα καὶ τὸ πρᾶγμα
 » Ἑλλήνας, οἱ ὅποιοι μ' ἐβοήθησαν νὰ τοὺς σώσω ἀπὸ τὴν
 » τυραννίαν. Τῆς κοινῆς ἐμοῦ καὶ σοῦ πατρίδος, ἐξεναντίας, ὅπου
 » σὲ προσκαλῶ, ἡ παροῦσα κατάστασις εἶναι πολλῶν ἑκατον-
 » ταετηρίδων ἀρρώστια, γεννημένη ἀπὸ πολλὰς ἄλλας ἀρρώ-
 » στίας, ὅσας ἐπροσκόλλησαν εἰς αὐτὴν οἱ Μακεδόνες, οἱ Ῥω-
 » μαῖοι, οἱ Γραικορωμαῖοι, καὶ τελευταῖον τὸ σαπρὸν καὶ
 » ἀνίατον ἔθνος τῶν Τούρκων. Μὴν ἐλπίσης λοιπὸν νὰ εὔρης
 » πολλοὺς βοηθοὺς τῶν πράξεων σου εἰς αὐτήν· δύνασαι
 » ὁμῶς νὰ τοὺς δημιουργήσης, καὶ ν' αὐξήσης γρήγορα
 » τὸν ἀριθμὸν τῶν χρηστῶν πολιτῶν, ἂν τοὺς πληροφο-
 » ρήσης, ὅτι ἄλλον σκοπὸν δὲν ἔχεις παρὰ τὴν εὐδαιμονίαν
 » αὐτῶν. Βλέπεις, εἰς πόσον βαρὺν ἀγῶνα σὲ ἀνακομβόνω· βλέ-
 » πεις πόσον μακρὸν στάδιον ἀνοίγεται ἔμπροσθέν σου· ἀλλὰ

» καὶ ἡ δόξα σου θελ' εἶσθαι ἀνωτέρα τῆς δόξης μου, ἀν ἀθλή-
 » σης νομίμως τὸν ἀγῶνα· ἀν τρέξης τὸ στάδιον γυμνὸς ἀπὸ
 » πᾶσαν ἄλλην ἐπιθυμίαν, πλὴν τῆς ἐπιθυμίας νὰ σώσης τὴν
 » Ἑλλάδα. Βάλε προσέτι εἰς τὸν νοῦν σου καὶ τίνας ἔχεις θεα-
 » τὰς, καὶ ποῖοι θελοῦν εἶσθαι οἱ κριταί σου. Ὅλη ἡ φωτισμένη
 » Εὐρώπη ἔστρεψε τοὺς ὀφθαλμούς της ἐπάνω σου· καὶ ἡ πα-
 » ρουῖσα γενεὰ σὲ θεωρεῖ παλαιόντα μὲ τὴν ἀνομίαν, καὶ προσ-
 » μένει τὸ τέλος τῆς πάλης, διὰ νὰ κρίνῃ τῆς ψυχῆς σου τὴν
 » δύναμιν, καὶ νὰ παραδώσῃ τὴν κρίσιν εἰς τὴν ἐπικύρωσιν τῆς
 » ἐπερχομένης γενεᾶς. Ἐπεθύμησες βέδαια καὶ σὺ, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ
 » ἄνθρωποι, οὐδ' ἔπαυσες νὰ ἐπιθυμῆς τὴν (ἐξωρισμένην ἀπὸ
 » τὰς αὐτὰς τῶν δυνατῶν) εὐδαιμονίαν. Δόξαζε τὴν Πρόνοιαν,
 » ὅτι σοῦ ἔδειξε τὴν ἀληθῶς φέρουσαν εἰς εὐδαιμονίαν ὁδόν·
 » Αὕτη εἶναι νὰ καταστήσῃς εὐδαίμονας τοὺς προσκαλοῦντάς
 » σε, καὶ παρὰ ταύτην ἄλλη δὲν εἶναι. Διὰ νὰ τὴν προπατήσῃς
 » χωρὶς πλάνην, τὴν Ἑλληνικὴν αὐτονομίαν χρεωστεῖς νὰ φυ-
 » λάξῃς, ὡς νεόφυτον βλάστημα, ἀπὸ τοὺς ἀνέμους καὶ κατα-
 » κλυσμοὺς τῶν ἐχθρῶν της, καὶ νὰ τὴν αὐξήσῃς εἰς δένδρου
 » μέγα. Εἰς αὐτὴν μόνην χρεωστεῖς νὰ προσηλώσῃς τοὺς ὀφ-
 » θαλμοὺς, χωρὶς νὰ τοὺς στρέφῃς οὔτ' εἰς τὰ δεξιὰ, οὔτ' εἰς
 » τὰ ἀριστερά· καθὼς εἰς μόνον τὸ ἄροτρον τοὺς κρατεῖ προσ-
 » ηλωμένους ὁ ἐργαζόμενος τὴν γῆν γεωργός, μὲ ἐλπίδα ν'
 » ἀπολαύσῃ τοὺς καρπούς της (1). Πεντήκοντα σχεδὸν ἔτη τῆς

(1) « Οὐδεὶς ἐπιβλὼν τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπ' ἄροτρον, καὶ βλέπων
 » εἰς τὰ ὀπίσω, εὐθετός ἐστιν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. » Λουκ.
 9, 62.

» ζωῆς μου (πίστευσέ με, τέκνον) ἔδαπάνησα ματαίως ἐπι-
 » θυμῶν νὰ εὐδαιμονήσω, καὶ δὲν ἀπέλαυσα εὐδαιμονίαν, πλὴν
 » ἀφοῦ εὐτύχησα νὰ τὴν διασπείρω εἰς πολλὰς πόλεις καὶ πολλὰς
 » μυριάδας Σικελιωτῶν, καὶ νὰ τὴν συγχαίρωμαι συγκατοικῶν
 » ὄχι μὲ Ἰππέας, Μαρκεσίους, Βαρόνους, Κόμητας ἢ Δοῦκας,
 » ἀλλὰ μὲ πολίτας εὐδαίμονας (1). Ἄν πράξῃς, ὡς ἔπραξα, θέλεις
 » λάβειν πλειοτέρας ὄσων ἔλαβα τιμῶν ἐγὼ, καὶ ζῶν καὶ μετὰ
 » θάνατον (2), καὶ ὄσων ἀκόμη σήμερον προσφέρει, μετὰ
 » δύο χιλιάδας διακόσια σχεδὸν ἔτη, ὅλος ὁ κόσμος εἰς τὴν
 » μνήμην μου (3). Ἄν καταφρονήσῃς τὸ παράδειγμά μου, οὐδ'
 » οὕτω μέλλει νὰ ἐξαλειφθῇ τὸ μνημόσυνόν σου ἀπὸ τῆς γῆς.
 » Ἀλλὰ ποῖον μνημόσυνον! ὁποῖον οὐδ' εἰς τοὺς ἐχθρούς
 » σου τολμᾶς ἴσως νὰ εὐχηθῆς. »

Εἰπέ με τώρα, φίλε, ἂν ἦναι εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ Καπο-
 δίστρια νὰ καταφρονήσῃ τὸν πρόγονον καὶ μητροπολίτην τῆς
 πατρίδος του Τιμολέοντα. Εἰπέ με, ἂν αἱ ἐλπίδες μου ὁμοιάζωσι
 τοὺς καπνοὺς καὶ τοὺς ἀνέμους, διὰ τοὺς ὁποίους ἐθλίβεσο
 πρὸ μικροῦ.

Δ. Σοφιστῆς εἶσαι, φίλε Πασιχάρη. Μ' ὅλον τοῦτο μὲ

(1) « Μεταπεμφάμενος οἰκοῦεν τὴν γυναῖκα καὶ τοὺς παῖδας...
 » ἐκεῖ κατέμεινε, τοῖς ὑφ' ἑαυτοῦ μεμηχανημένοις ἀγαθοῖς χρώμενος·
 » ὧν μέγιστον ἦν τὸ πόλεις τοσαύτας καὶ μυριάδας ἀνθρώπων δι'
 » ἑαυτὸν ἐφορᾶν εὐδαιμονούσας. » Πλουτάρχ. Τιμολ. § 36.

(2) Ἴδε τὸν αὐτ. αὐτόθ. § 38-39.

(3) « Εἰς μνημόσυνον αἰώνιον ἔσται δίκαιος. » Ψαλμ. ριζ', 6.

πείθουν οἱ λόγοι σου. Καταλαμβάνω κ' ἐγώ, ὅτι ἂν δὲν εἶχε σκοπὸν τὴν εὐδαιμονίαν τῆς Ἑλλάδος ὁ Καποδίστριας, δὲν ἤθελε τολμήσειν νὰ δεχθῆ τὴν πρόσκλησιν τῶν Ἑλλήνων. Γνωρίζω τὴν φρόνησιν τοῦ ἀνδρὸς, πληροφοροῦμαι μετὰ χαρᾶς, ὅτι ἔκρινε τὰ ἀληθῆ του συμφέροντα, ἀχώριστα ἀπὸ τὰ συμφέροντα εἰς ὅλους τοὺς Ἕλληνας· καὶ χαίρω. — 'Τί γελάς;

Π. Διότι σὲ ἠνάγκασα, τέλος πάντων, νὰ ἐκφωνήσῃς τὸ Χαίρω· μηδὲ νὰ ὀνομάξῃς πλέον ἀντάρτας τοὺς ἀρχηγοὺς τῆς ἐπαναστάσεως. Αὐτοὶ ἔδωκαν ἀφορμὴν νὰ φανῆ ἄνθρωπος ἄξιος νὰ διαδεχθῆ τὸν Τιμολέοντα.

Δ. Περὶ τούτου, φίλε Πασιχάρη, σ' ἀποκρίνομαι ὅ,τι ἀπεκρίθη ὁ Φωκίων εἰς τοὺς ὀνειδίζοντας αὐτὸν ὡς ψευδοπροφήτην, διότι ὁ ἀνόητος πόλεμος, τὸν ὁποῖον ἐζήτηε νὰ ἐμποδίσῃ, ἔλαβεν εὐτυχῆ ἔκβασιν. « Ἐπεθύμουν (εἶπε) νὰ » πράξω ὅσα βλέπω σήμερον, ἀλλ' ὄχι καὶ νὰ τὰ συμβουλεύσω » πρὸ τοῦ νὰ πραχθῶσιν (1). » Αἱ πράξεις, φίλε, τῶν ἀνθρώπων, δὲν πρέπει νὰ κρίνωνται ἀπὸ τὴν καλὴν ἢ κακὴν ἔκβασιν, ἀλλ' ἀπὸ τὴν βουλήν καὶ ἐπιχείρησιν. Ἡ ἔκβασις εἶναι πολλάκις τῆς τύχης ἔργον· ἡ βουλή διακρίνει τοὺς ἀνοήτους ἀπὸ τοὺς φρονίμους· παρεκτός ἂν κρίνης καὶ σὺ τὰ πράγματα κατὰ τοὺς πιστεύοντας ὅτι κρέμονται ὅλα ἀπὸ τὴν τύχην,

Τύχης τὰ θνητῶν πράγματ', οὐκ εὐβουλίας.

(1) « Ἐβούλετο ἂν αὐτῷ ταῦτα μὲν πεπραχθῆναι, βεβουλεῦσθαι δ' ἐκεῖνα. » Πλουτάρχ. Τιμολ. § 6, Φωκ. § 23.

Ἄν ἦτο κἄν καὶ αὐτή... Ἄλλὰ σιωπῶ, φοβούμενος μὴ σε σκανδαλίσω.

Π. Λέγε, μὴ σιωπᾶς· μὴ θρήνους ὁμῶς πάλιν καὶ κλαύματα.

Δ. Ἄν ἐπρόβλεπα, φίλε, ὅτι οἱ σεβαστοὶ μας προστάται, μέλλουν νὰ διατάξωσιν αὐτοὶ τὴν Ἑλληνικὴν πολιτείαν, ὡς τὴν κρίνουν εἰς αὐτοὺς συμφέρουσαν, ἤθελα προκρίνειν εἰκοσαετῆ ἢ καὶ τριακονταετῆ ἀκόμη δουλείαν εἰς τοὺς Τούρκους, παρὰ νὰ βλέπω τοὺς ἀποκτήσαντας τὴν ἐλευθερίαν μὲ τὰ αἵματά των Ἕλληνας κυβερνωμένους ἀπὸ Ῥώσους, Γάλλους, ἢ Ἄγγλους.

Π. Κ' ἐγὼ, φίλε, τὸ αὐτὸ ἤθελα προκρίνειν· διότι κ' ἐγὼ Ἕλλην εἶμαι, οὐδ' ὑποφέρω νὰ ὑποτάσσωμαι εἰς κάμμίαν ἄλλην παρὰ εἰς Ἑλληνικὴν αὐτόνομον πολιτείαν. Ἄλλὰ μὴ φοβοῦ ματαιίως. Τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἔχουν καὶ οἱ προστάται μας, νὰ μᾶς ἀφήσωσιν αὐτονόμους· διότι, τοῦτο μόνον εἶναι δίκαιον, καὶ κατ' εὐτυχίαν, τοῦτο μόνον καὶ συμφέρει εἰς αὐτούς. Ἄν μᾶς ἀφήσωσιν αὐτονόμους, μᾶς εἰρηνοποιοῦν, καὶ εἰρηνεύουν καὶ αὐτοὶ πρὸς ἀλλήλους· ἂν μᾶς ἀναγκάσωσι νὰ δεχθῶμεν ἄλλο πολιτείας σύνταγμα παρὰ τὸ βουλευμένον καὶ κυρωμένον ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας, θέλουν φυτεύσειν ἀπὸ τῆς παρούσης ὥρας κόκκον διχονοίας, ὅστις μέλλει ν' αὐξηθῆ μὲ τὴν αὐξήσιν τῆς Ἑλληνικῆς προκοπῆς εἰς τὰς ἐπιστήμας καὶ τέχνας (τὰς ὁποίας οὐδ' αὐτοὶ οἱ Τούρκοι ἴσχυσαν νὰ ἐμποδίσωσι), καὶ νὰ προξενήσῃ ταραχὰς καὶ εἰς ἡμᾶς καὶ εἰς τοὺς προστάτας ἡμῶν, καὶ εἰς ὅλην ἴσως τὴν Εὐρώπην. Ἐπέρασε, φίλε, ὁ καιρὸς τῆς βίας· βλέπεις ὅτι καὶ λαοὶ καὶ ἡγεμόνες ἤρχισαν νὰ ὑποπτεύωνται τῶν ὀλιγαρχικῶν τὰς παγίδας, καὶ ὑποτάσσονται εἰς

μίαν μόνην βίαν, τὴν ἀκαταμάχητον βίαν τῆς κοινῆς ὑπολήψεως. Αὐτὴν ἀκολουθοῦν, αὐτὴν σέβονται· οἱ λαοί, ὅτι ἀπ' αὐτὴν ἀπολαύουν εἰρήνην καὶ ἡσυχίαν· οἱ ἡγεμόνες, ὅτι δι' αὐτὴν γίνονται ἀγαπητοί, καὶ ὄχι φοβεροί εἰς τοὺς λαούς. 'Τίς ἀπὸ τοὺς σημερινούς ἡγεμόνας, εἰπέ με, παρακαλῶ σε, ἂν δὲν ἔχασεν ὀλότελα καὶ αὐτὸν τὸν κοινὸν νοῦν, προκρίνει τὸν φόβον παρὰ τὴν ἀγάπην τῶν ὑπηκόων του ;

Δ. Δὲν φοβοῦμαι τοὺς ἡγεμόνας, ἀλλὰ τοὺς συμβούλους αὐτῶν, τὴν διπλωματίαν, τὴν νομιζομένην ἀπ' αὐτοὺς ἐπιστήμην ἀξιόλογον, μ' ὅλον ὅτι, ἀφοῦ ἐγεννήθη, δὲν ἐπροξένησε πλὴν ταραχὰς εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην καὶ πολέμους.

Π. Μένε ἡσυχος. Ὁ Καποδίστριας γνωρίζει καλὰ τὰς παγίδας τῆς διπλωματίας, καὶ θελεῖ φυλάξειν τοὺς προσάτας ἡμῶν νὰ μὴ ἐμπλεχθῶσιν εἰς αὐτάς. Θελεῖ παρασῆσειν ζωηρῶς εἰς αὐτούς, ὅτι τὸ ἀληθινὸν αὐτῶν συμφέρον εἶναι νὰ προσατεύσωσι τοὺς Ἕλληνας προσασίαν ὄχι διπλωματικὴν, ἀλλ' ἀπλῆν, δικαίαν καὶ ἔνδοξον εἰς αὐτούς.

Δ. 'Ἄλλ' ἂν δὲν τοὺς καταπείσῃ ;

Π. Αἰ ! εὐλογημένε· δυνατώτερος, ἐλπίζω, θελεῖ δειχθῆν αὐτὸς παρ' ἐμέ, ὅσους δὲν ἴσχυσα ἀκόμη νὰ σὲ καταπείσω νὰ ἀρκῆσαι εἰς τὰ παρόντα.

Δ. Μὴν ὀργίζεσαι, φίλε Πασιχάρη· σὲ λέγω πράγματα ἐνδεχόμενα.

Π. Ἄν δὲν τοὺς καταπείσῃ, ἐπειδὴ εἶναι ἄνθρωπος τίμιος

ΔΙΑΛΟΓΟΣ.

ξγ'

(ὡς καὶ σὺ τὸν ὠμολόγησες), ἐπιστρέφει ὄθεν ἦλθε, καὶ ἀφίνει εἰς ἄλλους τὴν αἰώνιον τιμὴν καὶ δόξαν, νὰ πωλήσῃσιν τὴν Ἑλλάδα. Πλειότερα δὲν σε λέγω. Εὐχου με κατευόδιον.

Δ. Κατευόδιον! Ποῦ καὶ πρὸς τινὰς ταξιδεύεις; Δέν με εἶπες τίποτε πρότερον περὶ τούτου.

Π. Εἰς τὴν Ἑλλάδα, νὰ προσμένω τὸν νέον Τιμολέοντα, καὶ νὰ γενῶ μάρτυς τῆς ὁποίας μέλλει νὰ προξενήσῃ εἰς αὐτὴν εὐδαιμονίας ἢ φρόνιμός του κυβέρνησις.

Δ. Κατευόδιον! φίλε. Μὴν ἀμελήσῃς, σὲ παρακαλῶ, νὰ μὲ γράφῃς τὰ χαρμόσυνα.

Π. Ἐλπίζω νὰ ἐνεργήσῃσιν αἱ ἐπιστολαὶ μου εἰς τὴν ψυχὴν σου, ὅ,τι δὲν ἐδυνήθη ἴσως νὰ κάμω διὰ ζώσης φωνῆς.

Δ. Καὶ πάλιν παρακαλῶ τὸν Θεὸν νὰ σὲ δώσῃ, ὡς λέγει ὁ φίλος σου Ἀριστοφάνης:

— Εὐοδίαν ἀγαθὴν ἀπιόντι, —
Τῆ τε πόλει μεγάλων ἀγαθῶν ἀγαθὰς ἐπινοίας!
Πάγχυ γὰρ ἐκ μεγάλων ἀχέων παυσαίμεθ' ἂν οὕτως,
Ἀργαλέων τ' ἐν ὄπλοις ξυνόδων. Κλεοφῶν δὲ μαχέσθω,
Κάλλος ὁ βουλόμενος τούτων πατρίοις ἐν ἀρούραις (1).

Π. Τὴν κατάραν σου νὰ ἔχωσιν οἱ Κλεοφῶντες!

Δ. Πολλὰ κακὰ μᾶς ἐπροξένησαν οἱ κατάρατοι.

(1) Ἀριστοφάν. Βατρ. 1528 - 1533.

ξδ'

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ.

Π. Ἄλλ' ἰδοὺ ἡ Θεία πρόνοια τὰ μεταβάλλει εἰς μεγάλα ἀγαθὰ. Ὑγίαινε !

Δ. Καὶ σὺ Ὑγίαινε ! Μὴ λησμονήσης τὴν ὑπόσχεσιν· χαρμόσυνα προσμένω ἀπὸ τὰς ἐπιστολαῖς σου, φίλε μου Πασιχάρη.

Π. Ἄλλα παρὰ χαρμόσυνα δὲν θέλει μὲ δώσειν ἀφορμὴν νὰ σοῦ γράφω ὁ ἄποικος τῆς Κορίνθου, καὶ τοῦ μεγάλου Τιμόλεοντος ἀπόγονος.

11 Αὐγούστου, 1827.

ΑΡΡΙΑΝΟΥ

ΕΠΙΚΤΗΤΟΥ ΔΙΑΤΡΙΒΑΙ.

Ἀρρίανος Λουκίω Γελλίῳ εὖ πράττειν.

Οὔτε συνέγραψα ἐγὼ τοὺς Ἐπικτήτου λόγους οὕτως, ὅπως ἂν τις συγγράψῃε τὰ τοιαῦτα · οὔτε ἐξήνεγκα εἰς ἀνθρώπους αὐτὸς, ὅς γε οὐδὲ συγγράψαι φημί. Ὅσα δὲ ἤκουον αὐτοῦ λέγοντος, ταῦτα αὐτὰ ἐπειράθην, αὐτοῖς ὀνόμασιν ὡς οἶόν τε ἦν γραψάμενος, ὑπομνήματα εἰς ὕστερον ἑμαυτῷ διαφυλάξαι τῆς ἐκείνου διανοίας καὶ παρρησίας. Ἔστι δὴ τοιαῦτα, ὡςπερ εἰκὸς, ὅποια ἂν τις αὐτόθεν ὀρμηθεὶς εἴποι πρὸς ἕτερον · οὐχ ὅποια ἂν, ἐπὶ τῷ ὕστερον ἐντυγχάνειν τινὰς αὐτοῖς, συγγράφοι. Τοιαῦτα δ' ὄντα, οὐκ οἶδα ὅπως, οὔτε ἐκόντος ἐμοῦ, οὔτε εἰδότος, ἐξέπεσεν εἰς ἀνθρώπους. Ἀλλ' ἐμοί γε οὐ πολὺς λόγος, εἰ οὐχ ἱκανὸς φανοῦμαι συγγράφειν · Ἐπικτήτῳ δὲ οὐδ' ὀλίγος, εἰ καταφρονήσῃε τις αὐτοῦ τῶν λόγων · ἐπεὶ καὶ λέγων αὐτὸς, οὐδενὸς ἄλλου δῆλος ἦν ἐφιέμενος, ὅτι μὴ κινῆσαι τὰς γνώμας τῶν ἀκουόντων πρὸς τὰ βέλτιστα. Εἰ μὲν δὴ τοῦτό γε αὐτὸ διαπράττειντο οἱ λόγοι οὔτοι, ἔχοιεν ἂν, οἶμαι ὅπερ χρὴ

- 7 ἔχειν τοὺς τῶν φιλοσόφων λόγους. Εἰ δὲ μὴ, ἀλλ' ἐκεῖνο ἴστωσαν οἱ ἐντυγχάνοντες, ὅτι, αὐτὸς ὁπότε ἔλεγεν αὐτοὺς, ἀνάγκη ἦν τοῦτο πάσχειν τὸν ἀκροώμενον αὐτοῦ, ὅπερ ἐκεῖνος αὐτὸν
- 8 παθεῖν ἠθούλετο. Εἰ δ' οἱ λόγοι αὐτοὶ ἐφ' αὐτῶν τοῦτο οὐ διαπράττονται, τυχὸν μὲν ἐγὼ αἴτιος, τυχὸν δὲ καὶ ἀνάγκη οὕτως ἔχειν. Ἐρρώσω.
-

ΑΡΡΙΑΝΟΥ

ΤΩΝ

ΕΠΙΚΤΗΤΟΥ ΔΙΑΤΡΙΒΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α.

Περὶ τῶν ἐφ' ἡμῖν, καὶ οὐκ ἐφ' ἡμῖν.

ΤΩΝ ἄλλων δυνάμεων οὐδεμίαν εὐρήσετε αὐτὴν αὐτῆς θεωρητικὴν· οὐ τοίνυν οὐδὲ δοκιμαστικὴν, ἢ ἀποδοκιμαστικὴν. Ἡ 2 γραμματικὴ μέχρι τίνος κέκτηται τὸ θεωρητικόν; μέχρι τοῦ διαγνῶναι τὰ γράμματα. Ἡ μουσικὴ; μέχρι τοῦ διαγνῶναι τὸ μέλος. Αὐτὴ οὖν αὐτὴν θεωρεῖ τις αὐτῶν; Οὐδαμῶς. Ἄλλ' 3 ὅταν μὲν τι γράφειν τῷ ἐταίρῳ δέη, τούτῳ τί γραπτέον, ἢ γραμματικὴ ἐρεῖ· πότερον δὲ γραπτέον τῷ ἐταίρῳ, ἢ οὐ γραπτέον, ἢ γραμματικὴ οὐκ ἐρεῖ. Καὶ περὶ τῶν μελῶν ὡσαύτως ἢ μουσικὴ· πότερον δ' ἀστέον νῦν καὶ κιθαριστέον, ἢ οὔτε ἀστέον, οὔτε κιθαριστέον, οὐκ ἐρεῖ. Τίς οὖν ἐρεῖ; Ἡ καὶ 4 αὐτὴν θεωροῦσα, καὶ τ' ἄλλα πάντα. Αὕτη δ' ἔστι τίς; Ἡ Δύναμις ἢ Λογικὴ· μόνη γὰρ αὕτη καὶ αὐτὴν κατανοήσουσα

- παρείληπται, τίς τέ ἐστι, καὶ τί δύναται, καὶ πόσου ἀξία
 5 οὔσα ἐλήλυθε, καὶ τὰς ἄλλας ἀπάσας. Τί γάρ ἐστιν ἄλλο τὸ
 λέγον, ὅτι χρυσίου καλόν ἐστιν; αὐτὸ γὰρ οὐ λέγει. Δῆλον,
 6 ὅτι ἡ χρηστικὴ δύναμις ταῖς φαντασίαις. Τί ἄλλο τὸ μουσικὴν,
 γραμματικὴν, τὰς ἄλλας δυνάμεις διακρίνον, δοκιμάζον τὰς
 χρήσεις αὐτῶν, καὶ τοὺς καιροὺς παραδεικνύον; οὐδὲν ἄλλο.
- 7 Ὡσπερ οὖν ἦν ἄξιον, τὸ κράτιστον ἀπάντων καὶ κυριεῦον οἱ
 Θεοὶ μόνον ἐφ' ἡμῖν ἐποίησαν, τὴν χρῆσιν τὴν ὀρθὴν ταῖς
 8 φαντασίαις· τὰ δὲ ἄλλα, οὐκ ἐφ' ἡμῖν. Ἄρά γε, ὅτι οὐκ ἤθελον;
 Ἐγὼ μὲν δοκῶ, ὅτι, εἰ ἠδύναντο, κάκεινα ἂν ἡμῖν ἐπέτρεψαν·
 9 ἀλλὰ πάντως οὐκ ἠδύναντο. Ἐπὶ γῆς γὰρ ὄντας, καὶ σώματι
 συνδεδεμένους τοιούτῳ, καὶ κοινωνοῖς τοιούτοις, πῶς οἶόν τ' ἦν
 εἰς ταῦτα ὑπὸ τῶν ἐκτὸς μὴ ἐμποδίζεσθαι;
- 10 Ἀλλὰ τί λέγει ὁ Ζεὺς; Ἐπίκτητε, εἰ οἶόν τε ἦν, καὶ τὸ σωμα-
 τιον ἂν σου, καὶ τὸ κτησείδιον ἐποίησα ἐλεύθερον, καὶ ἀπαρα-
 11 πόδιστον. Νῦν δὲ μὴ σε λανθαστέτω, τοῦτο οὐκ ἔστι σὸν, ἀλλὰ
 12 πηλὸς κομφῶς πεφυραμένος. Ἐπεὶ δὲ τοῦτο οὐκ ἠδυναμένη, ἔδω-
 κά σοι μέρος τι ἡμέτερον, τὴν δύναμιν ταύτην, τὴν ὀρη-
 τικὴν τε καὶ ἀφορητικὴν, καὶ ὀρεκτικὴν τε καὶ ἐκκλητικὴν,
 καὶ ἀπλῶς τὴν χρηστικὴν ταῖς φαντασίαις· ἧς ἐπιμελούμενος,
 καὶ ἐν ἧ τὰ σαυτοῦ τιθέμενος, οὐδέποτε κωλυθήσῃ, οὐδέποτε
 ἐμποδισθήσῃ, οὐ στενάξεις, οὐ μέμψῃ, οὐ κολακεύσεις οὐδένα.
- 13 Τί οὖν; μὴ τι μικρὰ σοι φαίνεται ταῦτα; μὴ γένειτο.
- 14 Ἄρκου οὖν αὐτοῖς, εὐχου δὲ τοῖς Θεοῖς. Νῦν δ' ἐνὸς δυνά-
 μενοι ἐπιμελεῖσθαι, καὶ ἐνὶ προσηροτηκέναι ἑαυτοὺς, μᾶλλον
 θέλομεν πολλῶν ἐπιμελεῖσθαι, καὶ πολλοῖς προσδεδέσθαι, καὶ
 τῷ σώματι, καὶ τῇ κτήσει, καὶ ἀδελφῷ, καὶ φίλῳ, καὶ τέκνῳ,
 15 καὶ δούλῳ. Ἄτε οὖν πολλοῖς προσδεδεμένοι, βαρούμεθα ὑπ'
 16 αὐτῶν καὶ καθελκόμεθα. Διὰ τοῦτο, ἂν ἄπλοια ἦ, καθήμεθα
 σπώμενοι, καὶ παρακύπτομεν συνεχῶς, τίς ἄνεμος πνεῖ;

Βορέας. Τί ἡμῖν καὶ αὐτῶ; πότε ὁ ζέφυρος πνεύσει; Ὅταν αὐτῶ δόξη, ὧ βέλτιστε, ἢ τῶ Αἰόλῳ. Σὲ γὰρ οὐκ ἐποίησεν ὁ Θεὸς ταμίαν τῶν ἀνέμων, ἀλλὰ τὸν Αἴολον. Τί οὖν; Δεῖ τὰ ἐφ' 17 ἡμῖν βέλτιστα κατασκευάζειν· τοῖς δ' ἄλλοις χρῆσθαι, ὡς πέφυκε. Πῶς οὖν πέφυκεν; Ὡς ἂν ὁ Θεὸς θέλῃ.

Ἐμὲ οὖν νῦν τραχηλοκοπεῖσθαι μόνον; Τί οὖν; ἤθελες 18 πάντας τραχηλοκοπηθῆναι, ἵνα σὺ παραμυθίαν ἔχῃς; οὐ 19 θέλεις οὕτως ἐκτεῖναι τὸν τράχηλον, ὡς Λατέρανός *τις* ἐν τῇ Ῥώμῃ, κελευσθεῖς ὑπὸ τοῦ Νέρωνος ἀποκεφαλίσθηναι; ἐκτείνας γὰρ τὸν τράχηλον, καὶ πληγείς, καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν πληγὴν ἀσθενῆ γενομένην ἐπ' ὀλίγον συνελκυσθεῖς, πάλιν ἐξέτεινεν. Ἀλλὰ καὶ ἔτι πρότερον, προσελθόντι Ἐπαφροδίτῳ τῷ 20 ἀπελευθέρῳ τοῦ Νέρωνος, καὶ ἀνακρίνοντι αὐτὸν ὑπὲρ τοῦ συγκρουσθῆναι, Ἄν τι θέλω, φησὶν, ἐρῶ σου τῷ κυρίῳ.

Τί οὖν δεῖ πρόχειρον ἔχειν ἐν τοῖς τοιούτοις; τί γὰρ ἄλλο, 21 ἢ τί ἐμόν, καὶ τί οὐκ ἐμόν· καὶ τί μοι ἔξεστι, καὶ τί μοι οὐκ ἔξεστιν; Ἀποθανεῖν με δεῖ· μὴ τι οὖν καὶ στένοντα; 22 δεθῆναι· μὴ τι καὶ θρηνοῦντα; φυγαδευθῆναι· μὴ τις οὖν κωλύει, γελῶντα καὶ εὐθυμοῦντα, καὶ εὐροοῦντα; Εἰπέ τὰ 23 ἀπόρρητα. Οὐ λέγω· τοῦτο γὰρ ἐπ' ἐμοί ἐστιν. Ἀλλὰ δῆσω σε. Ἄνθρωπε, τί λέγεις; ἐμέ; τὸ σκέλος μου δῆσεις, τὴν προαίρεσιν δὲ οὐδ' ὁ Ζεὺς νικῆσαι δύναται. Εἰς φυλακὴν σε βαλῶ. Τὸ σωματίον. Ἀποκεφαλίσω σε. Πότε οὖν σοι εἶπον, ὅτι 24 μόνου ἐμοῦ ὁ τράχηλος ἀναπότμητός ἐστι; Ταῦτα ἔδει μελετᾶν 25 τοὺς φιλοσοφοῦντας, ταῦτα καθ' ἡμέραν γράφειν, ἐν τούτοις γυμνάζεσθαι.

Θρασέας εἰώθει λέγειν, Σήμερον ἀναιρεθῆναι θέλω μάλλον, 26 ἢ αὐρίον φυγαδευθῆναι. Τί οὖν αὐτῷ Ροῦφος εἶπεν; Εἰ μὲν ὡς 27 βαρύτερον ἐκλέγῃ, τίς ἢ μωρία τῆς ἐκλογῆς; εἰ δ' ὡς κουφότερον, τίς σοι δέδωκεν; οὐ θέλεις μελετᾶν ἀρκεῖσθαι τῷ δεδομένῳ;

- 28 Διὰ τοῦτο γὰρ Ἀγριππῖνος ἔλεγεν, ὅτι Ἐγὼ ἐμαυτῷ ἐμ-
πόδιος οὐ γίνομαι. Ἀπηγγέλθη αὐτῷ, ὅτι, Κρίνη ἐν συγκλήτῳ.
29 Ἀγαθὴ τύχη. Ἀλλὰ ἦλθεν ἡ πέμπτη· ταύτη δ' εἰώθει γυ-
30 μνασάμενο εὐψυχρολουτεῖν· ἀπέλθωμεν, καὶ γυμνασθῶμεν. Γυ-
μνασαμένῳ λέγει τις αὐτῷ ἐλθὼν, ὅτι, Κατακέκρισαι. Φυγῆ,
φησὶν, ἢ θανάτῳ; Φυγῆ. Τὰ ὑπάρχοντα τί; Οὐκ ἀφηρέθη.
Εἰς Ἀρίκειαν οὖν ἀπελθόντες ἀριστήσωμεν.
31 Τοῦτ' ἔστι, μεμελετηκέναι ἃ δεῖ μελετᾶν· ὄρεξιν, ἔκκλησιν,
32 ἀκώλυτα, ἀπερίπτωτα παρεσκευακέναι. Ἀποθανεῖν με δεῖ. Εἰ
ἤδη, ἀποθνήσκω. Εἰ μετ' ὀλίγον, νῦν ἀριστῷ τῆς ὥρας ἐλθού-
σης, εἶτα τότε τεθνήξομαι. Πῶς; Ὡς προσήκει τὸν τὰ ἀλλότρια
ἀποδιδόντα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Πῶς ἂν τις σώζοι τὸ κατὰ Πρόσωπον ἐν παντί.

- Τῷ λογικῷ ζῳῳ μόνον ἀφόρητόν ἐστι τὸ ἄλογον· τὸ δ'
2 εὐλογον, φορητόν. Πληγαὶ οὐκ εἰσὶν ἀφόρητοι τῇ φύσει. Τίνα
τρόπον; Ὅρα, πῶς Λακεδαιμόνιοι μαστιγοῦνται, μαθόντες
3 ὅτι εὐλογόν ἐστι. Τὸ ἀπάγξασθαι οὐκ ἔστιν ἀφόρητον. Ὄταν
4 γοῦν πάθῃ τις ὅτι εὐλογον, ἀπελθὼν ἀπήγξατο. Ἀπλῶς, ἐὰν
προσέχωμεν, ὑπ' οὐδενὸς οὕτως εὐρήσομεν τὸ ζῳον θλιβόμενον,
ὡς ὑπὸ τοῦ ἀλόγου· καὶ πάλιν ἐπ' οὐδὲν οὕτως ἐλκόμενον, ὡς
ἐπὶ τὸ εὐλογον.
5 Ἄλλῳ δ' ἄλλο προσπίπτει τὸ εὐλογον καὶ τὸ ἄλογον, καθά-
περ καὶ ἀγαθὸν καὶ κακὸν ἄλλῳ ἄλλο, καὶ συμφέρον καὶ
6 ἀσύμφορον. Διὰ τοῦτο μάλιστα παιδείας δεόμεθα, ὥστε μαθεῖν
τὴν τοῦ εὐλόγου καὶ ἀλόγου πρόληψιν ταῖς ἐπὶ μέρους οὐσίαις
7 ἐφαρμόζειν συμφώνως τῇ φύσει. Εἰς δὲ τὴν τοῦ εὐλόγου καὶ

ἀλόγου κρίσιν, οὐ μόνον ταῖς τῶν ἐκτὸς ἀξίαις συγχρώμεθα, ἀλλὰ καὶ τῷ κατὰ τὸ πρόσωπον ἑαυτοῦ ἕκαστος. Τῷ μὲν γάρ 8
τινι εὐλογον, τὸ ἀμίδα παρακρατεῖν, αὐτὸ μόνον βλέποντι, ὅτι, μὴ παρακρατήσας μὲν, πληγὰς λήψεται, καὶ τροφὰς οὐ λήψεται· παρακρατήσας δ' οὐ πείσεται τι τραχὺ, ἢ ἀνιαρόν· ἄλλω δέ τινι οὐ 9
μόνον τὸ αὐτὸν παρακρατῆσαι ἀφόρητον δοκεῖ, ἀλλὰ καὶ τὸ ἄλλου παρακρατοῦντος ἀνασχέσθαι. Ἄν οὖν μου πυθάνῃ, Παρακρα- 10
τήσω τὴν ἀμίδα, ἢ μὴ; ἐρῶ σοι, ὅτι μείζονα ἀξίαν ἔχει τὸ λαβεῖν τροφὰς τοῦ μὴ λαβεῖν, καὶ μείζονα ἀπαξίαν τὸ θαρῆναι τοῦ μὴ θαρῆναι. Ὡστ' εἰ τούτοις παραμετρεῖς τὰ σαυτοῦ, ἀπελθὼν παρακράτει. Ἄλλ' οὐκ *ἀν* κατ' ἐμέ. Τοῦτο σὲ δεῖ 11
συνεισφέρειν εἰς τὴν σκέψιν, οὐκ ἐμέ. Σὺ γὰρ εἶ ὁ σαυτὸν εἰδώς, πόσου ἀξίος εἶ σεαυτῷ, καὶ πόσου σεαυτὸν πιπράσκεις. Ἄλλοι γὰρ ἄλλων πιπράσκουσι.

Διὰ τοῦτο Ἀγριππῖνος Φλώρω σκεπτομένῳ, εἰ καταβατέον 12
αὐτῷ ἔστιν εἰς Νέρωνος Θεωρίας, ὥστε καὶ αὐτόν τι λειτουργῆσαι, ἔφη· Κατάβηθι. Πυθομένου δ' αὐτοῦ, Διὰ τί σὺ οὐ 13
καταβαίνεις; ἔφη, Ὅτι ἐγὼ οὐδὲ βουλεύομαι. Ὁ γὰρ ἀπαξ εἰς 14
τὴν περὶ τῶν τοιούτων σκέψιν καὶ τὰς τῶν ἐκτὸς ἀξίας συγκα-
θεῖς, καὶ ψηφίζων, ἐγγύς ἐστι τῶν ἐπιλελησμένων τοῦ ἰδίου προσώπου. Τί γὰρ μου πυθάνῃ; Θάνατος αἰρετώτερόν ἐστιν, 15
ἢ ζωὴ; Λέγω, ζωὴ. Πόνος, ἢ ἡδονή; Λέγω, ἡδονή. Ἀλλά, 16
ἂν μὴ τραγωδήσω, τραχηλοκοπηθήσομαι. Ἀπελθε τοίνυν, καὶ τραγῶδει· ἐγὼ δ' οὐ τραγωδήσω. Διὰ τί; Ὅτι σὺ σεαυτὸν ἡγή 17
μίαν τινὰ εἶναι κρόκην τῶν ἐκ τοῦ χιτῶνος. Τί οὖν; Σὲ ἔδει φροντίζειν, πῶς ἂν ὅμοιος ᾦς τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις, ὡσπερ οὐδ' ἡ κρόκη πρὸς τὰς ἄλλας κρόκας θέλει τι ἔχειν ἐξαίρετον. Ἐγὼ δὲ πορφύρα εἶναι βούλομαι, τὸ ὀλίγον ἐκεῖνο, καὶ στιλ- 18
πνόν, καὶ τοῖς ἄλλοις αἴτιον τοῦ εὐπρεπῆ φαίνεσθαι καὶ καλά. Τί οὖν μοι λέγεις, ὅτι, Ἐξομοιώθητι τοῖς πολλοῖς; καὶ πῶς ἔτι πορφύρα ἔσομαι;

19 Ταῦτα εἶδε καὶ Πρίσκος Ἐλουτίδιος, καὶ ἰδὼν ἐποίησε.
 Προσπέμφαντος γὰρ αὐτῷ Οὐεσπασιανουῦ, ἵνα μὴ εἰσέλθῃ εἰς
 τὴν σύγκλητον, ἀπεκρίνατο· Ἐπὶ σοί ἐστι, μὴ ἑᾶσαι με εἶναι
 20 συγκλητικόν· μέχρι δ' ἂν ᾧ, δεῖ με εἰσέρχασθαι. Ἄγε, ἀλλ'
 εἰσελθὼν, φησί, σιώπησον. Μὴ μ' ἐξέταζε, καὶ σιωπήσω. Ἀλλὰ
 21 δεῖ με ἐξετάσαι. Κάμῃ εἰπεῖν τὸ φαινόμενον δίκαιον. Ἀλλ' ἐὰν
 εἴπῃς, ἀποκτενῶ σε. Πότε οὖν σοι εἶπον, ὅτι ἀθάνατός εἰμι;
 καὶ σὺ τὸ σὸν ποιήσεις, καὶ γὰρ τὸ ἐμόν. Σὸν ἐστίν, ἀποκτεῖναι·
 ἐμόν, ἀποθανεῖν μὴ τρέμοντα. Σὸν, φυγαδεῦσαι· ἐμόν, ἐξελ-
 22 θεῖν μὴ λυπούμενον. Τί οὖν ὠφέλησε Πρίσκος, εἰς ὧν; Τί δ'
 ὠφελεῖ ἢ πορφύρα τὸ ἱμάτιον; τί γὰρ ἄλλο, ἢ διαπρέπει ἐν
 αὐτῷ ὡς πορφύρα, καὶ τοῖς ἄλλοις δὲ καλὸν παράδειγμα ἔκ-
 23 κείται; Ἄλλος δ' ἂν, εἰπόντος αὐτῷ Καίσαρος ἐν τοιαύτῃ
 περιστάσει, μὴ εἰσελθεῖν εἰς σύγκλητον, εἶπεν· Ἐχω σοι χάριν,
 24 ὅτι μου φείδῃ. Τὸν τοιοῦτον οὐδ' ἂν ἐκώλυεν εἰσελθεῖν. Ἀλλ'
 ἦδει, ὅτι ἢ καθεδεῖται ὡς κεράμιον· ἢ λέγων, ἐρεῖ ἃ οἶδεν ὅτι
 ὁ Καίσαρ θέλει, καὶ προσεπισωρεύσει ἔτι πλείονα.
 25 Τοῦτον τὸν τρόπον καὶ ἀθλητῆς τις, κινδυνεύων ἀποθανεῖν,
 εἰ μὴ ἀπεκόπη τὸ αἰδοῖον· ἐπελθόντος αὐτῷ τοῦ ἀδελφοῦ· ἦν
 δ' ἐκεῖνος φιλόσοφος· καὶ εἰπόντος, Ἄγε, ἀδελφε, τί μέλλεις
 ποιεῖν; ἀποκόπτωμεν τοῦτο τὸ μέρος, καὶ ἔτι εἰς γυμνάσιον
 26 ἀπερχώμεθα· οὐχ ὑπέμεινεν, ἀλλ' ἐγκαρτερήσας ἀπέθανε. Πυ-
 θομένου δέ τις, πῶς τοῦτο ἐποίησεν; ὡς ἀθλητῆς, ἢ ὡς φιλό-
 σοφος; Ὡς ἀνὴρ, ἔφη· ἀνὴρ δ' Ὀλύμπια κεκηρυγμένος καὶ
 ἠγωνισμένος, ἐν τοιαύτῃ τινὶ χώρᾳ ἀνεστραμμένος, οὐχὶ παρά
 27 τῷ Βάτωνι ἀλειφόμενος. Ἄλλος δ' ἂν καὶ τὸν τράχηλον ἀπε-
 28 τμήθη, εἰ ζῆν ἠδύνατο δίχα τοῦ τραχήλου. Τοιοῦτόν ἐστι τὸ κατὰ
 πρόσωπον· οὕτως ἰσχυρὸν παρά τοῖς εἰθισμένοις αὐτὸ συνεισ-
 29 φέρειν ἐξ αὐτῶν ἐν ταῖς σκέψεσιν. — Ἄγε οὖν, Ἐπίκτητε· διαξύ-
 ρησαι. Ἄν ᾧ φιλόσοφος, λέγω, οὐ διαξυρῶμαι. Ἀλλ' ἀφελῶ
 σου τὸν τράχηλον. Εἴ σοι ἄμεινον, ἄφελε.

Ἐπίθετό τις, πόθεν οὖν αισθησόμεθα τοῦ κατὰ πρόσωπον 30
 ἕκαστος; Πόθεν δ' ὁ ταῦρος, ἔφη, λέοντος ἐπελθόντος, μόνος
 αἰσθάνεται τῆς αὐτοῦ παρασκευῆς, καὶ προβέβληκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ
 τῆς ἀγέλης πάσης; ἢ δῆλον ὅτι εὐθύς, ἅμα τῷ τὴν παρασκευὴν
 ἔχειν, ἀπαντᾷ καὶ συναίσθησις αὐτῆς. Καὶ ἡμῶν τοίνυν ὅς τις 31
 ἂν ἔχη τοιαύτην παρασκευὴν, οὐκ ἀγνοήσει αὐτήν. Ἄφνω δὲ 32
 ταῦρος οὐ γίνεται, οὐδὲ γενναῖος ἄνθρωπος· ἀλλὰ δεῖ χειμασκῆ-
 σαι, παρασκευάσασθαι, καὶ μὴ εἰκῆ προπηθᾶν ἐπὶ τὰ μηδὲν
 προσίκοντα.

Μόνον σκέψαι, πόσου πωλεῖς τὴν σεαυτοῦ προαίρεσιν· ἂν 33
 θρωπε, εἰ μηδὲν ἄλλο, μὴ ὀλίγου αὐτὴν πωλήσης. Τὸ δὲ μέγα
 καὶ ἐξαιρέτον, ἄλλοις τάχα προσήκει, Σωκράτει καὶ τοῖς τοιού-
 τοις. Διὰ τί οὖν, εἰ μὲν τοιοῦτοι πεφύκαμεν, οὐ πάνυ πολλοὶ 34
 γίνονται τοιοῦτοι; Ἴπποι γὰρ ὠκεῖς ἀπαντες γίνονται; κύνες
 γὰρ ἰχθυητικοὶ πάντες; Τί οὖν; ἐπειδὴ ἀφυῆς εἰμι, ἀποστῶ τῆς 35
 ἐπιμελείας τούτου ἔνεκα; Μὴ γένοιτο. Ἐπίκτητος κρείσσων Σω- 36
 κράτους οὐκ ἔστιν· εἰ δὲ μὴ οὐ χείρων, τοῦτό μοι ἱκανόν ἐστιν.
 Οὐδὲ γὰρ Μίλων ἔσομαι, καὶ ὁμως οὐκ ἀμελῶ τοῦ σώματος· 37
 οὐδὲ Κροῖσος, καὶ ὁμως οὐκ ἀμελῶ τῆς κτήσεως· οὐδ' ἀπλῶς
 ἄλλου τινὸς τῆς ἐπιμελείας, διὰ τὴν ἀπόγνωσιν τῶν ἄκρων,
 ἀφιστάμεθα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ γ'.

Πῶς ἂν τις, ἀπὸ τοῦ τὸν Θεὸν πατέρα εἶναι τῶν ἀνθρώπων, ἐπὶ τὰ
 ἐξῆς ἐπέλθοι.

Εἴ τις τῷ δόγματι τούτῳ συμπαθῆσαι κατ' ἀξίαν δύναιτο,
 ὅτι γεγονάμεν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πάντες προηγουμένως, καὶ ὁ Θεὸς
 πατὴρ ἐστὶ τῶν τ' ἀνθρώπων καὶ τῶν Θεῶν· οἶμαι ὅτι οὐδὲν
 ἀγεννὲς οὐδὲ ταπεινὸν ἐνθυμηθήσεται περὶ ἑαυτοῦ. Ἄλλ' ἂν μὲν 2

Καίσαρ εἰσποιήσεταιί σε, οὐδείς σου τὴν ὄφρυν βαστάσει· ἂν δὲ
 3 γνῶς, ὅτι τοῦ Διὸς υἱὸς εἶ, οὐκ ἐπαρθήσῃ; Νῦν δ' οὐ ποιοῦμεν·
 ἀλλ', ἐπειδὴ δύο ταῦτα ἐν τῇ γενέσει ἡμῶν ἐγκαταμέμικται, τὸ
 σῶμα μὲν κοινὸν πρὸς τὰ ζῶα, ὁ λόγος δὲ καὶ ἡ γνώμη κοινὸν
 πρὸς τοὺς θεούς· οἱ πολλοὶ μὲν ἐπὶ ταύτην ἀποκλίνουσι τὴν συγ-
 γένειαν τὴν ἀτυχή καὶ νεκράν· ὀλίγοι δὲ τινες ἐπὶ τὴν θεῖαν καὶ
 4 μακαρίαν. Ἐπειδὴ τοίνυν ἀνάγκη πάνθ' ὄντινον οὕτως ἐκάστῳ
 χρῆσθαι, ὡς ἂν περὶ αὐτοῦ ὑπολάβῃ· ἐκεῖνο μὲν οἱ ὀλίγοι, ὅσοι
 πρὸς πίστιν οἴονται γεγονέναι, καὶ πρὸς αἰδῶ, καὶ πρὸς ἀσφά-
 λειαν τῆς χρήσεως τῶν φαντασιῶν, οὐδὲν ταπεινὸν, οὐδ' ἀγεν-
 5 νὲς ἐνθυμοῦνται περὶ αὐτῶν· οἱ δὲ πολλοὶ, τάναντία. Τί γάρ
 εἰμί; ταλαίπωρον ἀνθρωπάριον. Καί, τὰ δύστηνά μου σαρκίδια.
 6 Τῷ μὲν ὄντι δύστηνα. Ἀλλὰ ἔχεις τι καὶ κρεῖσσον τῶν σαρκι-
 δίων. Τί οὖν ἀφείς ἐκεῖνο, τούτοις προστέτηκας;
 7 Διὰ ταύτην τὴν συγγένειαν, οἱ μὲν, ἀποκλίναντες, λύκοις
 ὅμοιοι γινόμεθα, ἄπιστοι, καὶ ἐπίβουλοι, καὶ βλαβεροί· οἱ δὲ
 λέουσιν, ἄγριοι, καὶ θηριώδεις, καὶ ἀνήμεροι· οἱ πλείους δ'
 8 ἡμῶν ἀλώπεκες, καὶ ὅσα ἐν ζώοις ἀτυχήματα. Τί γάρ ἐστιν
 ἄλλο λοῖδορος καὶ κακοθήης ἄνθρωπος, ἢ ἀλώπηξ, ἢ τι ἄλλο
 9 ἀτυχέστερον καὶ ταπεινότερον; Ὄρατε οὖν, καὶ προσέχετε, μή
 τι τούτων ἀποβῆτε τῶν ἀτυχημάτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Περὶ Προκοπῆς.

Ὁ Προκόπτων, μεμαθῆκώς παρὰ τῶν φιλοσόφων, ὅτι ἡ μὲν
 ὄρεξις ἀγαθῶν ἐστίν, ἢ δ' ἐκκλισις πρὸς κακά· μεμαθηκώς δὲ
 καὶ ὅτι οὐκ ἄλλως τὸ εὖρον καὶ ἀπαθὲς περιγίνεται τῷ ἀνθρώπῳ,

ἢ ἐν ὀρέξει μὲν μὴ ἀποτυγχάνοντι, ἐν ἐκκλίσει δὲ μὴ περιπί-
πτοντι· τὴν μὲν ὀρέξει ἤρκεν ἐξ αὐτοῦ εἰς ἅπαν, καὶ ὑπερτέθει-
ται, τῇ ἐκκλίσει δὲ πρὸς μόνον χρῆται τὰ προαιρετικά. Τῶν γὰρ 2
ἀπροαιρέτων ἂν τι ἐκκλίνη, οἶδεν ὅτι περιπεσεῖται ποτέ τι παρὰ
τὴν ἐκκλίσιν τὴν αὐτοῦ, καὶ δυστυχήσει. Εἰ δ' ἡ ἀρετὴ ταύτην 3
ἔχει τὴν ἐπαγγελίαν, εὐδαιμονίαν ποιῆσαι, καὶ ἀπάθειαν, καὶ
εὐροίαν, πάντως καὶ ἡ προκοπὴ ἢ πρὸς αὐτήν, πρὸς ἕκαστον
τούτων ἐστὶ προκοπή. Αἰεὶ γὰρ πρὸς ὃ ἂν ἡ τελειότης τινὸς κα- 4
θάπαξ ἄγῃ, πρὸς αὐτὸ ἡ προκοπὴ συνεγγισμὸς ἐστὶ.

Πῶς οὖν τὴν μὲν ἀρετὴν τοιοῦτόν τι ὁμολογοῦμεν, τὴν προ- 5
κοπὴν δ' ἐν ἄλλοις ζητοῦμεν καὶ ἐπιδείκνυμεν; Τί ἔργον ἀρετῆς;
Εὐροία. Τίς οὖν προκόπτει; ὁ πολλὰς Χρυσίππου συντάξεις 6
ἀνεγνωκῶς; μὴ γὰρ ἡ ἀρετὴ τοῦτ' ἐστὶ, Χρυσίππον νενοηκέναι;
εἰ γὰρ τοῦτ' ἐστίν, ὁμολογουμένως ἡ προκοπὴ οὐδὲν ἄλλο ἐστίν, 7
ἢ τὸ πολλὰ τῶν Χρυσίππου νοεῖν. Νῦν δ' ἄλλο μὲν τι τὴν ἀρε- 8
τὴν ἐπιφέρειν ὁμολογοῦμεν· ἄλλο δὲ τὸν συνεγγισμὸν, τὴν προ-
κοπὴν, ἀποφαίνομεν. Οὗτος, φησὶν, ἤδη καὶ δι' αὐτοῦ δύναται 9
Χρυσίππον ἀναγινώσκειν. Εὖ, νῆ τοὺς Θεοὺς, προκόπτεις, ἀν-
θρώπε. Ποίαν προκοπὴν; — Τί δ' ἐμπαίζεις αὐτῶ; τί δ' ἀπά- 10
γεις αὐτὸν τῆς συναισθήσεως τῶν αὐτοῦ κακῶν; οὐ θέλεις
δειῖξαι αὐτῶ τὸ ἔργον τῆς ἀρετῆς, ἵνα μάθῃ ποῦ τὴν προκοπὴν
ζητεῖ; — Ἐκεῖ ζήτησον αὐτήν, ταλαίπωρε, ὅπου σοῦ τὸ ἔργον. 11
Ποῦ δὲ σοῦ τὸ ἔργον; Ἐν ὀρέξει καὶ ἐκκλίσει, ἵν' ἀναπότευκτος
ᾖς, καὶ ἀπερίπτωτος· ἐν ὀρμαῖς καὶ ἀφορμαῖς, ἵν' ἀναμάρτη-
τος· ἐν προσθέσει καὶ ἐποχῇ, ἵν' ἀνεξαπάτητος. Πρῶτοι δ' εἰσὶν 12
οἱ πρῶτοι τόποι, καὶ ἀναγκαιότατοι. Ἄν δὲ τρέμων καὶ πευθῶν
ζητῆς ἀπερίπτωτος εἶναι, ἄρα οὐπω προκόπτεις.

Σὺ οὖν ἐναυθά μοι δεῖξόν σου τὴν προκοπὴν. Καθάπερ, εἰ 13
ἀθλητῆ διελεγόμεν, Δειξόν μοι τοὺς ὤμους· εἶτα ἔλεγεν ἐκεῖνος,
Ἴδε μου τοὺς ἀλτῆρας. Ὄφει σὺ, καὶ οἱ ἀλτῆρες· ἐγὼ τὸ ἀποτέ-

- 14 λεςμα τῶν ἀλτήρων ἰδεῖν βούλομαι. Λάβε τὴν περὶ Ὁρμῆς σύνταξιν, καὶ γνῶθι πῶς αὐτὴν ἀνέγνωκα. Ἀνδράποδον, οὐ τοῦτο ζητῶ, ἀλλὰ πῶς ὀρμᾶς καὶ ἀφορμᾶς, πῶς ὀρέγη καὶ ἐκκλίνεις, πῶς ἐπιβάλλεις καὶ προτίθεσαι καὶ παρασκευάζῃ· πότερα συμφώνως τῇ φύσει, ἢ ἀσυμφώνως. Εἰ μὲν γὰρ συμφώνως, τοῦτό μοι δείκνυε, καὶ ἐρῶ σοι ὅτι προκόπτεις· εἰ δ' ἀσυμφώνως, ἀπελθε, καὶ μὴ μόνον ἐξηγοῦ τὰ βιβλία, ἀλλὰ καὶ γράφε αὐτὸς
- 16 τοιαῦτα· καὶ τί σοι ὄφελος; οὐκ οἶδας, ὅτι ὅλον τὸ βιβλίον πέντε δηναρίων ἐστίν; ὁ οὖν ἐξηγούμενος αὐτὸ δοκεῖ ὅτι πλείονος
- 17 ἀξίός ἐστιν, ἢ πέντε δηναρίων; Μηδέποτε οὖν ἀλλαχοῦ τὸ ἔργον ζητεῖτε, ἀλλαχοῦ τὴν προκοπὴν.
- 18 Ποῦ οὖν ἡ προκοπή; Εἴ τις ὑμῶν ἀποστάς τῶν ἐκτός, ἐπὶ τὴν προαίρεσιν ἐπέστραπται τὴν ἑαυτοῦ, ταύτην ἐξεργάζεσθαι καὶ ἐκπονεῖν, ὥστε σύμφωνον ἀποτελέσαι τῇ φύσει, ὑψηλὴν,
- 19 ἑλευθέραν, ἀκώλυτον, ἀνεμπόδιστον, πιστὴν, αἰδήμονα· μεμάθηκέ τε, ὅτι ὁ τὰ μὴ ἐφ' αὐτῷ ποθῶν ἢ φεύγων, οὔτε πιστὸς εἶναι δύναται, οὔτ' ἐλεύθερος, ἀλλ' ἀνάγκη μεταπίπτειν καὶ μεταρρίπιζεσθαι ἅμα ἐκείνοις καὶ αὐτὸν, ἀνάγκη δὲ καὶ ὑποταχέναι ἄλλοις ἑαυτὸν, τοῖς ἐκεῖνα περιποιεῖν ἢ κωλύειν δυνα-
- 20 μένοις· καὶ λοιπὸν ἔωθεν ἀνιστάμενος, ταῦτα τηρεῖ καὶ φυλάσσει, λούεται ὡς πιστὸς, ὡς αἰδήμων, ἐσθίει ὡσαύτως, ἐπὶ τῆς ἀειπαραπιπτούσης ὕλης τὰ προηγούμενα ἐκπονῶν, ὡς ὁ δρομεὺς
- 21 δρομικῶς, καὶ ὁ φώναςκος φωνασικῶς· οὗτός ἐστιν ὁ προκόπτων ταῖς ἀληθείαις, καὶ ὁ μὴ εἰκῆ ἀποδεδημηκῶς οὗτός ἐστίν.
- 22 Εἰ δ' ἐπὶ τὴν ἐν τοῖς βιβλίοις ἕξιν τέταται, καὶ ταύτην ἐκπονεῖ, καὶ ἐπὶ τοῦτο ἐκδεδήμηκε, λέγω αὐτῷ, αὐτόθεν πορεύεσθαι εἰς
- 23 οἶκον, καὶ μὴ ἀμελεῖν τῶν ἐκεῖ· τοῦτο γὰρ, ἐφ' ὃ ἀποδεδήμηκεν, οὐδὲν ἐστίν· ἀλλ' ἐκεῖνο, μελετᾶν ἐξελεῖν τοῦ αὐτοῦ βίου πένθη, καὶ οἰμωγὰς, καὶ τὸ Οἶμοι, καὶ τὸ, Τάλας ἐγὼ, καὶ δυστυχίαν, καὶ
- 24 ἀτυχίαν· καὶ μαθεῖν, τί ἐστὶ θάνατος, τί φυγὴ, τί δεσμοκτήριον,

τί κώνειον · ἵνα δύνηται λέγειν ἐν τῇ φυλακῇ, ὦ φίλε Κρίτων, εἰ ταύτῃ τοῖς Θεοῖς φίλον, ταύτῃ γινέσθω · καὶ μὴ ἐκεῖνα, Τάλας ἐγὼ, γέρων ἄνθρωπος, ἐπὶ ταῦτά μου τὰς πολιὰς ἐτήρησα; Τίς 25 λέγει ταῦτα; Δοκεῖτε, ὅτι ὑμῖν ἄδοξόν τινα ἐρῶ, καὶ ταπεινόν; Πρίαμος αὐτὰ οὐ λέγει; Οἰδίπους οὐ λέγει; ἀλλ' ὅποσοι βασιλεῖς λέγουσι. Τί γὰρ ἄλλο ἐστὶ Τραγωδία, ἢ ἀνθρώπων πάθη, 26 τεθραυμακότων τὰ ἐκτὸς, διὰ μέτρου τοιοῦθ' ἐπιδεικνύμενα; Εἰ 27 δὲ ἐξαπατηθέντα τινὰ ἔδει μαθεῖν, ὅτι τῶν ἐκτὸς ἀπροαιρέτων οὐδὲν ἐστὶ πρὸς ἡμᾶς, ἐγὼ μὲν ἤθελον τὴν ἀπάτην ταύτην, ἐξ ἧς ἤμελλον εὐρώως καὶ ἀταράχως βιώσεσθαι. Ὑμεῖς δ' ὄψεσθε αὐτοί, τί θέλετε.

Τί οὖν ἡμῖν παρέχει Χρῦσιππος; Ἴνα γνῶς, φησὶν, ὅτι οὐ 28 ψευδῆ ταῦτά ἐστιν, ἐξ ὧν ἡ εὐροιά ἐστι, καὶ ἀπάθεια ἀπαντᾷ. Λάβε μου τὰ βιβλία, καὶ γνώσῃ ὡς ἀληθῆ καὶ σύμφωνά ἐστι τῇ 29 φύσει τὰ ἀπάθη με ποιοῦντα. ὦ μεγάλης εὐτυχίας! ὦ μεγάλου εὐεργέτου, τοῦ δεικνύοντος τὴν ὁδόν! Εἶτα Τριπτολέμῳ μὲν 30 ἱερά καὶ βωμοὺς πάντες ἄνθρωποι ἀνεστάκασιν, ὅτι τὰς ἡμέρους τροφὰς ἡμῖν ἔδωκε · τῷ δὲ τὴν ἀλήθειαν εὐρόντι, καὶ φωτίσαντι, 31 καὶ εἰς πάντας ἀνθρώπους ἐξευεγκόντι (οὐ τὴν περὶ τοῦ ζῆν, ἀλλὰ τὴν πρὸς τὸ εὖ ζῆν), τίς ὑμῶν ἐπὶ τούτῳ βωμὸν ἰδρύσατο, ἢ ναὸν, ἢ ἄγαλμα ἀνέθηκεν, ἢ τὸν Θεὸν ἐπὶ τούτῳ προσκυνεῖ; Ἀλλ' ὅτι μὲν ἄμπελον ἔδωκαν, ἢ πυρούς, ἐπιθύομεν τούτου ἕνεκα· 32 ὅτι δὲ τοιοῦτον ἐξήνεγκαν καρπὸν ἐν ἀνθρωπίνῃ διανοίᾳ, δι' οὗ τὴν ἀλήθειαν τὴν περὶ εὐδαιμονίας δείξειν ἡμῖν ἤμελλον, τούτου δ' ἕνεκα οὐκ εὐχαριστήσομεν τῷ Θεῷ;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

Πρὸς τοὺς Ἀκαδημαϊκοὺς.

- ἌΝ τις, φησὶν, ἐνίστηται πρὸς τὰ ἄγαθὰ ἐκφανῆ, πρὸς τοῦτον
2 οὐ ῥάδιόν ἐστιν εὐρεῖν λόγον, δι' οὗ μεταπείσει τις αὐτόν. Τοῦτο
 δ' οὔτε παρὰ τὴν ἐκείνου γίνεται δύναμιν, οὔτε παρὰ τὴν τοῦ
 διδάσκοντος ἀσθένειαν · ἀλλ' ὅταν ἀπαχθεὶς ἀπολιθωθῆ, πῶς ἔτι
 χρήσεται τις αὐτῷ διὰ λόγου ;
- 3** Ἀπολιθώσεις δ' εἰσὶ διτταί · ἡ μὲν, τοῦ νοητικοῦ ἀπολίθω-
 σις · ἡ δὲ, τοῦ ἐντρεπτικοῦ · ὅταν τις παρατεταγμένος ᾖ, μὴ
 ἐπινεύειν τοῖς ἐναργέσι, μὴδ' ἀπὸ τῶν μαχομένων ἀφίστασθαι.
- 4** Οἱ δὲ πολλοὶ τὴν μὲν σωματικὴν ἀπονέκρωσιν φοβούμεθα, καὶ
 πάντ' ἂν μηχανησαίμεθα ὑπὲρ τοῦ μὴ περιπεσεῖν τοιοῦτω τινί ·
- 5** τῆς ψυχῆς δ' ἀπονεκρουμένης, οὐδὲν ἡμῖν μέλει. Καὶ, νῆ Δία, ἐπ'
 αὐτῆς τῆς ψυχῆς, ἂν μὲν ᾖ οὕτω διακείμενος, ὥστε μηδενὶ παρα-
 κολουθεῖν, μηδὲ συνιέναι μηδὲν, καὶ τοῦτον κακῶς ἔχειν οἴομεθα ·
 ἂν δὲ τις τὸ ἐντρεπτικὸν καὶ αἰδῆμον ἀπονεκρωθῆ, τοῦτο ἔτι
 καὶ δύναμιν καλοῦμεν.
- 6** Καταλαμβάνεις, ὅτι ἐγρήγορας ; Οὐ, φησὶν · οὐδὲ γάρ, ὅταν
 ἐν τοῖς ὕπνοις φαντάζωμαι ὅτι ἐγρήγορα. Οὐδὲν οὖν διαφέρει
7 αὕτη ἢ φαντασία ἐκείνης ; Οὐδέν. — ἔτι τούτῳ διαλέγωμαι ;
 καὶ ποῖον αὐτῷ πῦρ, ἢ ποῖον αὐτῷ σίδηρον προσάγω, ἵν' αἰσθη-
 ται, ὅτι νενέκρωται ; αἰσθανόμενος οὐ προσποιεῖται · ἔτι χείρων
8 ἐστὶ τοῦ νεκροῦ. Μάχην οὗτος οὐ συνορᾷ · κακῶς ἔχει. Συνορῶν
9 οὗτος, οὐ κινεῖται, οὐδὲ προκόπτει · ἔτι ἀθλιώτερον ἔχει. Ἐκ-
 τέτμηται τὸ αἰδῆμον αὐτοῦ, καὶ ἐντρεπτικόν · καὶ τὸ λογικόν
10 οὐκ ἀποτετμηται, ἀλλ' ἀποτεθηρίωται. Ταύτην ἐγὼ δύναμιν
 εἶπω ; μὴ γένοιτο · εἰ μὴ καὶ τὴν τῶν κιναίδων, καθ' ἣν πᾶν τὸ
 ἐπελθόν, ἐν μέσῳ καὶ ποιούσι καὶ λέγουσιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ζ'.

Περὶ Προνοίας.

Ἄφ' ἐκάστου τῶν ἐν τῷ κόσμῳ γινομένων ῥαδίον ἐστὶν ἐγκω-
 μιάσαι τὴν Πρόνοιαν, ἂν δύο τις ἔχη ταῦτα ἐν ἑαυτῷ, δύνάμιν
 τε συνορατικὴν τῶν γεγονότων ἐκάστου, καὶ τὸ εὐχάριστον. Εἰ 2
 δὲ μὴ, ὁ μὲν οὐκ ὄψεται τὴν εὐχρηστίαν τῶν γεγονότων· ὁ δ'
 οὐκ εὐχαριστήσῃ ἐπ' αὐτοῖς, οὐδ' ἂν εἰδῆ. Χρώματα ὁ Θεός 3
 εἰ πεποιήκει, δύνάμιν δὲ θεατικὴν αὐτῶν μὴ πεποιήκει, τί ἂν ἦν
 ὄφελος; Οὐδ' ὀτιοῦν. Ἄλλ' ἀνάπαλιν, εἰ τὴν μὲν δύνάμιν πεποιή- 4
 κει, τὰ ὄντα δὲ μὴ τοιαῦτα, οἷα ὑποπίπτειν τῇ δυνάμει τῇ ὀρατικῇ,
 καὶ οὕτω τί ὄφελος; Οὐδ' ὀτιοῦν. Τί δ', εἰ καὶ ἀμφοτέρωτα 5
 πεποιήκει, φῶς δὲ μὴ πεποιήκει; Οὐδ' οὕτω τι ὄφελος. Τίς οὖν 6
 ὁ ἀρμόσας τοῦτο πρὸς ἐκεῖνο, κάκεῖνο πρὸς τοῦτο; τίς δ' ὁ
 ἀρμόσας τὴν μάχαιραν πρὸς τὸν κολεόν, καὶ τὸν κολεόν πρὸς
 τὴν μάχαιραν; οὐδεὶς; Καὶ μὴν ἐξ αὐτῆς τῆς κατασκευῆς τῶν 7
 ἐπιτετελεσμένων ἀποφαίνεσθαι εἰώθαμεν, ὅτι τεχνίτου τινὸς πάν-
 τως τὸ ἔργον, οὐχὶ δ' εἰκῆ κατασκευασμένον. Ἄρ' οὖν τούτων 8
 μὲν ἕκαστον ἐμφαίνει τὸν τεχνίτην, τὰ δ' ὀρατὰ, καὶ ὄρασις, καὶ
 φῶς οὐκ ἐμφαίνει; τό δ' ἄρ' ἔστι καὶ τὸ θῆλυ, καὶ προθυμία ἢ 9
 πρὸς τὴν συνουσίαν ἐκατέρου, καὶ δύνάμις ἢ χρηστικὴ τοῖς
 μορίοις τοῖς κατασκευασμένοις, οὐδὲ ταῦτα ἐμφαίνει τὸν τεχνί-
 τήν; Ἄλλὰ ταῦτα μὲν οὐ; ἢ δὲ τοιαύτη τῆς διανοίας κατασκευῆ, 10
 καθ' ἣν οὐχ ἀπλῶς, ἐπιπίπτοντες τοῖς αἰσθητοῖς, τυπούμεθα ὑπ'
 αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ἐκλαμβάνομεν τι, καὶ ἀφαιροῦμεν, καὶ προστί-
 θεμεν, καὶ συντίθεμεν τοιάδε τινὰ δι' αὐτῶν, καὶ, νῆ Δία, μετα-
 βαίνομεν ἀπ' ἄλλων εἰς ἄλλα τὰ οὕτω πως παρακείμενα· οὐδὲ
 ταῦτα ἱκανὰ κινήσαι τινὰς καὶ διατρέψαι πρὸς τὸ μὴ ἀπολιπεῖν

- 11 τὸν τεχνίτην; Ἡ ἐξηγησάσθωσαν ἡμῖν, τί τὸ ποιοῦν ἐστὶν ἕκαστον τούτων, ἢ πῶς οἶόν τε τὰ οὕτω θαυμαστά καὶ τεχνικὰ εἰκῆ καὶ ἀπὸ ταῦτομάτου γίνεσθαι.
- 12 Τί οὖν; ἐφ' ἡμῶν μόνων γίνεται ταῦτα; Πολλὰ μὲν ἐπὶ μόνων, ὧν ἐξαιρέτως χρεῖαν εἶχε τὸ λογικὸν ζῶον · πολλὰ δὲ
- 13 κοινὰ εὐρήσεις ἡμῖν καὶ πρὸς τὰ ἄλογα. Ἄρ' οὖν καὶ παρακολουθεῖ τοῖς γινομένοις ἐκεῖνα; Οὐδαμῶς. Ἄλλο γάρ ἐστι χρήσις, καὶ ἄλλο παρακολούθησις. Ἐκείνων χρεῖαν εἶχεν ὁ Θεός, χρωμένων ταῖς φαντασίαις · ἡμῶν δὲ παρακολουθούτων τῇ χρήσει.
- 14 Διὰ τοῦτο ἐκείνοις μὲν ἀρκεῖ τὸ ἐσθίειν καὶ πίνειν, καὶ τὸ ἀναπαύεσθαι, καὶ ὀχεύειν, καὶ τἄλλα ὅσα ἐπιτελεῖ αὐτῶν ἕκαστον · ἡμῖν δ' οἷς καὶ τὴν παρακολουθητικὴν δύναμιν ἔδωκεν,
- 15 οὐκέτι ταῦτ' ἀπαρκεῖ. Ἄλλ' ἂν μὴ κατὰ τρόπον, καὶ τεταγμένως, καὶ ἀκολούθως τῇ ἐκάστου φύσει καὶ κατασκευῇ πράττωμεν,
- 16 οὐκέτι τοῦ τέλους τευξόμεθα τοῦ ἑαυτῶν. Ὡν γὰρ αἱ κατασκευαὶ
- 17 διάφοροι, τούτων καὶ τὰ ἔργα, καὶ τὰ τέλη. Οὐ τοίνυν ἡ κατασκευὴ μόνον χρηστικὴ, τούτῳ χρῆσθαι ὁπωσοῦν ἀπαρκεῖ · οὐ δὲ καὶ παρακολουθητικὴ τῇ χρήσει, τούτῳ τὸ κατὰ τρόπον ἂν
- 18 μὴ προσῆ, οὐδέποτε τεύξεται τοῦ τέλους. Τί οὖν; ἐκείνων ἕκαστον κατασκευάζει, τὸ μὲν ὥστ' ἐσθίεσθαι, τὸ δ' ὥστε ὑπηρετεῖν εἰς γεωργίαν, τὸ δ' ὥστε τυρὸν φέρειν, τὸ δ' ἄλλο ἐπ' ἄλλη χρεῖα παραπλησίω · πρὸς ἃ, τίς χρεῖα τοῦ παρακολουθεῖν ταῖς φαντασίαις, καὶ ταύτας διακρίνειν δύνασθαι;
- 19 Τὸν δ' ἄνθρωπον θεατὴν εἰσήγαγεν αὐτοῦ τε, καὶ τῶν ἔργων
- 20 τῶν αὐτοῦ · καὶ οὐ μόνον θεατὴν, ἀλλὰ καὶ ἐξηγητὴν αὐτῶν. Διὰ τοῦτο αἰσχρὸν ἐστὶ τῷ ἀνθρώπῳ, ἄρχεσθαι καὶ καταλήγειν ὅπου καὶ τὰ ἄλογα · ἀλλὰ μάλλον ἔνθεν μὲν ἄρχεσθαι, καταλήγειν δ'
- 21 ἐφ' ὃ κατέληξεν ἐφ' ἡμῶν καὶ ἡ φύσις. Κατέληξε δ' ἐπὶ θεωρίαν,
- 22 καὶ παρακολούθησιν, καὶ σύμφωνον διεξαγωγὴν τῇ φύσει. Ὅρατε οὖν, μὴ ἀθέατοι τούτων ἀποθάνητε.

Ἄλλ' εἰς Ὀλυμπίαν μὲν ἀποδημεῖτε, ἵν' εἰδῆτε τὸ ἔργον τοῦ 23
 Φειδίου· καὶ ἀτύχημα ἕκαστος ὑμῶν οἶεται τὸ ἀνιστόρητος
 τούτων ἀποθανεῖν. Ὅπου δ' οὐδ' ἀποδημῆσαι χρεία ἐστίν, ἀλλ' 24
 ἐστὶν ἤδη, καὶ πάρεστι τοῖς ἔργοις, ταῦτα δὲ θεάσασθαι καὶ
 κατανοῆσαι οὐκ ἐπιθυμήσετε; οὐκ αἰσθήσεσθε τοίνυν, οὔτε 25
 τίνες ἐστέ, οὔτ' ἐπὶ τί γεγόνατε, οὔτε τί τοῦτ' ἐστίν, ἐφ'
 ὃ τὴν θεάν παρελήφατε; Ἀλλὰ γίνεται τινα ἀηδῆ καὶ χαλεπὰ ἐν 26
 τῷ βίῳ. Ἐν Ὀλυμπίᾳ δ' οὐ γίνεται; οὐ καυματίζεσθε; οὐ στενο-
 χωρεῖσθε; οὐ κακῶς λούεσθε; οὐ καταβρέχεσθε, ὅταν βρέχη;
 Θορύβου δὲ καὶ βοῆς καὶ τῶν ἄλλων χαλεπῶν οὐκ ἀπολαύετε;
 ἀλλ' οἶμαι, ὅτι ταῦτα πάντα ἀντιτιθέντες πρὸς τὸ ἀξιόλογον 27
 τῆς θεᾶς, φέρετε καὶ ἀνέχεσθε. Ἄγε, δυνάμεις δ' οὐκ εἰλήφατε, 28
 καθ' ἃς οἴσθετε πᾶν τὸ συμβαῖνον; μεγαλοψυχίαν οὐκ εἰλήφατε;
 ἀνδρείαν οὐκ εἰλήφατε; καρτερίαν οὐκ εἰλήφατε; καὶ τί ἔτι μοι 29
 μέλει, μεγαλοψύχῳ ὄντι, τῶν ἀποβῆναι δυναμένων; τί μ' ἐκ-
 στήσει, ἢ ταραξέει; ἢ τί ὀδυνηρὸν φανεῖται; οὐ χρήσομαι τῇ δυ-
 νάμει πρὸς ἃ εἰληφα αὐτήν, ἀλλ' ἐπὶ τοῖς ἀποβαίνουσι πευθήσω,
 καὶ στενάξω;

Ναί· ἀλλ' αἱ μύξαι μου ρέουσι. Τίνος οὖν ἕνεκα χεῖρας 30
 ἔχεις; ἀνδράποδον· οὐχ ἵνα καὶ ἀπομύσσης σεαυτόν; Τοῦτο 31
 οὖν εὐλογον, μύξας γίνεσθαι ἐν τῷ κόσμῳ; Καὶ πόσῳ κρεῖττον
 ἀπομύξασθαι σε ἢ ἐγκαλεῖν; ἢ τί οἶει ὅτι ὁ Ἡρακλῆς ἂν 32
 ἀπέβη, εἰ μὴ λέων τοιοῦτος ἐγένετο, καὶ ὕδρα, καὶ ἔλαφος,
 καὶ σῦς, καὶ ἄδικοί τινες ἄνθρωποι καὶ θηριώδεις, οὓς ἐκεῖνος
 ἐξήλαυε καὶ ἐκάθαιρε; καὶ τί ἂν ἐποίει, μηδενὸς τοιούτου 33
 γεγονότος; ἢ δῆλον ὅτι ἐντετυλιγμένος ἂν ἐκάθευδεν; οὐκοῦν
 πρῶτον μὲν οὐκ ἂν ἐγένετο Ἡρακλῆς, ἐν τρυφῇ τοιαύτῃ καὶ
 ἡσυχίᾳ νυστάζων ὅλον τὸν βίον· εἰ δ' ἄρα καὶ ἐγένετο, τί
 ὄφελος αὐτοῦ; τίς δὲ χρήσις τῶν βραχιόνων τῶν ἐκείνου, καὶ 34
 τῆς ἄλλης ἀλκῆς καὶ καρτερίας καὶ γενναιότητος, εἰ μὴ τοιαῦταί

- 35 τινες αὐτὸν περιστάσεις καὶ ὕλαι διέσεισαν καὶ ἐγύμνασαν ; Τί
οὖν ; Αὐτὸν ταῦτά γ' ἔδει κατασκευάζειν, καὶ ζητεῖν ποθεν λέοντα
36 εἰσαγαγεῖν εἰς τὴν χώραν τὴν αὐτοῦ, καὶ σὺν, καὶ ὕδραν ; Μω-
ρία τοῦτο καὶ μανία. Γενόμενα δὲ, καὶ εὐρηθέντα, εὐχρη-
στα ἦν πρὸς τὸ δεῖξαι καὶ γυμνάσαι τὸν Ἡρακλέα.
- 37 Ἄγε οὖν καὶ σὺ, τούτων αἰσθόμενος, ἀπόβλεψον εἰς τὰς
δυνάμεις ἃς ἔχεις · καὶ ἀπιδῶν, εἰπέ · Φέρε νῦν, ὦ Ζεῦ, ἦν
θέλεις περιστάσιν · ἔχω γὰρ παρασκευὴν ἐκ σοῦ μοι δεδομένην,
καὶ ἀφορμὰς, πρὸς τὸ κοσμησαί διὰ τῶν ἀποβαινόντων ἐμαυ-
38 τόν. Οὐ · ἀλλὰ κάθησθε, τὰ μὲν, μὴ συμβῆ, τρέμοντες · τῶν
δὲ συμβαινόντων ἕνεκα ὀδυρόμενοι, καὶ πενθοῦντες, καὶ στέ-
39 νοντες. Εἶτα τοῖς Θεοῖς ἐγκαλεῖτε. Τί γὰρ ἐστὶν ἄλλο ἀκόλου-
40 θον τῇ τοιαύτῃ ἀγεννεΐα, ἢ *καὶ* ἀσέβεια ; καίτοι ὁ γε Θεὸς οὐ
μόνον ἔδωκεν ἡμῖν τὰς δυνάμεις ταύτας, καθ' ἃς οἴσομεν πᾶν
τὸ ἀποβαῖνον, μὴ ταπεινούμενοι, μηδὲ συγκλώμενοι ὑπ' αὐτοῦ ·
ἀλλ', ὃ ἦν ἀγαθοῦ βασιλέως, καὶ ταῖς ἀληθείαις πατρός,
ἀκώλυτον τοῦτο ἔδωκεν, ἀνανάγκαστον, ἀπαραπόδιστον, καὶ
ὄλον αὐτὸ ἐφ' ἡμῖν ἐποίησεν, οὐδ' αὐτῷ τινα πρὸς τοῦτο ἰσχὺν
41 ἀπολιπὼν, ὥστε κωλύσαι ἢ ἐμποδίσαι. Ταῦτα ἔχοντες ἐλεύ-
θερα, καὶ ὑμέτερα, οὐ χρῆσθε αὐτοῖς · οὐδ' αἰσθάνεσθε, τίνα
42 εἰλήφατε, καὶ παρὰ τίνος ; ἀλλὰ κάθησθε πενθοῦντες, καὶ
στένοντες, οἱ μὲν πρὸς αὐτὸν τὸν δόντα ἀποτετυφλωμένοι, μηδ'
ἐπιγινώσκοντες τὸν εὐεργέτην · οἱ δ' ὑπ' ἀγεννεΐας εἰς μέμφεις
43 καὶ ἐγκλήματα τῷ Θεῷ ἐκτρεπόμενοι. Καίτοι πρὸς μεγα-
λοψυχίαν μὲν καὶ ἀνδρείαν, ἐγὼ σοὶ δεῖξω, ὅτι ἀφορμὰς καὶ
παρασκευὴν ἔχεις · πρὸς δὲ τὸ μέμφεσθαι καὶ ἐγκαλεῖν ποίας
ἀφορμὰς ἔχεις, σὺ μοὶ δείκνυε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Περὶ τῆς χρείας τῶν Μεταπίπτόντων καὶ Ὑποθετικῶν, καὶ τῶν ὁμοίων.

Ἡ περὶ τοὺς μεταπίπτοντας καὶ ὑποθετικούς, ἔτι δ' ἐκ τοῦ
 ἠρωτησθαι περαίνοντας, καὶ πάντα ἀπλῶς τοὺς τιούτους
 λόγους πραγματεία, λανθάνει τοὺς πολλοὺς περὶ καθήκοντος
 οὔσα. Ζητοῦμεν γὰρ ἐπὶ πάσης ὕλης, πῶς ἂν εὔροι ὁ καλὸς 2
 καὶ ἀγαθὸς τὴν διέξοδον καὶ ἀναστροφὴν τὴν ἐν αὐτῇ καθή-
 κουσαν. Οὐκοῦν ἢ τοῦτο λεγέτωσαν, ὅτι οὐ συγκαθήσει εἰς 3
 ἐρώτησιν καὶ ἀπόκρισιν ὁ σπουδαῖος ἢ ὅτι, συγκαθεῖς, οὐκ
 ἐπιμελήσεται τοῦ μὴ εἰκῆ, μηδ' ὡς ἔτυχεν, ἐν ἐρωτήσει καὶ
 ἀποκρίσει ἀναστρέφεται. Μὴ τούτων δὲ μηδέτερον προσ- 4
 δεχομένοις, ἀναγκαῖον ὁμολογεῖν, ὅτι ἐπίσκεψίν τινα ποιητέον τῶν
 τόπων τούτων, περὶ οὓς μάλιστα στρέφεται ἡ ἐρώτησις καὶ
 ἀποκρίσις. Τί γὰρ ἐπαγγέλλεται ἐν λόγῳ; Τᾶλθηθῆ τιθέσαι, τὰ 5
 ψευδῆ αἶρειν, τὰ ἀδήλα ἐπέχειν. Ἄρ' οὖν ἀρκεῖ τοῦτο μόνον 6
 μαθεῖν; Ἀρκεῖ, φησίν. Οὐκοῦν καὶ τῷ βουλομένῳ ἐν χρήσει νομί-
 σματος μὴ διαπίπτειν ἀρκεῖ τοῦτο ἀκοῦσαι, διότι, Τὰς μὲν
 δοκίμους δραχμάς παραδέχου, τὰς δ' ἀδοκίμους ἀποδοκίμαζε;
 Οὐκ ἀρκεῖ. Τί οὖν δεῖ τούτῳ προσλαβεῖν; Τί δὲ ἄλλο, ἢ δύναμιν 7
 δοκιμαστικὴν τε καὶ διακριτικὴν τῶν δοκίμων τε καὶ ἀδοκίμων
 δραχμῶν; Οὐκοῦν καὶ ἐπὶ λόγου οὐκ ἀρκεῖ τὸ λεχθῆν, ἀλλ' 8
 ἀνάγκη δοκιμαστικὸν γενέσθαι, καὶ διακριτικὸν τοῦ ἀληθοῦς καὶ
 τοῦ ψευδοῦς, καὶ τοῦ ἀδήλου; Ἀνάγκη. Ἐπὶ τούτοις τί παραγ- 9
 γέλλεται ἐν λόγῳ; Τὸ ἀκόλουθον τοῖς δοθεισιν ὑπὸ σοῦ καλῶς,
 παραδέχου. Ἄγε, ἀρκεῖ οὖν κἀνταῦθα, τοῦτο γινῶναι; Οὐκ 10
 ἀρκεῖ· δεῖ δὲ μαθεῖν, πῶς τί τισιν ἀκόλουθον γίνεται, καὶ πότε
 μὲν ἐν ἐνὶ ἀκολουθεῖ, πότε δὲ πλείοσι κοινῇ. Μὴ ποτε οὖν καὶ 11

- τοῦτο ἀνάγκη προσλαβεῖν τὸν μέλλοντα ἐν λόγῳ συνετῶς ἀναστραφήσεσθαι, καὶ αὐτόν τε ἀποδείξειν ἕκαστα ἀποδόντα, καὶ τοῖς ἀποδεικνύουσι παρακολουθήσειν, μηδ' ὑπὸ τῶν σοφισομένων
- 12 διαπλανηθήσεσθαι, ὡς ἀποδεικνυόντων; Οὐκοῦν ἐλήλυθεν ἡμῖν ἢ περὶ τῶν συναγόντων λόγων καὶ τρόπων πραγματεία καὶ γυμνασία, καὶ ἀναγκαῖα πέφηεν.
- 13 Ἀλλὰ δὴ ἔστιν ἐφ' ὧν δεδώκαμεν ὑγιῶς τὰ λήμματα, καὶ συμβαίνει τι ἐξ αὐτῶν · ψεῦδος δὲ ὄν, οὐδὲν ἤττον συμβαίνει.
- 14 Τί οὖν μοι καθήκει ποιεῖν; προσδέχεσθαι τὸ ψεῦδος; Καὶ πῶς
- 15 οἷόν τε; Ἀλλὰ λέγειν, ὅτι, Οὐχ ὑγιῶς παρεχώρησα τὰ ὠμολογημένα; Καὶ μὴν οὐδὲ τοῦτο δίδοται. Ἀλλ' ὅτι οὐ συμβαίνει
- 16 διὰ τῶν παρακεχωρημένων; Ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο δίδοται. Τί οὖν ἐπὶ τούτων ποιητέον; ἢ μή ποτε, ὡς οὐκ ἀρκεῖ τὸ δανείσασθαι πρὸς τὸ ἔτι ὀφείλειν, ἀλλὰ δεῖ προσεῖναι καὶ τὸ ἐπιμένειν ἐπὶ τοῦ δανείου, καὶ μὴ διαλελύσθαι αὐτό · οὕτως οὐκ ἀρκεῖ πρὸς τὸ δεῖν παραχωρεῖν τὸ ἐπιφερόμενον, τὸ δεδωκέναι τὰ λήμματα, δεῖ δ' ἐπιμένειν ἐπὶ τῆς παραχωρήσεως αὐτῶν. Καὶ δὴ
- 17 μενόντων μὲν αὐτῶν εἰς τέλος ὅποια παρεχωρήθη, πᾶσα
- 18 ἀνάγκη ἡμᾶς ἐπὶ τῆς παραχωρήσεως ἐπιμένειν, καὶ τὸ ἀκόλουθον αὐτοῖς προσδέχεσθαι · μὴ μενόντων δὲ αὐτῶν ὅποια παρεχωρήθη, καὶ ἡμᾶς πᾶσα ἀνάγκη τῆς παραχωρήσεως ἀφίστασθαι, καὶ τοῦ τὸ ἀνακόλουθον τοῖς αὐτῶν λόγοις προσδέχεσθαι. Οὐδὲ γὰρ ἡμῖν ἔτι, οὐδὲ καθ' ἡμᾶς συμβαίνει τοῦτο
- 19 τὸ ἐπιφερόμενον, ἐπειδὴ τῆς συγχωρήσεως τῶν λημμάτων ἀπέστημεν. Δεῖ οὖν καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν λημμάτων ἱστορῆσαι,
- 20 καὶ τὴν τοιαύτην μεταβολὴν τε καὶ μετάπτωσιν αὐτῶν, καθ' ἣν ἐν αὐτῇ τῇ ἐρωτήσῃ, ἢ τῇ ἀποκρίσει, ἢ τῷ συλλελογίσθαι, ἢ τινι ἄλλῳ τοιούτῳ, λαμβάνοντα τὰς μεταπτώσεις, ἀφορμὴν παρέχει τοῖς ἀνοήτοις τοῦ ταράσσεσθαι, μὴ βλέπουσι τὸ ἀκόλουθον. Τίνος ἕνεκα; Ἴν' ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ μὴ παρὰ τὸ
- 21 καθήκον, μηδὲ συγκεχυμένως ἀναστρεφώμεθα.

Καὶ τὸ αὐτὸ ἐπὶ τε τῶν ὑποθέσεων, καὶ τῶν ὑποθετικῶν 22
 λόγων. Ἀναγκαῖον γὰρ ἔστιν ὅτε αἰτῆσαί τινα ὑπόθεσιν, ὡσπερ
 ἐπιβάθραν τῷ ἐξῆς λόγῳ. Πᾶσαν οὖν τὴν δοθεῖσαν παραχωρη- 23
 τέον, ἢ οὐ πᾶσαν; καὶ, εἰ οὐ πᾶσαν, τίνα; Παραχωρήσαντι δὲ, 24
 μενετέον εἰσάπαν ἐπὶ τῆς τηρήσεως; ἢ ἔστιν ὅτε ἀποστατέον,
 τὰ δ' ἀκόλουθα προσδεκτέον, καὶ τὰ μαχόμενα οὐ προσδεκτέον;
 Ναί. Ἀλλὰ λέγει τις, ὅτι, Ποιήσω σε, δυνατοῦ δεξιόμενον 25
 ὑπόθεσιν, ἐπ' ἀδύνατον ἀπαχθῆναι. Πρὸς τοῦτον οὐ συγκα-
 θῆσει ὁ φρόνιμος, ἀλλὰ φεύζεται ἐξέτασιν καὶ κοινολογίαν;
 Καὶ τίς ἔτι ἄλλος ἐστὶ λόγῳ χρηστικὸς, καὶ δεινὸς ἐρωτήσει 26
 καὶ ἀποκρίσει, καὶ νῆ Δία ἀνεξαπάτητός τε καὶ ἀσόφιστος;
 Ἀλλὰ συγκαθήσει μὲν, οὐκ ἐπιστραφήσεται δὲ τοῦ μὴ εἰκῆ καὶ 27
 ὡς ἔτυχεν ἀναστρέφεισθαι ἐν λόγῳ; Καὶ πῶς ἔτι ἔσται τοιοῦτος,
 οἶον αὐτὸν ἐπινοοῦμεν; Ἀλλ' ἄνευ τινὸς τοιαύτης γυμνασίας καὶ 28
 παρασκευῆς φυλάττειν οἶός τε ἐστὶ τὸ ἐξῆς; Τοῦτο δεικνύτω- 29
 σαν, καὶ παρέλκει τὰ θεωρήματα ταῦτα πάντα, ἄτοπα ἦν καὶ
 ἀνακόλουθα τῇ προλήψει τοῦ σπουδαίου.

Τί ἔτι ἀργοὶ καὶ ῥάθυμοι καὶ νωθροὶ ἐσμεν, καὶ προφάσεις 30
 ζητοῦμεν, καθ' ἃς οὐ πονήσομεν, οὐδ' ἀγρυπνήσομεν, ἐξεργα-
 ζόμενοι τὸν αὐτῶν λόγον; — Ἄν οὖν ἐν τούτοις πλανηθῶ, μή 31
 τι τὸν πατέρα ἀπέκτεινα; — Ἄνδράποδον, ποῦ γὰρ ἐνθάδε
 πατὴρ ἦν, ἢν αὐτὸν ἀποκτείνης; τί οὖν ἐποίησας; ὁ μόνον ἦν
 κατὰ τὸν τόπον ἀμαρτήμα, τοῦτο ἡμάρτηκας. Ἐπεὶ τοι τοῦτ' 32
 αὐτὸ καὶ ἐγὼ Ρούφῳ εἶπον, ἐπιτιμῶντί μοι, ὅτι τὸ παραλειπό-
 μενον ἐν συλλογισμῷ τιμὴ οὐχ εὔρισκον. Μὴ γὰρ, ἔφην, τὸ
 Καπιτώλιον ἐνέπρησα; ὁ δ', Ἄνδράποδον, ἔφη, ἐνθάδε τὸ
 παραλειπόμενον Καπιτώλιόν ἐστιν; Ἡ ταῦτα μόνον ἀμαρτήμα- 33
 τὰ ἐστὶ, τὸ Καπιτώλιον ἐμπρῆσαι, καὶ τὸν πατέρα ἀποκτείνειν;
 τὸ δ' εἰκῆ καὶ μάτην καὶ ὡς ἔτυχε χρῆσθαι ταῖς φαντασίαις
 ταῖς αὐτοῦ, καὶ μὴ παρακολουθεῖν λόγῳ, μηδ' ἀποδείξει,

μηδ' σοφίσματι, μηδ' ἀπλῶς βλέπειν τὸ καθ' αὐτὸν καὶ οὐ καθ' αὐτὸν ἐν ἐρωτήσει καὶ ἀποκρίσει · τούτων δ' οὐδὲν ἔστιν ἀμάρτημα;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ἡ.

Ὅτι αἱ Δυνάμεις τοῖς ἀπαιδευτοῖς οὐκ ἀσφαλεῖς.

ΚΑΘ' ὅσους τρόπους μεταλαμβάνειν ἔστι τὰ ἰσοδυναμοῦντα ἀλλήλοις · κατὰ τοσοούτους καὶ τὰ εἶδη τῶν ἐπιχειρημάτων τε 2 καὶ ἐνθυμημάτων ἐν τοῖς λόγοις ἐκποιεῖ μεταλαμβάνειν. Οἷον φέρε τὸν τρόπον τοῦτον · Εἰ ἐδανείσω, καὶ μὴ ἀπέδωκας, ὀφείλεις μοι τὸ ἀργύριον · οὐχὶ ἐδανείσω μὴν, καὶ οὐκ 3 ἀπέδωκας · οὐκ οὖν ὀφείλεις μοι τὸ ἀργύριον. Καὶ τοῦτο οὐδενὶ μᾶλλον προσήκει, ἢ τῷ φιλοσόφῳ, ἐμπείρως ποιεῖν. Εἴπερ γὰρ ἀτελῆς συλλογισμὸς ἔστι τὸ ἐνθύμημα, δῆλον ὅτι ὁ περὶ τὸν τέλειον συλλογισμὸν γεγυμνασμένος, οὗτος ἂν ἱκανὸς εἴη καὶ περὶ τὸν ἀτελῆ οὐδὲν ἤττον.

4 Τί ποτ' οὖν οὐ γυμνάζομεν αὐτούς τε καὶ ἀλλήλους τὸν 5 τρόπον τοῦτον; Ὅτι νῦν, καίτοι μὴ γυμναζόμενοι περὶ ταῦτα, μηδ' ἀπὸ τῆς ἐπιμελείας τοῦ ἥθους ὑπὸ γε ἐμοῦ περισπώμενοι, 6 ὁμῶς δ' οὐδὲν ἐπιδίδομεν εἰς καλοκαγαθίαν. Τί οὖν χρὴ προσδοκᾶν, εἰ καὶ ταύτην τὴν ἀσχολίαν προσλάβοιμεν; καὶ μάλιστα, ὅτι οὐ μόνον ἀσχολία τις ἀπὸ τῶν ἀναγκαιοτέρων αὕτη προσγένειτ' ἂν, ἀλλὰ καὶ οἰήσεως ἀφορμὴ, καὶ τύφου, 7 οὐχ ἡ τυχοῦσα. Μεγάλῃ γὰρ ἔστι δύναμις ἡ ἐπιχειρητικὴ καὶ πιθανολογικὴ, καὶ μάλιστα εἰ τύχοι γυμνασίας ἐπιπλέον, καὶ 8 τινὰ καὶ εὐπρέπειαν ἀπὸ τῶν ὀνομάτων προσλάβοι. Ὅτι καὶ ἐν τῷ καθόλου πᾶσα δύναμις ἐπισφαλῆς, τοῖς ἀπαιδευτοῖς καὶ ἀσθενέσι προσγενομένη, πρὸς τὸ ἐπάραι καὶ χαυνῶσαι ἐπ' 9 αὐτῇ. Ποία γὰρ ἂν τις ἔτι μηχανῇ πείσαι τὸν νέον τὸν ἐν

τούτοις διαφέροντα, ὅτι οὐ δεῖ προσθήκην αὐτὸν ἐκείνων γενέσθαι, ἀλλ' ἐκεῖνα αὐτῷ προσθεῖναι; οὐχὶ δὲ πάντα τοὺς 10 λόγους τούτους καταπατήσας, ἐπηρμένος ἡμῖν καὶ πεφουσημένος περιπατεῖ, μηδ' ἀνεχόμενος ἂν τις ἄπτηται αὐτοῦ, ὑπομιμνήσκων, τίνος ἀπολελειμμένος, ποῦ ἀποκέκλικε;

Τί οὖν; Πλάτων φιλόσοφος οὐκ ἦν; Ἱπποκράτης γὰρ ἰατρός 11 οὐκ ἦν; Ἀλλ' ὁρᾷς πῶς φράζει Ἱπποκράτης. Μή τι οὖν Ἱππο- 12 κράτης οὕτω φράζει, καθὼς ἰατρός ἐστι; τί οὖν μιγνύεις πράγματα, ἄλλως ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἀνθρώπων συνδραμόντα; Εἰ δὲ 13 καλὸς ἦν Πλάτων καὶ ἰσχυρὸς· ἔδει κάμει καθήμενον ἐκπνεῖν, ἵνα καλὸς γένωμαι, ἢ ἵνα ἰσχυρὸς· ὡς τοῦτο ἀναγκαῖον πρὸς φιλοσοφίαν, ἐπεὶ τις φιλόσοφος ἄμα καὶ καλὸς ἦν καὶ φιλόσοφος; οὐ θέλεις αἰσθάνεσθαι καὶ διακρίναι κατὰ τί οἱ ἀνθρωποὶ 14 γίνονται φιλόσοφοι, καὶ τίνα ἄλλως αὐτοῖς πάρεστιν; ἄγε, εἰ δ' ἐγὼ φιλόσοφος ἦμην, ἔδει ὑμᾶς καὶ χυλοὺς γενέσθαι; Τί οὖν; 15 ἀναιρῶ τὰς δυνάμεις ταύτας; μὴ γένοιτο· οὐδὲ γὰρ τὴν ὁρατικὴν. Ὅμως δ', ἂν μου πυθάνη, τί ἐστὶν ἀγαθὸν τοῦ ἀνθρώπου· 16 οὐκ ἔχω σοὶ ἄλλο εἰπεῖν, ἢ ὅτι ποιά προαίρεσις φαντασιῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 9'.

Πῶς ἀπὸ τοῦ συγγενεῖς ἡμᾶς εἶναι τῷ Θεῷ, ἐπελθοῖ ἂν τις ἐπὶ τὰ ἐξῆς.

Εἰ ταῦτά ἐστιν ἀληθῆ τὰ περὶ τῆς συγγενείας τοῦ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων λεγόμενα ὑπὸ τῶν φιλοσόφων· τί ἄλλο ἀπολείπεται τοῖς ἀνθρώποις, ἢ τὸ τοῦ Σωκράτους, μηδέποτε πρὸς τὸν πυθόμενον, ποδαπὸς ἐστίν, εἰπεῖν ὅτι Ἀθηναῖος ἢ Κορίνθιος, ἀλλ' ὅτι Κόσμιος; Διὰ τί γὰρ λέγεις Ἀθηναῖον εἶναι σεαυτὸν, οὐχὶ δ' 2 ἐξ ἐκείνης μόνον τῆς γωνίας, εἰς ἣν ἐρρίφη γεννηθέν σου τὸ σω-

- 3 μάτιον ; ἢ δῆλον ὅτι ἀπὸ τοῦ κυριωτέρου, καὶ περιέχοντος οὐ μόνου αὐτὴν ἐκείνην τὴν γωνίαν καὶ ὄλην σου τὴν οἰκίαν, ἀλλὰ καὶ ἀπλῶς, ὅθεν σου τὸ γένος τῶν προγόνων εἰς σέ κατελήλυθεν, ἐντεῦθεν ποθεν καλεῖς σεαυτὸν Ἀθηναῖον καὶ Κορίνθιον ;
- 4 Ὁ τοίνυν τῇ διοικήσει τοῦ κόσμου παρηκολουθηκῶς, καὶ μεμαθηκῶς, ὅτι τὸ μέγιστον καὶ κυριώτατον καὶ περιεκτικώτατον πάντων τοῦτό ἐστι τὸ σύστημα τὸ ἐξ ἀνθρώπων καὶ Θεοῦ, ἀπ' ἐκείνου δὲ τὰ σπέρματα καταπέπτωκεν οὐκ εἰς τὸν πατέρα τὸν ἐμὸν μόνον, οὐδ' εἰς τὸν πάππον, ἀλλ' εἰς ἅπαντα μὲν τὰ ἐπὶ γῆς
- 5 γεννώμενά τε καὶ φυόμενα, προηγουμένως δ' εἰς τὰ λογικὰ (ὅτι κοινωνεῖν μόνον ταῦτα πέφυκε τῷ Θεῷ τῆς συναναστροφῆς, κατὰ
- 6 τὸν λόγον ἐπιπεπλεγμένα), διατί μὴ εἶπη τις αὐτὸν Κόσμιον ; διατί μὴ υἱὸν τοῦ Θεοῦ; διατί δὲ φοβηθήσεται τι τῶν γινομένων ἐν ἀνθρώποις ; Ἀλλὰ πρὸς μὲν τὸν Καίσαρα ἢ συγγένεια, ἢ ἄλλον τινὰ τῶν μέγα δυναμένων ἐν Ῥώμῃ, ἱκανὴ παρέχειν ἐν ἀσφαλείᾳ διάγοντας εἶναι, καὶ ἀκαταφρονήτους, καὶ δεδοικότας μὴδ' ὀτιοῦν· τὸ δὲ τὸν Θεὸν ποιητὴν ἔχειν, καὶ πατέρα, καὶ κηδεμόνα, οὐκέτι ἡμᾶς
- 8 ἐξαιρήσεται λυπῶν καὶ φόβων; Καὶ πόθεν φάγω, φησὶ, μηδὲν ἔχων; Καὶ πῶς οἱ δοῦλοι, πῶς οἱ δραπεταί, τίνι πεποιθότες ἐκείνοι, ἀπαλλάττονται τῶν δεσποτῶν; τοῖς ἀγροῖς, ἢ τοῖς οἰκέταις, ἢ τοῖς ἀργυρώμασιν; οὐδενί, ἀλλ' ἑαυτοῖς· καὶ ὁμοίως οὐκ ἐπιλείπουσιν αὐτοὺς τροφαί. Τὸν δὲ φιλόσοφον ἡμῖν δεήσει
- 9 ἄλλοις θαρρόντα καὶ ἐπαναπαυόμενον ἀποδημεῖν, καὶ μὴ ἐπιμελεῖσθαι αὐτὸν αὐτοῦ, καὶ τῶν Σηρίων τῶν ἀλόγων εἶναι χείρονα καὶ δειλότερον, ὧν ἕκαστον αὐτὸ αὐτῷ ἀρκούμενον, οὔτε τροφῆς ἀπορεῖ τῆς οἰκείας, οὔτε διεξαγωγῆς τῆς καταλλήλου καὶ κατὰ φύσιν;
- 10 Ἐγὼ μὲν οἶμαι, ὅτι ἔδει καθῆσθαι τὸν πρεσβύτερον ἐνταῦθα, οὐ τοῦτο μηχανώμενον, ὅπως μὴ ταπεινοφρονήσητε, μὴδὲ ταπεινοὺς μὴδ' ἀγεννεῖς τινὰς διαλογισμοὺς διαλογιεῖσθε αὐτοὶ περὶ

ἑαυτῶν ἄλλὰ μή τινες ἐμπίπτωσι τοιοῦτοι νέοι, οἱ ἐπιγνόντες **11**
 τὴν πρὸς τοὺς Θεοὺς συγγένειαν, καὶ ὅτι δεσμά τινα ταῦτα
 προσηρητήμεθα, τὸ σῶμα καὶ τὴν κτῆσιν αὐτοῦ, καὶ ὅσα τούτων
 ἔνεκα ἀναγκαῖα ἡμῖν γίνεται εἰς οἰκονομίαν καὶ ἀναστροφὴν τὴν
 ἐν τῷ βίῳ, ὡς βάρη τινα καὶ ἀνιαρὰ καὶ ἄστεκτα ἀπορρίψαι
 θέλῃσι, καὶ ἀπελθεῖν πρὸς τοὺς συγγενεῖς. Καὶ τοῦτον ἔδει τὸν **12**
 ἀγῶνα ἀγωνίζεσθαι τὸν διδάσκαλον ὑμῶν καὶ παιδευτὴν, εἴ τις
 ἄρα ἦν ἡμᾶς μὲν ἔρχεσθαι λέγοντας, Ἐπίκτητε, οὐκέτι ἀνεχό-
 μεθα μετὰ τοῦ σωματίου τούτου δεδεμένοι, καὶ τοῦτο τρέφοντες
 καὶ ποτιζόντες, καὶ ἀναπαύοντες, καὶ καθαίροντες, εἴτα δι' αὐτὸ
 συμπεριφερόμενοι τοῖσδε καὶ τοῖσδε. Οὐκ ἀδιάφορα ταῦτα, καὶ **13**
 οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς; καὶ ὁ θάνατος οὐ κακός; καὶ συγγενεῖς τινες
 τοῦ Θεοῦ ἐσμεν, ἀκκαῖθεν ἐληλύθαμεν; ἄφες ἡμᾶς ἀπελθεῖν, **14**
 ὅθεν ἐληλύθαμεν ἄφες λυθῆναί ποτε τῶν δεσμῶν τούτων, τῶν
 ἐξηρητημένων καὶ βαρύντων. Ἐνταῦθα λησται, καὶ κλέπται, καὶ **15**
 δικαστήρια, καὶ οἱ καλούμενοι τύραννοι, δοκοῦντες ἔχειν τινα
 ἐφ' ἡμῖν ἐξουσίαν, διὰ τὸ σωματίον καὶ τὰ τούτου κτήματα ἄφες
 δεῖξωμεν αὐτοῖς, ὅτι οὐδενὸς ἔχουσιν ἐξουσίαν. Ἐμὲ δὲ ἐν **16**
 τῷδε λέγειν, ὅτι, Ἄνθρωποι ἐκδέξασθε τὸν Θεόν. Ὄταν ἐκεῖνος
 σημήνη καὶ ἀπολύσῃ ὑμᾶς ταύτης τῆς ὑπηρεσίας, τότε ἀπολύεσθε
 πρὸς αὐτόν· ἐπὶ δὲ τοῦ παρόντος ἀνάσχεσθε ἐνοικοῦντες ταύτην
 τὴν χώραν, εἰς ἣν ἐκεῖνος ὑμᾶς ἔταξεν. Ὀλίγος ἄρα χρόνος οὗτος **17**
 ὁ τῆς οἰκίσεως, καὶ ῥάδιος τοῖς οὕτω διακειμένοις. Ποῖος γὰρ
 ἔτι τύραννος, ἢ ποῖος κλέπτης, ἢ ποῖα δικαστήρια φοβερά τοῖς
 οὕτω παρ' οὐδὲν πεπονημένοις τὸ σῶμα καὶ τὰ τούτου κτήματα;
 μείνατε, μὴ ἀλογίστως ἀπέλθητε.

Τοιοῦτόν τι ἔδει γίνεσθαι παρὰ τοῦ παιδευτοῦ πρὸς τοὺς **18**
 εὐφυεῖς τῶν νέων. Νῦν δὲ τί γίνεται; νεκρὸς μὲν ὁ παιδευτὴς, **19**
 νεκροὶ δ' ὑμεῖς. Ὄταν χορτασθῆτε σήμερον, κάθησθε κλάοντες
 περὶ τῆς αὔριον, πόθεν φάγητε. Ἀνδράποδον, ἂν σχῆς, ἔξεις · **20**

- ἂν μὴ σχῆς, ἐξελεύσῃ· ἤνοικται ἡ θύρα. Τί πενθεῖς; ποῦ ἔτι
 τόπος δακρύων; τίς ἔτι κολακείας ἀφορμὴ; διατί ἄλλος ἄλλω
 φθονήσῃ; διατί [τούς] πολλὰ κεκτημένους θαυμάσει, ἢ τοὺς ἐν
 21 δυνάμει τεταγμένους, μάλιστα ἂν καὶ ἰσχυροὶ ὦσι καὶ ὀργίλοι; τί
 γὰρ ἡμῖν ποιήσουσιν; ἂ δύνανται ποιῆσαι, τούτων οὐκ ἐπιστρέ-
 ψόμεθα· ὧν ἡμῖν μέλει, ταῦτα οὐ δύνανται. Τίς οὖν ἔτι ἄρξει τοῦ
 22 οὕτω διακείμενου; Πῶς Σωκράτης εἶχε πρὸς ταῦτα; πῶς γὰρ
 ἄλλως, ἢ ὡς ἔδει τὸν πεπεισμένον ὅτι ἐστὶ τῶν Θεῶν συγγενής;
 23 Ἄν μοι λέγητε, φησὶ, νῦν, ὅτι ἀφίεμέν σε ἐπὶ τούτοις, ὅπως
 μηκέτι διαλέξῃ τούτους τοὺς λόγους οὐς μέχρι νῦν διελέγου,
 24 μηδὲ παρενοχλήσῃς ἡμῶν τοῖς νέοις, μηδὲ τοῖς γέρονσι· ἀπο-
 κρινούμαι, ὅτι γελοῖοί ἐστε, οἳ τινες ἀξιούτε, εἰ μὲν με ὁ
 στρατηγὸς ὁ ὑμέτερος ἔταξεν εἰς τινὰ τάξιν, ὅτι ἔδει με τηρεῖν
 αὐτήν καὶ φυλάττειν, καὶ μυριάκις πρότερον αἰρεῖσθαι ἀποθνή-
 σκειν, ἢ ἐγκαταλιπεῖν αὐτήν· εἰ δ' ὁ Θεὸς ἐν τινὶ χώρᾳ καὶ
 25 ἀναστροφῇ κατατέταχε, ταύτην δ' ἐγκαταλιπεῖν δεῖ ἡμᾶς. Τοῦτ'
 26 ἔστιν ἄνθρωπος ταῖς ἀληθείαις συγγενής τῶν Θεῶν. Ἡμεῖς οὖν
 ὡς κοιλίαι, ὡς ἔντερα, ὡς αἰδοῖα, οὕτω περὶ αὐτῶν διανοού-
 μεθα· ὅτι φοβούμεθα, ὅτι ἐπιθυμοῦμεν· τοὺς εἰς ταῦτα συν-
 εργεῖν δυναμένους κολακεύομεν, τοὺς αὐτοὺς τούτους δεδοί-
 καμεν.
 27 Ἐμέ τις ἠξίωκεν ὑπὲρ αὐτοῦ γράψαι εἰς τὴν Ρώμην, ὡς
 ἐδόκει τοῖς πολλοῖς, ἠτυχηκῶς, καὶ πρότερον μὲν ἐπιφανῆς ὢν
 καὶ πλούσιος, ὕστερον δ' ἐκπεπτωκῶς ἀπάντων, καὶ διάγων
 28 ἐνταῦθα. Καγὼ ἔγραψα ὑπὲρ αὐτοῦ ταπεινῶς. Ὁ δ' ἀναγνοὺς
 τὴν ἐπιστολήν, ἀπέδωκέ μοι αὐτήν, καὶ ἔφη· ὅτι, Ἐγὼ βοη-
 θηθῆναί τι ὑπὸ σου ἠθελον, οὐχὶ ἐλεθῆναι· κακὸν δέ μοι
 οὐθέν ἐστιν.
 29 Οὕτω καὶ Ροῦφος, πειράζων με, εἰώθει λέγειν· Συμβήσεταιί
 30 σοι τοῦτο καὶ τοῦτο ὑπὸ τοῦ δεσπότη. Κάμου πρὸς αὐτὸν

ἀποκρινάμενου, ὅτι ἀνθρώπινα · Τί οὖν, ἔφη, ἐκεῖνον παρακαλῶ, παρὰ σοῦ αὐτὰ λαβεῖν δυνάμενος; Τῷ γὰρ ὄντι, ὃ ἐξ αὐτοῦ τις 31 ἔχει, περισσὸς καὶ μάταιος παρ' ἄλλου λαμβάνων. Ἐγὼ οὖν ἔχων 32 ἐξ ἑμαυτοῦ λαβεῖν τὸ μεγαλόψυχον καὶ γενναῖον, ἀγρὸν παρὰ σοῦ λάβω, καὶ ἀργύριον, ἢ ἀρχὴν τινα; μὴ γένοιτο. Οὐχ οὕτως ἀναίσθητος ἔσομαι τῶν ἐμῶν κτημάτων. Ἀλλ' ὅταν τις ἢ δειλὸς 33 καὶ ταπεινός, ὑπὲρ τούτου τί ἄλλο, ἢ ἀνάγκη γράφειν ἐπιστολάς, ὡς ὑπὲρ νεκροῦ; Τὸ πτώμα ἡμῖν χάρισαι τοῦ δεινός, καὶ ξέστην αἱματίου. Τῷ γὰρ ὄντι πτώμα ὁ τοιοῦτός ἐστί, καὶ ξέστης 34 αἱματίου · πλεόν δ' οὐδέν. Εἰ δ' ἦν πλεόν τι, ἡσθάνετ' ἄν, ὅτι ἄλλος δι' ἄλλον οὐ δυστυχεῖ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ i.

Πρὸς τοὺς περὶ τὰς ἐν Ῥώμῃ προαγωγὰς ἐσπουδακότας.

Εἰ οὕτω σφοδρῶς συνετετάμεθα περὶ τὸ ἔργον τὸ ἑαυτῶν, ὡς οἱ ἐν Ῥώμῃ γέροντες περὶ ἃ ἐσπουδάκασι, τάχα ἂν τι ἡνύομεν καὶ αὐτοί. Οἶδα ἐγὼ πρεσβύτερον ἄνθρωπον ἐμοῦ, τὸν νῦν ἐπὶ 2 τοῦ σίτου ὄντα ἐν τῇ Ῥώμῃ, ὅτε ταύτη παρῆγεν ἀπὸ τῆς φυγῆς ἀναστρέφων, οἷα εἶπέ μοι, κατατρέχων τοῦ προτέρου ἑαυτοῦ βίου, καὶ περὶ τῶν ἐξῆς ἐπαγγελλούμενος, ὅτι ἄλλο οὐδέν ἀναβάς σπουδάσει, ἢ ἐν ἡσυχίᾳ καὶ ἀταραξίᾳ διεξαγαγεῖν τὸ λοιπὸν τοῦ βίου · Πόσον γὰρ ἔτι ἐστὶν ἐμοὶ τὸ λοιπόν; Καγὼ ἔλεγον 3 αὐτῷ, ὅτι οὐ ποιήσεις · ἀλλ' ὀσφρανθεὶς μόνον τῆς Ῥώμης, ἀπάντων τούτων ἐπιλήση. Ἄν δὲ καὶ εἰς αὐλήν πάροδος τις δίδωται, ὅτι χαίρων καὶ τῷ Θεῷ εὐχαριστῶν ὥσεται. Ἄν μ' 4 εὔρης, ἔφη, Ἐπίκτητε, τὸν ἕτερον πόδα εἰς τὴν αὐλήν τιθέντα, ὃ βούλει ὑπολάμβανε. Νῦν οὖν τί ἐποίησε; πρὶν ἐλθεῖν εἰς τὴν 5 πόλιν, ἀπήντησαν αὐτῷ παρὰ Καίσαρος πινακίδες · ὃ δὲ λαβὼν,

πάντων ἐκείνων ἐξελάθητο, καὶ λοιπὸν ἐν ἑξ ἑνὸς ἐπισεσώρευκεν.

6 Ἦθελον αὐτὸν νῦν παραστάς ὑπομνήσαι τῶν λόγων, οὓς ἔλεγε παρερχόμενος, καὶ εἰπεῖν, ὅτι, Πόσω σοῦ ἐγὼ κομψότερος μάντις εἰμί;

7 Τί οὖν; ἐγὼ λέγω, ὅτι ἄπρακτόν ἐστι τὸ ζῶον; μὴ γένοιτο.

8 Ἀλλὰ διατί ἡμεῖς οὐκ ἐσμὲν πρακτικοί; Εὐθύς ἐγὼ πρῶτος, ὅταν ἡμέρα γένηται, μικρὰ ὑπομιμνήσκομαι, τίνα ἐπαναγνώναί με δεῖ. Εἶτα εὐθύς ἐμαυτῷ· Τί δέ μοι καὶ μέλει πῶς ὁ δεῖνα

9 ἀναγνώ; πρῶτόν ἐστιν, ἵνα ἐγὼ κοιμηθῶ. Καίτοι τί ὅμοια τὰ ἐκείνων πράγματα τοῖς ἡμετέροις; Ἄν ἐπιστῆτε τί ἐκεῖνοι ποιοῦσιν, αἰσθήσεσθε. Τί γὰρ ἄλλο, ἢ ὅλην τὴν ἡμέραν ψηφίζουσι, συζητοῦσι, συμβουλεύουσι περὶ σιταρίου, περὶ ἀγριδίου, περὶ

10 τινων προκοπῶν τοιούτων; Ὅμοιον οὖν ἐστιν, ἐντευξίδιον παρά τινος λαβόντα ἀναγινώσκειν, Παρακαλῶ σε ἐπιτρέψαι μοι σιτάριον ἐξαγαγεῖν· ἢ, Παρακαλῶ σε παρὰ Χρυσίππου ἐπισκέψασθαι τίς ἐστιν ἡ τοῦ κόσμου διοίκησις, καὶ ποίαν τινὰ χώραν ἐν αὐτῷ ἔχει τὸ λογικὸν ζῶον· ἐπίσκεψαι δὲ καὶ τίς εἶ σὺ, καὶ ποῖόν

11 τι σοῦ τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν. Ταῦτα ἐκείνοις ὅμοιά ἐστιν; ἀλλ' ὁμοίας σπουδῆς χρεῖαν ἔχοντα; ἀλλ' ὡσαύτως ἀμελεῖν

12 αἰσχρὸν τούτων κακείνων; Τί οὖν; ἡμεῖς μόνοι ῥαθυμοῦμεν

13 καὶ νυστάζομεν; Οὐ· ἀλλὰ πολὺ πρότερον ὑμεῖς οἱ νέοι. Ἐπεὶ τοι καὶ ἡμεῖς οἱ γέροντες, ὅταν παίζοντας ὀρώμεν νέους, συμπροθυμούμεθα καὶ αὐτοὶ συμπαίζειν· πολὺ δὲ πλεόν, εἰ ἐώρων διεγηγερμένους καὶ συμπροθυμουμένους, προεθυμούμην ἂν συσπουδάξαι καὶ αὐτός.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ια'.

Περὶ Φιλοστοργίας.

ΑΦΙΚΟΜΕΝΟΥ δέ τινος πρὸς αὐτὸν τῶν ἐν τέλει, πυθόμενος παρ' αὐτοῦ τὰ ἐπὶ μέρους, ἠρώτησεν, εἰ καὶ τέκνα εἶη αὐτῷ καὶ γυνή. Τοῦ δ' ὁμολογήσαντος, προσεπύθετο· Πῶς τι οὖν 2 χρῆ τῷ πράγματι; Ἀθλίως, ἔφη. Καὶ ὅς· Τίνα τρόπον; οὐ 3 γὰρ δὴ τούτου ἔνεκα γαμοῦσιν οἱ ἄνθρωποι καὶ παιδοποιούνται, ὅπως ἄθλιοι ᾖσιν, ἀλλὰ μᾶλλον ὅπως εὐδαίμονες. Ἀλλ' 4 ἐγὼ, ἔφη, οὕτως ἀθλίως ἔχω περὶ τὰ παιδάρια, ὥστε πρώην νοσοῦντός μου τοῦ θυγατρίου, καὶ δόξαντος κινδυνεύειν, οὐχ ὑπέμεινά οὐδὲ παρεῖναι αὐτῷ νοσοῦντι· φυγῶν δ' ὠχόμην, μέχρις οὗ προσήγγειλέ τις μοι, ὅτι ἔχει καλῶς. Τί οὖν; ὀρθῶς 5 φαίνη σαυτῷ ταῦτα πεποιημένα; Φυσικῶς, ἔφη. Ἀλλὰ μὴν τοῦτό με πείσον, ἔφη, σὺ, διότι φυσικῶς· καὶ ἐγὼ σε πείσω, ὅτι πᾶν τὸ κατὰ φύσιν γινόμενον, ὀρθῶς γίνεται. Τοῦτο, ἔφη, 6 πάντες ἢ οἷ γε πλείστοι πατέρες πάσχομεν. Οὐδ' ἐγὼ σοι ἀντιλέγω, ἔφη, ὅτι οὐ γίνεται· τὸ δ' ἀμφισβητούμενον ἡμῖν ἐκεῖνό ἐστιν, εἰ ὀρθῶς. Ἐπεὶ τούτου γε ἔνεκα καὶ τὰ φύματα δεῖ λέγειν 7 ἐπ' ἀγαθῷ γίνεσθαι τοῦ σώματος, ὅτι γίνεται· καὶ ἀπλῶς, τὸ ἀμαρτάνειν εἶναι κατὰ φύσιν, ὅτι πάντες σχεδὸν, ἢ οἷ γε πλείστοι, ἀμαρτάνομεν. Δεῖξον οὖν μοι σὺ, πῶς κατὰ φύσιν ἐστίν. Οὐ 8 δύναμαι, ἔφη· ἀλλὰ σὺ μοι μᾶλλον δεῖξον, πῶς οὐκ ἔστι κατὰ φύσιν, οὐδ' ὀρθῶς γίνεται.

Καὶ ὅς· ἀλλ' εἰ ἐζητοῦμεν, ἔφη, περὶ λευκῶν καὶ μελάνων, 9 ποῖον ἂν κριτήριον παρεκαλοῦμεν πρὸς διάγνωσιν αὐτῶν; Τὴν ὄρασιν, ἔφη. Τί δ', εἰ περὶ θερμῶν καὶ ψυχρῶν, καὶ σκληρῶν καὶ μαλακῶν, ποῖόν τι; Τὴν ἀφήν. Οὐκοῦν, ἐπειδὴ περὶ τῶν 10

- κατὰ φύσιν, καὶ τῶν ὀρθῶς ἢ οὐκ ὀρθῶς γινομένων ἀμφισβητοῦ-
- 11 **11** μιν, ποῖον θελεῖς κριτήριον παραλάβωμεν; Οὐκ οἶδ' ἔφη. Καὶ μὴν τὸ μὲν τῶν χρωμάτων καὶ ὁσμῶν, ἔτι δὲ χυμῶν κριτήριον ἀγνοεῖν, τυχὸν οὐ μεγάλη ζημία· τὸ δὲ τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν κακῶν, καὶ τῶν παρὰ φύσιν καὶ κατὰ φύσιν τῷ ἀνθρώπῳ, δοκεῖ
- 12 **12** σοι μικρὰ ζημία εἶναι τῷ ἀγνοοῦντι; Ἡ μεγίστη μὲν οὖν. Φέρε, εἰπέ μοι, πάντα ἃ δοκεῖ τισιν εἶναι καλὰ καὶ προσήκοντα, ὀρθῶς δοκεῖ; καὶ μὴν Ἰουδαίοις, καὶ Σύροις, καὶ Αἰγυπτίοις, καὶ Ῥωμαίοις, οἷόν τε πάντα τὰ δοκοῦντα περὶ τροφῆς, ὀρθῶς δοκεῖν;
- 13 **13** Καὶ πῶς οἷόν τε; Ἄλλ', οἶμαι, πᾶσα ἀνάγκη, εἰ ὀρθὰ ἐστὶ [τὰ] Αἰγυπτίων, μὴ ὀρθὰ εἶναι τὰ τῶν ἄλλων· εἰ καλῶς ἔχει τὰ Ἰου-
- 14 **14** δαίων, μὴ καλῶς ἔχειν τὰ τῶν ἄλλων. Πῶς γὰρ οὔ; Ὅπου δ' ἀγνοία, ἐκεῖ καὶ ἀμαθία, καὶ ἡ περὶ τὰ ἀναγκαῖα ἀπαιδευσία.
- 15 **15** Συνεχώρει. Σὺ οὖν, ἔφη, τούτων αἰσθόμενος, οὐδὲν ἄλλο τοῦ λοιποῦ σπουδάσεις, οὐδ' ἐπ' ἄλλῳ τινὶ τὴν γνώμην ἔξεις, ἢ ὅπως τὸ κριτήριον τῶν κατὰ φύσιν καταμάθῃς, καὶ τούτῳ προσχρῶμενος διακρίνης τῶν ἐπὶ μέρος ἕκαστον.
- 16 **16** Ἐπὶ δὲ τοῦ παρόντος, τσαῦτα ἔχω σοι πρὸς ὃ βούλει
- 17 **17** βοηθῆσαι. Τὸ φιλόστοργον δοκεῖ σοι κατὰ φύσιν τε εἶναι, καὶ καλόν; Πῶς γὰρ οὔ; Τί δέ; τὸ μὲν φιλόστοργον κατὰ φύσιν
- 18 **18** τε καὶ καλόν ἐστὶ, τὸ δ' εὐλόγιστον οὐ καλόν; Οὐδαμῶς. Μὴ τοίνυν μάχην ἔχει τῷ φιλοστόργῳ τὸ εὐλόγιστον; Οὐ δοκεῖ μοι. Εἰ δὲ μὴ, τῶν μαχομένων ἀνάγκη θάτερου κατὰ φύσιν ὄντος,
- 19 **19** θάτερον εἶναι παρὰ φύσιν. Ἡ γὰρ οὔ; Οὕτως, ἔφη. Οὐκοῦν ὅτι ἂν εὐρίσκωμεν ὁμοῦ μὲν φιλόστοργον, ὁμοῦ δ' εὐλόγιστον, τοῦτο θάρρουντες ἀποφαινόμεθα ὀρθόν τε εἶναι, καὶ καλόν;
- 20 **20** Ἔστω, ἔφη. Τί οὖν; ἀφεῖναι νοσοῦν τὸ παιδίον, καὶ ἀφέντα ἀπελθεῖν, ὅτι μὲν οὐκ εὐλόγιστον, οὐκ οἶμαί σ' ἀντερεῖν. Ἰπο-
- 21 **21** λείπεται δ' ἡμᾶς σκοπεῖν, εἰ φιλόστοργον. Σκοπῶμεν δὴ. Ἄρ' οὖν σὺ μὲν ἐπειδὴ φιλοστόργως διέκεισο πρὸς τὸ παιδίον, ὀρθῶς

ἐποίεις φεύγων καὶ ἀπολείπων αὐτό; ἢ μήτηρ δ' οὐ φιλοστοργεῖ τὸ παιδίον; Φιλοστοργεῖ μὲν οὖν. Οὐκοῦν ἔδει καὶ τὴν μητέρα 22 ἀφεῖναι αὐτὸ, ἢ οὐκ ἔδει; Οὐκ ἔδει. Τί δ' ἢ τίθη, στέργει αὐτό; Στέργει, ἔφη. Ἐδει οὖν κάκεινήν ἀφεῖναι αὐτό; Οὐδαμῶς. Τί δ' ὁ παιδαγωγός, οὐ στέργει αὐτό; Στέργει. Ἐδει οὖν 23 κάκεινον ἀφέντα ἀπελθεῖν· εἴθ' οὕτως ἔρημον καὶ ἀβοήθητον ἀπολειφθῆναι τὸ παιδίον, διὰ τὴν πολλὴν φιλοστοργίαν τῶν γονέων ὑμῶν, καὶ τῶν περὶ αὐτό; ἢ ἐν ταῖς χερσὶ τῶν οὔτε στεργόντων, οὔτε κηδομένων ἀποθανεῖν; Μὴ γένοιτο. Καὶ μὴν 24 ἐκεῖνό γε ἄνισον καὶ ἄγνωμον, ὃ τις αὐτῷ προσῆκον οἶεται διὰ τὸ φιλόστοργος εἶναι, τοῦτο τοῖς ὁμοίως φιλοστοργοῦσι μὴ ἐφίεναι; Ἄτοπον. Ἄγε, σὺ δ' ἂν ἡβούλου νοσῶν, φιλοστόργους 25 οὕτως ἔχειν τοὺς προσήκοντας, τοὺς τ' ἄλλους, καὶ αὐτὰ τὰ τέκνα καὶ τὴν γυναῖκα, ὥστ' ἀφελθῆναι μόνος ὑπ' αὐτῶν καὶ ἔρημος; Οὐδαμῶς. Εὐξαιο δ' ἂν οὕτω στερχθῆναι ὑπὸ τῶν 26 σαυτοῦ, ὥστε διὰ τὴν ἄγαν αὐτῶν φιλοστοργίαν αἰεὶ μόνος ἀπολείπεσθαι ἐν ταῖς νόσοις; ἢ τούτου γ' ἔνεκα μᾶλλον ἂν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, εἰ δυνατὸν ἦν, φιλοστοργεῖσθαι ἡύχου, ὥστ' ἀπολείπεσθαι ὑπ' αὐτῶν; εἰ δὲ ταῦτα, ὑπολείπεται μηδαμῶς ἔτι φιλόστοργον εἶναι τὸ πραχθέν.

Τί οὖν; οὐδὲν ἦν τὸ κινήσαν σε, καὶ ἐξορμησαν πρὸς τὸ 27 ἀφεῖναι τὸ παιδίον; καὶ πῶς οἶόν τε; ἀλλὰ τοιοῦτόν τι ἂν, οἶον καὶ ἐν Ῥώμῃ τινὰ ἦν τὸ κινεῖν, ὥστ' ἐγκαλύπτεσθαι, τοῦ ἵππου τρέχοντος ᾧ ἐσπουδάκει· εἶτα νικήσαντός ποτε παραλόγως, σπόγγων δεῖσαι αὐτῷ πρὸς τὸ ἀναληφθῆναι λειποψυχοῦντα. Τί οὖν τοῦτό ἐστι; Τὸ μὲν ἀκριβές οὐ τοῦ παρόντος καιροῦ τυχόν. 28 Ἐκεῖνο δ' ἀπαρκεῖ πεισθῆναι, εἴπερ ὑγιές ἐστι τὸ ὑπὸ τῶν φιλοσόφων λεγόμενον, ὅτι οὐκ ἔξω που δεῖ ζητεῖν αὐτό, ἀλλ' ἐν καὶ ταῦτόν ἐστιν ἐπὶ πάντων τὸ αἴτιον τοῦ ποιεῖν τι ἡμᾶς ἢ μὴ ποιεῖν, τοῦ λέγειν τινὰ ἢ μὴ λέγειν, τοῦ ἐπαίρεσθαι, ἢ συστέλλεσθαι,

- 29 ἢ φεύγειν τινὰ ἢ διώκειν · τοῦθ' ὅπερ καὶ νῦν ἐμοί τε καὶ σοὶ γέγονεν αἴτιον, σοὶ μὲν τοῦ ἐλθεῖν πρὸς ἐμὲ, καὶ καθῆσθαι νῦν
- 30 ἀκούοντα ἐμοὶ δὲ, τοῦ λέγειν ταῦτα. Τί δ' ἔστι τοῦτο; Ἄρα γε ἄλλο, ἢ ὅτι ἔδοξεν ἡμῖν; Οὐδέν. Εἰ δ' ἄλλως ἡμῖν ἐφάνη, τί ἂν
- 31 ἄλλο, ἢ τὸ δόξαν ἐπράττομεν; οὐκοῦν καὶ τῷ Ἀχιλλεῖ τοῦτο αἴτιον τοῦ πενθεῖν, οὐχ ὁ τοῦ Πατρόκλου θάνατος · ἄλλος γάρ
- 32 τις οὐ πάσχει ταῦτα τοῦ ἐταίρου ἀποθανόντος · ἀλλ' ὅτι ἔδοξεν αὐτῷ. Καὶ σοὶ τότε τοῦ φεύγειν, τοῦτο αὐτὸ, ὅτι ἔδοξέ σοι · καὶ πάλιν, ἐὰν μείνης, ὅτι ἔδοξέ σοι. Καὶ νῦν ἐν Ῥώμῃ ἀνέρχῃ,
- 33 ὅτι δοκεῖ σοι · κὰν μεταδόξῃ, οὐκ ἀπελεύσῃ. Καὶ ἀπλῶς οὔτε θάνατος, οὔτε φυγὴ, οὔτε πόνος, οὔτε ἄλλο τι τῶν τοιούτων, αἴτιόν ἐστι τοῦ πράττειν τι, ἢ μὴ πράττειν ἡμᾶς · ἀλλ' ὑπολήψεις καὶ δόγματα.
- 34 Τοῦτό σε πείθω, ἢ οὐχί; Πείθεις, ἔφη. Οἷα δὴ τὰ αἴτια ἐφ'
- 35 ἐκάστου, τοιαῦτα καὶ τὰ ἀποτελούμενα. Οὐκοῦν, ὅταν μὴ ὀρθῶς τι πράττωμεν, ἀπὸ ταύτης τῆς ἡμέρας οὐδὲν ἄλλο αἰτιασόμεθα, ἢ τὸ δόγμα, ἀφ' οὗ αὐτὸ ἐπράξαμεν · κάκεινο ἐξαίρειν καὶ ἐκτέμνειν πειρασόμεθα μᾶλλον, ἢ τὰ φύματα καὶ τὰ ἀποστήματα ἐκ
- 36 τοῦ σώματος. Ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν ὀρθῶς πραττομένων ταῦτο
- 37 τοῦτο αἴτιον ἀποφανοῦμεν. Καὶ οὔτ' οἰκέτην ἔτι αἰτιασόμεθα, οὔτε γείτονα, οὔτε γυναῖκα, οὔτε τέκνα, ὡς αἰτιά τινων κακῶν ἡμῖν γινόμενα · πεπεισμένοι, ὅτι, ἂν μὴ ἡμῖν δόξῃ τοιαῦτά τινα εἶναι, οὐ πράττομεν τὰ ἀκόλουθα · τοῦ δόξαι δὲ, ἢ μὴ δόξαι,
- 38 ἡμεῖς κύριοι, καὶ οὐ τὰ ἐκτός. Οὕτως, ἔφη. Ἀπὸ τῆς σήμερον τοίνυν ἡμέρας, οὐδὲν ἄλλο ἐπισκοπήσομεν, οὐδὲ ἐξετάσομεν ποῖόν τι ἐστίν, ἢ πῶς ἔχει, οὔτε τὸν ἀγρὸν, οὔτε τὰ ἀνδράποδα, οὔτε τοὺς ἵππους ἢ κύννας, ἀλλὰ τὰ δόγματα. Εὐχομαι, ἔφη.
- 39 Ὅρας οὖν, ὅτι σχολαστικόν σε δεῖ γενέσθαι · τοῦτο τὸ ζῶον, οὗ πάντες καταγελῶσιν · εἴπερ ἄρχ θέλεις ἐπίσκεψιν τῶν σεαυτοῦ
- 40 δογμάτων ποιεῖσθαι. Τοῦτο δ' ὅτι μιᾶς ὥρας ἢ ἡμέρας οὐκ ἔστιν, ἐπινοεῖς καὶ αὐτός.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'.

Περὶ Εὐαρεστήσεως.

ΠΕΡΙ Θεῶν οἱ μὲν τινές εἰσι λέγοντες μὴδ' εἶναι τὸ Φεῖον· οἱ δ', εἶναι μὲν, ἀργὸν δὲ καὶ ἀμελές, καὶ μὴ προνοεῖν μηδενός· τρίτοι δ', οἱ καὶ εἶναι καὶ προνοεῖν, ἀλλὰ τῶν μεγάλων καὶ οὐρα- 2 νίων, τῶν δ' ἐπὶ γῆς μηδενός· τέταρτοι δὲ, καὶ τῶν ἐπὶ γῆς καὶ τῶν ἀνθρώπων, εἰς κοινὸν δὲ μόνον, οὐχὶ δὲ κατ' ἰδίαν ἐκάστου· πέμπτοι δ', ὧν ἦν καὶ Ὀδυσσεὺς καὶ Σωκράτης, οἱ λέγον- 3 τες, ὅτι, Οὐδέ σε λήθω κινύμενος.

Πολὺ πρότερον οὖν ἀναγκαῖόν ἐστι, περὶ ἐκάστου τούτων 4 ἐπεσκεφθαι, πότερα ὑγιῶς ἢ οὐχ ὑγιῶς λεγόμενόν ἐστιν. Εἰ γὰρ 5 μὴ εἰσι Θεοὶ, πῶς ἐστι τέλος, ἔπεσθαι Θεοῖς; εἰ δὲ εἰσι μὲν, μηδενός δ' ἐπιμελούμενοι· καὶ οὕτω πῶς ὑγιές ἔσται; ἀλλὰ 6 δὴ, καὶ ὄντων, καὶ ἐπιμελουμένων, εἰ μηδεμία διάδοσις εἰς ἀνθρώπους ἐστὶν ἐξ αὐτῶν, καὶ νῆ Δία γε καὶ εἰς ἐμέ· πῶς ἔτι καὶ οὕτως ὑγιές ἐστι; Πάντα οὖν ταῦτα ὁ καλὸς καὶ ἀγαθὸς 7 ἐπεσκεμμένος, τὴν αὐτοῦ γνώμην ὑποτέταχε τῷ διοικοῦντι τὰ ὅλα· καθάπερ οἱ ἀγαθοὶ πολῖται τῷ νόμῳ τῆς πόλεως. Ὁ δὲ παι- 8 δευόμενος, ταύτην ὀφείλει τὴν ἐπιβολὴν ἔχων ἐλθεῖν ἐπὶ τὸ παιδεύεσθαι· πῶς ἂν ἐποίμην ἐγὼ ἐν παντὶ τοῖς Θεοῖς; καὶ πῶς ἂν εὐαρεστοίην τῇ Φείᾳ διοικήσει; καὶ πῶς ἂν γενοίμην ἐλεύθε- 9 ρος; Ἐλεύθερος γὰρ ἐστὶν, ᾧ γίνεται πάντα κατὰ προαίρεσιν, 10 καὶ ὃν οὐδεὶς δύναται κωλύσαι. Τί οὖν; ἀπόνοιά ἐστιν ἢ ἐλευ- 11 Φερία; Μὴ γένοιτο. Μανία γὰρ καὶ ἐλευθερία εἰς ταῦτόν οὐκ ἔρχεται. Ἀλλ' ἐγὼ Φέλω πᾶν τὸ δοκοῦν μοι ἀποβαίνειν, κἂν 12 ὀπωσοῦν δοκῇ. Μαινόμενος εἶ, παραφρονεῖς. Οὐκ οἶδας, ὅτι 12 καλὸν ἢ ἐλευθερία ἐστὶ, καὶ ἀξιόλογον; τὸ δ' ὡς ἔτυχέ με βού-

- λεσθαι τὰ ὡς ἔτυχε δόξαντα γίνεσθαι, τοῦτο κινδυνεύει οὐ μόνον
- 13 οὐκ εἶναι καλόν, ἀλλὰ καὶ πάντων αἰσχιστον εἶναι. Πῶς γὰρ ἐπὶ
 γραμματικῶν ποιούμεν; βούλομαι γράφειν ὡς Θέλω τὸ Δίωνος
 ὄνομα; Οὐ· ἀλλὰ διδάσκομαι Θέλειν, ὡς δεῖ γράφεσθαι. Τί
- 14 ἐπὶ μουσικῶν; Ὡσαύτως. Τί ἐν τῷ καθόλου, ὅπου τέχνη τις ἢ
 ἐπιστήμη ἐστίν; εἰ δὲ μὴ, οὐδενὸς ἦν ἄξιον τὸ ἐπίστασθαι τι,
- 15 εἰ ταῖς ἐκάστων βουλήσεσι προσηρμόζετο. Ἐνταῦθα οὖν μόνου,
 ἐπὶ τοῦ μεγίστου καὶ κυριωτάτου, τῆς ἐλευθερίας, ὡς ἔτυχεν
 ἐφεῖται μοι Θέλειν; Οὐδαμῶς· ἀλλὰ τὸ παιδεύεσθαι, τοῦτ' ἐστι,
 μαθάνειν ἕκαστα οὕτω Θέλειν, ὡς γίνεται. Πῶς δὲ γίνεται; ὡς
- 16 διέταξεν αὐτὰ ὁ διατάσων. Διέταξε δὲ, Θέρος εἶναι καὶ χει-
 μῶνα, καὶ φอรὰν καὶ ἀφορίαν, καὶ ἀρετὴν καὶ κακίαν, καὶ πά-
 σας τὰς τοιαύτας ἐναντιότητας, ὑπὲρ συμφωνίας τῶν ὄλων·
 ἡμῶν τ' ἐκάστω σῶμα, καὶ μέρη τοῦ σώματος, καὶ κτήσιν, καὶ
 κοινωνοῦς ἔδωκε.
- 17 Ταύτης οὖν τῆς διατάξεως μεμνημένους, ἔρχεσθαι δεῖ ἐπὶ τὸ
 παιδεύεσθαι, οὐχ ἵνα ἀλλάξωμεν τὰς ὑποθέσεις· οὔτε γὰρ δίδονται
 ἡμῖν, οὔτ' ἄμεινον· ἀλλ' ἵνα, οὕτως ἐχόντων τῶν περὶ ἡμᾶς ὡς
 ἔχει καὶ πέφυκεν, αὐτοὶ τὴν γνώμην τὴν αὐτῶν συνηρμωσμένην
- 18 τοῖς γινομένοις ἔχωμεν. Τί γὰρ; ἐνδέχεται φυγεῖν ἀνθρώπους;
 καὶ πῶς οἶόν τε; Ἀλλὰ συνόντας αὐτοὺς, ἐκεῖνους ἀλλάξαι; καὶ
- 19 τίς ἡμῖν δίδωσι; Τί οὖν ἀπολείπεται; ἢ τίς εὐρίσκεται μηχανὴ
 πρὸς τὴν χρῆσιν αὐτῶν; Τοιαύτη, δι' ἧς ἐκεῖνοι μὲν ποιήσουσι
 τὰ φαινόμενα αὐτοῖς, ἡμεῖς δ' οὐδὲν ἥττον κατὰ φύσιν ἔξομεν;
- 20 Σὺ δ' ἀταλαίπωρος εἶ, καὶ δυσάρεστος. Κἂν μὲν μόνος ἦς,
 ἐρημίαν καλεῖς τοῦτο· ἂν δὲ μετὰ ἀνθρώπων, ἐπιβούλους λέ-
 γεις, καὶ ληστὰς· μέμφῃ δὲ καὶ γονεῖς τοὺς σεαυτοῦ, καὶ τέκνα,
- 21 καὶ ἀδελφοὺς, καὶ γείτονας. Ἐδει δὲ, μόνου μένοντα, ἡσυχίαν
 καλεῖν αὐτὸ, καὶ ἐλευθερίαν, καὶ ὅμοιον τοῖς Θεοῖς ἡγεῖσθαι
 σαυτόν· μετὰ πολλῶν δ' ὄντα, μὴ ὄχλον καλεῖν, μηδὲ Θόρυβον,

μηδ' ἀηδῖαν, ἀλλ' ἑορτὴν καὶ πανήγυριν · καὶ οὕτω πάντα εὐαρέ-
 στως δέχεσθαι. Τίς οὖν ἢ κόλασις τοῖς οὐ προσδεχομένοις ; τὸ 22
 οὕτως ἔχειν ὡς ἔχουσι. Δυσαρεστεῖ τις τῷ μόνος εἶναι ; ἔστω
 ἐν ἐρημίᾳ. Δυσαρεστεῖ τις τοῖς γονεῦσιν ; ἔστω κακὸς υἱὸς, καὶ
 πενθεῖτω. Δυσαρεστεῖ τοῖς τέκνοις ; ἔστω κακὸς πατήρ. —
 Βάλε αὐτὸν εἰς φυλακὴν. — Ποίαν φυλακὴν ; Ὄπου νῦν ἐστίν. 23
 Ἄκων γάρ ἐστιν. Ὄπου δέ τις ἄκων ἐστίν, ἐκεῖνο φυλακὴ αὐτῷ
 ἐστί. Καθὸ καὶ Σωκράτης οὐκ ἦν ἐν φυλακῇ, ἐκὼν γὰρ ἦν. —
 Σκέλος οὖν μοι γενέσθαι πεπηρωμένον ; — Ἀνδράποδον, εἶτα 24
 δι' ἐν σκελύδριον τῷ Κόσμῳ ἐγκαλεῖς ; οὐκ ἐπιδώσεις αὐτὸ τοῖς
 ὄλοις ; οὐκ ἀποστήσῃ ; οὐ χαίρων παραχωρήσεις τῷ δεδωκότι ;
 ἀγανακτήσεις δέ, καὶ δυσαρεστήσεις τοῖς ὑπὸ τοῦ Διὸς δια- 25
 τεταγμένοις, ἃ ἐκεῖνος μετὰ τῶν Μοιρῶν, παρουσῶν καὶ ἐπι-
 κλωθουσῶν σου τὴν γένεσιν, ὥρισε καὶ διέταξεν ; Οὐκ οἶσθα, 26
 ἡλίκον μέρος πρὸς τὰ ὄλα ; τοῦτο δὲ κατὰ τὸ σῶμα · ὡς κατὰ
 γε τὸν λόγον οὐδὲ χείρων τῶν Θεῶν, οὐδὲ μικρότερος · λόγου
 γὰρ μέγεθος οὐ μήκει, οὐδ' ὕψει κρίνεται, ἀλλὰ δόγμασιν.

Οὐ θέλεις οὖν καθ' ἃ ἴσος εἶ τοῖς Θεοῖς, ἐκεῖ που τίθεσθαι 27
 τὸ ἀγαθόν ; Τάλας ἐγὼ, τὸν πατέρα ἔχω τοιοῦτον, καὶ τὴν μη- 28
 τέρα. Τί οὖν ; ἐδίδοτό σοι προελθόντι ἐκλέξασθαι, καὶ εἰπεῖν · Ὁ
 δεῖνα τῇ δεῖνι συνελθέτω τῆδε τῇ ὥρᾳ, ἵνα ἐγὼ γένωμαι ; Οὐκ 29
 ἐδίδοτο. Ἀλλ' ἔδει προὔποστῆναί σου τοὺς γονεῖς, εἶτα οὕτω
 γεννηθῆναί σε. Ἐκ ποίων τινῶν ; ἐκ τοιοῦτων, ὅποιοι ἦσαν. Τί 30
 οὖν ; τοιοῦτων αὐτῶν ὄντων, οὐδεμίᾳ σοι δίδοται μηχανή ; εἴτ'
 εἰ μὲν τὴν ὀρατικὴν δύναμιν ἠγνόεις πρὸς τί κέκτησαι, δυστυχῆς
 ἂν ἦς καὶ ἄθλιος, εἰ κατέμυες, προσαγόντων σοι τῶν χρωμάτων ·
 ὅτι δὲ μεγαλοψυχίαν ἔχων, καὶ γενναιότητα πρὸς ἕκαστα τού-
 των, ἀγνοεῖς, οὐ δυστυχέστερος εἶ, καὶ ἀθλιώτερος ; προσάγεταιί 31
 σοι τὰ κατάλληλα τῇ δυνάμει ἣν ἔχεις · σὺ δ' αὐτὴν τότε μά-
 λιστα ἀποστρέφεις, ὅποτε ἠνοιγμένην καὶ βλέπουσαν ἔχειν ἔδει.

- 32 Οὐ μᾶλλον εὐχαριστεῖς τοῖς Θεοῖς, ὅτι σε ἐπάνω τούτων ἀφῆ-
 καν, ὅσα μὴδ' ἐποίησαν ἐπὶ σοι · μόνον δ' ὑπεύθυνον ἀπέφηναν
 33 τῶν ἐπὶ σοί ; γονέων ἔνεκα, ἀνυπεύθυνον ἀφῆκαν · ἀδελφῶν
 ἔνεκα, ἀφῆκαν · σώματος ἔνεκα, ἀφῆκαν · κτήσεως, θανάτου,
 34 ζωῆς. Τίνος οὖν ὑπεύθυνόν σε ἐποίησαν ; Τοῦ μόνου ὄντος ἐπὶ
 35 σοι, χρήσεως οἷας δεῖ φαντασιῶν. Τί οὖν ἐπισπᾶς σεαυτῷ
 ταῦτα, ὧν ἀνυπεύθυνος εἶ ; Τοῦτό ἐστιν, ἑαυτῷ παρέχειν
 πράγματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ιγ'.

Πῶς ἕκαστά ἐστι ποιεῖν ἀρεστῶς Θεοῖς.

ΠΥΘΟΜΕΝΟΥ δέ τις, πῶς ἐστιν ἐσθίειν ἀρεστῶς Θεοῖς ;
 Εἰ δικαίως ἐστίν, ἔφη, καὶ εὐγνωμόνως, καὶ ἴσως, καὶ ἐγκρα-
 2 τῶς, καὶ κοσμίως, οὐκ ἔστι καὶ ἀρεστῶς τοῖς Θεοῖς ; Ὄταν δὲ
 θερμὸν αἰτήσαντός σου, μὴ ὑπακούσῃ ὁ παῖς, ἢ ὑπακούσας
 χλιαρώτερον ἐνέγκῃ, ἢ μὴδ' εὐρεθῇ ἐν τῇ οἰκίᾳ · τὸ μὴ χαλεπαί-
 3 νειν, μὴδὲ ῥήγνυσθαι, οὐκ ἔστιν ἀρεστὸν τοῖς Θεοῖς ; — Πῶς
 οὖν τις ἀνάσχηται τῶν τοιούτων ; — Ἀνδράποδον, οὐκ ἀνέξῃ τοῦ
 ἀδελφοῦ τοῦ σαυτοῦ, ὃς ἔχει τὸν Δία πρόγονον, ὡσπερ υἱὸς
 ἐκ τῶν αὐτῶν σπερμάτων γέγονε, καὶ τῆς αὐτῆς ἄνωθεν κατα-
 4 βολῆς ; Ἄλλ' εἰ ἐν τινι τοιαύτῃ χώρᾳ κατετάγῃς ὑπερεχούση,
 εὐθύς τύραννον καταστήσεις σεαυτόν ; οὐ μεμνήσῃ τίς εἶ, καὶ
 τίνων ἄρχεις ; ὅτι συγγενῶν, ὅτι ἀδελφῶν φύσει, ὅτι τοῦ Διὸς
 5 ἀπογόνων ; Ἄλλ' ὠνήν αὐτῶν ἔχω, ἐκεῖνοι δ' ἐμοῦ οὐκ ἔχουσιν.
 Ὅρας ποῦ βλέπεις ; ὅτι εἰς τὴν γῆν, ὅτι εἰς τὸ βάραθρον, ὅτι
 εἰς τοὺς τάλαιπῶρους τούτους νόμους τοὺς τῶν νεκρῶν ; εἰς δὲ
 τοὺς τῶν Θεῶν οὐ βλέπεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ιδ'.

Ὅτι πάντα ἐφορᾷ τὸ Θεῖον.

ΠΡΘΟΜΕΝΟΥ δέ τινος, πῶς ἂν τις πεισθείη, ὅτι ἕκαστον
 τῶν ὑπ' αὐτοῦ πραττομένων ἐφορᾶται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ; Οὐ δοκεῖ 2
 σοι, ἔφη, ἠνῶσθαι τὰ πάντα; Δοκεῖ, ἔφη. Τί δέ; συμπαθεῖν
 τὰ ἐπίγεια τοῖς οὐρανόις οὐ δοκεῖ σοι; Δοκεῖ, ἔφη. Πόθεν γάρ 3
 οὕτω τεταγμένως, καθάπερ ἐκ προστάγματος τοῦ Θεοῦ, ὅταν
 ἐκεῖνος εἴπη τοῖς φυτοῖς ἀνθεῖν, ἀνθεῖ; ὅταν εἴπη βλαστάνειν,
 βλαστάνει; ὅταν ἐκφέρειν τὸν καρπὸν, ἐκφέρει; ὅταν πεπαίνειν,
 πεπαίνει; ὅταν πάλιν ἀποβάλλειν, ἀποβάλλει; καὶ φυλλορροεῖν,
 φυλλορροεῖ; καὶ αὐτὰ εἰς αὐτὰ συνειλούμενα ἐφ' ἡσυχίας μέ-
 νειν καὶ ἀναπαύσθαι, μένει καὶ ἀναπαύεται; πόθεν δὲ πρὸς τὴν 4
 αὔξησιν καὶ μείωσιν τῆς σελήνης, καὶ τὴν τοῦ ἡλίου πρόσοδον
 καὶ ἄφοδον, τοσαύτη παραλλαγή καὶ ἐπὶ τὰ ἐναντία μεταβολή
 τῶν ἐπιγείων θεωρεῖται; Ἄλλὰ τὰ φυτὰ μὲν, καὶ τὰ ἡμέτερα 5
 σώματα οὕτως ἐνδέδεται τοῖς Ὀλοῖς, καὶ συμπέπονθεν· αἱ ψυ-
 χαὶ δ' αἱ ἡμέτεραι οὐ πολὺ πλέον; ἀλλ' αἱ ψυχὰι μὲν οὕτως 6
 εἰσὶν ἐνδεδεμέναι καὶ συναφεῖς τῷ Θεῷ, ἅτε αὐτοῦ μόρια οὔσαι
 καὶ ἀποσπάσματα· οὐ παντὸς δ' αὐτῶν κινήματος, ἅτε οἰκείου
 καὶ συμφυοῦς, ὁ Θεὸς αἰσθάνεται; Ἄλλὰ σὺ μὲν περὶ τῆς Θείας 7
 διοικήσεως, καὶ περὶ ἐκάστου τῶν Θείων, ὁμοῦ δὲ καὶ περὶ ἀν-
 θρωπίνων πραγμάτων ἐνθυμεῖσθαι δύνασαι, καὶ ἅμα μὲν αἰσθη-
 τικῶς ἀπὸ μυρίων πραγμάτων κινεῖσθαι, ἅμα δὲ διανοητικῶς,
 ἅμα δὲ τοῖς μὲν συγκαταθετικῶς, τοῖς δ' ἀνανευστικῶς, ἢ ἐφεκ-
 τικῶς· τύπους δὲ τοσούτους ἀφ' οὕτω πολλῶν καὶ ποικίλων 8
 πραγμάτων ἐν τῇ σαυτοῦ ψυχῇ φυλάττεις, καὶ ἀπ' αὐτῶν κινού-
 μενος, εἰς ἐπινοίας ὁμοειδεῖς ἐμπίπτεις τοῖς πρώτως τετυπω-

- κόσι, τέχνας τ' ἄλλας ἐπ' ἄλλαις, καὶ μνήμας ἀπὸ μυρίων
 9 πραγμάτων διασώζεις· ὁ δὲ Θεὸς οὐχ οἷός τ' ἐστὶ πάντα ἐφο-
 ρᾶν, καὶ πᾶσι συμπαρεῖναι, καὶ ἀπὸ πάντων τινὰ ἴσχειν διά-
 10 δοσιν; Ἀλλὰ φωτίζει μὲν οἷός τε ἐστὶν ὁ ἥλιος τηλικούτον
 μέρος τοῦ Παντός, ὀλίγον δὲ τὸ ἀφώτιστον ἀπολείπειν, ὅσον
 οἷόν τ' ἐπέχεσθαι ὑπὸ σκιάς, ἣν ἡ γῆ ποιεῖ· ὁ δὲ καὶ τὸν ἥλιον
 αὐτὸν πεποιηκῶς καὶ περιάγων, μέρος ὄντ' αὐτοῦ μικρὸν ὡς
 πρὸς τὸ Ὄλον, οὗτος δ' οὐ δύναται πάντων αἰσθάνεσθαι;
- 11 Ἄλλ' ἐγὼ, φησὶν, οὐ δύναμαι πᾶσιν ἅμα τούτοις παρακο-
 λουθεῖν. Τοῦτο δέ σοι καὶ λέγει τις, ὅτι ἴσην ἔχεις δύναμιν τῷ
 12 Δί; Ἄλλ' οὖν οὐδὲν ἤττον καὶ ἐπίτροπον ἐκάστῳ παρέστησε,
 τὸν ἐκάστου Δαίμονα, καὶ παρέδωκε φυλάσσειν αὐτὸν αὐτῷ, καὶ
 13 τοῦτον ἀκοίμητον καὶ ἀπαραλόγιστον. Τίνι γὰρ ἂν ἄλλῳ κρείττονι
 καὶ ἐπιμελεστέρω φύλακι παραδέδωκεν ἡμῶν ἕκαστον; ὡςδ',
 ὅταν κλείσητε τὰς θύρας, καὶ σκότος ἔνδον ποιήσητε, μέμνησθε
 14 μηδέποτε λέγειν ὅτι μόνοι ἐστέ· οὐ γὰρ ἐστέ. Ἄλλ' ὁ Θεὸς ἔνδον
 ἐστὶ, καὶ ὁ ὑμέτερος Δαίμων ἐστὶ· καὶ τίς τούτοις χρεῖα φωτὸς
 15 εἰς τὸ βλέπειν τί ποιεῖτε; Τούτῳ τῷ Θεῷ ἔδει καὶ ὑμᾶς ὀμνύειν
 ὄρκον, οἷον οἱ στρατιῶται τῷ Καίσαρι. Ἄλλ' ἐκεῖνοι μὲν, τὴν
 μισθοφορίαν λαμβάνοντες, ὀμνύουσι πάντων προτιμήσειν τὴν
 τοῦ Καίσαρος σωτηρίαν· ὑμεῖς δὲ, οἱ τοσοῦτων καὶ τηλικούτων
 ἡξιωμένοι, οὐκ ὀμόσετε; ἢ ὀμόσαντες, οὐκ ἐμμενεῖτε; Καὶ τί
 16 ὀμόσετε; Μὴ ἀπειθήσειν μηδέποτε, μηδ' ἐγκαλέσειν, μηδὲ
 μέμψασθαί τι τῶν ὑπ' ἐκείνου δεδομένων, μηδ' ἄκοντες ποιήσειν
 τι ἢ πείσεσθαι τῶν ἀναγκαίων. Ὅμοιός γε ὄρκος οὗτος ἐκείνῳ;
 17 ἐκεῖ μὲν ὀμνύουσιν, αὐτοῦ μὴ προτιμήσειν ἕτερον· ἐνταῦθα
 δ', αὐτοὺς ἀπάντων,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ιε'.

Τί επαγγέλλεται Φιλοσοφία.

ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΟΜΕΝΟΥ τινός, πῶς τὸν ἀδελφὸν πείσῃ, μη-
κέτι χαλεπῶς αὐτῷ ἔχειν · Οὐκ ἐπαγγέλλεται, ἔφη, Φιλοσοφία 2
τῶν ἐκτός τι περιποιήσῃ τῷ ἀνθρώπῳ · εἰ δὲ μὴ, ἔξω τι τῆς
ἰδίας ὕλης ἀνέξεται. Ὡς γὰρ τέκτονος ὕλη, τὰ ξύλα · ἀνδριαν-
τοποιοῦ, ὁ χαλκός · οὕτω τῆς περὶ βίον τέχνης ὕλη, ὁ βίος
αὐτοῦ ἐκάστου. Τί οὖν ὁ τοῦ ἀδελφοῦ; Πάλιν τῆς αὐτοῦ ἐκείνου 3
τέχνης ἐστί · πρὸς δὲ τὴν σὴν, τῶν ἐκτός ἐστίν, ὅμοιον ἀγρῶ,
ὅμοιον ὑγείᾳ, ὅμοιον εὐδοξίᾳ. Τούτων δ' οὐδὲν ἐπαγγέλλεται
Φιλοσοφία. Ἐν πάσῃ περιστάσει τηρήσω τὸ ἡγεμονικὸν κατὰ 4
φύσιν ἔχον. Τὸ τίνος; Τὸ ἐκείνου, ἐν ᾧ εἰμί. Πῶς οὖν ἐκεῖνός 5
μοι μὴ ὀργίζεται; Φέρε μοι ἐκεῖνον, κάκείνω ἐρῶ. Σοὶ δὲ περὶ
τῆς ἐκείνου ὀργῆς οὐδὲν ἔχω λέγειν.

Εἰπόντος δὲ τοῦ συμβουλευομένου, Ἔτι τοῦτο ζητῶ, πῶς 6
ἂν, ἐκείνου καὶ μὴ διαλασσομένου, κατὰ φύσιν ἔχοιμι; Οὐδὲν, 7
ἔφη, τῶν μεγάλων ἄφνω γίνεται · ὅπου γε οὐδ' ὁ βότρυς, οὐδὲ
σῦκον. Ἄν μοι νῦν λέγῃς, ὅτι θέλω σῦκον · ἀποκρινουμαί σοι,
ὅτι χρόνου δεῖ · ἄφες ἀνθήσῃ πρῶτον, εἶτα προβάλη τὸν καρ-
πὸν, εἶτα πεπανθή. Εἶτα συκῆς μὲν καρπὸς ἄφνω καὶ μιᾶ ὥρᾳ 8
οὐ τελειοῦται · γνώμης δ' ἀνθρώπου καρπὸν θέλεις οὕτω δι'
ὀλίγου καὶ εὐκόλως κτήσασθαι; μὴ δ' ἂν, ἐγώ σοι λέγω,
προσδόκα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 15'.

Περὶ Προνοίας.

Μὴ θαυμάζετε, εἰ τοῖς μὲν ἄλλοις ζώοις τὰ πρὸς τὸ σῶμα
 ἔτοιμα γέγονεν, οὐ μόνον τροφαὶ καὶ πόματα, ἀλλὰ καὶ κοῖται,
 καὶ τὸ μὴ δεῖσθαι ὑποδημάτων, μὴ ὑποστρωμάτων, μὴ ἐσθῆτος·
 2 ἡμεῖς δὲ πάντων τούτων προσδεόμεθα. Τὰ γὰρ οὐκ αὐτῶν ἕνεκα,
 ἀλλὰ πρὸς ὑπηρεσίαν γεγονότα, οὐκ ἔλυσιτέλει προσδεόμενα
 3 ἄλλων πεποιημένα. Ἐπεὶ ὄρα οἷον ἦν, ἡμᾶς φροντίζειν μὴ περὶ
 ἑαυτῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν προβάτων, καὶ τῶν ὄνων, πῶς
 4 ἐνδύσεται, καὶ πῶς ὑποδήσεται, πῶς φάγη, πῶς πίη. Ἀλλ',
 ὥσπερ οἱ στρατιῶται ἔτοιμοὶ εἰσι τῷ στρατηγῷ ὑποδεδεμένοι,
 ἐνδεδυμένοι, ὀπλισμένοι (εἰ δ' ἔδει περιερχόμενον τὸν χι-
 λίαρχον ὑποδεῖν, ἢ ἐνδύειν τοὺς χιλίους, δεινὸν ἂν ἦν)· οὕτω
 καὶ ἡ φύσις πεποίηκε τὰ πρὸς ὑπηρεσίαν γεγονότα ἔτοιμα, παρε-
 5 σκευασμένα, μηδεμιᾶς ἐπιμελείας ἔτι προσδεόμενα. Οὕτως
 6 ἐν παιδίον μικρὸν καὶ ῥάβδῳ ἐλαύνει τὰ πρόβατα. Νῦν δ' ἡμεῖς
 ἀφέντες ἐπὶ τούτοις εὐχαριστεῖν, ὅτι μὴ καὶ αὐτῶν τὴν ἴσιν
 7 ἐπιμέλειαν ἐπιμελούμεθα, ἐφ' αὐτοῖς ἐγκαλοῦμεν τῷ Θεῷ. Καί
 τοι, νῆ τὸν Δία καὶ τοὺς Θεοὺς, ἐν τῶν γεγονότων ἀπῆρκει πρὸς
 8 τὸ αἰσθῆσθαι τῆς Προνοίας, τῷ γε αἰδήμονι καὶ εὐχαρίστῳ. Καὶ
 μὴ μοι νῦν τὰ μεγάλα· αὐτὸ τοῦτο, τὸ ἐκ πόας γάλα γενναῖσθαι,
 καὶ ἐκ γάλακτος τυρόν, καὶ ἐκ δέρματος ἔρια. Τίς ἐστὶν ὁ πεποιη-
 κῶς ταῦτα, ἢ ἐπινενοηκῶς; Οὐδὲ εἷς, φησὶν. Ὡς μεγάλης
 ἀναισχυντίας καὶ ἀναισθησίας.

9 Ἄγε ἀφῶμεν τὰ ἔργα τῆς φύσεως· τὰ πάρεργα αὐτῆς θεα-
 10 σῶμεθα. Μὴ τι ἀχρηστότερον τριχῶν τῶν ἐπὶ γενείου; τί οὖν;
 οὐ συνεχρήσατο καὶ ταύταις ὡς μάλιστα πρεπόντως ἐδύνατο;

οὐ διέκρινε δι' αὐτῶν τὸ ἄρρην καὶ τὸ θῆλυ ; οὐκ εὐθύς μακρό- 11
 θεν κέκραγεν ἡμῶν ἐκάστου ἢ φύσις, Ἄνῆρ εἰμι· οὕτω μοι προ-
 σέρχου, οὕτω μοι λάλει, ἄλλο μὴθὲν ζήτει, ἰδοὺ τὰ σύμβολα ;
 Πάλιν ἐπὶ τῶν γυναικῶν, ὡσπερ ἐν τῇ φωνῇ τι ἐγκατέμιξεν ἀπα- 12
 λώτερον, οὕτω καὶ τὰς τρίχας ἀφείλεν. Οὐ· ἀλλ' ἀδιάκριτον
 ἔδει τὸ ζῶον ἀπολειφθῆναι, καὶ κηρύσσειν ἕκαστον ἡμῶν, ὅτι,
 Ἄνῆρ εἰμι. Πῶς δὲ οὐ καλὸν τὸ σύμβολον, καὶ εὐπρεπές, καὶ 13
 σεμνόν; πόσω κάλλιον τοῦ τῶν ἀλεκτρούνων λόφου ; πόσω με-
 γαλοπρεπέστερον τῆς χαίτης τῶν λεόντων ; Διὰ τοῦτο ἔδει σώζειν 14
 τὰ σύμβολα τοῦ Θεοῦ, ἔδει αὐτὰ μὴ καταπροίεσθαι, μὴδὲ
 συγχεῖν, ὅσον ἐφ' ἑαυτοῖς, τὰ γένη τὰ διηρημένα.

Ταῦτα μόνα ἐστὶν ἔργα ἐφ' ἡμῶν τῆς Προνοίας ; καὶ τίς 15
 ἐξαρκεῖ λόγος οἰκειῶς αὐτὰ ἐπαινεῖσαι, ἢ παραστῆσαι ; εἰ γὰρ
 νοῦν εἶχομεν, ἄλλο τι ἔδει ἡμᾶς ποιεῖν καὶ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ, ἢ
 ὑμνεῖν τὸ Θεῖον, καὶ εὐφημεῖν, καὶ ἐπεξέρχεσθαι τὰς χάριτας ;
 οὐκ ἔδει καὶ σκάπτοντας, καὶ ἀρουῦντας, καὶ ἐσθίοντας, ἄδειν 16
 τὸν ὕμνον τὸν εἰς τὸν Θεόν ; Μέγας ὁ Θεός, ὅτι ἡμῖν παρέσχεν 17
 ὄργανα τοιαῦτα, δι' ὧν τὴν γῆν ἐργασόμεθα· μέγας ὁ Θεός, ὅτι
 χεῖρας δέδωκεν, ὅτι κατάποσιν, ὅτι κοιλίαν, ὅτι αὐξέσθαι λελη-
 θότως, ὅτι καθεύδοντας ἀναπνεῖν. Ταῦτα ἐφ' ἐκάστου ἐφυμνεῖν 18
 ἔδει, καὶ τὸν μέγιστον καὶ θειότατον ὕμνον ἐφυμνεῖν, ὅτι τὴν
 δύναμιν ἔδωκε τὴν παρακολουθητικὴν τούτοις, καὶ ὁδῶ χρηστι-
 κήν. Τί οὖν ; ἐπεὶ οἱ πολλοὶ ἀποτετύφλωσθε, οὐκ ἔδει τινα εἶναι 19
 τὸν ταύτην ἐκπληροῦντα τὴν χώραν, καὶ ὑπὲρ πάντων ἄδοντα
 τὸν ὕμνον τὸν εἰς τὸν Θεόν ; τί γὰρ ἄλλο δύναμαι γέρων χωλός, 20
 εἰ μὴ ὑμνεῖν τὸν Θεόν ; εἰ γοῦν ἀηδῶν ἤμην, ἐποίουν [ἄν] τὰ τῆς
 ἀηδόνος· εἰ κύκνος, τὰ τοῦ κύκνου. Νῦν δὲ λογικός εἰμι, 21
 ὑμνεῖν με δεῖ τὸν Θεόν· τοῦτό μου τὸ ἔργον ἐστὶ, ποιῶ αὐτό·
 οὐδ' ἐγκαταλείψω τὴν τάξιν ταύτην, ἐφ' ὅσον ἂν δίδωται· καὶ
 ὑμᾶς ἐπὶ τὴν αὐτὴν ταύτην ὡδὴν παρακαλῶ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ιζ'.

Ὅτι ἀναγκαῖα τὰ Λογικά.

ἘΠΕΙΔὴ λόγος ἐστὶν ὁ διαρθρῶν καὶ ἐξεργαζόμενος τὰ λοιπὰ,
 2 ἔδει δ' αὐτὸν μὴ ἀδιάρθρωτον εἶναι · ὑπὸ τίνος διαρθρωθῆ; δῆ-
 λον γάρ, ὅτι ἢ ὑφ' αὐτοῦ, ἢ ὑπ' ἄλλου. Ἦτοι οὖν λόγος ἐστὶ
 3 κάκεινος, ἢ ἄλλο τι κρεῖσσον τοῦ λόγου · ὅπερ ἀδύνατον. Εἰ δὲ
 λόγος, ἐκεῖνον πάλιν τίς διαρθρώσει; εἰ γὰρ αὐτὸς ἑαυτὸν, δύ-
 νηται καὶ οὗτος. Εἰ δ' ἄλλου δεηθῆσόμεθα, ἄπειρόν ἐστι τοῦτο,
 4 καὶ ἀκατάληκτον. — Ναί · ἀλλ' ἐπείγει μᾶλλον θεραπεύειν
 5 καὶ τὰ ὅμοια. Θέλεις οὖν περὶ ἐκείνων ἀκούειν; ἄκουε. Ἄλλ', ἄν
 μοι λέγῃς, ὅτι, οὐκ οἶδα πότερον ἀληθῶς ἢ ψευδῶς διαλέγη,
 6 οὐκ ἔτι ἀνέξομαί σου, ἀλλ' ἐρῶ σοι, Ἄλλ' ἐπείγει μᾶλλον. Διὰ
 τοῦτο γὰρ οἶμαι προτάσσουσι τὰ λογικά, καθάπερ τῆς μετρήσεως
 7 τοῦ σίτου προτάσσομεν τὴν τοῦ μέτρου ἐπίσκεψιν. Ἄν δὲ μὴ
 διαλάβωμεν πρῶτον, τί ἐστὶ μόδιος, *μηδὲ διαλάβωμεν πρῶτον*,
 8 τί ἐστὶ ζυγὸς, πῶς ἔτι μετρησαί τι ἢ στῆσαι δυνασόμεθα; ἐν-
 ταῦθα οὖν, τὸ τῶν ἄλλων κριτήριον, καὶ δι' οὗ τᾶλλα κατα-
 9 μανθάνεται, μὴ καταμεμαθηκότες, μηδ' ἠκριβωκότες, δυνασόμεθα
 10 ἀλλ' ὁ μόδιος ξύλον ἐστὶ, καὶ ἄκαρπον. Ἄλλὰ μετρητικὸν σί-
 του. — Καὶ τὰ λογικά ἄκαρπά ἐστι. — Καὶ περὶ τούτου μὲν
 ὀψόμεθα. Εἰ δ' οὖν καὶ τοῦτο δοίη τις, ἐκεῖνο ἀπαρκεῖ, ὅτι
 τῶν ἄλλων ἐστὶ διακριτικά καὶ ἐπισκεπτικά, καί, ὡς ἂν τις εἴποι,
 11 μετρητικά καὶ στατικά. Τίς λέγει ταῦτα; μόνος Χρύσιππος καὶ
 12 Ζήνων καὶ Κλεάνθης; Ἀντισθένης δ' οὐ λέγει; καὶ τίς ἐστὶν ὁ
 γεγραφῶς, ὅτι ἀρχὴ παιδεύσεως ἢ τῶν ὀνομάτων ἐπίσκεψις;

Σωκράτης δ' οὐ λέγει; καὶ περὶ τίνος γράφει Ξενοφῶν, ὅτι ἤρχετο ἀπὸ τῆς τῶν ὀνομάτων ἐπισκέψεως, τί σημαίνει ἕκαστον;

Ἄρ' οὖν τοῦτό ἐστι τὸ μέγα καὶ τὸ θαυμαστόν, νοῆσαι Χρυσί- 13
σιππον, ἢ ἐξηγήσασθαι; Καὶ τίς λέγει τοῦτο; Τί οὖν τὸ θαυ-
μαστόν ἐστι; Νοῆσαι τὸ βούλημα τῆς φύσεως. Τί οὖν; αὐτὸς 14
διὰ σεαυτοῦ παρακολουθεῖς; καὶ τίνος ἔτι χρεῖαν ἔχεις; εἰ γὰρ
ἀληθές ἐστι τὸ, πάντας ἄκοντας ἀμαρτάνειν· σὺ δὲ καταμεμάθη-
κας τὴν ἀλήθειαν, ἀνάγκη σε ἤδη κατορθοῦν. Ἀλλὰ, νῆ Δία, οὐ 15
παρακολουθῶ τῷ βουλήματι τῆς φύσεως. Τίς οὖν ἐξηγεῖται αὐ-
τό; Λέγουσιν, ὅτι Χρυσίππος. Ἐρχομαι, καὶ ἐπιζητῶ τί λέγει 16
οὗτος ὁ ἐξηγητῆς τῆς φύσεως. Ἄχθομαι μὴ νοῶν τί λέγει· ζητῶ
τὸν ἐξηγούμενον. Ἴδε, ἐπίσκεψαι πῶς τοῦτο λέγεται, καθάπερ
εἰ Ῥωμαῖστί. Ποία οὖν ἐνθάδ' ὄφρὺς τοῦ ἐξηγουμένου; οὐδ' 17
αὐτοῦ Χρυσίππου δικαίως, εἰ μόνον ἐξηγεῖται τὸ βούλημα τῆς
φύσεως, αὐτὸς δ' οὐκ ἀκολουθεῖ· πόσῳ πλέον τοῦ ἐκεῖνον ἐξη-
γουμένου; οὐδὲ γὰρ Χρυσίππου χρεῖαν ἔχομεν δι' αὐτὸν, ἀλλ' 18
ἵνα παρακολουθῆσωμεν τῇ φύσει. Οὐδὲ γὰρ τοῦ θύτου δι' αὐ-
τὸν, ἀλλ' ὅτι δι' ἐκεῖνου κατανοήσειν οἰόμεθα τὰ μέλλοντα, καὶ
σημαινόμενα ὑπὸ τῶν Θεῶν· οὐδὲ τῶν σπλάγχνων δι' αὐτὰ,
ἀλλ' ὅτι δι' ἐκεῖνων σημαίνεται. Οὐδὲ τὸν κόρακα θαυμάζομεν, 19
ἢ τὴν κορώνην, ἀλλὰ τὸν Θεὸν τὸν σημαίνοντα διὰ τούτων.

Ἐρχομαι τοίνυν ἐπὶ τὸν ἐξηγητὴν τούτων, καὶ θύτην· καὶ 20
λέγω, ὅτι, Ἐπίσκεψαί μοι τὰ σπλάγχνα, τί μοι σημαίνεται.
Λαβῶν, καὶ ἀναπτύξας ἐκεῖνος, ἐξηγεῖται· ὅτι, Ἄνθρωπε, προαί- 21
ρεσιν ἔχεις ἀκώλυτον φύσει, καὶ ἀνανάγκαστον. Τοῦτο ἐνταῦθα
ἐν τοῖς σπλάγχνοις γέγραπται. Δεῖξω σοι αὐτὸ πρῶτον ἐπὶ τοῦ 22
συγκαταθετικοῦ τόπου. Μὴ τίς σε κωλύσαι δύναται ἐπινεῦσαι
ἀληθεῖ; Οὐδὲ εἰς. Μὴ τίς σε ἀναγκάσαι δύναται παραδέξασθαι
τὸ ψεῦδος; Οὐδὲ εἰς. Ὅρας, ὅτι ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ τὸ προαι- 23

24 ρητικὸν ἔχεις ἀκώλυτον, ἀνανάγκαστον, ἀπαραπόδιστον ; Ἄγε,
 ἐπὶ δὲ τοῦ ὀρεκτικοῦ καὶ ὀρητικοῦ, ἄλλως ἔχει ; Καὶ τίς ὀρμὴν
 νικῆσαι δύναται, ἢ ἄλλη ὀρμή ; Τίς δ' ὀρεξίν καὶ ἔκκλισιν, ἢ ἄλλη
 25 ὀρεξίς καὶ ἔκκλισις ; Ἄν μοι, φησί, προσάγῃ θανάτου φόβον,
 ἀναγκάσει με. Οὐ τὸ προσαγόμενον · ἀλλ' ὅτι δοκεῖ σοι κρεῖτ-
 26 τον εἶναι ποιῆσαι τι τούτων, ἢ ἀποθανεῖν. Πάλιν οὖν τὸ σὸν
 27 δόγμα σε ἠνάγκασε · τοῦτ' ἔστι, προαίρεσιν προαίρεσις. Εἰ γὰρ
 τὸ ἴδιον μέρος, ὃ ἡμῖν ἔδωκεν ἀποσπάσας ὁ Θεός, ὑπ' αὐτοῦ ἢ
 ὑπ' ἄλλου τινὸς κωλυτὸν ἢ ἀναγκαστὸν κατεσκευάκει · οὐκέτι
 28 ἂν ἦν Θεός, οὐδ' ἐπεμελεῖτο ἡμῶν ὃν δεῖ τρόπον. Ταῦτα εὐρίσκω,
 φησίν, ἐν τοῖς ἱεροῖς. Ταῦτά σοι σημαίνεται. Ἐάν θέλῃς, ἐλεύ-
 θερος εἶ · ἐάν θέλῃς, μέμψη οὐδένα, ἐγκαλέσεις οὐδενί · πάντα
 29 κατὰ γνώμην ἅμα ἔσται τὴν σὴν, καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ. Διὰ ταύτην
 τὴν μαντείαν ἔρχομαι ἐπὶ τὸν θύτην τοῦτον καὶ τὸν φιλόσοφον ·
 οὐκ αὐτὸν θαυμάσας, ἐνεκά γε τῆς ἐξηγήσεως, ἀλλὰ ἐκεῖνα ἃ
 ἐξηγεῖται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ιή.

Ὅτι οὐ δεῖ χαλεπαίνειν τοῖς ἀμαρτανομένοις.

Εἰ ἀληθές ἐστι τὸ ὑπὸ τῶν φιλοσόφων λεγόμενον, ὅτι
 πᾶσιν ἀνθρώποις μία ἀρχή, καθάπερ τοῦ συγκαταθῆσθαι,
 τὸ παθεῖν ὅτι ὑπάρχει · καὶ τοῦ ἀνανεῦσαι, τὸ παθεῖν ὅτι
 οὐχ ὑπάρχει · καὶ, νῆ Δία, τοῦ ἐπισχεῖν, τὸ παθεῖν ὅτι
 2 ἀδελφόν ἐστιν · οὕτω καὶ τοῦ ὀρμῆσαι ἐπὶ τι, τὸ παθεῖν ὅτι
 ἐμοὶ συμφέρει · ἀμήχανον δ', ἄλλο μὲν κρίνειν τὸ συμφέρον,
 ἄλλου δ' ὀρέγασθαι · καὶ ἄλλο μὲν κρίνειν καθῆκον, ἐπ' ἄλλο
 3 δὲ ὀρμᾶν · τί ἔτι τοῖς πολλοῖς χαλεπαίνομεν ; Κλέπται, φησίν,
 εἰσί, καὶ λωποδύται. Τί ἔστι τὸ κλέπται καὶ λωποδύται ;

πεπλάνηται περί ἀγαθῶν καὶ κακῶν. Χαλεπαίνειν οὖν δεῖ⁴
αὐτοῖς, ἢ ἔλεειν αὐτούς; Ἀλλὰ δεῖξον τὴν πλάνην, καὶ ὄψει
πῶς ἀφίστανται τῶν ἀμαρτημάτων. Ἄν δὲ μὴ βλέπωσιν, οὐδὲν
ἔχουσιν ἀνώτερον τοῦ δοκοῦντος αὐτοῖς.

Τοῦτον οὖν τὸν ληστήν, καὶ τοῦτον τὸν μοιχὸν οὐκ ἔδει⁵
ἀπολωλέναι; Μηδαμῶς, ἀλλ' ἐκεῖνος μᾶλλον· τοῦτον τὸν⁶
πεπλανημένον καὶ ἐξηπατημένον περί τῶν μεγίστων, καὶ
ἀποτετυφλωμένον, (οὐ τὴν ὄψιν τὴν διακριτικὴν τῶν λευκῶν καὶ
μελάνων, ἀλλὰ τὴν γνώμην τὴν διακριτικὴν τῶν ἀγαθῶν,
καὶ τῶν κακῶν·) μὴ ἀπολλύναι; καὶ οὕτω λέγῃς, γνώση⁷
πῶς ἀπάνθρωπόν ἐστιν ὃ λέγεις, καὶ ὅτι ἐκείνῳ ὁμοιον· τοῦτον⁸
οὖν τὸν τυφλὸν μὴ ἀπολλύναι, καὶ τὸν κωφόν; Εἰ γὰρ μεγίστη⁸
βλάβη, ἢ στέρησις τῶν μεγίστων· μέγιστον δ' ἐστὶ ἐν ἐκάστῳ
ἢ προαίρεσις οἷα δεῖ, καὶ τούτου στέρεται τις· τί ἔτι χαλε-
παίνεις αὐτῷ; Ἄνθρωπε, οὐ σὲ δεῖ παρὰ φύσιν ἐπ' ἀλλοτρίοις⁹
κακοῖς διατίθεσθαι· ἔλεει αὐτὸν μᾶλλον. [Ἄφες] τοῦτο τὸ προσ-
κοπτικὸν καὶ μισητικὸν, [καὶ] τὰς φωνὰς ταύτας ἃς οἱ πολλοὶ¹⁰
[ἀφιαῖσι]. Τούτους οὖν τοὺς καταράτους καὶ μι[σητοῦς]! Σὺ [δὲ]
πῶς ποτ' ἀπεσοφώθης ἄφνω; [ὡς] χαλεπὸς εἶ. Διὰ τί οὖν χαλε-¹¹
παίνομεν; [διότι] θαυμάζομεν ὧν ἡμᾶς ἀφαιροῦνται. Μὴ θαύμαζε
σου τὰ ἱμάτια, καὶ τῷ κλέπτῃ οὐ χαλεπανεῖς. Μὴ θαύμαζε τὸ
κάλλος τῆς γυναικὸς, καὶ τῷ μοιχῷ οὐ χαλεπανεῖς. Γνώθι, ὅτι¹²
κλέπτης καὶ μοιχὸς ἐν τοῖς σοῖς τόπον οὐκ ἔχει, ἐν δὲ τοῖς
ἀλλοτρίοις, καὶ τοῖς οὐκ ἐπὶ σοί. Ταῦτα ἂν ἀφῆς, καὶ παρὰ
μηδὲν ἠγήσῃ, τίτι ἔτι χαλεπανεῖς; μέχρι δ' ἂν ταῦτα θαυμά-
ζῃς, σεαυτῷ χαλέπαινε μᾶλλον ἢ ἐκείνοις. Σκόπει δέ· ἔχεις¹³
καλὰ ἱμάτια· ὁ γείτων σου οὐκ ἔχει· θυρίδα ἔχεις, θέλεις
αὐτὰ ψύξει. Οὐκ οἶδεν ἐκεῖνος τί τὸ ἀγαθὸν ἐστὶ τοῦ ἀνθρώπου,
ἀλλὰ φαντάζεται ὅτι τὸ ἔχειν καλὰ ἱμάτια· τοῦτο δὲ καὶ σὺ φαν-
τάζη. Εἶτα μὴ ἔλθῃ, καὶ ἄρῃ αὐτά; Ἀλλὰ σὺ πλακοῦντα¹⁴

- δεικνύων ἀνθρώποις λίχνοις, καὶ μόνος αὐτὸν καταπίνων, οὐ
 θέλεις ἵνα αὐτὸν ἀρπάσωσι; μὴ ἐρέθιζε αὐτούς · θυρίδα μὴ
 15 ἔχε · μὴ ψύχε σου τὰ ἱμάτια. Καγὼ πρώην σιδηροῦν λύχνον
 ἔχων παρὰ τοῖς Θεοῖς, ἀκούσας ψόφου τῆς θυρίδος, κατέδρα-
 μου, εὔρον ἠρπασμένον τὸν λύχνον. Ἐπελογισάμην, ὅτι ἔπαθέ
 τι ὁ ἄρας οὐκ ἀπίθανον. Τί οὖν; Αὔριον, φημί, ὀστράκινου
 16 εὐρήσεις. Ἐκεῖνα γὰρ ἀπόλλυσί τις, ἃ ἔχει. Ἀπώλεσά μου τὸ
 ἱμάτιον. Εἶχες γὰρ ἱμάτιον. Ἄλγῳ τὴν κεφαλὴν. Μὴ τι κέρατα
 ἀλγεῖς; Τί οὖν ἀγανακτεῖς; τούτων γὰρ αἱ ἀπώλειαι, τούτων
 οἱ πόνοι, ὧν καὶ αἱ κτήσεις.
- 17 Ἄλλ' ὁ τύραννος δῆσει. Τί; Τὸ σκέλος. Ἄλλ' ἀφελεῖ. Τί;
 Τὸν τράχηλον. Τί οὖν οὐ δῆσει, οὐδ' ἀφελεῖ; Τὴν προαίρεσιν.
 Διὰ τοῦτο παρήγγελλον οἱ παλαιοὶ τὸ ΓΝΩΘΙ ΣΑΥΤΟΝ.
- 18 Οὐκοῦν ἔδει, νῆ τοὺς Θεοὺς, μελετᾶν ἐπὶ τῶν μικρῶν · καὶ
 ἀπ' ἐκείνων ἀρχομένους, διαβαίνειν ἐπὶ τὰ μείζω. Κεφαλὴν
 19 ἀλγῶ. Οἴμοι, μὴ λέγε. Ὡτίου ἀλγῶ. Οἴμοι, μὴ λέγε. Καὶ οὐ
 λέγω, ὅτι οὐ δέδοται στενάξαι · ἀλλὰ ἔσωθ' ἐν γε μὴ στενάξης.
 Μηδ' ἂν βραδέως τὸν ἐπίδεσμον ὁ παῖς φέρῃ, κραύγαζε, καὶ
 σπῶ, καὶ λέγε, Πάντες με μισοῦσι. Τίς γὰρ μὴ μισήσῃ τὸν
 20 τοιοῦτον; Τούτοις τὸ λοιπὸν πεποithῶς τοῖς δόγμασιν, ὀρθὸς
 περιπάτει, ἐλεύθερος · οὐχὶ τῷ μεγέθει πεποithῶς τοῦ σώματος,
 ὡσπερ ἀθλητής. Οὐ γὰρ ὡς ὄνον ἀήττητον εἶναι δεῖ.
- 21 Τίς οὖν ὁ ἀήττητος; Ὃν οὐκ ἐξίστησιν οὐδὲν τῶν ἀπροαι-
 ρέτων. Εἶτα λοιπὸν ἐκάστην τῶν περιστάσεων ἐπερχόμενος,
 καταμανθάνω, ὡς ἐπὶ τοῦ ἀθλητοῦ · Οὗτος ἐξεβίασε τὸν
 πρῶτον κληρὸν · τί οὖν; τὸν δεύτερον; τί δ', ἂν καῦμα ᾗ; τί
 22 δ' ἐν Ὀλυμπίᾳ; Καὶ ἐνταῦθα ὡσαύτως · ἂν ἀργυρίδιον προ-
 βάλλῃς, καταφρονήσει. Τί οὖν, ἂν κορασίδιον; τί οὖν, ἂν ἐν
 σκότῳ; τί οὖν, ἂν δοξάριον; τί οὖν, ἂν λοιδορίαν; τί οὖν, ἂν
 23 ἔπαινον; τί δ', ἂν θάνατον; δύναται ταῦτα πάντα νικῆσαι. Τί

οὖν, ἂν καῦμα ἦ τούτῳ; τί, ἂν οἰνωμένος ἦ; τί, ἂν μελαγχολῶν; τί ἐν ὕπνοις; οὗτός μοι ἐστὶν ὁ ἀνίκητος ἀθλητής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ιθ'.

Πῶς ἔχειν δεῖ πρὸς τυράννους.

Ὅ ΤΙ ἂν τινι προσῆ πλεονέκτημα, ἢ δοκῆ γε προσεῖναι, μὴ προσόν· τοῦτον πᾶσα ἀνάγκη, ἐὰν ἀπαίδευτος ἦ, πεφυσῆσθαι δι' αὐτό. Εὐθύς ὁ τύραννος λέγει· Ἐγὼ εἶμι ὁ πάντων 2 κράτιστος. Καὶ τί μοι δύνασαι παρασχεῖν; ὄρεξίν μοι δύνασαι περιποιῆσαι ἀκώλυτον; πόθεν σοι; σὺ γὰρ ἔχεις ἔκκλισιν ἀπερίπτωτον; σὺ γὰρ ἔχεις ὄρμην ἀναμάρτητον; καὶ ποῦ σοι 3 μέτεστιν; Ἄγε, ἐν νηὶ δὲ σαυτῷ θάρρεις, ἢ τῷ εἰδότι; ἐπὶ δ' ἄρματος τίνι, ἢ τῷ εἰδότι; τί δ' ἐν ταῖς ἄλλαις τέχναις; Ὡσαύτως. Τί οὖν δύνασαι; Πάντες με θεραπεύουσι. Καὶ γὰρ 4 ἐγὼ τὸ πινακίον θεραπεύω, καὶ πλύνω αὐτὸ, καὶ ἐκμάσσω, καὶ τῆς ληκύθου ἔνεκα πάσσαλον πῆσσω. Τί οὖν; ταῦτά μου κρείττονά ἐστιν; Οὐκ· ἀλλὰ χρεῖαν μοι παρέχει τινά. Ταύτης οὖν ἔνεκα θεραπεύω αὐτά. Τί δέ; τὸν ὄνον οὐ θεραπεύω; οὐ νίπτω αὐτοῦ τοὺς πόδας; οὐ περικαθαίρω; Οὐκ οἶδας, ὅτι πᾶς 5 ἄνθρωπος ἑαυτὸν θεραπεύει; σὲ δὲ οὕτως, ὡς τὸν ὄνον; ἐπεὶ τίς σε θεραπεύει ὡς ἄνθρωπον; δείκνυε. Τίς σοι θέλει ὅμοιος γενέσθαι; τίς σου ζηλωτής γίνεται, ὡς Σωκράτους; Ἀλλὰ 6 δύναμαί σε τραχηλοκοπῆσαι. Καλῶς λέγεις. Ἐξελαθόμην ὅτι σε δεῖ θεραπεύειν, καὶ ὡς πυρετὸν, καὶ ὡς χολέραν· καὶ βωμὸν στῆσαι, ὡς ἐν Ῥώμῃ Πυρετοῦ βωμὸς ἐστι.

Τί οὖν ἐστὶ τὸ ταρασσόν καὶ καταπλήττον τοὺς πολλούς; ὁ 7 τύραννος, καὶ οἱ δορυφόροι; πόθεν; μὴ γένοιτο· οὐκ ἐνδέχεται τὸ φύσει ἐλεύθερον ὑπ' ἄλλου τινὸς ταραχθῆναι, ἢ κωλυθῆναι,

- 8 πλὴν ὑφ' ἑαυτοῦ. Ἀλλὰ τὰ δόγματα αὐτὸν ταρασσει. Ὄταν γὰρ ὁ τύραννος εἴπῃ τινὶ, Δῆσω σου τὸ σκέλος· ὁ μὲν τὸ σκέλος τετιμηκῶς λέγει, Μὴ, ἐλέησον· ὁ δὲ τὴν προαίρεσιν τὴν ἑαυτοῦ, λέγει, Εἰ σοὶ λυσιτελέστερον φαίνεται, δῆσον. Οὐκ ἐπιστρέφῃ; Οὐκ ἐπιστρέφομαι. Ἐγὼ σοὶ δείξω, ὅτι κύριός εἰμι.
- 9 Πόθεν σύ; ἐμὲ ὁ Ζεὺς ἐλεύθερον ἀφῆκεν. Ἡ δοκεῖς, ὅτι ἔμελλε τὸν ἴδιον υἱὸν ἔαν καταδουλοῦσθαι; τοῦ νεκροῦ δέ μου κύριος εἶ, λάβε αὐτόν. Ὡσθ', ὅταν μοι προσίῃς, ἐμὲ οὐ θεραπεύεις; Οὐκ· ἀλλ' ἑμαυτόν. Εἰ δὲ θελεῖς με λέγειν, ὅτι καὶ σέ· λέγω σοι, οὕτως ὡς τὴν χύτραν.
- 11 Τοῦτο οὐκ ἔστι φιλαυτον· γέγονε γὰρ οὕτως τὸ ζῶον, ὥστε αὐτοῦ ἕνεκα πάντα ποιεῖν. Καὶ γὰρ ὁ ἥλιος αὐτοῦ ἕνεκα πάντα ποιεῖ, καὶ τὸ λοιπὸν αὐτὸς ὁ Ζεὺς. Ἀλλ' ὅταν θελήῃ εἶναι ὕψιστος καὶ Ἐπικάρπιος, καὶ Πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε, ὁρᾷ ὅτι τούτων τῶν ἔργων καὶ τῶν προσηγοριῶν οὐ δύναται τυχεῖν,
- 13 ἂν μὴ εἰς τὸ κοινὸν ὠφέλιμος ᾗ. Καθόλου τε τοιαύτην [τὴν] φύσιν τοῦ λογικοῦ ζώου κατεσκεύασεν, ἵνα μηδενὸς τῶν ἰδίων ἀγαθῶν δύνῃται τυγχάνειν, εἰ μὴ τι εἰς τὸ κοινὸν ὠφέλιμον προσφέρῃται.
- 14 Οὕτως οὐκέτι ἀκοινωνήτων γίνεται τὸ πάντα αὐτοῦ ἕνεκα ποιεῖν.
- 15 Ἐπεὶ τί ἐκδέχῃ; ἵνα τις ἀποστῇ αὐτοῦ, καὶ τοῦ ἰδίου συμφέροντος; Καὶ πῶς ἔτι μία καὶ ἡ αὐτὴ ἀρχὴ πᾶσιν ἔσται, ἢ πρὸς ἑαυτὰ οἰκείωσις;
- 16 Τί οὖν; ὅταν ὑπὴρ δόγματα ἀλλόκοτα περὶ τῶν ἀπροαιρέτων, ὡς ὄντων ἀγαθῶν καὶ κακῶν, πᾶσα ἀνάγκη θεραπεύειν τοὺς
- 17 τυράννους. Ὡφελον γὰρ τοὺς τυράννους μόνον, τοὺς κοιτωνίτας δ' οὐ. Πῶς δὲ καὶ φρόνιμος γίνεται ἐξαίφνης ὁ ἄνθρωπος, ὅταν Καίσαρ αὐτὸν ἐπὶ τοῦ λασάνου ποιήσῃ; πῶς εὐθύς λέγομεν,
- 18 Φρονίμως μοι λελάληκε Φηλικίων; Ἦθελον αὐτὸν ἀποβληθῆναι
- 19 τοῦ κοιτῶνος, ἵνα πάλιν ἄφρων σοὶ δοκῇ. Εἶχέ τινα Ἐπαφρόδιτος σκυτέα, ὃν διὰ τὸ ἄχρηστον εἶναι ἐπώλησεν. Εἶτα

ἐκεῖνος κατά τινα δαίμονα ἀγορασθεὶς ὑπό τινος τῶν Καισα-
ριανῶν, τοῦ Καίσαρος σκυτεὺς ἐγένετο. Εἶδες ἂν, πῶς αὐτὸν 20
ἐτίμα ὁ Ἐπαφρόδιτος; Τί πράσσει Φηλικίων ὁ ἀγαθός; φιλοῦ-
σε. Εἶτα εἷ τις ἡμῶν ἐπύθετο, Τί ποιεῖ αὐτός; ἐλέγετο, ὅτι 21
μετὰ Φηλικίωνος βουλευέται περί τινος. Οὐχὶ γὰρ πεπράκει 22
αὐτὸν ὡς ἄχρηστον; τίς οὖν αὐτὸν ἄφνω φρόνιμον ἐποίησε;
Τοῦτ' ἔστι τὸ τιμᾶν ἄλλο τι, ἢ τὰ προαιρετικά. 23

Ἡξιώται δημαρχίας; Πάντες οἱ ἀπαντῶντες συνήδονται· 24
ἄλλος τοὺς ὀφθαλμοὺς καταφιλεῖ, ἄλλος τὸν τράχηλον, οἱ
δοῦλοι τὰς χεῖρας· ἔρχεται εἰς οἶκον, εὕρισκει λύχνους ἀπτο-
μένους· ἀναβαίνει εἰς τὸ Καπιτώλιον, ἐπιθύει. Τίς οὖν 25
πώποτε ὑπὲρ τοῦ ὀρεχθῆναι καλῶς, ἔθυσεν; ὑπὲρ τοῦ ὀρμηῆσαι
κατὰ φύσιν; ἐκεῖ γὰρ καὶ Θεοῖς εὐχαριστοῦμεν, ὅπου τὸ ἀγαθὸν
τιθέμεθα.

Σήμερόν τις ὑπὲρ ἱερωσύνης ἐλάλει μοι τοῦ Αὐγούστου. 26
Λέγω αὐτῷ, Ἄνθρωπε, ἄφες τὸ πρᾶγμα, δαπανήσεις πολλὰ
εἰς οὐδέν. Ἄλλ' οἱ τὰ σύμφωνά, φησι, γράφοντες, γράψουσι 27
τὸ ἐμὸν ὄνομα. Μή τι οὖν σὺ τοῖς ἀναγινώσκουσι λέγεις παρῶν,
Ἐμὲ γεγράφασιν; εἰ δὲ καὶ νῦν δύνασαι παρεῖναι πᾶσιν, ἐάν 28
ἀποθάνης, τί ποιήσεις; Μενεῖ μου τὸ ὄνομα. Γράψον αὐτὸ εἰς
λίθον, καὶ μενεῖ. ἄγε, ἔξω δὲ Νικοπόλεως τίς σου μνεῖα;
Ἄλλὰ χρυσοῦν στέφανον φορήσω. Εἰ ἅπαξ ἐπιθυμεῖς στεφάνου, 29
ρόδιον λαβὼν περίθου, ὅψει γὰρ κομψότερος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ κ'.

Περὶ τοῦ λόγου, πῶς αὐτοῦ θεωρητικός ἐστιν.

Πᾶσα τέχνη καὶ δύναμις, προηγουμένων τινῶν ἐστι θεω-
ρητική. Ὅταν μὲν οὖν ἢ ὁμοειδῆς ταῖς θεωρουμένοις καὶ αὐτῇ, 2

- ἀναγκαίως καὶ αὐτῆς γίνεται θεωρητικὴ ὅταν δ' ἀνομοιογενῆς,
 3 οὐ δύναται θεωρεῖν ἑαυτήν. Οἶον, σκυτικὴ περὶ δέρματα
 ἀναστρέφεται ἑαυτήν. αὐτὴ δὲ παντελῶς ἀπήλλακται τῆς ὕλης τῶν
 4 δερμάτων ὅτι διὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν αὐτῆς θεωρητικὴ. Γραμμα-
 τικὴ πάλιν, περὶ τὴν ἐγγράμματον φωνήν ὅτι μή τι οὖν ἔστι καὶ
 αὐτὴ ἐγγράμματος φωνή; Οὐδαμῶς. Διὰ τοῦτο οὐ δύναται
 5 θεωρεῖν ἑαυτήν. Ὁ οὖν λόγος πρὸς τί ποτε ὑπὸ τῆς φύσεως
 παρῆληται; Πρὸς χρῆσιν φαντασιῶν οἷαν δεῖ. Αὐτὸς οὖν τί
 ἔστι; Σύστημα ἐκ ποιῶν φαντασιῶν. Οὕτω γίνεται φύσει καὶ
 6 αὐτοῦ θεωρητικὸς. Πάλιν ἢ φρόνησις τίνα θεωρήσουσα παρε-
 λήλυθεν; Ἀγαθὰ καὶ κακὰ, καὶ οὐδέτερα. Αὐτὴ οὖν τί ἔστιν;
 Ἀγαθόν. Ἡ δ' ἀφροσύνη τί ἔστι; Κακόν. Ὁρᾷς οὖν, ὅτι ἀναγ-
 7 καίως καὶ αὐτῆς γίνεται καὶ τῆς ἐναντίας θεωρητικὴ. Διὰ
 τοῦτο ἔργον τοῦ φιλοσόφου τὸ μέγιστον καὶ πρῶτον, δοκιμάζειν
 τὰς φαντασίας, καὶ διακρίνειν, καὶ μηδεμίαν ἀδοκίμαστον
 8 προσφέρεσθαι. Ὁρᾷτε καὶ ἐπὶ τοῦ νομίσματος, ὅπου δοκεῖ τι
 εἶναι πρὸς ἡμᾶς, πῶς καὶ τέχνην ἐξευρήκαμεν, καὶ ὅσοις ὁ
 ἀργυρογνῶμων προσχρῆται κατὰ δοκιμασίαν τοῦ νομίσματος ὅ-
 9 τῆ ὄψει, τῆ ἀφῆ, τῆ ὀσφρασίᾳ, τὰ τελευταῖα τῆ ἀκοῆ ὅτι ῥίψας
 τὸ δηνᾶριον, τῷ ψόφῳ προσέχει, καὶ οὐχ ἄπαξ ἀρκεῖται ψοφή-
 σαντος, ἀλλ' ὑπὸ τῆς πολλῆς προσοχῆς μουσικὸς γίνεται.
 10 Οὕτως, ὅπου διαφέρειν οἰόμεθα τὸ πλανᾶσθαι τοῦ μὴ πλαν-
 αᾶσθαι, ἐνταῦθα πολλὴν προσοχὴν εἰσφέρομεν εἰς διάκρισιν τῶν
 11 διαπλανᾶν δυναμένων. Ἐπὶ δὲ τοῦ τάλαιπώρου ἡγεμονικοῦ
 χάσκοντες καὶ καθεύδοντες, πᾶσαν φαντασίαν παραπροσδεχόμεθα.
 Ἡ γὰρ ζημία οὐ προσπίπτει.
 12 Ὅταν οὖν θέλης γινῶναι, πῶς ἔχεις περὶ μὲν τὰγαθὰ καὶ
 κακὰ ἀνειμένως, περὶ τὰ ἀδιάφορα δ' ἐσπευσμένως ὅτι ἐπίστησον,
 πῶς ἔχεις πρὸς τὸ ἐκτυφλωθῆναι, καὶ πῶς πρὸς τὸ ἐξαπατη-
 θῆναι ὅτι γνώσῃ, ὅτι μακρὰν εἶ τοῦ ὧς δεῖ πεπονθῆναι περὶ ἀ-

γαθῶν καὶ κακῶν. Ἀλλὰ πολλῆς ἔχει χρεῖαν παρασκευῆς, καὶ 13
 πόνου πολλοῦ καὶ μαθημάτων. Τί οὖν; ἐλπίζεις, ὅτι τὴν
 μεγίστην τέχνην ἀπὸ ὀλίγων ἐστὶν ἀναλαβεῖν; καὶ τοι αὐτὸς μὲν 14
 ὁ προηγούμενος λόγος τῶν φιλοσόφων λίαν ἐστὶν ὀλίγος. Εἰ
 θέλεις γινῶναι, ἀνάγνωσι τὰ Ζήνωνος, καὶ ὄψει. Τί γὰρ ἔχει 15
 μακρὸν, εἰπεῖν, ὅτι τέλος ἐστὶ τὸ ἐπεσθαι Θεοῖς; οὐσία δ'
 ἀγαθοῦ, χρήσις οἷα δεῖ φαντασιῶν; Λέγε· Τί οὖν ἐστὶ Θεός; 16
 καὶ τί φαντασία; καὶ τί ἐστὶ φύσις ἢ ἐπὶ μέρους, καὶ τί ἐστὶ
 φύσις ἢ τῶν ὄλων; ἤδη μακρὸν. Ἄν οὖν ἐλθὼν Ἐπίκουρος εἶπη, 17
 ὅτι ἐν σαρκὶ εἶναι δεῖ τὸ ἀγαθόν· πάλιν μακρὸν γίνεται, καὶ
 ἀνάγκη ἀκοῦσαι, τί τὸ προηγούμενόν ἐστιν ἐφ' ἡμῶν, τί τὸ
 ὑποστατικὸν καὶ οὐσιῶδες. Ὅτι τὸ κοχλίου ἀγαθὸν οὐκ εἰκὸς
 εἶναι ἐν τῷ κελύφει, τὸ οὖν τοῦ ἀνθρώπου εἰκός; Σὺ δ' αὐτὸς 18
 τι κυριώτερον ἔχεις, Ἐπίκουρε. Τί ἐστὶν ἐν σοὶ τὸ βουλευό-
 μενον; τὸ ἐπισκεπτόμενον ἕκαστα; τὸ περὶ τῆς σαρκὸς αὐτῆς,
 ὅτι τὸ προηγούμενόν ἐστὶ, τὸ ἐπικρίνον; τί δὲ καὶ λύχνον 19
 ἄπτεις, καὶ πονεῖς ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ τηλικαῦτα βιβλία γράφεις;
 ἵνα μὴ ἀγνοήσωμεν ἡμεῖς τὴν ἀλήθειαν; τίνες ἡμεῖς; τί πρὸς
 σὲ ὄντες; Οὕτω μακρὸς ὁ λόγος γίνεται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ κα'.

Πρὸς τοὺς θαυμάζεσθαι θέλοντας.

ὍΤΑΝ τις ἦν δεῖ στάσιν ἔχη ἐν τῷ βίῳ, ἔξω οὐ κέχνηεν. Ἄν-
 θρωπε, τί θέλεις σοι γενέσθαι; ἐγὼ μὲν ἀρκοῦμαι, ἂν ὀρέγωμαι 2
 καὶ ἐκκλίνω κατὰ φύσιν, ἂν ὀρμῇ καὶ ἀφορμῇ χρώμαι ὡς πέ-
 φυκα, ἂν προθέσει, ἂν ἐπιβολῇ, ἂν συγκαταθέσει. Τί οὖν ἡμῖν 3
 ὀβελίσκον καταπιὼν περιπατεῖς; Ἦθελον, ἵνα με καὶ οἱ ἀπαντῶν-
 τες θαυμάζωσι, καὶ ἐπακολουθοῦντες ἐπικραυγάζωσιν, ὧ μεγάλου

4 φιλοσόφου. Τίνες εἰσὶν οὗτοι, ὑφ' ὧν θαυμάζεσθαι θέλεις; οὐχ οὗτοί εἰσι, περὶ ὧν εἴωθας λέγειν ὅτι μαίνονται; Τί οὖν; ὑπὸ τῶν μαινομένων θέλεις θαυμάζεσθαι;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ κβ'.

Περὶ τῶν Προλήψεων.

Αἱ προλήψεις κοιναὶ πᾶσιν ἀνθρώποις εἰσὶ, καὶ προλήψεις προλήψει οὐ μάχεται. Τίς γὰρ ἡμῶν οὐ τίθησιν, ὅτι τὸ ἀγαθὸν συμφέρον ἐστὶ, καὶ αἰρετὸν, καὶ ἐκ πάσης αὐτὸ περιστάσεως δεῖ μετιέναι καὶ διώκειν; τίς δ' ἡμῶν οὐ τίθησιν, ὅτι τὸ δίκαιον κα-
2 λόν ἐστὶ, καὶ πρέπον; Πότ' οὖν ἡ μάχη γίνεται; Περὶ τὴν ἐφαρ-
3 μογήν τῶν προλήψεων ταῖς ἐπὶ μέρους οὐσίαις. Ὄταν ὁ μὲν εἶπῃ, ὅτι, Καλῶς ἐποίησεν, ἀνδρεῖός ἐστιν· ὁ δὲ, Οὐ, ἀλλ' ἀπονενοημένος· ἐνθεν ἡ μάχη γίνεται τοῖς ἀνθρώποις πρὸς ἀλλή-
4 λους. Αὕτη ἐστὶν ἡ Ἰουδαίων, καὶ Σύρων, καὶ Αἰγυπτίων, καὶ Ῥωμαίων μάχη· οὐ περὶ τοῦ, ὅτι τὸ ὄσιον πάντων προτιμητέον, καὶ ἐν παντὶ μεταδιωκτέον· ἀλλὰ πότερόν ἐστιν ὄσιον τοῦτο, τὸ
5 χοιρείου φαγεῖν, ἢ ἀνόσιον. Ταύτην τὴν μάχην εὐρήσετε καὶ Ἀγαμέμνωνος καὶ Ἀχιλλέως. Κάλει γὰρ αὐτοὺς εἰς τὸ μέσον. Τί λέγεις σὺ, ὦ Ἀγάμεμνον; οὐ δεῖ γενέσθαι τὰ δέοντα, καὶ τὰ
6 καλῶς ἔχοντα; Δεῖ μὲν οὖν. Σὺ δὲ τί λέγεις, ὦ Ἀχιλλεῦ; οὐκ ἀρέσκει σοι γενέσθαι τὰ καλῶς ἔχοντα; Ἐμοὶ μὲν οὖν πάντων
7 μάλιστα ἀρέσκει. Ἐφαρμόσατε οὖν τὰς προλήψεις. Ἐντεῦθεν ἡ ἀρχὴ τῆς μάχης. Ὁ μὲν λέγει, Οὐ χρὴ ἀποδιδόναι με τὴν Χρυσήδα τῷ πατρί. Ὁ δὲ λέγει, Δεῖ μὲν οὖν. Πάντως ὁ ἕτερος αὐ-
8 τῶν κακῶς ἐφαρμόζει τὴν πρόληψιν τοῦ δέοντος. Πάλιν ὁ μὲν λέγει. Οὐκοῦν, εἴ με δεῖ ἀποδοῦναι τὴν Χρυσήδα, δεῖ με λαβεῖν ὑμῶν τινος τὸ γέρας. Ὁ δὲ· Τὴν ἐμὴν οὖν λάβης ἐρωμένην;

Τὴν σὴν, φησίν. Ἐγὼ οὖν μόνος ; Ἄλλ' ἐγὼ μόνος μὴ-ἔχω ;
Οὕτως μάχη γίνεται.

Τί οὖν ἐστὶ τὸ παιδεύεσθαι ; Μανθάνειν τὰς φυσικὰς προ- 9
λήψεις ἐφαρμόζειν ταῖς ἐπὶ μέρους οὐσίαις καταλλήλως τῇ φύσει·
καὶ λοιπὸν, διελεῖν, ὅτι τῶν ὄντων τὰ μὲν εἰσιν ἐφ' ἡμῖν, τὰ δὲ 10
οὐκ ἐφ' ἡμῖν· ἐφ' ἡμῖν μὲν προαίρεσις, καὶ πάντα τὰ προαιρε-
τικὰ ἔργα· οὐκ ἐφ' ἡμῖν δὲ τὸ σῶμα, τὰ μέρη τοῦ σώματος,
κτησίαι, γονεῖς, ἀδελφοί, τέκνα, πατρίς, ἀπλῶς οἱ κοινωνοί.
Ποῦ οὖν θῶμεν τὸ ἀγαθόν ; ποία οὐσία αὐτὸ ἐφαρμόσωμεν ; Τῇ 11
ἐφ' ἡμῖν ; Εἶτα οὐκ ἔστιν ἀγαθὸν ὑγεία, καὶ ἀρτιότης, καὶ ζωὴ ; 12
ἀλλ' οὐδὲ τέκνα, οὐδὲ γονεῖς, οὐδὲ πατρίς ; καὶ τίς σου ἀνέξε-
ται ; Μεταθῶμεν οὖν ἐνθάδε πάλιν αὐτό. Ἐνδέχεται οὖν, βλα- 13
πτόμενον, καὶ ἀποτυγχάνοντα τῶν ἀγαθῶν, εὐδαιμονεῖν ; Οὐκ
ἐνδέχεται. Καὶ τὴν πρὸς τοὺς κοινωνοὺς ἔχειν οἷαν δεῖ ἀναστρο-
φήν ; Καὶ πῶς ἐνδέχεται ; Ἐγὼ γὰρ πέφυκα πρὸς τὸ ἐμὸν συμ- 14
φέρον. Εἰ συμφέρει μοι ἀγρὸν ἔχειν, συμφέρει μοι καὶ ἀφε-
λέσθαι αὐτὸν τοῦ πλησίον· εἰ συμφέρει μοι ἱμάτιον ἔχειν, συμ-
φέρει μοι καὶ κλέψαι αὐτὸ ἐκ βαλανείου. Ἐνθεν πόλεμοι, στά-
σεις, τυραννίδες, ἐπιβουλαί. Πῶς δ' ἔτι [τηρεῖν] δυνήσομαι τὸ 15
πρὸς τὸν Δία καθῆκον ; εἰ γὰρ βλάπτομαι καὶ ἀτυχῶ, οὐκ ἐπι-
στρέφεταιί μου. Καὶ τί μοι καὶ αὐτῶ, εἰ οὐ δύναται μοι βοηθη-
σαι ; καὶ πάλιν, τί μοι καὶ αὐτῶ, εἰ θέλει με ἐν τοιούτοις εἶναι,
ἐν οἷς εἶμι ; ἄρχομαι λοιπὸν μισεῖν αὐτόν. Τί οὖν ναοὺς ποιου- 16
μεν ; τί οὖν ἀγάλματα, ὡς κακοῖς Δαίμοσιν, ὡς Πυρετῶ, τῶ
Δί ; καὶ πῶς ἔτι Σωτήρ ; καὶ πῶς Ἰέτιος ; καὶ πῶς Ἐπικάρπιος ;
καὶ μὴν, ἂν ἐνταῦθά που θῶμεν τὴν οὐσίαν τοῦ ἀγαθοῦ, πάντα
ταῦτα ἐξακολουθεῖ.

Τί οὖν ποιήσωμεν ; Αὕτη ἐστὶ ζήτησις τοῦ φιλοσοφοῦντος τῶ 17
ὄντι, καὶ ὠδίνοντος. Νῦν ἐγὼ οὐχ ὀρῶ τί ἐστὶ τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ
κακόν· οὐ μαίνομαι ; Ναί. Ἄλλ' ἐνταῦθά που θῶ τὸ ἀγαθόν, 18

ἐν-τοῖς προαιρετικοῖς ; πάντες μου καταγελάσσονται. Ἦξει τις γέρων πολιὸς , χρυσοῦς δακτυλίους ἔχων πολλούς · εἶτα ἐπισείσας τὴν κεφαλὴν ἐρεῖ, Ἄκουσόν μου τέκνον · δεῖ μὲν καὶ φιλοσοφεῖν, δεῖ δὲ καὶ ἐγκέφαλον ἔχειν · ταῦτα μωρὰ ἐστὶ. Σὺ παρὰ τῶν φιλοσόφων μαυθάνεις συλλογισμὸν · τί δέ σοι ποιητέον ἐστὶ, 19 σὺ κάλλιον οἶδας ἢ οἱ φιλόσοφοι. Ἄνθρωπε, τί οὖν μοι ἐπιτιμᾶς, εἰ οἶδα ; Τούτῳ τῷ ἀνδραπόδῳ τί εἶπω ; ἂν σιωπῶ, ῥήγνυται. 20 Ἐκείνως δεῖ λέγειν · ὅτι, Σύγγνωθί μοι, ὡς τοῖς ἐρῶσιν · οὐκ εἰμί ἐμαυτοῦ , μαίνομαι. 21

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ κγ'.

Πρὸς Εἰπίκουρον.

ἘΠΙΝΟΕῖ καὶ Εἰπίκουρος, ὅτι φύσει ἐσμὲν κοινωνικοί · ἀλλ' ἅπαξ ἐν τῷ κελύφει θεῖς τὸ ἀγαθὸν ἡμῶν, οὐκέτι δύναται ἄλλο 2 οὐδὲν εἰπεῖν. Πάλιν γὰρ ἐκείνου λίαν κρατεῖ, ὅτι οὐ δεῖ ἀπεσπασμένον οὐδὲν τῆς τοῦ ἀγαθοῦ οὐσίας, οὔτε θαυμάζειν, οὔτ' 3 ἀποδέχεσθαι · καὶ καλῶς αὐτοῦ κρατεῖ. Πῶς οὖν ὑπονοητικοί ἐσμεν, οἷς μὴ φυσικὴ ἐστὶ πρὸς τὰ ἔκγονα φιλοστοργία ; διατὶ ἀποσυμβουλεύεις τῷ σοφῷ τεκνοτροφεῖν ; τί φοβῆ, μὴ διὰ ταῦτα 4 εἰς λύπας ἐμπέσῃ ; Διὰ γὰρ τὸν μῦν τὸν ἔσω τρεφόμενον ἐμπίπτει ; τί οὖν αὐτῷ μέλει, ἂν μυῖδιον μικρὸν ἔσω κατακλαίῃ αὐτοῦ ; 5 Ἄλλ' οἶδεν, ὅτι ἂν ἅπαξ γένηται παιδίον, οὐκέτι ἐφ' ἡμῖν ἐστὶ, 6 μὴ στέργειν, μηδὲ φροντίζειν ἐπ' αὐτῷ. Διὰ τοῦτο φησὶν, οὐδὲ πολιτεύσεσθαι τὸν νοῦν ἔχοντα · οἶδε γὰρ, τίνα δεῖ ποιεῖν τὸν πολιτευόμενον. Ἐπεὶ τοι, εἰ ὡς ἐν μυῖαις μέλλεις ἀναστρέφεσθαι, 7 τί κωλύει ; Ἄλλ' ὁ μὲν, εἰδὼς ταῦτα, τολμᾷ λέγειν, ὅτι μὴ ἀναιρώμεθα τέκνα. Ἄλλὰ πρόβατον μὲν οὐκ ἀπολείπει τὸ αὐτοῦ ἔκγονον, οὐδὲ λύκος · ἄνθρωπος δ' ἀπολείπει ; Τί θελεῖς ; μωροῦς

ΔΙΑΤΡΙΒΑΙ, Ι, κβ', 19-21, κγ', 1-10, κδ', 1-7. 55

ἡμᾶς εἶναι, ὡς τὰ πρόβατα; Οὐδ' ἐκεῖνα ἀπολείπει. Θηριώδεις,
ὡς τοὺς λύκους; Οὐδ' ἐκεῖνοι ἀπολείπουσιν. Ἄγε, τίς δέ σοι πεί- 9
θεται, ἰδὼν παιδίον αὐτοῦ κλαῖον, ἐπὶ τὴν γῆν πεπτωκός; Ἐγὼ 10
μὲν οἶμαι, ὅτι εἰ καὶ ἐμαντεύσατο ἡ μητὴρ σου, καὶ ὁ πατήρ
σου, ὅτι ταῦτα μέλλεις λέγειν, οὐκ ἂν σε ἔρριψαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ κδ'.

Πῶς πρὸς τὰς περιστάσεις ἀγωνιστέον.

Αἱ περιστάσεις εἰσὶν, αἱ τοὺς ἄνδρας δεικνύουσαι. Λοιπὸν,
ὅταν ἐμπέσῃ περίστασις, μέμνησο, ὅτι ὁ Θεός σε, ὡς ἀλείπτῃς,
τραχεῖ νεανίσκῳ συμβέβληκεν. Ἴνα τί; φησὶν. Ἴνα Ὀλυμπιονίκης 2
γένῃ· δίχα δ' ἰδρώτος οὐ γίνεται. Ἐμοὶ μὲν οὐδεὶς δοκεῖ κρείσ-
σωνα ἐσχηκέναι περίστασιν, ἥς σὺ ἐσχηκας, ἂν Θέλης ὡς ἀθλη- 3
τῆς νεανίσκῳ, χρῆσθαι. Καὶ νῦν ἡμεῖς σε εἰς τὴν Ῥώμην κατάσκο- 3
πον πέμπομεν. Οὐδεὶς δὲ δειλὸν κατάσκοπον πέμπει, ἴν', ἂν
μόνον ἀκούσῃ φόφου, καὶ σκιάν ποθεν ἴδῃ, τρέχων ἔλθῃ τεταραγ-
μένος, καὶ λέγων, ἤδη παρῆναι τοὺς πολεμίους. Οὕτω νῦν καὶ 4
σὺ ἂν ἐλθὼν ἡμῖν εἴπῃς, φοβερὰ τὰ ἐν Ῥώμῃ πράγματα, δεινὸν
ἔστι θάνατος, δεινὸν ἔστι φυγὴ, δεινὸν λοιδορία, δεινὸν πενία·
φεύγετε ἄνδρες, πάρεισιν οἱ πολέμιοι· ἐρουμέν σοι, Ἄπελθε, 5
σεαυτῷ μαντεύου· ἡμεῖς τοῦτο μόνον ἡμάρτομεν, ὅτι τοιοῦτον
κατάσκοπον ἐπέμπομεν.

Πρὸ σοῦ κατάσκοπος ἀποσταλείς Διογένης, ἄλλα ἡμῖν ἀπήγ- 6
γελκεν. Λέγει, ὅτι ὁ θάνατος οὐκ ἔστι κακόν, οὐδὲ γὰρ αἰσχρόν·
λέγει, ὅτι εὐδοξία φόφος ἐστὶ μαινομένων ἀνθρώπων. Οἷα δὲ 7
περὶ πόνου, οἷα δὲ περὶ ἡδονῆς, οἷα περὶ πενίας εἶρηκεν οὗτος
ὁ κατάσκοπος; τὸ δὲ γυμνὸν εἶναι, λέγει, ὅτι κρεῖσσόν ἐστι πάσης
περιπορφύρου· τὸ δ' ἐπ' ἀστρώτῳ πέδῳ καθεύδειν, λέγει, ὅτι

- 8 μαλακωτάτη κοίτη ἐστί. Καὶ ἀπόδειξιν φέρει ἐκάστου, τὸ θάρσος
τὸ αὐτοῦ, τὴν ἀταραξίαν, τὴν ἐλευθερίαν, εἶτα καὶ τὸ σωματίον
9 στίλβον καὶ συνεστραμμένον. Οὐδεὶς, φησι, πολέμιος ἐγγύς ἐστι·
πάντα εἰρήνης γέμει. Πῶς, ὦ Διόγενες; Ἰδοῦ, φησι, μὴ τι βέ-
βλημαι; μὴ τι τέτρωμαι; μὴ τινα πέφευγα; Τοῦτ' ἐστιν, οἷος
10 δεῖ κατάσκοπος. Σὺ δ' ἡμῖν ἐλθὼν, ἄλλα ἐξ ἄλλων λέγεις. Οὐκ
ἀπελεύση πάλιν, καὶ ὄψει ἀκριβέστερον δίχα τῆς δειλίας;
- 11 Τί οὖν ποιήσω; Τί ποιεῖς, ἐκ πλοίου ὅταν ἐξίης; μὴ τι τὸ
πηδάλιον αἴρεις; μὴ τι τὰς κώπας; τί οὖν αἴρεις; τὰ σά, τὴν
λήκυθον, τὴν πῆραν. Καὶ νῦν ἂν ἦς μεμνημένος τῶν σῶν, οὐδέ-
12 ποτε τῶν ἀλλοτρίων ἀντιποιήση. Λέγει σοι, Θεὸς τὴν πλατύση-
μον; Ἰδοῦ στενόσημος. Θεὸς καὶ ταύτην; Ἰδοῦ ἱμάτιον μόνον.
13 Θεὸς τὸ ἱμάτιον; Ἰδοῦ γυμνός. Ἀλλὰ φθόνον μοι κινεῖς. Λάβε
τοῖνυν ὅλον τὸ σωματίον. Ὡς δύναμαι ρίψαι τὸ σωματίον, ἔτι
14 τοῦτον φοβοῦμαι; Ἀλλὰ κληρονόμον μ' οὐκ ἀπολείψει. Τί οὖν;
ἐπελαθόμην, ὅτι τούτων οὐδὲν ἐμὸν ἦν; Πῶς οὖν ἐμὰ αὐτὰ
λέγομεν; Ὡς τὸν κραββάτον ἐν τῷ πανδοκεῖῳ. Ἄν οὖν ὁ πανδο-
κεὺς ἀποθανὼν ἀπολίπη σοι τοὺς κραββάτους· ἂν δ' ἄλλω, ἐκει-
15 νος ἕξει, σὺ δ' ἄλλον ζητήσεις· ἂν οὖν μὴ εὖρης, χαμαὶ κοι-
μήση, μόνον θαρρῶν καὶ ῥέγκων, καὶ μεμνημένος, ὅτι ἐν τοῖς
πλουσίοις καὶ βασιλεῦσι καὶ τυράννοις αἱ τραγωδίαὶ τόπον ἔχου-
σιν· οὐδεὶς δὲ πένης τραγωδίαν συμπληροῖ, εἰ μὴ ὡς χορευτῆς.
16 Οἱ δὲ βασιλεῖς, ἄρχονται μὲν ἀπ' ἀγαθῶν· Στέψατε δώματα·
εἶτα περὶ τρίτον ἢ τέταρτον μέρος· Ἰὼ Κιθαιρῶν, τί μ' ἐδέχου;
17 Ἀνδράποδον, ποῦ οἱ στέφανοι; ποῦ τὸ διάδημα; οὐδὲν σε
18 ὠφελοῦσιν οἱ δορυφόροι. Ὅταν οὖν ἐκείνων τινὶ προσίης, τού-
των μέμνησο, ὅτι τραγωδῶ προσέρχῃ, οὐ τῷ ὑποκριτῇ, ἀλλ'
19 αὐτῷ τῷ Οἰδίποδι. Ἀλλὰ μακάριος ὁ δεῖνα· μετὰ πολλῶν γὰρ
περιπατεῖ. Καγὼ συγκατατάττω ἑμαυτὸν τοῖς πολλοῖς, καὶ
20 μετὰ πολλῶν περιπατῶ. Τὸ δὲ κεφάλαιον· μέμνησο, ὅτι ἡ θύρα

ἤνοικται. Μὴ γίνου τῶν παιδίων δειλότερος· ἀλλ', ὡς ἐκεῖνα, ὅταν αὐτοῖς μὴ ἀρέσκη τὸ πρᾶγμα, λέγει, ὅτι, Οὐκέτι παίξω· καὶ σὺ, ὅταν σοι φαίνεταιί τινα εἶναι τοιαῦτα, εἰπὼν ὅτι Οὐκέτι παίξω, ἀπαλλάσσου· μένων δὲ, μὴ θρήνει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ κε'.

Πρὸς τὸ αὐτό.

Εἰ ταῦτα ἀληθῆ ἐστι, καὶ μὴ βλακεύομεν, μὴδ' ὑποκρινόμεθα, ὅτι τὸ ἀγαθὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐν προαιρέσει, καὶ τὸ κακὸν, τὰ δ' ἄλλα πάντα οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς· τί ἐτι ταρασσόμεθα; τί ἐτι φοβούμεθα; περὶ ἃ ἐσπουδάκαμεν, τούτων ἐξουσίαν οὐδεὶς ἔχει· 2 τῶν ἐξουσίαν οἱ ἄλλοι ἔχουσι, τούτων οὐκ ἐπισρεφόμεθα. Ποῖον ἐτι πρᾶγμα ἔχομεν; Ἀλλὰ ἐντειλαί μοι. Τί σοι ἐντειλωμαι; ὁ 3 Ζεὺς σοι οὐκ ἐντέταλται; οὐ δέδωκέ σοι τὰ μὲν σά ἀκώλυτα καὶ ἀπαραπόδιστα, τὰ δὲ μὴ σά κωλυτὰ καὶ παραποδιστά; Τίνα οὖν 4 ἐντολὴν ἔχων, ἐκεῖθεν ἐλήλυθας; ποῖον διάταγμα; Τὰ σά τήρει ἐκ παντὸς τρόπου, τῶν ἀλλοτρίων μὴ ἐφίεσο. Τὸ πισὸν, σόν· τὸ αἰδήμον, σόν· τίς οὖν ἀφελέσθαι δύναταί σου ταῦτα; τίς κωλύσει χρῆσθαι αὐτοῖς ἄλλος, εἰ μὴ σὺ; σὺ δὲ πῶς; ὅταν τὰ μὴ σαυτοῦ σπουδάσης, τὰ σαυτοῦ ἀπώλεσας. Τοιαύτας ἔχων 5 ὑποθήκας καὶ ἐντολάς παρὰ τοῦ Διὸς, ποίας ἐτι παρ' ἐμοῦ θέλεις; κρείσσων εἰμὶ ἐκείνου; ἀξιοπιστότερος; ἀλλὰ ταύτας τηρῶν, ἄλλων τίνων προσδέη; Ἀλλ' ἐκεῖνος οὐκ ἐντέταλται ταῦτα; 6 Φέρε τὰς προλήψεις, φέρε τὰς ἀποδείξεις τὰς τῶν φιλοσόφων, φέρε ἃ πολλάκις ἤκουσας, φέρε δ' ἃ εἶπας αὐτὸς, φέρε ἃ ἀνέγνως, φέρε ἃ ἐμελέτησας.

Μέχρις οὖν τίνας ταῦτα τηρεῖν καλῶς ἔχει, καὶ τὴν παιδίαν 7 μὴ λύειν; Μέχρις ἂν κομφῶς διεξάγῃται. Ἐν Σατορναλίοις λέ- 8

- λογχε βασιλεύς · ἔδοξε γὰρ παῖξαι ταύτην τὴν παιδιάν · προσάσσει, Σὺ πῖε, Σὺ κέρασον, Σὺ ἄσον, Σὺ ἄπελθε, Σὺ ἐλθέ.
- 9 Ὑπακούω, ἵνα μὴ παρ' ἐμὲ λύηται ἡ παιδιά. Ἀλλὰ, σὺ ὑπολαμβάνανε, ὅτι ἐν κακοῖς εἶ. Οὐχ ὑπολαμβάνω · καὶ τίς μ' ἀναγκάσει
- 10 ὑπολαμβάνειν; Πάλιν, συνεθέμεθα παῖξαι τὰ περὶ Ἀγαμέμνονα καὶ Ἀχιλλέα. Καταταγείς Ἀγαμέμνων, λέγει μοι · Πορεύου πρὸς τὸν Ἀχιλλέα, καὶ ἀπόσπασον τὴν Βρισηίδα. Πορεύομαι.
- 11 Ἔρχου. Ἔρχομαι. Ὡς γὰρ ἐπὶ τῶν ὑποθετικῶν λόγων ἀναγρεφόμεθα, οὕτω δεῖ καὶ ἐπὶ τοῦ βίου. Ἔσω νύξ. Ἔσω. Τί οὖν; ἡμέρα ἐστίν; Οὐ. Ἐλαβον γὰρ ὑπόθεσιν, τοῦ νύκτα εἶναι. Ἔσω
- 12 σε ὑπολαμβάνειν ὅτι νύξ ἐστίν. Ἔσω. Ἀλλὰ, καὶ ὑπόλαβε ὅτι
- 13 νύξ ἐστίν. Οὐκ ἀκολουθεῖ τῇ ὑποθέσει. Οὕτω καὶ ἐνταῦθα. Ἔσω σε εἶναι δυσυχηῖ. Ἔσω. Ἄρ' οὖν ἀτυχῆς εἶ; Ναί. Τί οὖν; κακοδαιμονεῖς; Ναί. Ἀλλὰ καὶ ὑπόλαβε, ὅτι ἐν κακοῖς εἶ. Οὐκ ἀκολουθεῖ τῇ ὑποθέσει · καὶ ἄλλος με κωλύει.
- 14 Μέχρι πόσου οὖν ὑπακουστέον τοῖς τοιούτοις; Μέχρις ἂν οὐ λυσιτελῇ · τοῦτο δ' ἔστι, μέχρις ἂν οὐ σώζω τὸ πρέπον καὶ τὸ
- 15 κατάλληλον. Δοιοὶν οἱ μὲν εἰσι καταύστηροι καὶ κακοστόμαχοι, καὶ λέγουσιν · Ἐγὼ οὐ δύναμαι παρὰ τούτῳ δειπνεῖν, ἢν' αὐτοῦ ἀνέχωμαι καθ' ἡμέραν διηγούμενου, πῶς ἐν Μυσίᾳ ἐπολέμησε ·
- 16 Διηγησάμην σοι, ἀδελφὲ, πῶς ἐπὶ τὸν λόφον ἀνέβην · πάλιν ἔρχομαι πολιορκεῖσθαι. Ἄλλος δὲ λέγει · Ἐγὼ δειπνήσαι θέλω
- 17 μᾶλλον, καὶ ἀκούειν αὐτοῦ, ὅσα θέλει ἀδολεσχοῦντος. Καὶ σὺ σύγκρινε ταύτας τὰς ἀξίας · μόνον μὴδὲν βαρούμενος ποίει, μὴ θλιβόμενος, μὴδ' ὑπολαμβάνων ἐν κακοῖς εἶναι · τοῦτο γὰρ
- 18 οὐδεὶς σε ἀναγκάζει. Καπνὸν πεποίηκεν ἐν τῷ οἰκήματι; ἂν μέτριον, μενῶ · ἂν λίαν πολὺν, ἐξέρχομαι. Τούτου γὰρ δεῖ μεμνησθαι καὶ κρατεῖν, ὅτι ἡ θύρα ἡνοικται. Ἀλλὰ, μὴ οἶκει ἐν
- 19 Νικοπόλει. Οὐκ οἰκῶ. Μὴδ' ἐν Ἀθήναις. Οὐδ' ἐν Ἀθήναις. Μὴδ' ἐν Ῥώμῃ. Οὐδ' ἐν Ῥώμῃ. Ἐν Γυάροις οἶκει. Οἰκῶ. Ἀλλὰ

πολὺς μοι καπνὸς φαίνεται, τὸ ἐν Γυάροις οἰκεῖν. Ἀποχωρῶ,
 ὅπου μ' οὐδεὶς κωλύσει οἰκεῖν· ἐκείνη γὰρ ἡ οἴκησις παντὶ
 ἡνοικταί. Καὶ τὸ τελευταῖον χιτωνάριον, τοῦτ' ἔστι τὸ σω- 21
 μάτιον, τούτου ἀνωτέρω οὐδενὶ οὐδέν εἰς ἐμὲ ἕξεστι. Διὰ 22
 τοῦτο ὁ Δημήτριος εἶπε τῷ Νέρωνι· Ἀπειλεῖς μοὶ θάνατον,
 σοὶ δ' ἡ φύσις. Ἄν δὲ τὸ σωματίον θανατάσω, δοῦλον ἐμαυτὸν 23
 παραδέδωκα· ἂν τὸ κτησείδιον, δοῦλον. Εὐθύς γὰρ αὐτὸς κατ' 24
 ἐμαυτοῦ δηλῶ, τίμη ἀλωτὸς εἰμι· ὡς ὁ ὄφις ἐὰν συσπᾶ τὴν
 κεφαλὴν, λέγω, ἐκείνο αὐτοῦ τύπτει ὁ φυλάσσει. Καὶ σὺ γίνω-
 σκε, ὅτι ὁ ἂν φυλάσσειν ἐθέλης, κατ' ἐκείνο ἐπιθήσεται σου ὁ
 κύριος. Τούτων μεμνημένος, τίνα ἔτι κολακεύσεις, ἢ φοβήσῃ; 25
 Ἄλλὰ θέλω καθῆσθαι ὅπου οἱ συγκλητικοί. Ὅρας, ὅτι σὺ 26
 σαυτῷ στενοχωρίαν παρέχεις· σὺ σαυτὸν θλίβεις. Πῶς οὖν 27
 ἄλλως θεωρήσω καλῶς ἐν τῷ ἀμφιθεάτρῳ; Ἄνθρωπε, *καὶ* μὴ
 θεωρεῖ, καὶ οὐ μὴ θλιβῆς. Τί πράγματα ἔχεις; ἢ μικρὸν ἐκδέξαι,
 καὶ ἀχθείσης τῆς θεωρίας κάθισον εἰς τοὺς τῶν συγκλητικῶν
 τόπους, καὶ ἠλιάζου. Καθόλου γὰρ ἐκείνου μέμνησο, ὅτι ἐὰν 28
 τοὺς θλίβομεν, ἑαυτοὺς στενοχωροῦμεν· τοῦτ' ἔστι, τὰ
 δόγματα ἡμᾶς θλίβει καὶ στενοχωρεῖ. Ἐπεὶ τί ἔστιν αὐτὸ τὸ λοι- 29
 ποδορεῖσθαι; παρασᾶς λίθον λοιδορεῖ· καὶ τί ποιήσεις; ἂν οὖν
 τις ὡς λίθος ἀκούῃ, τί ὄφελος τῷ λοιδοροῦντι; ἂν δ' ἔχη τὴν
 ἀσθένειαν τοῦ λοιδορουμένου ὁ λοιδορῶν ἐπιβάθραν, τότε ἀνύει
 τι. Περίσχισον αὐτόν. Τί λέγεις αὐτόν; τὸ ἱμάτιον λάβε, περί- 30
 σχισον. Ἰθρὶν σοὶ πεποιήκα. Καλῶς σοὶ γένοιτο. Ταῦτα ἐμελέτα 31
 Σωκράτης· διὰ τοῦτο ἐν ἔχων πρόσωπον αἰεὶ διετέλει. Ἡμεῖς δὲ
 θέλομεν πάντα μᾶλλον ἀσκεῖν καὶ μελετᾶν, ἢ ὅπως ἀπαραπό-
 διστοὶ καὶ ἐλεύθεροὶ ἐσόμεθα. Παράδοξα λέγουσιν οἱ φιλόσοφοι, 32
 Ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις τέχναις οὐκ ἔστι παράδοξα; καὶ τί παραδοξό-
 τερόν ἐστιν, ἢ κεντεῖν τινοσ τὸν ὀφθαλμὸν, ἵνα ἴδῃ; εἴ τις
 ἀπείρω τῶν ἰατρικῶν τοῦτο εἶπεν, οὐκ ἂν κατεγέλα τοῦ

33 λέγοντος; Τί οὖν θαυμαστόν, εἰ καὶ ἐν φιλοσοφίᾳ πολλὰ τῶν ἀληθῶν παράδοξα φαίνεται τοῖς ἀπείροις;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ κς'.

Τίς ὁ βιωτικὸς νόμος.

ἈΝΑΓΙΝΩΣΚΟΝΤΟΣ δὲ τοὺς ὑποθετικούς, ἔφη· Νόμος ὑποθετικὸς ἔστι καὶ οὗτος, τὸ ἀκόλουθον τῇ ὑποθέσει παραδέχεται. Πολὺ δὲ πρότερον νόμος βιωτικὸς ἔστιν οὗτος, τὸ 2 ἀκόλουθον τῇ φύσει πράττειν. Εἰ γὰρ ἐπὶ πάσης ὕλης καὶ περιστάσεως βουλόμεθα τηρῆσαι τὸ κατὰ φύσιν, δῆλον ὅτι ἐν παντὶ στοχαστέον τοῦ μήτε τὸ ἀκόλουθον ἡμᾶς ἐκφυγεῖν, μήτε 3 παραδέξασθαι τὸ μαχόμενον. Πρῶτον οὖν ἐπὶ τῆς θεωρίας γυμνάζουσιν ἡμᾶς οἱ φιλόσοφοι, ὅπου ῥᾶον· εἶτα οὕτως ἐπὶ τὰ χαλεπώτερα ἄγουσιν· ἐνταῦθα γὰρ οὐδὲν ἔστι τὸ ἀνθέλκον, ὡς πρὸς τὸ ἀκολουθῆσαι τοῖς διδασκομένοις· ἐπὶ δὲ τῶν βιω- 4 τικῶν, πολλὰ τὰ περισπῶντα. Γελοῖος οὖν ὁ λέγων, πρῶτον βούλεσθαι ἀπ' ἐκείνων· οὐ γὰρ ῥᾶδιον ἄρχεσθαι ἀπὸ τῶν 5 χαλεπωτέρων. Καὶ τοῦτον ἀπολογισμὸν ἔδει φέρειν πρὸς τοὺς γονεῖς, τοὺς ἀγανακτοῦντας ἐπὶ τῷ φιλοσοφεῖν τὰ τέκνα· Οὐκοῦν ἀμαρτάνω, πάτερ, καὶ οὐκ οἶδα τὸ ἐπιβάλλον ἐμαυτῷ καὶ προσῆκον; εἰ μὲν οὐδὲ μαθητὸν ἔστιν, οὐδὲ διδασκτὸν, τί μοι ἐγκαλεῖς; εἰ δὲ διδασκτὸν, δίδασκε· εἰ δὲ σὺ μὴ δύνασαι, 6 ἄφες με μαθεῖν παρὰ τῶν λεγόντων εἰδέναι. Ἐπεὶ τί δοκεῖς; ὅτι θέλων περιπίπτω κακῷ, καὶ ἀποτυγχάνω τοῦ ἀγαθοῦ; Μὴ 7 γένοιτο. Τί οὖν ἔστι τὸ αἴτιον τοῦ ἀμαρτάνειν με; Ἡ ἄγνοια. Οὐ θέλεις οὖν ἀποθῶμαι τὴν ἄγνοιαν; τίνα πώποτε ὄργῃ ἐδίδαξε τὰ κυβερνητικά, τὰ μουσικά; τὰ βιωτικά οὖν διὰ τὴν ὄργην σου δοκεῖς ὅτι μαθήσομαι;

Ταῦτα ἐκείνῳ μόνῳ λέγειν ἔξεστι, τῷ τὴν τοιαύτην ἐπιβολὴν 8
ἐνηνοχότι. Εἰ δὲ τις μόνον ἐπιδείκνυσθαι θελῶν ἐν συμποσίῳ, 9
ὅτι οἶδε τοὺς ὑποθετικούς, ἀναγινώσκει ταῦτα, καὶ προσέρχεται
τοῖς φιλοσόφοις· οὗτος ἄλλο τι πράσσει, ἢ ἵνα αὐτὸν συγκλη-
τικὸς παρακατακαίμενος θαυμάσῃ; Ἐκεῖ γὰρ τῷ ὄντι αἱ με- 10
γάλαι ὕλαι εἰσί· καὶ οἱ ἐνθάδε πλοῦτοι, ἐκεῖ παίγνια δοκοῦσι.
Διὰ τοῦτο ἐκεῖ δύσκολον κρατῆσαι τῶν αὐτοῦ φαντασιῶν, ὅπου
τὰ ἐκσεῖοντα μεγάλα. Ἐγὼ τινα οἶδα κλαίοντα, Ἐπαφροδίτου 11
τῶν γονάτων ἀπτόμενον, καὶ λέγοντα ταλαιπωρεῖν, ἀπολελεῖ-
φθαι γὰρ αὐτῷ μηδὲν, εἰ μὴ ἑκατὸν πενήκοντα μυριάδας. Τί 12
οὖν ὁ Ἐπαφρόδιτος; κατεγέλασεν, ὡς ἡμεῖς; Οὐ. Ἄλλ' ἐπιθαυ-
μάσας λέγει, Τάλας, πῶς οὖν ἐσιώπας; πῶς ἐκαρτέρεις;

Κράζας δὲ τὸν ἀναγινώσκοντα τοὺς ὑποθετικούς, καὶ γελά- 13
σαντος τοῦ ὑποθεμένου αὐτῷ τὴν ἀνάγνωσιν, Σεαυτοῦ, ἔφη,
καταγελαῶς· οὐ προεγύμνασας τὸν νεανίσκον, οὐδ' ἔγνως; εἰ
δύναται τούτοις παρακολουθεῖν. Ἄλλ' ὡς ἀναγνώστη αὐτῷ χρῆ;
Τί οὖν, ἔφη, τῇ [μὴ] δυναμένῃ διανοίᾳ συμπεπλεγμένου ἐπι- 14
κρίσει παρακολουθεῖν, ἔπαινον πιστεύομεν, ψόγον πιστεύομεν,
ἐπίκρισιν περὶ τῶν καλῶς ἢ κακῶς γινομένων; κἂν τινα κακῶς
λέγῃ, οὗτος ἐπισρέφεται; κἂν ἐπαινῇ τινα, ἐπαίρεται, ἐν τοῖς
οὕτω μικροῖς ὃ μὴ εὐρίσκων τὸ ἐξῆς; Αὕτη οὖν ἀρχὴ τοῦ 15
φιλοσοφεῖν, αἰσθησις τοῦ ἰδίου ἡγεμονικοῦ, πῶς ἔχει· μετὰ
γὰρ τὸ γινῶναι ὅτι ἀσθενῶς, οὐκ ἔτι θελήσει χρῆσθαι αὐτῷ
πρὸς τὰ μέγιστα. Νῦν δὲ μὴ δυνάμενοί τινες τὸν ψωμὸν κατα- 16
πίνειν, συντάξεις ἀγοράζοντες ἐπιβᾶλλονται ἐσθίειν. Διὰ τοῦτο
ἐμοῦσιν, ἢ ἀπεπτούσιν· εἶτα σρόφοι, καὶ κατάρροισι, καὶ
πυρετοῖ. Ἐθεὶ δ' ἐφιστάνειν, εἰ δύνανται. Ἄλλ' ἐν μὲν θεωρίᾳ 17
ῥᾶδιον ἐξελέγξαι τὸν οὐκ εἰδότα· ἐν δὲ τοῖς κατὰ τὸν βίον,
οὔτε παρέχει ἑαυτὸν τις ἐλέγχῳ, τὸν τ' ἐξελέγξαντα μισοῦμεν.
Ὁ δὲ Σωκράτης ἔλεγεν, ἀνεξέτασον βίον μὴ ζῆν. 18

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ κζ'.

Ποσαχῶς αἱ φαντασίαι γίνονται· καὶ τίνα πρόχειρα πρὸς αὐτάς
βοηθήματα παρασκευαστέον.

ΤΕΤΡΑΧῶΣ αἱ φαντασίαι γίνονται ἡμῖν· ἢ γὰρ, ὡς ἔστι
τινά, οὕτω φαίνεται· ἢ οὐκ ὄντα, οὐδὲ φαίνεται ὅτι ἔστιν· ἢ
2 ἔστι, καὶ οὐ φαίνεται· ἢ οὐκ ἔστι, καὶ φαίνεται. Λοιπὸν, ἐν
πᾶσι τούτοις εὐστοχεῖν, ἔργον ἐστὶ τοῦ πεπαιδευμένου. Ὅτι δ'
3 ἂν ἦ τὸ θλίβον, ἐκείνῳ δεῖ προσάγειν τὴν βοήθειαν· εἰ σοφί-
σματά ἡμᾶς Πυρρῶνεια καὶ Ἀκαδημαϊκὰ τὰ θλίβοντά ἐστιν,
3 ἐκείνοις προσάγωμεν τὴν βοήθειαν. Εἰ αἱ τῶν πραγμάτων
πιθανότητες, καθ' ἃς φαίνεταιί τινα ἀγαθὰ, οὐκ ὄντα, ἐκεῖ τὴν
βοήθειαν ζητῶμεν. Εἰ ἔθος ἐστὶ τὸ θλίβον, πρὸς ἐκεῖνο τὴν βοή-
4 θειαν ἀνευρίσκειν πειρατέον. Τί οὖν πρὸς ἔθος ἐστὶν εὐρίσκειν
βοήθημα; Τὸ ἐναντίον ἔθος. Ἀκούεις τῶν ἰδιωτῶν λεγόντων·
5 Τάλας ἐκεῖνος ἀπέθανεν· ἀπώλετο ὁ πατήρ αὐτοῦ, ἢ μήτηρ·
6 ἐξεκόπη, ἀλλὰ καὶ ἄωρος, καὶ ἐπὶ ξένης. Ἄκουσον τῶν ἐναντίων
λόγων· ἀπόσπασον σεαυτὸν τούτων τῶν φωνῶν· ἀντίθεσ τῷ
ἔθει τὸ ἐναντίον ἔθος. Πρὸς τοὺς σοφιστικούς λόγους τὰ λογι-
κά, καὶ τὴν ἐν τούτοις γυμνασίαν καὶ τριβὴν· πρὸς τὰς τῶν
πραγμάτων πιθανότητας, τὰς ἐναργεῖς προλήψεις ἐσμηγμένας
καὶ προχείρους ἔχειν δεῖ.

7 Ὅταν θάνατος φαίνηται κακὸν, πρόχειρον ἔχειν, ὅτι τὰ κακὰ
ἐκκλίνειν καθήκει, καὶ ἀναγκαῖον ὁ θάνατος. Τί γὰρ ποιήσω;
8 ποῦ γὰρ αὐτὸν φύγω; Ἔσω ἐμὲ μὴ εἶναι Σαρπηδόνα, τὸν τοῦ
Διὸς, ἢ οὕτω γενναίως εἶπω· Ἀπελθὼν ἢ αὐτὸς ἀριστεῦσαι
θέλω, ἢ ἄλλῳ παρασχεῖν ἀφορμὴν τοῦ ἀριστεῦσαι· εἰ μὴ
δύναμαι κατορθῶσαί τι αὐτὸς, οὐ φθονήσω ἄλλῳ τοῦ ποιῆσαι

τι γενναῖον. Ἐξω ταῦτα ὑπὲρ ἡμᾶς · ἐκεῖνο οὐ πίπτει εἰς ἡμᾶς ; 9
καὶ ποῦ φύγω τὸν θάνατον ; μὴνύσατέ μοι τὴν χώραν · μὴνύσατε
ἀνθρώπους εἰς οὓς ἀπέλθω, εἰς οὓς οὐ παραβάλλει· μὴνύσατε
ἐπαοιδὴν · εἰ μὴ ἔχω, τί με θέλετε ποιεῖν ; Οὐ δύναμαι τὸν 10
θάνατον ἀποφυγεῖν · τὸ φοβεῖσθαι αὐτὸν μὴ ἀποφύγω ; ἀλλ'
ἀποθάνω πενθῶν καὶ τρέμων ; Αὕτη γὰρ γένεσις πάθους, θέλειν
τι, καὶ μὴ γίνεσθαι. Ἔνθεν, ἂν μὲν δύνωμαι τὰ ἐκτὸς μετατιθέ- 11
ναι πρὸς τὴν βούλησιν τὴν ἐμαυτοῦ, μετατίθημι · εἰ δὲ μὴ, τὸν
ἐμποδίζοντα ἐκτυφλῶσαι θέλω. Πέφυκε γὰρ ὁ ἄνθρωπος, μὴ 12
ὑπομένειν ἀφαιρεῖσθαι τοῦ ἀγαθοῦ, μὴ ὑπομένειν περιπίπτειν
τῷ κακῷ. Εἶτα τὸ τελευταῖον · ὅταν μῆτε τὰ πράγματα μετα- 13
θεῖναι ὀνηθῶ, μῆτε τὸν ἐμποδίζοντα ἐκτυφλῶσαι, κάθημαι καὶ
σένω, καὶ ὃν δύναμαι λαιδορῶ, τὸν Δία καὶ τοὺς Θεοὺς τοὺς
ἄλλους · εἰ γὰρ μὴ ἐπιστρέφονταιί μου, τί ἐμοὶ καὶ αὐτοῖς ;
Ναί · ἀλλ' ἀσεβῆς ἔση. Τί οὖν μοι χειρὸν ἔσται, ὧν ἐσί μοι 14
νῦν ; Τὸ σύνολον · ἐκείνου μεμνησθαι, ὅτι ἂν μὴ ἐν τῷ αὐτῷ
ἦ τὸ εὐσεβὲς καὶ συμφέρον, οὐ δύναται σωθῆναι τὸ εὐσεβὲς ἐν
τινί. Ταῦτα οὐ δοκεῖ ἐπείγοντα ;

Ἐρχέσθω καὶ ἀπαντάτω Πυρρῶνεις καὶ Ἀκαδημαϊκός. Ἐγὼ 15
μὲν γὰρ, τὸ ἐμὸν μέρος, οὐκ ἄγω σχολὴν πρὸς ταῦτα, οὐδὲ
δύναμαι συνηγορῆσαι τῇ συνηθείᾳ. Εἰ καὶ περὶ ἀγριδίου πραγ- 16
μάτιον εἶχον, ἄλλον ἂν παρεκάλεσα τὸν συνηγορήσοντα ; Τίτι
οὖν ἀρκοῦμαι ; Τῷ κατὰ τὸν τόπον. Πῶς μὲν αἴσθησις γίνεται, 17
πότερον δι' ὅλων, ἢ ἀπὸ μέρους, ἴσως οὐκ οἶδα ἀπολογίσασθαι ·
ταράσσει δὲ με ἀμφοτέρω. Ὅτι δ' ἐγὼ καὶ σὺ οὐκ ἐσμέν οἱ
αὐτοί, λίαν ἀκριβῶς οἶδα. Πόθεν τοῦτο ; Οὐδέποτε καταπίνειν 18
τι θέλων, ἐκεῖ φέρω τὸν ψωμὸν, ἀλλ' ὧδε · οὐδέποτ' ἄρτον
θέλων λαβεῖν, τὸ σάρον ἔλαβον, ἀλλ' αἰεὶ ἐπὶ τὸν ἄρτον ἔρχο-
μαι, ὡς πρὸς σκοπόν. Ὑμεῖς δ' αὐτοί, οἱ τὰς αἰσθήσεις 19
ἀναιροῦντες, ἄλλο τι ποιεῖτε ; Τίς ὑμῶν εἰς βλαυνεῖον ἀπελθεῖν

20 θέλων, εἰς μυλῶνα ἀπῆλθε; Τί οὖν; οὐ δεῖ κατὰ δύναμιν καὶ τούτων ἀντέχεσθαι, τοῦ τηρῆσαι τὴν ἀλήθειαν, τοῦ πεφράχθαι πρὸς τὰ κατ' αὐτῆς; Καὶ τίς ἀντιλέγει; Ἄλλὰ τὸν δυνάμενον, τὸν σχολάζοντα· τὸν δὲ τρέμοντα, καὶ ταρασσόμενον, καὶ ῥηγνύμενον ἔσωθεν τὴν καρδίαν, ἄλλω τινὶ δεῖ προσευκαιρεῖν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ κή.

Ὅτι οὐ δεῖ χαλεπαίνειν ἀνθρώποις· καὶ τίνα τὰ μικρὰ καὶ μεγάλα ἐν ἀνθρώποις.

Τί ἐσιν αἷτιον τοῦ συγκατατίθεσθαι τινι; Τὸ φαίνεσθαι ὅτι
 2 ὑπάρχει. Τῷ οὖν φαινομένῳ ὅτι οὐχ ὑπάρχει συγκατατίθεσθαι οὐχ οἷόν τε. Διὰ τί; Ὅτι ἡ φύσις αὕτη ἐστὶ τῆς διανοίας, τοῖς μὲν ἀληθέσιν ἐπινεύειν, τοῖς δὲ ψευδέσιν δυσαρεσεῖν, πρὸς δὲ τὰ
 3 ἄδηλα ἐπέχειν. Τίς τούτου πίσις; Πάθε, εἰ δύνασαι, νῦν, ὅτι νύξ ἐσιν. Οὐχ οἷόν τε. Ἀπόπαθε ὅτι ἡμέρα ἐστίν. Οὐχ οἷόν τε. Πάθε ἢ ἀπόπαθε ἀπὸ τοῦ ἀρτίους εἶναι τοὺς ἀστέρας. Οὐχ
 4 οἷόν τε. Ὅταν οὖν τις συγκατατίθεται τῷ ψεύδει, ἴσθι ὅτι οὐκ ἤθελε ψεύδει συγκατατίθεσθαι· πᾶσα γὰρ ψυχὴ ἄκουσα στερεῖται τῆς ἀληθείας, ὡς λέγει Πλάτων· ἀλλὰ ἔδοξεν αὐτῷ τὸ
 5 ψεῦδος, ἀληθές. Ἄγε, ἐπὶ δὲ τῶν πράξεων τί ἔχομεν τοιοῦτον, οἷον ἐνθάδε τὸ ἀληθές ἢ τὸ ψεῦδος; Τὸ καθῆκον καὶ [τὸ] παρὰ τὸ καθῆκον, τὸ συμφέρον καὶ τὸ ἀσύμφορον, τὸ κατ' ἐμέ καὶ οὐ
 6 κατ' ἐμέ, καὶ ὅσα τούτοις ὅμοια. Δύναται οὖν τις δοκεῖν μὲν
 7 ὅτι συμφέρει αὐτῷ, μὴ αἰρεῖσθαι δ' αὐτό; Οὐ δύναται. Πῶς ἢ λέγουσα;

Καὶ μανθάνω μὲν οἷα δρᾶν μέλλω κακά·
 Θυμὸς δὲ κρείσσων τῶν ἐμῶν βουλευμάτων.

Ὅτι αὐτὸ τοῦτο, τὸ θυμῷ χαρίσασθαι καὶ τιμωρήσασθαι

τὸν ἄνδρα, συμφορώτερον ἠγεῖτο τοῦ σῶσαι τὰ τέκνα; Ναί. 8
 Ἄλλ' ἐξηπάτηται. Δειξὸν αὐτῇ ἐναργῶς, ὅτι ἐξηπάτηται, καὶ οὐ
 ποιήσει· μέχρι δ' ἂν οὐ μὴ δεικνύης, τίτιν ἔχει ἀκολουθῆσαι ἢ
 τῷ φαινομένῳ; Οὐδενί. Τί οὖν χαλεπαίνεις αὐτῇ, ὅτι πεπλά- 9
 νηται ἢ ταλαίπωρος περὶ τῶν μεγίστων, καὶ ἔχῃς ἀντὶ ἀνθρώ-
 που γέγονεν; οὐχὶ δ', εἴπερ ἄρα, μᾶλλον ἔλεεις, ὡς τοὺς
 τυφλοὺς ἔλεοῦμεν, ὡς τοὺς χωλοὺς, οὕτω καὶ τοὺς τὰ κυριώ-
 τατα τετυφλωμένους καὶ ἀποκεχωλωμένους;

Ὅστις οὖν τούτου μέμνηται καθαρῶς, ὅτι ἀνθρώπῳ μέτρον 10
 πάσης πράξεως τὸ φαινόμενον (λοιπὸν, ἢ καλῶς φαίνεται, ἢ
 κακῶς· εἰ καλῶς, ἀνέγκλητός ἐστιν· εἰ κακῶς, αὐτὸς ἐξημῖεται·
 οὐ δύναται γὰρ ἄλλος μὲν εἶναι ὁ πεπλανημένος, ἄλλος δ' ὁ
 βλαπτόμενος)· οὐδενὶ ὀργισθήσεται, οὐδενὶ χαλεπανεῖ, οὐδένα
 λαιδορήσει, οὐδένα μέμψεται, οὐ μισήσει, οὐ προσκόψει
 οὐδενί. Ὡστε καὶ τὰ οὕτω μεγάλα καὶ δεινὰ ἔργα, ταύτην ἔχει 11
 τὴν ἀρχὴν, τὸ φαινόμενον; Ταύτην, οὐδ' ἄλλην. Ἡ Ἰλιάς οὐδέν 12
 ἐστιν, ἢ φαντασία, καὶ χρήσις φαντασιῶν. Ἐφάνη τῷ Ἀλεξάν-
 δρῳ, ἀπαγαγεῖν τοῦ Μενελάου τὴν γυναῖκα· ἐφάνη τῇ Ἑλένῃ,
 ἀκολουθῆσαι αὐτῷ. Εἰ οὖν ἐφάνη τῷ Μενελάῳ παθεῖν, ὅτι 13
 κέρδος ἐστὶ τοιαύτης γυναικὸς σερηθῆναι, τί ἂν ἐγένετο; Ἀπο-
 λῶλει ἡ Ἰλιάς οὐ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ Ὀδύσσεια. Ἐκ τοιούτου οὖν 14
 μικροῦ πράγματος ἤρτηται τὰ τηλικαῦτα; Τίνα δὲ καὶ λέγεις τὰ
 τηλικαῦτα; Πολέμους, καὶ σάσεις, καὶ ἀπωλείας πολλῶν ἀν-
 θρώπων, καὶ κατασκαφὰς πόλεων; Καὶ τί μέγα ἔχει ταῦτα;
 Οὐδέν; Τί δ' ἔχει μέγα, πολλοὺς βοῦς ἀποθανεῖν, καὶ πολλὰ 15
 πρόβατα, καὶ πολλὰς καλιὰς χελιδόνων ἢ πελαργῶν ἐμπρησθῆ-
 ναι ἢ κατασκαφῆναι; Ὅμοια οὖν ἐστὶ ταῦτα ἐκείνοις; Ὅμοιότατα. 16
 Σώματα ἀπώλετο ἀνθρώπων· καὶ βοῶν καὶ προβάτων. Οἰκη-
 μάτια ἐνεπρήσθη ἀνθρώπων· καὶ πελαργῶν νεοσσιαί. Τί μέγα, 17
 ἢ δεινόν; ἢ δεῖξόν μοι, τί διαφέρει οἰκία ἀνθρώπου, καὶ

- νεοσσιὰ πελαργοῦ, ὡς οἴκησις · πλὴν ὅτι ὁ μὲν ἐκ δοκῶν καὶ κεραμίδων καὶ πλίνθων οἰκοδομεῖται τὰ οἰκίδια, ὁ δ' ἐκ ῥάβδων
- 18 καὶ πηλοῦ. Ὅμοιον οὖν ἔστι πελαργὸς καὶ ἄνθρωπος; τί λέγεις; Κατὰ τὸ σῶμα ὁμοιότατον.
- 19 Οὐδὲν οὖν διαφέρει ἄνθρωπος πελαργοῦ; Μὴ γένοιτο · ἀλλὰ τούτοις οὐ διαφέρει. Τίνι οὖν διαφέρει; Ζήτει, καὶ εὐρήσεις ὅτι
- 20 ἄλλω διαφέρει. Ὅρα μὴ τῷ παρακολουθεῖν οἷς ποιεῖ; ὅρα μὴ τῷ κοινωνικῷ; μὴ τῷ πισῷ; τῷ αἰδῆμονι; τῷ ἀσφαλεῖ; τῷ συνετῷ;
- 21 Ποῦ οὖν τὸ μέγα ἐν ἀνθρώποις κακὸν καὶ ἀγαθόν; Ὅπου ἢ διαφορά. Ἄν σώζηται τοῦτο, καὶ περιτετειχισμένον μένη, καὶ μὴ διαφθειρήται τὸ αἰδῆμον, μὴδὲ τὸ πισόν, μὴδὲ τὸ συνετόν, τότε σώζεται καὶ αὐτός · ἂν δ' ἀπολλύηται τι τούτων, καὶ ἐκπολιορκῆται, τότε καὶ αὐτὸς ἀπόλλυται. Καὶ τὰ μεγάλα πράγ-
- 22 ματα ἐν τούτῳ ἔσιν. Ἐπταισέ, φησι, μεγάλα ὁ Ἀλέξανδρος, ὅτε ἐπῆλθον οἱ Ἕλληνες, καὶ ὅτε ἐπόρθουν τὴν Τροίαν, καὶ ὅτε
- 23 οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἀπώλλυντο. Οὐδαμῶς · δι' ἀλλότριον γὰρ ἔργον πταίει οὐδεὶς. Ἀλλὰ τότε πελαργῶν νεοσσιαὶ ἐπορθοῦντο. Πταῖσμα δ' ἦν, ὅτε ἀπώλεσε τὸν αἰδῆμονα, τὸν πισόν, τὸν φι-
- 24 λόξενον, τὸν κόσμιον. Πότ' ἐπταισεν ὁ Ἀχιλλεύς; Ὅτε ἀπέθανεν ὁ Πάτροκλος; Μὴ γένοιτο. Ἀλλ' ὅτε ὠργίζετο, ὅτε κορασιδίου ἔκλαεν, ὅτ' ἐπελάθετο ὅτι πάρεστιν οὐκ ἐπὶ τῷ ἐρωμένῳ κτᾶ-
- 25 σθαι, ἀλλ' ἐπὶ τῷ πολεμῆν. Ταῦτ' ἔστι τὰ ἀνθρωπικὰ πταίσματα, τοῦτό ἐστιν ἡ πολιορκία, τοῦτό ἐστι κατασκαφή, ὅταν τὰ δόγματα τὰ ὀρθὰ καθαιρῆται, ὅταν ἐκεῖνα διαφθειρῆται.
- 26 Ὅταν οὖν γυναῖκες ἄγωνται, καὶ παιδία αἰχμαλωτίζηται, καὶ
- 27 ὅταν αὐτοὶ κατασφάττωνται, ταῦτα οὐκ ἔστι κακά; Πόθεν οὖν τοῦτο προσδοξάζεις; κάμῃ δίδαξον. Οὐ · ἀλλὰ πόθεν σὺ λέγεις;
- 28 ὅτι οὐκ ἔστι κακά; Ἐλθωμεν ἐπὶ τοὺς κανόνας · φέρε τὰς προλήψεις. Διὰ τοῦτο γὰρ οὐκ ἔστιν ἰκανῶς θαυμάσαι τὸ γινόμενον. Ὅπου βάρη κρίναι θελομεν, οὐκ εἰκῆ κρίνομεν · ὅπου τὰ εὐθέα

καὶ στρεβλά, οὐκ εἰκῆ. Ἀπλῶς ὅπου διαφέρει ἡμῖν γνῶναι τὸ 29
κατὰ τὸν τόπον ἀληθές, οὐδέποθ' ἡμῶν οὐδείς οὐδὲν εἰκῆ ποιή-
σει. Ὅπου δὲ τὸ πρῶτον καὶ μόνον αἰτίον ἐστὶ τοῦ κατορθοῦν ἢ 30
ἀμαρτάνειν, τοῦ εὐροεῖν ἢ δυσροεῖν, τοῦ ἀτυχεῖν ἢ εὐτυχεῖν,
ἐνθάδε μόνον εἰκαῖοι καὶ προπετεῖς· οὐδαμοῦ ὁμοίον τι ζυγῶ,
οὐδαμοῦ ὁμοίον τι κανόνι· ἀλλὰ τι ἐφάνη, καὶ εὐθύς ποιῶ τὸ
φανέν. Κρεῖσσων γάρ εἰμι τοῦ Ἀχιλλέως, ἢ τοῦ Ἀγαμέμνονος· 31
ἴν' ἐκεῖνοι μὲν διὰ τὸ ἀκολουθῆσαι τοῖς φαινομένοις τοιαῦτα κακὰ
• ποιήσωσι καὶ πάθωσιν· ἐμοὶ δὲ μὴ ἀρκῆ τὸ φαινόμενον; Καὶ 32
ποία τραγωδία ἄλλην ἀρχὴν ἔχει; Ἄτρεὺς Εὐριπίδου, τί ἐστὶ;
Τὸ φαινόμενον. Οἰδίπους Σοφοκλέους, τί ἐστὶ; Τὸ φαινόμενον.
Φοῖνιξ; Τὸ φαινόμενον. Ἰππόλυτος; Τὸ φαινόμενον. Τούτου 33
οὐκ μηδεμίαν ἐπιμέλειαν ποιῆσθαι, τίνας ὑμῖν δοκεῖ; τίνες δὲ
λέγονται οἱ παντὶ τῷ φαινομένῳ ἀκολουθοῦντες; Μαινόμενοι.
Ἡμεῖς οὖν ἄλλο τι ποιούμεν;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ κθ'.

Περὶ Εὐσταθείας.

Οὐσία τοῦ ἀγαθοῦ, προαίρεσις ποιά· τοῦ κακοῦ, προαίρεσις
ποιά. Τί οὖν τὰ ἐκτός; Ὑλαὶ τῇ προαιρέσει, περὶ ἧς ἀνασρε- 2
φομένη τεύξεται τοῦ ἰδίου ἀγαθοῦ ἢ κακοῦ. Πῶς τοῦ ἀγαθοῦ 3
τεύξεται; Ἄν τὰς ὕλας μὴ θαυμάσῃ. Ἐὰ γὰρ περὶ τῶν ὑλῶν
δόγματα, ὀρθὰ μὲν ὄντα, ἀγαθὴν ποιεῖ τὴν προαίρεσιν· στρεβλά
δὲ καὶ διεσραμμένα, κακὴν. Τοῦτον τὸν νόμον ὁ Θεὸς τέθεικε, 4
καὶ φησὶν· Εἴ τι ἀγαθὸν θέλεις, παρὰ σεαυτοῦ λάβε. Σὺ λέγεις·
Οὐ, ἀλλὰ, παρ' ἄλλου. Μὴ· ἀλλὰ παρὰ σεαυτοῦ. Λοιπὸν, 5
ὅταν ἀπειλῇ ὁ τύραννος, καὶ μὲ καλῇ, λέγω, τίνι ἀπειλεῖς; Ἄν
λέγῃ, Δῆσω σε· φημί, ὅτι ταῖς χερσὶν ἀπειλεῖς, καὶ τοῖς ποσίν.

- 6 Ἄν-λέγη, Τραχηλοκοπήσω σε · λέγω, Τῷ τραχήλῳ ἀπειλεῖς.
 Ἄν λέγη, Εἰς φυλακὴν σε βαλῶ · Ὄλω τῷ σαρκιδίῳ. Κὰν ἐξο-
 7 ρισμὸν ἀπειλῆ · τὸ αὐτό. Σοὶ οὖν οὐδὲν ἀπειλεῖ; Εἰ πέπονθα
 ὅτι ταῦτα οὐδὲν ἐσι πρὸς ἐμέ, οὐδὲν · εἰ δὲ φοβοῦμαι τι τούτων,
 8 ἐμοὶ ἀπειλεῖ. Τίνα λοιπὸν δέδοικα; τὸν τίνων ὄντα κύριον; τῶν
 ἐπ' ἐμοί; οὐδὲ εἰς ἐσι. Τῶν οὐκ ἐπ' ἐμοί; καὶ τί μοι αὐτῶν
 μέλει;
- 9 Ὑμεῖς οὖν οἱ φιλόσοφοι διδάσκετε καταφρονεῖν τῶν βασι-
 λέων; Μὴ γένοιτό. Τίς ἡμῶν διδάσκει ἀντιποιεῖσθαι πρὸς αὐτοὺς
- 10 *τῶν* ὧν ἐκεῖνοι ἔχουσιν ἐξουσίαν; Τὸ σωματίον λάβε, τὴν κτῆσιν
 λάβε, τὴν φήμην λάβε, τοὺς περὶ ἐμέ λάβε. Ἄν τις τούτων
- 11 ἀναπειθῶ ἀντιποιεῖσθαι, τῷ ὄντι ἐγκαλείτω μοι. Ναί · ἀλλὰ καὶ
 τῶν δογμάτων ἄρχειν θέλω. Καὶ τίς σοι ταύτην τὴν ἐξουσίαν δέ-
 12 δωκε; Ποῦ δύνασαι νικῆσαι δόγμα ἀλλότριον; Προσάγων, φησὶν,
 αὐτῷ φόβον, νικήσω. Ἄγνοεῖς, ὅτι αὐτὸ αὐτὸ ἐνίκησεν, οὐχ ὑπ'
 ἄλλου ἐνίκηθη; προαίρεσιν δὲ οὐδὲν ἄλλο νικῆσαι δύναται, πλήν
 13 αὐτὴ ἑαυτήν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ τοῦ Θεοῦ νόμος κράτιστός ἐστι, καὶ
 14 δικαιοτάτος · Τὸ κρεῖσσον αἰεὶ περιγινέσθω τοῦ χείρονος. Κρείτ-
 τονές εἰσιν οἱ δέκα τοῦ ἑνός. Πρὸς τί; Πρὸς τὸ δῆσαι, πρὸς τὸ
 ἀποκτεῖναι, πρὸς τὸ ἀπαγαγεῖν ὅπου θέλουσι, πρὸς τὸ ἀφε-
 λέσθαι τὰ ὄντα. Νικῶσι τοίνυν οἱ δέκα τὸν ἕνα ἐν τούτῳ, ἐν ᾧ
 15 κρεῖσσονές εἰσιν. Ἐν τίνι οὖν χείρονές εἰσιν; Ἄν ὁ μὲν ἔχη δόγμα-
 τα ὀρθά, οἱ δὲ μή. Τί οὖν; Ἐν τούτῳ δύναται νικῆσαι; Πό-
 θεν; εἰ δ' ἰσάμεθα ἐπὶ ζυγοῦ, οὐκ ἔδει τὸν βαρύτερον καθελ-
 κύσαι;
- 16 Σωκράτης οὖν ἵνα πάθῃ ταῦτα ὑπ' Ἀθηναίων; Ἀνδράποδον,
 τί λέγεις τὸ Σωκράτης; ὡς ἔχει τὸ πρᾶγμα, λέγε · Ἴν' οὖν τὸ
 Σωκράτους σωματίον ἀπαχθῆ, καὶ συρῆ ὑπὸ τῶν ἰσχυροτέρων
 εἰς δεσμωτήριον, καὶ κώνειόν τις δῶ τῷ σωματίῳ τοῦ Σωκρά-
 17 τους, κάκεινο ἀποφυγῆ; Ταῦτά σοι φαίνεται θαυμαστά; ταῦτα

ἀδικα; ἐπὶ τούτοις ἐγκαλεῖς τῷ Θεῷ; Οὐδὲν οὖν εἶχε Σωκράτης
 ἀντί τούτων; Ποῦ ἦν ἡ οὐσία αὐτῷ τοῦ ἀγαθοῦ; Τίμι προσ- 18
 σχῶμεν; σοί, ἢ αὐτῷ; Καὶ τί λέγει ἐκεῖνος; Ἐμὲ δ' Ἄνυτος
 καὶ Μέλिटος ἀποκτεῖναι μὲν δύνανται, βλάψαι δ' οὐ. Καὶ πάλιν·
 Εἰ ταύτη τῷ Θεῷ φίλον, ταύτη γενέσθω. Ἀλλὰ δεῖξον, ὅτι χεῖ- 19
 ρονα ἔχων δόγματα, κρατεῖ τοῦ κρείττονος ἐν δόγμασιν. Οὐ
 δεῖξεις, οὐδ' ἐγγύς. Νόμος γὰρ τῆς φύσεως καὶ τοῦ Θεοῦ οὗτος,
 τὸ κρεῖσσον αἰεὶ περιγινέσθω τοῦ χείρονος. Ἐν τίνι; Ἐν ᾧ κρεῖσ- 20
 σόν ἐσι. Σῶμα σώματος ἰσχυρότερον, οἱ πλείονες τοῦ ἐνός, ὁ
 κλέπτης τοῦ μὴ κλέπτου. Διὰ τοῦτο κάγω τὸν λύχνον ἀπώλεσα, 21
 ὅτι ἐν τῷ ἀγρυπνεῖν μου κρεῖσσω ἦν ὁ κλέπτης. Ἀλλ' ἐκεῖνος
 τοσοῦτου ὠνήσατο λύχνον· ἀντί λύχνου κλέπτης ἐγένετο, ἀντί
 λύχνου ἄπιστος, ἀντί λύχνου θηριώδης. Τοῦτο ἔδοξεν αὐτῷ
 λυσιτελεῖν.

Ἔστω. Ἄλλ' εἰληπταί μου τις τοῦ ἱματίου, καὶ ἔλκει με εἰς τὴν 22
 ἀγοράν· εἶτα ἐπικραυγάζουσιν ἄλλοι, Φιλόσοφε, τί σε ὠφέληκε
 τὰ δόγματα; ἰδοὺ σύρη εἰς τὸ δεσμωτήριον, ἰδοὺ μέλλεις τρα-
 χηλοκοπεῖσθαι. Καὶ ποῖαν ἔπραξα ἂν εἰσαγωγὴν, ἵν', ἂν ἰσχυρό- 23
 τερος ἐπιλάβηταί μου τοῦ ἱματίου, μὴ σύρωμαι; ἵνα, ἂν με
 δέκα περιπάσαντες εἰς τὸ δεσμωτήριον ἐμβάλωσι, μὴ ἐμβληθῶ;
 Ἄλλο οὖν οὐδὲν ἔμαθον; ἔμαθον, ἵνα πᾶν τὸ γινόμενον ἴδω, 24
 ὅτι, ἂν ἀπροαίρετον ᾗ, οὐδὲν ἐσι πρὸς ἐμέ. Πρὸς τοῦτο οὖν οὐκ 25
 ὠφέλησαι; Τί οὖν ἐν ἄλλῳ ζητεῖς τὴν ὠφέλειαν, ἢ ἐν ᾧ ἔμαθες;
 Καθήμενος λοιπὸν ἐν τῇ φυλακῇ λέγω· Οὗτος ὁ ταῦτα κραυγά- 26
 ζων, οὔτε τοῦ σηματομένου ἀκούει, οὔτε τῷ λεγομένῳ παρακο-
 λουθεῖ, οὔτε ὅπως μεμέληκεν αὐτῷ εἰδέναι περὶ τῶν φιλοσόφων
 τί λέγουσιν ἢ τί ποιοῦσιν. Ἄφες αὐτόν. — Ἄλλ', ἔξελθε πάλιν ἀπὸ 27
 τῆς φυλακῆς. Εἰ μηκέτι χρειάν ἔχετε μου ἐν τῇ φυλακῇ, ἐξέρ-
 χομαι· ἂν πάλιν σχῆτε, εἰσελεύσομαι. Μέχρι τίνος; Μέχρις ἂν 28
 οὔ ὁ λόγος αἴρη συνειναί με τῷ σωματίῳ· ὅταν δὲ μὴ αἴρη,

- 29 λάβετε αὐτὸ, καὶ ὑγιαίνετε. Μόνον μὴ ἀλογίσως, μόνον μὴ μαλακῶς, μὴ ἐκ τῆς τυχούσης προφάσεως. Πάλιν γὰρ ὁ Θεὸς οὐ βούλεται· χρεῖαν γὰρ ἔχει κόσμου τοιούτου, τῶν ἐπὶ γῆς ἀναστρεφομένων τοιούτων. Ἐὰν δὲ σημῖνῃ τὸ ἀνακλητικόν, ὡς τῷ Σακράτει, πείθεσθαι δεῖ τῷ σημαίνοντι, ὡς στρατηγῷ.
- 30 Τί οὖν; λέγειν δεῖ ταῦτα πρὸς τοὺς πολλούς; Ἴνα τί; οὐ
- 31 γὰρ ἀρκεῖ τὸ αὐτὸν πείθεσθαι; τοῖς γὰρ παιδίοις, ὅταν προσελθόντα κροτῆ καὶ λέγῃ, Σήμερον Σατορνάλια ἀγαθὰ· λέγομεν, Οὐκ ἔστιν ἀγαθὰ ταῦτα; Οὐδαμῶς· ἀλλὰ καὶ αὐταὶ ἐπικροτοῦ-
- 32 μεν. Καὶ σὺ τοίνυν, ὅταν μεταπεισῶναι τινα μὴ δύνῃ, γίνωσκε ὅτι παιδίον ἐστὶ, καὶ ἐπικρότει αὐτῷ· ἐὰν δὲ μὴ τοῦτο θέλῃς, σιώπα λοιπόν.
- 33 Τούτων δεῖ μεμνησθαι· καὶ κληθέντα εἰς τινα τοιαύτην περίσασιν, εἰδέναι, ὅτι ἐλήλυθεν ὁ καιρὸς τοῦ ἀποδείξαι εἰ πεπαι-
- 34 δεύμεθα. Νέος γὰρ ἀπὸ σχολῆς ἀπιὼν εἰς περίσασιν ὁμοίος ἐστὶ τῷ μεμελετηκῶτι συλλογισμοῦς ἀναλύειν. Κἂν τις εὐλυτον αὐτῷ προτείνῃ, λέγει, Μᾶλλον μοι πεπλεγμένον κομφῶς προτείνετε, ἵνα γυμνασθῶ. Καὶ οἱ ἀθληταὶ τοῖς κούφοις νεανίσκοις
- 35 δυσαρεσοῦσιν· οὐ βασάζει με, φησὶν. Οὗτός ἐστιν εὐφυῆς νέος. Οὐ· ἀλλὰ καλέσαντος τοῦ καιροῦ, κλάειν δεῖ καὶ λέγειν, Ἦθελον ἔτι μαθάνειν. Τίνα; εἰ ταῦτα οὐκ ἔμαθες ὥστ' ἔργῳ δεῖξαι,
- 36 πρὸς τί αὐτὰ ἔμαθες. Ἐγὼ τινα οἶμαι τῶν καθημένων ἐνταῦθα ὠδῖνειν αὐτὸν ἐφ' ἑαυτοῦ, καὶ λέγειν· Ἐμοὶ νῦν περίσασιν μὴ ἔρχεσθαι τοιαύτην, ὁποῖα τούτῳ ἐλήλυθεν; ἐμὲ νῦν κατατριβῆναι καθήμενον ἐν γωνία, δυνάμενον στεφανωθῆναι Ὀλύμπια; πότε τις ἐμοὶ καταγγελεῖ τοιοῦτον ἀγῶνα; Οὕτως ἔχει ἔδει
- 37 πάντας ὑμᾶς. Ἄλλ' ἐν μὲν τοῖς Καίσαρος μονομάχοις εἰσὶ τινες οἱ ἀγανακτοῦντες, ὅτι οὐδεὶς αὐτοὺς προάγει, οὐδὲ ζευγνύει, καὶ εὐχονται τῷ Θεῷ, καὶ προσέρχονται τοῖς ἐπιτρόποις, δεόμενοι μονομαχεῖν· ἐξ ὑμῶν δ' οὐδεὶς φανήσεται τριούτος;

ἤθελον πλεῦσαι ἐπ' αὐτὸ τοῦτο, καὶ ἰδεῖν, τί μου ποιῆ ὁ ἄθλη- 38
 τής, πῶς μελετᾷ τὴν ὑπόθεσιν. Οὐ θέλω, φησί, τοιαύτην. Ἐπὶ 39
 σοὶ γὰρ ἔστι, λαβεῖν ἣν θέλεις ὑπόθεσιν; Δέδοταί σοι σῶμα
 τοιοῦτον, γονεῖς τοιοῦτοι, ἀδελφοὶ τοιοῦτοι, πατρίς τοιαύτη,
 τάξις ἐν αὐτῇ τοιαύτη· εἶτα λέγεις μοι ἔλθων, Ἄλλαξόν μοι
 τὴν ὑπόθεσιν. Εἶτα οὐκ ἔχεις ἀφορμὰς, πρὸς τὸ χρῆσασθαι τῇ
 δοθείσῃ; Σὺν ἔστι, προτείνειν· ἐμὸν, μελετῆσαι καλῶς. Οὐ, 40
 ἀλλὰ μὴ τοιοῦτό μοι πρόβαλλης τροπικόν, ἀλλὰ τοιοῦτον· μὴ
 τοιαύτην ἐπενέγκης τὴν ὑποφορὰν, ἀλλὰ τοιαύτην. Ἔσται χρόνος 41
 τάχα, ἐν ᾧ οἱ τραγωδοὶ οἰήσονται ἑαυτοὺς εἶναι προσωπεῖα,
 καὶ ἐμβάδας, καὶ τὸ σῦρμα. Ἄνθρωπε, ταῦτα ὕλην ἔχεις καὶ
 ὑπόθεσιν. Φθέγγαι τι, ἵνα εἰδῶμεν, πότερον τραγωδὸς εἶ, ἢ 42
 γελωτοποιός· κοινὰ γὰρ ἔχουσι τὰ ἄλλα ἀμφότεροι. Διὰ τοῦτο 43
 ἂν ἀφέλῃ τις αὐτοῦ καὶ τὰς ἐμβάδας καὶ τὸ προσωπεῖον, καὶ ἐν
 εἰδώλῳ αὐτὸν προαγάγῃ, ἀπώλετο ὁ τραγωδός, ἢ μένει; Ἄν
 φωνὴν ἔχῃ, μένει.

Καὶ ἐνθάδε. Λάβε ἡγεμονίαν. Λαμβάνω· καὶ λαβὼν δεικνύω 44
 πῶς ἄνθρωπος ἀνασρέφεται πεπαιδευμένος. Θεὸς τὴν πλατύση- 45
 μου, καὶ ἀναλαβὼν ῥάκη, πρόελθε ἐν προσώπῳ τοιοῦτῳ. Τί
 οὖν; οὐ δέδοταί μοι καλὴν φωνὴν εἰσενεγκεῖν; Πῶς οὖν ἀνα-
 βαίνεις νῦν; Ὡς μάρτυς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κεκλημένος. Ἔρχου σὺ, 46
 καὶ μαρτύρησόν μοι· σὺ γὰρ ἄξιός εἰ προαχθῆναι μάρτυς ὑπ' 47
 ἐμοῦ. Μὴ τι τῶν ἐκτὸς τῆς προαιρέσεως, ἀγαθόν ἐστίν ἢ κακόν;
 μὴ τινα βλάπτω; μὴ τι ἐπ' ἄλλῳ τὴν ὠφέλειαν ἐποίησα τὴν
 ἐκάστου, ἢ ἐφ' αὐτῷ; Τίνα μαρτυρίαν δίδως τῷ Θεῷ; Ἐν δει- 48
 νοῖς εἰμι, Κύριε, καὶ δυσυχῶ, οὐδεὶς μου ἐπισρέφεται, οὐδεὶς
 μοι δίδωσιν οὐδέν, πάντες ψέγουσι, πάντες κακολογοῦσι. Ταῦτα 49
 μέλλεις μαρτυρεῖν, καὶ καταισχύνειν τὴν κλῆσιν ἣν κέκληκεν, ὅτι
 σε ἐτίμησε τοιαύτην τιμὴν, καὶ ἄξιον ἡγήσατο προαγαγεῖν εἰς
 μαρτυρίαν τηλικαύτην;

- 50 Ἄλλ' ἀπεφήνατο ὁ ἔχων τὴν ἐξουσίαν, Κρίνω σε ἀσεβῆ καὶ
ἀνόσιον εἶναι. Τί σοι γέγονεν; Ἐκρίθην ἀσεβῆς καὶ ἀνόσιος
51 εἶναι. Ἄλλο οὐδέν; Οὐδέν. Εἰ δὲ περὶ συνημμένου τινὸς ἐπικε-
κρίκει, καὶ ἐδεδώκει ἀπόφανσιν, Τὸ, εἰ ἡμέρα ἐστὶ, φῶς ἐστὶ,
κρίνω ψεῦδος εἶναι· τί ἐγεγόνει τῷ συνημμένῳ; Τίς ἐνθάδε
κρίνεται; τίς κατακέκριται; τὸ συνημμένον, ἢ ὁ ἐξαπατηθεὶς
52 περὶ αὐτοῦ; Οὗτος οὖν ποτε ὁ ἔχων ἐξουσίαν τοῦ ἀποφήνασθαι
τι περὶ σοῦ, οἶδε τί ἐστὶ τὸ εὐσεβές ἢ τὸ ἀσεβές; μεμελέτηκεν
53 αὐτὸ, καὶ μεμάθηκεν; ποῦ; παρὰ τίνος; Εἶτα μουσικὸς μὲν
οὐκ ἐπιστρέφεται αὐτοῦ, ἀποφαινομένου περὶ τῆς νῆτης, εἶναι
ὑπάτην· οὐδὲ γεωμετρικὸς, ἂν ἐπικρίνη τὰς ἀπὸ κέντρου πρὸς
54 τὸν κύκλον προσπιπτούσας μὴ εἶναι ἴσας· ὁ δὲ ταῖς ἀληθείαις
πεπαιδευμένος ἀνθρώπου ἀπαιδεύτου ἐπισγραφῆσεται, ἐπικρί-
νοντός τι περὶ ὀσίου καὶ ἀνοσίου, καὶ ἀδίκου καὶ δικαίου;
Ὡ πολλῆς ἀδικίας τῶν πεπαιδευμένων. Ταῦτα οὖν ἔμαθες
ἐνταῦθα;
- 55 Οὐ θέλεις τὰ μὲν λογάρια τὰ περὶ τούτων ἄλλοις ἀφεῖναι,
ἀταλαιπώροις ἀνθρωπαρίοις, ἔν' ἐν γωνίᾳ καθεζόμενοι μισθάρια
λαμβάνωσιν, ἢ γογγύζωσιν, ὅτι οὐδεὶς αὐτοῖς παρέχει οὐδέν,
56 σὺ δὲ χρῆσθαι παρελθὼν οἷς ἔμαθες; Οὐ γὰρ λογάριά ἐστι, τὰ
λείποντα νῦν· ἀλλὰ γέμει τὰ βιβλία τῶν Στωϊκῶν λογαρίων.
Τί οὖν τὸ λειπόν ἐστίν; Ὁ χρησόμενος, ὁ ἔργῳ μαρτυρήσῃ
57 τοῖς λόγοις. Τοῦτό μοι τὸ πρόσωπον ἀνάλαβε, ἵνα μηκέτι
παλαιοῖς ἐν τῇ σχολῇ παραδείγμασι χρώμεθα· ἀλλὰ ἔχωμέν τι
58 καὶ καθ' ἡμᾶς παράδειγμα. Ταῦτα οὖν τίνος ἐστὶ θεωρεῖν;
Τοῦ σχολάζοντος. Ἔστι γὰρ φιλοθέωρον ζῶον ὁ ἀνθρώπος.
59 Ἄλλ' αἰσχρὸν ἐστὶ θεωρεῖν ταῦτα οὕτως, ὡς οἱ δραπέται. Ἄλλ'
ἀπερισπᾶστως καθῆσθαι, καὶ ἀκούειν, νῦν μὲν τραγωδοῦ, νῦν
δὲ κιθαρῳδοῦ· οὐχ ὡς ἐκεῖνοι ποιοῦσι. Ἄμα μὲν ἐπέστη, καὶ
ἐπήνεσε τὸν τραγωδὸν, ἄμα δὲ περιεβλέψατο· εἶτα ἂν τις

φθέγγεται Κύριον, εὐθύς σεσόβηται, ταράσσονται. Αἰσχρόν 60
 ἐστίν, οὕτω καὶ τοὺς φιλοσόφους θεωρεῖν τὰ ἔργα τῆς φύσεως.
 Τί γάρ ἐστι Κύριος; Ἄνθρωπος ἀνθρώπου κύριος οὐκ ἔστι,
 ἀλλὰ θάνατος καὶ ζωὴ, καὶ ἡδονὴ καὶ πόνος. Ἐπεὶ χωρὶς τού- 61
 των ἄγαγέ μοι τὸν Καίσαρα, καὶ ὄψει πῶς εὐσταθῶ · ὅταν δὲ
 μετὰ τούτων ἔλθῃ, βροντῶν καὶ ἀστράπτων, ἐγὼ δὲ ταῦτα
 φοβῶμαι, τί ἄλλο, ἢ ἐπέγνωκα τὸν κύριον, ὡς ὁ δραπέτης;
 μέχρι δ' ἂν οὐ τινα ἀνοχὴν ἀπὸ τούτων ἔχω, ὡς δραπέτης 62
 ἐφίσταται θεάτρῳ; οὕτω καὶ γὰρ · λούομαι, πίνω, ἄθω · πάντα
 δὲ μετὰ φόβου καὶ ταλαιπωρίας. Ἐὰν δ' ἑμαυτὸν ἀπολύσω τῶν 63
 δεσποτῶν, τοῦτ' ἐστὶν ἐκείνων δι' ἃ οἱ δεσπότηαι εἰσὶ φοβεροὶ,
 ποῖον ἔτι πράγμα ἔχω; ποῖον ἔτι κύριον;

Τί οὖν; κηρύσσειν δεῖ ταῦτα πρὸς πάντας; Οὐ, ἀλλὰ τοῖς 64
 ἰδιώταις συμπεριφέρεσθαι, καὶ λέγειν · Οὗτος, ὁ αὐτῷ ἀγαθὸν
 οἶεται, τοῦτο καὶ μοὶ συμβουλεύει · συγγινώσκω αὐτῷ. Καὶ γὰρ 65
 Σωκράτης συνεγίνωσκε τῷ ἐπὶ τῆς φυλακῆς, κλάοντι ὅτε ἔμελλε
 πίνειν τὸ φάρμακον, καὶ λέγει, Ὡς γενναίως ἡμᾶς ἀποδε-
 δάκρυκε. Μὴ τι οὖν ἐκείνῳ λέγει, ὅτι διὰ τοῦτο τὰς γυναῖκας 66
 ἀπελύσαμεν; ἀλλὰ τοῖς γνωρίμοις, τοῖς δυναμένοις αὐτὰ
 ἀκοῦσαι · ἐκείνῳ δὲ συμπεριφέρεται, ὡς παιδίῳ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Λ'.

Τί δεῖ πρόχειρον ἔχειν ἐν ταῖς περιστάσεσιν.

ὍΤΑΝ εἰσῆς πρὸς τινα τῶν ὑπερεχόντων, μέμνησο, ὅτι καὶ
 ἄλλος ἄνωθεν βλέπει τὰ γινόμενα, καὶ ὅτι ἐκείνῳ σε δεῖ μᾶλλον
 ἀρέσκειν, ἢ τούτῳ. Ἐκεῖνος οὖν σου πυνθάνεται · Φυγὴν καὶ 2
 φυλακὴν, καὶ δεσμὰ, καὶ θάνατον, καὶ ἀδοξίαν, τί ἔλεγες ἐν
 τῇ σχολῇ; Ἐγὼ; ἀδιάφορα. Νῦν οὖν τίνα αὐτὰ λέγεις; μὴ τι 3

ἐκεῖνα ἡλλάγη; Οὐ. Σὺ οὖν ἡλλάγῃς; Οὐ. Λέγε οὖν, τίνα ἐστὶν
 ἀδιάφορα; Τὰ ἀπροαίρετα. Λέγε καὶ τὰ ἐξῆς, Τὰ ἀπροαίρετα,
 4 οὐδὲν πρὸς ἐμέ. Λέγε καὶ, τὰ ἀγαθὰ τίνα ὑμῖν ἐδόκει; Προαί-
 ρεσις οἷα δεῖ, καὶ χρῆσις φαντασιῶν. Τέλος δὲ τί; Τὸ σοὶ ἀκο-
 5 λουθεῖν. Ταῦτά καὶ νῦν λέγεις; Ταῦτά καὶ νῦν λέγω. Ἄπιθι
 λοιπὸν ἔσω, θάρρῶν, καὶ μεμνημένος τούτων· καὶ ὄψει, τί
 6 ἐστὶ νέος μεμελετηκῶς ἃ δεῖ ἐν ἀνθρώποις ἀμελετήτοις. Ἐγὼ
 μὲν, νῆ τοὺς Θεοὺς, φαντάζομαι, ὅτι πείσῃ τὸ τοιοῦτον· Τί
 οὕτω μεγάλα καὶ πολλὰ παρασκευαζόμεθα πρὸς τὸ μηδέν;
 7 τοῦτο ἦν ἡ ἐξουσία; τοῦτο τὰ πρόθυρα; οἱ καιτωνῆται; οἱ ἐπὶ
 τῆς μαχαίρας; τούτων ἕνεκα τοὺς πολλοὺς λόγους ἤκουον;
 ταῦτα οὐδὲν ἦν· ἐγὼ δ' ὡς πρὸς μεγάλα παρεσκευαζόμεν.

ΑΡΡΙΑΝΟΥ

ΤΩΝ

ΕΠΙΚΤΗΤΟΥ ΔΙΑ ΤΡΙΒΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Ὅτι οὐ μάχεται τὸ θάρρειν τῷ εὐλαβεῖσθαι.

ΠΑΡΑΔΟΞΟΝ μὲν τυχὸν φαίνεταιί τισι, τὸ ἀξιούμενον ὑπὸ τῶν φιλοσόφων · ὁμῶς δὲ σκεψώμεθα κατὰ δύναμιν, εἰ ἀληθές ἐστι τόδε · ἢ ἅμα μὲν εὐλαβῶς, ἅμα δὲ θάρρουντως πάντα ποιεῖν. Ἐναντίον γὰρ πως δοκεῖ τῷ θάρραλέῳ τὸ εὐλαβές · τὰ 2 δ' ἐναντία οὐδαμῶς συνυπάρχει. Τὸ δὲ φαινόμενον πολλοῖς ἐν 3 τῷ τόπῳ παράδοξον, δοκεῖ μοι τοιούτου τινὸς ἔχεσθαι · εἰ μὲν γὰρ πρὸς τὰ αὐτὰ ἠξιούμεν χρῆσθαι τῇ τ' εὐλαβείᾳ καὶ τῷ θάρρει, δικαίως ἂν ἡμᾶς ἠτιῶντο, ὡς τὰ ἀσύνακτα συνάγοντας. Νῦν δὲ, τί δεινὸν ἔχει τὸ λεγόμενον; εἰ γὰρ ὑγιῆ ταῦτ' ἐστὶ, 4 τὰ πολλάκις μὲν εἰρημένα, πολλάκις δὲ ἀποδεδειγμένα, ὅτι ἡ οὐσία τοῦ ἀγαθοῦ ἐστὶν ἐν χρήσει φαντασιῶν, καὶ τοῦ κακοῦ ὡσαύτως, τὰ δ' ἀπροαίρετα οὔτε τὴν τοῦ κακοῦ δέχεται φύσιν, οὔτε τὴν τοῦ ἀγαθοῦ · τί παράδοξον ἀξιοῦσιν οἱ φιλόσοφοι, εἰ 5

- λέγουσιν, ὅπου μὲν τὰ ἀπροαίρετα, ἐκεῖ τὸ θάρος ἔστω σοι ·
 6 ὅπου δὲ τὰ προαιρετικά, ἐκεῖ ἡ εὐλάβεια; Εἰ γὰρ ἐν κακῇ
 προαιρέσει τὸ κακὸν, πρὸς μόνα ταῦτα χρῆσθαι ἄξιον τῆ
 εὐλαβείᾳ. Εἰ δὲ τὰ ἀπροαίρετα, καὶ μὴ ἐφ' ἡμῖν, οὐδὲν πρὸς
 7 ἡμᾶς · πρὸς ταῦτα τῷ θάρσει χρητέον. Καὶ οὕτως ἅμα μὲν
 εὐλαβεῖς, ἅμα δὲ θάρραλέοι ἐσόμεθα · καὶ, νῆ Δία, διὰ
 τὴν εὐλάβειαν θάρραλέοι. Διὰ γὰρ τὸ εὐλαβεῖσθαι τὰ ὄντως
 κακὰ, συμβήσεται θάρρειν ἡμῖν πρὸς τὰ μὴ οὕτως ἔχοντα.
- 8 Λοιπὸν ἡμεῖς τὸ τῶν ἐλάφων πάσχομεν · ὅτε φοβοῦνται φεύ-
 γουσαι αἱ ἔλαφοι τὰ πτερὰ, ποῦ τρέπονται; καὶ πρὸς τίνα
 ἀναχωροῦσιν ὡς ἀσφαλῆ; Πρὸς τὰ δίκτυα · καὶ οὕτως ἀπόλλυν-
 9 ται ἐναλλάξασαι τὰ φοβερά καὶ τὰ θάρραλέα. Οὕτω καὶ ἡμεῖς,
 ποῦ χρώμεθα τῷ φόβῳ; Πρὸς τὰ ἀπροαίρετα. Ἐν τίσι πάλιν
 θάρροῦντες ἀναστρεφόμεθα, ὡς οὐδενὸς ὄντος δεινοῦ; Ἐν τοῖς
 10 προαιρετικοῖς. Ἐξαπατηθῆναι οὖν, ἢ προπεσεῖν, ἢ ἀναίσχυντόν
 τι ποιῆσαι, ἢ μετ' ἐπιθυμίας αἰσχροῦς ὀρεχθῆναι τινος, οὐδὲν
 διαφέρει ἡμῖν, ἂν μόνον ἐν τοῖς ἀπροαιρέτοις εὐστοχῶμεν.
 Ὅπου δὲ θάνατος, ἢ φυγή, ἢ πόνος, ἢ ἀδοξία · ἐκεῖ τὸ ἀνα-
 11 χωρητικὸν, ἐκεῖ τὸ σεσοθημένον. Τοιγαροῦν, ὥσπερ εἰκὸς
 τοὺς περὶ τὰ μέγιστα διαμαρτάνοντας, τὸ μὲν φύσει θάρρα-
 λέον, θρασὺ κατασκευάζομεν, ἀπονεννημένον, ἰταμόν, ἀναί-
 σχυντον · τὸ δ' εὐλαβὲς φύσει καὶ αἰδήμον, δειλὸν καὶ ταπει-
 12 νόν, φόβων καὶ ταραχῶν μεστόν. Ἄν γὰρ τις ἐκεῖ μεταθῆ τὸ
 εὐλαβὲς, ὅπου προαίρεσις καὶ ἔργα προαιρέσεως, εὐθύς, ἅμα
 τῷ θελεῖν εὐλαβεῖσθαι, καὶ ἐφ' αὐτῷ κειμένην ἔξει τὴν ἔκκλισιν ·
 ἂν δ' ὅπου τὰ μὴ ἐφ' ἡμῖν ἔστι, καὶ ἀπροαίρετα, πρὸς τὰ
 ἐπ' ἄλλοις ὄντα τὴν ἔκκλισιν ἔχων, ἀναγκαίως φοβήσεται;
 13 ἀκαταστατήσει, ταραχθήσεται. Οὐ γὰρ θάνατος, ἢ πόνος,
 φοβερόν · ἀλλὰ τὸ φοβεῖσθαι πόνον, ἢ θάνατον. Διὰ τοῦτο
 ἐπαινοῦμεν τὸν εἰπόντα, ὅτι

Οὐ κατθανεῖν γὰρ δεινόν, ἀλλ' αἰσχροῶς θανεῖν.

Ἐδει οὖν πρὸς μὲν τὸν θάνατον τὸ θάρσος ἐστράφθαι, 14
πρὸς δὲ τὸν φόβον τοῦ θανάτου τὴν εὐλάβειαν. Νῦν δὲ τὸ
ἐναντίον, πρὸς μὲν τὸν θάνατον, τὴν φυγὴν· πρὸς δὲ τὸ περὶ
αὐτοῦ δόγμα, τὴν ἀνεπιστρεψίαν, καὶ τὸ ἀφειδές, καὶ τὸ
ἀδιαφορητικόν. Ταῦτα δ' ὁ Σωκράτης, κλωῶς ποιῶν, μορ- 15
μολύκεια ἐκάλει. Ὡς γὰρ τοῖς παιδίοις τὰ προσωπεῖα φαίνεται
δεινὰ καὶ φοβερά δι' ἀπειρίαν· τοιοῦτόν τι καὶ ἡμεῖς πάσχο-
μεν πρὸς τὰ πράγματα, δι' οὐδὲν ἄλλο, ἢ ὡσπερ καὶ τὰ παιδιά
πρὸς τὰς μορμολυκείας. Τί γὰρ ἐστὶ παιδίον; Ἄγνοια. Τί ἐστὶ 16
παιδίον; Ἀμαθία. Ἐπεὶ ὅπου οἶδε κάκεινα, οὐδὲν ἡμῶν ἔλαττον
ἔχει. Θάνατος τί ἐστὶ; Μορμολύκειον. Στρέψας αὐτὸ, κατά- 17
μαθε. Ἴδου πῶς οὐ δάκνει. Τὸ σωματίον δεῖ χωρισθῆναι τοῦ πνευ-
ματίου, ὡς πρότερον ἐλεχώριστο, ἢ νῦν, ἢ ὕστερον. Τί οὖν
ἀγανακτεῖς, εἰ νῦν; εἰ γὰρ μὴ νῦν, ὕστερον. Διὰ τί; Ἴνα ἢ 18
περίοδος ἀνύηται τοῦ κόσμου· χρειάν γὰρ ἔχει, τῶν μὲν ἐνι-
σταμένων, τῶν δὲ μελλόντων, τῶν δ' ἠνυσμένων. Πόνος τί
ἐστὶ; Μορμολύκειον. Στρέψον αὐτὸ, καὶ κατάμαθε. Τραχέως 19
κινεῖται τὸ σαρκίδιον, εἴτα πάλιν λείως. Ἄν σοι μὴ λυσιτελῆ, ἢ
θύρα ἠνοικταί· ἂν λυσιτελῆ, φέρε. Πρὸς πάντα γὰρ ἠνοῖχθαι 20
χρὴ τὴν θύραν· καὶ πρᾶγμα οὐκ ἔχομεν.

Τίς οὖν τούτων τῶν δογμάτων καρπός; Ὅνπερ δεῖ κάλλιστόν 21
εἶναι, καὶ πρεπωδέστατον τοῖς τῷ ὄντι πεπαιδευμένοις·
ἀταραξία, ἀφοβία, ἐλευθερία. Οὐ γὰρ τοῖς πολλοῖς περὶ τούτων 22
πιστευτέον, οἳ λέγουσι μόνοις ἐξεῖναι παιδεύεσθαι τοῖς ἐλευ-
θέροις· ἀλλὰ τοῖς φιλοσόφοις μᾶλλον, οἳ λέγουσι μόνοις τοὺς
παιδευθέντας ἐλευθέρους εἶναι. Πῶς τοῦτο; Οὕτω. Νῦν ἄλλο 23
τι ἐστὶν ἐλευθερία, ἢ τὸ ἐξεῖναι, ὡς βουλόμεθα, διεξάγειν;
Οὐδέν. Λέγετε δὴ μοι, ὦ ἄνθρωποι, βούλεσθε ζῆν ἀμαρτάνου-

- 24 *τες; Οὐ βουλόμεθα. Οὐδείς τοίνυν ἀμαρτάνων, ἐλεύθερός ἐστι· Βούλεσθε ζῆν φοβούμενοι; βούλεσθε λυπούμενοι; βούλεσθε ταρασσόμενοι; Οὐδαμῶς. Οὐδείς ἄρα οὔτε φοβούμενος, οὔτε λυπούμενος, οὔτε ταρασσόμενος, ἐλεύθερός ἐστιν · ὅστις δ' ἀπήλλακται λυπῶν καὶ φόβων καὶ ταραχῶν, οὗτος τῇ αὐτῇ*
- 25 *ὁδῷ καὶ τοῦ δουλεύειν ἀπήλλακται. Πῶς οὖν ἔτι ὑμῖν πιστεύσομεν, ὧ φίλτατοι νομοθέται; οὐκ ἐπιτρέπομεν παιδεύεσθαι, εἰ μὴ τοῖς ἐλευθέροις; οἱ φιλόσοφοι γὰρ λέγουσιν, ὅτι οὐκ ἐπιτρέπομεν ἐλευθέρους εἶναι, εἰ μὴ τοῖς πεπαιδευμένοις · τοῦτό*
- 26 *ἔστιν, ὁ Θεὸς οὐκ ἐπιτρέπει. Ὄταν οὖν στρέψῃ τις ἐπὶ στρατηγοῦ τὸν αὐτοῦ δούλον, οὐδὲν ἐποίησεν; Ἐποίησε. Τί; Ἐστρεψε τὸν αὐτοῦ δούλον ἐπὶ στρατηγοῦ. Ἄλλο οὐδέν; Ναί · καὶ*
- 27 *εἰκοστὴν αὐτοῦ δοῦναι ὀφείλει. Τί οὖν; ὁ ταῦτα παθὼν, οὐ*
- 28 *γέγονεν ἐλεύθερος; Οὐ μᾶλλον, ἢ ἀτάραχος. Ἐπεὶ σὺ, ὁ ἄλλους στρέφειν δυνάμενος, οὐδένα ἔχεις κύριον; οὐκ ἀργύριον; οὐ κοράσιον; οὐ παιδάριον; οὐ τύραννον; οὐ φίλον τινὰ τοῦ τυράννου; Τί οὖν τρέμεις, ἐπὶ τινα τοιαύτην ἀπιὼν περιζῆσαι;*
- 29 *Διὰ τοῦτο λέγω πολλάκις, ταῦτα μελετᾶτε, καὶ ταῦτα πρόχειρα ἔχετε, πρὸς τίνα δεῖ τεθάρρηκέναι, καὶ πρὸς τίνα εὐλαδῶς διακεῖσθαι · ὅτι πρὸς τὰ ἀπροαίρετα θάρρειν, εὐλα-*
- 30 *βεῖσθαι τὰ προαιρετικά. Ἄλλ' οὐκ ἀνέγνω σοι; οὐδ' ἔγνωσ τί*
- 31 *ποιῶ; Ἐν τίνι; Ἐν λεξειδίοις. ἔχε σου τὰ λεξείδια. Δεῖξον πῶς ἔχεις πρὸς ὄρεξιν καὶ ἐκκλισιν · εἰ μὴ ἀποτυγχάνεις ὧν θέλεις, εἰ μὴ περιπίπτεις οἷς οὐ θέλεις. Ἐκεῖνα δὲ τὰ περιόδια, ἂν νοῦν*
- 32 *ἔχῃς, ἄρας πού ποτε ἀπαλείψεις. Τί οὖν; Σωκράτης οὐκ ἔγραφε; Καὶ τίς τοσαῦτα; Ἄλλὰ πῶς; Ἐπεὶ μὴ ἐδύνατο ἔχειν ἀεὶ ἐλέγχοντα αὐτοῦ τὰ δόγματα, ἢ ἐλεγχθησόμενον ἐν τῷ μέρει, αὐτὸς ἑαυτὸν ἤλεγχε καὶ ἐξήταζε· καὶ ἀεὶ μίαν γέ τινα πρόληψιν*
- 33 *ἐγύμναζε χρηστικῶς. Ταῦτα γράφει φιλόσοφος· λεξείδια δὲ * καὶ ἡ ὁδός, ἣν λέγω *, ἄλλοις ἀφήσι, τοῖς ἀναισθητοῖς, ἢ τοῖς*

μακαρίαις, τοῖς σχολῆν ἄγουσιν ὑπὸ ἀταραξίας, ἢ τοῖς μηδὲν τῶν ἐξῆς ὑπολογιζομένοις διὰ μωρίαν.

Καὶ νῦν, καιροῦ καλοῦντος, ἐκεῖνα δείξεις ἐπελθὼν, καὶ 34 ἀναγνώσῃ, καὶ ἐμπερπερεύσῃ; Ἴδου πῶς διαλόγους συντίθημι. Μὴ, ἄνθρωπε· ἀλλ' ἐκεῖνα μᾶλλον· Ἴδου πῶς ὀρεγόμενος οὐκ 35 ἀποτυγχάνω. Ἴδου πῶς ἐκκλίνων οὐ περιπίπτω. Φέρε θάνατον, καὶ γνώσῃ. Φέρε πόνους, φέρε δεσμωτήριον, φέρε ἀδοξίαν, φέρε καταδίκην. Αὕτη ἐπίδειξις νέου ἐκ σχολῆς ἐληλυθότος. 36 Τᾶλλα δ' ἄλλοις ἄφες· μηδὲ φωνήν τις ἀκούσῃ σου περὶ αὐτῶν ποτε· μηδ' ἂν ἐπαινέσῃ τις ἐπ' αὐτοῖς, ἀνέχου· δοξὸν δὲ μηδεὶς εἶναι, καὶ εἰδέναι μηδέν. Μόνον τοῦτο εἰδῶς φαίνου, πῶς 37 μὴτ' ἀποτύχῃ ποτέ, μήτε περιπέσῃς. Ἄλλοι μελετάτωσαν 38 δίκας, ἄλλοι προβλήματα, ἄλλοι συλλογισμούς· σὺ ἀποθνήσκεις, σὺ δεδέσθαι, σὺ σρεβλοῦσθαι, σὺ ἐξορίζεσθαι. Πάντα 39 ταῦτα θάρρουντως, πεποιθότως τῷ κεκληκότι σε ἐπ' αὐτὰ, τῷ ἄξιον τῆς χώρας ταύτης κεκρικότι, ἐν ἧ καταταχθεὶς, ἐπιδείξεις τίνα δύναται λογικὸν ἡγεμονικόν, πρὸς τὰς ἀπροαιρέτους δυνάμεις ἀντιταξάμενον. Καὶ οὕτω τὸ παράδοξον ἐκεῖνο οὐκέτι οὐτ' 40 ἀδύνατον φανεῖται, οὔτε παράδοξον, ὅτι ἅμα μὲν εὐλαβεῖσθαι δεῖ, ἅμα δὲ θάρρεῖν· πρὸς μὲν τὰ ἀπροαίρετα θάρρεῖν, ἐν δὲ τοῖς προαιρετικοῖς εὐλαβεῖσθαι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ β'.

Περὶ Ἀταραξίας.

ὍΡΑ σὺ, ὁ ἀπιὼν ἐπὶ τὴν δίκην, τί θέλεις τηρῆσαι, καὶ ποῦ θέλεις ἀνῆσαι. Εἰ γὰρ προαίρεσιν θέλεις τηρῆσαι κατὰ 2 φύσιν ἔχουσαν, πᾶσά σοι ἀσφάλεια, πᾶσά σοι εὐμάρεια, πρᾶγμα οὐκ ἔχεις. Τὰ γὰρ ἐπὶ σοί, αὐτεξούσια καὶ φύσει 3

- ἐλεύθερα, θέλων τηρῆσαι, καὶ τούτοις ἀρκούμενος, τίνος
 4 ἔτι ἐπιστρέφη; Τίς γὰρ αὐτῶν κύριος; Τίς αὐτὰ δύναται
 ἀφελῆσθαι; Εἰ θέλεις αἰδήμων εἶναι, καὶ πιστὸς, τίς οὐκ
 ἐάσει σε; Εἰ θέλεις μὴ κωλύεσθαι, μηδ' ἀναγκάζεσθαι, τίς σε
 ἀναγκάσει ὀρέγεσθαι ὧν οὐ δοκεῖ σοι; τίς ἐκκλίνειν ἅ μὴ
 5 φαίνεται σοι; Ἄλλὰ τί; Πράξει μὲν σοι τινὰ, ἃ δοκεῖ φοβερά
 εἶναι· ἵνα δὲ καὶ ἐκκλίνων αὐτὰ πάθῃς, πῶς δύναται ποιῆσαι;
 6 Ὅταν οὖν ἐπὶ σοὶ ἦ τὸ ὀρέγεσθαι καὶ ἐκκλίνειν, τίνος ἔτι ἐπι-
 7 στρέφη; Τοῦτό σοι προοίμιον, τοῦτο διήγησις, τοῦτο πίστις,
 τοῦτο νίκη, τοῦτο ἐπίλογος, τοῦτο εὐδοκίμησις.
- 8 Διὰ τοῦτο ὁ Σωκράτης πρὸς τὸν ὑπομιμνήσκοντα, ἵνα παρα-
 σκευάζεται πρὸς τὴν δίκην, ἔφη· Οὐ δοκῶ οὖν σοι ἅπαντι τῷ
 9 βίῳ πρὸς τοῦτο παρασκευάζεσθαι; Ποίαν παρασκευὴν; Τετή-
 ρηκα, φησὶ, τὸ ἐπ' ἐμοί. Πῶς οὖν; Οὐδέν οὐδέ ποτ' ἄδικον οὔτ'
 10 ἰδίᾳ οὔτε δημοσίᾳ ἔπραξα. Εἰ δὲ θέλεις καὶ τὰ ἐκτὸς τηρῆσαι,
 τὸ σωματίον, καὶ τὸ οὐσίδιον, καὶ τὸ ἀξιωματίον· λέγω σοι, ἤδη
 αὐτόθεν παρασκευάζου τὴν δυνατὴν παρασκευὴν πάσαν· καὶ
 λοιπὸν σκέπτου καὶ τὴν φύσιν τοῦ δικασοῦ, καὶ τὸν ἀντίδικον.
- 11 Εἰ γονάτων ἄψασθαι δεῖ, γονάτων ἄψαι· εἰ κλαῦσαι, κλαῦσον·
 12 εἰ οἰμῶξαι, οἰμῶξον. Ὅταν γὰρ ὑποθῆς τὰ σὰ τοῖς ἐκτὸς, δου-
 λευε τὸ λοιπὸν, καὶ μὴ ἀντισπῶ, καὶ ποτὲ μὲν θέλε δουλεύειν,
 13 ποτὲ δὲ μὴ θέλε· ἀλλ' ἀπλῶς, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας, ἢ ταῦτα
 ἢ ἐκεῖνα, ἢ ἐλεύθερος ἢ δούλος, ἢ πεπαιδευμένος ἢ ἀπαιδευτος,
 ἢ γενναῖος ἀλεκτρυῶν ἢ ἀγεννῆς, ἢ ὑπόμενε τυπτόμενος μέχρις
 ἂν ἀποθάνῃς, ἢ ἀπαγόρευσον εὐθύς· μὴ σοι γένοιτο πληγὰς
 14 πολλὰς λαβεῖν, καὶ ὕστερον ἀπαγορευῆσαι. Εἰ δ' αἰσχρὰ ταῦτα,
 αὐτόθεν ἤδη δέλε· ποῦ φύσις κακῶν καὶ ἀγαθῶν; οὐ καὶ ἀλή-
 15 θεια. Ὅπου ἀλήθεια, καὶ οὐ φύσις, ἐκεῖ τὸ εὐλαβές· ὅπου ἢ
 ἀλήθεια, ἐκεῖ τὸ θαρράλεον, ὅπου ἢ φύσις.

παρελθὼν ἂν ἔλεγεν, Ἐμέ δ' Ἄνυτος καὶ Μέλिटος ἀποκτεῖναι μὲν
 δύνανται, βλάψαι δὲ οὐ ; Οὕτω μωρὸς ἦν, ἵνα μὴ ἴδῃ ὅτι 16
 αὕτη ἡ ὁδὸς ἐνταῦθα οὐ φέρει, ἀλλ' ἄλλη; τί οὖν ἔστιν, ὅτι οὐκ
 ἔχει λόγον, καὶ προσερεθίζει ; Ὡς ὁ ἐμὸς Ἡράκλειτος, περὶ 17
 ἀγριδίου πραγμάτιον ἔχων ἐν Ρόδῳ, καὶ ἀποδείξας τοῖς δικα-
 σταῖς ὅτι δίκαια λέγει, ἐλθὼν ἐπὶ τὸν ἐπίλογον, ἔφη · ὅτι, Ἄλλ'
 οὔτε δεήσομαι ὑμῶν, οὔτ' ἐπισρέφομαι τί μέλλετε κρίνειν · ὑμεῖς
 τε μᾶλλον οἱ κρινόμενοι ἔσε; ἢ ἐγώ. Καὶ οὕτω κατέσρεψε τὸ
 πραγμάτιον. Τίς χρεία ; Μόνον μὴ δέου · μὴ προσίθει δ', ὅτι 18
 καὶ οὐ δέομαι. Εἴ μὴ τι καιρὸς ἔστιν ἐπίτηδες ἐρεθίσαι τοὺς
 δικαστὰς, ὡς Σωκράτει. Καὶ σὺ, εἰ τοιοῦτον ἐπίλογον παρα- 19
 σκευάζῃ, τί ἀναβαίνεις; τί ὑπακούεις; Εἴ γὰρ σταυρωθῆναι θέ- 20
 λεις, ἔκδεξαι, καὶ ἤξει ὁ σταυρὸς · εἴ δ' ὑπακοῦσαι λόγος
 αἰρεῖ καὶ πείσαι τό γε παρ' αὐτὸν, τὰ ἐξῆς τούτῳ ποιητέον,
 τηροῦντι μέντοι τὰ ἴδια.

· Ταύτη καὶ γελοῖόν ἐστι τὸ λέγειν, Ὑπόθου μοι. Τί σοι ὑπο- 21
 θῶμαι ; Ἄλλὰ, ποιήσόν μου τὴν διάνοιαν, ὅτι ἂν ἀποβαίνῃ,
 πρὸς τοῦτο ἀρμόσασθαι. Ἐπεὶ ἐκείνω γε ὁμοῖόν ἔστιν, οἷον εἰ 22
 ἀγράμματος λέγοι, Εἰπέ μοι τί γράψω, ὅταν μοι προβληθῇ τι
 ὄνομα. Ἄν γὰρ εἶπω, ὅτι Δίων · εἶτα παρελθὼν ἐκεῖνος αὐτῷ 23
 προβάλλῃ μὴ τὸ Δίωνος ὄνομα, ἀλλὰ τὸ Θέωνος · τί γένηται;
 τί γράψῃ ; Ἄλλ' εἰ μὲν μεμελέτηκας γράφειν, ἔχεις καὶ παρα- 24
 σκευάσασθαι πρὸς πάντα τὰ ὑπαγορευόμενα. Εἴ δὲ μὴ, τί σοι
 ἐγὼ νῦν ὑποθῶμαι ; ἂν γὰρ ἄλλο τι ὑπαγορεύῃ τὰ πράγματα,
 τί ἐρεῖς, ἢ τί πράξεις ; Τούτου οὖν τοῦ καθολικοῦ μέμνησο, καὶ 25
 ὑποθήκης οὐκ ἀπορήσεις. Ἐὰν δὲ πρὸς τὰ ἔξω χάσκης, ἀνάγκη
 σε ἄνω καὶ κάτω κυλίεσθαι, πρὸς τὸ βούλημα τοῦ κυρίου. Τίς 26
 δ' ἔστι κύριος ; Ὁ τῶν ὑπὸ σοῦ τινος σπουδαζομένων ἢ ἐκκλινο-
 μένων ἔχων τὴν ἐξουσίαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ γ'.

Πρὸς τοὺς συνιστάντας τινὰς τοῖς φιλοσόφοις.

ΚΑΛῶΣ ὁ Διογένης, πρὸς τὸν ἀξιοῦντα γράμματα παρ' αὐ-
 τοῦ λαβεῖν συσατικά, Ὅτι μὲν ἄνθρωπος, φησὶν, εἶ, καὶ ἰδὼν
 γινώσεται· εἰ δ' ἀγαθὸς ἢ κακὸς, εἰ μὲν ἔμπειρός ἐστι διαγνῶναι
 τοὺς ἀγαθοὺς καὶ κακοὺς, γινώσεται· εἰ δ' ἄπειρος, οὐδ' ἂν
 2 μυριάκις γράψω αὐτῷ. Ὅμοιον γάρ, ὥσπερ εἰ δραχμὴ συσα-
 θῆναί τι νῆξιον, ἵνα δοκιμασθῆ. Εἰ ἀργυρογνωμονικὸς ἐστὶ, γινώ-
 3 σεται· σὺ γὰρ σαυτὴν συστήσεις. Ἐδεῖ οὖν τοιοῦτόν τι ἔχειν
 ἡμᾶς καὶ ἐν τῷ βίῳ, οἷον ἐπ' ἀργυρίου, ἵν' εἰπεῖν δύνωμαι
 καθάπερ ὁ ἀργυρογνώμων λέγει, Φέρε ἦν θέλεις δραχμὴν, καὶ
 4 διαγνώσομαι. Ἄλλ' ἐπὶ συλλογισμῶν, Φέρε ὃν θέλεις, καὶ δια-
 κρινῶ σοι τὸν ἀναλυτικόν τε καὶ μὴ. Διατί; Οἶδα γὰρ ἀναλύειν
 συλλογισμούς. Ἐχω τὴν δύναμιν, ἣν ἔχειν δεῖ τὸν ἐπιγνωσικὸν
 5 τῶν περὶ συλλογισμοὺς κατορθούντων. Ἐπὶ δὲ τοῦ βίου τί ποιῶ;
 Νῦν μὲν λέγω ἀγαθόν, νῦν δὲ κακόν. Τί τὸ αἷτιον; τὸ ἐναντίον
 ἢ ἐπὶ τῶν συλλογισμῶν, ἀμαθία καὶ ἀπειρία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ δ'.

Πρὸς τὸν ἐπὶ μοιχείᾳ ποτὲ κατελημμένον.

ΛΕΓΟΝΤΟΣ αὐτοῦ, ὅτι ὁ ἄνθρωπος πρὸς πίστιν γέγονε, καὶ
 τοῦτο ὁ ἀνατρέπων ἀνατρέπει τὸ ἴδιον τοῦ ἀθρώπου· ἐπεισῆλθέ
 τις τῶν δοκούντων φιλολόγων, ὃς κατείληπτό ποτε μοιχὸς ἐν
 2 τῇ πόλει. Ὁ δ', Ἄλλ' ἂν, φησὶν, ἀφέντες τοῦτο τὸ πιστόν,
 πρὸς ὃ πεφύκαμεν, ἐπιβουλεύωμεν τῇ γυναικὶ τοῦ γείτονος, τί
 ποιῶμεν; Τί γὰρ ἄλλο, ἢ ἀπόλλυμεν καὶ ἀναιροῦμεν; τίνα;

τὸν πιστὸν, τὸν αἰδήμονα, τὸν ὄσιον. Ταῦτα μόνα; γεινιάσιν 3
 δ' οὐκ ἀναιροῦμεν; φιλίαν δ' οὐ; πόλιν δ' οὐ; εἰς τίνα δὲ χώραν
 αὐτοὺς κατατάσσομεν; Ὡς τίνι σοι χρῶμαι, ἄνθρωπε; Ὡς
 γείτονι; ὡς φίλῳ; Ποίῳ τινί; Ὡς πολίτῃ; Τί σοι πισεύσω;
 Εἶτα σκευάριον μὲν εἰ ἦς οὕτω σαπρὸν, ὥσε σοι πρὸς μηδὲν 4
 δύνασθαι χρῆσθαι, ἔξω ἂν ἐπὶ τὰς κοπρίας ἐρρίπτου, καὶ οὐδ'
 ἐκεῖθεν ἂν τίς σε ἀνηρεῖτο. Εἰ δ' ἄνθρωπος ὢν, οὐδεμίαν χώραν 5
 δύνασαι ἀποπληρῶσαι ἀνθρωπικὴν, τί σε ποιήσωμεν; Ἔσῳ γάρ,
 φίλου οὐ δύνασαι τόπον ἔχειν, δούλου δύνασαι; Καὶ τίς σοι
 πισεύσει; Οὐ θέλεις οὖν ριφῆναί που καὶ αὐτὸς ἐπὶ κοπρίαν,
 ὡς σκεῦος ἄχρηστον, ὡς κόπριον; Εἶτα ἐρεῖς, Οὐδεὶς μου 6
 ἐπιστρέφεται, ἀνθρώπου φιλολόγου; Κακὸς γὰρ εἶ, καὶ ἄχρη-
 στος. Οἶον εἰ οἱ σφήκες ἠγανάκτου, ὅτι οὐδεὶς αὐτῶν ἐπιστρέ-
 φεται, ἀλλὰ φεύγουσι πάντες, κἄν τις δύνηται, πλήξας κατέ-
 βαλε. Σὺ κέντρον ἔχεις τοιοῦτον, ὥσε ὃν ἂν πλήξης, εἰς 7
 πράγματα καὶ ὀδύνας ἐμβαλλεῖν. Τί σε θέλεις ποιήσωμεν;
 Οὐκ ἔχεις που τεθῆς.

Τί οὖν; οὐκ εἰσὶν αἱ γυναῖκες κοιναὶ φύσει; Καγὼ λέγω. 8
 Καὶ γὰρ τὸ χοιρίδιον κοινὸν τῶν κεκλημένων· ἀλλ' ὅταν μέρη
 γένηται, ἂν σοι φανῇ, ἀνάρπασον ἐλθὼν τὸ τοῦ παρακειμένου
 μέρος, ἢ λάθρα κλέψον, ἢ παρακαθεῖς τὴν χειρὰ λίχνευε, κἄν
 μὴ δύνῃ τοῦ κρέως ἀποσπᾶσαι, λίπαινε τοὺς δακτύλους, καὶ
 περιλείχε. Καλὸς συμπότης, καὶ σύνδειπνος Σωκρατικός. Ἄγε, 9
 τὸ δὲ θέατρον οὐκ ἔστι κοινὸν τῶν πολιτῶν; Ὅταν οὖν καθίσωσιν,
 ἐλθὼν, ἂν σοι φανῇ, ἐκβαλέ τινα αὐτῶν. Οὕτω καὶ αἱ γυναῖκες 10
 φύσει κοιναί. Ὅταν δ' ὁ νομοθέτης, ὡς ἐσιάτωρ, διέλη αὐτάς,
 οὐ θέλεις καὶ αὐτὸς ἴδιον μέρος ζητεῖν, ἀλλὰ τὸ ἀλλότριον ὑφαρ-
 πάζεις καὶ λιχνεύεις; Ἀλλὰ καὶ φιλόλογός εἰμι, καὶ Ἀρχέδημον 11
 νοῶ. Ἀρχέδημον τοίνυν νοῶν, μοιχὸς ἴσθι, καὶ ἄπιστος, καὶ ἀντι-
 ἀνθρώπου λύκος, ἢ πίθηκος. Τί γὰρ διαφέρει;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ έ.

Πῶς συνυπάρχει μεγαλοφροσύνη καὶ ἐπιμέλεια.

Αἱ ὕλαι ἀδιάφοροι · ἡ δὲ χρῆσις αὐτῶν οὐκ ἀδιάφορος. Πῶς
 2 οὖν τηρήσει τις ἅμα μὲν τὸ εὐσαθὲς καὶ ἀτάραχον, ἅμα δὲ τὸ
 ἐπιμελὲς, καὶ μὴ εἰκαῖον, μηδ' ἐπισεσυρμένον; Ἄν μιμηται
 3 τοὺς κυβεύοντας. Αἱ ψῆφοι ἀδιάφοροι, οἱ κύβοι ἀδιάφοροι. Πό-
 θεν οἶδα τί μέλλει πίπτειν; Τῷ πεσόντι δ' ἐπιμελῶς καὶ τεχνι-
 4 κῶς χρῆσθαι, τοῦτο ἤδη ἐμὸν ἔργον ἐστίν. Οὕτω τοίνυν τὸ
 προηγούμενον καὶ ἐπὶ τοῦ βίου ἔργον ἐκείνο · διέλε τὰ πράγ-
 5 μαισις ἐπ' ἐμοί. Ποῦ ζητήσω τὸ ἀγαθόν, καὶ τὸ κακόν; Ἔσω
 ἐν τοῖς ἐμοῖς. Ἐν δὲ τοῖς ἀλλοτρίοις μηδέποτε μήτ' ἀγαθὸν ὀνο-
 μάσης, μήτε κακόν, μήτ' ὠφέλειαν, μήτε βλάβην, μήτ' ἄλλο
 τι τῶν τοιούτων.
 6 Τί οὖν; ἀμελῶς τούτοις χρηστέον; Οὐδαμῶς. Τοῦτο γὰρ
 πάλιν τῇ προαιρέσει κακόν ἐστίν, καὶ ταύτη παρὰ τὴν φύσιν.
 7 Ἄλλ' ἅμα μὲν ἐπιμελῶς, ὅτι ἡ χρῆσις οὐκ ἀδιάφορον · ἅμα δ'
 8 εὐσαθῶς καὶ ἀταράχως, ὅτι ἡ ὕλη οὐ διαφέρουσα. Ὅπου γὰρ
 τὸ διάφορον, ἐκεῖ οὔτε κωλύσαι μέ τις δύναται, οὔτ' ἀναγκάσαι.
 Ὅπου κωλυτὸς καὶ ἀναγκαστὸς εἶμι, ἐκείνων ἡ μὲν τευξίς οὐκ
 ἐπ' ἐμοί, οὐδ' ἀγαθόν ἢ κακόν · ἡ χρῆσις δ' ἢ κακόν, ἢ ἀγα-
 9 θόν, ἀλλ' ἐπ' ἐμοί. Δύσκολον δὲ μίξαι καὶ συναγαγεῖν ταῦτα,
 ἐπιμέλειαν τοῦ προσπεπονηθότος ταῖς ὕλαις, καὶ εὐσάθειαν τοῦ
 ἀνεπισρεπτοῦντος · πλὴν οὐκ ἀδύνατον. Εἰ δὲ μὴ, ἀδύνατον τὸ
 10 εὐδαιμονῆσαι. Ἄλλ' οἶόν τι ἐπὶ τοῦ πλοῦ ποιούμεν. Τί μοι δύ-
 ναται; Τὸ ἐκλέξασθαι τὸν κυβερνήτην, τοὺς ναύτας, τὴν ἡμέραν,
 11 τὸν καιρόν. Εἶτα χειμῶν ἐμπέπτωκε. Τί οὖν ἔτι μοι μέλει; τὰ

γὰρ ἐμὰ ἐκπεπλήρωται. Ἄλλου ἐστὶν ἡ ὑπόθεσις, τοῦ κυβερνήτου. Ἀλλὰ καὶ ἡ ναῦς καταδύεται. Τί οὖν ἔχω ποιῆσαι; Ὁ δύναμαι, 12 τοῦτο μόνον ποιῶ· μὴ φοβούμενος ἀποπνίγωμαι, οὐδὲ κεκραγῶς, οὐδ' ἐγκαλῶν τῷ Θεῷ, ἀλλ' εἰδῶς, ὅτι τὸ γενόμενον καὶ φθαρῆναι δεῖ. Οὐ γὰρ εἶμι αἰὼν, ἀλλ' ἄνθρωπος, μέρος τῶν 13 πάντων, ὡς ὦρα ἡμέρας· ἐνσηναί με δεῖ, ὡς τὴν ὥραν, καὶ παρελθεῖν, ὡς ὥραν. Τί οὖν μοι διαφέρει, πῶς παρέλθω; πό- 14 τερον πιγυεῖς ἢ πυρέξας; διὰ γὰρ τοιούτου τινὸς δεῖ παρελθεῖν με.

Τοῦτο ὄψει ποιοῦντας καὶ τοὺς σφαιρίζοντας ἐμπείρως. Οὐ- 15 δείς αὐτῶν διαφέρεται περὶ τοῦ ἀρπαστοῦ, ὡς περὶ ἀγαθοῦ ἢ κακοῦ· περὶ δὲ τοῦ βάλλειν καὶ δέχεσθαι. Λοιπὸν ἐν τούτῳ ἡ 16 εὐρυθμία, ἐν τούτῳ ἡ τέχνη, τὸ τάχος, ἡ εὐγνωμοσύνη· ἐν' ἐγὼ μὴδ' ἂν τὸν κόλπον ἐκτείνω, δύναμαι λαβεῖν αὐτό· ὁ δὲ, ἂν βάλω, λαμβάνει. Ἄν δὲ μετὰ ταραχῆς καὶ φόβου δεχώμεθα ἢ 17 βάλλωμεν αὐτό, ποῖα ἔτι παιδιὰ; ποῦ δὲ τις εὐσταθήσει; ποῦ δὲ τις τὸ ἐξῆς ὄψεται ἐν αὐτῇ; Ἀλλ' ὁ μὲν ἐρεῖ βάλε, μὴ βάλης· ὁ δὲ, μίαν ἔβαλες. Τοῦτο δὲ μάχη ἐστὶ, καὶ οὐ παιδιὰ.

Τοιγαροῦν Σωκράτης ἤδει σφαιρίζειν. Πῶς; Παίζειν ἐν τῷ 18 δικαστηρίῳ. Λέγε μοι, φησὶν, Ἄνυτε, πῶς με φῆς Θεὸν οὐ νομίζεις; Οἱ Δαίμονές σοι τίνες εἶναι δοκοῦσιν; οὐχὶ ἦται Θεῶν παῖδές εἰσιν, ἢ ἐξ ἀνθρώπων καὶ Θεῶν μεμιγμένοι τινές; Ὁμολογήσαντος δέ· Τίς οὖν σοι δοκεῖ δύνασθαι ἡμιόνους μὲν ἠγεῖσθαι 19 εἶναι, ὄνους δὲ μή; Ὡς ἀρπαστίῳ παίζων. Καὶ τί ἐκεῖ ἐν μέσῳ ἀρπάστιον; Τὸ ζῆν, τὸ δεδέσθαι, τὸ φυγαδευθῆναι, τὸ πιεῖν φάρμακον, τὸ γυναικὸς ἀφαιρεθῆναι, τὸ τέκνα ὀρφανὰ καταλιπεῖν. Ταῦτα ἦν ἐν μέσῳ οἷς ἔπαιζεν· ἀλλ' οὐδὲν ἥττον ἔπαιζε, 20 καὶ ἐσφαιρίζεν εὐρύθμως. Οὕτω καὶ ἡμεῖς, τὴν μὲν ἐπιμέλειαν σφαιριστικωτάτην, τὴν δὲ ἀδιαφορίαν ὡς ὑπὲρ ἀρπαστίου. Δεῖ 21 γὰρ πάντως περὶ τινα τῶν ἐκτὸς ὑλῶν φιλοτεχνεῖν, ἀλλ' οὐκ

- ἐκείνην ἀποδεχόμενον · ἀλλ' , οἷα ἂν ἦ ἐκείνη, τὴν περὶ αὐτὴν φιλοτεχνίαν ἐπιδεικνύοντα. Οὕτω καὶ ὁ ὑφάντης, οὐκ ἔρια ποιεῖ,
22 ἀλλ' , οἷα ἂν παραλάβῃ, περὶ αὐτὰ φιλοτεχνεῖ. Ἄλλος σοι δίδωσι τροφὰς καὶ κτῆσιν, καὶ αὐτὰ ταῦτα δύναται ἀφελῆσθαι, καὶ τὸ
23 σωματίον αὐτό. Σὺ λοιπὸν παραλαβὼν τὴν ὕλην, ἐργάζου. Εἶτα, ἂν ἐξέλθῃς μηδὲν παθὼν, οἱ μὲν ἄλλοι ἀπαντῶντές σοι συγχαρήσονται, ὅτι ἐσώθῃς · ὁ δ' εἰδὼς βλέπειν τὰ τοιαῦτα, ἂν μὲν ἴδῃ ὅτι εὐσχημόνως ἀνεστράφης ἐν τούτῳ, ἐπαινέσει καὶ συνησθῆσεται · ἂν δὲ δι' ἀσχημοσύνην τινὰ διασεσωσμένον, τὰ ἐναντία. Ὅπου γὰρ τὸ χαίρειν εὐλόγως, ἐκεῖ καὶ τὸ συγχαίρειν.
- 24** Πῶς οὖν λέγεται τῶν ἐκτός τινα κατὰ φύσιν, καὶ παρὰ φύσιν; Ὡσπερ ἂν εἰ ἀπόλυτοι ἦμεν. Τῷ γὰρ ποδὶ κατὰ φύσιν εἶναι ἐρῶ τὸ καθαρῶ εἶναι · ἀλλ' , ἂν αὐτὸν ὡς πόδα λάβῃς, καὶ ὡς μὴ ἀπόλυτον, καθήξει αὐτὸν καὶ εἰς πηλὸν ἐμβαίνειν, καὶ ἀκάνθας πατῆσαι, καὶ ἔστιν ὅτε ἀποκοπῆναι ὑπὲρ τοῦ ὄλου · εἰ δὲ μὴ, οὐκέτι ἐς ἰ πούς. Τοιοῦτόν τι καὶ ἐφ' ἡμῶν ὑπολαβεῖν δεῖ. Τί εἶ;
25 Ἄνθρωπος. Εἰ μὲν ὡς ἀπόλυτον σκοπεῖς, κατὰ φύσιν ἐς ἰ, ζῆσαι μέχρι γήρωσ, πλουτεῖν, ὑγιαίνειν. Εἰ δ' ὡς ἄνθρωπον σκοπεῖς, καὶ μέρος ὄλου τινός, δι' ἐκεῖνο τὸ ἔλον νῦν μὲν σοι νοσῆσαι καθήκει, νῦν δὲ πλεῦσαι, καὶ κινδυνεῦσαι, νῦν δ' ἀπορηθῆναι,
26 πρὸ ὥρας δ' ἔστιν ὅτε ἀποθανεῖν. Τί οὖν ἀγανακτεῖς; οὐκ οἶδας, ὅτι ὡς ἐκεῖνος οὐκέτι ἐς ἰ πούς, οὕτως οὐδὲ σὺ ἄνθρωπος; Τί γὰρ ἐς ἰ ἄνθρωπος; Μέρος πόλεως, πρώτης μὲν τῆς ἐκ Θεῶν καὶ ἀνθρώπων · μετὰ ταῦτα δὲ τῆς ὡς ἔγγιστα λεγομένης, ἣτις
27 ἐς ἰ μικρὸν τῆς ὄλης μίμημα. Νῦν οὖν ἐμὲ κρίνεσθαι; Νῦν οὖν ἄλλον πυρέσσειν; ἄλλον πλεῖν; ἄλλον ἀποθνήσκειν; ἄλλον
28 κατακεκρίσθαι; Ἀδύνατον γὰρ ἐν τοιοῦτῳ σώματι, ἐν τούτῳ τῷ περιέχοντι, τούτοις τοῖς συζῶσι, μὴ συμπίπτειν ἄλλοις ἄλλα
29 τοιαῦτα. Σὸν οὖν ἔργον, ἐλθόντα εἰπεῖν ἃ δεῖ, διαθέσθαι ταῦτα
30 ὡς ἐπιβάλλει. Εἶτα ἐκεῖνος λέγει, Κρινῶ σε ἀδικεῖν. Εὖ σοι γέ-

νοιτο. Ἐποίησα ἐγὼ τὸ ἐμόν· εἰ δὲ καὶ σὺ τὸ σὸν ἐποίησας, ὄψει αὐτός. Ἔστι γάρ τις κάκεινου κίνδυνος, μὴ σε λανθάνετω.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ς'.

Περὶ ἀδιαφορίας.

Τὸ συνημμένον ἀδιάφορον· ἡ κρίσις ἢ περὶ αὐτοῦ οὐκ ἀδιάφορος, ἀλλ' ἢ ἐπιστήμη, ἢ δόξα, ἢ ἀπάτη. Οὕτω τὸ ζῆν ἀδιάφορον, ἢ χρῆσις οὐκ ἀδιάφορος. Μήτ' οὖν, ὅταν 2 εἴπη τις ὑμῖν ἀδιαφορεῖν καὶ ταῦτα, ἀμελεῖς γίνεσθε· μήθ', ὅταν εἰς ἐπιμέλειάν τις ὑμᾶς παρακαλῇ, ταπεινοί, καὶ τὰς ὕλας τεθαυμακότες. Καλὸν δὲ τὸ εἰδέναι τὴν αὐτοῦ παρασκευὴν 3 καὶ δύναμιν, ἢ ἐν οἷς μὴ παρεσκευάσαι, ἡσυχίαν ἄγης· μήθ', ἀγανακτῆς, εἴ τινες ἄλλοι πλεῖόν σου ἔχουσιν ἐν ἐκείνοις. Καὶ 4 γὰρ σὺ ἐν συλλογισμοῖς πλεῖον ἀξιώσεις σεαυτὸν ἔχειν· καὶ ἀγανακτῶσιν ἐπὶ τούτῳ, παραμυθήσῃ αὐτούς· Ἐγὼ ἔμαθον, ὑμεῖς δ' οὐ. Οὕτω καὶ ὅπου τινὸς χρεία τριβῆς, μὴ ζήτηί τὸ 5 ἀπὸ τῆς χρείας περιγινόμενον· ἀλλ' ἐκείνου μὲν παραχώρει τοῖς περιτετριμμένοις, σοὶ δ' ἀρκείτω τὸ εὐσταθεῖν.

Ἄπελθε, καὶ ἄσπασαι τὸν δεῖνα. Πῶς; Οὐ ταπεινῶς. 6 Ἀλλ' ἐξεκλείσθην. Διὰ θυρίδος γὰρ οὐκ ἔμαθον εἰσέρχεσθαι· ὅταν δὲ κεκλεισμένην εὗρω τὴν θυραν, ἀνάγκη μ' ἢ ἀποχωρῆσαι, ἢ διὰ τῆς θυρίδος εἰσελθεῖν. Ἀλλὰ καὶ λάλησον αὐτῷ. 7 Λαλῶ. Τίνα τρόπον; Οὐ ταπεινῶς. Ἀλλ' οὐκ ἐπέτυχες. Μὴ γὰρ 8 σὸν τοῦτο τὰ ἔργον ἦν, ἀλλ' ἐκείνου. Τί οὖν ἀντιποιῆ τοῦ ἀλλοτρίου; αἰεὶ μέμνησα ὅτι σὸν, καὶ τί ἀλλότριον· καὶ οὐ ταραχθήσῃ. Διὰ τοῦτο καλῶς ὁ Χρῦσιππος λέγει, ὅτι, Μέχρις 9 αὖ ἀδηλά μοι ἦ τὰ ἐξῆς, αἰεὶ τῶν εὐφροστέρων ἔχομαι πρὸς τὸ

- τυγχάνειν τῶν κατὰ φύσιν· αὐτὸς γάρ μ' ὁ Θεὸς τοιούτων
 10 ἐκλεκτικὸν ἐποίησεν. Εἰ δέ γε ἤδειν, ὅτι νοσεῖν μοι καθείμαρ-
 ται νῦν, καὶ ὤρων ἂν ἐπ' αὐτό. Καὶ γὰρ ὁ πούς, εἰ φρένας
 εἶχεν, ὤρμα ἂν ἐπὶ τὸ πηλοῦσθαι.
- 11 Ἐπεὶ τοι τίνος ἔνεκα γίνονται σάχυνες; Οὐχ ἵνα καὶ ξηραν-
 θῶσιν; Ἀλλὰ ξηραίνονται μὲν, οὐχ ἵνα δὲ καὶ Φερισθῶσιν; οὐ
 12 γὰρ ἀπόλυτοι γίνονται. Εἰ οὖν αἴσθησιν εἶχον, εὐχεσθαι αὐτοὺς
 ἔδει, ἵνα μὴ Φερισθῶσι μηδέποτε; τοῦτο δὲ κατάρρα ἐστὶν ἐπὶ
 13 σταχύων, τὸ μηδέποτε Φερισθῆναι. Οὕτως ἰστέον, ὅτι καὶ ἐπ'
 ἀνθρώπων κατάρρα ἐστὶ, τὰ μὴ ἀποθανεῖν· ὅμοιον τῷ μὴ
 14 πεπαυθῆναι, μηδὲ Φερισθῆναι. Ἡμεῖς δ' ἐπειδὴ οἱ αὐτοὶ ἐσμεν,
 ἅμα μὲν οὐς δεῖ Φερισθῆναι, ἅμα δὲ καὶ αὐτῷ τούτῳ παρα-
 κολουθοῦντες ὅτι Φεριζόμεθα, διὰ τοῦτο ἀγανακτοῦμεν. Οὔτε
 γὰρ ἴσμεν τίνες ἐσμεν, οὔτε μεμελετήκαμεν τὰ ἀνθρώπινα, ὡς
 15 οἱ ἵππικοὶ τὰ ἵππικά. Ἀλλὰ Χρυσάντας μὲν παίειν μέλλων τὸν
 πολέμιον, ἐπειδὴ τῆς σάλπιγγος ἤκουσεν ἀνακαλούσης, ἀνέ-
 σχεν· οὕτω προὔργιαίτερον ἔδοξεν αὐτῷ, τὸ τοῦ στρατηγοῦ
 16 πρόσταγμα, ἢ τὸ ἴδιον ποιεῖν· ἡμῶν δ' οὐδεὶς θέλει, οὐδὲ
 τῆς ἀνάγκης καλούσης, εὐλύτως ὑπακοῦσαι αὐτῇ· ἀλλὰ κλάον-
 τες καὶ στένοντες πάσχομεν ἢ πάσχομεν, καὶ περιστάσεις
 17 αὐτὰ καλοῦντες. Ποίας περιστάσεις, ἄνθρωπε; Εἰ περιστάσεις
 λέγεις τὰ περιεσηκότα, πάντα περιστάσεις εἰσὶν· εἰ δ' ὡς δύσκολα
 18 καλεῖς, ποίαν δυσκολίαν ἔχει, τὸ γενόμενον φθαρῆναι; Τὸ δὲ
 φθεῖρον, ἢ μάχαιρά ἐστιν, ἢ τροχὸς, ἢ θάλασσα, ἢ κεραμὶς,
 ἢ τύραννος. Τί σοι μέλει, ποία ἐδῶ καταβῆς εἰς ἄδου; ἴσαι
 19 πᾶσαι εἰσιν. Εἰ δὲ θέλεις ἀκοῦσαι τάληθῆ, συντομωτέρα, ἣν
 πέμπει ὁ τύραννος. Οὐδέποτε οὐδεὶς τύραννος ἐξ ἡμετέρας
 ἔσφαξε· πυρετὸς δὲ καὶ ἐνιαυτῷ πολλάκις. Ψόφος ἐστὶ ταῦτα
 πάντα, καὶ κόμπος κενῶν ὀνομάτων.
- 20 Τῇ κεφαλῇ κινδυνεύω ἐπὶ Καίσαρος. Ἐγὼ δ' οὐ κινδυνεύω,

ὅς οἰκῶ ἐν Νικοπόλει, ὅπου σεισμοὶ τοσοῦτοι; Σὺ δ' αὐτὸς
ὅταν διαπλέης τὸν Ἀδρίαν, τίνι κινδυνεύεις, οὐ τῇ κεφαλῇ;
Ἄλλὰ καὶ τῇ ὑπολήψει κινδυνεύω. Τῇ σῆ; πῶς; τίς γάρ σε 21
ἀναγκάσαι δύναται ὑπολαβεῖν τι, ὧν οὐ θέλεις; Ἄλλὰ τῇ
ἀλλοτρίᾳ; Καὶ ποῖός ἐστι κίνδυνος σός, ἄλλους τὰ ψεύδη ὑπο-
λαβεῖν; Ἄλλ' ἐξορισθῆναι κινδυνεύω. Τί ἐστὶν ἐξορισθῆναι; 22
ἀλλαχοῦ εἶναι ἢ ἐν Ῥώμῃ; Ναί. τί οὖν, ἂν εἰς Γύαρα πεμφθῶ;
Ἄν σοι ποιῆ, ἀπελεύση. Εἰ δὲ μὴ, ἔχεις ποῦ ἀντὶ Γυάρων
ἀπέλθης, ὅπου κάκεινος ἐλεύσεται, ἂν τε θέλη, ἂν τε μὴ, ὁ
πέμπων σε εἰς Γύαρα. Τί λοιπὸν ὡς ἐπὶ μέγала ἀνέρχη; Μικρό- 23
τερά ἐστὶ τῆς παρασκευῆς· ἔν' εἶπη νέος εὐφυῆς, ὅτι, Οὐκ ἦν
τοσοῦτου, τοσοῦτων μὲν ἀκηκοέναι, τοσαῦτα δὲ γεγραφέναι,
τοσοῦτῳ δὲ χρόνῳ παρακεκαθικέναι γεροντίῳ οὐ πολλοῦ ἀξίῳ.
Μόνον ἐκείνης τῆς διαιρέσεως μέμνησο, καθ' ἣν διορίζεται τὰ 24
σά, καὶ τὰ οὐ σά· μή ποτ' ἀντιποιήσῃ τινὸς τῶν ἀλλοτρίων.
Βῆμα, καὶ φυλακῆ, τόπος ἐστὶν ἐκάτερον, ὁ μὲν ὑψηλός, ὁ δὲ 25
ταπεινός· ἢ προαίρεσις δ' ἴση, ἂν ἴσην αὐτὴν ἐν ἐκατέρῳ
φυλάξαι θέλῃς, δύναται φυλαχθῆναι. Καὶ τότε ἐσόμεθα ζηλω- 26
ταὶ Σωκράτους, ὅταν ἐν φυλακῇ δυνώμεθα παιᾶνας γράφειν.
Μέχρι δὲ νῦν, ὡς ἔχομεν, ὅρα εἰ ἠνεσχόμεθα ἂν ἐν τῇ φυλακῇ 27
ἄλλου τινὸς ἡμῖν λέγοντος, Θέλεις ἀναγνῶ σοι παιᾶνας; Τί
μοι πράγματα παρέχεις; οὐκ οἶδας τὰ ἔχοντά με κακά; ἐν
τούτοις γάρ μοι ἐστὶν; Ἐν τίσιν οὖν; Ἀποθνήσκειν μέλλω.
Ἄνθρωποι δ' ἄλλοι ἀθάνατοι ἔσονται;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ζ'.

Πῶς μαντευτέον.

ΔΙΑ τὸ ἀκαίρως μαντεύεσθαι, πολλὰ πολλοὶ καθήκοντα
 2 παρχλείπομεν. Τί γὰρ ὁ μάντις δύναται πλέον ἰδεῖν θανάτου,
 3 ἢ κινδύνου, ἢ νόσου, ἢ ὄλως τῶν τοιούτων; Ἄν οὖν δέη
 κινδυνεύσαι ὑπὲρ τοῦ φίλου, ἂν δὲ καὶ ἀποθανεῖν ὑπὲρ αὐτοῦ
 καθήκη, ποῦ μοι καιρὸς ἔτι μαντεύεσθαι; οὐκ ἔχω τὸν μάντιν
 ἔσω, τὸν εἰρηκότα μοι τὴν οὐσίαν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ;
 4 τὸν ἐξηγημένον τὰ σημεῖα ἀμφοτέρων; Τί οὖν ἔτι χρεῖαν ἔχω
 τῶν σπλάγγων, ἢ τῶν οἰωνῶν; ἀλλ' ἀνέχομαι λέγοντος
 5 ἐκείνου, Συμφέρι σοι; Τί γὰρ ἐσι συμφέρον, οἶδε; τί ἐστι
 ἀγαθὸν, οἶδε; μεμάθηκεν, ὡσπερ τὰ σημεῖα τῶν σπλάγγων,
 οὕτω σημεῖά τινα ἀγαθῶν καὶ κακῶν; εἰ γὰρ τούτων οἶδε
 σημεῖα, καὶ καλῶν καὶ αἰσχυρῶν οἶδε, καὶ δικαίων καὶ ἀδίκων.
 6 Ἄνθρωπε, σύ μοι λέγε, τί σημαίνεται, ζωὴ ἢ θάνατος, πενία
 ἢ πλοῦτος· πότερον δὲ συμφέρι ταῦτα, ἢ ἀσύμφορά ἐστι, οὐ
 7 σοῦ μέλλω πυθάνεσθαι. Διὰ τί ἐν γραμματικοῖς οὐ λέγεις·
 ἐνθάδ' οὖν, ὅπου πάντες ἄνθρωποι πλανώμεθα, καὶ πρὸς ἀλλή-
 8 λους μαχόμεθα; Διὰ τοῦτο ἡ γυνὴ καλῶς εἶπεν, ἡ πέμψαι
 θέλουσα τῇ Γρατίλλῃ ἐξωρισμένη τὸ πλοῖον τῶν ἐπιμηνίων,
 κατὰ τὸν εἰπόντα, ὅτι ἀφαιρήσεται αὐτὰ Δομιτιανός· Μᾶλλον
 θέλω, φησὶν, ἵν' ἐκεῖνος αὐτὰ ἀφέληται, ἢ ἐγὼ μὴ πέμψω.
 9 Τί οὖν ἡμᾶς ἐπὶ τὸ συνεχῶς μαντεύεσθαι ἄγει; Ἡ δειλία,
 τὸ φοβεῖσθαι τὰς ἐκβάσεις. Διὰ τοῦτο κολακεύομεν τοὺς μάν-
 τεις· Κληρονομήσω, Κύριε, τὸν πατέρα; Ἰδῶμεν· ἐπεκθυ-
 σάμεθα. Ναί, Κύριε, ὡς ἡ τύχη θέλει. Ἐπὶ εἶπε, Κληρονο-
 μήσεις· ὡς παρ' αὐτοῦ τὴν κληρονομίαν εἰληφότες, εὐχαρι-

στοῦμεν αὐτῷ. Διὰ τοῦτο κάκεινοι λοιπὸν ἐμπαίζουσιν ἡμῖν. Τί οὖν; Δεῖ δίχα ὀρέξεως ἔρχεσθαι, καὶ ἐκκλίσεως · ὡς ὁ 10 ὁδοιπόρος πυνθάνεται παρὰ τοῦ ἀπαντήσαντος, ποτέρα τῶν ὁδῶν φέρει · οὐκ ἔχων ὄρεξιν πρὸς τὸ τὴν δεξιάν μᾶλλον φέρειν ἢ τὴν ἀριστεράν. Οὐ γὰρ τούτων τινὰ ἀπελθεῖν θέλει, ἀλλὰ τὴν φέρουσαν. Οὕτως ἔδει καὶ ἐπὶ τὸν Θεὸν ἔρχεσθαι, ὡς ὁδηγόν · 11 ὡς τοῖς ὀφθαλμοῖς χρώμεθα, οὐ παρακαλοῦντες αὐτοὺς, ἵνα τοιαῦτα μᾶλλον ἡμῖν δεικνύωσιν, ἀλλ', οἷα ἐνδείκνυνται, τούτων τὰς φαντασίας δεχόμενοι. Νῦν δὲ τρέμοντες τὸν ὄρνι- 12 θάριον κρατοῦμεν, καὶ τὸν Θεὸν ἐπικαλούμενοι θεόμεθα αὐτοῦ · Κύριε ἐλέησον, ἐπίτρεψόν μοι ἐξελθεῖν. Ἀνδράποδον, ἄλλο 13 γάρ τι θέλεις, ἢ τὸ ἄμεινον; ἄλλο οὖν τι ἄμεινον, ἢ τὸ τῷ Θεῷ δοκοῦν; Τί, τὸ ὅσον ἐπὶ σοί, διαφθείρεις τὸν κριτὴν, 14 παράγεις τὸν σύμβουλον;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ή.

Τίς ἡ οὐσία τοῦ ἀγαθοῦ.

Ὁ Θεὸς ὠφέλιμος. Ἄλλὰ καὶ τὰγαθὸν ὠφέλιμον. Εἰκὸς οὖν, ὅπου ἡ οὐσία τοῦ Θεοῦ, ἐκεῖ εἶναι καὶ τὴν τοῦ ἀγαθοῦ. Τίς οὖν 2 οὐσία Θεοῦ; Σάρξ; Μὴ γένοιτο. Ἄγρός; Μὴ γένοιτο. Φήμη; μὴ γένοιτο. Νοῦς, ἐπιστήμη, λόγος ὀρθός; Ναί. Ἐνταῦθα 3 τοίνυν ἀπλῶς ζητεῖ τὴν οὐσίαν τοῦ ἀγαθοῦ. Ἐπεὶ τοι μή τι αὐτὴν ἐν φυτῷ ζητεῖς; Οὐ. Μή τι ἐν ἀλόγῳ; Οὐ. Ἐν λογικῷ οὖν ζητῶν, τί ἐτι ἀλλαχοῦ ζητεῖς, ἢ ἐν τῇ παραλλαγῇ τῇ πρὸς τὰ ἄλογα; Τὰ φυτὰ οὐδὲ φαντασίαις χρηστικά ἐσι, διὰ 4 τοῦτο οὐ λέγεις ἐπ' αὐτῶν τὸ ἀγαθόν. Δεῖται οὖν τὸ ἀγαθὸν χρήσεως φαντασιῶν. Ἄρα γε μόνης; εἰ γὰρ μόνης, λέγε, καὶ 5 ἐν τοῖς ἄλλοις ζώοις τὰ ἀγαθὰ εἶναι, καὶ εὐδαιμονίαν καὶ κακο-

- 6 δαιμονίαν. Νῦν δ' οὐ λέγεις, καὶ καλῶς ποιεῖς· εἰ γὰρ καὶ τὰ
 μάλιζα χρῆσιν φαντασιῶν ἔχει, ἀλλὰ παρακολούθησίν γε τῆ
 7 χρήσει τῶν φαντασιῶν οὐκ ἔχει. Καὶ εἰκότως. Ὑπηρετικά γὰρ
 γέγονεν ἄλλοις, οὐκ αὐτὰ προηγούμενα. Ὁ ὄνος ἐπὶ τί γέγονε;
 μή τι προηγουμένως; οὐ· ἀλλ' ὅτι νώτου χρεῖαν εἶχομεν, βασιάζειν
 τι δυναμένου. Ἀλλὰ, νῆ Δία, καὶ περιπατοῦντος αὐτοῦ
 χρεῖαν εἶχομεν· διὰ τοῦτο προσεῖληφε καὶ τὸ χρῆσθαι φαντα-
 σίαις· ἄλλως γὰρ περιπατεῖν οὐκ ἐδύνατο. Καὶ λοιπὸν αὐτοῦ
 8 που πέπαυται. Εἰ δὲ καὶ αὐτό που προσεῖλήφει τὸ παρακολου-
 θεῖν τῆ χρήσει τῶν φαντασιῶν, δῆλον ὅτι κατὰ λόγον οὐκ
 ἔτ' ἂν ἡμῖν ὑπετέτακτο, οὐδὲ τὰς χρεῖας ταύτας παρεῖχεν,
 ἀλλ' ἦν ἂν ἴσος ἡμῖν καὶ ὅμοιος.
- 9 Οὐ θέλεις οὖν ἐκεῖ ζητεῖν τὴν οὐσίαν τοῦ ἀγαθοῦ, οὐ μὴ
 παρόντος, ἐπ' οὐθενὸς τῶν ἄλλων θέλεις λέγειν τὸ ἀγαθόν;
 10 Τί οὖν; οὐκ ἔστι Θεῶν ἔργα κάκεινα; Ἔστιν, ἀλλ' οὐ προη-
 11 γούμενα, οὐδὲ μέρη Θεῶν. Σὺ δὲ προηγούμενον εἶ· σὺ
 ἀπόσπασμα εἶ τοῦ Θεοῦ· ἔχεις τι ἐν σεαυτῷ μέρος ἐκείνου. Τί
 οὖν ἀγνοεῖς σου τὴν εὐγένειαν; Τί οὐκ οἶδας, πόθεν ἐλήλυθας;
 12 Οὐ θέλεις μεμνησθαι ὅταν ἐσθίης, τίς ὦν ἐσθίεις, καὶ τίνα
 τρέφεις; ὅταν συνουσία χρῆ, τίς ὦν χρῆ; ὅταν ὁμιλία, ὅταν
 γυμνάξη, ὅταν διαλέγη, οὐκ οἶδας ὅτι θεὸν τρέφεις; θεὸν γυ-
 13 μνάξεις; θεὸν περιφέρεις, τάλας, καὶ ἀγνοεῖς. Δοκεῖς με
 λέγειν ἀργυροῦν τινα ἢ χρυσοῦν ἐξωθεῖν; Ἐν σαυτῷ φέρεις
 αὐτόν, καὶ μολύνων οὐκ αἰσθάνη, ἀκαθάρτοις μὲν διανοήμασι,
 14 ῥυπαραῖς δὲ πράξεσι. Καὶ ἀγάλματος μὲν τοῦ Θεοῦ παρόντος,
 οὐκ ἂν τολμήσαις τι τούτων ποιεῖν, ὧν ποιεῖς· αὐτοῦ δὲ τοῦ
 Θεοῦ παρόντος ἔσωθεν, καὶ ἐφορῶντος πάντα, καὶ ἐπακού-
 οντος, οὐκ αἰσχύνῃ ταῦτα ἐνθυμούμενος καὶ ποιῶν, ἀναίσθητε
 τῆς σαυτοῦ φύσεως, καὶ θεοχόλωτε.
- 15 Λοιπὸν ἡμεῖς τί φοβούμεθα, ἐκπέμποντες νέον ἐπὶ τινος

πράξεις ἐκ τῆς σχολῆς, μὴ ἄλλως ποιήσῃ τι, μὴ ἄλλως φάγῃ,
 μὴ ἄλλως συνουσιάσῃ, μὴ ταπεινώσῃ αὐτὸν ῥάκη περιτεθέντα,
 μὴ ἐπάρῃ κομφὰ ἱμάτια; Οὗτος οὐκ οἶδεν αὐτοῦ Θεόν. Οὗτος 16
 οὐκ οἶδε, μετὰ τίνος ἀπέρχεται. Ἄλλ' ἀνεχόμεθα λέγοντος
 αὐτοῦ· Σὲ ἤθελον ἔχειν; Ἐκεῖ τὸν Θεὸν οὐκ ἔχεις; εἴτ' ἄλλον 17
 τινὰ ζητεῖς, ἐκεῖνον ἔχων; ἢ ἄλλα σοι ἐρεῖ ἐκεῖνος ἢ ταῦτα;
 Ἄλλ' εἰ μὲν τὸ ἀγάλμα ἧς τὸ Φειδίου, ἢ Ἀθηνᾶ, ἢ ὁ Ζεὺς, 18
 ἐμέμνησο ἂν καὶ σαυτοῦ καὶ τοῦ τεχνίτου· καὶ, εἴ τινα
 αἰσθησὶν εἶχες, ἐπειρῶ ἂν μὴδὲν ἀνάξιον ποιεῖν τοῦ κατα-
 σκευάσαντος, μὴδὲ σεαυτοῦ, μὴδ' ἐν ἀπρεπεῖ σχήματι φαίνε-
 σθαι τοῖς ὀρώσι. Νῦν δέ σε ὅτι ὁ Ζεὺς πεποίηκε, διὰ τοῦτο 19
 ἀμελεῖς οἷόν τινα δεῖξεις σεαυτὸν; Καίτοι ὁ τεχνίτης τῷ
 τεχνίτῃ ὁμοῖος; ἢ τὸ κατασκεύασμα τῷ κατασκευάσματι; Καὶ 20
 ποῖον ἔργον τεχνίτου εὐθύς ἔχει τὰς δυνάμεις ἐν ἑαυτῷ, ἅς
 ἐμφαίνει διὰ τῆς κατασκευῆς; οὐχὶ λίθος ἐστίν, ἢ χαλκός, ἢ
 χρυσός, ἢ ἐλέφας; καὶ ἢ Ἀθηνᾶ ἢ Φειδίου, ἅπαξ ἐκτείνασα
 τὴν χεῖρα, καὶ τὴν Νίκην ἐπ' αὐτῆς θεξαμένη, ἔστηκεν οὕτως
 ὄλω τῷ αἰῶνι. Τὰ δὲ τοῦ Θεοῦ, κινούμενα, ἔμπνοα, χρηστικά
 φαντασιῶν, δοκιμαστικά. Τούτου τοῦ δημιουργοῦ κατασκεύασμα 21
 ὦν, καταισχύνεις αὐτόν; Τί δ', ὅτι οὐ μόνον σε κατασκεύασεν,
 ἀλλὰ καὶ σοὶ μόνῳ ἐπίστευσε, καὶ παρακατέθετο; Οὐδὲ τούτου 22
 μεμνήσῃ, ἀλλὰ καὶ καταισχυνεῖς τὴν ἐπιτροπὴν; Εἰ δέ σοι
 ὀρφανόν τινα ὁ Θεὸς παρέθετο, οὕτως ἂν αὐτοῦ ἡμέλεις;
 Παραδέδωκέ σοι σεαυτὸν, καὶ λέγει· Οὐκ εἶχον ἄλλον πιστό- 23
 τερὸν σου, τοῦτόν μοι φύλασσε τοιοῦτον, οἷος πέφυκεν, αἰδή-
 μονα, πιστόν, ὑψηλόν, ἀκατάπληκτον, ἀπαθῆ, ἀτάραχον.
 Εἶτα σὺ οὐ φυλάσσεις.

Ἄλλ' ἐροῦσι· Πόθεν ἡμῖν οὗτος ὄφρυν ἐνήνοχε, καὶ σεμνο- 24
 προσωπεῖ; Οὐπω κατ' ἀξίαν. Ἔτι γὰρ οὐ θαρρῶ οἷς ἔμαθον,
 καὶ συγκατεθέμην· ἔτι τὴν ἀσθένειαν τὴν ἑμαυτοῦ φοβοῦμαι.

- 25 Ἐπεὶ τοι ἄφετέ με θαρρήσαι· καὶ τότε ὄψεσθε βλέμμα οἶον δεῖ,
καὶ σχῆμα οἶον δεῖ· τότε ὑμῖν δεῖξω τὸ ἄγαλμα, ὅταν τελειωθῆ,
26 ὅταν στιλπνωθῆ. Τί δοκεῖτε; Ὄφρυν; Μὴ γένοιτο. Μὴ γὰρ ὁ
Ζεὺς ὁ ἐν Ὀλυμπίᾳ ὄφρυν ἀνέσπακεν; ἀλλὰ πέπηγεν αὐτοῦ τὸ
βλέμμα, οἶον δεῖ εἶναι τοῦ ἐροῦντος·

Οὐ γὰρ ἐμὸν παλινάγρετον, εὐδ' ἀπατηλόν.

- 27 Τοιοῦτον ὑμῖν δεῖξω ἐμαυτὸν, πιστὸν, αἰδήμονα, γενναῖον,
28 ἀτάραχον. Μὴ τι οὖν ἀθάνατον, ἀγήρων, μὴ τι ἄνοσον; ἀλλ'
ἀποθνήσκοντα θείως, νοσοῦντα θείως. Ταῦτα ἔχω, ταῦτα δύ-
29 ναμαι· τὰ δ' ἄλλα οὔτε ἔχω, οὔτε δύναμαι. Δεῖξω ὑμῖν νεῦρα
φιλοσόφου. Ποῖα νεῦρα; Ὅρεξιν ἀναπότευκτον, ἔκκλισιν ἀπερί-
πτωτον, ὀρμὴν καθήκουσαν, πρόθεσιν ἐπιμελῆ, συγκατάθεσιν
ἀπρόπτωτον. Ταῦτα ὄψεσθε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Ὅτι οὐ δυνάμενοι τὴν τοῦ Ἄνθρώπου ἐπαγγελίαν πληρῶσαι, τὴν τοῦ
Φιλοσόφου προσλαμβάνομεν.

- Οὐκ ἔστι τὸ τυχόν, αὐτὸ μόνον, ἀνθρώπου ἐπαγγελίαν πλη-
2 ρῶσαι. Τί γὰρ ἔστιν ἄνθρωπος; Ζῶον, φησὶ, λογικόν, θνητόν.
Εὐθὺς ἐν τῷ λογικῷ, τίνων χωριζόμεθα; Τῶν θηρίων. Καὶ
3 τίνων ἄλλων; Τῶν πρόβατων, καὶ τῶν ὁμοίων. Ὅρα οὖν, μὴ
τί πως ὡς θηρίον ποιήσης· εἰ δὲ μὴ, ἀπώλεσας τὸν ἄνθρω-
πον, οὐκ ἐπλήρωσας τὴν ἐπαγγελίαν. Ὅρα, μὴ τι ὡς πρόβατον·
4 εἰ δὲ μὴ, καὶ οὕτως ἀπώλετο ὁ ἄνθρωπος. Τίνα οὖν ποιοῦμεν
ὡς πρόβατα; Ὅταν τῆς γαστρὸς ἕνεκα, ὅταν τῶν αἰδοίων, ὅταν
εἰκῆ, ὅταν ῥυπαρῶς, ὅταν ἀνεπιστρέπτως· ποῦ ἀπεκλίναμεν;

Ἐπί τὰ πρόβατα. Τί ἀπωλέσαμεν ; Τὸ λογικόν. Ὄταν μαχίμως, 5
καὶ βλαβερώς, καὶ θυμικῶς, καὶ ὠσικῶς · ποῦ ἀπεκλίναμεν ;
Ἐπί τὰ θηρία. Λοιπὸν, οἱ μὲν ἡμῶν μεγάλα θηρία εἰσὶν, οἱ 6
δὲ θηρίδια κακοήθη καὶ μικρὰ, ἐφ' ὧν ἔστιν εἰπεῖν, Λέων με
καὶ φαγέτω. Διὰ πάντων δὲ τούτων ἀπόλλυται ἢ τοῦ ἀνθρώπου 7
ἐπαγγελία. Πότε γὰρ σώζεται συμπεπλεγμένον ; Ὄταν τὴν
ἐπαγγελίαν πληρώσῃ. Ὡστε σωτηρία συμπεπλεγμένου ἐςί, τὸ
ἐξ ἀληθῶν συμπεπλέχθαι. Πότε διεzeugμένον Ὄταν τὴν 8
ἐπαγγελίαν πληρώσῃ. Πότε αὐλοῖ, πότε λύρα, πότε ἵππος,
πότε κύων ; Τί οὖν θαυμασὸν, εἰ καὶ ἄνθρωπος ὡσαύτως μὲν 9
σώζεται, ὡσαύτως δ' ἀπόλλυται ; Αὕξει δ' ἕκαστον καὶ σώζει 10
τὰ κατάλληλα ἔργα · τὸν τέκτονα τὰ τεκτονικά, τὸν γραμματικὸν
τὰ γραμματικά. Ἄν δ' ἐπίσῃ γράφειν ἀγραμμάτως, ἀνάγκη
καταφθειροσθαι καὶ ἀπόλλυσθαι τὴν τέχνην. Οὕτω τὸν μὲν 11
αἰδήμονα σώζει τὰ αἰδήμονα ἔργα, ἀπολλύει δὲ τὰ ἀναιδῆ · τὸν
δὲ πισὸν τὰ πισά, καὶ τὰ ἐναντία ἀπολλύει. Καὶ τοὺς ἐναντίους 12
πάλιν ἐπαύξει τὰ ἐναντία · τὸν ἀναίσχυντον ἀναισχυντία, τὸν
ἄπισον ἀπισία, τὸν λοιδορον λοιδορία, τὸν ὀργίλον ὀργή, τὸν
φιλάργυρον αἰ ἀκατάλληλοι λήψεις καὶ δόσεις.

Διὰ τοῦτο παραγγέλλουσιν οἱ φιλόσοφοι, μὴ ἀρκεῖσθαι μόνω 13
τῷ μαθεῖν, ἀλλὰ καὶ μελέτην προσλαμβάνειν, εἶτα ἄσκησιν.
Πολλῷ γὰρ χρόνῳ τὰ ἐναντία ποιεῖν εἰθίσμεθα, καὶ τὰς ὑπο- 14
λήψεις τὰς ἐναντίας ταῖς ὀρθαῖς χρησικὰς εἶχομεν. Ἄν οὖν μὴ
καὶ τὰς ὀρθὰς χρησικὰς ποιήσωμεν, οὐδὲν ἄλλο ἢ ἐξηγηταὶ
ἐσόμεθα ἀλλοτρίων δογμάτων. Ἄρτι γὰρ τίς ἡμῶν οὐ δύναται 15
τεχνολογεῖσθαι περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν ; ὅτι τῶν ὄντων τὰ μὲν
ἀγαθὰ, τὰ δὲ κακὰ, τὰ δ' ἀδιάφορα · ἀγαθὰ μὲν οὖν ἀρεταί,
καὶ τὰ μετέχοντα τῶν ἀρετῶν · κακὰ δὲ, τὰ ἐναντία · ἀδιάφορα
δὲ, πλοῦτος, υἰγεία, δόξα. Εἴτ', ἂν μεταξὺ λεγόντων ἡμῶν ψόφος 16
μείζων γένηται, ἢ τῶν παρόντων τις καταγελάσῃ ἡμῶν, ἐξεπλά-

17 γημεν. Ποῦ ἐσι, φιλόσοφε, ἐκεῖνα ἃ ἔλεγες; Πόθεν αὐτὰ προ-
 φερόμενος ἔλεγες; Ἀπὸ τῶν χειλῶν αὐτόθεν. Τί οὖν ἀλλότρια
 18 βοηθήματα μολύνεις; Τί κυβεύεις περὶ τὰ μέγιστα; Ἄλλο γάρ
 ἐσιν, ὡς εἰς ταμιεῖον ἀποθέσθαι ἄρτους καὶ οἶνον, ἄλλο ἐς ἰ-
 φαγεῖν. Τὸ βρωθὲν ἐπέφθη, ἀνεδόθη, νεῦρα ἐγένετο, σάρκες,
 ὀστέα, αἷμα, εὐχροια, εὐπνοια. Τὰ ἀποκείμενα, ὅταν μὲν θελή-
 σης, ἐκ προχείρου λαβὼν δεῖξαι δύνασαι· ἀπ' αὐτῶν δέ σοι
 19 ὄφελος οὐδὲν, εἰ μὴ μέχρι τοῦ δοκεῖν ὅτι ἔχεις. Τί γὰρ δια-
 φέρι, ταῦτα ἐξηγεῖσθαι, ἢ τὰ τῶν ἑτεροδόξων; Τεχνολόγει νῦν
 καθίσας τὰ Ἐπικούρου· καὶ τάχα ἐκείνου χρησικώτερον τεχνο-
 λογῆσεις. Τί οὖν Στωϊκὸν λέγεις σεαυτόν; Τί ἐξαπατᾷς
 20 τοὺς πολλούς; Τί ὑποκρίνη Ἰουδαίους, ὣν Ἕλληνας; Οὐχ
 ὄρα, πῶς ἕκαστος λέγεται Ἰουδαῖος; πῶς Σύρος; πῶς Αἰ-
 γύπιος; καὶ ὅταν τινὰ ἐπαμφοτερίζοντα εἶδωμεν, εἰώθαμεν
 λέγειν, Οὐκ ἔστιν Ἰουδαῖος, ἀλλ' ὑποκρίνεται. Ὅταν δ' ἀναλάβῃ
 21 τὸ πάθος τὸ τοῦ βεβαμμένου καὶ ἡρημένου, τότε καὶ ἔστι τῷ
 ὄντι, καὶ καλεῖται Ἰουδαῖος. Οὕτω καὶ ἡμεῖς, παραβαπτισαί,
 λόγῳ μὲν Ἰουδαῖοι, ἔργῳ δ' ἄλλο τι· ἀσυμπαθεῖς πρὸς τὸν
 22 λόγον, μακρὰν ἀπὸ τοῦ χρῆσθαι τούτοις ἃ λέγομεν, ἐφ' οἷς ὡς
 εἰδότες αὐτὰ ἐπαιρόμεθα. Οὕτως οὐδὲ τὴν τοῦ ἀνθρώπου ἐπαγ-
 γελίαν πληρῶσαι δυνάμενοι, προσλαμβάνομεν τὴν τοῦ φιλοσόφου,
 τηλικούτο φορτίον, οἷον εἴ τις δέκα λίτρας ἄραι μὴ δυνάμενος,
 τὸν τοῦ Αἴαντος λίθον βασάζειν ἤθελεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ι'.

Πῶς ἀπὸ τῶν ὀνομάτων τὰ καθήκοντά ἐστιν εὐρίσκειν.

ΣΚΕΨΑΙ, τίς εἶ. Τὸ πρῶτον, ἄνθρωπος· τοῦτο δ' ἔστιν,
 οὐδὲν ἔχων κυριώτερον προαιρέσεως, ἀλλὰ ταύτη τὰ ἄλλα ὑπο-
 2 τεταγμένα, αὐτὴν δ' ἀδούλευτον καὶ ἀνυπότακτον. Σκόπει οὖν,

τῶν κεχώρισαι κατὰ λόγον. Κεχώρισαι θηρίων, κεχώρισαι
 προβάτων. Ἐπί τούτοις, πολίτης εἶ τοῦ κόσμου, καὶ μέρος αὐ- 3
 τοῦ · οὐχ ἔν τῶν ὑπηρετικῶν, ἀλλὰ τῶν προηγουμένων · παρα-
 κολουθητικός γὰρ εἶ τῇ θείᾳ διοικήσει, καὶ τῶν ἐξῆς ἐπιλογιστικός.
 Τίς οὖν ἐπαγγελία πολίτου; Μηδὲν ἔχειν ἰδίᾳ συμφέρον, περὶ 4
 μηδενὸς βουλευέσθαι ὡς ἀπόλυτον · ἀλλ' ὡσπερ ἄν, εἰ ἡ χεὶρ
 ἢ ὁ πούς λογισμὸν εἶχον, καὶ παρηκολούθουν τῇ φυσικῇ κατα-
 σκευῇ, οὐδέποτ' ἄν ἄλλως ὥρμησαν, ἢ ὠρέχθησαν, ἢ ἐπανε-
 νεγκόντες ἐπὶ τὸ ὅλον. Διὰ τοῦτο καλῶς λέγουσιν οἱ φιλόσοφοι, 5
 ὅτι εἰ προῆδει ὁ καλὸς καὶ ἀγαθὸς τὰ ἐσόμενα, συνήργει ἄν καὶ
 τῷ νοσεῖν, καὶ τῷ ἀποθνήσκειν, καὶ τῷ πηροῦσθαι · αἰσθανόμενός
 γε, ὅτι ἀπὸ τῆς τῶν ὄλων διατάξεως τοῦτο ἀπονέμεται, κυριώ-
 τερον δὲ τὸ ὅλον τοῦ μέρους, καὶ ἡ πόλις τοῦ πολίτου. Νῦν δ', 6
 ὅτι οὐ προγινώσκομεν, καθήκει τῶν πρὸς ἐκλογὴν εὐφραδῶν
 ἔχουσθαι · ὅτι καὶ πρὸς τοῦτο γεγόναμεν.

Μετὰ τοῦτο μέμνησο, ὅτι υἱὸς εἶ. Τίς τούτου τοῦ προσώπου 7
 ἐπαγγελία; πάντα τὰ αὐτοῦ ἡγεῖσθαι τοῦ πατρὸς, πάντα ὑπα-
 κούειν, μηδέποτε ψέξαι πρὸς τινα, μηδὲ βλαβερόν τι αὐτῷ
 εἰπεῖν ἢ πράξαι, ἐξίσασθαι ἐν πάσι καὶ παραχωρεῖν, συν-
 εργοῦντα κατὰ δύναμιν. Μετὰ τοῦτο ἴσθι, ὅτι καὶ ἀδελφὸς εἶ. Καὶ 8
 πρὸς τοῦτο δὲ τὸ πρόσωπον ὀφείλεται παραχώρησις, εὐπείθεια,
 εὐφημία, μηδέποτ' ἀντιποιήσασθαι τινος πρὸς αὐτὸν τῶν ἀπροαι-
 ρέτων, ἀλλ' ἠδέως ἐκεῖνα προΐεσθαι, ἢ ἐν τοῖς προαιρετικοῖς
 πλέον ἔχης. Ὅρα γὰρ, οἷόν ἐστιν ἀντὶ θίδρακος, ἄν οὕτω τύχη, 9
 καὶ καθέδρας, αὐτὸν εὐγνωμοσύνην κτήσασθαι · ὄση ἢ πλεονε-
 ξία! Μετὰ ταῦτα εἰ βουλευτῆς πόλεως τινος εἶ, ὅτι βουλευτῆς · 10
 εἰ νέος, ὅτι νέος · εἰ πρεσβύτης, ὅτι πρεσβύτης · εἰ πατήρ, ὅτι
 πατήρ. Ἄει γὰρ ἕκαστον τῶν τοιούτων ὀνομάτων εἰς ἐπιλογισμὸν 11
 ἐρχόμενον, ὑπογράφει τὰ οἰκειὰ ἔργα. Ἐάν δ' ἀπελθὼν ψέγης 12
 σου τὸν ἀδελφόν, λέγῳ σοι, Ἐπελάθου τίς εἶ, καὶ τί σοι ὄνομα.

- 13 Εἶτα εἰ μὲν, χαλκεὺς ὢν, ἐχρῶ τῇ σφύρα ἄλλως, ἐπιλεησμένος ἂν ἦς τοῦ χαλκίως · εἰ δὲ τοῦ ἀδελφοῦ ἐπελάθου, καὶ ἀντὶ ἀδελφοῦ ἐχθρὸς ἐγένου, οὐδὲν ἀντ' οὐδενὸς ἠλλάχθαι φανῆς
- 14 ἐπ' αὐτῷ; Εἰ δ' ἀντὶ ἀνθρώπου, ἡμέρου ζώου, καὶ κοινωνικοῦ, θηρίου γέγονας βλαβερόν, ἐπίβουλον, δηκτικόν, οὐδὲν ἀπολώλεκας; ἀλλὰ δεῖ σε κέρμα ἀπολέσαι, ἵνα ζημιωθῆς; ἄλλου δ'
- 15 οὐδενὸς ἀπώλεια ζημιοῖ τὸν ἄνθρωπον; Εἰ γραμματικὴν μὲν ἦς ἀποβαλὼν, ἢ μουσικὴν, ζημίαν ἡγοῦ τὴν ἀπώλεια ἀυτῆς · εἰ δ' αἰδῶ καὶ κατασολὴν καὶ ἡμερότητα ἀποβαλεῖς, οὐδὲν ἡγῆ τὸ
- 16 πρᾶγμα; Καίτοι ἐκεῖνα μὲν παρ' ἑξωθέν τινα καὶ ἀπροαίρετον αἰτίαν ἀπόλλυται, ταῦτα δὲ παρ' ἡμᾶς · καὶ ἐκεῖνα μὲν οὐτ' ἔχειν οὐτ' ἀπολλύειν αἰσχροὺν ἐστὶ, ταῦτα δὲ καὶ μὴ ἔχειν καὶ
- 17 ἀπολλύειν αἰσχροὺν ἐστὶ, καὶ ἐπονείδισον, καὶ ἀτύχημα. Τί ἀπολλύει ὁ τὰ τοῦ κιναιίδου πάσχων; Τὸν ἄνδρα. Ὁ δὲ διατιθεῖς; Πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα, καὶ αὐτὸς δ' οὐδὲν ἥττον τὸν ἄνδρα.
- 18 Τί ἀπολλύει ὁ μοιχεύων; Τὸν αἰδήμονα, τὸν ἐγκρατῆ, τὸν κόσμιον, τὸν πολίτην, τὸν γείτονα. Τί ἀπολλύει ὁ ὀργιζόμενος;
- 19 Ἄλλο τι. Ὁ φοβούμενος; Ἄλλο τι. Οὐδεὶς δίχα ἀπωλείας καὶ ζημίας κακὸς ἐστὶ. Λοιπὸν εἰ τὴν ζημίαν ζητεῖς ἐν κέρματι, πάντες οὗτοι ἀβλαβεῖς, ἀζήμιοι, ἂν οὕτω τύχη, καὶ ὠφελούμενοι καὶ κερδαίνοντες, ὅταν διὰ τινος τούτων τῶν ἔργων
- 20 κέρμα ἀυτοῖς προσγένηται. Ὅρα δ', εἰ ἐπὶ κερμάτιον πάντα ἀνάγεις, ὅτι οὐδ' ὁ τὴν ρῖνά σοι ἀπολλύων ἐστὶ βεβλαμμένος.
- 21 Ναί· φησὶ, κεκολόβωται γὰρ τὸ σῶμα. Ἄγε · ὁ δὲ τὴν ὀσφρασίαν αὐτὴν ἀπολωλεκῶς, οὐδὲν ἀπολλύει; Ψυχῆς οὖν δύναμις οὐκ ἔστιν οὐδεμία, ἣν ὁ μὲν κτησάμενος ὠφελεῖται, ὁ δ' ἀπο-
- 22 βαλὼν ζημιοῦται; Ποίαν καὶ λέγεις; Οὐδὲν ἔχομεν αἰδήμον φύσει; ἔχομεν. Ὁ τοῦτο ἀπολλύων, οὐ ζημιοῦται; οὐδενὸς
- 23 στερίσκεται; οὐδὲν ἀποβάλλει τῶν πρὸς αὐτόν; Οὐκ ἔχομεν φύσει τι πιστόν; φύσει στερκτικόν; φύσει ὠφελητικόν; φύσει

ἀλλήλων ἀνεκτικόν ; ὅστις οὖν εἰς ταῦτα περιορᾷ ζημιούμενον
 ἑαυτὸν , οὗτος ἢ ἀβλαβὴς καὶ ἀζήμιος ;

Τί οὖν ; μὴ βλάψω τὸν βλάψαντα ; Πρῶτον μὲν ἰδοῦ , τί 24
 ἐστὶ βλάβη · καὶ μνησθητι ὧν ἤκουσας παρὰ τῶν φιλοσόφων.
 Εἰ γὰρ τὸ ἀγαθὸν ἐν προαιρέσει , καὶ τὸ κακὸν ὡσαύτως ἐν 25
 προαιρέσει , βλέπε μὴ τοιοῦτόν ἐστιν ὃ λέγεις · Τί οὖν , ἐπειδὴ 26
 ἐκεῖνος ἑαυτὸν ἔβλαψε , πρὸς ἐμέ τι ἄδικον ποιήσας , μὴ βλάψω
 ἐγὼ ἑμαυτὸν , πρὸς ἐκεῖνον ἄδικόν τι ποιήσας ; Τί οὖν οὐ τοιοῦ- 27
 τόν τι φανταζόμεθα ; Ἄλλ' , ὅπου τι σωματικὸν ἐλάττωμα ἢ εἰς
 κτῆσιν , ἐκεῖ ἢ βλάβη · ὅπου δ' εἰς προαίρεσιν , οὐδεμία βλάβη ;
 οὔτε γὰρ τὴν κεφαλὴν ἀλγεῖ ὃ ἐξαπατηθεῖς ἢ ὃ ἀδικήσας , οὔτε 28
 τὸν ὀφθαλμὸν , οὔτε τὸ ἰσχίον · οὔτε τὸν ἀγρὸν ἀπολλύει.
 Ἡμεῖς δ' ἄλλο οὐδὲν ἐθέλομεν , ἢ ταῦτα · τὴν προαίρεσιν δὲ 29
 πότερον αἰδήμονα καὶ πιστὴν ἐξομεν , ἢ ἀναίσχυντον καὶ ἄπιστον,
 οὐδ' ἐγγὺς διαφερόμεθα , πλὴν μόνον ἐν τῇ σχολῇ μέχρι τῶν
 λογαρίων . Τοιγαροῦν μέχρι τῶν λογαρίων προκόπτομεν · ἔξω δ' 30
 αὐτῶν , οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον .

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ια'

Τίς ἀρχὴ φιλοσοφίας.

ἈΡΧὴ φιλοσοφίας , παρὰ γε τοῖς ὡς δεῖ καὶ κατὰ θήραν
 ἀπτομένοις αὐτῆς , συναίσθησις τῆς αὐτοῦ ἀσθενείας καὶ ἀδυ-
 ναμίας περὶ τὰ ἀναγκαῖα . Ὄρθογωνίου μὲν γὰρ τριγώνου , ἢ διέ- 2
 σεως , ἢ ἡμιτονίου , οὐδεμίαν φύσει ἔννοιαν ἤκομεν ἔχοντες ,
 ἀλλ' ἔκ τινος τεχνικῆς παραλήψεως διδασκόμεθα ἕκαστον αὐτῶν .
 Καὶ διὰ τοῦτο οἱ μὴ εἰδότες αὐτὰ , οὐδ' οἴονται εἰδέναι . Ἄγα- 3
 θοῦ δὲ καὶ κακοῦ , καὶ καλοῦ καὶ αἰσχροῦ , καὶ πρέποντος καὶ
 ἀπρεποῦς , καὶ εὐδαιμονίας καὶ δυσυχίας , καὶ προσήκοντες καὶ

- ἀποβάλλοντος, καὶ ὁ τι δεῖ ποιῆσαι, καὶ ὁ τι οὐ δεῖ ποιῆσαι,
 4 τίς οὐκ ἔχων ἔμφυτον ἔννοιαν ἐλήλυθε. Διὰ τοῦτο πάντες χρώ-
 μεθα τοῖς ὀνόμασι, καὶ ἐφαρμόζειν πειρώμεθα τὰς προλήψεις
 5 ταῖς ἐπὶ μέρους οὐσίαις. Καλῶς ἐποίησε, θεόντως, οὐ θεόντως,
 ἡτύχησεν, εὐτύχησεν, ἀδίκός ἐστι, δίκαιός ἐστι· τίς ἡμῶν φεί-
 δεται τούτων τῶν ὀνομάτων; τίς ἡμῶν ἀναβάλλεται τὴν χρῆσιν
 αὐτῶν μέχρι μάθη, καθάπερ τῶν περὶ τὰς γραμμάς ἢ τοὺς
 6 φθόγγους οἱ οὐκ εἰδότες; Τοῦτου δ' αἴτιον, τὸ ἤκειν ἤδη τινὰ
 ὑπὸ τῆς φύσεως κατὰ τὸν τόπον ὡσπερ δεδιδασμένους· ἀφ' ὧν
 7 ὀρμώμενοι καὶ τὴν οἴησιν προσειλήφαμεν. Διὰ τί γὰρ, φησὶν,
 οὐκ οἶδα ἐγὼ τὸ καλὸν καὶ τὸ αἰσχρὸν; οὐκ ἔχω ἔννοιαν αὐτοῦ;
 8 Ἔχεις. Οὐκ ἐφαρμόζω τοῖς ἐπὶ μέρους; Ἐφαρμόζεις. Οὐ καλῶς
 οὖν ἐφαρμόζω; Ἐνταῦθα ἐστὶ τὸ ζήτημα πᾶν, καὶ [ἡ] οἴησις
 ἐνταῦθα προσγίνεται. Ἀφ' ὁμολογουμένων γὰρ ὀρμώμενοι τούτων,
 ἐπὶ τὸ ἀμφισβητούμενον προάγουσιν ὑπὸ τῆς ἀκαταλλήλου ἐφαρ-
 9 μογῆς. Ὡς εἴ γε καὶ τοῦτο ἔτι πρὸς ἐκείνοις ἐκέκτηντο, τί ἐκώ-
 10 λυνεν αὐτοὺς εἶναι τελείους; Νῦν δ' ἐπεὶ δοκεῖς, ὅτι καὶ καταλ-
 λήλως ἐφαρμόζεις τὰς προλήψεις τοῖς ἐπὶ μέρους, εἰπέ μοι, πόθεν
 τοῦτο λαμβάνεις; Ὅτι δοκεῖ μοι. Τοῦτο οὖν τινὶ οὐ δοκεῖ, καὶ
 οἶεται καὶ αὐτὸς ἐφαρμόζειν καλῶς· ἢ οὐκ οἶεται; Οἶεται.
 11 Δύνασθε οὖν, περὶ ὧν τὰ μαχόμενα δοξάζετε, ἀμφοτέροι καταλ-
 12 λήλως ἐφαρμόζειν τὰς προλήψεις; Οὐ δυνάμεθα. Ἔχεις οὖν
 δεῖξαι τι ἡμῖν πρὸς τὸ αὐτὰς ἐφαρμόζειν ἄμεινον, ἀνωτέρω τοῦ
 δοκεῖν σοι; Ὁ δὲ μαινόμενος ἄλλα τινὰ ποιεῖ ἢ τὰ δοκοῦντά οἱ
 καλά; Κακείνῳ οὖν ἀρκεῖ τοῦτο τὸ κριτήριον; Οὐκ ἀρκεῖ.
 Ἐλθέ οὖν ἐπὶ τι ἀνωτέρω τοῦ δοκεῖν. Τί τοῦτό ἐστιν;
 13 Ἡδ' ἀρχὴ φιλοσοφίας, αἴσθησις μάχης τῆς πρὸς ἀλλήλους
 τῶν ἀνθρώπων, καὶ ζήτησις τοῦ παρ' ὃ γίνεται ἡ μάχη, καὶ
 κατάγνωσις καὶ ἀπιστία πρὸς τὸ ψιλῶς δοκοῦν· ἔρευνα δὲ τίς
 περὶ τὸ δοκοῦν, εἰ ὀρθῶς δοκεῖ· καὶ εὗρεσις κανόνος τινός,

οἶον ἐπὶ βαρῶν τὸν ζυγὸν εὐρομεν, οἶον ἐπὶ εὐθέων καὶ στρε-
βλῶν τὴν στάθμην. Τοῦτ' ἔστιν ἀρχὴ φιλοσοφίας. Πάντα 14
καλῶς ἔχει τὰ δοκοῦντα ἅπασιν; Καὶ πῶς δυνατὸν τὰ μαχό-
μενα καλῶς ἔχειν; Οὐκοῦν οὐ πάντα, ἀλλὰ τὰ ἡμῖν δοκοῦντα.
Τί μᾶλλον, ἢ τὰ Σύροις; τί μᾶλλον, ἢ τὰ Αἰγυπτίοις; τί 15
μᾶλλον, ἢ τὰ ἔμοι φαινόμενα, ἢ τὰ τῷ θεῖνι; Οὐδὲν μᾶλλον.
Οὐκ ἄρα ἀρκεῖ τὸ δοκεῖν ἐκάστῳ, πρὸς τὸ εἶναι. Οὐδὲ γὰρ ἐπὶ
βαρῶν, ἢ μέτρων, ψιλῇ τῇ ἐμφάσει ἀρκούμεθα, ἀλλὰ κανόνα
τινὰ ἐφ' ἐκάστου εὐρομεν. Ἐνταῦθ' οὖν οὐδεὶς κανὼν ἀνωτέρω 16
τοῦ δοκεῖν; καὶ πῶς οἶόν τε, ἀτέκμαρτα εἶναι καὶ ἀνεύρετα τὰ
ἀναγκαιότατα ἐν ἀνθρώποις; Ἔστιν οὖν. Καὶ διατὶ οὐ ζητοῦμεν 17
αὐτὸν, καὶ ἀνευρίσκομεν, καὶ ἀνευρόντες λοιπὸν ἀπαραβάτως
χρῶμεθα, δίχα αὐτοῦ μηδὲ τὸν δάκτυλον ἐκτείνοντες; Τοῦτο 18
γάρ, οἶμαι, ἐστίν, ὃ εὐρεθὲν ἀπαλλάσσει μανίας τοὺς μόνῳ τῷ
δοκεῖν μέτρῳ παραχρωμένους· ἵνα λοιπὸν, ἀπὸ τιῶν γνωρί-
μων καὶ διευκρινημένων ὁρμώμενοι, χρῶμεθα ἐπὶ τῶν ἐπὶ
μέρους διηρθρωμέναις ταῖς προλήψεσι.

Τίς ὑποπέπτωκεν οὐσίᾳ, περὶ ἧς ζητοῦμεν; Ἡδονή. Ὑπάγε 19
αὐτὴν τῷ κανόνι, βάλε εἰς τὸν ζυγόν. Τὸ ἀγαθὸν δεῖ εἶναι 20
τοιοῦτον, ἐφ' ᾧ θάρρειν ἄξιον; Ναί. Καὶ ᾧ πεποιθέναι; Δεῖ.
Ἀβεβαίῳ τινὶ θάρρειν ἄξιον; Οὐ. Μή τι οὖν βέβαιον ἢ ἡδονή;
Οὐ. Ἄρον οὖν, καὶ βάλε ἔξω ἐκ τοῦ ζυγοῦ, καὶ ἀπέλασον τῆς 21
χώρας τῶν ἀγαθῶν μακράν. Εἰ δ' οὐκ ὀξύ βλέπεις, καὶ ἐν σοὶ 22
ζυγὸν οὐκ ἀρκεῖ, φέρε ἄλλο. Ἐπὶ τῷ ἀγαθῷ ἄξιον ἐπαίρεσθαι;
Ναί. Ἐφ' ἡδονῇ οὖν παρουσίᾳ ἄξιον ἐπαίρεσθαι; Βλέπε μὴ
εἴπῃς ὅτι ἄξιον· εἰ δὲ μὴ, οὐκέτι σε οὐδὲ τοῦ ζυγοῦ ἄξιον
ἡγήσομαι. Οὕτω κρίνεται τὰ πράγματα καὶ ἴσταται, τῶν κανό- 23
νων ἠτοιμασμένων. Καὶ τὸ φιλοσοφεῖν τοῦτό ἐστιν, ἐπισκέπτε- 24
σθαι καὶ βεβαιοῦν τοὺς κανόνας. Τὸ δ' ἤδη χρῆσθαι τοῖς 25
ἐγνωσμένοις, τοῦτο τοῦ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ ἔργον ἐστίν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 16'.

Περὶ τοῦ διαλέγεσθαι.

Ἄ μὲν δεῖ μαθόντα εἰδέναι χρῆσθαι λόγῳ, ἠκρίβωται ὑπὸ
 τῶν ἡμετέρων. Περὶ δὲ τὴν χρῆσιν αὐτῶν τὴν προσήκουσαν,
 2 τελέως ἀγύμναστοι ἐσμέν. Δὸς γοῦν ᾧ θέλεις ἡμῶν, ἰδιώτην
 τινὰ, τὸν προσδιαλεγόμενον, καὶ οὐχ εὐρίσκει χρῆσασθαι αὐτῷ·
 ἀλλὰ μικρὰ κινήσας τὸν ἄνθρωπον, ἂν παρὰ μέλος ἀπαντᾷ
 3 ἐκεῖνος, οὐκέτι δύναται μεταχειρίσασθαι· ἀλλ' ἢ λοιδορεῖ λοι-
 πόν, ἢ καταγελά, καὶ λέγει, Ἰδιώτης ἐστίν, οὐκ ἔστιν αὐτῷ
 4 χρῆσασθαι. Ὁ δ' ὁδηγός, ὅταν λάβῃ τινὰ πλανώμενον, ἤγαγεν
 ἐπὶ τὴν ὁδὸν τὴν δέουσαν· οὐχὶ καταγελάσας ἢ λοιδορησάμενος
 5 ἀπῆλθε. Καὶ σὺ δεῖξον αὐτῷ τὴν ἀλήθειαν, καὶ ὄψει ὅτι ἀκολου-
 θεῖ. Μέχρι δ' ἂν οὐ μὴ δεικνύης, μὴ ἐκείνου καταγέλα, ἀλλὰ
 μᾶλλον αἰσθάνου τῆς ἀδυναμίας τῆς σαυτοῦ.
 6 Πῶς οὖν ἐποίει Σωκράτης; Αὐτὸν ἠνάγκαζε τὸν προσδια-
 λεγόμενον αὐτῷ μαρτυρεῖν, ἄλλου δ' οὐδενὸς ἐδεῖτο μάρτυρας.
 Τοιγαροῦν ἐξῆν αὐτῷ λέγειν, ὅτι, Τοὺς μὲν ἄλλους ἐῷ χαίρειν,
 αἰεὶ δὲ τῷ ἀντιλέγοντι ἀρκοῦμαι μάρτυρι· καὶ τοὺς μὲν ἄλλους
 7 οὐκ ἐπιψηφίζω, τὸν δὲ προσδιαλεγόμενον μόνον. Οὕτω γὰρ
 ἐναργῆ ἐτίθει τὰ ἀπὸ τῶν ἐννοιῶν, ὥστε πάνθ' ὄντιναοῦν, συν-
 κισθανόμενον τῆς μάχης, ἀναχωρεῖν ἀπ' αὐτῆς. Ἄρά γε ὁ
 8 φθονῶν χαίρει; Οὐδαμῶς, ἀλλὰ μᾶλλον λυπεῖται. Ἀπὸ τοῦ
 ἐναντίου ἐκίνησε τὸν πλησίον. Τί δ'; ἐπὶ κακοῖς δοκεῖ σοι εἶναι
 9 λύπη, ὁ φθόνος; καὶ τίς φθόνος ἐς ἰ κακῶν; Οὐκοῦν ἐκεῖνον
 ἐποίησεν εἰπεῖν, ὅτι λύπη ἐστίν ἐπ' ἀγαθοῖς ὁ φθόνος. Τί δέ;
 φθονοίη ἂν τις τοῖς οὐδὲν πρὸς αὐτόν; Οὐδαμῶς. Καὶ οὕτως
 ἐκπεπληρωκῶς τὴν ἐννοιαν, καὶ διηρθρωκῶς, ἀπηλλάσσετο,

οὐ λέγων, Ὅτι ὄρισαί μοι τὸν φθόνον· εἶτα ὀρισαμένου, Κακῶς
 ὠρίσω· οὐ γὰρ ἀντακολουθεῖ τῷ κεφαλαιώδει τὸ ὀρικόν·
 ῥήματα τεχνικά, καὶ διὰ τοῦτο τοῖς ἰδιώταις φορτικά καὶ δυσ- 10
 παρακολούθητα, ὧν ἡμεῖς ἀποστῆναι οὐ δυνάμεθα. Ἐξ ὧν δ' 11
 αὐτὸς ὁ ἰδιώτης, ἐπακολουθῶν ταῖς αὐτοῦ φαντασίαις, παρα-
 χωρήσαι δύναιτ' ἂν τι, ἢ ἀθετῆσαι, οὐδαμῶς διὰ τούτων αὐτὸν
 κινήσαι δυνάμεθα. Καὶ λοιπὸν εἰκότως συναισθανόμενοι ταύτης 12
 ἡμῶν τῆς ἀδυναμίας, ἀπεχόμεθα τοῦ πράγματος, ὅσοις γ' ἐσί-
 τις εὐλάβεια. Οἱ δὲ πολλοὶ καὶ εἰκαῖοι, συγκαθέντες εἰς τι 13
 τοιοῦτον, φύρονται καὶ φύρσσι· καὶ τὰ τελευταῖα λαιδορήσαν-
 τες καὶ λαιδορηθέντες, ἀπέρχονται.

Τὸ πρῶτον δὲ τοῦτο καὶ μάλιστα ἴδιον Σωκράτους, μηδέποτε 14
 παροξυνθῆναι ἐν λόγοις, μηδέποτε λαιδορον προενέγκασθαι
 μηδὲν, μηδέποθ' ὑβριστικόν, ἀλλὰ τῶν λαιδορούντων ἀνέχεσθαι,
 καὶ παύειν μάχην. Εἰ θέλετε γινῶναι, πόσῃ ἐν τούτῳ δύναμιν 15
 εἶχεν, ἀνάγνωτε τὸ Ξενοφῶντος Συμπόσιον, καὶ ὄψεσθε πόσας
 μάχας διαλέλυκε. Διὰ τοῦτο εἰκότως καὶ παρὰ τοῖς ποιηταῖς ἐν 16
 μεγίστῳ ἐπαίνῳ λέλεκται, τὸ·

Αἰψά τε καὶ μέγα νεῖκος ἐπισταμένως κατέπαυσε.

Τί οὖν; οὐ λίαν ἐσί νῦν ἀσφαλές τὸ πρᾶγμα, καὶ μάλιστα ἐν 17
 Ῥώμῃ. Τὸν γὰρ ποιοῦντα αὐτὸ, οὐκ ἐν γωνία δηλονότι δεήσει
 ποιεῖν, ἀλλὰ προσελθόντα ὑπατικῶ τινι, ἂν οὕτω τύχη, ἢ
 πλουσίῳ, πυθέσθαι αὐτοῦ· Ἐχεις μοι εἰπεῖν, ὦ οὗτος, ὦ τινι 18
 τοὺς ἵππους τοὺς σεαυτοῦ παρέδωκας; Ἐγωγε. Ἄρα τῷ τυχόντι
 καὶ ἀπείρῳ ἵππικῆς; Οὐδαμῶς. Τί δέ; ὦ τινι τὸ χρυσίον, ἢ τὸ
 ἀργύριον, ἢ τὴν ἐσθήτα; Οὐδὲ ταῦτα τῷ τυχόντι. Τὸ σῶμα δὲ 19
 τὸ σεαυτοῦ, ἤδη τινὶ ἔσκεψαι ἐπιτρέψαι εἰς ἐπιμέλειαν αὐτοῦ;
 Πῶς γὰρ οὐ; Ἐμπείρῳ δηλονότι καὶ τούτῳ ἀλειπτικῆς ἢ ἱατρι-
 κῆς; Πάνυ μὲν οὖν. Πότερον ταῦτά σοι τὰ κράτιστά ἐσιν, ἢ καὶ 20

ἄλλο τι ἐκθήσω τούτων ἄμεινον; Ποῖον καὶ λέγεις; Τὸ αὐτοῖς,
 νῆ Δία, τούτοις χρώμενον, καὶ δοκιμάζον ἕκαστον, καὶ βουλευό-
 21 μενον. Ἄρά γε τὴν ψυχὴν λέγεις; Ὄρθῶς ὑπέλαβες, ταύτην γάρ
 ται καὶ λέγω. Πολὺ, νῆ Δία, τῶν ἄλλων τοῦτο ἄμεινον δοκῶ
 22 μοι κεκτῆσθαι. ἔχεις οὖν ἡμῖν δεῖξαι ὅτῳ τρόπῳ τῆς ψυχῆς
 ἐπιμεμέλησαι; οὐ γὰρ εἰκῆ καὶ ὡς ἔτυχεν εἰκός σε, οὕτω σοφὸν
 ὄντα, καὶ ἐν τῇ πόλει δόκιμον, τὸ κράτιστον τῶν σεαυτοῦ περι-
 23 ορᾶν ἀμελούμενον καὶ ἀπολλύμενον. Οὐδαμῶς. Ἄλλ' αὐτὸς
 ἐπιμεμέλησαι αὐτοῦ; πότερον μαθῶν παρά του, ἢ εὐρῶν αὐτός;
 24 Ὡδε λοιπὸν ὁ κίνδυνος, μὴ πρῶτον μὲν εἶπη, Τί δέ σοι, βέλ-
 τιστε μέλει; κριτής μου εἶ; Εἶτ', ἂν ἐπιμένης πράγματα παρέχων,
 25 διαράμενος κονδύλους σοι δῶ. Τούτου τοῦ πράγματος ἡμην
 ποτὲ ζηλωτῆς καὶ αὐτὸς, πρὶν εἰς ταῦτα ἐμπεσεῖν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ιγ'.

Περὶ τοῦ Ἀγωνιᾶν.

ὍΤΑΝ ἀγωνιῶντα ἴδω ἄνθρωπον, λέγω· Οὗτος τί ποτε
 θελεῖ; εἰ μὴ τῶν οὐκ ἐφ' αὐτῷ τι ἠθελε, πῶς ἂν ἔτι ἡγωνία;
 2 Διὰ τοῦτο καὶ ὁ κιθαρωδὸς, μόνος μὲν ἄδων, οὐκ ἀγωνιᾷ· εἰς
 θεάτρον δ' εἰσερχόμενος, κἂν λίαν εὐφρονος ᾖ, καὶ καλῶς
 κιθαρίζῃ. Οὐ γὰρ ἄσαι μόνον θελεῖ καλῶς, ἀλλὰ καὶ εὐδοκι-
 3 μῆσαι· τοῦτο δ' οὐκέτι ἐστὶν ἐπ' αὐτῷ. Λοιπὸν, οὗ μὲν ἢ
 ἐπιστήμη αὐτῷ πρόσεστιν, ἐκεῖ τὸ θάρσος. Φέρε ὃν θελεῖς
 ιδιώτην, καὶ οὐκ ἐπιστρέφεται. Ὅπου δ' οὐκ οἶδεν, οὐδὲ μεμε-
 4 λήτηκεν, ἐκεῖ ἀγωνιᾷ. Τί δ' ἔστι τοῦτο; Οὐκ οἶδε, τί ἐστὶν
 ὄχλος, ἢ τί ὄχλου ἔπαινος. Ἀλλὰ τὴν νῆτην μὲν τύπτειν ἔμαθε,
 καὶ τὴν ὑπάτην· ἔπαινος δ' ὁ παρὰ τῶν πολλῶν τί ἐστὶ, καὶ τίνα
 δύναμιν ἔχει ἐν βίῳ, οὔτε οἶδεν, οὔτε μεμελέτηκεν αὐτό.

Ἀνάγκη λοιπὸν τρέμειν καὶ ὠχρισθῆναι. Κιθαρῳδὸν μὲν οὖν οὐ 5
 δύναμαι εἰπεῖν μὴ εἶναι, ὅταν ἴδω τινὰ φοβούμενον · ἄλλο δὲ
 τι δύναμαι εἰπεῖν · καὶ οὐδὲ ἓν, ἀλλὰ πολλά. Καὶ πρῶτον 6
 πάντων, ξένον καλῶ αὐτὸν, καὶ λέγω · Οὗτος ὁ ἄνθρωπος οὐκ
 οἶδε ποῦ τῆς γῆς ἐστίν, ἀλλ' ἐκ τοσούτου χρόνου ἐπιδημῶν,
 ἀγνοεῖ τοὺς νόμους τῆς πόλεως καὶ τὰ ἔθνη, καὶ τί ἔξεστι, καὶ
 τί οὐκ ἔξεστιν · ἀλλ' οὐδὲ νομικόν τινα παρέλαβε πώποτε, τὸν
 ἐροῦντα αὐτῷ καὶ ἐξηγησόμενον τὰ νόμιμα. Ἀλλὰ διαθήκην μὲν 7
 οὐ γράφει, μὴ εἰδὼς πῶς δεῖ γράφειν, ἢ παραλαβὼν τὸν
 εἰδότα · οὐδ' ἐγγύην ἄλλως σφραγίζεται, ἢ ἀσφάλειαν γράφει.
 Ὅρεξι δὲ χρῆται δίχα νομικοῦ, καὶ ἐκκλίσει, καὶ ὀρμηῇ, καὶ
 ἐπιβολῇ, καὶ προθέσει. Πῶς δίχα νομικοῦ; Οὐκ οἶδεν, ὅτι θέλει 8
 τὰ μὴ διδόμενα, καὶ οὐ θέλει τὰ ἀναγκαῖα · καὶ οὐκ οἶδεν
 οὔτε τὰ ἴδια, οὔτε τὰ ἀλλότρια. Εἰ δέ γ' ἤδει, οὐδέ ποτ' ἂν
 ἐνεποδίξετο, οὐδέ ποτ' ἐκωλύετο, οὐκ ἂν ἠγωνία. Πῶς γάρ; 9
 Φοβεῖται τις οὖν ὑπὲρ τῶν μὴ κακῶν; Οὐ. Τί δέ; ὑπὲρ τῶν
 κακῶν μὲν, ἐπ' αὐτῷ δ' ὄντων ὥστε μὴ συμβῆναι; Οὐδαμῶς. 10
 Εἰ οὖν τὰ μὲν ἀπροαίρετα οὔτ' ἀγαθὰ οὔτε κακὰ, τὰ προαιρετικά
 δὲ πάντα ἐφ' ἡμῶν, καὶ οὔτ' ἀφελέσθαι τις ἡμῶν αὐτὰ δύναται,
 οὔτε περιποιῆσαι ἅ οὐ θέλομεν αὐτῶν, ποῦ ἔτι τόπος ἀγωνίας;
 Ἀλλὰ περὶ τοῦ σωματίου ἀγωνιῶμεν, ὑπὲρ τοῦ κτησιδίου, 11
 περὶ τοῦ τί δόξει τῷ Καίσαρι · περὶ τῶν ἔσω δ' οὐδενός. Μή
 τι περὶ τοῦ μὴ ψεῦδος ὑπολαβεῖν; Οὐ · ἐπ' ἐμοὶ γάρ ἐστι. Μή
 τι τοῦ ὀρμηῆσαι παρὰ φύσιν; Οὐδὲ περὶ τούτου. Ὅταν οὖν ἴδῃς 12
 τινὰ ὠχριῶντα · ὡς ὁ ἰατρὸς ἀπὸ τοῦ χρώματος λέγει, τούτου ὁ
 σπλῆν πέπονθε, τούτου δὲ τὸ ἥπαρ · οὕτω καὶ σὺ λέγε, τούτου
 ὄρεξις καὶ ἐκκλισις πέπονθεν, οὐκ εὐοδεῖ, φλεγμαίνει. Χρῶμα 13
 γάρ οὐ μεταβάλλει οὐδὲν ἄλλο, οὐδὲ τρόμον ποιεῖ, οὐδὲ ψόφον
 τῶν ὀδόντων, οὐδὲ

— Μετοκλάζει, καὶ ἐπ' ἀμφοτέρους πόδας ἵζει.

- 14 Διὰ τοῦτο Ζήνωνι μὲν Ἀντιγόνῳ μέλλων ἐντυγχάνειν, οὐκ ἠγωνία· ἅ γὰρ οὗτος ἐθαύμαζε, τούτων οὐθενὸς εἶχεν ἐκεῖνος
- 15 ἐξουσίαν· ὧν δ' εἶχεν ἐκεῖνος, οὐκ ἐπεστρέφετο οὗτος. Ἀντιγόνος δὲ Ζήνωνι μέλλων ἐντυγχάνειν, ἠγωνία· καὶ εἰκότως. ἤθελε γὰρ ἀρέσκειν αὐτῷ· τοῦτο δ' ἔξω ἔκειτο. Οὗτος δ' ἐκείνῳ οὐκ ἠθελεν· οὐδὲ γὰρ ἄλλος τις τεχνίτης τῷ ἀτέχνῳ.
- 16 Ἐγὼ σοι ἀρέσαι θέλω; Ἀντί τίνος; οἶδας γὰρ τὰ μέτρα, καθ' ἃ κρίνεται ἄνθρωπος ὑπ' ἀνθρώπου; μεμελέτητό σοι γινῶναι, τί ἐστιν ἀγαθὸς ἄνθρωπος, καὶ τί κακὸς, καὶ πῶς ἐκάτερον γίνεται; Διατί οὖν σὺ αὐτὸς ἀγαθὸς οὐκ εἶ; Πῶς, φησίν,
- 17 οὐκ εἰμί; Ὅτι οὐδεὶς ἀγαθὸς πενθεῖ, οὐδὲ στεναρίζει, οὐδεὶς οἰμῶζει, οὐδεὶς ὠχρῖα καὶ τρέμει, οὐδὲ λέγει, Πῶς μ' ἀποδέ-
- 18 ζεται; πῶς μου ἀκούσει; Ἀνδράποδον, ὡς ἂν αὐτῷ δοκῇ. Τί οὖν σοι μέλει περὶ τῶν ἀλλοτρίων; νῦν οὐκ ἐκείνου ἀμαρτημά ἐστι, τὸ κακῶς ἀποδέξασθαι τὰ παρὰ σοῦ; Πῶς γὰρ οὐ; Δύναται δ' ἄλλου μὲν εἶναι ἀμαρτημα, ἄλλου δὲ κακόν; Οὐ.
- 19 Τί οὖν ἀγωνιάς ὑπὲρ τῶν ἀλλοτρίων; Ναί· ἀλλ' ἀγωνιῶ, πῶς ἐγὼ αὐτῷ λαλήσω. Εἴτ' οὐκ ἐστι σοι, ὡς θέλεις, αὐτῷ
- 20 λαλήσαι; Ἀλλὰ δέδοικα, μὴ ἐκκρουσθῶ. Μὴ τι γράφειν μέλλων τὸ Δίωνος ὄνομα, δέδοικας μὴ ἐκκρουσθῆς; Οὐδαμῶς. Τί τὸ αἴτιον; οὐχ, ὅτι μεμελέτηκας γράφειν; Πῶς γὰρ οὐ; Τί δ', ἀναγινώσκειν μέλλων, οὐχ ὡσαύτως ἂν εἶχες; Ὡσαύτως. Τί τὸ αἴτιον; Ὅτι πᾶσα τέχνη ἰσχυρόν τι ἔχει, καὶ θαρράλεον ἐν τοῖς
- 21 ἑαυτῆς. Δαλεῖν οὖν οὐ μεμελέτηκας; καὶ τί ἄλλο ἐμελέτας ἐν τῇ σχολῇ; Συλλογισμοὺς καὶ μεταπίπτοντας. Ἐπί τί; οὐχ ὥστε ἐμπείρως διαλέγεσθαι; τὸ δ' ἐμπείρως ἐστίν, οὐχὶ εὐκαιρῶς, καὶ ἀσφαλῶς, καὶ συνετῶς, ἔτι δὲ ἀπταιστώς, καὶ ἀπαραπο-
- 22 θίστως; ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις τεθαρρήκότης; Ναί. Ἴππεὺς οὖν ὧν, εἰς πεδῖον ἐληλυθῶς, πρὸς πεζὸν ἀγωνιάς, ὅπου σὺ μεμελέτηκας, ἐκεῖνος δ' ἀμελέτητός ἐστι; Ναί. Ἀλλὰ ἐξουσίαν

ἔχει ἀποκτεῖναί με. Λέγε οὖν τὰ ἀληθῆ, δύστηνε, καὶ μὴ 23
 ἀλαζονεύου, μηδὲ φιλόσοφος εἶναι ἀξίου, μηδὲ ἀγνόει σου
 τοὺς κυρίους· ἀλλὰ μέχρις ἂν ἔχῃς ταύτην τὴν λαβὴν τὴν ἀπὸ
 τοῦ σώματος, ἀκολούθει παντὶ τῷ ἰσχυροτέρῳ. Λέγειν δὲ 24
 Σωκράτης ἐμελέτα, ὁ πρὸς τοὺς τυράννους οὕτω διαλεγόμενος,
 ὁ πρὸς τοὺς δικαστάς, ὁ ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ. Λέγειν Διογένης
 μεμελετήκει, ὁ πρὸς Ἀλέξανδρον οὕτω λαλῶν, ὁ πρὸς Φίλιπ-
 πον, ὁ πρὸς τοὺς πειρατάς, ὁ πρὸς τὸν ὠνησάμενον αὐτόν.
 Ἐκείνοις μεμελέτηται, τοῖς Θαρρόυσι. Σὺ δ' ἐπὶ τὰ σαυ- 25
 τοῦ βιάδιζε, καὶ ἐκείνων ἀποστῆς μηδέποτε· εἰς τὴν γωνίαν 26
 ἀπελθὼν κάθησο, καὶ πλέκε συλλογισμούς, καὶ ἄλλω πρότεινε.
 Οὐκ ἔστι δ' ἐν σοὶ πόλεως ἡγεμῶν ἀνήρ. 27

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'.

Πρὸς Νάσωνα.

Εἰσελθόντος τινὸς τῶν Ῥωμαϊκῶν μετὰ τοῦ υἱοῦ, καὶ
 ἐπακούοντος ἐνὸς ἀναγνώσματος· Οὗτος, ἔφη, ὁ τρόπος ἐστὶ
 τῆς διδασκαλίας· καὶ ἀπεσιώπησεν. Ἀξιοῦντος δ' ἐκείνου ἐρεῖν 2
 τὰ ἐξῆς· Κόπον, ἔφη, ἔχει πᾶσα τέχνη τῷ ἰδιώτῃ καὶ ἀπείρῳ
 αὐτῆς, ὅταν παραδιδῶται. Καὶ τὰ μὲν ἀπὸ τῶν τεχνῶν γινόμενα, 3
 τὴν τε χρεῖαν εὐθὺς ἐνδείκνυται πρὸς ὃ γέγονε, καὶ τὰ πλείστα
 αὐτῶν ἔχει τι καὶ ἀγωγὸν καὶ ἐπίχαρι. Καὶ γὰρ, σκυτεὺς πῶς 4
 μὲν μαθαίνει τις παρεῖναι καὶ παρακολουθεῖν, ἀτερπές· τὸ δ'
 ὑπόδημα χρήσιμον, καὶ ἰδεῖν ἄλλως οὐκ ἀηδές. Καὶ τέκτονος 5
 ἢ μὲν μάθησις ἀνιαρὰ μάλισα τῷ ἰδιώτῃ παρατυγχάνοντι, τὸ
 δ' ἔργον ἐπιδείκνυσι τὴν χρεῖαν τῆς τέχνης. Πολὺ δὲ μᾶλλον 6
 ἐπὶ μουσικῆς ὄψει αὐτό· ἂν γὰρ παρῆς τῷ διδασκομένῳ, φανή-
 σεται σοὶ πάντων ἀτερπέστατον τὸ μάθημα· τὰ μέντοι ἀπὸ

- 7 τῆς μουσικῆς, ἡδέα καὶ ἐπιτερπῆ τοῖς ἰδιώταις ἀκούειν. Καὶ ἐν-
ταῦθα, τὸ μὲν ἔργον τοῦ φιλοσοφοῦντος τοιοῦτόν τι φανταζόμεθα,
ὅτι δεῖ τὴν αὐτοῦ βούλησιν συναρμόσαι τοῖς γινομένοις, ὡς μήτε
τι τῶν γινομένων ἀκόντων ἡμῶν γίνεσθαι, μήτε τῶν μὴ γινομέ-
8 νων, θελώντων ἡμῶν μὴ γίνεσθαι. Ἐξ οὗ περίεσι τοῖς συζη-
σαμένοις αὐτὸ, ἐν ὀρέξει μὴ ἀποτυγχάνειν, ἐν ἐκκλίσει δὲ μὴ
περιπίπτειν· ἀλύπως, ἀφόβως, ἀταράχως διεξάγειν κατ' αὐτόν,
μετὰ τῶν κοινωνῶν τηροῦντα τὰς σχέσεις τὰς τε φυσικὰς καὶ
ἐπιθέτους, τὸν υἱὸν, τὸν πατέρα, τὸν ἀδελφόν, τὸν πολίτην,
τὸν ἄνδρα, τὴν γυναῖκα, τὸν γείτονα, τὸν σύνοδον, τὸν ἄρχοντα,
9 τὸν ἀρχόμενον. Τὸ ἔργον τοῦ φιλοσοφοῦντος τοιοῦτόν τι φαντα-
ζόμεθα. Λοιπὸν ἐφεξῆς τούτῳ ζητοῦμεν, πῶς ἔστι τοῦτο.
- 10 Ὅρωμεν οὖν, ὅτι ὁ τέκτων, μαθὼν τινὰ, γίνεται τέκτων· ὁ
κυβερνήτης, μαθὼν τινὰ, γίνεται κυβερνήτης. Μή ποτ' οὖν καὶ
ἐνθάδε, οὐκ ἀπαρκεῖ τὸ βούλεσθαι καλὸν καὶ ἀγαθὸν γενέσθαι,
11 χρεῖα δὲ καὶ μαθεῖν τινὰ; Ζητοῦμεν οὖν, τίνα ταῦτα. Λέγουσιν
οἱ φιλόσοφοι, ὅτι μαθεῖν δεῖ πρῶτον τοῦτο, ὅτι ἐστὶ Θεός, καὶ
προνοεῖ τῶν ὅλων· καὶ οὐκ ἔστι λαθεῖν αὐτόν, οὐ μόνον ποιοῦντα,
ἀλλ' οὐδὲ διανοοούμενον, ἢ ἐνθυμούμενον. Εἶτα, ποῖοί τινες εἰσὶν.
12 Οἷοι γὰρ ἂν ἐκεῖνοι εὐρεθῶσι, τὸν ἐκείνοις ἀρέσοντα καὶ πεισθη-
σόμενον ἀνάγκη πειρᾶσθαι κατὰ δύναμιν ἐξομοιοῦσθαι ἐκείνοις.
- 13 Εἰ πιστὸν ἐστὶ τὸ Θεῖον, καὶ τοῦτον εἶναι πιστὸν· εἰ ἐλεύθερον,
καὶ τοῦτον ἐλεύθερον· εἰ εὐεργετικὸν, καὶ τοῦτον εὐεργετικόν·
εἰ μεγαλόφρον, καὶ τοῦτον μεγαλόφρονα. Ὡς Θεοῦ τοίνυν ζηλω-
τήν, τὰ ἐξῆς πάντα καὶ ποιεῖν καὶ λέγειν.
- 14 Πόθεν οὖν ἄρξασθαι δεῖ; Ἄν συγκαθῆς, ἐρῶ σοι, ὅτι πρῶτον
15 δεῖ σε τοῖς ὀνόμασι παρακολουθεῖν. Ὡστ' ἐγὼ νῦν οὐ παρακο-
λουθῶ τοῖς ὀνόμασι; Οὐ παρακολουθεῖς. Πῶς οὖν χρῶμαι αὐ-
τοῖς; Οὕτως, ὡς οἱ ἀγράμματοι ταῖς ἐγγραμμάτοις φωναῖς, ὡς
τὰ κτήνη ταῖς φαντασίαις. Ἄλλο γὰρ ἐστὶ χρῆσις, ἄλλο παρα-

κλούθησις. Εἰ δ' οἶει παρακολουθεῖν, φέρε δ' Θέλεις ὄνομα, 16
 * ἀγαθὸν καὶ κακὸν, * καὶ βασανίσωμεν αὐτούς, εἰ παρακολου-
 θοῦμεν. Ἄλλ' ἀνιαρὸν τὸ ἐξελέγχεσθαι πρεσβύτερον ἄνθρωπον 17
 ἤδη, καὶ οὕτω τύχη, τὰς τρεῖς στρατείας ἐστρατευμένον. Οἶδα
 καὶ γὰρ. Νῦν γὰρ σὺ ἐλήλυθας πρὸς ἐμὲ, ὡς μηδενὸς δεόμενος. 18
 Τίνος δ' ἂν καὶ φαντασθεῖς, ὡς ἐνδέοντος; πλουτεῖς, τέκνα
 ἔχεις τυχὸν καὶ γυναῖκα, καὶ οἰκέτας πολλούς· ὁ Καίσαρ
 σε οἶδεν, ἐν Ῥώμῃ πολλοὺς φίλους κέκτησαι, τὰ καθήκοντα
 ἀποδίδως, οἶδας τὸν εὖ ποιοῦντα ἀντευποιῆσαι, καὶ τὸν κακῶς
 ποιοῦντα κακῶς ποιῆσαι. Τί σοι λείπει; Ἄν οὖν σοι δεῖξω, ὅτι 19
 τὰ ἀναγκαιότατα καὶ μέγιστα πρὸς εὐδαιμονίαν· καὶ ὅτι μέχρι
 θεῦρο πάντων μᾶλλον ἢ τῶν προσηκόντων ἐπιμεμέλησαι· καὶ
 τὸν κολοφῶνα ἐπιθῶ, οὔτε τί Θεὸς ἐστίν οἶδας, οὔτε τί ἄνθρω-
 πος, οὔτε τί ἀγαθὸν, οὔτε τί κακὸν· καὶ τὸ μὲν τῶν ἄλλων 20
 ἴσως ἀνεκτὸν, ὅτι δ' αὐτὸς σαυτὸν ἀγνοεῖς, πῶς δύνασαι
 ἀνασχέσθαι μου, καὶ ὑποσχεῖν τὸν ἔλεγχον, καὶ παραμεῖναι;
 Οὐδαμῶς, ἀλλ' εὐθύς ἀπαλλάσσει χαλεπῶς ἔχων. Καίτοι τί σοι 21
 ἐγὼ κακὸν πεποιήκα; εἰ μὴ καὶ τὸ ἔσοπτρον τῷ αἰσχυρῷ, ὅτι
 δεικνύει αὐτὸν αὐτῷ, οἷός ἐστιν· εἰ μὴ καὶ ὁ ἰατρὸς τὸν νοσοῦντα
 δοκεῖ ὑβρίζειν, ὅταν εἴπῃ αὐτῷ· Ἄνθρωπε, δοκεῖς μηδὲν ἔχειν;
 πυρέσσεις δέ· ἀσίτησον σήμερον, ὕδωρ πίε. Καὶ οὐδεὶς
 λέγει, ὦ δεινῆς ὕβρεως. Ἐὰν δέ τιμι εἴπῃς· Αἰ ὀρέξεις σου 22
 φλεγμαίνουσιν, αἰ ἐκκλίσεις ταπειναί εἰσιν, αἰ ἐπιβολαὶ ἀνομολο-
 γούμεναι, αἰ ὄρμαι ἀσύμφωνοι τῇ φύσει, αἰ ὑπολήψεις εἰκαῖαι
 καὶ ἐφευσμέναι· εὐθύς ἐξεληθὼν λέγει, Ὑβρισέ με.

Τοιαῦτά ἐστι τὰ ἡμέτερα, ὡς ἐν πανηγύρει. Τὰ μὲν κτήνη 23
 πραθησόμενα ἄγεται, καὶ οἱ βόες· οἱ δὲ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων,
 οἱ μὲν ὠνησόμενοι, οἱ δὲ πωλήσοντες· ὀλίγοι δὲ τινὲς εἰσιν, οἱ
 κατὰ θεῖαν ἐρχόμενοι τῆς πανηγύρεως, πῶς τοῦτο γίνεται, καὶ
 διατί, καὶ τινὲς οἱ τιθέντες τὴν πανηγυρίαν, καὶ ἐπὶ τίνι. Οὕτω 24

καὶ ἐνθάδ', ἐν τῇ πανηγύρει ταύτῃ · οἱ μὲν τινες, ὡς κτήνη, οὐδὲν πλέον πολυπραγμονοῦσι τοῦ χόρτου. Ὅσοι γὰρ περὶ κτή-
 25 σιν καὶ ἀγροῦς καὶ οἰκέτας καὶ ἀρχάς τινας ἀναστρέφεσθε, ταῦτα οὐδὲν ἄλλο ἢ χόρτος ἐστίν. Ὀλίγοι δ' εἰσὶν οἱ πανηγυρίζοντες
 26 ἄνθρωποι φιλοθεάμονες, τί ποτ' οὖν ἐστὶν ὁ κόσμος, τίς αὐτὸν διοικεῖ. Οὐδεῖς; Καὶ πῶς οἶόν τε, πόλιν μὲν ἢ οἶκον μὴ δύνασθαι
 διαμένειν, μὴδ' ὀλιγοστὸν χρόνον, δίχα τοῦ διοικοῦντος καὶ ἐπιμελουμένου · τὸ δ' οὕτω μέγα καὶ καλὸν κατασκευάσμα, εἰκῆ
 27 καὶ ὡς ἔτυχεν οὕτως εὐτάκτως οἰκονομεῖσθαι; Ἔστιν οὖν ὁ διοικῶν. Ποῖός τις, καὶ πῶς διοικῶν; ἡμεῖς δὲ, τίνες ὄντες ὑπ'
 αὐτοῦ γεγόναμεν, καὶ πρὸς τί ἔργον; ἄρα γ' ἔχομεν τινα
 28 ἐπιπλοκὴν πρὸς αὐτὸν, καὶ σχέσιν, ἢ οὐδεμίαν; Ταῦτ' ἐστὶν ἡ πάσχουσιν οὗτοι οἱ ὀλίγοι · καὶ λοιπὸν τούτῳ μόνῳ σχολάζουσι,
 29 τῷ τὴν πανηγύριν ἱστορήσαντας ἀπελθεῖν. Τί οὖν; καταγελῶνται ὑπὸ τῶν πολλῶν. Καὶ γὰρ ἐκεῖ οἱ θεαταὶ ὑπὸ τῶν ἐμπόρων ·
 καὶ εἰ τὰ κτήνη συναίσθησίν τινα εἶχε, κατεγέλα ἂν τῶν ἄλλο τι τεθαυμακώτων ἢ τὸν χόρτον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ιε.

Πρὸς τοὺς σκληρῶς τισιν ὧν ἔκριναν ἐμμένοντας.

ὍΤΑΝ ἀκούσωσί τινες τούτων τῶν λόγων, ὅτι βέβαιον εἶναι δεῖ, καὶ ἢ μὲν προαίρεσις ἐλεύθερον φύσει, καὶ ἀνανάγκαστον, τὰ δ' ἄλλα κωλυτὰ, ἀναγκαστὰ, δοῦλα, ἀλλότρια · φαντάζονται
 2 ὅτι δεῖ παντὶ τῷ κριθέντι ὑπ' αὐτῶν ἀπαραβάτως ἐμμένειν. Ἀλλὰ πρῶτον ὑγιὲς εἶναι δεῖ τὸ κεκριμένον. Θέλω γὰρ εἶναι τόνους ἐν
 3 σώματι, ἀλλ' ὡς ὑγιαίνουντι, ὡς ἀθλοῦντι. Ἄν δέ μοι φρενιτικοῦ τόνους ἔχων ἐνδεικνύῃ, καὶ ἀλαζονεύῃ ἐπ' αὐτοῖς, ἐρῶ σοι, ὅτι,
 4 Ἄνθρωπε ζήτει τὸν θεραπεύσοντα. Τοῦτο οὐκ εἰσὶ τόνοι, ἀλλ'

ἀτονία. Ἐτερον τρόπον, τοιοῦτόν τι καὶ ἐπὶ τῆς ψυχῆς πάσχουσιν οἱ παρακούοντες τῶν λόγων τούτων. Οἷον καὶ ἐμός τις ἐταῖρος ἐξ οὐδεμιᾶς αἰτίας ἔκρινεν ἀποκαρτερεῖν. Ἐγνων ἐγὼ, ἤδη τρίτην 5 ἡμέραν ἔχοντος αὐτοῦ τῆς ἀποχῆς, καὶ ἔλθων ἐπυθανόμην τί ἐγένετο. Κέκρικα, φησίν. Ἄλλ' ὅμως τί σε ἦν τὸ ἀναπεῖσαν; 6 εἰ γὰρ ὀρθῶς ἔκρινας, ἰδοὺ παρακαθήμεθά σοι, καὶ συνεργοῦμεν ἵνα ἐξέλθῃς· εἰ δ' ἀλόγως ἔκρινας, μετάθου. Τοῖς κριθεῖσιν 7 ἐμμένειν δεῖ. Τί ποιεῖς ἀνθρώπε; οὐ πάσιν, ἀλλὰ τοῖς ὀρθῶς. Ἐπεὶ παθῶν ἄρτι ὅτι νύξ ἐσι· ἂν σοι δοκῇ, μὴ μετατίθεσο, ἀλλ' ἐμμενε, καὶ λέγε, ὅτι, Τοῖς κριθεῖσιν ἐμμένειν δεῖ. 8 * Τί ποιεῖς ἀνθρώπε; οὐ πάσιν.* Οὐ θέλεις τὴν ἀρχὴν ὑποστῆσαι *καὶ* τὸν θεμέλιον, τὸ κρῖμα σκέψασθαι πότερον ὑγιές ἢ οὐχ ὑγιές, καὶ οὕτω λοιπὸν ἐποικοδομεῖν αὐτῷ τὴν εὐτονίαν, τὴν ἀσφάλειαν; ἂν δὲ σαπρὸν ὑποστήσῃς καὶ καταπίπτων οἰκοδόμημά 9 τι, οὐχ ὅσω ἂν πλείονα καὶ ἰσχυρότερα ἐπιθῆς, τοσοῦτω θάτον κατενεχθήσεται; Ἄνευ πάσης αἰτίας ἐξάγῃς ἡμῖν ἀνθρωπον 10 ἐκ τοῦ ζῆν φίλον καὶ συνήθη, τῆς αὐτῆς πόλεως πολίτην, καὶ τῆς μεγάλης καὶ τῆς μικρᾶς; εἶτα, φόνον ἐργαζόμενος, καὶ 11 ἀπολλύων ἀνθρωπον μηδὲν ἠδίκηκότα, λέγεις, ὅτι τοῖς κριθεῖσιν ἐμμένειν δεῖ; Εἰ δ' ἐπῆλθέ σοι πῶς ποτ' ἐμὲ ἀποκτεῖναι, ἔδει 12 σε ἐμμένειν τοῖς κριθεῖσιν;

Ἐκεῖνος μὲν οὖν μόγις μετεπεΐσθη. Τῶν δὲ νῦν τινὰς οὐκ 13 ἐσι μεταθεῖναι. Ὡς μοι δοκῶ, ὃ πρότερον ἠγγόουν, νῦν εἰδέναι, τί ἐστι τὸ ἐν τῇ συνηθείᾳ λεγόμενον, Μωρόν οὔτε πείσαι οὔτε ῥῆξαι ἐστι. Μὴ μοι γένοιτο φίλον ἔχειν σοφὸν μωρόν. Δυσ- 14 μεταχειριστότερον οὐδὲν ἐστι. Κέκρικα. Καὶ γὰρ οἱ μαινόμενοι· ἀλλ' ὅσω βεβαιότερον κρίνουσι τὰ οὐκ ὄντα, τοσοῦτω πλείονος ἐλλεβόρου δέονται. Οὐ θέλεις τὰ τοῦ νοσοῦντος ποιεῖν, καὶ 15 τὸν ἰατρὸν παρακαλεῖν; Νοσῶ, κύριε· βοήθησόν μοι· τί με δεῖ ποιεῖν σκέψαι· ἐμόν ἐστι πείθεσθαι σοι. Οὕτω καὶ ἐνταῦθα·

- 16 Ἄ δεῖ με ποιεῖν οὐκ οἶδα · ἐλήλυθα δὲ μαθησόμενος. Οὐ· ἀλλὰ
 17 περὶ τῶν ἄλλων μοι λέγε. Τοῦτο δὲ κέκρικα. Περὶ ποίων ἄλ-
 λων ; τί γάρ ἐστι μεῖζον ἢ προϋργιαίτερον τοῦ πεισθῆναί σε ,
 ὅτι οὐκ ἀρκεῖ τὸ κερικέναι , καὶ τὸ μὴ μεταθέσθαι ; Οὔτοι* οἱ*
 18 μανικοί τόνοι , οὐχ ὑγιεινοί. Ἀποθανεῖν θέλω , ἂν με τοῦτο
 ἀναγκάσῃς. Διὰ τί ἀνθρώπε ; Τί ἐγένετο ; Κέκρικα. Ἐσώθην,
 19 ὅτι οὐ κέκρικας ἐμέ ἀποκτεῖναι. Ἀργύριον οὐ λαμβάνω. Διὰ τί ;
 Κέκρικα. ἴσθι ὅτι ὦ τόνω νῦν χρῆ πρὸς τὸ μὴ λαμβάνειν , οὐδὲν
 κωλύει σε ἀλόγως ποτὲ ρέψαι πρὸς τὸ λαμβάνειν , καὶ πάλιν
 20 λέγειν , ὅτι Κέκρικα ; Ὡσπερ ἐν νοσοῦντι καὶ ρευματιζομένῳ
 σώματι , ποτὲ μὲν ἐπὶ ταῦτα , ποτὲ δ' ἐπ' ἐκεῖνα ρέπει τὸ
 ρεῦμα · οὕτω καὶ ἀσθενῆς ψυχῇ , ὅπου μὲν κλίνει , ἀθλον ἔχει ·
 ὅταν δὲ καὶ τόνος προσῆ τῷ κλίματι τούτῳ καὶ τῇ φορᾷ , τότε
 γίνεται τὸ κακὸν ἀβοήθητον καὶ ἀθεράπευτον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 15'.

Ὅτι οὐ μελετῶμεν χρῆσθαι τοῖς περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν δόγμασιν.

- Ποῦ τὸ ἀγαθόν ; Ἐν προαιρέσει. Ποῦ τὸ κακόν ; Ἐν προαι-
 2 ρέσει. Ποῦ τὸ οὐδέτερον ; Ἐν τοῖς ἀπροαιρέτοις. Τί οὖν ; μέ-
 μνηταί τις ἡμῶν ἔξω τούτων τῶν λόγων ; μελετᾷ τις αὐτὸς ἐφ'
 ἑαυτοῦ τοῦτον τὸν τρόπον ἀποκρίνεσθαι τοῖς πράγμασιν , ὡς
 ἐπὶ τῶν ἐρωτημάτων ; Ἄρά γε ἡμέρα ἐστί ; Ναί. Τί δέ ; νύξ
 3 ἐστίν ; Οὐ. Τί δέ ; ἄρτιοί εἰσιν οἱ ἀστέρες ; Οὐκ ἔχω λέγειν.
 Ὅταν σοι προφαίνηται ἀργύριον , μεμελέτηκας ἀποκρίνεσθαι τὴν
 δέουσαν ἀπόκρισιν , ὅτι οὐκ ἀγαθόν ; Ἦσκηκας ἐν ταύταις ταῖς
 4 ἀποκρίσεσιν ; ἢ πρὸς μόνα τὰ σοφίσματα ; Τί οὖν θαυμάζεις ,
 εἰ , ὅπου μὲν μεμελέτηκας , ἐκεῖ κρείττων γίνῃ σεαυτοῦ ; ὅπου
 5 δ' ἀμελετήτως ἔχεις , ἐκεῖ δ' ὁ αὐτὸς διαμένεις ; Ἐπεὶ διὰ τί ὁ

ρήτωρ, εἰδὼς ὅτι γέγραφε καλῶς, ὅτι ἀνείληφε τὰ γεγραμμένα, φωνὴν εἰσφέρων ἠδεῖαν, ὅμως ἔτι ἀγωνιᾷ; Ὅτι οὐκ ἀρκεῖται τῷ μελετῆσαι. Τί οὖν θέλει; Ἐπαινεθῆναι ὑπὸ τῶν παρόντων. 6 Πρὸς μὲν οὖν τὸ δύνασθαι μελετᾶν, ἡσκηται· πρὸς ἔπαινον δὲ καὶ ψόγον, οὐκ ἡσκηται. Πότε γὰρ ἤκουσε παρά τινος, τί 7 ἔστιν ἔπαινος; τί ἔστι ψόγος; τίς ἑκατέρου φύσις; τοὺς ποίους τῶν ἐπαίνων διωκτέον, ἢ τοὺς ποίους τῶν ψόγων φευκτέον: πότε δ' ἐμελέτησε ταύτην τὴν μελέτην, ἀκόλουθον τούτοις τοῖς λόγοις; Τί οὖν ἔτι θαυμάζεις, εἰ, ὅπου μὲν ἔμαθεν, ἐκεῖ διαφέρει τῶν 8 ἄλλων· ὅπου δ' οὐ μεμελέτηκεν, ἐκεῖ τοῖς πολλοῖς ὁ αὐτός ἐστιν; Ὡς ὁ κιθαρῳδὸς οἶδε κιθαρίζειν, ἄδει καλῶς, στατὸν ἔχει 9 καλὸν, καὶ ὅμως εἰσερχόμενος τρέμει. Ταῦτα γὰρ οἶδεν· ὄχλος δὲ τί ἐστιν οὐκ οἶδεν, οὐδ' ὄχλου βοή, οὐδὲ κατάγελως. Ἄλλ' 10 οὐδ' αὐτὸ τὸ ἀγωνιᾶν τί ἐστιν οἶδε, πότερον ἡμέτερον ἔργον ἐστίν, ἢ ἀλλότριον, ἔστιν αὐτὸ παῦσαι, ἢ οὐκ ἔστι. Διὰ τοῦτο ἐὰν μὲν ἐπαινεθῆ, φουσηθεὶς ἐξῆλθεν· ἐὰν δὲ καταγελασθῆ, τὸ φουσημάτιον ἐκεῖνο ἐκεντήθη καὶ προσεκάθισε.

Τοιοῦτόν τι καὶ ἡμεῖς πάσχομεν. Τίνα θαυμάζομεν; Τὰ 11 ἐκτός. Περὶ τίνα σπουδάζομεν; Περὶ τὰ ἐκτός· εἴτ' ἀποροῦμεν, πῶς φοβούμεθα, ἢ πῶς ἀγωνιῶμεν; Τί οὖν ἐνδέχεται, ὅταν 12 τὰ ἐπιφερόμενα, κακὰ ἠγώμεθα; Οὐ δυνάμεθα μὴ φοβεῖσθαι, οὐ δυνάμεθα μὴ ἀγωνιᾶν. Εἶτα λέγομεν, Κύριε ὁ Θεός, πῶς 13 μὴ ἀγωνιῶ; Μωρέ· χεῖρας οὐκ ἔχεις; οὐκ ἐποίησέ σοι αὐτάς ὁ Θεός; εὐχου νῦν, καθήμενος, ὅπως αἱ μύξαι σου μὴ ῥέωσιν. Ἀπόμυξαι μᾶλλον, καὶ μὴ ἐγκαλεῖ. Τί οὖν; ἐνταῦθά σοι οὐδὲν 14 δέδωκεν; οὐ δέδωκέ σοι καρτερίαν; οὐ δέδωκέ σοι μεγαλοψυχίαν; οὐ δέδωκεν ἀνδρείαν; Τηλικαύτας ἔχων χεῖρας, ἔτι ζητεῖς τὸν ἀπομύζοντα; Ἄλλ' οὐδὲ μελετῶμεν ταῦτα, οὐδ' ἐπιστρέφο- 15 μεθα. Ἐπεὶ δότε μοι ἓνα ᾧ μέλει πῶς τι ποιήσει; ὅς ἐπιστρέφεται, οὐ τοῦ τυχεῖν τινος, ἀλλὰ τῆς ἐνεργείας τῆς αὐτοῦ; Τίς,

- περιπατῶν, τῆς ἐνεργείας τῆς αὐτοῦ ἐπιστρέφεται; τίς, βουλευόμενος, αὐτῆς τῆς βουλῆς, οὐχὶ δὲ τοῦ τυχεῖν ἐκείνου περι-
 16 οὔ βουλεύεται; Κὰν μὲν τύχη, ἐπῆρται καὶ λέγει· Πῶς γὰρ
 ἡμεῖς καλῶς ἐβουλευσάμεθα; οὐκ ἔλεγόν σοι, ἀδελφὲ, ὅτι ἀδύ-
 νατόν ἐστιν, ἡμῶν τι σκεψαμένων, μὴ οὕτως ἐκθῆναι; Ἄν δ'
 ἐτέρως χωρήσῃ, τεταπεινῶνται τάλας, οὐχ εὐρίσκει οὐδὲ τί εἶπη
 17 περὶ τῶν γεγονότων. Τίς ἡμῶν τούτου ἕνεκα μάντιν παρέλαβε;
 Τίς ἡμῶν ἐνεκοιμήθη ὑπὲρ ἐνεργείας. Τίς; ἕνα μοι δότε, ἵνα
 ἴδω τοῦτον, ὃν ἐκ πολλοῦ χρόνου ζητῶ, τὸν ταῖς ἀληθείαις
 εὐγενῆ καὶ εὐφυᾶ· εἴτε νέον, εἴτε πρεσβύτερον, δότε.
 18 Τί οὖν ἔτι θαυμάζομεν, εἰ περὶ μὲν τὰς ὕλας τετρίμμεθα,
 ἐν δὲ ταῖς ἐνεργείαις ταπεινοὶ, ἀσχήμονες, οὐδενὸς ἀξιοί,
 δειλοὶ, ἀταλαίπωροι, ὅλοι ἀτυχήματα; Οὐ γὰρ μεμέληκεν
 19 ἡμῖν, οὐδὲ μελετῶμεν. Εἰ δὲ μὴ τὸν θάνατον ἢ τὴν φυγὴν ἐφο-
 βούμεθα, ἀλλὰ τὸν φόβον, ἐμελετῶμεν ἂν ἐκείνοις μὴ περι-
 20 πίπτειν ἃ φαίνεται ἡμῖν κακά. Νῦν δ' ἐν μὲν τῇ σχολῇ γοργοὶ καὶ
 κατάγλωσσοι· κὰν ζητημάτιον ἐμπέσῃ περὶ τινος τούτων,
 ἱκανοὶ τὰ ἐξῆς ἐπελθεῖν. Ἐλκυσσον δ' εἰς χρῆσιν, καὶ εὐρήσεις
 τάλανας ναυαγούς. Προσπεσέτω φαντασία ταρακτικὴ, καὶ
 21 γνώσῃ τί ἐμελετῶμεν, καὶ πρὸς τί ἐγυμναζόμεθα. Λοιπὸν ὑπὸ
 τῆς ἀμελετησίας προσεπισωρεύομεν αἰεὶ τινα καὶ προσπλάσσομεν
 22 μίξονα τῶν καθεστῶτων. Εὐθύς ἐγὼ, ὅταν πλέω, κατακύψας
 εἰς τὸν βυθὸν, ἢ τὸ πέλαγος περιβλεψάμενος, καὶ μὴ ἰδὼν γῆν,
 ἐξίσταμαι, καὶ φανταζόμενος ὅτι ὅλον με δεῖ τὸ πέλαγος τοῦτο
 ἐκπιεῖν ἂν ναυαγήσω· οὐκ ἐπέρχεται μοι, ὅτι μοι τρεῖς ξέσται
 ἀρκοῦσι. Τί οὖν με τaráσσει; Τὸ πέλαγος; Οὐ, ἀλλὰ τὸ
 23 δόγμα. Πάλιν, ὅταν σεισμὸς γένηται, φαντάζομαι ὅτι ἡ πόλις
 ἐπιπίπτει μοι μέλλει. Οὐ γὰρ ἀρκεῖ μοι μικρὸν λιθάριον, ἢ
 ἐξω μου τὸν ἐγκέφαλον βάλῃ;
 24 Τίνα οὖν ἐσι τὰ βαροῦντα καὶ ἐξιστάντα ἡμᾶς; Τίνα γὰρ

ἄλλα, ἢ τὰ δόγματα; Τὸν γὰρ ἐξιόντα καὶ ἀπαλλαττόμενον τῶν
 συνήθων καὶ ἐταίρων καὶ τόπων καὶ συναναστροφῆς, τί ἐστὶ τὸ
 βαροῦν ἄλλο, ἢ δόγματα; Ἐὰν γοῦν παιδία εὐθύς, ὅταν κλαύσῃ 25
 μικρὰ τῆς τίτθης ἀπελθούσης, πλακούντιον λαβόντα, ἐπιλέλη-
 σται. Θέλεις σε οὖν καὶ ἡμεῖς παιδίους ὁμοιωμένους; Οὐ, νῆ τὸν 26
 Δία. Οὐ γὰρ ὑπὸ πλακουντίου τοῦτο πάσχειν ἀξιῶ, ἀλλ' ὑπὸ
 δογματῶν ὀρθῶν. Τίνα δ' ἐστὶ ταῦτα; Ἄ δεῖ τὸν ἄνθρωπον ὅλην 27
 τὴν ἡμέραν μελετῶντα, μηδενὶ προσπάσχειν τῶν ἀλλοτριῶν,
 μήθ' ἐταίρω, μήτε τόπῳ, μήτε γυμνασίῳ, ἀλλὰ μηδὲ τῷ
 σώματι τῷ αὐτοῦ· μεμνήσθαι δὲ τοῦ νόμου, καὶ τοῦτον πρὸ
 ὀφθαλμῶν ἔχειν. Τίς δ' ὁ νόμος ὁ Θεῖος; Ἐὰν ἴδια τηρεῖν, τῶν 28
 ἀλλοτριῶν μὴ ἀντιποιεῖσθαι, ἀλλὰ διδομένοις μὲν χρῆσθαι, μὴ
 διδόμενα δὲ μὴ ποθεῖν· ἀφαιρουμένου δὲ τίνος, ἀποθιδόναι
 εὐλύτως καὶ αὐτόθεν, χάριν εἰδότα οὐ ἐχρήσατο χρόνου, εἰ
 θέλεις μὴ κλάειν τὴν τίτθην καὶ μάμμη. Τί γὰρ διαφέρει, τίνος 29
 ἤττων ἐστὶ, καὶ ἐκ τίνος κρέμαται; Τί κρείττων εἶ τοῦ διὰ
 κοράσιον κλάοντος, εἰ διὰ γυμνασίδιον, καὶ στωΐδια, καὶ
 νεανισκάρια, καὶ τοιαύτην διατριβὴν πενθεῖς; Ἄλλος ἔλθων, ὅτι 30
 οὐκέτι τὸ τῆς Δίρκης ὕδωρ πίνειν μέλλει. Τὸ γὰρ Μάρκιον
 χειρόν ἐστι τοῦ τῆς Δίρκης; Ἄλλ' ἐκεῖνό μοι σύνηθες ἦν. Καὶ
 τοῦτο πάλιν ἔσται σοι σύνηθες. Εἴτ', ἂν μὲν καὶ τούτῳ προσ- 31
 παθῆς, καὶ τοῦτο πάλιν κλαῖε, καὶ ζήτησον ὅμοιον τῷ Εὐρι-
 πίδου ποιῆσαι,

Θερμάς τε τὰς Νέρωνος, Μάρκιόν δ' ὕδωρ.

Ἴδε πῶς τραγωδία γίνεται, ὅταν εἰς μωροὺς ἀνθρώπους
 πράγματα τὰ τυγχάνοντ' ἐμπέσῃ.

Πότε οὖν Ἀθήνας πάλιν ὄψομαι, καὶ τὴν ἀκρόπολιν; Τάλως, 32
 οὐκ ἀρκεῖ σοι ἂν βλέπεις καθ' ἡμέραν κρείττον τι ἔχεις ἢ μεῖζον
 ἰδεῖν τοῦ ἡλίου, τῆς σελήνης [τῶν κύκλων], τῶν ἀστρῶν, τῆς γῆς

- 33 ὄλης, τῆς θαλάσσης; Εἰ δὲ δὴ παρακολουθεῖς τῷ διοικοῦντι τὰ ὄλα, κάκεινον ἐν σαυτῷ περιφέρεις, ἔτι ποθεῖς λιθάρια καὶ πέτραν κομψήν; ὅταν οὖν μέλλῃς ἀπολιπεῖν αὐτὸν τὸν ἥλιον καὶ τὴν
- 34 σελήνην, τί ποιήσεις; κλαύσεις καθήμενος, ὡς τὰ παιδιά; Τί οὖν ἐν τῇ σχολῇ ἐποίεις; τί ἤκουες; τί ἐμάθανες; τί σαυτὸν φιλόσοφον ἐπέγραφες, ἐξὸν τὰ ὄντα ἐπιγράφειν; ὅτι, Εἰσαγωγὰς ἔπραξά τινας, καὶ Χρυσίππεια ἀνέγνων, φιλοσόφου δ' οὐδὲ θύραν παρήλθον. Ποῦ γάρ μοι μέτεστι τούτου τοῦ πράγματος, οὗ Σωκράτει μετῆν, τῷ οὕτως ἀποθανόντι, οὕτω
- 36 ζήσαντι; οὗ Διογέει μετῆν; Ἐπινοεῖς τούτων τινὰ κλάοντα ἢ ἀγανακτοῦντα, ὅτι τὸν δεῖνα οὐ μέλλει βλέπειν, οὐδὲ τὴν δεῖνα, οὐδ' ἐν Ἀθήναις ἔσεσθαι, ἢ ἐν Κορίνθῳ, ἀλλ', ἂν οὕτω
- 37 τύχη, ἐν Σούσοις, ἢ ἐν Ἐκβατάνοις; Ὡ γὰρ ἔξεστιν, ὅταν θέλῃ, ἐξελθεῖν τοῦ συμποσίου, καὶ μηκέτι παίζειν, ἔτι οὗτος ἀνιάται μένων; οὐχὶ δ', ὡς παιδιᾶ, παραμένει μέχρις ἂν
- 38 ψυχαγωγῆται; Ταχύ γ' ἂν ὁ τοιοῦτος ὑπομείναι, φυγὴν τινα φυγεῖν εἰς ἅπαντα, ἢ τὴν ἐπὶ θανάτῳ κατακριθεῖς.
- 39 Οὐ θέλεις ἤδη, ὡς τὰ παιδιά, ἀπογαλακτισθῆναι, καὶ ἄπτεσθαι τροφῆς στερεωτέρας, μηδὲ κλάειν μᾶμμας καὶ τίθας,
- 40 γραῶν ἀποκλαύματα; Ἄλλ' ἐκείνας ἀπαλλασσόμενος ἀνιάσω. Σὺ αὐτὰς ἀνιάσεις; Οὐδαμῶς· ἀλλ' ὅπερ καὶ σέ, τὸ δόγμα. Τί οὖν ἔχεις ποιῆσαι; Τὸ σὸν ἔξελε· τὸ δ' ἐκείνων, ἂν εὖ ποιῶσιν, αὐταὶ ἐξελοῦσιν. Εἰ δὲ μὴ, οἰμώξουσι δι' αὐτάς.
- 41 Ἄνθρωπε· τὸ λεγόμενον τοῦτο, Ἀπονοίθητι ἤδη ὑπὲρ εὐροίας, ὑπὲρ ἐλευθερίας, ὑπὲρ μεγαλοψυχίας. Ἀνάτεινόν ποτε τὸν
- 42 τράχηλον, ὡς ἀπηλλαγμένος δουλείας. Τόλμησον ἀναβλέψας πρὸς τὸν Θεὸν εἰπεῖν, ὅτι, χρῶ μοι λοιπὸν εἰς ὃ ἂν θέλῃς, ὁμογνωμονῶ σοι, σός εἰμι. Οὐδὲν παραιτοῦμαι τῶν σοι δοκούντων· ὅπου θέλεις, ἄγε· ἢν θέλεις ἐσθῆτα περίθεσ. Ἄρχειν με θέλεις, ἰδιωτεύειν, μένειν, φεύγειν, πένεσθαι, πλουτεῖν; ἐγώ

σοι ὑπὲρ ἀπάντων τούτων πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἀπολογήσομαι·
 δείξω τὴν ἐκάστου φύσιν, οἷα ἐστίν. Οὐ· ἀλλ' ἐν βοῶς κοιλία 43
 καθήμενος, ἐκδέχου σοῦ τὴν μάρμην μέχρις σε χορτάση. Ὁ 44
 Ἡρακλῆς, εἰ τοῖς ἐν οἴκῳ παρεκάθητο, τίς ἂν ἦν; Εὐρυσθεὺς,
 καὶ οὐχὶ Ἡρακλῆς. Ἄγε, πόσους δὲ, περιερχόμενος τὴν οἰκου-
 μένην, συνήθεις ἔσχε καὶ φίλους; Ἀλλ' οὐδὲν φίλτερον τοῦ
 Θεοῦ· διὰ τοῦτο ἐπιστεύθη Διὸς εἶναι υἱὸς, καὶ ἦν. Ἐκείνῳ
 τοίνυν πειθόμενος, περιῆει καθαίρων ἀδικίαν καὶ ἀνομίαν. Ἀλλ' 45
 οὐκ εἶ Ἡρακλῆς, καὶ οὐ δύνασαι καθαίρειν τὰ ἀλλότρια κακά;
 ἀλλ' οὐδὲ Θησεὺς, ἵνα τὰ τῆς Ἀττικῆς καθάρης; Τὰ σαυτοῦ
 κάθαρν. Ἐντεῦθεν, ἐκ τῆς διανοίας, ἔκβαλε, ἀντὶ Προκρούστου
 καὶ Σκίρωνος, λύπην, φόβον, ἐπιθυμίαν, φθόνον, ἐπιχαιρεκα-
 κίαν, φιλαργυρίαν, μαλακίαν, ἀκρασίαν. Ταῦτα δ' οὐκ ἔστιν 46
 ἄλλως ἐκβαλεῖν, εἰ μὴ πρὸς μόνον τὸν Θεὸν ἀποβλέποντα,
 ἐκείνῳ μόνῳ προσπεπονθότα, τοῖς ἐκείνου προστάγμασι καθω-
 σιωμένον. Ἄν δ' ἄλλο τι θεῆς, οἰμώζων καὶ στένων ἀκολουθή- 47
 σεις τῷ ἰσχυροτέρῳ· ἔξω ζητῶν ἀεὶ τὴν εὐροίαν, καὶ μηδέ
 ποτ' εὐρεῖν δυνάμενος. Ἐκεῖ γὰρ αὐτῇ ζητεῖς, οὐ μὴ ἐςιν,
 ἀφείς ἐκεῖ ζητεῖν ὅπου ἐστίν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ις'.

Πῶς ἐφαρμοστέον τὰς προλήψεις τοῖς ἐπὶ μέρους.

Τί πρῶτόν ἐστιν ἔργον τοῦ φιλοσοφοῦντος; Ἀποβαλεῖν οἴησιν.
 Ἀμήχανον γὰρ ἅ τις εἶδέναι οἶεται, ταῦτα ἄρξασθαι μαθητάνειν.
 Τὰ μὲν οὖν ποιητέα καὶ οὐ ποιητέα, καὶ ἀγαθὰ καὶ κακά, καὶ 2
 καλὰ καὶ αἰσχρὰ πάντες ἄνω καὶ κάτω λαλοῦντες ἐρχόμεθα
 πρὸς τοὺς φιλοσόφους· ἐπὶ τούτοις ἐπαινοῦντες, ψέγοντες,
 ἐγκαλοῦντες, μεμφόμενοι, περὶ ἐπιτηδευμάτων καλῶν καὶ

- 3 αἰσχυρῶν ἐπικρίνοντες καὶ διαλαμβάνοντες. Τίνος δ' ἔνεκα προσ-
 ερχόμεθα τοῖς φιλοσόφοις; Μαθεῖν θέλοντες ἄ οὐκ οἴομεθα
 εἰδέναι. Τίνα δ' ἔστι ταῦτα; Τὰ θεωρήματα. Ἄ γὰρ λαλοῦσιν οἱ
 φιλόσοφοι, μαθεῖν θέλομεν, [οἱ μὲν] ὡς κομψὰ καὶ δριμέα· οἱ
 4 δ' ἴν' ἀπ' αὐτῶν περιποιήσονται. Γελοῖον οὖν τὸ οἶεσθαι, ὅτι ἄλλα
 μὲν τις μαθεῖν βούλεται, ἄλλα δὲ μαθήσεται· ἢ λοιπὸν, ὅτι
 5 προκόψει τις ἐν οἷς οὐ μανθάνει. Τὸ δ' ἑξαπατῶν τοὺς πολλοὺς
 τοῦτ' ἔστιν, ὅπερ καὶ Θεόπομπου τὸν ῥήτορα, ὅς που καὶ
 6 Πλάτωνι ἐγκαλεῖ ἐπὶ τῷ βούλεσθαι ἕκαστα ὀρίζεσθαι. Τί γὰρ
 λέγει; « Οὐδεὶς ἡμῶν πρὸ σοῦ ἔλεγεν ἀγαθὸν ἢ δίκαιον; ἢ μὴ
 » παρακολουθοῦντες τί ἔστι τούτων ἕκαστον, ἀσήμως καὶ κενῶς
 7 » ἐφθεγγόμεθα τὰς φωνάς; » Τίς γὰρ σοι λέγει, Θεόπομπε, ὅτι
 ἐννοίας οὐκ εἶχομεν ἑκάστου τούτων φυσικᾶς, καὶ προλήψεις;
 ἀλλ' οὐχ οἷόν τε ἐφαρμόζειν τὰς προλήψεις ταῖς καταλλήλοις
 οὐσίαις, μὴ διαρθρώσαντα αὐτάς· καὶ αὐτὸ τοῦτο σκεψάμενον,
 8 ποῖαν τινὰ ἑκάστη αὐτῶν οὐσίαν ὑποτακτέον. Ἐπεὶ τοιαῦτα λέγε
 καὶ πρὸς τοὺς ἰατρούς. Τίς γὰρ ἡμῶν οὐκ ἔλεγεν ὑγιεινὸν τι
 καὶ νοσερὸν, πρὶν Ἴπποκράτη γενέσθαι; ἢ κενῶς τὰς φωνάς
 9 ταύτας ἀπηχοῦμεν; ἔχομεν γὰρ τινὰ καὶ ὑγιεινοῦ πρόληψιν,
 ἀλλ' ἐφαρμόσαι οὐ δύναμεθα. Διὰ τοῦτο ὁ μὲν λέγει, ἀνάτεινον·
 ὁ δὲ λέγει, δὸς τροφήν· καὶ ὁ μὲν λέγει, φλεβοτόμησον· ὁ δὲ
 λέγει, σικύασον. Τί τὸ αἴτιον; ἄλλο γε, ἢ ὅτι τὴν τοῦ ὑγιεινοῦ
 πρόληψιν οὐ δύναται καλῶς ἐφαρμόσαι τοῖς ἐπὶ μέρους;
 10 Οὕτως ἔχει καὶ ἐνθάδε· περὶ τῶν κατὰ τὸν βίον ἀγαθῶν
 καὶ κακῶν, καὶ συμφέρων καὶ ἀσυμφέρων, τίς ἡμῶν οὐ λαλεῖ;
 τίς γὰρ ἡμῶν οὐκ ἔχει τούτων ἑκάστου πρόληψιν; Ἄρ' οὖν
 11 διηρθρωμένην καὶ τελείαν; τοῦτο δεῖξον. Πῶς δεῖξω; Ἐφάρ-
 μοσον αὐτὴν καλῶς ταῖς ἐπὶ μέρους οὐσίαις. Εὐθύς, τοὺς
 ὄρους Πλάτων μὲν ὑποτάσσει τῇ τοῦ χρησίου προλήψει, σὺ δὲ
 12 τῇ τοῦ ἀχρήστου. Δυνατὸν οὖν ἔστιν ἀμφοτέρους ὑμᾶς ἐπι-

τυγχάνειν; Πῶς οἶόν τε; Τῇ δὲ τοῦ πλούτου οὐσίᾳ οὐχ' ὁ μὲν τις ἐφαρμόζει τὴν τοῦ ἀγαθοῦ προλήψιν, ὁ δ' οὐ; τῇ δὲ τῆς ἡδονῆς; τῇ δὲ τῆς ὑγιείας; Καθόλου γάρ, εἰ πάντες οἱ τὰ 13 ὀνόματα λαλοῦντες ἰκανῶς ἴσμεν ἕκαστα τούτων, καὶ μηδεμιᾶς ἐπιμελείας περὶ τὴν διάρθρωσιν τῶν προλήψεων δεόμεθα, τί διαφερόμεθα; τί πολεμοῦμεν; τί ψέγομεν ἀλλήλους;

Καὶ τί μοι νῦν τὴν πρὸς ἀλλήλους μάχην παραφέρειν, καὶ 14 ταύτης μεμνησθαι; σὺ αὐτὸς, εἰ ἐφαρμόζεις καλῶς τὰς προλήψεις, διατί δυσροεῖς; διατί ἐμποδίζῃ; Ἀφῶμεν ἄρτι τὸν 15 δεύτερον τόπον, τὸν περὶ τὰς ὁρμάς, καὶ τὴν κατὰ ταύτας περὶ τὸ καθῆκον φιλοτεχνίαν. Ἀφῶμεν καὶ τὸν τρίτον, τὸν περὶ τὰς συγκαταθέσεις. Χαρίζομαί σοι ταῦτα πάντα. Στῶμεν 16 ἐπὶ τοῦ πρώτου, καὶ σχεδὸν αἰσθητὴν παρέχοντος τὴν ἀπόδειξιν τοῦ μὴ ἐφαρμόζειν καλῶς τὰς προλήψεις. Νῦν σὺ θέλεις τὰ 17 δυνατὰ, καὶ τὰ σοὶ δυνατὰ; Τί οὖν ἐμποδίζῃ; διὰ τί δυσροεῖς; Νῦν οὐ φεύγεις τὰ ἀναγκαῖα; Διὰ τί οὖν περιπίπτεις τινί; διὰ τί δυστυχεῖς; διὰ τί θέλοντός σου τι, οὐ γίνεται; καὶ μὴ θέλοντος, γίνεται; Ἀπόδειξις γὰρ αὕτη μεγίστη δυσροίας καὶ 18 κακοδαιμονίας. Θέλω τι, καὶ οὐ γίνεται. Καὶ τί ἐστὶν ἀθλιώτερον ἐμοῦ;

Τοῦτο καὶ ἡ Μήδεια οὐχ ὑπομείνασα, ἤλθεν ἐπὶ τὸ 19 ἀποκτεῖναι τὰ ἴδια τέκνα. Μεγαλοφυῶς, κατὰ γε τοῦτο. Εἶχε γὰρ ἦν δεῖ φαντασίαν, οἶόν ἐστι τὸ, ἃ θέλει, τινὶ μὴ προχωρεῖν. Εἶτα οὐ τιμωρήσομαι τὸν ἀδικήσαντά με καὶ ὑβρίσαντα; 20 Καὶ τί ὄφελος τοῦ κακῶς οὕτω διακειμένου; πῶς οὖν γένηται; Ἀποκτείνω μου τὰ τέκνα· ἀλλὰ καὶ ἑμαυτὴν τιμωρήσομαι. Καὶ τί μοι μέλει; Τοῦτ' ἐστὶν ἔκπτωσις ψυχῆς, μεγάλα νεῦρα 21 ἐχούσης. Οὐ γὰρ ἤδει, ποῦ κεῖται τὸ ποιεῖν ἃ θέλομεν, ὅτι τοῦτο οὐκ ἔξωθεν δεῖ λαμβάνειν, οὐδὲ τὰ πράγματα μετατιθέντα καὶ μεθαρμοζόμενον. Μὴ θέλε τὸν ἄνδρα, καὶ οὐδὲν ὧν 22

Θέλεις οὐ γίνεται. Μὴ θέλε αὐτὸν ἐξάπαντός σοι συνοικεῖν. Μὴ θέλε μένειν ἐν Κορίνθῳ. Καὶ ἀπλῶς μηδὲν ἄλλο θέλε, ἢ ἃ ὁ Θεὸς θέλει. Καὶ τίς σε κωλύσει; τίς σε ἀναγκάσει; οὐ μᾶλλον ἢ τὸν Δία.

- 23 Ὄταν τοιοῦτον ἔχῃς ἡγεμόνα, καὶ τοιοῦτῳ συνθέλῃς καὶ
 24 συνορέῃ, τί φοβῆ ἔτι μὴ ἀποτύχῃς; Χάρισαί σου τὴν ὄρεξιν καὶ τὴν ἐκκλισιν πενία καὶ πλούτῳ, ἀποτεύξῃ, περιπτώσεις. Ἄλλ' ὑγιεία, δυστυχῆσεις· ἀρχαῖς, τιμαῖς, πατρίδι, φίλοις,
 25 τέκνοις, ἀπλῶς ἂν τινι τῶν ἀπροαιρέτων. Ἀλλὰ τῷ Διὶ χάρισαι αὐτάς, τοῖς ἄλλοις Θεοῖς· ἐκείνοις παράδος, ἐκεῖνοι κυβερνά-
 26 τωσαν, μετ' ἐκείνων τετάχθωσαν· καὶ ποῦ ἔτι δυσροήσεις; Εἰ δὲ φθονεῖς, ταλαίπωρε, καὶ ἐλεεῖς, καὶ ζηλοτυπεῖς, καὶ τρέμεις, καὶ μίαν ἡμέραν οὐ διαλείπεις ἐν ἧ οὐ κατακλάεις καὶ
 27 σαυτοῦ καὶ τῶν Θεῶν, καὶ τί ἔτι λέγεις πεπαιδεῦσθαι; Ποίαν παιδείαν ἀνθρώπε; ὅτι συλλογισμοὺς ἔπραξας μεταπίπτοντας; οὐ θέλεις ἀπομαθεῖν, εἰ δυνατόν, πάντα ταῦτα; καὶ ἄνωθεν ἄρξασθαι, συναισθανόμενος, ὅτι μέχρι νῦν οὐδ' ἤψω τοῦ
 28 πράγματος; καὶ λοιπὸν, ἔνθεν ἀρξάμενος, προσοικοδομεῖν τὰ ἐξῆς, πῶς μηθὲν ἔσται, σοῦ μὴ θέλοντος· θέλοντος, μηθὲν οὐκ ἔσται;
- 29 Δότε μοι ἓνα νέον κατὰ ταύτην τὴν ἐπιβολὴν ἐληλυθότα εἰς σχολὴν, τούτου τοῦ πράγματος ἀθλητὴν γενόμενον, καὶ λέγοντα, ὅτι, Ἐμοὶ τὰ μὲν ἄλλα πάντα χαιρέτω, ἀρκεῖ δ' εἰ ἐξέσται ποτὲ ἀπαραποδίστως καὶ ἀλύπως διαγαγεῖν, καὶ ἀνατεῖναι τὸν τράχηλον πρὸς τὰ πράγματα ὡς ἐλεύθερον, καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναβλέπειν ὡς φίλον τοῦ Θεοῦ, μηδὲν φοβούμενον τῶν συμ-
 30 βῆναι δυναμένων. Δειξάτω τις ὑμῶν τὸν τοιοῦτον, ἵν' εἴπω· Ἐρχου νεανίσκε εἰς τὰ σά. Σοὶ γὰρ εἵμαρται κοσμηῆσαι φιλοσοφίαν. Σά ἐστι ταῦτα τὰ κτήματα, σά τὰ βιβλία, σοὶ οἱ λόγοι.
 31 Εἰδ', ὅταν τοῦτον ἐκπονήσῃ καὶ καταθλήσῃ τὸν τόπον, πάλιν

ἐλθῶν μοι εἰπάτω · Ἐγὼ θελώ μὲν καὶ ἀπαθῆς εἶναι, καὶ
 ἀτάραχος · θελώ δ', ὡς εὐσεβῆς καὶ φιλόσοφος καὶ ἐπιμελής,
 εἰδέναι τί μοι πρὸς Θεοῦς ἐστὶ καθήκον, τί πρὸς γονεῖς, τί πρὸς
 ἀδελφοὺς, τί πρὸς πατρίδα, τί πρὸς ξένους. Ἐρχου καὶ ἐπὶ τὸν 32
 δεύτερον τόπον · σός ἐστι καὶ οὗτος. Ἄλλ' ἤδη καὶ τὸν δεύτερον 33
 τόπον ἐκμεμελέτηκα. Ἦθελον δ' ἀσφαλῶς ἔχειν καὶ ἀσειστώως,
 καὶ οὐ μόνον ἐρηγορῶς, ἀλλὰ καὶ καθεύδων, καὶ οἰνωμένος,
 καὶ ἐν μελαγχολίᾳ. Σὺ θεός εἶ, ὦ ἄνθρωπε, σὺ μεγάλας ἔχεις
 ἐπιβολάς.

Οὐ · ἀλλ' ἐγὼ θελώ γινῶναι, τί λέγει Χρῦσιππος ἐν τοῖς 34
 περὶ τοῦ Ψευδομένου. Οὐκ ἀπάγξῃ μετὰ τῆς ἐπιβολῆς ταύτης,
 τάλας; Καὶ τί σοι ὄφελος ἔσται; Πενθῶν ἅπαν ἀναγνώση, καὶ
 τρέμων πρὸς ἄλλους ἐρεῖς. Οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε. Θέλεις 35
 ἀναγνῶ σοι, ἀδελφέ · καὶ σὺ ἐμοί; Θαυμαστῶς, ἄνθρωπε,
 γράφεις · καὶ σὺ μεγάλως, εἰς τὸν Ξενοφῶντος χαρακτήρα, σὺ
 εἰς τὸν Πλάτωνος, σὺ εἰς τὸν Ἀντισθένης. Εἴτ' ἀλλήλοις 36
 ὄνειρους διηγησάμενοι, πάλιν ἐπὶ ταῦτά ἐπανέρχεσθε · ὡσαύ-
 τως ὀρέγεσθε, ὡσαύτως ἐκκλίνετε, ὁμοίως ὀρμάτε, ἐπιβάλλ-
 λεσθε, προτίθεσθε, ταῦτά εὐχεσθε, περὶ ταῦτά σπουδάζετε.
 Εἶτα οὐδὲ ζητεῖτε τὸν ὑπομνήσοντα ὑμᾶς, ἀλλ' ἄχθεσθε ἐὰν 37
 ἀκούητε τούτων. Εἶτα λέγετε, Ἀφιλόστοργος γέρων · ἐξερχο-
 μένου μου οὐκ ἔκλαυσεν, οὐδ' εἶπεν, Εἰς οἴαν περίστασιν
 ἀπέρχῃ μοι, τέκνον · ἂν σωθῆς, ἄψω λύχνους. Ταῦτ' ἐστὶ τὰ 38
 τοῦ φιλοστόργου. Μέγα σοι ἀγαθὸν ἔσται σωθέντι. Τοιούτῳ καὶ
 λύχνον ἄπτειν ἄξιον. Ἀθάνατον γὰρ εἶναί σε δεῖ, καὶ ἄνοσον.

Ταύτην οὖν, ὅπερ λέγω, τὴν οἴησιν, τὴν τοῦ δοκεῖν εἰδέναι 39
 τι τῶν χρησίμων, ἀποβάλλοντας, ἔρχεσθαι δεῖ πρὸς τὸν λόγον,
 ὡς πρὸς τὰ γεωμετρικὰ προσάγομεν, ὡς πρὸς τὰ μουσικά ·
 εἰ δὲ μὴ, οὐδ' ἐγγὺς ἐσόμεθα τοῦ προκόψαι, κὰν πάσας τὰς 40
 εἰσαγωγὰς καὶ τὰς συντάξεις τὰς Χρυσίππου μετὰ τῶν Ἀντι-
 πάτρου καὶ Ἀρχεδήμου διέλθωμεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ιθ'.

Πῶς ἀγωνιστέον πρὸς τὰς Φαντασίας.

- Πᾶσα ἕξις καὶ δύναμις ὑπὸ τῶν καταλλήλων ἔργων συνέχεται καὶ αὐξεται ἢ περιπατητικῇ ὑπὸ τοῦ περιπατεῖν, ἢ 2 τροχαστικῇ ὑπὸ τοῦ τρέχειν. Ἄν θέλῃς ἀναγνωστικός εἶναι, ἀναγίνωσκε ἂν γραφικός, γράφε. Ὅταν δὲ τριάκοντα ἑφεξῆς ἡμέρας μὴ ἀναγνῶς, ἀλλ' ἄλλο τι πράξῃς, γνώσῃ τὸ γινόμενον.
- 3 Οὕτω κἂν ἀναπέσῃς δέκα ἡμέρας, ἀναστὰς ἐπιχείρησον μακροτέραν ὁδὸν περιπατῆσαι, καὶ ὄψει πῶς σου τὰ σκέλη παρα- 4 λύεται. Καθόλου οὖν, εἴ τι ποιεῖν ἐθέλεις ἐκτικόν, ποίει αὐτό· εἴ τι μὴ ποιεῖν ἐθέλεις, μὴ ποίει αὐτό, ἀλλ' ἔθισον ἄλλο τι 5 πράττειν μᾶλλον ἀντ' αὐτοῦ. Οὕτως ἔχει καὶ ἐπὶ τῶν ψυχικῶν· ὅταν ὀργισθῇς, γίνωσκε ὅτι οὐ μόνον σοι τοῦτο γέγονε κακόν, ἀλλ' ὅτι καὶ τὴν ἕξιν ἠύξησας, καὶ ὡς πυρὶ φρύγανα παρέβαλες.
- 6 Ὅταν ἠττηθῇς τινος ἐν συνουσίᾳ, μὴ τὴν μίαν ἠτταν ταύτην λογιζοῦ, ἀλλ' ὅτι καὶ τὴν ἀκρασίαν σου τέτροφας, ἐπηύξησας.
- 7 Ἀδύνατον γάρ, ἀπὸ τῶν καταλλήλων ἔργων μὴ καὶ τὰς ἕξεις καὶ τὰς δυνάμεις, τὰς μὲν ἐμφύεσθαι, μὴ πρότερον οὔσας, τὰς δ' ἐπιτείνεσθαι καὶ ἰσχυροποιεῖσθαι.
- 8 Οὕτως ἀμέλει καὶ τὰ ἀρρώσθημα ὑποφύεσθαι λέγουσιν οἱ φιλόσοφοι. Ὅταν γὰρ ἄπαξ ἐπιθυμῆσῃς ἀργυρίου, ἂν μὲν προσ- 9 αχθῇ λόγος εἰς αἰσθησιν ἄξων τοῦ κακοῦ, πέπαυταί τε ἡ ἐπιθυμία, καὶ τὸ ἡγεμονικὸν ἡμῶν εἰς τὸ ἐξαρχῆς ἀποκατέστη.
- Ἐὰν δὲ μηδὲν προσαγάγῃς εἰς Θεραπείαν, οὐκέτι εἰς ταῦτα ἐπάνευσιν, ἀλλὰ πάλιν ἐρεθισθὲν ὑπὸ τῆς καταλλήλου φαντασίας, θᾶττον ἢ πρότερον ἐξήφθη πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν. Καὶ τούτου συνεχῶς γινόμενου τυλοῦται λοιπὸν, καὶ τὸ ἀρρώστημα

βεβαιοῖ τὴν φιλαργυρίαν. Ὁ γὰρ πυρέξας, εἶτα παυσάμενος, 10
οὐχ ὁμοίως ἔχει τῷ πρὸ τοῦ πυρέξαι, ἂν μὴ Θεραπευθῆ
εἰσάπαν. Τοιοῦτόν τι καὶ ἐπὶ τῶν τῆς ψυχῆς παθῶν γίνεται. 11
Ἰχνη τινὰ καὶ μώλωπες ἀπολείπονται ἐν αὐτῇ, οὓς εἰ μὴ τις
ἐξαλείψει καλῶς, πάλιν κατὰ τῶν αὐτῶν μαστιγῶθεις, οὐκέτι
μώλωπας, ἀλλ' ἔλκη ποιεῖ. Εἰ οὖν θέλεις μὴ εἶναι ὀργίλος, 12
μὴ τρέφε σοῦ τὴν ἔξιν, μηδὲν αὐτῇ παράβαλλε αὐξητικόν· τὴν
πρώτην ἡσύχασον, καὶ τὰς ἡμέρας ἀρίθμει ἅς οὐκ ὠργίσθης.
Καθ' ἡμέραν εἰώθειν ὀργίζεσθαι, νῦν παρ' ἡμέραν, εἶτα παρὰ 13
δύο, εἶτα παρὰ τρεῖς. Ἄν δὲ καὶ τριάκοντα παραλίπης, ἐπίθυσον
τῷ Θεῷ. Ἡ γὰρ ἕξις ἐκλύεται τὴν πρώτην, εἶτα καὶ παντελῶς
ἀναιρεῖται. Σήμερον οὐκ ἔλυπθην, οὐδ' αὔριον, οὐδ' ἐφεξῆς 14
διμήνω καὶ τριμήνω· ἀλλὰ προσέσχον, γενομένων τινῶν ἐρε-
θιστικῶν. Γίνωσκε ὅτι κομφῶς σοι ἐσι. Σήμερον καλὸν ἰδὼν ἢ 15
καλῆν, οὐκ εἶπον αὐτὸς ἑμαυτῷ, ὅτι, Ὁφελόν τις μετὰ ταύτης
ἐκοιμήθη; καὶ, Μακάριος ὁ ἀνὴρ ὁ αὐτῆς (Ὁ γὰρ τοῦτ' εἰπὼν,
μακάριος καὶ ὁ μοιχός). Οὐδὲ τὰ ἐξῆς ἀναζωγραφῶ, παροῦσαν 16
αὐτήν, καὶ ἀποδουμένην, καὶ παρακατακλινομένην. Καταψῶ 17
τὴν κορυφὴν μου, καὶ λέγω· Εὖ Ἐπίκτητε, κομφὸν σοφισμά-
τιον ἔλυσας, πολλῷ κομφότερον τοῦ Κυριεύοντος. Ἄν δὲ καὶ 18
βουλομένου τοῦ γυναικαρίου, καὶ νεύοντος, καὶ προσπέμποντος,
ἂν δὲ καὶ ἀπτομένου καὶ συνεγγίζοντος, ἀπόσχῳμαι καὶ νικήσω·
τοῦτο μὲν ἤδη τὸ σόφισμα ὑπὲρ τὸν Ψευδόμενον, ὑπὲρ τὸν
Ἡσυχάζοντα. Ἐπὶ τούτῳ καὶ μέγα φρονεῖν ἄξιον, οὐκ ἐπὶ τῷ
τὸν Κυριεύοντα ἐρωτῆσαι.

Πῶς οὖν γένηται τοῦτο; Θέλησον ἀρέσαι αὐτὸς ποτε σεαυτῷ, 19
θέλησον καλὸς φανῆναι τῷ Θεῷ· ἐπιθύμησον καθαρὸς μετὰ
καθαροῦ σαυτοῦ γενέσθαι, καὶ μετὰ τοῦ Θεοῦ. Εἰδ' ὅταν προσ- 20
πίπτῃ σοὶ τις φαντασία τοιαύτη, Πλάτων μὲν, ὅτι, Ἴδι ἐπὶ τὰς
ἀποδιοπομπήσεις, ἴθι ἐπὶ Θεῶν ἀποτροπαίων ἱερά ἱκέτης·

- 21 ἀρκεῖ κὰν ἐπὶ τὰς τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἀνδρῶν συνουσίας
ἀποχωρήσας, πρὸς τούτῳ γίνῃ ἀντεξετάζων, ἅν τε τῶν ζώωντων
22 τινὰ ἔχῃς, ἅν τε τῶν ἀποθανόντων. Ἄπελθε πρὸς Σωκράτη,
καὶ ἴδε αὐτὸν συγκατακείμενον Ἀλκιβιάδῃ, καὶ διαπαίζοντα
αὐτοῦ τὴν ὥραν· ἐνθυμήθητι οἷαν νίκην ποτὲ ἔγνω ἐκεῖνος
νευικηκότα ἑαυτόν; οἷα Ὀλύμπια; πόστος ἀφ' Ἡρακλέους ἐγένετο;
ἵνα τις, νῆ τοὺς Θεοὺς, δικαίως ἀσπάξῃται αὐτόν·
Χαῖρε, παράδοξε, οὐχὶ τοὺς σαπροὺς τούτους πύκτας καὶ
παγκρατιαστάς νικήσας, οὐδὲ τοὺς ὁμοίους αὐτοῖς τοὺς μονο-
23 μάχους. Ταῦτα ἀντιτιθεῖς, νικήσεις τὴν φαντασίαν, οὐχ'
24 ἔλκουσθήσῃ ὑπ' αὐτῆς. Τὸ πρῶτον δ' ὑπὸ τῆς ὀξύτητος μὴ
συναρπασθῆς, ἀλλ' εἰπέ· Ἐκδεξαί με μικρὸν, φαντασία· ἄφες
25 ἴδω τίς εἶ, καὶ περὶ τίνος· ἄφες σε δοκιμάσω. Καὶ τὸ λοιπὸν
μὴ ἐφῆς αὐτῇ προάγειν, ἀναζωγραφούσῃ τὰ ἐξῆς. Εἰ δὲ μὴ,
οἷχεταιί σ' ἔλκουσα ὅπου ἂν θέλῃ. Ἀλλὰ μᾶλλον ἄλλην τινὰ
ἀντεισάγαγε καλὴν καὶ γενναίαν φαντασίαν, καὶ ταύτην τὴν
26 ῥυπαρὰν ἔκβαλε. Κὰν ἐθισθῆς οὕτω γυμνάζεσθαι, ὅφει οἷοι ὤμοι
γίνονται, οἷα νεῦρα, οἷοι τόνοι. Νῦν δὲ μόνον τὰ λογάρια, καὶ
πλέον οὐδέν.
- 27 Οὗτός ἐστιν ὁ ταῖς ἀληθείαις ἀσκητῆς, ὁ πρὸς τὰς τοιαύτας
28 φαντασίας γυμνάζων ἑαυτόν. Μείνον, τάλας· μὴ συναρπασθῆς.
Μέγας ὁ ἀγὼν ἐστὶ, θεῖον τὸ ἔργον, ὑπὲρ βασιλείας, ὑπὲρ
29 ἐλευθερίας, ὑπὲρ εὐροίας, ὑπὲρ ἀταραξίας. Τοῦ Θεοῦ μέμνησο,
ἐκεῖνον ἐπικαλοῦ βοηθὸν καὶ παραστάτην, ὡς τοὺς Διοσκόρους
ἐν χειμῶνι οἱ πλείοντες. Ποῖος γὰρ μείζων χειμῶν, ἢ ὁ ἐκ
φαντασιῶν ἰσχυρῶν καὶ ἐκκρουστικῶν τοῦ λόγου; αὐτὸς γὰρ ὁ
30 χειμῶν τί ἄλλο ἐστὶν ἢ φαντασία; Ἐπεὶ τοι ἄρον τὸν φόβον
τοῦ θανάτου, καὶ φέρε ὅσας θέλεις βροντάς καὶ ἀστραπάς,
31 καὶ γνώσῃ ὅση γαλήνη ἐστὶν ἐν τῷ ἡγεμονικῷ καὶ εὐδία. Ἄν δ'
ἄπαξ ἠττηθῆς εἴπῃς, ὅτι ὕστερον νικήσεις, εἶτα πάλιν τὸ

αὐτὸ, ἴσθι, ὅτι οὕτω ποθ' ἔξεις κακῶς καὶ ἀσθενῶς, ὥστε μὴδ' ἐφιστάνειν ὕστερον ὅτι ἀμαρτάνεις, ἀλλὰ καὶ ἀπολογίας ἄρξῃ πορίζειν ὑπὲρ τοῦ πράγματος. Καὶ τότε βεβαιώσεις τὸ 32 τοῦ Ἡσιόδου ὅτι ἀληθές ἐστιν,

Αἰεὶ δ' ἀμβολιεργὸς ἀνὴρ ἄτησι παλαίει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ'.

Πρὸς τοὺς μέχρι λόγου μόνον ἀναλαμβάνοντας τὰ τῶν φιλοσόφων.

Ὁ Κυριεύων λόγος ἀπὸ τοιούτων τινῶν ἀφορμῶν ἠρωτησθαι φαίνεται. Κοινῆς γὰρ οὔσης μάχης τοῖς τρισὶ τούτοις πρὸς ἄλληλα, τῷ, Πᾶν παρεληλυθὸς ἀληθές ἀναγκαῖον εἶναι· καὶ τῷ, Δυνατῷ ἀδύνατον μὴ ἀκολουθεῖν· καὶ τῷ, Δυνατὸν εἶναι ὃ οὐτ' ἐστιν ἀληθές οὐτ' ἔσται· συνιδῶν τὴν μάχην ταύτην ὁ Διόδωρος, τῇ τῶν πρώτων δυοῖν πιθανότητι συνεχρήσατο πρὸς παράστασιν τοῦ, μὴδὲν εἶναι δυνατόν ὃ οὐτ' ἐστιν ἀληθές, οὐτ' ἔσται. Λοιπὸν ὁ μὲν τις ταῦτα τηρήσει τῶν δυοῖν, ὅτι ἔστι 2 τέ τι δυνατόν, ὃ οὐτ' ἔστιν ἀληθές, οὐτ' ἔσται· καὶ, δυνατῷ ἀδύνατον οὐκ ἀκολουθεῖ· οὐ πᾶν δὲ παρεληλυθὸς ἀληθές ἀναγκαῖον ἔστι· καθάπερ οἱ περὶ Κλεάνθην φέρεσθαι δοκοῦσιν, οἷς ἐπιπολὺ συνηγόρησεν Ἀντίπατρος. Οἱ δὲ τᾶλλα δύο· ὅτι 3 δυνατόν τ' ἐστὶν ὃ οὐτ' ἔστιν ἀληθές, οὐτ' ἔσται· καὶ, πᾶν παρεληλυθὸς ἀληθές ἀναγκαῖον ἔστιν· δυνατῷ δ' ἀδύνατον ἀκολουθεῖ. Τὰ τρία δ' ἐκεῖνα τηρῆσαι ἀμήχανον, διὰ τὸ κοινήν 4 εἶναι αὐτῶν [τὴν] μάχην.

Ἄν οὖν τίς μου πύθεται· Σὺ δὲ ποῖα αὐτῶν τηρεῖς; 5 ἀποκρινοῦμαι πρὸς αὐτόν, ὅτι οὐκ οἶδα· παρῆλθα δ' ἱστορίαν τοιαύτην, ὅτι Διόδωρος μὲν ἐκεῖνα ἐτήρει, οἱ δὲ περὶ

- Πανθοίδην οἶμαι καὶ Κλεάνθην τὰ ἄλλα, οἱ δὲ περὶ Χρῦσιππον
 6 τὰ ἄλλα. Σὺ οὖν τί; Οὐδὲ γέγονα πρὸς τούτῳ, τῷ βασανίσαι
 τὴν ἑμαυτοῦ φαντασίαν, καὶ συγκρίναι τὰ λεγόμενα, καὶ
 δόγμα τι ἑμαυτοῦ ποιήσασθαι κατὰ τὸν τόπον. Διὰ τοῦτο οὐδὲν
 7 διαφέρω τοῦ γραμματικοῦ. Τίς ἦν ὁ τοῦ Ἐκτορος πατήρ;
 Πρίαμος. Τίνες ἀδελφοί; Ἀλέξανδρος καὶ Διήφοδος. Μήτηρ δ'
 αὐτῶν τίς; Ἐκάβη. Παρείληφα ταύτην τὴν ἱστορίαν. Παρὰ
 τίνος; Παρ' Ὀμήρου. Γράφει δὲ περὶ τῶν αὐτῶν δοκῶ καὶ
 8 Ἑλλάνικος, καὶ εἴ τις ἄλλος τοιοῦτος. Κάγῳ περὶ τοῦ Κυριεύ-
 οντος τί ἄλλο ἔχω ἀνωτέρω; Ἄλλ' ἂν ᾧ κενός, μάλιστα ἐπὶ
 συμποσίῳ, καταπλήσσομαι τοὺς παρόντας, ἐξαριθμούμενος
 τοὺς γεγραφότας. Γέγραφε δὲ καὶ Χρῦσιππος θαυμαστῶς ἐν
 τῷ πρώτῳ περὶ Δυνατῶν. Καὶ Κλεάνθης δ' ἰδίᾳ γέγραφε περὶ
 9 τούτου, καὶ Ἀρχέδημος. Γέγραφε δὲ καὶ Ἀντίπατρος, οὐ
 μόνον δ' ἐν τοῖς περὶ Δυνατῶν, ἀλλὰ καὶ κατ' ἰδίαν ἐν τοῖς περὶ
 10 τοῦ Κυριεύοντος. Οὐκ ἀνέγνωκας τὴν σύνταξιν; Οὐκ ἀν-
 ἔγνωκα. Ἀνάγνωθι. Καὶ τί ὠφεληθήσεται; Φλυαρότερος ἔσται
 καὶ ἀκαιρότερος, ἢ νῦν ἔστι. Σοὶ γὰρ τί ἄλλο προσγέγονεν
 ἀναγνόντι; ποῖον δόγμα πεποιήσαι κατὰ τὸν τόπον; Ἄλλ'
 ἔρεῖς ἡμῖν Ἑλένην καὶ Πρίαμον, καὶ τὴν τῆς Καλυψοῦς νῆσον,
 τὴν οὔτε γενομένην, οὔτ' ἔσομένην.
 11 Καὶ ἐνταῦθα μὲν οὐδὲν μέγα, τῆς ἱστορίας κρατεῖν, ἴδιον δὲ
 δόγμα μηδὲν πεποιῆσθαι. Ἐπὶ τῶν ἠθικῶν δὲ πάσχομεν αὐτὸ
 12 πολὺ μᾶλλον, ἢ ἐπὶ τούτων. Εἰπέ μοι περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν.
 Ἄκουε·

Ἰλιόθεν με φέρων ἄνεμος Κικόνεσσι πέλασεν.

- 13 Τῶν ὄντων τὰ μὲν ἔστιν ἀγαθὰ, τὰ δὲ κακὰ, τὰ δ' ἀδιάφορα.
 Ἀγαθὰ μὲν οὖν αἱ ἀρεταί, καὶ τὰ μετέχοντα αὐτῶν· κακὰ δὲ,
 κακίαι, καὶ τὰ μετέχοντα κακίας· ἀδιάφορα δὲ, τὰ μεταξὺ

τούτων, πλοῦτος, ὑγίεια, ζωὴ, θάνατος, ἡδονή, πόνος. Πόθεν 14
οἶδας; Ἐλλάνικος λέγει ἐν τοῖς Αἰγυπτιακοῖς. Τί γὰρ διαφέρει
τοῦτο εἰπεῖν, ἢ ὅτι Διογένης ἐν τῇ Ἠθικῇ, ἢ Χρύσιππος, ἢ
Κλεάνθης; Βεβασάνικας οὖν τι αὐτῶν, καὶ δόγμα σεαυτοῦ
πεποιήσαι; Δείκνυε πῶς εἴωθας ἐν πλοίῳ χειμάζεσθαι. Μέμνη- 15
σαι ταύτης τῆς διαιρέσεως, ὅταν ψοφήσῃ τὸ ἰστίον, καὶ ἀνα-
κραυγάσαντί σοι κακόσχυλος παραστάς εἶπη, Λέγε μοι, τοὺς
Θεοὺς σοι, ἃ πρώην ἔλεγες· Μὴ τι κακία ἐστὶ τὸ ναυαγήσαι;
μὴ τι κακίας μετέχον; Οὐκ ἄραξ ξύλον ἐνσεΐσεις αὐτῷ; Τί ἡμῖν 16
καὶ σοι, ἄνθρωπε; ἀπολλύμεθα, καὶ σὺ ἐλθὼν παίζεις. Ἄν θέ σε 17
ὁ Καίσαρ μεταπέμψῃται κατηγορούμενον, μέμνησαι τῆς διαι-
ρέσεως; ἂν τίς σοι εἰσιόντι καὶ ὠχριῶντι ἄμα καὶ τρέμοντι,
προσελθὼν εἶπη, Τί τρέμεις, ἄνθρωπε; περὶ τίνων σοί ἐστὶν ὁ
λόγος; μὴ τι ἔσω ὁ Καίσαρ ἀρετὴν καὶ κακίαν τοῖς εἰσερχο-
μένοις δίδωσι; Τί μοι ἐμπαίζεις καὶ σὺ πρὸς τοῖς ἐμοῖς κακοῖς; 18
Ὅμως φιλόσοφε, εἶπέ μοι, τί τρέμεις; οὐχὶ θάνατός ἐστι τὸ
κινδυνευόμενον, ἢ δεσμωτήριον, ἢ πόνος τοῦ σώματος, ἢ φυγὴ,
ἢ ἀδοξία; Τί γὰρ ἄλλο; Μὴ τι κακία; μὴ τι μετέχον κακίας;
σὺ οὖν τίνα ταῦτα ἔλεγες; Τί ἐμοὶ καὶ σοι, ἄνθρωπε; ἀρκεῖ 19
ἐμοὶ τὰ ἐμὰ κακά. Καὶ καλῶς λέγεις. Ἀρκεῖ γάρ σοι τὰ σὰ
κακά, ἢ ἀγένεια, ἢ δειλία, ἢ ἀλαζονεία, ἢ ἡλαζονεύου ἐν τῇ
σχολῇ καθήμενος. Τί τοῖς ἀλλοτρίοις ἐκαλλωπίζου; τί Στωϊκὸν
ἔλεγες σεαυτόν;

Τηρεῖτε οὕτως ἑαυτοὺς ἐν οἷς πράσσετε, καὶ εὐρήσετε τίνος 20
ἔσθ' αἰρέσεως. Τοὺς πλείστους ὑμῶν Ἐπικουρείους εὐρήσετε,
ὀλίγους τινὰς Περιπατητικούς, καὶ τούτους ἐκλελυμένους. Ποῦ 21
γὰρ ἴν' ὑμεῖς τὴν ἀρετὴν πᾶσι τοῖς ἄλλοις ἴσην, ἢ καὶ κρείττονα
ἔργῳ ὑπολάβητε; Στωϊκὸν δὲ δεῖξατέ μοι, εἴ τίνα ἔχετε. Ποῦ; 22
ἢ πῶς; Ἀλλὰ τὰ λογάρια τὰ Στωϊκὰ λέγοντας μυρίουσ. Τὰ γὰρ
Ἐπικουρεία αὐτοὶ οὗτοι χειρὸν λέγουσι; τὰ γὰρ Περιπατητικὰ

- 23 οὐ καὶ αὐτὰ ὁμοίως ἀκριβοῦσι; Τίς οὖν ἔστι Στωϊκός; ὡς λέγομεν ἀνδριάντα Φειδιακὸν τὸν τετυπωμένον κατὰ τὴν τέχνην τοῦ Φειδίου· οὕτω τινὰ μοι δεῖξατε κατὰ τὰ δόγματα ἃ λαλεῖ
- 24 τετυπωμένον. Δεῖξατέ μοι τινὰ νοσοῦντα καὶ εὐτυχοῦντα, κινδυνεύοντα καὶ εὐτυχοῦντα, ἀποθνήσκοντα καὶ εὐτυχοῦντα, πεφυγαδευμένον καὶ εὐτυχοῦντα, ἀδοξοῦντα καὶ εὐτυχοῦντα.
- 25 Δεῖξατ'· ἐπιθυμῶ τινά, νῆ τοὺς Θεοὺς, ἰδεῖν Στωϊκόν. Ἄλλ' οὐκ ἔχετε τὸν τετυπωμένον δεῖξαι· τὸν γε τυπούμενον δεῖξατε, τὸν ἐπὶ ταῦτα κεκλικότα. Εὐεργετήσατέ με· μὴ φθονήσητε ἀν-
- 26 θρώπῳ γέροντι, ἰδεῖν θέαμα ὃ μέχρι νῦν οὐκ εἶδον. Οἴεσθε ὅτι τὸν Δία τὸν Φειδίου δεῖξετε, ἢ τὴν Ἀθηναῖν, ἑλεφάντινον καὶ χρυσοῦν κατασκευάσμα; ψυχὴν δεῖξάτω τις ὑμῶν ἀνθρώπου, θέλοντος ὁμογνωμονῆσαι τῷ Θεῷ, καὶ μηκέτι μήτε Θεὸν μήτ' ἀνθρωπον μέμφεσθαι, μὴ ἀποτυχεῖν τινος, μὴ περιπεσεῖν τινι,
- 27 μὴ ὀργισθῆναι, μὴ φθονῆσαι, μὴ ζηλοτυπῆσαι (τί γάρ δεῖ περιπλέκειν), Θεὸν ἐξ ἀνθρώπου ἐπιθυμοῦντα γενέσθαι, καὶ ἐν τῷ σωματίῳ τούτῳ τῷ νεκρῷ περὶ τῆς πρὸς τὸν Δία κοινω-
- 28 νίας βουλευόμενον. Δεῖξατε. Ἄλλὰ οὐκ ἔχετε. Τί οὖν αὐτοῖς ἐμπαίξετε, καὶ τοὺς ἄλλους κυβεύετε; καὶ περιθέμενοι σχῆμα ἀλλότριον, περιπατεῖτε κλέπται καὶ λωποδύται τούτων τῶν οὐδὲν ὑμῖν προσηκόντων ὀνομάτων καὶ πραγμάτων;
- 29 Καὶ νῦν ἐγὼ μὲν παιδευτής εἰμι ὑμέτερος· ὑμεῖς δὲ παρ' ἐμοὶ παιδεύεσθε. Καγὼ μὲν ἔχω ταύτην τὴν ἐπιβολὴν, ἀποτελέσαι ὑμᾶς ἀκωλύτους, ἀναναγκάστους, ἀπαραποδίστους, ἑλευθέρους, εὐροσῦνας, εὐδαιμονοῦντας, εἰς τὸν Θεὸν ἀφορῶντας ἐν παντὶ μικρῷ καὶ μεγάλῳ. Ὑμεῖς δὲ ταῦτα μαθησόμενοι
- 30 καὶ μελετήσοντες πάρεστε. Διὰ τί οὖν οὐκ ἀνύεται τὸ ἔργον; Εἰ καὶ ὑμεῖς ἔχετε ἐπιβολὴν, οἶαν δὴ καγὼ, [καί] πρὸς τῇ ἐπιβολῇ καὶ
- 31 παρασκευῇ *οἶαν δεῖ*, τί τὸ λειπὸν ἔστιν; Ὅταν ἴδω τέκτονα, καὶ ὕλην παρακειμένην, ἐκδέχομαι τὸ ἔργον. Καὶ ἐνθάδε τοίνυν

ὁ τέκτων ἐστίν, ἢ ὕλη ἐστί· τί ἡμῖν λείπει; Οὐκ ἔστι διδακτὸν 32
 τὸ πρᾶγμα; Διδακτὸν. Οὐκ ἔστιν οὖν ἐφ' ἡμῖν; Μόνον μὲν
 οὖν τῶν ἄλλων πάντων. Οὔτε πλοῦτός ἐστιν ἐφ' ἡμῖν, οὔθ'
 ὑγίεια, οὔτε δόξα, οὔτε ἄλλο τι ἀπλῶς, πλὴν ὀρθῆ χρησις
 φαντασιῶν. Τοῦτο ἀκώλυτον φύσει μόνον, τοῦτο ἀνεμπόδιστον.
 Διὰ τί οὖν οὐκ ἀνύεται; εἶπατέ μοι τὴν αἰτίαν. Ἡ γὰρ παρ' ἐμέ 33
 οὐκ ἀνύεται, ἢ παρ' ὑμᾶς, ἢ παρά τὴν φύσιν τοῦ πράγματος.
 Αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἐνδεχόμενον, καὶ μόνον ἐφ' ἡμῖν. Λοιπὸν οὖν
 ἢ παρ' ἐμέ ἐστίν, ἢ παρ' ὑμᾶς, ἢ, ὅπερ ἀληθέστερον, παρ'
 ἀμφοτέρους. Τί οὖν; Θέλετε ἀρξώμεθα ποτε τοιαύτην ἐπιβολὴν 34
 κομίζειν ἐνταῦθα· τὰ μέχρι νῦν ἀφώμεν. Ἀρξώμεθα μόνον,
 πιστεύσατέ μοι, καὶ ὄψεσθε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ κ'.

Πρὸς Ἐπικουρείους καὶ Ἀκαδημαϊκούς.

Τοῖς ὑγίεσι καὶ ἐναργέσι ἐξανάγκης καὶ οἱ ἀντιλέγοντες
 προσχρῶνται. Καὶ σχεδὸν τοῦτο μέγιστον ἂν τις ποιήσαιτο
 τεκμήριον τοῦ ἐναργές τι εἶναι, τὸ ἐπάναγκες εὐρίσκεσθαι καὶ
 τῷ ἀντιλέγοντι συγχρήσασθαι αὐτῷ. Οἷον, εἴ τις ἀντιλέγοι τῷ 2
 εἶναί τι καθολικὸν ἀληθές· δῆλον ὅτι τὴν ἐναντίαν ἀπόφασιν
 οὗτος ὀφείλει ποιήσασθαι, Οὐδὲν ἔστι καθολικὸν ἀληθές. Ἄνδρά- 3
 ποδον, οὐδὲ τοῦτο. Τί γὰρ ἄλλο ἐστὶ τοῦτο, ἢ οἷον, Εἰ τί
 ἐστὶ καθολικὸν, ψεῦδός ἐστι; Πάλιν, ἂν τις παρελθὼν λέγῃ· 4
 Γίνωσκε ὅτι οὐδὲν ἔστι γνωστὸν, ἀλλὰ πάντα ἀτέκμαρτα. Ἡ
 ἄλλος· ὅτι, Πίστευσόν μοι, καὶ ὠφελήθησθε· οὐδὲν δεῖ ἀνθρώ-
 πῳ πιστεύειν· ἢ πάλιν ἄλλος· Πιάθε παρ' ἐμοῦ, ἄνθρωπε,
 ὅτι οὐδὲν ἐνδέχεται μαθεῖν· ἐγὼ σοι λέγω τοῦτο, καὶ διδάξω
 σε, ἐὰν θέλῃς. Τίνοι οὖν τούτων διαφέρουσιν οὔτοι, τίνες ποτέ; 5

οἱ * Ἀκαδημαϊκοὺς αὐτοὺς* λέγοντες; Ὡς ἄνθρωποι, συγκατάθεσθε ὅτι οὐδεὶς συγκατατίθεται • πιστεύσατε ἡμῖν, ὅτι οὐδεὶς πιεθεύει οὐδενί.

- 6 Οὕτω καὶ Ἐπίκουρος, ὅταν ἀναιρεῖν θέλῃ τὴν φυσικὴν κοινωνίαν ἀνθρώποις πρὸς ἀλλήλους, αὐτῷ τῷ ἀναιρουμένῳ
7 συγχρηται. Τί γὰρ λέγει; Μὴ ἐξαπατᾶσθε, ἄνθρωποι, μηδὲ παράγεσθε, μηδὲ διαπίπτετε • οὐκ ἔστι φυσικὴ κοινωνία τοῖς λογικοῖς πρὸς ἀλλήλους • πιστεύσατέ μοι. Οἱ δὲ τὰ ἕτερα
8 λέγοντες, ἐξαπατῶσιν ὑμᾶς, καὶ παραλογίζονται. Τί οὖν σοι μέλει; ἄφες ἡμᾶς ἐξαπατηθῆναι. Μήτι χειρὸν ἀπαλλάξεις, ἀν πάντες οἱ ἄλλοι πεισθῶμεν ὅτι φυσικὴ ἔστιν ἡμῖν κοινωνία πρὸς ἀλλήλους, καὶ ταύτην δεῖ παντὶ τρόπῳ φυλάσσειν; Καὶ πολὺ
9 κρείσσον καὶ ἀσφαλέστερον. Ἄνθρωπε, τί ὑπὲρ ἡμῶν φροντίζεις; τί δι' ἡμᾶς ἀγρυπνεῖς; τί λύχνον ἔπτεις; τί ἐπανίστασαι; τί τηλικαῦτα βιβλία συγγράφεις, μὴ τις ἡμῶν ἐξαπατηθῇ περὶ Θεῶν, ὡς ἐπιμελουμένων ἀνθρώπων; ἢ, μὴ τις ἄλλην
10 οὐσίαν ὑπολάβῃ τοῦ ἀγαθοῦ, ἢ ἡδονήν; Εἰ γὰρ οὕτω ταῦτα ἔχει, βαλὼν κάθειδε, καὶ τὰ τοῦ σκώληκος ποίει, ὧν ἄξιον ἔκρινας σεαυτόν • ἔσθιε, καὶ πίνε, καὶ συνουσίαζε, καὶ ἀφό-
11 δευε, καὶ ῥέγχε. Τί δὲ σοι μέλει, πῶς οἱ ἄλλοι ὑπολήφονται περὶ τούτων; πότερον ὑγιῶς, ἢ οὐχ ὑγιῶς; Τί γὰρ σοὶ καὶ ἡμῖν; Τῶν γὰρ προβάτων σοι μέλει, ὅτι παρέχει ἡμῖν αὐτὰ καρησόμενα, καὶ ἀμελχθησόμενα, καὶ τὸ τελευταῖον κατα-
12 κοπησόμενα. Οὐχὶ δ' εὐκταῖον ἦν, εἰ ἐδύναντο οἱ ἄνθρωποι κατακληθέντες καὶ ἐπαισθέντες ὑπὸ τῶν Στωϊκῶν ἀπονυστάζειν, καὶ παρέχειν σοὶ καὶ τοῖς ὁμοίοις καρησομένους καὶ ἀμελχθη-
13 σομένους ἑαυτοὺς; Πρὸς γὰρ τοὺς Συνεπικουρείους ἔδει σε ταῦτα λέγειν • οὐχὶ δὲ πρὸς ἐκείνους ἀποκρύπτεσθαι; πολὺ μάλιστα ἐκείνους πρὸ πάντων ἀναπεῖθαι, ὅτι φύσει κοινωνικοὶ γεγόναμεν, ὅτι ἀγαθὸν ἢ ἐγκράτεια • ἵνα σοὶ πάντα τηρῆται;

Ἡ πρὸς τινὰς μὲν δεῖ φυλάττειν ταύτην τὴν κοινωνίαν, πρὸς 14
 τινὰς δ' οὐ; Πρὸς τινὰς οὖν δεῖ τηρεῖν; πρὸς τοὺς ἀντιτηροῦντας,
 ἢ πρὸς τοὺς παραβατικῶς αὐτῆς ἔχοντας; Καὶ τίνες παρα-
 βατικώτερον αὐτῆς ἔχουσι ὑμῶν τῶν ταῦτα διειληφότων;

Τί οὖν ἦν τὸ ἐγεῖρον αὐτὸν ἐκ τῶν ὑπνῶν, καὶ ἀναγκάζον 15
 γράφειν ἅ ἔγραφε; Τί γὰρ ἄλλο, ἢ τὸ πάντων τῶν ἐν ἀνθρώ-
 ποις ἰσχυρότατον, ἢ φύσις, ἔλκουσα ἐπὶ τὸ αὐτῆς βούλημα
 ἄκοντα καὶ στένοντα; Ὅτι γὰρ δοκεῖ σοι ταῦτα *τά* ἀκοινώνητα, 16
 γράφον αὐτά, καὶ ἄλλοις ἀπόλιπε, καὶ ἀγρύπησον δι' αὐτά,
 καὶ αὐτὸς ἔργῳ κατήγορος γενοῦ τῶν σαυτοῦ δογμάτων. Εἶτα 17
 Ὁρέστην μὲν ὑπὸ Ἐριννύων ἐλαυνόμενον φῶμεν ἐκ τῶν ὑπνῶν
 ἐξεγείρεσθαι· τοῦτον δ' οὐ χαλεπώτεροι Ἐριννύες καὶ Ποιναι
 ἐξήγειρον καθεύδοντα, καὶ οὐκ εἶων ἡρεμεῖν, ἀλλ' ἠνάγκαζον
 ἐξαγγέλλειν τὰ αὐτοῦ κακὰ, ὥσπερ τοὺς Γάλλους ἢ μανία καὶ ὁ
 οἶνος; Οὕτως ἰσχυρόν τι καὶ ἀνίκητόν ἐστιν ἢ φύσις ἢ ἀνθρω- 18
 πίνη. Πῶς γὰρ δύναται ἄμπελος μὴ ἀμπελικῶς κινεῖσθαι, ἀλλ'
 ἐλαϊκῶς; ἢ ἐλαία πάλιν μὴ ἐλαϊκῶς, ἀλλ' ἀμπελικῶς; Ἀμήχα-
 νον, ἀδιανόητον. Οὐ τοίνυν οὐδ' ἄνθρωπον οἶόν τε παντελῶς 19
 ἀπολέσαι τὰς κινήσεις τὰς ἀνθρωπικὰς· καὶ οἱ ἀποκοπτόμενοι,
 τὰς γε προθυμίας τὰς τῶν ἀνδρῶν ἀποκόψασθαι οὐ δύνανται.
 Οὕτω καὶ Ἐπίκουρος, τὰ μὲν ἀνδρὸς πάντ' ἀπεκόψατο, καὶ τὰ 20
 οἰκοδεσπότου, καὶ πολίτου καὶ φίλου· τὰς δὲ προθυμίας τὰς
 ἀνθρωπικὰς οὐκ ἀπεκόψατο· οὐ γὰρ ἠδύνατο· οὐ μᾶλλον ἢ οἱ
 ταλαίπωροι Ἀκαδημαῖκοι τὰς αἰσθήσεις τὰς αὐτῶν ἀποβαλεῖν
 ἢ ἀποτυφλῶσαι δύνανται, καίτοι τοῦτο μάλιστα πάντων
 ἐσπουδακότες.

Τίς ἢ ἀτυχία; λαβῶν τις παρὰ τῆς φύσεως μέτρα καὶ κανόνας 21
 εἰς ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, οὐ προσφιλοτεχνεῖ τούτοις προσ-
 θεῖναι καὶ προσεργάσασθαι τὰ λείποντα· ἀλλὰ πᾶν τὸ ὑναντίον,
 εἴ τι καὶ ἐστὶ γνωριστικὸν τῆς ἀληθείας, ἐξαιρεῖν πειράται, καὶ

- 22 ἀπολλύειν. Τί λέγεις, φιλόσοφε; τὸ εὐσεβὲς καὶ τὸ ὄσιον, ποῖόν τί σοι φαίνεται; Ἄν θελῆς, κατασκευάσω ὅτι ἀγαθόν; Ναι, κατασκευάσον· ἔν' οἱ πολῖται ἡμῶν ἐπιστραφέντες τιμῶσι τὸ Θεῖον, καὶ παύσωνταί ποτε βραθυμοῦντες περὶ τὰ μέγιστα.
- 23 Ἐχεις οὖν τὰς κατασκευάς; Ἐχω, καὶ χάριν οἶδα. Ἐπεὶ οὖν ταῦτά σοι λίαν ἀρέσκει, λάβε τὰ ἐναντία· ὅτι θεοὶ οὔτ' εἰσὶν, εἴτε καὶ εἰσὶν, οὐκ ἐπιμελοῦνται ἀνθρώπων, οὐδὲ κοινόν τι ἡμῖν ἐστὶ πρὸς αὐτούς· τό τ' εὐσεβὲς τοῦτο καὶ ὄσιον, παρὰ τοῖς πολλοῖς ἀνθρώποις λαλούμενον, κατάψευσμά ἐστὶν ἀλαζόνων ἀνθρώπων καὶ σοφιστῶν, ἢ, νῆ Δία, νομοθετῶν, εἰς φόβον καὶ
- 24 ἐπίσχεσιν τῶν ἀδικούντων. Εὐ, φιλόσοφε· ὠφέλησας ἡμῶν τοὺς πολίτας, ἀνεκθήσω τοὺς νέους, ῥέποντας ἤδη πρὸς κατα-
- 25 φρόνησιν τῶν θεῶν. Τί οὖν; οὐκ ἀρέσκει σοι ταῦτα; Λάβε νῦν, πῶς ἡ δικαιοσύνη οὐδέν ἐστι, πῶς ἡ αἰδῶς μωρία ἐστὶ,
- 26 πῶς πατὴρ οὐδέν ἐστι, πῶς ὁ υἱὸς οὐδέν ἐστίν. Εὐ, φιλόσοφε· ἐπίμενε, πείθε τοὺς νέους, ἵνα πλείονας ἔχωμεν ταῦτά σοι πεπονητότας καὶ λέγοντας. Ἐκ τούτων τῶν λόγων ηὔξήθησαν ἡμῖν αἱ εὐνομούμεναι πόλεις· Λακεδαιμῶν διὰ τούτους τοὺς λόγους ἐγένετο· Λυκοῦργος ταῦτα τὰ πείσματα ἐνεποίησεν αὐτοῖς διὰ τῶν νόμων αὐτοῦ καὶ τῆς παιδείας, ὅτι οὔτε τὸ δουλεύειν αἰσχρόν ἐστὶ μᾶλλον ἢ καλόν, οὔτε τὸ ἔλευθέρους εἶναι καλόν μᾶλλον ἢ αἰσχρόν· οἱ ἐν Θερμοπύλαις ἀποθανόντες, διὰ ταῦτα τὰ δόγματα ἀπέθανον· Ἀθηναῖοι δὲ τὴν πόλιν
- 27 διὰ ποίους ἄλλους λόγους ἀπέλιπον; Εἶτα οἱ λέγοντες ταῦτα, γαμοῦσι, καὶ παιδοποιοῦνται, καὶ πολιτεύονται, καὶ ἱερεῖς καθιστᾶσιν αὐτούς καὶ προφήτας. Τίνων; τῶν οὐκ ὄντων; καὶ τὴν Πυθίαν ἀνακρίνουσιν αὐτοί, ἵνα τὰ ψευδῆ πύθωνται· καὶ ἄλλοις τοὺς χρησμούς ἐξηγῶνται. Ὡ μεγάλης ἀναισχυντίας καὶ γοητείας!
- 28 Ἄνθρωπε, τί ποιεῖς; αὐτὸς ἑαυτὸν ἐξελέγχεις καθ' ἡμέραν,

καὶ οὐ θέλεις ἀφεῖναι τὰ ψυχρὰ ταῦτα ἐπιχειρήματα; Ἐσθίων, ποῦ φέρεις τὴν χεῖρα; εἰς τὸ στόμα, ἢ εἰς τὸν ὀφθαλμόν; λουόμενος, ποῦ ἐμβαίνεις; πότε τὴν χύτραν εἶπες λοπάδα, ἢ τὴν τορύνην ὀβελίσκον; Εἴ τις αὐτῶν δούλος ἡμῶν, εἰ καὶ 29 ἔδει με καθ' ἡμέραν ὑπ' αὐτοῦ ἐκδέρεσθαι, ἐγὼ ἂν ἐστρέβλων αὐτόν. Βάλε ἐλάδιον, παιδάριον, εἰς τὸ βαλανεῖον. Ἐβαλον ἂν γάριον, καὶ ἀπελθὼν κατὰ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ κατέχευον. Τί τοῦτο; Φαντασία μοι ἐγένετο ἐλαίου ἀδιάκριτος, ὁμοιοτάτη, νῆ τὴν σὴν Τύχην. Δὸς ὧδε τὴν πτισάνην. Ἦνεγκα ἂν αὐτῷ 30 γεμίσας παροψίδα ὀξύγαρου. Οὐκ ἤτησα τὴν πτισάνην; Ναὶ κύριε· τοῦτο πτισάνη ἐστίν. Τοῦτο οὐκ ἔστιν ὀξύγαρον; Τί μᾶλλον ἢ πτισάνη; Λάβε καὶ ὀσφράνθητι, λάβε καὶ γεῦσαι. Πόθεν οὖν οἶδας, εἰ αἱ αἰσθήσεις ἡμᾶς ψεύδονται; Τρεῖς, 31 τέσσαρας τῶν συνδούλων εἰ ἔσχον ὁμοιοφύνας, ἀπάγξασθαι ἂν αὐτόν· ἐποίησα ῥηγνύμενον, ἢ μεταθέσθαι. Νῦν δ' ἐντρυφῶσιν ἡμῶν, ταῖς μὲν παρὰ τῆς φύσεως διδομένοις πᾶσι χρώμενοι, λόγῳ δ' αὐτὰ ἀναιροῦντες.

Εὐχάριστοι γ' ἄνθρωποι καὶ αἰδήμονες, εἰ μηδὲν ἄλλο, καθ' 32 ἡμέραν ἄρτους ἐσθίοντες, ταλμῶσι λέγειν, ὅτι οὐκ οἶδαμεν, εἰ ἔστι τις Δημήτηρ, ἢ Κόρη, ἢ Πλούτων. Ἴνα μὴ λέγω, νυκτὸς 33 καὶ ἡμέρας ἀπολαύοντες, καὶ μεταβολῶν τοῦ ἔτους, καὶ ἄστρον, καὶ θαλάσσης, καὶ γῆς, καὶ τῆς παρὰ ἀνθρώπων συνεργίας, ὑπ' αὐθεντῶν τούτων οὐδὲ κατὰ ποσὸν ἐπιστρέφονται· ἀλλὰ μό- νων ἐξεμέσαι τὸ προβληματίον ζητοῦσι, καὶ τὸν στόμαχον γυμνάσαντες, ἀπελθεῖν ἐν βαλανεῖῳ. Τί δ' ἐροῦσι, καὶ περὶ 34 τίνων, ἢ πρὸς τίνας, καὶ τί ἔσται αὐτοῖς ἐκ τῶν λόγων τούτων, οὐδὲ κατὰ βραχὺ πεφροντίκασιν· μή τις νέος εὐγενῆς ἀκούσας τῶν λόγων τούτων πάθῃ τι ὑπ' αὐτῶν, ἢ καὶ παθῶν πάντα ἀπολέσῃ τὰ τῆς εὐγενείας σπέρματα· μή τιμι μοιχεύοντι 35 ἀφθρμάς παρὰσχῶμεν τοῦ ἀπαναισχυντῆσαι πρὸς τὰ γινόμενα.

μή τις τῶν νοσφιζομένων τὰ δημόσια, εὐρεσιλογίας τινὸς ἐπιλάβηται ἀπὸ τῶν λόγων τούτων · μή τις, τῶν αὐτοῦ γονέων
 36 ἀμελῶν, θράσος τι καὶ ἀπὸ τούτων προσλάβῃ. Τί οὖν κατὰ σέ κακὸν ἢ ἀγαθόν; [αἰσχρὸν] ἢ καλόν; Ταῦτα, ἢ ταῦτα; — Τί οὖν ἔτι τούτων τις ἀντιλέγει τινί; ἢ λόγον δίδωσιν, ἢ λαμβάνει,
 37 ἢ μεταπείθειν πειράται; Πολὺ, νῆ Δία, μᾶλλον τοὺς κιναιίδους ἐλπίζει τις ἂν μεταπείσειν, ἢ τοὺς ἐπὶ τοσοῦτον ἀποκεκωφωμένους καὶ ἀποτετυφλωμένους τῶν περὶ αὐτοὺς κακῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ κα'.

Περὶ Ἀνομολογίας.

Τὰ μὲν ῥαδίως ὁμολογοῦσιν ἄνθρωποι, τὰ δ' οὐ ῥαδίως. Οὐδεὶς οὖν ὁμολογήσει, ὅτι ἄφρων ἐστίν, ἢ ἀνόητος · ἀλλὰ πᾶν τούναντίον, πάντων ἀκούσεις λεγόντων, Ὄφελον, ὡς φρένας
 2 ἔχω, οὕτω καὶ τύχην εἶχον. Δειλοὺς δὲ ῥαδίως ἑαυτοὺς ὁμολογοῦσι, καὶ λέγουσιν · Ἐγὼ δειλότερός εἰμι, ὁμολογῶ · τὰ δ'
 3 ἄλλα οὐχ εὐρήσεις με μωρὸν ἄνθρωπον. Ἀκρατῆ οὐ ῥαδίως ὁμολογήσει τις · ἄδικον, οὐδ' ὄλως · φθονερὸν οὐ πάνυ, ἢ
 4 περίεργον · ἐλεήμονα οἱ πλείστοι. Τί οὖν τὸ αἴτιον; Τὸ μὲν κυριώτατον, ἀνομολογία καὶ ταραχὴ ἐν τοῖς περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν. Ἄλλοις δ' ἄλλα αἴτια. Καὶ σχεδὸν ὅσα ἂν αἰσχρὰ φαντά-
 5 ζωνται, ταῦτα οὐ πάνυ ὁμολογοῦσι. Τὸ δὲ δειλὸν εἶναι, εὐγνώμονος ἠθους φαντάζονται, καὶ τὸ ἐλεήμονα · τὸ δ' ἠλίθιον εἶναι, παντελῶς ἀνδραπόδου. Καὶ τὰ περὶ κοινωνίαν δὲ πλημ-
 6 μελήματα οὐ πάνυ προσίενται. Ἐπὶ δὲ τῶν πλείστων ἀμαρτημάτων, κατὰ τοῦτο μάλιστα φέρονται ἐπὶ τὸ ὁμολογεῖν αὐτὰ, ὅτι φαντάζονται τι ἐν αὐτοῖς εἶναι ἀκούσιον, καθάπερ ἐν τῷ
 7 δειλῷ καὶ ἐλεήμονι. Κἂν ἀκρατῆ που παρομολογῇ τις αὐτόν,

ἔρωτα προσέθηκεν, ὥστε συγγνωσθῆναι ὡς ἐπ' ἀκουσίῳ. Τὸ δ' ἄδικον, οὐδαμῶς φαντάζονται ἀκούσιον. Ἐνι τι καὶ τῷ ζηλοτύπῳ, ὡς οἴονται, τοῦ ἀκουσίου· διὸ καὶ περὶ τούτου παρομολογοῦσιν.

Ἐν οὖν τοιούτοις ἀνθρώποις ἀναστρεφόμενον, οὕτω τετα- 8
ραγμένοις, οὕτως οὐκ εἰδῶσιν, οὔθ' ὃ τι λέγουσιν, οὔθ' ὃ τι
ἔχουσι κακὸν, ἢ οὐκ ἔχουσιν, ἢ παρά τι ἔχουσιν, ἢ πῶς παύ-
σονται αὐτῶν, καὶ αὐτὸν οἶμαι ἐφιστάσθαι ἀξιῶν συνεχῶς· Μή 9
που καὶ αὐτὸς εἰς εἰμι ἐκείνων; τίνα φαντασίαν ἔχω περὶ
ἑμαυτοῦ; πῶς ἑμαυτῷ χρῶμαι; μή τι καὶ αὐτὸς ὡς φρονίμῳ;
μή τι καὶ αὐτὸς ὡς ἐγκρατεῖ; μή καὶ αὐτὸς λέγω ποτέ ταῦτα,
ὅτι εἰς τὸ ἐπιόν πεπαίθευμαι; ἔχω ἢν δεῖ συναίσθησιν τὸν μηδὲν 10
εἰδῶτα, ὅτι οὐδὲν οἶδα; ἔρχομαι πρὸς τὸν διδάσκαλον, ὡς ἐπὶ
τὰ χρηστήρια, πείθεσθαι παρεσκευασμένος; ἢ καὶ αὐτὸς κορύζης
μεστὸς εἰς τὴν σχολὴν εἰσέρχομαι, μόνην τὴν ἱστορίαν μαθησό-
μενος, καὶ τὰ βιβλία νοήσων ἂν πρότερον οὐκ ἐνόουν, ἂν δ'
οὕτω τύχη καὶ ἄλλοις ἐξηγησόμενος; Ἄνθρωπε, ἐν οἴκῳ δια- 11
πεπύκτευκας τῷ δουλαρίῳ, τὴν οἰκίαν ἀνάστατον πεποίηκας,
τοὺς γείτονας συντετάρραχας· καὶ ἔρχη μοι καταστολὰς ποιήσας
ὡς σοφός; καὶ καθήμενος κρίνεις πῶς ἐξηγησάμην τὴν λέξιν;
πρὸς τί ποτ' ἐφλυάρησα τὰ ἐπελθόντα μοι; Φθονῶν ἐλήλυθας, 12
τεταπεινωμένος, ὅτι σοι ἐξ οἴκου φέρεται οὐδὲν· καὶ κάθη,
μεταξὺ λεγομένων τῶν λόγων αὐτὸς οὐδὲν ἄλλο ἐνθυμούμενος,
ἢ πῶς ὁ πατήρ τὰ πρὸς σε, ἢ πῶς ὁ ἀδελφός; Τί λέγουσιν οἱ 13
ἐκεῖ ἄνθρωποι περὶ ἐμοῦ; νῦν οἴονται με προκόπτειν, καὶ λέγου-
σιν, ὅτι, ἤξει ἐκεῖνος πάντα εἰδῶς. Ἦθελόν πως ποτέ πάντα 14
μαθῶν ἐπανελθεῖν· ἀλλὰ πολλοῦ πόνου χρεία, καὶ οὐδεὶς οὐδὲν
πέμπει, καὶ ἐν Νικοπόλει σαπρῶς λούει τὰ βαλανεῖα, ἐν οἴκῳ
κακῶς, καὶ ὧδε κακῶς.

Εἶτα λέγουσιν, Οὐδεὶς ὠφελείται ἐκ τῆς σχολῆς. Τίς γὰρ ἔρχεται 15

εἰς σχολὴν [ὡς σχολάσων]; τίς γὰρ ὡς θεραπευθησόμενος; τίς ὡς
 παρέξων αὐτοῦ τὰ δόγματα ἐκκαθαρθήσόμενα; τίς συναισθη-
 16 σόμενος τίνων δεῖται; Τί οὖν θαυμάζετε, εἰ, ἃ φέρετ' εἰς τὴν
 σχολὴν, αὐτὰ ταῦτα ἀποφέρετε πάλιν; Οὐ γὰρ ὡς ἀποθησό-
 17 μνοι, ἢ ἐπανορθώσοντες, ἢ ἄλλα ἀντ' αὐτῶν ληψόμενοι,
 ἔρχεσθε. Πόθεν; οὐδ' ἐγγύς. Ἐκεῖνο γοῦν βλέπετε μᾶλλον, εἰ,
 ἐφ' ὃ ἔρχεσθε, τοῦτο ἡμῖν γίνεται. Θέλετε λαλεῖν περὶ τῶν
 18 θεωρημάτων. Τί οὖν; οὐ φλυαρότεροι γίνεσθε; οὐχὶ δὲ παρέ-
 χει τινὰ ὕλην ἡμῖν πρὸς τὸ ἐπιδείκνυσθαι τὰ θεωρημάτια; οὐ
 συλλογισμοὺς ἀναλύετε μεταπίπτοντας; οὐκ ἐφοδεύετε ψευδο-
 μένου λήμματα; ὑποθετικούς; Τί οὖν ἔτι ἀγανακτεῖτε, εἰ, ἐφ'
 19 ἃ πάρεστε, ταῦτα λαμβάνετε; Ναί. Ἄλλ' ἂν ἀποθάνη μου τὸ
 παιδίον, ἢ ὁ ἀδελφός, ἢ ἐμὲ ἀποθνήσκειν δεῖ, ἢ στρεβλοῦσθαι,
 20 τί με ταῦτα ὠφελήσει; Μὴ γὰρ ἐπὶ τοῦτο ἤλθες; μὴ γὰρ
 τούτου ἕνεκά μοι παρακάθησαι; μὴ γὰρ διὰ τοῦτό ποτε λύχνον
 ἤψας, ἢ ἠγρύπνησας; ἢ εἰς τὸν περίπατον ἐξελθὼν, προέβαλές
 21 ποτε σαυτῷ φαντασίαν τινὰ ἀντὶ συλλογισμοῦ, καὶ ταύτην
 κοινῇ ἐφωθέυσατε; ποῦ ποτέ; Εἶτα λέγετε, Ἄχρηστα τὰ θεω-
 ρήματα. Τίσι; Τοῖς οὐχ ὡς δεῖ χρωμένοις. Τὰ γὰρ κολλύρια
 οὐκ ἄχρηστα τοῖς ὄτε δεῖ, καὶ ὡς δεῖ, ἐγχιομένοις. Τὰ μα-
 λάγματα δ' οὐκ ἄχρηστα· οἱ ἀλτῆρες οὐκ ἄχρηστοι· ἀλλὰ τισὶν
 22 ἄχρηστοι, τισὶ πάλιν χρήσιμοι. Ἄν μου πυνθάνη νῦν, χρήσιμοί
 εἰσιν οἱ συλλογισμοί; Ἐρῶ σοι, ὅτι χρήσιμοι· κἂν θέλῃς,
 ἀποδείξω. Πῶς ἐμὲ οὖν οὐ τι ὠφελήκασιν; Ἄνθρωπε, μὴ γὰρ
 ἐπύθου εἰ σοὶ χρήσιμοι, ἀλλὰ καθόλου; Πυθέσθω μου καὶ ὁ
 δυσεντερικός, εἰ χρήσιμον τὸ ὄξος, ἐρῶ, ὅτι χρήσιμον. Ἐμοὶ
 οὖν χρήσιμον; Ἐρῶ, οὐ. Ζήτησον πρῶτον σταλῆναί σου τὸ
 ῥεῦμα, τὰ ἐλκύθρια ἀπουλωθῆναι. Καὶ ὑμεῖς, ἄνδρες, τὰ ἔλκη
 πρῶτον θεραπεύσατε, τὰ ῥεύματα ἐπιστήσατε, ἠρεμήσατε τῇ
 23 διανοίᾳ, ἀπερίσπαστον αὐτὴν ἐνέγκατε εἰς τὴν σχολὴν· καὶ
 γνώσεσθε οἷαν ἰσχὺν ὁ λόγος ἔχει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ κβ'.

Περὶ φιλίας.

ΠΕΡΙ ἅ τις ἐσπούδακε, φιλεῖ ταῦτα εἰκότως. Μή τι οὖν
περὶ τὰ κακὰ ἐσπουδάκασιν οἱ ἄνθρωποι; Οὐδαμῶς. Ἀλλὰ μή
τι περὶ τὰ μηδὲν πρὸς αὐτούς; Οὐδὲ περὶ ταῦτα. Ὑπολείπεται 2
τοίνυν, περὶ μόνα τὰ ἀγαθὰ ἐσπουδακέναι αὐτούς· εἰ δ' ἐσπου-
δακέναι, καὶ φιλεῖν ταῦτα. Ὅστις οὖν ἀγαθῶν ἐπισιτήμων 3
ἐστίν, οὗτος ἂν καὶ φιλεῖν εἰδείη. Ὁ δὲ μὴ δυνάμενος διακρίναι
τὰ ἀγαθὰ ἀπὸ τῶν κακῶν, καὶ τὰ οὐδέτερα ἀπ' ἀμφοτέρων,
πῶς ἂν ἔτι οὗτος φιλεῖν δύναιτο; Τοῦ φρονίμου τοίνυν ἐστὶ
μόνου, τὸ φιλεῖν.

Καὶ πῶς; φησὶν· ἐγὼ γάρ, ἄφρων ὢν, ὅμως φιλῶ μου τὸ 4
παιδίον. Θαυμάζω μὲν, νῆ τοὺς Θεοὺς, πῶς καὶ τὸ πρῶτον 5
ὠμολόγηκας ἄφρονα εἶναι σεαυτόν. Τί γάρ σοι λείπει; οὐ χρῆ
αἰσθήσει; οὐ φαντασίας διακρίνεις; οὐ τροφὰς προσφέρεις τὰς
ἐπιτηδεύουσ τῷ σώματι; οὐ σκέπην; οὐκ οἴκησιν; Πόθεν οὖν 6
ὁμολογεῖς ἄφρων εἶναι; Ὅτι, νῆ Δία, πολλάκις ἐξίστασαι ὑπὸ
τῶν φαντασιῶν, καὶ ταρασση, καὶ ἠττώσῃ σε αἰ πιθανότητες
αὐτῶν· καὶ ποτὲ μὲν ταῦτα ἀγαθὰ ὑπολαμβάνεις, εἶτα ἐκεῖνα
αὐτὰ κακὰ, ὕστερον δ' οὐδέτερα· καὶ ὅλως λυπῆ, φοβῆ,
φθονεῖς, ταρασση, μεταβάλλη· διὰ ταῦτα ὁμολογεῖς ἄφρων
εἶναι. Ἐν δὲ τῷ φιλεῖν οὐ μεταβάλλη; Ἀλλὰ πλοῦτον μὲν, καὶ 7
ἡδονὴν, καὶ ἀπλῶς αὐτὰ τὰ πράγματα, ποτὲ μὲν ἀγαθὰ
ὑπολαμβάνεις εἶναι, ποτὲ δὲ κακὰ; ἀνθρώπους δὲ τοὺς αὐτοὺς
οὐχὶ ποτὲ μὲν ἀγαθοὺς, ποτὲ δὲ κακοὺς; καὶ ποτὲ μὲν οἰκειῶς
ἔχεις, ποτὲ δ' ἐχθρῶς αὐτοῖς; καὶ ποτὲ μὲν ἐπαινεῖς, ποτὲ δὲ
ψέγεις; Ναὶ, καὶ ταῦτα πάσχω. Τί οὖν; ὁ ἐξηπατημένος περὶ 8

- τινος, δοκεῖ σοι φίλος εἶναι αὐτοῦ; Οὐ πάνυ. Ὁ δ' εὐμεταπτώτως ἐλόμενος αὐτὸν, εἶναι εὐνοῦς αὐτῷ; Οὐδ' οὗτος. Ὁ δὲ νῦν 9 λιοδορῶν μὲν τινα, ὑστερον δὲ θαυμάζων; Οὐδ' οὗτος. Τί οὖν; κυνάρια οὐδέποτ' εἶδες σαίνοντα καὶ προσπαίζοντα ἀλλήλοις, ἢ εἴπης, οὐδὲν φιλικώτερον; ἀλλ', ὅπως ἴδης τί ἐστι φιλία, βάλε 10 κρέας εἰς μέσον, καὶ γνώση. Βάλε καὶ σοῦ καὶ τοῦ παιδίου. μέσον ἀγρίδιον, καὶ γνώση πῶς σε τὸ παιδίον ταχέως κατο- ρύξαι θέλει, καὶ σὺ τὸ παιδίον εὐχῆ ἀποθανεῖν. Εἶτα σὺ πάλιν · 11 Οἶον ἐξέθρεψα τέκνον, πάλαι ἐκφέρει. Βάλε κορασιδίον κομφόν · καὶ αὐτὸς ὁ γέρων φιλεῖ, κάκεινος ὁ νέος. Ἄν δὲ δοξάριον. Ἄν δὲ κινδυνεῦσαι δέη, ἐρεῖς τὰς φωνὰς τὰς τοῦ Ἀδμήτου πατρός ·

Χαίρεις ὄρων φῶς, πατέρα δ' οὐ χαίρειν δοκεῖς;

*Θέλεις βλέπειν φῶς, πατέρα δ' οὐ θέλειν δοκεῖς; *

- 12 Οἶει, ὅτι ἐκεῖνος οὐκ ἐφιλεῖ τὸ ἴδιον παιδίον, ὅτε μικρὸν ἦν; οὐδὲ πυρέσσοντος αὐτοῦ ἠγωνία; οὐδ' ἔλεγε πολλάκις, ὅτι, Ὄφελον ἐγὼ μᾶλλον ἐπύρεσσον; Εἶτα, ἐλθόντος τοῦ πράγματος 13 καὶ ἐγγίσαντος, ὄρα οἷας φωνὰς ἀφιάσιν. Ὁ Ἐτεοκλῆς καὶ Πολυνεΐκης οὐκ ἦσαν ἐκ τῆς αὐτῆς μητρὸς, καὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ πατρός; οὐκ ἦσαν συντεθραμμένοι, συμβεδιωκότες, συμπε- πωκότες, συγκεκοιμημένοι, πολλάκις ἀλλήλους καταπεφιληκό- τες; ὥστ', εἴ τις οἶμαι εἶδεν αὐτοὺς, κατεγέλασεν ἂν τῶν φιλο- 14 σόφων, ἐφ' οἷς περὶ φιλίας παραδοξολογοῦσιν. Ἄλλ' ἐμπεσοῦ- σης εἰς τὸ μέσον ὡσπερ κρέως τῆς τυραννίδος, ὄρα οἷα λέγουσι ·

Πολ. Ποῦ ποτε στήση πρὸ πύργων;

Ἐτ. Ὡς τί μ' ἱστορεῖς τόδε;

Πολ. Ἀντιτάξομαι κτενῶν σε.

Ἐτ. Κάμὲ τοῦδ' ἔρωσ ἔχει.

Καὶ εὐχονται εὐχὰς τοιαύτας.

Καθόλου γάρ (μη̄ ἑξαπατάσθε) πᾶν ζῶον οὐδενὶ οὕτως 15
 ὑκείνεται, ὡς τῷ ἰδίῳ συμφέροντι. Ὅ τι ἂν οὖν πρὸς τοῦτο
 φαίνεται αὐτῷ ἐμποδίζειν, ἂν τ' ἀδελφὸς ἢ τοῦτο, ἂν τε
 πατήρ, ἂν τε τέκνον, ἂν τ' ἐρώμενος, ἂν τ' ἐραστὴς, μισεῖ,
 προβάλλεται, καταράται. Οὐδὲν γάρ οὕτω φιλεῖν πέφυκεν, ὡς 16
 τὸ αὐτοῦ συμφέρον · τοῦτο πατήρ, καὶ ἀδελφός, καὶ συγγενής,
 καὶ πατρίς, καὶ Θεός. Ὅταν οὖν εἰς τοῦτο ἐμποδίζειν ἡμῖν οἱ 17
 Θεοὶ δοκῶσι, κάκεις λαιδοροῦμεν, καὶ τὰ ἰδρύματα αὐτῶν
 καταστρέφομεν, καὶ τοὺς ναοὺς ἐμπιπρῶμεν · ὡσπερ Ἀλέξαν-
 δρος ἐκέλευσεν ἐμπρησθῆναι τὰ Ἀσκληπεῖα, ἀποθανόντος τοῦ
 ἐρωμένου. Διὰ τοῦτο, ἂν μὲν ἐν τῷ αὐτῷ τις θεῇ τὸ συμφέρον, 18
 καὶ τὸ δσιον, καὶ τὸ καλόν, καὶ πατρίδα, καὶ γονεῖς, καὶ
 φίλους, σώζεται ταῦτα πάντα · ἂν δ' ἀλλαχοῦ μὲν τὸ συμφέρον,
 ἀλλαχοῦ δὲ τοὺς φίλους, καὶ τὴν πατρίδα, καὶ τοὺς συγγενεῖς,
 καὶ αὐτὸ τὸ δίκαιον, οἴχεται ταῦτα πάντα, καταβαρούμενα
 ὑπὸ τοῦ συμφέροντος. Ὅπου γάρ ἂν ἢ τὸ Ἐγὼ, καὶ τὸ Ἐμὸν, 19
 ἐκεῖ ἀνάγκη ῥέπειν τὸ ζῶον · εἰ ἐν σαρκί, ἐκεῖ τὸ κυριεῦον
 εἶναι · εἰ ἐν προαιρέσει, ἐκεῖ εἶναι · εἰ ἐν τοῖς ἐκτός, ἐκεῖ. Εἰ 20
 τοίνυν ἐκεῖ εἶμι Ἐγὼ, ὅπου ἢ προαίρεσις, οὕτω μόνως καὶ
 φίλος ἔσομαι οἷος δεῖ, καὶ υἱός, καὶ πατήρ. Τοῦτο γάρ μοι
 συνοίσει, τηρεῖν τὸν πιστὸν, τὸν αἰδήμονα, τὸν ἀνεκτικὸν, τὸν
 ἀφεκτικὸν, καὶ συνεργητικὸν, φυλάσσειν τὰς σχέσεις. Ἄν δ' 21
 ἀλλαχοῦ μὲν ἑμαυτὸν θεῶ, ἀλλαχοῦ δὲ τὸ καλόν, οὕτως ἰσχυρὸς
 γίνεται ὁ Ἐπικούρου λόγος, ἀποφαίνων ἢ μηδὲν εἶναι τὸ καλόν,
 ἢ [εἰ] ἄρα τὸ ἔνδοξον.

Διὰ ταύτην τὴν ἀγνοίαν, καὶ Ἀθηναῖοι καὶ Λακεδαιμόνιοι 22
 διεφέροντο, καὶ Θηβαῖοι πρὸς ἀμφοτέρους, καὶ Μέγας βασι-
 λεὺς πρὸς τὴν Ἑλλάδα, καὶ Μακεδόνες πρὸς ἀμφοτέρους, καὶ
 νῦν Ῥωμαῖοι πρὸς Γέτας · καὶ ἔτι πρότερον τὰ ἐν Ἰλίῳ διὰ
 ταῦτα ἐγένετο. Ὁ Ἀλέξανδρος τοῦ Μενελάου ξένος ἦν · καὶ εἰ 23

τις αὐτοὺς εἶδε φιλοφρονουμένους ἀλλήλους, ἠπίστησεν ἂν τῷ
 λέγοντι, οὐκ εἶναι φίλους αὐτούς. Ἀλλ' ἐβλήθη εἰς τὸ μέσον
 24 μερίδιον, κομψὸν γυναικάριον, καὶ περὶ αὐτοῦ πόλεμος. Καί
 νῦν, ὅταν ἴδῃς φίλους, ἀδελφούς, ἑμιονθεῖν δοκοῦντας, μὴ
 αὐτόθεν ἀποφῆνῃ περὶ τῆς φιλίας τι αὐτῶν, μῆδ' ἂν ὀμνύωσι,
 25 μῆδ' ἂν ἀδυνατώως ἔχειν λέγωσιν ἀπηλλάχθαι ἀλλήλων. Οὐκ
 ἔστι πιστὸν τὸ τοῦ φαύλου ἡγεμονικόν, ἀδέσποτον ἔστιν, ἄκριτον,
 26 ἄλλοθ' ὑπ' ἄλλης φαντασίας νικώμενον. Ἀλλ' ἐξέτασον, μὴ
 ταῦθ' ἂ οἱ ἄλλοι, εἰ ἐκ τῶν αὐτῶν γονέων, καὶ ὁμοῦ ἀνατε-
 θραμμένοι, καὶ ὑπὸ τῷ αὐτῷ παιδαγωγῷ· ἀλλ' ἐκείνο μόνον,
 ποῦ τὸ συμφέρον αὐτοῖς τίθεται, πότερον ἐκτός, ἢ ἐν προ-
 27 αιρέσει. Ἄν ἐκτός· μὴ εἴπῃς φίλους, οὐ μᾶλλον ἢ πιστούς, ἢ
 βεβαίους, ἢ θάρραλέους, ἢ ἐλευθέρους· ἀλλὰ μῆδ' ἀνθρώπους,
 28 εἰ νοῦν ἔχεις. Οὐ γὰρ ἀνθρωπικὸν δόγμα ἔστι, τὸ ποιεῖν δά-
 κνειν ἀλλήλους, καὶ λοιδορεῖσθαι, καὶ τὰς ἐρημίας καταλαμβά-
 νειν, ἢ τὰς ἀγοράς, ὡς τὰ ὄρη, καὶ ἐν τοῖς δικαστηρίοις
 ἀποδείκνυσθαι τὰ ληστῶν· οὐδὲ τὸ ἀκρατεῖς καὶ μοιχοὺς καὶ
 φθορεῖς ἀπεργαζόμενον, οὐδ' ὅσ' ἄλλα πλημμελοῦσιν ἀνθρωποι
 κατ' ἀλλήλων δι' ἐν καὶ μόνον τοῦτο δόγμα, τὸ ἐν τοῖς ἀπρο-
 29 αιρέτοις τίθεσθαι αὐτοὺς καὶ τὰ ἑαυτῶν. Ἄν δ' ἀκούσης, ὅτι
 ταῖς ἀληθείαις οὗτοι οἱ ἀνθρωποι ἐκεῖ μόνον οἴονται τὸ ἀγαθόν,
 ὅπου προαίρεσις, ὅπου χρῆσις ὀρθῆ φαντασιῶν· μηκέτι πολυ-
 πραγμονήσης, μήτ' εἰ υἱὸς καὶ πατήρ ἔστι, μήτ' εἰ ἀδελ-
 φοί, μήτ' εἰ πολὺν χρόνον συμπεφαιτηκότες καὶ ἐταῖροι·
 ἀλλὰ, μόνον αὐτὸ τοῦτο γνούς, θάρρῶν ἀποφαίνου, ὅτι
 30 φίλοι, ὡσπερ ὅτι πιστοί, ὅτι δίκαιοι. Ποῦ γὰρ ἀλλαχοῦ φιλία,
 ἢ ὅπου πίστις, ὅπου αἰδώς, ὅπου δόσις τοῦ καλοῦ, τῶν δ'
 ἄλλων οὐθενός·
 31 Ἀλλὰ τεθεράπευκέ με τοσοῦτῳ χρόνῳ· καὶ οὐκ ἐφίλει με;
 Πόθεν οἶδας, ἀνδράποδον, εἰ οὕτω τεθεράπευκεν, ὡς τὰ

ὑποδήματα σπογγίζει τὰ ἑαυτοῦ ; ὡς τὸ κτῆνος ; Πόθεν οἶδας, εἰ τὴν χρείαν σ' ἀποβαλόντα τὴν τοῦ σκευαρίου ῥίψει ὡς κατεαγὸς πινάκιον ; Ἄλλὰ γυνή μου ἐστὶ, καὶ τοσοῦτω χρόνω συμβε- 32 βιώκαμεν. Πόσω δ' ἡ Ἐριφύλη μετὰ τοῦ Ἀμφιαράου, καὶ τέκνων μήτηρ καὶ πολλῶν ; ἀλλ' ὄρμος ἦλθεν εἰς τὸ μέσον. Τί δ' ἐστὶν 33 ὄρμος ; Τὸ δόγμα, τὸ περὶ τῶν τοιούτων. Ἐκεῖνο ἦν τὸ θηριώδες, ἐκεῖνο τὸ διακόπτει τὴν φιλίαν, τὸ οὐκ ἐὼν εἶναι τὴν γυναῖκα γαμετήν, τὴν μητέρα μητέρα. Καὶ ὑμῶν ὅστις ἐσπούδακεν ἢ 34 αὐτὸς τισιν εἶναι φίλος, ἢ ἄλλον κτήσασθαι φίλον, ταῦτα τὰ δόγματα ἐκκοπέτω, ταῦτα μισησάτω, ταῦτα ἐξελασάτω ἐκ τῆς ψυχῆς τῆς ἑαυτοῦ. Καὶ οὕτως ἐστὶ πρῶτον μὲν αὐτὸς ἑαυτῷ 35 μὴ λοιδορούμενος, μὴ μαχόμενος, μὴ μετανοῶν, μὴ βασανίζων ἑαυτόν. Ἐπειτα καὶ ἐτέρῳ, τῷ μὲν ὁμοίῳ, παντὶ ἀπλῶς · τοῦ 36 δ' ἀνομοίου ἀνεκτικὸς, πρᾶτος πρὸς αὐτὸν, ἡμερος, συγγνωμονικὸς ὡς πρὸς ἀγνοοῦντα, ὡς πρὸς διαπίπτοντα περὶ τῶν μεγίστων · οὐδενὶ χαλεπὸς, ἀτ' εἰδῶς ἀκριδῶς τὸ τοῦ Πλάτωνος, ὅτι Πᾶσα ψυχὴ ἄκουσα στέρεται τῆς ἀληθείας. Εἰ δὲ μὴ, 37 τὰ μὲν ἄλλα πράξετε πάντα ὅσα οἱ φίλοι, καὶ συμπιεῖσθε, καὶ συσκηνήσετε, καὶ συμπλεύσετε, καὶ ἐκ τῶν αὐτῶν γεγεννημένοι ἔσεσθε · καὶ γὰρ οἱ ὄφεις · φίλοι δ' οὐτ' ἐκεῖνοι, οὐθ' ὑμεῖς, μέχρις ἂν ἔχητε τὰ θηριώδη ταῦτα καὶ μιὰ δόγματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ κγ'.

Περὶ τῆς τοῦ λέγειν δυνάμεως.

ΒΙΒΛΙΟΝ πᾶς ἂν ἡδὶον ἀναγνώη καὶ ῥᾶον, τὸ εὐσημοτέροις γράμμασι γεγραμμένον. Οὐκοῦν καὶ λόγους πᾶς ἂν τις ῥᾶον ἀκούσαι, τοὺς εὐσχήμοσιν ἅμα καὶ εὐπρεπέσιν ὀνόμασι σεσημασμένους. Οὐκ ἄρα τοῦτο ῥητέου, ὡς οὐδεμία δύναμις 2

- ἐστὶν ἀπαγγελτική. Τοῦτο γὰρ ἅμα μὲν ἀσεβοῦς ἐστὶν ἀνθρώπου,
 ἅμα δὲ δειλοῦ. Ἀσεβοῦς μὲν, ὅτι τὰς παρὰ τοῦ Θεοῦ χάριτας
 ἀτιμάζει· ὡσπερ εἰ ἀνήρει τὴν εὐχρηστίαν τῆς ὀρατικῆς, ἢ τῆς
 3 ἀκουστικῆς δυνάμεως, ἢ αὐτῆς τῆς φωνητικῆς. Εἰκῆ οὖν σοὶ ὁ
 Θεὸς ὀφθαλμοὺς ἔδωκεν; εἰκῆ πνεῦμα ἐνεκέρασεν αὐτοῖς οὕτως
 ἰσχυρὸν καὶ φιλότεχνον, ὥστε μακρὰν ἐξικνούμενον ἀναμάσ-
 σασθαι τοὺς τύπους τῶν ὀρωμένων; [καὶ] ποῖος ἄγγελος οὕτως
 4 ὠκὺς καὶ ἐπιμελής; Εἰκῆ δὲ καὶ τὸν μεταξὺ ἀέρα οὕτως
 ἐνεργὸν ἐποίησε καὶ ἔντονον, ὥστε δι' αὐτοῦ τεινομένου πως
 δικνεῖσθαι τὴν ὄρασιν; εἰκῆ δὲ φῶς ἐποίησεν, οὐ μὴ παρόντος,
 οὐδενὸς τῶν ἄλλων ὄφελος ἦν;
 5 Ἄνθρωπε, μὴτ' ἀχάριστος ἴσθι, μῆτε πάλιν ἀμνήμων τῶν
 κρεισσόνων. Ἄλλ' ὑπὲρ μὲν τοῦ ὄραῖν καὶ ἀκούειν, καὶ νῆ Δία
 ὑπὲρ αὐτοῦ τοῦ ζῆν, καὶ τῶν συνεργῶν πρὸς αὐτὸ, ὑπὲρ
 καρπῶν ξηρῶν, ὑπὲρ οἴνου, ὑπὲρ ἐλαίου, εὐχαρίσσει τῷ Θεῷ·
 6 μέμνησο δ' ὅτι ἄλλο τί σοὶ δέδωκε κρεῖττον ἀπάντων τούτων,
 τὸ χρησόμενον αὐτοῖς, τὸ δοκιμάσον, τὸ τὴν ἀξίαν ἐκάστου
 7 λογιούμενον. Τί γάρ ἐστι τὸ ἀποφαινόμενον ὑπὲρ ἐκάστης
 τούτων τῶν δυνάμεων, πόσου τις ἀξία ἐστὶν αὐτῶν; μὴ τι
 αὐτῇ ἐκάστη ἢ δύναμις; μὴ τι τῆς ὀρατικῆς ποτ' ἤκουσας
 λεγούσης τι περὶ ἑαυτῆς; μὴ τι τῆς ἀκουστικῆς; μὴ τι πυρῶν;
 μὴ τι κριθῶν; μὴ τι ἵππου; μὴ τι κυνός; Ἄλλ' ὡς διάκονοι
 καὶ δοῦλοι τεταγμένοι εἰσὶν ὑπηρετεῖν τῇ χρηστικῇ τῶν φαντα-
 8 σιῶν. Κἂν πύθη πόσου ἕκαστον ἀξιόν ἐστι· τίνος πυνθάνη;
 τίς σοὶ ἀποκρίνεται; Πῶς οὖν δύναται τις ἄλλη δύναμις κρεῖσ-
 σων εἶναι ταύτης, ἢ καὶ ταῖς λοιπαῖς διακόνοις χρῆται, καὶ
 9 δοκιμάζει αὐτὴ ἕκαστα, καὶ ἀποφαίνεται; τίς γὰρ ἐκείνων οἶδε,
 τίς ἐστὶν αὐτῇ, καὶ πόσου ἀξία; τίς ἐκείνων οἶδεν, ὅποτε δεῖ
 χρῆσθαι αὐτῇ, καὶ πότε μὴ; τίς ἐστὶν ἢ ἀνοίγουσα καὶ κλείουσα
 τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ ἀφ' ὧν οὐ δεῖ ἀποστρέφουσα, τοῖς δὲ

προσάγουσα; ἢ ὁρατικὴ; Οὐ· ἀλλ' ἢ προαιρετικὴ. Τίς ἢ τὰ 10
 ὦτα ἐπικλείουσα καὶ ἀνοίγουσα; τίς, καθ' ἣν περίεργοι καὶ
 πευθῆνες, ἢ πάλιν ἀκίνητοι ὑπὸ λόγου; ἢ ἀκουστικὴ; Οὐκ ἄλλη
 ἢ ἡ προαιρετικὴ δύναμις. Εἶτα αὐτὴ, ἰδοῦσα, ὅτι ἐν τυφλαῖς 11
 καὶ κωφαῖς ταῖς ἄλλαις ἀπάσαις δυνάμεσιν ἔστι, μηδέν τι ἄλλο
 συνορᾶν δυναμένης, πλὴν αὐτὰ ἐκεῖνα τὰ ἔργα ἐφ' οἷς τεταγ-
 μέναι εἰσι διακονεῖν ταύτῃ καὶ ὑπηρετεῖν, αὐτὴ δὲ μόνῃ ὁξὺ
 βλέπει, καὶ τὰς ἄλλας καθορᾶ πόσου ἐκάστη ἀξία· καὶ αὐτὴ
 μέλλει ἡμῖν ἄλλο τι ἀποφαίνεσθαι τὸ κράτιστον εἶναι ἢ αὐτήν;
 Καὶ τί ποιεῖ ἄλλο ὁ ὀφθαλμὸς ἀνοιχθεῖς, ἢ ὁρᾶ; εἰ δὲ δεῖ τὴν 12
 τοῦ τινὸς ἰδεῖν γυναῖκα, καὶ πῶς, τίς λέγει; Ἡ προαιρετικὴ.
 Εἰ δὲ δεῖ πιστεῦσαι τοῖς λεχθεῖσιν, ἢ ἀπιστῆσαι, καὶ πιστεύ- 13
 σαντα ἐρεθισθῆναι ἢ μὴ, τίς λέγει; οὐχ ἡ προαιρετικὴ; Ἡ δὲ 14
 φραστικὴ αὐτῆ, καὶ καλλωπιστικὴ τῶν ὀνομάτων, εἴ τις ἄρα
 ἰδία δύναμις, τί ἄλλο ποιεῖ, ἢ, ὅταν ἐμπέσῃ λόγος περὶ τινος,
 καλλωπίζει τὰ ὀνομάτια, καὶ συντίθησιν, ὥσπερ οἱ κομμωταὶ
 τὴν κόμην; Πότερον δ' εἰπεῖν ἄμεινον ἢ σιωπῆσαι, καὶ οὕτως 15
 ἄμεινον ἢ ἐκείνως, καὶ τοῦτο πρέπον ἢ οὐ πρέπον, καὶ τὸν
 καιρὸν ἐκάστου, καὶ τὴν χρείαν, τίς ἄλλη λέγει, ἢ ἡ
 προαιρετικὴ; Θέλεις οὖν αὐτὴν παρελθοῦσαν αὐτῆς κατα-
 ψηφίσασθαι;

Τί οὖν; φησὶν· εἰ οὕτω τὸ πράγμα ἔχει, καὶ δύναται τὸ 16
 διακονοῦν κρεῖσσον εἶναι ἐκείνου ᾧ διακονεῖ; ὁ ἵππος τοῦ
 ἰπέως; ἢ ὁ κύων τοῦ κυνηγοῦ; ἢ τὸ ὄργανον τοῦ κιθαριστοῦ;
 ἢ οἱ ὑπηρεταὶ τοῦ βασιλέως; Τί ἔστι τὸ χρώμενον; Προαί- 17
 ρεσις. Τί ἐπιμελεῖται πάντων; Προαίρεσις. Τί ὄλον ἀναίρει
 τὸν ἄνθρωπον, ποτὲ μὲν λιμῶ, ποτὲ δ' ἀγχόνῃ, ποτὲ δὲ
 κατὰ κρημοῦ; Προαίρεσις. Εἶτα τούτου τί ἰσχυρότερον ἐν 18
 ἀνθρώποις ἔστι; καὶ πῶς οἷόν τε τοῦ ἀκωλύτου τὰ κωλυόμενα;
 Τῇ ὁρατικῇ δυνάμει τίνα πέφυκεν ἐμποδίζειν; Καὶ προαίρεσις, 19

- καὶ ἀπροαίρετα. Τῇ ἀκουστικῇ ταῦτά, τῇ φραστικῇ ὡσαύτως. Προαίρεσιν δὲ τί ἐμποδίζειν πέφυκεν; Ἀπροαίρετον οὐδὲν· αὐτὴ δ' ἑαυτὴν, διαστραφεῖσα. Διὰ τοῦτο κακία μόνη αὕτη γίνεται, ἢ ἀρετὴ μόνη.
- 20 Εἶτα, τηλικαύτη δύναμις οὔσα, καὶ πᾶσι τοῖς ἄλλοις ἐπιτεταγμένη, παρελθοῦσα ἡμῖν λεγέτω, κράτιστον εἶναι τῶν ὄντων τὴν σάρκα. Οὐδὲ εἰ αὐτὴ ἢ σὰρξ ἑαυτὴν ἔλεγεν εἶναι
- 21 κράτιστον, ἠνέσχετο ἂν τις αὐτῆς. Νῦν δὲ τί ἐστίν, Ἐπίκουρε, τὸ ταῦτα ἀποφαινόμενον, τὸ περὶ Τέλους συγγεγραφὸς, τὸ τὰ Φυσικά, τὸ περὶ Κανόνος; τὸ τὸν πώγωνα καθεικός; τὸ γράφον, ὅτε ἀπέθνησκει, ὅτι τὴν τελευταίαν ἄγοι θ' ἅμα καὶ
- 22 μακαρίαν ἡμέραν; Ἡ σὰρξ, ἢ ἡ προαίρεσις; Εἶτα τούτου τι κρεῖσσον ἔχειν ὁμολογεῖς, καὶ οὐ μαίνη; οὕτω τυφλὸς ταῖς ἀληθείαις, καὶ κωφὸς εἶ;
- 23 Τί οὖν; ἀτιμάζει τις τὰς ἄλλας δυνάμεις; Μὴ γένοιτο. Λέγει τις μηδεμίαν εἶναι χρεῖαν ἢ προαγωγὴν τῆς φραστικῆς δυνάμεως; Μὴ γένοιτο. Ἀνόητον, ἀσεβές, ἀχάριστον πρὸς τὸν
- 24 Θεόν. Ἀλλὰ τὴν ἀξίαν ἐκάστῳ ἀποδίδωσιν. Ἔστι γάρ τις καὶ ὄνου χρεῖα, ἀλλ' οὐχ ἡλικίη βοός· ἔστι καὶ κυνός, ἀλλ' οὐχ ἡλικίη οἰκέτου· ἔστι καὶ οἰκέτου, ἀλλ' οὐχ ἡλικίη τῶν πολιτῶν·
- 25 ἔστι καὶ τούτων, ἀλλ' οὐχ ἡλικίη τῶν ἀρχόντων. Οὐ μέντοι διὰ τὸ ἄλλα εἶναι κρεῖττονα, καὶ ἦν παρέχει τὰ ἕτερα χρεῖαν, ἀτιμαστέον. Ἔστι τις ἀξία καὶ τῆς φραστικῆς δυνάμεως, ἀλλ'
- 26 οὐχ ἡλικίη τῆς προαιρετικῆς. Ὅταν οὖν ταῦτα λέγω, μὴ τις οἰέσθω, ὅτι ἀμελεῖν ὑμᾶς ἀξιῶ φράσεως· οὐδὲ γὰρ ὀφθαλμῶν, οὐδ' ὠτων, οὐδὲ χειρῶν, οὐδὲ ποδῶν, οὐδ' ἐσθῆτος, οὐδ'
- 27 ὑποδημάτων. Ἀλλ' ἂν μου πυνθάνῃ, τί οὖν ἐστὶ κράτιστον τῶν ὄντων, τί εἶπω; Τὴν φραστικὴν οὐ δύναμαι, ἀλλὰ τὴν προαι-
- 28 ρητικὴν, ὅταν ὀρθῇ γένηται. Τοῦτο γάρ ἐστὶ τὸ κάκεινῃ χρώμενον, καὶ ταῖς ἄλλαις ἀπάσαις καὶ μικραῖς καὶ μεγάλαις

δυνάμεσι. Τούτου κατορθωθέντος, οὐκ ἀγαθὸς ἄνθρωπος, ἀγαθὸς γίνεται. Ἀποτευχθέντος δὲ, κακὸς ἄνθρωπος γίνεται· παρ' 29 ὁ ἀτυχοῦμεν, εὐτυχοῦμεν, μεμφόμεθ' ἀλλήλοις, εὐαρεστοῦμεν· ἀπλῶς, ὁ λεληθὸς μὲν κακοδαιμονίαν ποιεῖται, τυχὸν δ' ἐπιμελείας, εὐδαιμονίαν.

Τὸ δὲ αἴρειν τὴν δύναμιν τῆς φραστικῆς, καὶ λέγειν μὴ εἶναι 30 μηδεμίαν ταῖς ἀληθείαις, οὐ μόνον ἀχαρίστου ἐστὶ πρὸς τοὺς δεδωκότας, ἀλλὰ καὶ δειλοῦ. Ὁ γὰρ τοιοῦτος φοβεῖσθαι μοι 31 δοκεῖ, μὴ, εἴπερ ἐστὶ τις δύναμις κατὰ τὸν τόπον, οὐ δυναθῶμεν αὐτῆς καταφρονῆσαι. Τοιοῦτοί εἰσι καὶ οἱ λέγοντες, 32 μηδεμίαν εἶναι παραλλαγὴν κάλλους πρὸς αἴσχος. Εἶτα ὁμοίως ἦν κινήσῃ τὸν Θερσίτην ἰδόντα, καὶ τὸν Ἀχιλλέα; ὁμοίως τὴν Ἑλένην, καὶ ἦν ἔτυχε γυναῖκα; Καὶ ταῦτα μωρὰ καὶ 33 ἄγροικα, καὶ οὐκ εἰδότων τὴν ἐκάστου φύσιν, ἀλλὰ φοβουμένων μὴ ἂν τις αἰσθηται τῆς διαφορᾶς, εὐθὺς συναρπασθεὶς καὶ ἠττηθεὶς ἀπέλθῃ. Ἀλλὰ τὸ μέγα, τοῦτο· ἀπολιπεῖν ἐκάστῳ τὴν 34 αὐτοῦ δύναμιν ἣν ἔχει, καὶ ἀπολιπόντα ἰδεῖν τὴν ἀξίαν τῆς δυνάμεως, καὶ τὸ κράτιστον τῶν ὄντων καταμαθεῖν, καὶ τοῦτο ἐν παντὶ μεταδιώκειν, περὶ τοῦτο ἐσπουδακέναι, πάρεργα τᾶλλα πρὸς τοῦτο πεπονημένον, οὐ μέντοι ἀμελοῦντα οὐδ' ἐκείνων κατὰ δύναμιν. Καὶ γὰρ ὀφθαλμῶν ἐπιμελητέον, ἀλλ' 35 οὐχ ὡς τοῦ κρατίστου, ἀλλὰ καὶ τούτων διὰ τὸ κράτιστον· ὅτι ἐκεῖνο οὐκ ἄλλως ἔξει κατὰ φύσιν, εἰ μὴ ἐν τούτοις εὐλογιστοῦν, καὶ τὰ ἕτερα παρὰ τὰ ἕτερα αἰρούμενον.

Τί οὖν ἐστὶ τὸ γινόμενον; Οἷον εἴ τις ἀπιὼν εἰς τὴν πα- 36 τρίδα τὴν ἑαυτοῦ, καὶ διοδεύων πανδοκεῖον καλὸν, ἀρέσαντος αὐτῷ τοῦ πανδοκείου, καταμένοι ἐν τῷ πανδοκείῳ. Ἄνθρωπε, 37 ἐπελάθου σου τῆς προθέσεως· οὐκ εἰς τοῦτο ὤδευες, ἀλλὰ διὰ τούτου. Ἀλλὰ κομψὸν τοῦτο. Πόσα δ' ἄλλα πανδοκεῖα κομψά; πόσοι δὲ λειμῶνες; ἀλλ' ἀπλῶς ὡς δίοδος. Τὸ δὲ προκείμενον, 38

- ἐκεῖνο · εἰς τὴν πατρίδα ἐπανελθεῖν , τοὺς οἰκίους ἀπαλλάξαι
 δέους , αὐτὸν τὰ τοῦ πολίτου ποιεῖν , γῆμαι , παιδοποιεῖσθαι ,
 39 ἄρξαι τὰς νομιζόμενας ἀρχάς . Οὐ γὰρ τοὺς κομψότερους ἡμῖν
 τόπους ἐκλεξόμενος ἐλήλυθας · ἀλλ' , ἐν οἷς ἐγένου , καὶ ὧν
 κατατέταξαι πολίτης , ἐν τούτοις ἀναστραφυσόμενος . Τοιοῦτόν
 40 τι καὶ ἐνταῦθά ἐστι τὸ γινόμενον . Ἐπεὶ διὰ λόγου καὶ τοιαύτης
 παραδόσεως ἐλθεῖν ἐπὶ τὸ τέλειον δεῖ , καὶ τὴν αὐτοῦ προαι-
 ρεσιν ἐκκαθᾶραι , καὶ τὴν δύναμιν τὴν χρηστικὴν τῶν φαντασιῶν
 ὀρθὴν κατασκευάσαι · ἀνάγκη δὲ τὴν παράδοσιν γίνεσθαι τῶν
 θεωρημάτων καὶ διὰ λέξεως ποιᾶς , καὶ μετὰ τινος ποικιλίας
 41 καὶ δριμύτητος * τῶν θεωρημάτων * ὑπ' αὐτῶν τινες τούτων
 ἀλισκόμενοι καταμένουσιν αὐτοῦ , ὁ μὲν ὑπὸ τῆς λέξεως , ὁ δ'
 ὑπὸ συλλογισμῶν , ὁ δ' ὑπὸ μεταπιπτόντων , ὁ δ' ὑπ' ἄλλου
 τινὸς τοιοῦτου πανδοκείου · καὶ προσμείναντες κατασῆπονται ,
 ὡς παρὰ ταῖς Σειρήσιν .
- 42 Ἄνθρωπε , τὸ προκείμενον ἦν σοι , κατασκευάσαι σαυτὸν
 χρηστικὸν ταῖς προσπιπτούσαις φαντασίαις κατὰ φύσιν , ἐν
 ὀρέξει ἀναπότευκτον , ἐν δ' ἐκκλίσει ἀπερίπτωτον , μηδέποτε
 ἀτυχοῦντα , μηδέποτε δυστυχοῦντα , ἐλεύθερον , ἀκώλυτον ,
 ἀναανάγκαστον , συναρμόζοντα τῇ τοῦ Διὸς διοικήσει , ταύτη
 παιθόμενον , ταύτη εὐαρεστοῦντα , μηδένα μεμφόμενον , μηδένα
 αἰτιώμενον , δυνάμενον εἰπεῖν τούτους τοὺς στίχους ἐξ ὅλης
 ψυχῆς ,

Ἄγου δέ μ' , ὦ Ζεῦ , καὶ σύ γ' ἡ Πεπρωμένη .

- 43 Εἶτα , τοῦτο τὸ προκείμενον ἔχων , ἀρέσαντός σοι λεξειδίου ,
 ἀρεσάντων θεωρημάτων τινῶν , αὐτοῦ καταμένεις , καὶ κατοικεῖν
 προαιρῆ , ἐπιλαθόμενος τῶν ἐν οἴκῳ , καὶ λέγεις , ταῦτα κομψά
 ἐστι ; Τίς γὰρ λέγει μὴ εἶναι αὐτὰ κομψά ; ἀλλ' ὡς θίοδον , ὡς
 44 πανδοκεῖα . Τί γὰρ κωλύει , φράζοντα ὡς Δημοσθένης , ἀτυχεῖν ;

τί δὲ κωλύει, συλλογισμοὺς ἀναλύοντα ὡς Χρῦσιππος, ἄθλιον εἶναι, πενθεῖν, φθонеῖν, ἀπλῶς ταράσσεσθαι, κακοδαιμονεῖν; Οὐδὲ ἐν. Ὅραξ οὖν, ὅτι πανδοκεῖα ἦν ταῦτα οὐδενὸς ἀξία · τὸ 45 δὲ προκείμενον ἄλλο ἦν. Ταῦτα ὅταν λέγω πρὸς τινὰς, οἶονταί 46 με καταβάλλειν τὴν περὶ τὸ λέγειν ἐπιμέλειαν, ἢ τὴν περὶ τὰ θεωρήματα. Ἐγὼ δ' οὐ ταύτην καταβάλλω, ἀλλὰ τὸ περὶ ταῦτα καταληκτικῶς ἔχειν, καὶ ἐνταῦθα τίθεσθαι τὰς αὐτῶν ἐλπίδας. Εἴ τις τοῦτο παριστάς βλάπτει τοὺς ἀκούοντας, καμὲ 47 τίθεσθε ἓνα τῶν βλαπτόντων. Οὐ δύναμαι δ' ἄλλο βλέπων τὸ κρᾶτιστον καὶ τὸ κυριώτατον, ἄλλο λέγειν εἶναι, ἢ ὑμῖν χαρίσωμαι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ κδ'.

Πρὸς τινὰ τῶν οὐκ ἠξιωμένων ὑπ' αὐτοῦ.

Εἰπόντος αὐτῷ τινος, ὅτι, Πολλάκις ἐπιθυμῶν σου ἀκούσαι ἦλθον πρὸς σε, καὶ οὐδέποτε μοι ἀπεκρίνω · καὶ νῦν, εἰ δυνατόν, παρακαλῶ σε εἰπεῖν τί μοι. Δοκεῖ σοι, ἔφη, καθάπερ 2 ἄλλου τινὸς εἶναι τέχνη, οὕτω δὴ καὶ τοῦ λέγειν · ἦν ὁ μὲν ἔχων, ἐμπείρως ἐρεῖ, ὁ δὲ μὴ ἔχων, ἀπείρως; Δοκεῖ. Οὐκοῦν ὁ 3 μὲν διὰ τοῦ λέγειν αὐτός τε ὠφελούμενος, καὶ ἄλλους οἷός τε ὦν ὠφελεῖν, οὗτος ἐμπείρως ἂν λέγοι · ὁ δὲ βλαπτόμενος μᾶλλον, καὶ βλάπτων, οὗτος ἀπείρως ἂν εἴη τῆς τέχνης ταύτης τῆς τοῦ λέγειν; Εὐροῖς δ' ἂν τοὺς μὲν βλαπτομένους, τοὺς δ' ὠφελουμένους. Οἱ δ' ἀκούοντες πάντες ὠφελοῦνται ἀφ' ὧν 4 ἀκούουσιν; ἢ καὶ τούτων εὐροῖς ἂν τοὺς μὲν ὠφελουμένους, τοὺς δὲ βλαπτομένους; Καὶ τούτων, ἔφη. Οὐκοῦν καὶ ἐνταῦθα ὅσοι μὲν ἐμπείρως ἀκούουσιν, ὠφελοῦνται, ὅσοι δ' ἀπείρως, βλάπτονται; Ὡμολόγει. Ἔστιν ἄρα τις ἐμπειρία, καθάπερ τοῦ 5

- 6 λέγειν, οὕτω καὶ τοῦ ἀκούειν; Ἔοικεν. Εἰ δὲ βούλει, καὶ οὕτω σκέψαι αὐτό. Τὸ μουσικῆς ἄψασθαι, τίνος σοι δοκεῖ;
- 7 Μουσικοῦ. Τὸ δὲ τὸν ἀνδριάντα ὡς δεῖ κατασκευάσαι, τίνος σοι φαίνεται; Ἀνδριαντοποιοῦ. Τὸ δ' ἰδεῖν ἐμπείρως, οὐδεμιᾶς σοι
- 8 προσδεῖσθαι φαίνεται τέχνης; Προσδεῖται καὶ τοῦτο. Οὐκοῦν, εἰ καὶ τὸ λέγειν ὡς δεῖ τοῦ ἐμπείρου ἐστίν, ὄρας ὅτι καὶ τὸ
- 9 ἀκούειν ὠφελίμως τοῦ ἐμπείρου ἐστί; Καὶ τὸ μὲν τελείως καὶ ὠφελίμως, εἰ βούλει, πρὸς τὸ παρὸν ἀφῶμεν, ἐπεὶ καὶ
- 10 μακρὰν ἐσμεν ἀμφοτέρω παντὸς τοιούτου. Ἐκεῖνο δὲ πᾶς ἄν τις ὁμολογήσαι μοι δοκεῖ, ὅτι ποσῆς γέ τινος τριβῆς περὶ τὸ ἀκούειν προσδεῖται ὁ τῶν φιλοσόφων ἀκουσόμενος. Ἡ γὰρ οὐ;
- 11 Περὶ τίνος οὖν λέγω πρὸς σε, δεῖξόν μοι· περὶ τίνος ἀκοῦσαι δύνασαι; Περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν; Τίνος; Ἄρα γε ἵππου; Οὐ. Ἀλλὰ βοός; Οὐ. Τί οὖν; Ἀνθρώπου; Ναί.
- 12 Οἶδαμεν οὖν, τί ἐστὶν ἄνθρωπος; τίς ἢ φύσις αὐτοῦ; τίς ἢ ἔννοια, ἣν ἔχομεν; ἢ ἔχομεν καὶ κατὰ ποσὸν περὶ τοῦτο τὰ ὄντα τετριμμένα; Ἀλλὰ, φύσις τί ἐστίν, ἐννοεῖς; ἢ δύνασαι καὶ κατὰ ποσὸν ἀκολουθησαί μοι λέγοντι; Ἀλλ' ἀποδείξει χρῆσομαι
- 13 πρὸς σέ; Πῶς; Παρακολουθεῖς γὰρ αὐτῷ τούτῳ, τί ἐστὶν ἀπόδειξις, ἢ πῶς τι ἀποδείκνυται, ἢ διὰ τίνων; ἢ τίνα ὅμοια
- 14 μὲν ἀποδείξει ἐστίν, ἀπόδειξις δ' οὐκ ἔστι; Τί γὰρ ἐστὶν ἀληθὲς οἶδας, ἢ τί ἐστὶ ψεῦδος; τί τίνι ἀκολουθεῖ; τί τίνι
- 15 μάχεται, ἢ ἀνομολογούμενόν ἐστίν, ἢ ἀσύμφωνον; Ἀλλὰ κινῶ σε πρὸς φιλοσοφίαν; πῶς; Παραδεικνύω σοι τὴν μάχην τῶν πολλῶν ἀνθρώπων, καθ' ἣν διαφέρονται περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν, καὶ συμφερόντων καὶ ἀσυμφόρων· αὐτὸ τοῦτο, τί ἐστὶ μάχη, οὐκ εἰδότε; Δεῖξον οὖν μοι, τί περανῶ διαλεγόμενός σοι.
- 16 Κίνησόν μοι προθυμίαν. Ὡς ἢ κατάλληλος πῶς τῷ προβάτῳ φανεῖσα, προθυμίαν αὐτῷ κινεῖ πρὸς τὸ φαγεῖν· ἂν δὲ λίθον ἢ ἄρτον παραθῆς, οὐ κινήσεται· οὕτως εἰσὶ τινες ἡμῖν

φυσικαί προθυμίαι καὶ πρὸς τὸ λέγειν, ὅταν ὁ ἀκουσόμενος φανῇ τις, ὅταν αὐτὸς ἐρεθίσῃ. Ἄν δ' ὡς λίθος ἢ χόρτος ἢ παρακειόμενος, πῶς δύναται ἀνθρώπῳ ὄρεξιν κινῆσαι; Ἡ 17 ἄμπελος μὴ τι λέγει τῷ γεωργῷ, Ἐπιμελοῦ μου; ἀλλ' αὐτὴ δι' αὐτῆς ἐμφαίνουσα, ὅτι ἐπιμεληθέντι λυσιτελήσει αὐτῷ, ἐκκαλεῖται πρὸς τὴν ἐπιμέλειαν; Τὰ παιδιά τὰ πιθανὰ καὶ 18 ὀρμέα, τίνα οὐκ ἐκκαλεῖται πρὸς τὸ συμπαίξειν αὐτοῖς, καὶ συνέρπειν, καὶ πρὸς τὸ συμφελλίζειν; ὄνῳ δὲ τίς προθυμεῖται συμπαίξειν, ἢ συνογκᾶσθαι; καὶ γὰρ εἰ μικρὸν, ὅμως ὀναρίον ἐστίν.

Τί οὖν μοι οὐδὲν λέγεις; Ἐκεῖνο μόνον ἔχω σοι εἰπεῖν, ὅτι 19 ὁ ἀγνοῶν τίς ἐστίν, καὶ ἐπὶ τί γέγονε, καὶ ἐν τίνι τούτῳ τῷ κόσμῳ, καὶ μετὰ τίνων κοινωνῶν, καὶ τίνα τὰ ἀγαθὰ ἐστὶ καὶ τὰ κακὰ, καὶ τὰ καλὰ καὶ τὰ αἰσχρὰ, καὶ μήτε λόγῳ παρακολουθῶν, μήτ' ἀποδείξει, μήτε τί ἐστὶν ἀληθές ἢ τί ψεῦδος, μήτε διακρίνει ταῦτα δυνάμενος, οὔτ' ὀρέξεται κατὰ φύσιν, οὔτ' ἐκκλινεῖ, οὔθ' ὀρμήσει, οὔτ' ἐπιβαλεῖται, οὐ συγκαταθήσεται, οὐκ ἀνανεύσει, οὐκ ἐφέξει· τὸ σύνολον, κωφὸς καὶ τυφλὸς περιελεύσεται, δοκῶν μὲν τις εἶναι, ὧν δ' οὐδεὶς. Νῦν γὰρ 20 πρῶτον τοῦθ' οὕτως ἔχει; οὐχὶ ἐξ οὗ γένος ἀνθρώπων ἐστίν, ἐξ ἐκείνου πάντα τὰ ἀμαρτήματα καὶ τὰ ἀτυχήματα παρὰ ταύτην τὴν ἄγνοιαν γεγένηται; Ἀγαμέμνων καὶ Ἀχιλλεὺς διὰ τί ἀλλή- 21 λοις διεφέροντο; οὐχὶ διὰ τὸ μὴ εἰδέναι, τίνα ἐστὶ συμφέροντα καὶ ἀσύμφορα; οὐχὶ ὁ μὲν λέγει, ὅτι συμφέρει ἀποδοῦναι τῷ πατρὶ τὴν Χρυσήϊδα· ὁ δὲ λέγει, ὅτι οὐ συμφέρει; οὐχὶ ὁ μὲν λέγει, ὅτι δεῖ αὐτὸν λαβεῖν τὸ ἄλλου γέρας· ὁ δὲ, ὅτι οὐ δεῖ; οὐχὶ διὰ ταῦτα ἐπελάθοντο, καὶ τίνες ἦσαν, καὶ ἐπὶ τί ἐληλύθ- 22 θεσαν; Ἐα, ἄνθρωπε, ἐπὶ τί ἐλήλυθας; ἐρωμένως κτησόμενος, ἢ πολέμησων; Πολεμήσων. Τίσι; τοῖς Τρωσίν, ἢ τοῖς Ἕλλησι; Τοῖς Τρωσίν. Ἄφεις οὖν τὸν ἔκτορα, ἐπὶ τὸν βασιλέα τὸν

23 σαυτοῦ σπᾶς τὸ ξίφος; Σὺ δ', ὦ βέλτιστε, ἀφείς τὰ τοῦ βασιλέως ἔργα,

ὧ λαοὶ τ' ἐπιτετράφαται, καὶ τόσσα μέμηλε·

περὶ κορασιδίου διαπυκτεύεις τῷ πολεμικωτάτῳ τῶν συμμάχων, ὃν δεῖ παντὶ τρόπῳ περιέπειν καὶ φυλάττειν; καὶ χεῖρων γίνῃ κομψοῦ ἀρχιερέως, ὃς τοὺς καλοὺς μονομάχους διὰ πάσης ἐπιμελείας ἔχει; Ὅρας οἷα ποιεῖ ἄγνοια περὶ τῶν συμφερόντων;

24 Ἄλλὰ κἀγὼ πλούσιός εἰμι. Μὴ τι οὖν τοῦ Ἀγαμέμνονος πλουσιώτερος; Ἄλλὰ καὶ καλός εἰμι. Μὴ τι οὖν τοῦ Ἀχιλλέως καλλίων; Ἄλλὰ καὶ κόμιον κομψὸν ἔχω. Ὁ δὲ Ἀχιλλεὺς οὐ κάλλιον, καὶ ξανθόν; καὶ οὐκ ἐκτένιζεν αὐτὸ κομψῶς, οὐδὲ
25 ἔπλασσεν. Ἄλλὰ καὶ ἰσχυρός εἰμι. Μὴ τι οὖν δύνασαι λίθον ἄραι ἠλίκον ὁ Ἐκτωρ ἢ ὁ Αἴας; Ἄλλὰ καὶ εὐγενής. Μὴ τι ἐκ Θεᾶς μητρός; μὴ τι πατρὸς ἐκγόνου Διός; Τί οὖν ἐκείνον ὠφελεῖ ταῦτα, ὅταν καθήμενος κλαίῃ διὰ τὸ κορασιδίον; Ἄλλὰ ρήτωρ
26 εἰμί. Ἐκείνος δ' οὐκ ἦν; Οὐ βλέπεις πῶς κέχρηται τοῖς δεινότητοισι τῶν Ἑλλήνων περὶ λόγους, Ὀδυσσεῖ καὶ Φοῖνικι; πῶς αὐτοὺς ἀστόμους πεποίηκε;

27 Ταῦτά σοι μόνα ἔχω εἰπεῖν, καὶ οὐδὲ ταῦτα προθύμως. Διὰ
28 τί; Ὅτι με οὐκ ἠρέθισας. Εἰς τί γὰρ ἀπιδὼν ἐρεθισθῶ, ὡς οἱ ἵππικοὶ περὶ τοὺς ἵππους τοὺς εὐφυεῖς; Εἰς τὸ σωματίον; Αἰσχυρῶς αὐτὸ πλάσσεις. Εἰς τὴν ἐσθῆτα; Καὶ ταύτην τρυφερὰν
29 ἔχεις. Εἰς σχῆμα; εἰς βλέμμα; Εἰς οὐδέν. Ὅταν ἀκοῦσαι Ξέλης φιλοσόφου, μὴ λέγε αὐτῷ, ὅτι, Οὐδέν μοι λέγεις· ἀλλὰ μόνον δείκνυε σαυτὸν τοῦ ἀκούειν ἄξιον ἢ ἐπιτήδειον· καὶ ὄψει, πῶς κινήσεις τὸν λέγοντα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ κε'.

Πῶς ἀναγκαῖα τὰ Λογικά.

Τῶν παρόντων δέ τινος εἰπόντος · Πεισόν με, ὅτι τὰ λογικά
χρήσιμά ἐστι · Θέλεις, ἔφη, ἀποδείξω σοι τοῦτο; Ναί. Οὐκοῦν 2
λόγον μ' ἀποδεικτικὸν διαλεχθῆναι δεῖ. Ὁμολογήσαντος δέ ·
Πόθεν οὖν εἶση, ἂν σε σοφίσωμαι; Σιωπήσαντος δὲ τοῦ ἀνθρώ- 3
που, Ὁρᾶς, ἔφη, πῶς αὐτὸς ὁμολογεῖς, ὅτι ταῦτα ἀναγκαῖα
ἐστίν · εἰ χωρὶς αὐτῶν οὐδ' αὐτὸ τοῦτο δύνασαι μαθεῖν, πότερον
ἀναγκαῖα ἢ οὐκ ἀναγκαῖα ἐστίν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ κς'.

Τί τὸ ἴδιον τοῦ Ἀμαρτήματος.

Πᾶν ἀμάρτημα μάχην περιέχει. Ἐπεὶ γὰρ ὁ ἀμαρτάνων οὐ
θέλει ἀμαρτάνειν, ἀλλὰ κατορθῶσαι · δῆλον, ὅτι, ὃ μὲν θέλει
οὐ ποιεῖ. Τί γὰρ ὁ κλέπτης θέλει πράξαι; Τὸ αὐτῷ συμφέρον. 2
Οὐκοῦν, εἰ ἀσύμφορον αὐτῷ ἐστὶ τὸ κλέπτειν, ὃ μὲν θέλει, οὐ
ποιεῖ. Πᾶσα δὲ ψυχὴ λογικὴ φύσει διαβέβληται πρὸς μάχην · καὶ 3
μέχρι μὲν ἂν μὴ παρακολουθῇ τούτῳ, ὅτι ἐν μάχῃ ἐστίν, οὐδὲν
κωλύεται τὰ μαχόμενα ποιεῖν · παρακολουθήσαντα δὲ, πολλὴ
ἀνάγκη ἀποστῆναι τῆς μάχης, καὶ φυγεῖν οὕτως, ὡς καὶ ἀπὸ
τοῦ ψεύδους ἀνανεῦσαι πολλὴ ἀνάγκη τῷ αἰσθανομένῳ ὅτι
ψεῦδός ἐστι · μέχρι δ' ἂν τοῦτο μὴ φαντάζεται, ὡς ἀληθεῖ
ἐπινεύει αὐτῷ. Δεινός οὖν ἐν λόγῳ, ὁ δ' αὐτὸς καὶ προ- 4
τρεπτικός καὶ ἐλεγκτικός, οὗτος, ὁ δυνάμενος ἐκάστῳ παραδείξαι
τὴν μάχην κατ' ἣν ἀμαρτάνει, καὶ σαφῶς παραστῆσαι πῶς ὃ

5 θέλει οὐ ποιεῖ, καὶ ὁ μὴ θέλει ποιεῖ. Ἄν γὰρ τοῦτο δείξῃ τις, αὐτὸς ἀφ' αὐτοῦ ἀποχωρήσει· μέχρι δὲ μὴ δεικνύῃς, μὴ θαύμαζε εἰ ἐπιμένει. Κατορθώματος γὰρ φαντασίαν λαμβάνων,

6 ποιεῖ αὐτό. Διὰ τοῦτο καὶ Σωκράτης ταύτῃ τῇ δυνάμει πεποιθὼς, ἔλεγεν· ὅτι, Ἐγὼ ἄλλον μὲν οὐδένα εἴωθα παρέχειν μάρτυρα ὧν λέγω· ἀρκούμαι δ' αἰεὶ τῷ προσδιαλεγομένῳ, καὶ ἐκεῖνον ἐπιψηφίζω καὶ καλῶ μάρτυρα· καὶ εἰς ὧν οὗτος ἀρκεῖ

7 μοι ἀντὶ πάντων. Ἦδει γὰρ, ὑπὸ τίνος λογικῆ ψυχῆ κινεῖται ζυγῶ, ἐπὶ τίνα ῥέψει, ἂν τε θέλῃ, ἂν τε μὴ. Λογικῶ ἡγεμονικῶ δείξον μάχην, καὶ ἀποστήσεται. Ἄν δὲ μὴ δεικνύῃς, αὐτὸς σαυτῶ μᾶλλον ἐγκάλει, ἢ τῷ μὴ πειθομένῳ.

ΑΡΡΙΑΝΟΥ

ΤΩΝ

ΕΠΙΚΤΗΤΟΥ ΔΙΑΤΡΙΒΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ α'.

Περὶ Καλλωπισμοῦ.

ΕΙΣΙΟΝΤΟΣ τινὸς πρὸς αὐτὸν νεανίσκου ῥητορικοῦ, περι-
εργότερον ἡσχημένου τὴν κόμην, καὶ τὴν ἄλλην περιβολὴν κατα-
κοσμοῦντος · Εἰπέ μοι, ἔφη, εἰ οὐ δοκοῦσί σοι κύνες τ' εἶναι
καλοὶ τιες καὶ ἵπποι, καὶ οὕτω τῶν ἄλλων ζώων ἕκαστον ;
Δοκοῦσιν, ἔφη, Οὐκοῦν καὶ ἄνθρωποι οἱ μὲν καλοὶ, οἱ δὲ 2
αἰσχροί ; Πῶς γὰρ οὐ ; Πότερον οὖν κατὰ τὸ αὐτὸ ἕκαστα
τούτων ἐν τῷ αὐτῷ γένει καλὰ προσαγορεύομεν, ἢ ἰδίως
ἕκαστον ; οὕτω δ' ὄψει αὐτό. Ἐπειδὴ πρὸς ἄλλο μὲν ὀρώμεν 3
κύνα πεφυκότα, πρὸς ἄλλο δ' ἵππον, πρὸς ἄλλο δ', εἰ οὕτω
τύχοι, ἀηδόνα · καθόλου μὲν οὐκ ἀτόπως ἀποφῆναιτ' ἂν τις
ἕκαστον τηνικαῦτα καλὸν εἶναι, ὅποτε κατὰ τὴν αὐτοῦ φύσιν
κράτιστ' ἔχει · ἐπεὶ δ' ἡ φύσις ἑκάστου διάφορός ἐστι, δια-
φόρως εἶναί μοι δοκεῖ ἕκαστον αὐτῶν καλόν. Ἡ γὰρ οὐ ; Ὡμολόγει.

- 4 Οὐκοῦν ὅπερ κύνα ποιεῖ καλόν, τοῦτο ἵππον αἰσχρόν · ὅπερ δ' ἵππον καλόν, τοῦτο κύνα αἰσχρόν · εἴ γε διάφοροι αἱ φύσεις
- 5 εἰσιν αὐτῶν. Ἐοικέ. Καί γάρ τὸ παγκρατιαστὴν οἶμαι ποιοῦν καλόν, τοῦτο παλαιστὴν οὐκ ἀγαθόν ποιεῖ · δρομέα δὲ, καὶ γελοιώτατον. Καί ὁ πρὸς πενταθλίαν καλὸς, ὁ αὐτὸς οὗτος πρὸς
- 6 πάλην αἰσχιστος. Οὕτως, ἔφη. Τί οὖν ποιεῖ ἄνθρωπον καλόν, ἢ ὅπερ τῷ γένει καὶ κύνα καὶ ἵππον; Τοῦτο, ἔφη. Τί οὖν ποιεῖ κύνα καλόν; Ἡ ἀρετὴ ἢ κυνὸς παροῦσα. Τί ἵππον; Ἡ ἀρετὴ ἢ ἵππου παροῦσα. Τί οὖν ἄνθρωπον; Μὴ ποῦδ' ἢ ἀρετὴ ἢ
- 7 ἀνθρώπου παροῦσα; Καὶ σὺ οὖν εἰ θελεῖς καλὸς εἶναι,
- 8 νεανίσκε, τοῦτο ἐκπόνει, τὴν ἀρετὴν τὴν ἀνθρωπικὴν. Τίς δ' ἔστιν αὕτη; Ὅρα τίνας αὐτὸς ἐπαινεῖς, ὅταν δίχα πάθους τινὰς ἐπαινεῖς · πότερα τοὺς δικαίους, ἢ τοὺς ἀδίκους; Τοὺς δικαίους. Πότερον τοὺς σώφρονας, ἢ τοὺς ἀκολάστους; Τοὺς σώφρονας.
- 9 Τοὺς ἐγκρατεῖς δ', ἢ τοὺς ἀκρατεῖς; Τοὺς ἐγκρατεῖς. Οὐκοῦν τοιοῦτόν τινα ποιῶν σαυτὸν, εἴση ὅτι καλόν ποιήσεις. Μέχρι δ' ἂν τούτων ἀμελήσῃς, αἰσχρόν σ' εἶναι ἀνάγκη, κἂν πάντα μηχανᾶ ὑπὲρ τοῦ φαίνεσθαι σε καλόν.
- 10 Ἐντεῦθεν οὐκέτι ἔχω σοι πῶς εἶπω · ἂν τε γὰρ λέγω ἄφρονῶ, ἀνιάσω σε, καὶ ἐξεληθὼν τάχα οὐδ' εἰσελεύσῃ · ἂν τε μὴ λέγω, ὄρα οἶον ποιήσω, εἰ σὺ μὲν ἔρχῃ πρὸς ἐμὲ ὠφελήθησόμενος, ἐγὼ δ' οὐκ ὠφελήσω σ' οὐδέν · καὶ σὺ μὲν ὡς πρὸς
- 11 φιλόσοφον, ἐγὼ δ' οὐδέν ἐρῶ σοι ὡς φιλόσοφος. Πῶς δὲ καὶ [οὐκ] ὠμόν ἐστι πρὸς αὐτόν σε, τὸ περιδεῖν ἀνεπανόρθωτον; ἂν
- 12 ποῦδ' ὕστερον φρένας σχῆς, εὐλόγως μοι ἐγκαλέσεις· Τί εἶδεν ἐν ἐμοὶ ὁ Ἐπίκτητος, ἵνα βλέπων με τοιοῦτον εἰσερχόμενον πρὸς αὐτόν, οὕτως αἰσχρῶς ἔχοντα, περιίδῃ, καὶ μηδέποτε μηδέ
- 13 ῥῆμα εἶπη; οὕτω μου ἀπέγνω; νέος οὐκ ἤμην; οὐκ ἤμην λόγου ἀκουστικός; πόσοι δ' ἄλλοι νέοι ἐφ' ἡλικίας πολλὰ τοιαῦτα
- 14 διαμαρτάνουσι; Τινά ποτ' ἀκούω Πολέμωνα ἐξ ἀκολαστοτάτου

νεανίσκου τοσαύτην μεταβολὴν μεταβαλεῖν. Ἐστὼ, οὐκ ᾤετό με Πολέμωνα ἔσεσθαι · τὴν μὲν κόμην ἐδύνατό μου διορθῶσαι, τὰ δὲ περιάμματα μου περιελεῖν, φιλούμενόν με παῦσαι ἠδύνατο. Ἀλλὰ βλέπων με τίνος εἶπω σχῆμα ἔχοντα, ἐσιώπα. Ἐγὼ οὐ 15 λέγω τίνος ἐστὶ τὸ σχῆμα τοῦτο · σὺ δ' αὐτὸ ἐρεῖς τόθ' ὅταν εἰς ἑαυτὸν ἔλθῃς, καὶ γνώσῃ οἷόν ἐστι, καὶ τίνες αὐτὸ ἐπιτηδεύουσι.

Τοῦτό μοι ὕστερον ἦν ἐγκαλῆς, τί ἐξὼ ἀπολογήσασθαι; Ναί · 16 ἀλλ' ἐρῶ, καὶ οὐ πεισθήσεται. Τῷ γὰρ Ἀπόλλωνι ἐπέισθη ὁ Λάϊος; οὐκ ἀπελθὼν καὶ μεθυσθεὶς, χαίρειν εἶπε τῷ χρησμῷ; τί οὖν; παρὰ τοῦτο οὐκ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἀπόλλων τὰς ἀληθείας; Καί τοι ἐγὼ μὲν οὐκ οἶδα, οὐτ' εἰ πεισθήσῃ μοι, οὐτ' εἰ μή · 17 ἐκεῖνος δ' ἀκριβέστατα ἤδει, ὅτι οὐ πεισθήσεται, καὶ ὁμῶς εἶπε. Διὰ τί δ' εἶπε; Διὰ τί δὲ Ἀπόλλων ἐστὶ; διὰ τί δὲ 18 χρησμῶδεϊ; διὰ τί δ' εἰς ταύτην τὴν χώραν ἑαυτὸν κατατέταχεν, ὥστε μάντις εἶναι, καὶ πηγὴ τῆς ἀληθείας, καὶ πρὸς αὐτὸν ἔρχεσθαι τοὺς ἐκ τῆς οἰκουμένης; διὰ τί δὲ προγέγραπται τὸ ΓΝῶΘΙ ΣΑΥΤὸΝ, μηδενὸς αὐτὸ νοοῦντος;

Σωκράτης πάντας ἔπειθε τοὺς προσιόντας, ἐπιμελεῖσθαι 19 ἑαυτῶν; Οὐδὲ τὸ χιλιοστὸν μέρος. Ἀλλ' ὁμῶς, ἐπειδὴ εἰς ταύτην τὴν τάξιν ὑπὸ τοῦ Δαιμονίου, ὡς φησιν αὐτὸς, κατετάχθη, μηκέτι ἐξέλιπεν. Ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς δικαστὰς τί λέγει; Ἄν μ' ἀφῆτε, φησιν, ἐπὶ τούτοις, ἵνα μηκέτι ταῦτα 20 πράσσω ἅ νῦν, οὐκ ἀνέξομαι, οὐδ' ἀνήσω · ἀλλὰ καὶ νέω καὶ πρεσβυτέρω, καὶ ἀπλῶς αἰεὶ τῷ ἐντυγχάνοντι προσελθὼν, πεύσομαι ταῦτα ἅ καὶ νῦν πυνθάνομαι · πολὺ δὲ μάλιστα ὑμῶν, φησὶ, τῶν πολιτῶν, ὅτι ἐγγυτέρω μου γένει ἐστέ. Οὕτω περίεργος εἶ, ὦ Σώκρατες, καὶ πολυπράγμων; τί δὲ 21 σοὶ μέλει τί ποιοῦμεν; Οἷον καὶ λέγεις; κοινωνός μου ὢν καὶ συγγενής, ἀμελεῖς σεαυτοῦ, καὶ τῇ πόλει παρέχεις πολίτην

- κακόν, καὶ τοῖς συγγενέσι συγγενῆ, καὶ τοῖς γείτοσι γείτονα.
- 22 Σὺ οὖν τίς εἶ; Ἐνταῦθα μέγα ἐστὶ τὸ εἰπεῖν, ὅτι, Οὗτός εἰμι, ᾧ δεῖ μέλειν ἀνθρώπων. Οὐδὲ γὰρ λέοντι τὸ τυχόν βοΐδιον τολμᾷ ἀντιστῆναι· ἂν δ' ὁ ταῦρος προσελθὼν ἀνθίστηται, λέγε αὐτῷ, ἂν σοι δόξη, Σὺ δὲ τίς εἶ; καί, Τί σοι μέλει;
- 23 Ἄνθρωπε, ἐν παντί γένει φύεται τι ἐξαίρετον· ἐν βουσίν, ἐν κυσίν, ἐν μελίσσαις, ἐν ἵπποις. Μὴ δὴ λέγε τῷ ἐξαιρέτῳ, Σὺ οὖν τίς εἶ; εἰ δὲ μὴ, ἐρεῖ σοι φωνὴν ποθεν λαθόν· Ἐγὼ εἰμι τοιοῦτον, οἷον ἐν ἱματίῳ πορφύρα· μή μ' ἀξίου ὁμοιον εἶναι τοῖς ἄλλοις· ἢ τῇ φύσει μου μέμφου, ὅτι με διαφέροντα παρὰ τοὺς ἄλλους ἐποίησε.
- 24 Τί οὖν; ἐγὼ τοιοῦτος; Πόθεν; Σὺ γὰρ τοιοῦτος, οἷος ἀκούειν τάληθῆ; Ὄφελεν! Ἄλλ' ὅμως ἐπεὶ πῶς κατεκρίθην πώγωνα ἔχειν πολιόν, καὶ τρίβωνα, καὶ σὺ εἰσέρχῃ πρὸς ἐμέ ὡς πρὸς φιλόσοφον, οὐ χρήσομαί σοι ὠμῶς, οὐδ' ἀπογνωστικῶς, ἀλλ' ἐρῶ· Νεανίσκε, τίνα θελεῖς καλὸν ποιεῖν; γινώθῃ
- 25 πρῶτον τίς εἶ, καὶ οὕτω κόσμει σεαυτόν. Ἄνθρωπος εἶ· τοῦτο δ' ἐστὶ θνητὸν ζῶον, χρηστικὸν φαντασίαις λογικῶς. Τὸ δὲ λογικῶς, τί ἐστὶ; [τῇ] Φύσει ὁμολογουμένως, καὶ τελείως. Τί οὖν ἐξαίρετον ἔχεις; Τὸ ζῶον; Οὐ. Τὸ θνητόν; Οὐ. Τὸ χρηστικόν.
- 26 φαντασίαις; Οὐ. Τὸ λογικὸν ἔχεις ἐξαίρετον· τοῦτο κόσμει καὶ καλλώπιζε· τὴν κόμην δ' ἄφες τῷ πλάσαντι ὡς αὐτὸς ἠθέλησεν.
- 27 Ἄγε, τίνας ἄλλας ἔχεις προσηγορίας; Ἄνῆρ εἶ, ἢ γυνή; Ἄνῆρ. Ἄνδρα οὖν καλλώπιζε, μὴ γυναῖκα. Ἐκείνη φύσει λεία γέγονε, καὶ τρυφερά· κἂν ἔχη τρίχας πολλὰς, τέρας ἐστὶ, καὶ ἐν τοῖς
- 28 τέρασιν ἐν Ῥώμῃ δεικνύται. Τοῦτο δ' ἐπ' ἀνδρός ἐστὶ τὸ μὴ ἔχειν. Κἂν μὲν φύσει μὴ ἔχη, τέρας ἐστίν· ἂν δ' αὐτὸς ἑαυτοῦ ἐκκόπτῃ καὶ ἀποτίλλῃ, τί αὐτὸν ποιήσομεν; ποῦ αὐτὸν δεῖξομεν; καὶ τί προγράψομεν; Δείξω ὑμῖν ἄνδρα, ὃς θελεῖ μᾶλλον
- 29 γυνὴ εἶναι ἢ ἀνήρ. Ὡ δεινοῦ θεάματος! Οὐδεὶς οὐχὶ θαυμάσει

τὴν προγραφὴν. Νῆ τὸν Δία, οἶμαι ὅτι αὐτοὶ οἱ τιλλόμενοι, οὐ παρακολουθοῦντες ὅτι τοῦτ' αὐτό ἐστιν ὃ ποιοῦσι, ποιοῦσιν. Ἄνθρωπε, τί ἔχεις ἐγκαλέσαι σοι τῇ φύσει; Ὅτι σε ἄνδρα 30 ἐγέννησε; Τί οὖν; πάσας ἔδει γυναῖκας γεννῆσαι; καὶ τί ἂν ὄφελος ἦν σοι τοῦ κοσμεῖσθαι; τίνοι ἂν ἐκοσμοῦ, εἰ πάντες ἦσαν γυναῖκες; Ἄλλ' οὐκ ἀρέσκει σοι τὸ πραγμάτιον· ὅλον δι' 31 ὅλων αὐτὸ ποιήσον· ἄρον — τί ποτ' ἐκεῖνο; — Τὸ αἴτιον τῶν τριχῶν· ποιήσον εἰς ἅπαντα σαυτὸν γυναῖκα, ἵνα μὴ πλανώμεθα· μὴ τὸ μὲν ἡμισυ ἄνδρὸς, τὸ δ' ἡμισυ γυναικός. Τίνοι θέλεις ἀρέσαι; Τοῖς γυναικαρίοις; Ὡς ἀνὴρ αὐτοῖς ἄρεσον. 32 Ναί· ἀλλὰ τοῖς λείοις χαίρουσιν. Οὐκ ἀπάγξῃ; καὶ εἰ τοῖς κιναιδοῖς ἔχαιρον, ἐγένου ἂν κιναιδος; Τοῦτό σοι τὸ ἔργον ἐστίν; 33 ἐπὶ τοῦτο ἐγεννήθης, ἵνα σοι αἱ γυναῖκες αἱ ἀκόλαστοι χαίρωσι; Τοιοῦτόν σε θῶμεν πολίτην Κορινθίων; κὰν οὕτω τύχη, 34 ἀστυνόμον, ἢ ἐφήβαρχον, ἢ στρατηγόν, ἢ ἀγωνοθέτην; Ἄγε, 35 καὶ γαμήσας τίλλεσθαι μέλλεις; Τίνοι, καὶ ἐπὶ τί; Καὶ παιδία ποιήσας, εἴτα κάκεῖνα τιλλόμενα ἡμῖν εἰσάξεις εἰς τὸ πολίτευμα; Καλὸς πολίτης, καὶ βουλευτής, καὶ ῥήτωρ. Τοιούτους δεῖ νέους εὐχεσθαι ἡμῖν φύεσθαι καὶ ἀνατρέφεσθαι;

Μὴ· τοὺς Θεοὺς σοι, νεανίσκε. Ἄλλ' ἅπαξ ἀκούσας τῶν 36 λόγων τούτων, ἀπελθὼν σαυτῷ εἶπέ, Ταῦτά μοι Ἐπίκτητος οὐκ εἶρηκε (πόθεν γὰρ ἐκείνω;), ἀλλὰ Θεὸς τίς ποτ' εὐμενὴς δι' ἐκείνου. Οὐδὲ γὰρ ἂν ἐπῆλθεν Ἐπικτήτῳ ταῦτα εἰπεῖν, οὐκ εἰωθότι λέγειν πρὸς οὐδένα. Ἄγε οὖν, τῷ Θεῷ πεισθῶμεν, ἵνα 37 μὴ θεοχόλωτοι ᾖμεν. Οὐ· ἀλλ' ἂν μὲν κόραξ κραυγάζων σημαίνει σοί τι, οὐχ ὁ κόραξ ἐστὶν ὁ σημαίνων, ἀλλ' ὁ Θεὸς δι' αὐτοῦ· ἂν δὲ δι' ἀνθρωπίνης φωνῆς σημαίνει τι, τὸν ἄνθρωπον οὐ ποιήσει λέγειν σοι ταῦτα, ἵνα γνοίης τὴν δύναμιν τοῦ δαιμονίου, ὅτι τοῖς μὲν οὕτως, τοῖς δ' ἐκείνως σημαίνει, περὶ δὲ τῶν μεγίστων καὶ κυριωτάτων, διὰ καλλίστου ἀγγέλου σημαίνει; Τί 38 ἐστὶν ἄλλο ὃ λέγει ὁ ποιητής·

. Ἐπεὶ πρό οἱ εἶπομεν ἡμεῖς ,
 Ἑρμείαν πέμψαντες εὐσκοπον Ἀργειφόντην ,
 Μήτ' αὐτὸν κτείνειν , μήτε μνάσθαι ἄκοιτιν .

39 Ὁ Ἑρμῆς καταβάς ἔμελλεν αὐτῷ λέγειν ταῦτα ; καὶ σοὶ νῦν
 λέγουσιν οἱ Θεοὶ ταῦτα , Ἑρμείαν πέμψαντες διάκτορον Ἀργει-
 φόντην . Μὴ ἐκστρέφειν τὰ καλῶς ἔχοντα , μηδὲ περιεργάζεσθαι .
 ἀλλ' ἀφεῖναι τὸν ἄνδρα , ἄνδρα · τὴν γυναῖκα , γυναῖκα · τὸν
 καλὸν ἄνθρωπον ὡς καλὸν ἄνθρωπον , τὸν αἰσχρὸν ὡς ἄνθρωπον
 40 αἰσχρὸν . Ὅτι οὐκ εἶ κρέας , οὐδὲ τρίχες , ἀλλὰ προαίρεσις ·
 41 ταύτην ἂν σχῆς καλήν [ποτε] , τότε ἔση καλός . Μέχρι δὲ νῦν οὐ
 τολμῶ σοὶ λέγειν , ὅτι αἰσχρὸς εἶ . Δοκεῖς γάρ μοι πάντα θελεῖν
 42 ἀκοῦσαι , ἢ τοῦτο . Ἄλλ' ὄρα , τί λέγει Σωκράτης τῷ καλλίστῳ
 πάντων καὶ ὠραιότατῳ Ἀλκιβιάδῃ · Πειρῶ οὖν καλὸς εἶναι . Τί
 αὐτῷ λέγει ; Πλάσσε σου τὴν κόμην , καὶ τίλλε σου τὰ σκέλη ;
 Μὴ γένοιτο . Ἄλλὰ κόσμει σου τὴν προαίρεσιν , ἔξαιρε τὰ
 43 φαῦλα δόγματα . Τὸ σωματίον οὖν πῶς ; Ὡς πέφυκεν . Ἄλλω
 44 τούτων ἐμέλησεν · ἐκείνῳ ἐπίτρεψον . Τί οὖν ; ἀκάθαρτον δεῖ
 εἶναι ; Μὴ γένοιτο . Ἄλλ' ὅς εἶ καὶ πέφυκας , τοῦτον κάθαιρε ·
 ἄνδρα , ὡς ἄνδρα καθάριον εἶναι · γυναῖκα , ὡς γυναῖκα · παιδίον ,
 45 ὡς παιδίον . Οὐ · ἀλλὰ καὶ τοῦ λέοντος ἐκτίλλωμεν τὴν κόμην ,
 ἵνα μὴ ἀκάθαρτος ᾗ · καὶ τοῦ ἀλεκτρυόνος τὸν λόφον · δεῖ γὰρ
 καὶ τοῦτον καθάριον εἶναι . Ἄλλ' ὡς ἀλεκτρυόνα , καὶ ἐκεῖνον ὡς
 λέοντα , καὶ τὸν κυνηγετικὸν κύνα ὡς κυνηγετικόν .

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ τίνα ἀσκεισθαι δεῖ τὸν Προκόφοντα· καὶ, ὅτι τῶν κυριωτάτων ἀμελοῦμεν.

ΤΡΕῖς εἰσι τόποι, περὶ οὓς ἀσκηθῆναι δεῖ τὸν ἐσόμενον καλὸν καὶ ἀγαθόν· ὁ περὶ τὰς ὀρέξεις καὶ τὰς ἐκκλίσεις, ἵνα μὴτ' ὀρεγόμενος ἀποτυγχάνῃ, μὴτ' ἐκκλίνων περιπίπτῃ· ὁ 2 περὶ τὰς ὀρμὰς καὶ ἀφορμὰς, καὶ ἀπλῶς ὁ περὶ τὸ καθῆκον, ἵνα τάξει, ἵνα εὐλογίστως, ἵνα μὴ ἀμελῶς· τρίτος ἐστίν, ὁ περὶ τὴν ἀνεξαπατησίαν καὶ ἀνεικαιοσύνην, καὶ ὅλως ὁ περὶ τὰς συγκαταθέσεις. Τούτων κυριώτατος, καὶ μάλιστα ἐπείγων ἐστίν 3 ὁ περὶ τὰ πάθη. Πάθος γὰρ ἄλλως οὐ γίνεται, εἰ μὴ ὀρέξεως ἀποτυγχανούσης, ἢ ἐκκλίσεως περιπιπτούσης. Οὗτός ἐστιν ὁ ταραχὰς, θορύβους, ἀτυχίας, ὁ δυστυχίας ἐπιφέρων· ὁ πένθη, οἰμωγὰς, φθόνους· ὁ φθονερούς, ὁ ζηλοτύπους ποιῶν· δι' ὃν οὐδ' ἀκοῦσαι λόγων δυνάμεθα. Δεύτερός ἐστιν, ὁ περὶ 4 τὸ καθῆκον. Οὐ δεῖ γὰρ με εἶναι ἀπαθῆ ὡς ἀνδριάντα, ἀλλὰ τὰς σχέσεις τηροῦντα τὰς φυσικὰς καὶ ἐπιθέτους, ὡς εὐσεβῆ, ὡς υἱόν, ὡς ἀδελφόν, ὡς πατέρα, ὡς πολίτην.

Τρίτος ἐστίν, ὁ ἤδη τοῖς προκόπτουσιν ἐπιβάλλων, ὁ περὶ 5 τὴν αὐτῶν τούτων ἀσφάλειαν, ἵνα μὴδ' ἐν ὕπνοις λάθῃ τις ἀνεξέταστος παρελθοῦσα φαντασία, μὴδ' ἐν οἰνώσει, μὴδὲ μελαγχολῶντος. Τοῦτο ὑπὲρ ἡμᾶς, φησὶν, ἐστίν. Οἱ δὲ νῦν 6 φιλόσοφοι, ἀφέντες τὸν πρῶτον τόπον καὶ τὸν δεύτερον, καταγίνονται περὶ τὸν τρίτον· μεταπίπτοντας ἐρωτᾶσθαι, περαίνον- 7 τας, ὑποθετικούς, ψευδομένους. Δεῖ γὰρ, φησὶ, καὶ ἐν ταῖς 8 ὕλαις ταύταις γενόμενον διαφυλάξαι τὸ ἀνεξαπάτητον. Τίνα; Τὸν καλὸν καὶ ἀγαθόν. Σοὶ οὖν τοῦτο λείπει· τὰς ἄλλας ἐκ- 8

- πεπόνηκας; περί κερμάτιον ἀνεξαπάτητος εἶ; ἐὰν ἴδῃς κοράσιον
 καλόν, ἀντέχεις τῇ φαντασίᾳ; ἂν ὁ γείτων σου κληρονομήσῃ,
 9 οὐ δάκνη; νῦν οὐδὲν ἄλλο σοι λείπει, ἢ ἀμεταπτωσία; Τάλας,
 αὐτὰ ταῦτα τρέμων μανθάνεις, καὶ ἀγωνιῶν, μὴ τίς σου κατα-
 10 φρονήσῃ· καὶ πυνθανόμενος, μὴ τίς τι περὶ σοῦ λέγῃ. Κἂν τις
 ἐλθὼν εἶπῃ σοι, ὅτι, λόγου γενομένου, τίς ἄριστός ἐστι τῶν
 φιλοσόφων, παρῶν τις ἔλεγεν, ὅτι εἷς φιλόσοφος ὁ δεῖνα· γέγονέ
 σου τὸ ψυχάριον ἀντὶ δακτυλιαίου δίπηχυ. Ἄν δ' ἄλλος παρῶν
 εἶπῃ, Οὐδὲν εἶρηκας, οὐκ ἔστιν ἄξιον τοῦ δεῖνος ἀκροᾶσθαι·
 τί γὰρ οἶδε; τὰς πρώτας ἀφορμὰς ἔχει, πλεον δ' οὐδέν· ἐξ-
 ἔστηκας, ὠχρίακας, εὐθύς κέκραγας, Ἐγὼ αὐτῷ δείξω τίς εἰμι,
 11 ὅτι μέγας φιλόσοφος. Βλέπεται ἐξ αὐτῶν τούτων. Τί θέλεις ἐξ
 ἄλλων δεῖξαι; Οὐκ οἶδας, ὅτι Διογένης τῶν σοφιστῶν τινα
 οὕτως ἔδειξεν, ἐκτείνας τὸν μέσον δάκτυλον; εἶτα ἐκμανέντος
 12 αὐτοῦ, Οὗτός ἐστιν, ἔφη, ὁ δεῖνα· ἔδειξα ὑμῖν αὐτόν. Ἄνθρωπος
 γὰρ δακτύλῳ οὐ δείκνυται, ὡς λίθος, ἢ ὡς ξύλον· ἀλλ' ὅταν
 τις τὰ δόγματα αὐτοῦ δείξῃ, τότε αὐτόν ὡς ἄνθρωπον ἔδειξε.
 13 Βλέπωμεν καὶ σοῦ τὰ δόγματα. Μὴ γὰρ οὐ δηλόν ἐστιν,
 ὅτι σὺ τὴν προαίρεσιν τὴν σαυτοῦ, ἐν οὐδενὶ τίθεσαι, ἔξω δὲ
 βλέπεις εἰς τὰ ἀπροαίρετα, τί ἐρεῖ ὁ δεῖνα; καὶ τίς εἶναι δόξεις;
 εἰ φιλόλογος; εἰ Χρύσιππον ἀνέγνως, ἢ Ἀντίπατρον; εἰ μὲν
 14 γὰρ καὶ Ἀρχέδημον, ἀπέχεις ἅπαντα. Τί ἔτι ἀγωνιάς, μὴ οὐ
 δείξης ἡμῖν τίς εἶ; Θέλεις σοι εἶπω τίνα ἡμῖν ἔδειξας; Ἄνθρω-
 πον παριόντα ταπεινόν, μεμφίμοιρον, ὀξύθυμον, δειλόν, πάντα
 μεμφόμενον, πᾶσιν ἐγκαλοῦντα, μηδέποτε ἡσυχίαν ἄγοντα,
 15 πέρπερον· ταῦτα ἡμῖν ἔδειξας. Ἄπελθε οὖν, καὶ ἀναγίνωσκε
 Ἀρχέδημον· εἶτα, μῦς ἂν καταπέσῃ καὶ ψοφήσῃ, ἀπέθανες.
 Τοιοῦτος γὰρ σε μένει θάνατος, οἷον καὶ τὸν — τίνα ποτ'
 ἐκεῖνον; — τὸν Κρίνιν. Καὶ ἐκεῖνος μέγα ἐφρόνει, ὅτι ἐνόει
 16 Ἀρχέδημον. Τάλας, οὐ θέλεις ἀφεῖναι ταῦτα τὰ μηδὲν πρὸς

σέ; Πρέπει ταῦτα τοῖς δυναμένοις δίχα ταραχῆς αὐτὰ μαθη-
 νειν· οἷς ἔξεστιν εἰπεῖν, Οὐκ ὀργίζομαι, οὐ λυποῦμαι, οὐ
 φθονῶ, οὐ κωλύομαι, οὐκ ἀναγκάζομαι. Τί μοι λοιπόν; εὐ-
 σχολῶ, ἡσυχίαν ἄγω. Ἰδῶμεν, πῶς περὶ τὰς μεταπτώσεις τῶν 17
 λόγων δεῖ ἀναστρέφεσθαι· ἰδῶμεν, πῶς ὑπόθεσιν τις λαβὼν,
 εἰς οὐδὲν ἄτοπον ἀπαχθήσεται. Ἐκείνων ἐστὶ ταῦτα. Τοῖς 18
 εὐπλοοῦσι προσήκει πῦρ καίειν, ἀριστᾶν, ἂν οὕτω τύχη, καὶ
 ἄθειν, καὶ ὀρχεῖσθαι· βυθιζομένου δὲ τοῦ πλοίου, σύ μοι
 παρελθὼν ἐπαίρεις τοὺς σιφάρους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ γ'.

Τίς ὕλη τοῦ ἀγαθοῦ· καὶ πρὸς τί μάλιστα ἀσκητέον.

ἸΛΗ τοῦ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ, τὸ ἴδιον ἡγεμονικόν· τὸ σῶμα
 δ', ἱατροῦ καὶ ἀλείπτου· ὁ ἀγρὸς, γεωργοῦ ὕλη. Ἔργον δὲ
 καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ, τὸ χρῆσθαι ταῖς φαντασίαις κατὰ φύσιν.
 Πέφυκε δὲ πᾶσα ψυχὴ, ὥσπερ τῷ ἀληθεῖ ἐπινεύειν, πρὸς τὸ 2
 ψεῦδος ἀνανεύειν, πρὸς τὸ ἄδηλον ἐπέχειν· οὕτω πρὸς μὲν τὸ
 ἀγαθὸν ὀρεκτικῶς κινεῖσθαι, πρὸς δὲ τὸ κακὸν ἐκκλιτικῶς,
 πρὸς δὲ τὸ μήτ' ἀγαθὸν μήτε κακὸν οὐδετέρως. Ὡς γὰρ τὸ τοῦ 3
 Καίσαρος νόμισμα οὐκ ἔξεστιν ἀποδοκιμάσαι τῷ τραπεζίτῃ,
 οὐδὲ τῷ λαχανοπώλῃ, ἀλλ' ἂν δείξης, θελεῖ οὐ θελεῖ, προέσθαι
 αὐτὸν δεῖ τὸ ἀντ' αὐτοῦ πωλούμενον· οὕτως ἔχει καὶ ἐπὶ τῆς ψυ-
 χῆς. Τὸ ἀγαθὸν φανέν, εὐθὺς ἐκίνησεν ἐφ' αὐτὸ, τὸ κακὸν ἀφ' 4
 αὐτοῦ. Οὐδέποτε δ' ἀγαθοῦ φαντασίαν ἐναργῆ ἀποδοκιμάσει
 ψυχὴ, οὐ μᾶλλον ἢ τὸ Καίσαρος νόμισμα. Ἐνθεν ἐξήρτηται
 πᾶσα κίνησις καὶ ἀνθρώπου καὶ Θεοῦ.

Διὰ τοῦτο πάσης οἰκειότητος προκρίνεται τὸ ἀγαθόν. Οὐδὲν 5
 ἔμοι καὶ τῷ πατρὶ, ἀλλὰ τῷ ἀγαθῷ. Οὕτως εἶ σκληρός;

- 6 Οὕτω γὰρ πέφυκα· τοῦτό μοι τὸ νόμισμα δέδωκεν ὁ Θεός. Διὰ
τοῦτο εἰ τοῦ καλοῦ καὶ δικαίου τὸ ἀγαθὸν ἕτερόν ἐστιν, οἴχε-
ται καὶ πατήρ, καὶ ἀδελφός, καὶ πατρίς, καὶ πάντα τὰ πράγ-
7 ματα. Ἀλλὰ τὸ ἐμὸν ἐγὼ ἀγαθὸν ὑπερίδω, ἵνα σὺ σχῆς; καὶ
παραχωρήσω σοι; Ἄντι τίνος; Πατήρ σου εἰμί. Ἄλλ' οὐκ
8 ἀγαθόν. Ἀδελφός σου εἰμί. Ἄλλ' οὐκ ἀγαθόν. Ἐάν δ' ἐν ὀρθῇ
προαιρέσει θῶμεν, αὐτὸ τὸ τηρεῖν τὰς σχέσεις ἀγαθὸν γίνεται·
καὶ λοιπὸν, ὁ τῶν ἐκτός τινων ἐκχωρῶν, οὗτος τοῦ ἀγαθοῦ
9 τυγχάνει. Αἶρει τὰ χρήματα ὁ πατήρ. Ἄλλ οὐ βλάπτει. Ἐξεί το
πλέον τοῦ ἀγροῦ ὁ ἀδελφός. Ὅσον καὶ θέλει. Μή τι οὖν τοῦ
10 αἰδήμονος; μή τι τοῦ πιστοῦ; μή τι τοῦ φιλαδέλφου; Ἐκ ταύτης
γὰρ τῆς οὐσίας τίς δύναται ἐκβαλεῖν; οὐδ' ὁ Ζεὺς. Οὐδὲ γὰρ
ἠθέλησεν· ἀλλ' ἐπ' ἐμοὶ αὐτὸ ἐποίησε, καὶ ἔδωκεν οἶον εἶχεν
αὐτός, ἀκώλυτον, ἀνανάγκαστον, ἀπαραπόδιστον.
- 11 Ὅταν οὖν ἄλλω ἄλλο τὸ νόμισμα ἦ, ἐκεῖνό τις δεῖξας, ἔχει
12 τὸ ἀντ' αὐτοῦ πιπρασκόμενον. Ἐλήλυθεν εἰς τὴν ἐπαρχίαν
κλέπτης ἀνθύπατος. Τίνι νομίσματι χρῆται; Ἀργυρίῳ. Δεῖξον,
καὶ ἀπόφερε ὁ θέλεις. Ἐλήλυθε μοιχός. Τίνι νομίσματι χρῆται;
Κορασιδίῳ. Λάβε * φησὶ * τὸ νόμισμα, πώλησόν μοι τὸ πραγ-
13 μάτιον. Δός, καὶ ἀγόραζε. Ἄλλος περὶ παιδάριον ἐσπούδακε.
Δός αὐτῷ τὸ νόμισμα, καὶ λάβε ὁ θέλεις. Ἄλλος φιλόθηρος.
Δός ἱππάριον καλόν, ἢ κυνάριον· οἰμώζων καὶ στένων πώλησει
ἀντ' αὐτοῦ ὁ θέλεις. Ἄλλος γὰρ αὐτὸν ἀναγκάζει ἔσωθεν, ὁ
τὸ νόμισμα τοῦτο τεταχώς.
- 14 Πρὸς τοῦτο μάλιστα τὸ εἶδος αὐτὸν γυμναστέον. Εὐθύς
ὄρθρου προελθὼν, ὃ ἂν ἴδῃς, ὃ ἂν ἀκούσῃς, ἐξέταζε, ἀπο-
15 κρίνου ὡς πρὸς ἐρώτημα, Τί εἶδες; καλὸν ἢ καλὴν; Ἐπαγε τὸν
κανόνα. Ἀπροαίρετον, ἢ προαιρετικόν; Ἀπροαίρετον. Αἶρε ἔξω.
Τί εἶδες; Πενθοῦντα ἐπὶ τέκνου τελευτῇ. Ἐπαγε τὸν κανόνα.
Ὁ θάνατός ἐστιν ἀπροαίρετον. Αἶρε ἐκ τοῦ μέσου. Ἀπῆντησέ

σοι ὑπατος; Ἐπαγε τὸν κανόνα. Ὑπατεία ποῖόν τι ἐστίν; Ἀπροαίρετον, ἢ προαιρετικόν; Ἀπροαίρετον. Αἶρε καὶ τοῦτο, οὐκ ἔστι δόκιμον· ἀπόβαλε, οὐδὲν πρὸς σέ. Καὶ τοῦτο εἰ 16 ἐποιοῦμεν, καὶ πρὸς τοῦτο ἡσκούμεθα καθ' ἡμέραν ἐξ ὄρθρου μέχρι νυκτὸς, ἐγίνετο ἂν τι, νῆ τοὺς Θεοὺς. Νῦν δ' εὐθὺς 17 ὑπὸ πάσης φαντασίας κεχηνότες λαμβανόμεθα· καὶ μόνον, εἴπερ ἄρα, ἐν τῇ σχολῇ μικρόν τι διεγειρόμεθα· εἴτ' ἐξελθόντες, ἂν ἴδωμεν πενθοῦντα, λέγομεν, Ἀπώλετο· ἂν ὑπατον, Μακάριος· ἂν ἐξωρισμένον, Ταλαίπωρος· ἂν πένητα, Ἄθλιος, οὐκ ἔχει πόθεν φάγη. Ταῦτ' οὖν ἐκκόπτειν δεῖ τὰ πονηρὰ δόγματα, 18 περὶ τοῦτο συντετάσθαι. Τί γάρ ἐστι τὸ κλαίειν καὶ οἰμώζειν; Δόγμα. Τί δυστυχία; Δόγμα. Τί στάσις; τί διχόνοια; τί μέμφεις; τί κατηγορία; τί ἀσέβεια; τί φλυαρία; Ταῦτα πάντα 19 δόγματά ἐστι, καὶ ἄλλο οὐδέν· καὶ δόγματα περὶ τῶν ἀπροαιρέτων, ὡς ὄντων ἀγαθῶν καὶ κακῶν. Ταῦτά τις ἐπὶ τὰ προαιρετικὰ μεταθέτω, καὶ γὰρ αὐτὸν ἐγγυῶμαι ὅτι εὐσταθήσει, ὡς ἂν ἔχη τὰ περὶ αὐτόν.

Οἶόν ἐστιν ἡ λεκάνη τοῦ ὕδατος, τοιοῦτον ἡ ψυχὴ· οἶον ἡ 20 αὐγὴ ἡ προσπίπτουσα τῷ ὕδατι, τοιοῦτον αἱ φαντασίαι. Ὅταν 21 οὖν τὸ ὕδωρ κινηθῇ, δοκεῖ μὲν καὶ ἡ αὐγὴ κινεῖσθαι, οὐ μόντοι κινεῖται. Καὶ ὅταν τοίνυν σκοτωθῇ τις, οὐχ αἱ τέχναι καὶ αἱ 22 ἀρεταὶ συγχέονται, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα ἐφ' οὗ εἰσί· καταστάντος δὲ, καθίσταται κάκεινχ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ δ'.

Πρὸς τὸν ἀκόσμως ἐν θεάτρῳ σπουδάσαντα.

Τοῦ δ' ἐπιτρόπου τῆς Ἡπείρου ἀκοσμότερον σπουδάσαντος κωμωδῶ τι, καὶ ἐπὶ τούτῳ δημοσίᾳ λαιδορηθέντος, εἶτα ἐξῆς ἀπαγγεῖλαντος πρὸς αὐτόν ὅτι ἐλοιδορήθη, καὶ ἀγανακτοῦντος

πρὸς τοὺς λοιδορήσαντας· Καὶ τί κακὸν, ἔφη, ἐποίουν; ἐσπού-
 2 δαζον καὶ οὗτοι, ὡς καὶ σύ. Εἰπόντος δ' ἐκείνου, Οὕτως οὖν
 τις σπουδάζει; Σὲ, ἔφη, βλέποντες τὸν αὐτῶν ἄρχοντα, τοῦ
 Καίσαρος φίλον καὶ ἐπίτροπον, οὕτω σπουδάζοντα, οὐκ ἔμελ-
 3 λον καὶ αὐτοὶ οὕτω σπουδάζειν· εἰ γὰρ μὴ δεῖ οὕτω σπουδάζειν,
 μηδὲ σὺ σπούδαζε· εἰ δὲ δεῖ, τί χαλεπαίνεις, εἴ σε ἐμιμήσαν-
 το; τίνας γὰρ ἔχουσι μιμήσασθαι οἱ πολλοί, ἢ τοὺς ὑπερέχον-
 τας ὑμᾶς; εἰς τίνας ἀπίδωσιν ἐλθόντες εἰς τὰ θεάτρα, ἢ ὑμᾶς;
 4 Ὅρα πῶς ὁ ἐπίτροπος τοῦ Καίσαρος θεωρεῖ· κέκραγε· καγὼ
 τοῖνυν κραυγᾶσω. Ἀναπηδᾷ· καγὼ ἀναπηδήσω. Οἱ δοῦλοι
 αὐτοῦ διακάθηται κραυγάζοντες, ἐγὼ δ' οὐκ ἔχω δούλους·
 5 ἀντὶ πάντων αὐτὸς, ὅσον δύναιμι, κραυγᾶσω. Εἰδέναι σε οὖν
 δεῖ, ὅταν εἰσέρχη εἰς τὸ θεάτρον, ὅτι κανὼν εἰσέρχη καὶ παρά-
 6 δειγμα τοῖς ἄλλοις, πῶς αὐτοὺς δεῖ θεωρεῖν. Τί οὖν σε ἐλοι-
 δόρουν; Ὅτι πᾶς ἄνθρωπος μισεῖ τὸ ἐμποδίζον. Ἐκεῖνοι στε-
 φανωθῆναι ἠθελον τὸν δεῖνα, σὺ ἕτερον. Ἐκεῖνοι σοὶ ἐνεπόδιζον,
 καὶ σὺ ἐκείνοις. Σὺ εὐρίσκου ἰσχυρότερος· ἐκεῖνοι δ' ἐδύναντο
 7 ἐποίουν· ἐλοιδόρουν τὸ ἐμποδίζον. Τί οὖν θέλεις; ἵνα σὺ μὲν
 ποιῆς ὃ θέλεις, ἐκεῖνοι δὲ μὴδ' εἴπωσιν ἃ θέλουσι; Καὶ τί
 θαυμαστόν; Οἱ γεωργοὶ τὸν Δία οὐ λοιδοροῦσιν, ὅταν ἐμπο-
 δίζωνται ὑπ' αὐτοῦ; οἱ ναῦται οὐ λοιδοροῦσι; τὸν Καίσαρα
 8 παύονται λοιδοροῦντες; Τί οὖν; οὐ γινώσκει ὁ Ζεὺς; τῷ Καί-
 σαρι οὐκ ἀπαγγέλλονται τὰ λεγόμενα; Τί οὖν ποιεῖ; οἶδεν,
 ὅτι, ἂν πάντας τοὺς λοιδοροῦντας κολάσῃ, οὐχ ἔξει τίνων
 9 ἄρξει. Τί οὖν; ἔδει εἰσερχόμενον εἰς τὸ θεάτρον οὐ τοῦτο εἴ-
 πεῖν, Ἄγε ἵνα Σώφρων σεφανωθῇ· ἀλλ' ἐκεῖνο, Ἄγε ἵνα τηρήσω
 τὴν ἑμαυτοῦ προαίρεσιν ἐπὶ ταύτης τῆς ὕλης κατὰ φύσιν ἔχου-
 10 σαν. Ἐμοὶ παρ' ἐμὲ φίλτερος οὐδεὶς. Γελοῖον οὖν, ἵν' ἄλλος
 11 νικήσῃ κωμωδῶν, ἐμὲ βλάπτεσθαι. Τίνα οὖν θέλω νικήσαι;
 Τὸν νικῶντα. Καὶ οὕτως ἀεὶ νικήσει, ὃν θέλω. Ἀλλὰ θέλω

στεφανωθῆναι Σώφρονα. Ἐν οἴκῳ ὅσους θέλεις ἀγῶνας ἄγων, ἀνακήρυξον αὐτὸν Νέμεα, Πύθια, Ἰσθμια, Ὀλύμπια. Ἐν φανερῷ δὲ μὴ πλεονέκτει, μηδ' ὑφάρπαζε τὸ κοινόν. Εἰ δὲ μὴ, ἀνέχου λοιδορούμενος. Ὡς ὅταν ταῦτά ποιῆς τοῖς πολλοῖς, εἰς 12 ἴσον ἐκείνοις καθιστᾶς σεαυτόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ε'.

Πρὸς τοὺς διὰ νόσον ἀπαλλαττομένους.

ΝΟΣΩ, φησὶν, ἐνθάδε, καὶ βούλομαι ἀπιέναι εἰς οἶκον. Ἐν οἴκῳ γὰρ ἄνοσος ἦσθα σύ; οὐ σκοπεῖς, εἴ τι ποιεῖς ἐνθάδε τῶν 2 πρὸς τὴν προαίρεσιν τὴν σαυτοῦ φερόντων, ἵν' ἐπανορθωθῆ; εἰ μὲν γὰρ μηδὲν ἀνύεις, περισσῶς καὶ ἤλθες. Ἄπιθι, ἐπιμελοῦ τῶν ἐν οἴκῳ. Εἰ γὰρ μὴ δύναταί σου τὸ ἡγεμονικὸν σχεῖν κατὰ 3 φύσιν, τό γ' ἀγρίδιον δυνήσεται, τό γε κερμάτιον αὐξήσεις, τὸν πατέρα γηροκομήσεις, ἐν τῇ ἀγορᾷ ἀναστραφήση, ἄρξεις· κακὸς κακῶς τί ποτε ποιήσεις τῶν ἐξῆς. Εἰ δὲ παρακολουθεῖς 4 σαυτῷ, ὅτι ἀποβάλλεις τινὰ δόγματα φαῦλα, καὶ ἄλλα ἀντ' αὐτῶν ἀναλαμβάνεις, καὶ τὴν σαυτοῦ στάσιν μετατέθεικας ἀπὸ τῶν ἀπροαιρέτων ἐπὶ τὰ προαιρετικά· κἄν ποτ' εἴπῃς Οἴμοι, οὐ λέγεις διὰ τὸν πατέρα, διὰ τὸν ἀδελφόν, ἀλλὰ, δι' ἐμέ· ἔτι ὑπολογίζῃ νόσον; Οὐκ οἶδας, ὅτι καὶ νόσος καὶ θάνατος κατα- 5 λαβεῖν ἡμᾶς ὀφείλουσί τί ποτε ποιούντας; τὸν γεωργόν, γεωργοῦντα καταλαμβάνουσι· τὸν ναυτικόν, πλέοντα. Σὺ τί θέλεις 6 ποιῶν καταληφθῆναι; τί ποτε μὲν γὰρ ποιῶντά σε δεῖ καταληφθῆναι. Εἴ τι ἔχεις τούτου κρεῖσσον ποιῶν καταληφθῆναι, ποίει ἐκεῖνο.

Ἐμοὶ μὲν γὰρ καταληφθῆναι γένοιτο μηδενὸς ἄλλου ἐπι- 7 μελουμένῳ, ἢ τῆς προαιρέσεως τῆς ἐμῆς, ἵν' ἀπαθῆς, ἵν' ἀκώ-

- 8 λυτος, ἴν' ἀνανάγκαστος, ἴν' ἐλεύθερος. Ταῦτα ἐπιτηδεύων
 θέλω εὐρεθῆναι, ἴν' εἰπεῖν δύνωμαι τῷ Θεῷ· Μή τι παρέβην
 σου τὰς ἐντολάς; μή τι πρὸς ἄλλα ἐχρησάμην ταῖς ἀφορμαῖς
 ἃς ἔδωκας; μή τι ταῖς αἰσθήσεσιν ἄλλως; μή τι ταῖς προλήψεσι;
 μή τι σοί ποτ' ἐνεκάλεσα; μή τί σου ἐμεμψάμην τὴν διοίκησιν;
- 9 Ἐνόσησα, ὅτι ἠθέλησας· καὶ οἱ ἄλλοι, ἀλλ' ἐγὼ ἐκὼν. Πένης
 ἐγενόμην, σοῦ θελοντος, ἀλλὰ χαίρων. Οὐκ ἤρξα, ὅτι σὺ οὐκ
 ἠθέλησας· οὐδέ ποτ' ἐπεθύμησα ἀρχῆς. Μή τί με τούτου ἔνεκα
 στυγνότερον εἶδες; μὴ οὐ προσῆλθόν σοί ποτε φαιδρῶ τῷ προσ-
- 10 ὄπῳ, ἔτοιμος εἶ τι ἐπιτάσσεις, εἶ τι σημαίνεις; Νῦν με θέλεις
 ἀπελθεῖν ἐκ τῆς πανηγύρεως; ἄπειμι· χάριν σοι ἔχω πᾶσαν,
 ὅτι ἠξίωσάς με συμπανηγυρίσαι σοι, καὶ ἰδεῖν ἔργα τὰ σά, καὶ
- 11 τῇ διοικήσει σου συμπαρακολουθῆσαι. Ταῦτά με ἐνθυμού-
 μενον, ταῦτα γράφοντα, ταῦτα ἀναγινώσκοντα καταλάβοι ὁ
 θάνατος.
- 12 Ἄλλ' ἡ μήτηρ μου τὴν κεφαλὴν νοσοῦντος οὐ κρατήσκει.
 Ἄπιθι τοίνυν πρὸς τὴν μητέρα· ἄξιός γάρ εἰ τὴν κεφαλὴν κρα-
- 13 τούμενος νοσεῖν. Ἄλλ' ἐπὶ κλιναρίου κομψοῦ ἐν οἴκῳ κατακει-
 μην. Ἄπιθί σου ἐπὶ τὸ κλινάριον· καὶ ὑγιαίνων ἄξιός εἰ ἐπὶ
 τοιοῦτου κατακεῖσθαι. Μὴ τοίνυν ἀπόλλυε ἃ δύνασαι ἐκεῖ
 ποιεῖν.
- 14 Ἄλλ' ὁ Σωκράτης τί λέγει; Ὡσπερ ἄλλος τις, φησὶ, χαίρει
 τὸν ἀγρὸν τὸν αὐτοῦ ποιῶν κρείσσονα, ἄλλος τὸν ἵππον· οὕτως
 ἐγὼ καθ' ἡμέραν χαίρω παρακολουθῶν ἑμαυτῷ βελτίονι γινο-
- 15 μένω. Πρὸς τί; μή τι πρὸς λεξείδια; Ἄνθρωπε, εὐφήμει. Μὴ
- 16 τι πρὸς θεωρημάτια; Τί ποιεῖς; Καὶ μὴν οὐ βλέπω τί ἐστὶν
 ἄλλο, περὶ ὃ ἀσχολοῦνται οἱ φιλόσοφοι. Οὐδέν σοι δοκεῖ εἶναι,
 τὸ μηδέ ποτ' ἐγκαλέσαι τινί; μὴ Θεῷ, μὴ ἀνθρώπῳ; μὴ μέμ-
 ψασθαι μηδένα; τὸ αὐτὸ πρόσωπον αἰεὶ καὶ ἐκφέρειν καὶ εἰς-
- 17 φέρειν; Ταῦτα ἦν ἃ ἤδει Σωκράτης· καὶ ἕμῳς οὐδέποτε εἶπεν,

ὅτι οἶδέ τι, ἢ διδάσκει. Εἰ δέ τις λεξείδια ἤτει ἢ θεωρημάτια, ἀπῆγε πρὸς Πρωταγόραν, πρὸς Ἰππίαν. Καὶ γὰρ εἰ λάχανά τις ζητῶν ἐλήλυθε, πρὸς τὸν κηπουρὸν ἂν αὐτὸν ἀπῆγαγε. Τίς 18 οὖν ὑμῶν ἔχει ταύτην τὴν ἐπιβολήν; ἐπεὶ τοι, εἰ εἴχετε, καὶ ἐνοσεῖτε ἂν ἠδέως, καὶ ἐπεινάτε, καὶ ἀπεθνήσκετε. Εἴ τις ὑμῶν 19 ἠράσθη κορασίου κομψοῦ, οἶδεν ὅτι ἀληθῆ λέγω.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ς'.

Σποράδην τινά.

ΠΥΘΟΜΕΝΟΥ δέ τινος, πῶς τοῖς νῦν μᾶλλον ἐκπεπονη- μένου τοῦ λόγου, πρότερον μείζονες προκοπαὶ ἦσαν. Κατὰ 2 τί, ἔφη, ἐκπεπόνηται; καὶ κατὰ τί μείζους αἱ προκοπαὶ τότε ἦσαν; καὶ ὁ γὰρ νῦν ἐκπεπόνηται, κατὰ τοῦτο καὶ προκοπαὶ νῦν εὐρεθήσονται. Καὶ νῦν μὲν ὥστε συλλογισμοὺς ἀναλύειν 3 ἐκπεπόνηται, καὶ προκοπαὶ γίνονται. Τότε δ', ὥστε τὸ ἡγεμο- νικὸν κατὰ φύσιν ἔχον τηρῆσαι, καὶ ἐξεπονεῖτο, καὶ προκοπαὶ ἦσαν. Μὴ οὖν ἐνάλλασσε, μηδὲ ζητεῖ, ὅταν ἄλλο ἐκπονηῆς, ἐν 4 ἄλλῳ προκόπτειν. Ἄλλ' ἴδε, εἰ τις ἡμῶν, πρὸς τούτῳ ὦν, ὥστε *καὶ* κατὰ φύσιν ἔχειν καὶ διεξάγειν, οὐ προκόπτει. Οὐδένα γὰρ εὐρήσεις.

Ὁ ΣΠΟΥΔΑΪΟΣ ἀήττητος· καὶ γὰρ οὐκ ἀγωνίζεται, ὅπου 5 μὴ κρείσσων ἐστίν. Εἰ τὰ κατὰ τὸν ἀγρὸν θέλεις, λάβε· λάβε 6 τοὺς οἰκέτας, λάβε τὴν ἀρχὴν, λάβε τὸ σωματίον. Τὴν δ' ὀρε- ξίν οὐ ποιήσεις ἀποτευκτικὴν, οὐδὲ τὴν ἐκκλίσιν περιπτωτικὴν. Εἰς τοῦτον μόνον τὸν ἀγῶνα καθίησι, τὸν περὶ τῶν προαιρετι- 7 κῶν· πῶς οὖν οὐ μέλλει ἀήττητος εἶναι;

ΠΥΘΟΜΕΝΟΥ δέ τινος, τί ἐστὶν ὁ Κοινὸς Νοῦς· Ὡσπερ, 8 φησί, κοινὴ τις ἀκοὴ λέγοιτ' ἂν, ἢ μόνον φωνῶν διακριτικὴ· ἢ

δὲ τῶν φθόγγων, οὐκέτι κοινή, ἀλλὰ τεχνική· οὕτως ἐστὶ τινα, ἃ οἱ μὴ παντάπασι διεστραμμένοι τῶν ἀνθρώπων κατὰ τὰς κοινὰς ἀφορμὰς ὁρῶσιν. Ἡ τοιαύτη κατάστασις, Κοινὸς Νοῦς καλεῖται.

- 9 Τῶν νέων τοὺς μαλακοὺς οὐκ ἔστι προτρέψαι ῥάδιον. Οὐδὲ γὰρ τυρὸν ἀγκίστρῳ λαβεῖν. Οἱ δ' εὐφυεῖς, κἂν ἀποτρέπης, 10 ἔτι μᾶλλον ἔχονται τοῦ λόγου. Διὸ καὶ ὁ Ροῦφος τὰ πολλὰ ἀπέτρεπε, τούτῳ δοκιμαστηρίῳ χρώμενος τῶν εὐφυῶν καὶ ἀφυῶν. Ἐλεγε γὰρ, ὅτι, ὡς ὁ λίθος, κἂν ἄνω βάλῃς, ἐνεχθήσεται κάτω ἐπὶ γῆν τῇ αὐτοῦ κατασκευῇ· οὕτω καὶ ὁ εὐφυῆς, ὅσῳ μᾶλλον ἀποκρούεται τις αὐτὸν, τοσοῦτῳ μᾶλλον νεύει ἐφ' ὃ πέφυκεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ζ'.

Πρὸς τὸν διορθωτὴν τῶν ἐλευθέρων πόλεων, Ἐπικούρειον ἄντα.

- Τοῦ δὲ διορθωτοῦ εἰσελθόντος πρὸς αὐτὸν (ἦν δ' οὗτος Ἐπικούρειος), Ἄξιον, ἔφη, τοὺς ἰδιώτας ἡμᾶς παρ' ὑμῶν τῶν φιλοσόφων πυνθάνεσθαι, καθάπερ τοὺς εἰς ξένην πόλιν ἔλθόντας παρὰ τῶν πολιτῶν καὶ εἰδότων, τί κράτιστόν ἐστιν ἐν κόσμῳ, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἱστορήσαντες μετίωμεν, ὡς ἐκεῖνοι τὰ ἐν ταῖς 2 πόλεσι, καὶ θρώμεθα. Ὅτι μὲν γὰρ τρία ἐστὶ περὶ τὸν ἄνθρωπον, ψυχὴ, καὶ σῶμα, καὶ τὰ ἐκτὸς, σχεδὸν οὐδεὶς ἀντιλέγει. Λοιπὸν ὑμέτερόν ἐστιν ἀποκρίνασθαι, τί ἐστὶ τὸ κράτιστον; 3 Τί ἐροῦμεν τοῖς ἀνθρώποις; Τὴν σάρκα; Καὶ διὰ ταύτην Μάξιμος ἔπλευσε μέχρι Κασσιόπης χειμῶνος μετὰ τοῦ υἱοῦ, προ- 4 πέμπων, ἵν' ἡσθῇ τῇ σαρκί; Ἀρνησαμένου δ' ἐκείνου, καὶ εἰπόντος, Μὴ γένοιτο· Οὐ προσήκει οὖν, ἔφη, περὶ τὸ κράτιστον ἐσπουδακέναι; Πάντων μάλιστα προσήκει. Τί οὖν κρεῖσσον

ἔχομεν τῆς σαρκός; Τὴν ψυχὴν, ἔφη. Ἀγαθὰ δὲ τὰ τοῦ κρατί-
 στου κρείττονα ἔστιν, ἢ τὰ τοῦ φαυλοτέρου; Τὰ τοῦ κρατίστου. 5
 Ψυχῆς δὲ ἀγαθὰ πότερον προαιρετικά ἔστιν, ἢ ἀπροαίρετα;
 Προαιρετικά. Προαιρετικὸν οὖν ἔστιν ἡ ἡδονὴ ἢ ψυχικὴ; Ἐφη.
 Αὕτη δ' ἐπὶ τίσι γένηται; πότερον ἐφ' αὐτῇ; ἀλλ' ἀδιανόητόν 6
 ἔστι. Προηγουμένην γὰρ τινα ὑφεστάναι δεῖ οὐσίαν τοῦ ἀγα-
 θοῦ, ἧς τυγχάνοντες ἡσθησόμεθα κατὰ ψυχὴν. Ὡμολόγει καὶ
 τοῦτο. Ἐπὶ τίσι οὖν ἡσθησόμεθα ταύτην τὴν ψυχικὴν ἡδονήν; 7
 εἰ γὰρ ἐπὶ τοῖς ψυχικοῖς, εὐρηται ἡ οὐσία τοῦ ἀγαθοῦ. Οὐ γὰρ
 δύναται ἄλλο μὲν εἶναι ἀγαθόν, ἄλλο δ' ἐφ' ᾧ εὐλόγως ἐπαιρό-
 μεθα· οὐδὲ τοῦ προηγουμένου μὴ ὄντος ἀγαθοῦ, τὸ ἐπιγέννημα
 ἀγαθὸν εἶναι. Ἴνα γὰρ εὐλόγον ἦ τὸ ἐπιγέννημα, τὸ προηγού-
 μενον δεῖ ἀγαθὸν εἶναι. Ἄλλ' οὐ μὴ εἶπητε, φρένας ἔχοντες· 8
 ἀνακόλουθα γὰρ ἐρεῖτε καὶ Ἐπικούρω, καὶ τοῖς ἄλλοις ὑμῶν
 δόγμασιν. Ὑπολείπεται λοιπὸν, ἐπὶ τοῖς σωματικοῖς ἡδεσθαι τὴν 9
 κατὰ ψυχὴν ἡδονήν· πάλιν ἢ ἐκεῖνα γένηται προηγούμενα, καὶ
 οὐσία τοῦ ἀγαθοῦ.

Διὰ τοῦτο ἀφρόνως ἐποίησε Μάξιμος, εἰ δι' ἄλλο τι ἔπλευ- 10
 σεν, ἢ διὰ τὴν σάρκα· τοῦτ' ἔστι, διὰ τὸ κράτιστον. Ἀφρόνως 11
 δὲ ποιεῖ καὶ εἰ ἀπέχεται τῶν ἀλλοτρίων, δικαστῆς ὢν, καὶ δυ-
 νάμενος λαμβάνειν. Ἄλλ', ἂν σοι δόξη, ἐκεῖνο μόνον σκεπτώ-
 μεθα, ἵνα κεκρυμμένως, ἢ ἀσφαλῶς, ἵνα μὴ τις γινῶ. Τὸ γὰρ 12
 κλέψαι οὐδ' αὐτὸς ὁ Ἐπίκουρος ἀποφαίνει κακόν, ἀλλὰ τὸ
 ἐμπεσεῖν· καὶ ὅτι πίστιν περὶ τοῦ λαθεῖν λαβεῖν ἀδύνατον, διὰ
 τοῦτο λέγει, Μὴ κλέπετε. Ἄλλ' ἐγὼ σοι λέγω, ὅτι ἐὰν κομψῶς 13
 καὶ περιεσταλμένως γένηται, λησόμεθα. Εἶτα καὶ φίλους ἐν τῇ
 Ῥώμῃ ἔχομεν δυνατοὺς, καὶ φίλας, καὶ οἱ Ἕλληνες ἀδρανεῖς
 εἰσιν· οὐδεὶς τολμήσει ἀναθῆναι τούτου ἕνεκα. Τί ἀπέχη τοῦ 14
 ἰδίου ἀγαθοῦ; Ἄφρον ἔστι τοῦτο, ἡλίθιον ἔστιν. Ἄλλ' οὐδ', ἂν
 λέγῃς μοι ὅτι ἀπέχη, πιστεύσω σοι. Ὡς γὰρ ἀδύνατόν ἐστι τῷ 15

- ψευδεῖ φαινομένῳ συγκαταθέσθαι, καὶ ἀπὸ ἀληθοῦς ἀπονεῦσαι· οὕτως ἀδύνατόν ἐστι τοῦ φαινομένου ἀγαθοῦ ἀποστῆναι. Ὁ πλοῦτος δ' ἀγαθόν, καὶ τὸ ποιητικώτατόν γε τῶν ἡδονῶν. Διὰ
- 16 τί μὴ περιποιήσῃ αὐτόν; Διὰ τί δὲ μὴ τὴν τοῦ γείτονος γυναῖκα διαφθείρωμεν, ἂν δυνώμεθα λαθεῖν; ἂν δὲ φλυαρῇ ὁ ἀνὴρ, καὶ
- 17 αὐτόν προσεκτραχηλίσωμεν; Εἰ θέλεις εἶναι φιλόσοφος οἷος δεῖ, εἴ γε τέλειος, εἰ ἀκολουθῶν σου τοῖς δόγμασιν· εἰ δὲ μὴ, οὐδὲν διοίσεις ἡμῶν τῶν λεγομένων Στωϊκῶν. Καὶ αὐτοὶ γὰρ ἄλλα
- 18 λέγομεν, ἄλλα δὲ ποιούμεν. Ἡμεῖς λέγομεν τὰ καλὰ, ποιούμεν τὰ αἰσχρά. Σὺ τὴν ἐναντίαν διαστροφὴν ἔση διεσραμμένος, δογματίζων τὰ αἰσχρά, ποιῶν τὰ καλὰ.
- 19 Τὸν Θεόν σοι, ἐπινοεῖς Ἐπικουρείων πόλιν; Ἐγὼ οὐ γαρῶ. Οὐδ' ἐγώ· οὐ γὰρ γαρμητέον. Ἄλλ' οὐδὲ παιδοποιητέον· ἄλλ' οὐδὲ πολιτευτέον. Τί οὖν γένηται; Πόθεν οἱ πολῖται; τίς αὐτοὺς παιδεύσει; τίς ἐφήβαρχος; τίς γυμνασίαρχος; τί δὲ καὶ παιδεύσει αὐτούς; ἃ Λακεδαιμόνιοι ἐπαιδεύοντο, ἢ ἃ Ἀθη-
- 20 ναῖοι; Λάβε μοι νέον, ἄγαγε κατὰ τὰ δόγματά σου. Πονηρὰ ἐστὶ τὰ δόγματα, ἀνατρεπτικὰ πόλεως, λυμαντικὰ οἰκῶν, οὐδὲ
- 21 γυναιξὶ πρέποντα. Ἄφες ταῦτ', ἀνθρώπε. Ζῆς ἐν ἡγεμονευούσῃ πόλει· ἄρχειν σε δεῖ, κρίνειν δικαίως, ἀπέχεσθαι τῶν ἀλλοτριῶν, σοὶ καλὴν γυναῖκα φαίνεσθαι μηδεμίαν ἢ τὴν σὴν, καλὸν
- 22 παῖδα μηδένα, καλὸν ἀργύρωμα μηδὲν, χρύσωμα μηδέν. Τούτοις σύμφωνα δόγματα ζήτησον, ἀφ' ὧν ὀρμώμενος ἡδέως ἀφέξῃ πραγμάτων οὕτω πιθανῶν πρὸς τὸ ἀγαγεῖν καὶ νικῆσαι.
- 23 Ἄν δὲ πρὸς τῇ πιθανότητι τῇ ἐκείνων, καὶ φιλοσοφίαν τινὰ ποτε ταύτην ἐξευρηκότες ὦμεν, συνεπωθοῦσαν ἡμᾶς ἐπ' αὐτὰ καὶ
- 24 ἐπιβρώννύουσαν, τί ἂν γένηται; Ἐν τορεύματι τί κράτιστόν ἐστιν; ὁ ἄργυρος, ἢ ἡ τέχνη; Χειρὸς οὐσία μὲν ἢ σὰρξ· προη-
- 25 γούμενα δὲ, τὰ χειρὸς ἔργα. Οὐκοῦν καὶ καθήκοντα τρισσά· τὰ μὲν, πρὸς τὸ εἶναι· τὰ δὲ, πρὸς τὸ ποῖα εἶναι· τὰ δ', αὐτὰ

τὰ προηγούμενα. Οὕτω καὶ ἀνθρώπου οὐ τὴν ὕλην δεῖ τιμᾶν, τὰ
σαρκίδια, ἀλλὰ τὰ προηγούμενα. Τίνα ἐστὶ ταῦτα; Πολιτεύε- 26
σθαι, γαρμεῖν, παιδοποιεῖσθαι, Θεὸν σέβειν, γονέων ἐπιμελεῖ-
σθαι, καθόλου, ὀρέγεσθαι, ἐκκλίνειν, ὀρμᾶν, ἀφορμᾶν, ὡς
ἐκασον τούτων δεῖ ποιεῖν, ὡς πεφύκαμεν. Πεφύκαμεν δὲ πῶς; 27
Ὡς ἐλεύθεροι, ὡς γενναῖοι, ὡς αἰδήμονες. Ποῖον γὰρ ἄλλο ζῶον
ἐρυθριᾷ; ποῖον γὰρ ἄλλο αἰσχροῦ φαντασίαν λαμβάνει; Τὴν δ' 28
ἡδονὴν ὑποτάξει τούτοις ὡς διάκονον, ὡς ὑπηρέτιν, ἵνα προ-
θυμίαν ἐκκαλέσῃται, ἵν' ἐν τοῖς κατὰ φύσιν ἔργοις παρακρατῇ.

Ἄλλ' ἐγὼ πλούσιός εἰμι, καὶ οὐδενὸς χρεῖα μοι ἐστὶ. Τί οὖν 29
ἐτι προσποιῆ φιλοσοφεῖν; ἀρκεῖ τὰ χρυσώματα καὶ τὰ ἀργυρώ-
ματα· τίς σοι χρεῖα δογμάτων; Ἀλλὰ καὶ κριτῆς εἰμι τῶν Ἑλλή- 30
νων. Οἶδας κρίνειν; τίς σε ἐποίησεν εἰδέναι; Καίσαρ μοι κω-
δικέλλον ἔγραψε. Γραφάτω σοι, ἵνα κρίνης περὶ τῶν μουσικῶν, 31
καὶ τί σοι ὄφελος; Ὅμως δὲ πῶς κριτῆς ἐγένου; τὴν τίνος
χεῖρα καταφιλήσας; τὴν Συμφόρου, ἢ τὴν τοῦ Νουμηνίου;
τίνος πρὸ τοῦ κοιτῶνος κοιμηθεῖς; τίνι πέμψας δῶρα; εἶτα οὐκ
αἰσθάνῃ, ὅτι τοσοῦτου ἀξιόν ἐστι κριτὴν εἶναι ὅσου Νουμήμιος;
Ἀλλὰ δύναμαι, ὃν θέλω, εἰς φυλακὴν βαλεῖν. Ὡς λίθον. Ἀλλὰ 32
δύναμαι ξυλοκοπῆσαι ὃν θέλω. Ὡς ὄνον. Οὐκ ἔστι τοῦτο ἀν- 33
θρώπων ἀρχή. Ὡς λογικῶν ἡμῶν ἄρξον· δείκνυε ἡμῖν τὰ
συμφέροντα, καὶ ἀκολουθήσομεν· δείκνυε τὰ ἀσύμφορα, καὶ
ἀποστραφῆσόμεθα. Ζηλωτὰς ἡμᾶς κατασκεύασον σεαυτοῦ, ὡς 34
Σωκράτης ἑαυτοῦ. Εκείνος ἦν ὁ ὡς ἀνθρώπων ἄρχων, ὁ κατ-
εσκευακῶς ὑποτεταχότας αὐτῷ τὴν ὄρεξιν τὴν αὐτῶν, τὴν ἐκ-
κλίσιν, τὴν ὀρμὴν, τὴν ἀφορμὴν. Τοῦτο ποιήσον, τοῦτο μὴ 35
ποιήσης· εἰ δὲ μὴ, εἰς φυλακὴν σε βαλῶ. Οὐκέτι ὡς λογικῶν
ἡ ἀρχὴ γίνεται. Ἀλλ', ὡς ὁ Ζεὺς διέταξε, τοῦτο ποιήσον· ἂν 36
δὲ μὴ ποιήσης, ζημιωθήσῃ, βλαβήσῃ. Ποίαν βλάβην; ἄλλην
οὐδεμίαν, ἀλλὰ τὸ μὴ ποιῆσαι ἃ δεῖ· ἀπολέσεις τὸν πιστὸν, τὸν

αιδήμενα, τὸν κόσμιον. Τούτων ἄλλας βλάβας μείζονας μὴ ζήτει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ἡ:

Πῶς πρὸς τὰς Φαντασίας γυμναστέον.

- Ὡς πρὸς τὰ ἐρωτήματα τὰ σοφιστικὰ γυμναζόμεθα, οὕτω καὶ πρὸς τὰς φαντασίας καθ' ἡμέραν ἔδει γυμνάζεσθαι. Προ-
2 τείνουσι γὰρ ἡμῖν καὶ αὐταὶ ἐρωτήματα. Ὁ υἱὸς ἀπέθανε τοῦ
δεῖνος. Ἀπόκρισαι, ἀπροαίρετον, οὐ κακόν. Ὁ πατήρ τὸν δεῖνα
ἀποκληρονόμον κατέλιπε. Τί σοι δοκεῖ; Ἀπροαίρετον, οὐ κα-
3 κόν. Καίσαρ αὐτὸν κατέκρινεν. Ἀπροαίρετον, οὐ κακόν. Ἐλυ-
πήθη ἐπὶ τούτοις. Προαιρετικόν, κακόν. Γενναίως ὑπέμεινε.
4 Προαιρετικόν, ἀγαθόν. Κὰν οὕτως ἐθιζώμεθα, προκόψομεν.
Οὐδέποτε γὰρ ἄλλω συγκαταθησόμεθα, ἢ οὐ φαντασία κατα-
5 ληπτικὴ γίνεται. Ὁ υἱὸς ἀπέθανε. Τί ἐγένετο; Ὁ υἱὸς ἀπέθανεν.
Ἄλλο οὐδέν; Οὐδέν. Τὸ πλοῖον ἀπώλετο. Τί ἐγένετο; Τὸ πλοῖον
ἀπώλετο. Εἰς φυλακὴν ἀπήχθη. Τί γέγονεν; Εἰς φυλακὴν ἀπή-
χθη. Τὸ δ', ὅτι κακῶς πέπραχεν, ἐξ αὐτοῦ ἕκαστος προσί-
6 θησιν. Ἄλλ' οὐκ ὀρθῶς ταῦτα ὁ Ζεὺς παιεῖ. Διὰ τί; ὅτι σε
ὑπομενητικὸν ἐποίησεν; ὅτι μεγαλόψυχον; ὅτι ἀφείλεν αὐτῶν
τὸ εἶναι κακά; ὅτι ἐξεσί σοι, πάσχοντι ταῦτα, εὐδαιμονεῖν;
ὅτι σοι τὴν θύραν ἠνοιξεν, ὅταν σοι μὴ παιῆ; Ἄνθρωπε, ἔξελθε,
καὶ μὴ ἐγκάλει.
- 7 Πῶς ἔχουσι Ῥωμαῖοι πρὸς φιλοσόφους ἂν θέλῃς γινῶναι,
ἄκουσον. Ἰταλικὸς, ὁ μάλιστα δοκῶν αὐτῶν φιλόσοφος εἶναι,
παρόντος ποτέ μου χαλεπήνας τοῖς ἰδίοις, ὡς ἀνήκεσα πάσχων,
Οὐ δύναμαι, ἔφη, φέρειν· ἀπόλλυτέ με· ποιήσετέ με τιοῦτον
γενέσθαι· δείξας ἐμέ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Πρὸς τινὰ Ῥήτορα, ἀνιόντα εἰς Ῥώμην ἐπὶ δίκῃ.

Εἰσελθόντος δὲ τινος πρὸς αὐτόν, ὃς εἰς Ῥώμην ἀνήκει δίκην ἔχων περὶ τιμῆς τῆς αὐτοῦ, πυθόμενος τὴν αἰτίαν δι' ἣν ἄνευσιν, ἐπερωτήσαντος ἐκείνου τίνα γνώμην ἔχει περὶ τοῦ πράγματος· Εἴ μου πυνθάνη, τί πράξεις ἐν Ῥώμῃ, φησὶ, 2 πότερον κατορθώσεις ἢ ἀποτεύξῃ, θεώρημα πρὸς τοῦτο οὐκ ἔχω. Εἰ δὲ μου πυνθάνη πῶς πράξεις, τοῦτο εἰπεῖν· ὅτι εἰ μὲν ὀρθὰ δόγματα ἔχεις, καλῶς· εἰ δὲ φαῦλα, κακῶς. Παντὶ γὰρ αἴτιον τοῦ πράσσειν τι, δόγμα. Τί γάρ ἐστι, δι' ὃ ἐπεθύμησας 3 προστάτης χειροτονηθῆναι Κνωσίων; Τὸ δόγμα. Τί ἐστι, δι' ὃ νῦν ἀνέρχῃ εἰς Ῥώμην; Τὸ δόγμα. Καὶ μετὰ χειμῶνος, καὶ κινδύνου καὶ ἀναλωμάτων; Ἀνάγκη γάρ ἐστι. Τίς σοι λέγει τοῦ- 4 το; Τὸ δόγμα. Οὐκοῦν εἰ πάντων αἰτία τὰ δόγματα, φαῦλα δὲ τίς ἔχει δόγματα, οἷον ἂν ἦ τὸ αἴτιον, τοιοῦτον καὶ τὸ ἀποτελούμενον. Ἄρ' οὖν πάντες ἔχομεν ὑγιῆ δόγματα, καὶ σὺ καὶ 5 ὁ ἀντιδίκός σου; Καὶ πῶς διαφέρεσθε; Ἀλλὰ σὺ μᾶλλον ἢ ἐκεῖνος; Διὰ τί; Δοκεῖ σοι. Κάκεινῳ, καὶ τοῖς μαινομένοις. Τοῦτο 6 πονηρὸν κριτήριον. Ἀλλὰ δεῖξόν μοι, ὅτι ἐπίσκεψίν τινά καὶ ἐπιμέλειαν πεποίησαι τῶν σαυτοῦ δογμάτων. Καί, ὡς νῦν εἰς Ῥώμην πλεῖς ἐπὶ τῷ προστάτης εἶναι Κνωσίων, καὶ οὐκ ἔξαρκεῖ σοι μένειν ἐν οἴκῳ τὰς τιμὰς ἔχοντι ἅς εἶχες, ἀλλὰ μείζονός τινος ἐπιθυμεῖς καὶ ἐπιφανεστέρου· πότε οὕτως ἔπλευσας ὑπὲρ τοῦ τὰ δόγματα ἐπισκέψασθαι τὰ σαυτοῦ, καὶ, εἴ τι φαῦλον ἔχεις, ἐκβαλεῖν; Τίνι προσελήλυθας τούτου ἕνεκα; ποῖον χρόνον ἐπέ- 7 ταξας σαυτῷ; ποίαν ἡλικίαν; ἔπελθέ σου τοὺς χρόνους, εἰ ἐμὲ αἰσχύνῃ, αὐτὸς πρὸς αὐτόν. Ὅτε παῖς ἦς, ἐξήταξες τὰ σαυτοῦ 8

- δόγματα; οὐχί δ' ὡς πάντα ποιεῖς, ἐποίεις ἢ ἐποίεις; ὅτε δὲ
 μειράκιον ἤδη, καὶ τῶν ῥητόρων ἤκουες, καὶ αὐτὸς ἐμελέτας,
 9 τί σοι λείπειν ἐφαντάζου; Ὅτε δὲ νεανίσκος, καὶ ἤδη ἐπολι-
 τεύου, καὶ δίκας αὐτὸς ἔλεγες, καὶ εὐδοκίμεις, τίς σοι ἔτι ἴσος
 ἐφαίνετο; ποῦ δ' ἂν ἠνέσχου ὑπὸ τινος ἐξεταζόμενος, ὅτι πονη-
 10 ρὰ ἔχεις δόγματα; Τί οὖν σοι θέλεις εἶπω; Βοήθησόν μοι εἰς
 τὸ πρᾶγμα. Οὐκ ἔχω πρὸς τοῦτο θεωρήματα. Οὐδὲ σὺ, εἰ
 τούτου ἔνεκα ἐλήλυθας πρὸς ἐμὲ, ὡς πρὸς φιλόσοφον ἐλή-
 11 λυθας, ἀλλ' ὡς πρὸς λαχανοπώλην, ἀλλ' ὡς πρὸς σκυτέα. Πρὸς
 τί οὖν ἔχουσιν οἱ φιλόσοφοι θεωρήματα; Πρὸς τοῦτο, ὃ τι ἂν
 ἀποδοῖ, τὸ ἡγεμονικὸν ἡμῶν κατὰ φύσιν ἔχειν καὶ διεξάγειν.
 Μικρὸν σοι δοκεῖ τοῦτο; Οὐ· ἀλλὰ τὸ μέγιστον. Τί οὖν; ὀλίγου
 χρόνου χρεῖαν ἔχει; καὶ ἔστι παρερχόμενον αὐτὸ λαβεῖν; Εἰ
 δύνασαι, λάμβανε.
 12 Εἴτ' ἐρεῖς, Συνέβαλον Ἐπικτήτῳ ὡς λίθῳ, ὡς ἀνδριάντι.
 Εἶδες γάρ με, καὶ πλέον οὐδέν. Ἀνθρώπῳ δ' ὡς ἀνθρώπῳ
 συμβάλλει, ὃ τὰ δόγματα αὐτοῦ καταμανθάνων, καὶ ἐν τῷ
 13 μέρει τὰ ἴδια δεικνύων. Κατάμαθέ μου τὰ δόγματα. Δειξόν
 μοι τὰ σά. Καὶ οὕτω λέγε, συμβεβληκέναι μοι. Ἐλέγξωμεν
 ἀλλήλους· εἴ τι ἔχω κακὸν δόγμα, ἄφελε αὐτό· εἴ τι ἔχεις,
 14 θές εἰς τὸ μέσον. Τοῦτό ἐστι φιλοσόφῳ συμβάλλειν. Οὐ· ἀλλὰ
 πάροδος ἐστι, καὶ, ἕως τὸ πλοῖον μισθούμεθα, δυνάμεθα καὶ Ἐπί-
 κτητον ἰδεῖν. Ἰδῶμεν τί ποτε λέγει. Εἴτ' ἐξελθὼν, Οὐδέν ἦν ὃ
 Ἐπίκτητος, ἐσολοίκιζεν, ἐβαρβάριζε. Τίνος γὰρ ἄλλου κριταὶ
 15 εἰσέρχεσθε; Ἄλλ' ἂν πρὸς τούτοις, φησὶν, ὦ, ἀγρὸν οὐχ ἔξω, ὡς
 οὐδὲ σὺ· ποτήρια ἀργυρᾶ οὐχ ἔξω, ὡς οὐδὲ σὺ· κτήνη καλὰ,
 16 ὡς οὐδὲ σὺ. Πρὸς ταῦτα ἴσως ἀρκεῖ ἐκεῖνο εἰπεῖν, ὅτι, Ἄλλὰ
 χρεῖαν αὐτῶν οὐκ ἔχω· σὺ δ', ἂν πολλὰ κτήσῃ, ἄλλων χρεῖαν
 17 ἐξεις· θέλεις, οὐ θέλεις, πτωχότερός μου εἶ. Τίνος οὖν ἔχω
 χρεῖαν; Τοῦ σοὶ μὴ παρόντος· τοῦ εὐσαθεῖν, τοῦ κατὰ φύσιν

ἔχειν τὴν διάνοιαν, τοῦ μὴ ταράσσεσθαι. Πάτρων, οὐ πάτρων, 18
 τί μοι μέλει; σοὶ μέλει. Πλουσιώτερός σου εἰμί· οὐκ ἀγωνιῶ τί
 φρονήσει περὶ ἐμοῦ ὁ Καίσαρ· οὐδένα κολακεύω τούτου ἕνεκα.
 Ταῦτα ἔχω ἀντὶ τῶν ἀργυρωμάτων, ἀντὶ τῶν χρυσωμάτων. Σὺ
 χρυσᾶ σκευή· ὅσρακινον τὸν λόγον, τὰ δόγματα, τὰς συγκατα-
 θέσεις, τὰς ὁρμὰς, τὰς ὀρέξεις. Ὅταν δὲ ταῦτα ἔχω κατὰ 19
 φύσιν, διὰ τί μὴ φιλοτεχνήσω καὶ περὶ τὸν λόγον; εὐσχολῶ
 γάρ· οὐ περισπᾶταί μου ἡ διάνοια. Τί ποιήσω, μὴ περισπώ-
 μενος; τούτου τί ἀνθρωπικώτερον ἔχω; Ὑμεῖς, ὅταν μηδὲν 20
 ἔχητε, ταράσσεσθε, εἰς θάλατρον εἰσέρχεσθε, ἢ ἀλύετε· διὰ τί
 ὁ φιλόσοφος μὴ ἐξεργάσεται τὸν αὐτοῦ λόγον; Σὺ κρυζάλινα, 21
 ἐγὼ τὰ τοῦ ψευδομένου· σὺ μούρρινα, ἐγὼ τὰ τοῦ ἀποφάσκον-
 τος. Σοὶ πάντα μικρὰ φαίνεται ἃ ἔχεις, ἐμοὶ τὰ ἐμὰ πάντα
 μεγάλα. Ἀπλήρωτός σου ἐστὶν ἡ ἐπιθυμία, ἡ ἐμὴ πεπλήρωται.
 Παιδίους εἰς σενόδρογχον κεράμιον καθιεῖσι τὴν χεῖρα, καὶ ἐκφέ- 22
 ρουσιν ἰσχαδοκάρυα, τοῦτο συμβαίνει, ἂν πληρώσῃ τὴν χεῖρα,
 ἐξενεγκεῖν οὐ δύναται, εἶτα κλάει. Ἄφες ὀλίγα ἐξ αὐτῶν, καὶ
 ἐξοίσεις. Καὶ σὺ ἄφες τὴν ὄρεξιν· μὴ πολλῶν ἐπιθύμει, καὶ
 οἴσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι.

Πῶς δεῖ φέρειν τὰς Νόσους.

Ἐκάστου δόγματος ὅταν ἡ χρεία παρῆ, πρόχειρον αὐτὸ
 ἔχειν δεῖ· ἐπ' ἀρίστῳ, τὰ περὶ ἀρίστου· ἐν βαλανείῳ, τὰ τοῦ
 βαλανείου· ἐν τῇ κοίτῃ, τὰ περὶ τῆς κοίτης.

Μὴδ' ὕπνον μαλακοῖσιν ἐπ' ὄμμασι προσδέξασθαι, 2
 Πρὶν τῶν ἡμερινῶν ἔργων λογίσασθαι ἕκαστα·
 Πῆ παρέβην; τί δ' ἔρεξα; τί μοι θεῶν οὐκ ἐτελέσθη; 3
 Ἀρξάμενος δ' ἀπὸ πρώτου ἐπέξειθι· καὶ μετέπειτα,
 Δειλά μὲν ἐκπρήξας, ἐπιπλήσσο· χρηστά δὲ, τέρπου.

- 4 Καὶ τούτους τοὺς σίχους κατέχειν χρηστικῶς, οὐχ ἵνα δι' αὐτῶν
 5 ἀναφωνῶμεν, ὡς διὰ τοῦ Παιᾶν Ἄπολλον. Πάλιν ἐν πυρετῶ,
 τὰ πρὸς τοῦτο· μὴ, ἂν πυρέξωμεν, ἀφιέναι πάντα, καὶ ἐπι-
 λανθάνεσθαι. Ἄν ἐγὼ ἔτι φιλοσοφήσω, ὃ θελεῖ γινέσθω. Ποῦ
 ποτ' ἀπελθόντα, τοῦ σωματίου ἐπιμελεῖσθαί με δεῖ, καὶ πυρετὸς
 6 οὐκ ἔρχεται. Τὸ δὲ φιλοσοφῆσαι τί ἐστίν; Οὐχὶ παρασκευάσα-
 σθαι πρὸς τὰ συμβαίνοντα; Οὐ παρακολουθεῖς οὖν, ὅτι τοιοῦ-
 τόν τι λέγεις; ἂν ἔτι ἐγὼ παρασκευάσωμαι πρὸς τὸ πρᾶως φέ-
 ρειν τὰ συμβαίνοντα, ὃ θελεῖ γινέσθω. Οἶον εἴ τις, πληγὰς
 7 λαβῶν, ἀποσαΐη τοῦ παγκρατιάζειν. Ἄλλ' ἐκεῖ μὲν ἕξει κατα-
 λῦσαι, καὶ μὴ δαίρεσθαι. Ἐνθάδε δ' ἂν καταλύσωμεν φιλοσο-
 φοῦντες, τί ὄφελος; Τί οὖν δεῖ λέγειν αὐτὸν ἐφ' ἑκάστου τῶν
 8 τραχέων; Ὅτι ἕνεκα τούτου ἐγυμναζόμεν, ἐπὶ τοῦτο ἤσκουν. Ὁ
 Θεὸς σοι λέγει, Δός μοι ἀπόδειξιν, εἰ νομίμως ἤθλησας, εἰ
 ἔφαγες ὅσα δεῖ, εἰ ἐγυμνάσθης, εἰ τοῦ ἀλείπτου ἤκουσας. Εἴτ'
 ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ἔργου καταμαλακίζη; Νῦν τοῦ πυρέττειν καιρὸς
 ἐστίν. Τοῦτο καλῶς γινέσθω· τοῦ διψᾶν, δίψα καλῶς· τοῦ πεινᾶν,
 9 πείνα καλῶς. Οὐκ ἔστιν ἐπὶ σοί; τίς σε κωλύσει; Ἀλλὰ πεινᾶν μὲν
 κωλύσει ὁ ἰατρός· καλῶς δὲ διψᾶν, οὐ δύναται. Καὶ φαγεῖν μὲν
 κωλύσει· πεινᾶν δὲ καλῶς, οὐ δύναται.
- 10 Ἄλλ' οὐ φιλολογῶ. Τίνος δ' ἕνεκα φιλολογεῖς; Ἀνδράπο-
 δον, οὐχ ἵνα εὐροῆς; οὐχ ἵνα εὐσαθῆς; οὐχ ἵνα κατὰ φύσιν
 11 ἔχῃς καὶ διεξάγῃς; Τί κωλύει πυρέσσοντα κατὰ φύσιν ἔχειν τὸ
 ἡγεμονικόν; Ἐνθάδ' ὁ ἔλεγχος τοῦ πράγματος, ἡ δοκιμασία
 τοῦ φιλοσοφοῦντος. Μέρους γάρ ἐστι καὶ τοῦτο τοῦ βίου, ὡς
 12 περίπατος, ὡς πλοῦς, ὡς ὀδοιπορία, οὕτω καὶ πυρετός. Μὴ τι
 περιπατῶν ἀναγινώσκεις; Οὐ. Οὕτως οὐδὲ πυρέσσων. Ἄλλ' ἂν
 καλῶς περιπατῆς, ἔχεις τὸ τοῦ περιπατοῦντος. Ἄν καλῶς
 13 πυρέξῃς, ἔχεις τὸ τοῦ πυρέσσοντος. Τί ἐστὶ καλῶς πυρέσσειν;
 Μὴ Θεὸν μέμψασθαι, μὴ ἄνθρωπον· μὴ θλιβῆναι ὑπὸ τῶν

γινομένων, εὖ καὶ καλῶς προσδέχεσθαι τὸν θάνατον, ποιεῖν τὰ
 προστασσόμενα· ὅταν ὁ ἰατρὸς εἰσέρχεται, μὴ φοβεῖσθαι τί εἴπη·
 μηδ', ἂν εἴπη, κομψῶς ἔχεις, ὑπερχαίρειν. Τί γάρ σοι ἀγαθὸν
 εἶπεν; ὅτε γὰρ ὑγίαινες, τί σοι ἦν ἀγαθόν; Μηδ', ἂν εἴπη, 14
 κακῶς ἔχεις, ἀθυμεῖν. Τί γάρ ἐσι τὸ κακῶς ἔχειν; ἐγγίξειν τῷ
 διαλυθῆναι τὴν ψυχὴν ἀπὸ τοῦ σώματος; Τί οὖν δεινὸν ἐσιν;
 ἔάν νῦν μὴ ἐγγίσης, ὕστερον οὐκ ἐγγιεῖς; ἀλλὰ ὁ κόσμος μέλλει
 ἀνατρέπεσθαι, σοῦ ἀποθανόντος; Τί οὖν κολακεύεις τὸν ἰατρόν;
 Τί λέγεις, Ἐάν σὺ θέλῃς, κύριε, καλῶς ἔξω. Τί παρέχεις 15
 αὐτῷ ἀφορμὴν τοῦ ἐπάραι ὄφρυν; Οὐχὶ δὲ τὴν αὐτοῦ ἀξίαν
 αὐτῷ ἀποδίδως, ὡς σκυτεῖ περὶ τὸν πόδα, ὡς τέκτονι περὶ τὴν
 οἰκίαν, οὕτω καὶ τῷ ἰατρῷ περὶ τὸ σωματίον, τὸ οὐκ ἐμὸν, τὸ
 φύσει νεκρόν; Τούτων ὁ καιρὸς ἐσι τῷ πυρέσσοντι· ἂν ταῦτα
 ἐκτληρῶσῃ, ἔχει τὰ αὐτοῦ. Οὐ γάρ ἐσιν ἔργον τοῦ φιλοσόφου, 16
 ταῦτα τὰ ἐκτὸς τηρεῖν, οὔτε τὸ οἰνάριον, οὔτε τὸ ἐλάδιον, οὔτε
 τὸ σωματίον, ἀλλὰ τὸ ἴδιον ἡγεμονικόν. Τὰ δ' ἔξω, πῶς;
 Μέχρι τοῦ μὴ ἀλογίως κατὰ ταῦτα ἀνασρέφεσθαι. Ποῦ οὖν 17
 ἔτι καιρὸς τοῦ φοβεῖσθαι; ποῦ οὖν ἔτι καιρὸς ὀργῆς; ποῦ φόβου
 περὶ τῶν ἀλλοτρίων, περὶ τῶν μηθενὸς ἀξίων; Δύο γὰρ ταῦτα 18
 πρόχειρα ἔχειν δεῖ· ὅτι ἔξω τῆς προαιρέσεως οὐδέν ἐσιν οὔτε
 ἀγαθόν, οὔτε κακόν· καὶ, ὅτι οὐ δεῖ προηγεῖσθαι τῶν πραγμά-
 των, ἀλλ' ἐπακολουθεῖν. Οὐκ ἔδει οὕτω μοι προσενεχθῆναι τὸν 19
 ἀδελφόν. Οὐ· ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἐκεῖνος ὄψεται. Ἐγὼ δ', ὡς ἂν
 προσενεχθῆ αὐτός, ὡς δεῖ χρήσομαι τοῖς πρὸς ἐκεῖνον. Τοῦτο 20
 γὰρ ἐμὸν ἐσιν, ἐκεῖνο δ' ἀλλότριον· τοῦτο οὐδεὶς κωλύσαι δύ-
 νηται, ἐκεῖνο κωλύεται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ΄.

Σποράδην τινά.

Εἰσί τινες ὡς ἐκ νόμου διατεταγμένοι κολάσεις τοῖς ἀπει-
 2 θοῦσι τῆ θεῖα διοικήσει. Ὅς ἂν ἄλλο τι ἠγγήσῃται ἀγαθὸν παρὰ
 τὰ προαιρετικά, φθονεῖτω, ἐπιθυμείτω, κολακευέτω, ταρασ-
 σέσθω · ὅς ἂν ἄλλο κακὸν, λυπείσθω, πευθείτω, θρηνεῖτω,
 3 δυστυχεῖτω. Καὶ ὁμως, οὕτω πικρῶς κολαζόμενοι, ἀποστῆναι
 οὐ δυνάμεθα.

4 ΜΕΜΝΗΣΟ, τί λέγει ὁ ποιητῆς περὶ τοῦ ξένου,

Ξεῖν', οὐ μοι θέμις ἔστ', οὐδ' εἰ κακίων σέθεν ἔλθοι.

5 Τοῦτο οὖν καὶ ἐπὶ πατρός πρόχειρον ἔχειν · Οὐ μοι θέμις ἔστ',
 οὐδ' εἰ κακίων σέθεν ἔλθοι, πατέρ' ἀτιμῆσαι · πρὸς γὰρ Διός
 6 εἰσιν ἅπαντες τοῦ Πατρῶου. Καὶ ἐπ' ἀδελφῶ · πρὸς γὰρ Διός
 εἰσιν ἅπαντες τοῦ Ὄμογιου. Καὶ οὕτω κατὰ τὰς ἄλλας σχέσεις
 εὐρήσομεν ἐπόπτην τὸν Δία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ΄.

Περὶ Ἀσκήσεως.

ΤΑΣ ἀσκήσεις οὐ δεῖ διὰ τῶν παρὰ φύσιν καὶ παραδόξων
 ποιεῖσθαι · ἐπεὶ τοι τῶν θαυματοποιῶν οὐδὲν διοίσομεν, οἱ
 2 λέγοντες φιλοσοφεῖν. Δύσκολον γὰρ ἔστι καὶ τὸ ἐπὶ σχοινίου
 περιπατεῖν · καὶ οὐ μόνον δύσκολον, ἀλλὰ καὶ ἐπικίνδυνον.
 Τούτου ἕνεκα δεῖ καὶ ἡμᾶς μελετᾶν, ἐπὶ σχοινίου περιπατεῖν, ἢ
 3 φοίνικα ἰστάνειν, ἢ ἀνδριάντας περιλαμβάνειν; οὐδαμῶς. Οὐκ

ἔστι τὸ δύσκολον πᾶν καὶ ἐπικίνδυνον, ἐπιτήδειον πρὸς ἄσκησιν ἄλλα τὸ πρόσφορον τῷ προκειμένῳ ἐκπονηθῆναι. Τί δ' ἐστὶ τὸ 4
προκείμενον ἐκπονηθῆναι; Ὅρεξι καὶ ἐκκλίσει ἀκωλύτως ἀνα-
στρέφασθαι. Τοῦτο δὲ τί ἐστὶ; Μῆτε ὑρεγόμενον ἀποτυγχάνειν,
μῆτ' ἐκκλίνοντα περιπίπτειν. Πρὸς τοῦτο οὖν καὶ τὴν ἄσκησιν
ρέπειν δεῖ. Ἐπεὶ γὰρ οὐκ ἔστιν ἀναπότευκτον σχεῖν τὴν ὄρεξιν, 5
καὶ τὴν ἐκκλίσιν ἀπερίπτωτον, ἄνευ μεγάλης καὶ συνεχοῦς
ἀσκήσεως ἴσθι, ὅτι, ἐὰν ἐξω ἐάσης ἀποστρέφασθαι αὐτὴν ἐπὶ
τὰ ἀπροαίρετα, οὔτε τὴν ὄρεξιν ἐπιτευκτικὴν ἔξεις, οὔτε τὴν
ἐκκλίσιν ἀπερίπτωτον. Καὶ ἐπεὶ τὸ ἔθος ἰσχυρὸν προηγείται, 6
πρὸς μόνον ταῦτα εἰθισμένων ἡμῶν χρῆσθαι ὄρεξι καὶ ἐκκλίσει ἄ
δεῖ τῷ ἔθει τούτῳ ἐναντίον ἔθος ἀντιθεῖναι, καὶ ὅπου ὁ πολὺς
ὄλισθος τῶν φαντασιῶν, ἐκεῖ ἀντιτιθέναι τὸ ἀσκητικόν.

Ἐτεροκλινῶς ἔχω πρὸς ἡδονὴν ἀνατοιχήσω ἐπὶ τὸ ἐναντίον 7
ὑπὲρ τὸ μέτρον, τῆς ἀσκήσεως ἕνεκα. Ἐκκλητικῶς ἔχω πόνου ἄ
τρίψω μου καὶ γυμνάσω πρὸς τοῦτο τὰς φαντασίας, ὑπὲρ τοῦ
ἀποστῆναι τὴν ἐκκλίσιν ἀπὸ παντὸς τοῦ τοιούτου. Τίς γὰρ ἐστὶν 8
ἀσκητής; Ὁ μελετῶν ὄρεξι μὲν μὴ χρῆσθαι, ἐκκλίσει δὲ πρὸς
μόνον τὰ προαιρετικὰ χρῆσθαι, καὶ μελετῶν μᾶλλον ἐν τοῖς
δυσκαταπονήτοις. Καθ' ὃ καὶ ἄλλω πρὸς ἄλλα μᾶλλον ἀσκητέον.
Τί οὖν ὧδε ποιεῖ τὸ φοῖνικα στῆσαι, ἢ τὸ στέγην δερματίνην 9
καὶ ὄλμον καὶ ὑπερον περιφέρειν; Ἄνθρωπε, ἄσκησον, εἰ 10
γοργὸς εἶ, λαιδορούμενος ἀνέχεσθαι, ἀτιμασθεὶς μὴ ἀχθεσθῆναι.
Εἰδ' οὕτω προβήση, ἵνα, κἂν πλήξῃ σέ τις, εἴπῃς αὐτὸς πρὸς
αὐτὸν, ὅτι, Δόξον ἀνδριάντα περιειληφέναι. Εἶτα καὶ οἰνάρῳ 11
κομψῶς χρῆσθαι, μὴ εἰς τὸ πολὺ πίνειν (καὶ γὰρ περὶ τοῦτο
ἐπαρίστεροι ἀσκηταὶ εἰσιν), ἀλλὰ πρῶτον εἰς τὸ ἀποσχέσθαι, καὶ
κορασιδίου ἀπέχεσθαι, καὶ πλακουνταρίου. Εἶτά ποτε ὑπὲρ
δοκιμασίας, εἰ ἄρα, καθήσεις εὐκαίρως αὐτὸς σαυτὸν, ὑπὲρ
τοῦ γνῶναι εἰ ὁμοίως ἠττώσῃ σε αἱ φαντασίαι. Τὰ πρῶτα δὲ 12

φεύγε μακράν ἀπὸ τῶν ἰσχυροτέρων. Ἄνισος ἡ μάχη κορασιδίῳ κομψῷ πρὸς νέον, ἀρχόμενον φιλοσοφεῖν · χύτρα, φασί, καὶ πέτρα οὐ συμφωνεῖ.

- 13 Μετὰ τὴν ὄρεξιν καὶ τὴν ἐκκλισιν, δεύτερος τόπος ὁ περὶ τὴν ὀρμὴν καὶ ἀφορμὴν · ἵν' εὐπειθῆς τῷ λόγῳ, ἵνα μὴ παρὰ καιρὸν, μὴ παρὰ τόπον, μὴ παρὰ ἄλλην τιὰ τοιαύτην συμ-
 14 μετρίαν. Τρίτος, ὁ περὶ τὰς συγκαταθέσεις, ὁ πρὸς τὰ πιθανὰ
 15 καὶ ἐλκυστικά. Ὡς γὰρ ὁ Σωκράτης ἔλεγεν, ἀνεξέταστον βίον μὴ ζῆν · οὕτως ἀνεξέταστον φαντασίαν μὴ παραδέχεσθαι, ἀλλὰ λέγειν, Ἐκδεξαι, ἄφες ἴδω τίς εἶ, καὶ πόθεν ἔρχη· ὡς οἱ νυκτοφύλακες, Δεῖξόν μοι τὰ συνθήματα. Ἔχεις τὸ παρὰ τῆς φύσεως σύμβολον, ὃ δεῖ τὴν παραδεχθησομένην ἔχειν φαντασίαν;
 16 Καὶ λοιπὸν, ὅσα τῷ σώματι προσάγεται ὑπὸ τῶν γυμναζόντων αὐτὸ, ἂν μὲν ὧδέ που ρέπη, πρὸς ὄρεξιν καὶ ἐκκλισιν, εἴη ἂν καὶ αὐτὰ ἀσκητικά · ἂν δὲ πρὸς ἐπίδειξιν, ἔξω νενευκότος ἐστὶ, καὶ ἄλλο τι θηρωμένου, καὶ θεατὰς ζητοῦντος τοὺς ἐροῦντας,
 17 Ὡ μεγαλοῦ ἀνθρώπου! Διὰ τοῦτο καλῶς ὁ Ἀπολλώνιος ἔλεγεν, ὅτι, Ὅταν θελῆς σαυτῷ ἀσκήσαι, διψῶν ποτε καύματος, ἐφέλκυσαι βρόγχον ψυχροῦ, καὶ ἐκπτυσον, καὶ μηδενὶ εἴπης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ιγ'.

Τί ἐστὶν Ἐρημία, καὶ ποῖος Ἐρημος.

ἘΡΗΜΙΑ ἐστὶ, κατάστασις τις ἀβοηθήτου. Οὐ γὰρ ὁ μόνος ὢν, εὐθύς καὶ ἔρημος · ὡσπερ οὐδ' ὁ ἐν πολλοῖς ὢν, οὐκ
 2 ἔρημος. Ὅταν γοῦν ἀπολέσωμεν ἢ ἀδελφὸν, ἢ υἷον, ἢ φίλον ᾧ προσανεπαυόμεθα, λέγομεν ἀπολελείφθαι ἔρημοι, πολλάκις ἐν
 Ῥώμῃ ὄντες, τοσοῦτου ὄχλου ἡμῖν ἀπαντῶντος, καὶ τοσοῦτων
 3 συνοικούντων, ἔσθ' ὅτε [καὶ] πλῆθος δούλων ἔχοντες. Θέλει γὰρ ὁ

ἔρημος, κατὰ τὴν ἔννοιαν, ἀβοήθητός τις εἶναι, καὶ ἐκκείμενος τοῖς βλάβειν βουλομένοις. Διὰ τοῦτο, ὅταν ὀδεύωμεν, τότε μάλιστα ἐρήμους λέγομεν ἑαυτοὺς ὅταν εἰς ληστὰς ἐμπέσωμεν. Οὐ γὰρ ἀνθρώπου ὄψις ἐξαιρεῖται ἐρημίας, ἀλλὰ πιστοῦ καὶ αἰδήμονος, καὶ ὠφελίμου. Ἐπεὶ εἰ τὸ μόνον εἶναι ἀρκεῖ πρὸς τὸ 4 ἔρημον εἶναι, λέγε ὅτι καὶ ὁ Ζεὺς ἐν τῇ ἐκπυρώσει ἔρημός ἐστι, καὶ κατακλαίει αὐτὸς ἑαυτοῦ· Τάλας ἐγὼ, οὔτε τὴν Ἥραν ἔχω, οὔτε τὴν Ἀθηνᾶν, οὔτε τὸν Ἀπόλλωνα, οὔτε ὄλωσ ἢ ἀδελφόν, ἢ υἱόν, ἢ ἔγγονον, ἢ συγγενῆ. Ταῦτα καὶ λέγουσί τινες ὅτι ποιεῖ 5 μόνος ἐν τῇ ἐκπυρώσει. Οὐ γὰρ ἐπινοοῦσι διεξαγωγὴν μόνου, καὶ ἀπὸ τινος φυσικοῦ ὀρμώμενοι, ἀπὸ τοῦ φύσει κοινωνικοῦ εἶναι καὶ φιλαλλήλου, καὶ ἠδέως συναναστρέφεσθαι ἀνθρώποις. Ἄλλ' οὐδὲν ἦττον δεῖ τινα καὶ πρὸς τοῦτο παρασκευὴν ἔχειν, τὸ 6 δύνασθαι αὐτὸν ἑαυτῷ ἀρκεῖν, δύνασθαι αὐτὸν ἑαυτῷ συνεῖναι. Ὡς ὁ Ζεὺς αὐτὸς ἑαυτῷ σύνεστι, καὶ ἡσυχάζει ἐφ' ἑαυτοῦ, καὶ 7 ἐννοεῖ τὴν διοίκησιν τὴν ἑαυτοῦ οἷα ἐστὶ, καὶ ἐν ἐπινοίαις γίνεται πρεπούσαις ἑαυτῷ· οὕτω καὶ ἡμᾶς δύνασθαι δεῖ αὐτοὺς ἑαυτοῖς λαλεῖν, μὴ προσδεῖσθαι ἄλλων, διαγωγῆς μὴ ἀπορεῖν· ἐφιστάνειν τῇ θεῖᾳ διοικήσει, τῇ αὐτῶν πρὸς τᾶλλα σχέσει· 8 ἐπιβλέπειν, πῶς πρότερον εἶχομεν πρὸς τὰ συμβαίνοντα, πῶς νῦν· τίνα ἐστὶν ἔτι τὰ θλίβοντα· πῶς ἂν θεραπευθῇ καὶ ταῦτα, πῶς ἔξαιρεθῇ· εἴ τινα ἐξεργασίας δεῖται, κατὰ τὸν αὐτοῦ λόγον ἐξεργάζεσθαι.

Ὅρατε γάρ, ὅτι εἰρήνην μεγάλην ὁ Καίσαρ ἡμῖν δοκεῖ παρ- 9 ἔχειν, ὅτι οὐκ εἰσὶν οὐκέτι πόλεμοι, οὐδὲ μάχαι, οὐδὲ ληστήρια μεγάλα, οὐδὲ πειρατικά· ἀλλ' ἔξεστι πάσῃ ὥρᾳ ὀδεύειν, πλεῖν ἀπὸ ἀνατολῶν ἐπὶ δυσμάς. Μή τι οὖν καὶ ἀπὸ πυρετοῦ δύναται 10 ἡμῖν εἰρήνην παρασχεῖν; μή τι καὶ ἀπὸ ναυαγίου; μή τι ἀπὸ ἐμπρησμοῦ, ἢ ἀπὸ σεισμοῦ, ἢ ἀπὸ κεραυνοῦ; Ἄγε, ἀπ' ἔρωτος; Οὐ δύναται. Ἀπὸ πένθους; Οὐ δύναται. Ἀπὸ φθόνου; Οὐ

- 11 δύναται. Ἀπὸ οὐδενὸς ἀπλῶς τούτων. Ὁ δὲ λόγος ὁ τῶν φιλο-
 σάφων ὑπισχνεῖται καὶ ἀπὸ τούτων εἰρήνην παρέχειν. Καὶ τί
 λέγει; Ἄν μοι προσέχητε, ὧ ἄνθρωποι, ὅπου ἂν ἦτε, ὅ τι ἂν
 ποιῆτε, οὐ λυπηθήσεσθε, οὐκ ὀργισθήσεσθε, οὐκ ἀναγκασθή-
 σεσθε, οὐ κωλυθήσεσθε, ἀπαθείς δὲ καὶ ἐλεύθεροι διάξετε ἀπὸ
 12 πάντων. Ταύτην τὴν εἰρήνην τις ἔχων, οὐχὶ κεκηρυγμένην ὑπὸ
 τοῦ Καίσαρος (πόθεν γὰρ αὐτῷ ταύτην κηρύξαι;), ἀλλ' ὑπὸ τοῦ
 Θεοῦ κεκηρυγμένην διὰ τοῦ λόγου, οὐκ ἀρκεῖται ὅταν ἦ μόνος;
 13 ἐπιβλέπων, καὶ ἐνθυμούμενος· Νῦν ἐμοὶ κακὸν οὐδὲν δύναται
 συμβῆναι, ἐμοὶ ληστὴς οὐκ ἔστιν, ἐμοὶ σεισμὸς οὐκ ἔστιν, πάντα
 εἰρήνης μεστὰ, πάντα ἀταραξίας· πᾶσα ὁδὸς, πᾶσα πόλις,
 πᾶσα σύνοδος, γείτων, κοινωνός, ἀβλαβής. Ἄλλος παρέχει
 τροφάς, ὧ μέλει, ἄλλος ἐσθῆτα, ἄλλος αἰσθήσεις ἔδωκεν,
 14 ἄλλος προλήψεις. Ὅταν δὲ μὴ παρέχη τὰ ἀναγκαῖα, τὸ ἀνακλη-
 τικὸν σημαίνει, τὴν θύραν ἤνοιξε, καὶ λέγει σοι, Ἔρχου. Ποῦ;
 Εἰς οὐδὲν δεινόν· ἀλλ' ὅθεν ἐγένου, εἰς τὰ φίλα καὶ συγγενῆ,
 15 εἰς τὰ στοιχεῖα· Ὅσον ἦν ἐν σοὶ πυρὸς, εἰς πῦρ ἄπεισιν· ὅσον
 ἦν γῆδιον, εἰς γῆδιον· ὅσον πνευματίου, εἰς πνευμάτιον· ὅσον
 ὑδατίου, εἰς ὑδάτιον. Οὐδεὶς Ἄδης, οὐδ' Ἀχέρων, οὐδὲ Κωκυ-
 τὸς, οὐδὲ Πυριφλεγέθων· ἀλλὰ πάντα Θεῶν μεστὰ καὶ Δαιμό-
 16 νων. Ταῦτά τις ἐνθυμεῖσθαι ἔχων, καὶ βλέπων τὸν ἥλιον, καὶ
 σελήνην, καὶ ἄστρα, καὶ γῆς ἀπολαύων καὶ θαλάσσης, ἔρημος
 17 ἔστιν οὐ μᾶλλον ἢ καὶ ἀβοήθητος. Τί οὖν; ἂν τις ἐπελθὼν μόνῳ
 ἀποσφάξῃ με; Μωρὲ, σὲ οὐ· ἀλλὰ τὸ σωματίον.
 18 Ποία οὖν ἔτι ἐρημία; ποία ἀπορία; τί χείρονας ἑαυτοῦς
 ποιοῦμεν τῶν παιδαρίων; ἅτινα ὅταν ἀπολειφθῇ μόνα, τί ποιεῖ;
 ἄραυτα ὀστράκια καὶ σποδὸν, οἰκοδομεῖ τί ποτε, εἶτα κατα-
 σρέφει, καὶ πάλιν ἄλλο οἰκοδομεῖ· καὶ οὕτως οὐδέποτε ἀπορεῖ
 19 διαγωγῆς. Ἐγὼ οὖν, ἂν πλεύσητε ὑμεῖς, μέλλω καθήμενος
 κλαίειν, ὅτι μόνος ἀπελείφθην καὶ ἔρημος; Οὕτως οὐκ ὀστράκια

ἔξω; οὐ σποδόν; Ἄλλ' ἐκεῖνα ὑπ' ἀφροσύνης ταῦτα ποιεῖ, ἡμεῖς δ' ὑπὸ φρονήσεως δυστυχοῦμεν;

Πᾶσα μεγάλη δύναμις ἐπισφαλῆς τῷ ἀρχομένῳ. Φέρειν οὖν 20
 δεῖ τὰ τοιαῦτα κατὰ δύναμιν, ἀλλὰ κατὰ φύσιν.... Ἄλλ' οὐχὶ τῷ
 φθισικῷ. Μελέτησόν ποτε διαγωγὴν ὡς ἄρρωστος, ἵνα ποθ' ὡς 21
 ὑγιαίνων διαγάγῃς. Ἀσίτησον, ὑδροπότησον· ἀπόσχου ποτὲ
 παντάπασιν ὀρέξεως, ἵνα ποτὲ καὶ εὐλόγως ὀρεχθῆς. Εἰ δ' εὐλό-
 γως, ὅταν ἔχῃς τι ἐν σεαυτῷ ἀγαθόν, εὖ ὀρεχθήσῃ. Οὐ· ἀλλ' 22
 εὐθέως ὡς σοφοὶ διάγειν ἐθέλομεν, καὶ ὠφελεῖν ἀνθρώπους.
 Ποίαν ὠφέλειαν; τί ποιεῖς; σαυτὸν γὰρ ὠφέλησας; Ἄλλὰ
 προτρέψαι αὐτοὺς θέλεις. Σὺ γὰρ προτέτρεψαι; Θέλεις αὐτοὺς 23
 ὠφελῆσαι. Δεῖξον αὐτοῖς ἐπὶ σεαυτοῦ, οἷους ποιεῖ φιλοσοφία·
 καὶ μὴ φλυαρεῖ. Ἐσθίων, τοὺς συνεσθίοντας ὠφελεῖ· πίνων,
 τοὺς πίνοντας· εἶκων πᾶσι, παραχωρῶν, ἀνεχόμενος, οὕτως
 αὐτοὺς ὠφελεῖ· καὶ μὴ κατεξέρα αὐτῶν τὸ σαυτοῦ φλέγμα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'.

Σποράδην τινά.

Ὡς οἱ κακοὶ τραγωδοὶ μόνοι ἄσαι οὐ δύνανται, ἀλλὰ μετὰ
 πολλῶν· οὕτως ἔνιοι μόνοι περιπατῆσαι οὐ δύνανται. Ἄνθρωπε, 2
 εἴ τι εἶ, καὶ μόνος περιπάτησον, καὶ σαυτῷ λάλησον, καὶ μὴ ἐν
 τῷ χορῷ κρύπτου. Σκόπει τί ποτε, περίβλεψαι, ἐνσείσθητι, ἵνα 3
 γνῶς τίς εἶ.

ὍΤΑΝ τις ὕδωρ πίνη, ἢ ποιῇ τι ἀσκητικόν, ἐκ πάσης ἀφορ- 4
 μῆς λέγει αὐτὸ πρὸς πάντας, Ἐγὼ ὕδωρ πίνω. Διὰ γὰρ τοῦτο 5
 ὕδωρ πίνεις, διὰ τὸ ὕδωρ πίνειν; Ἄνθρωπε, εἴ σοι λυσιτελεῖ
 πίνειν, πίνε· εἰ δὲ μὴ, γελοίως ποιεῖς. Εἰ δὲ συμφέρει σοι, καὶ 6

πίνεις, σιώπα πρὸς τοὺς δυσάρεστουήτας τοῖς ἀνθρώποις. Τί οὖν ; αὐτοῖς τούτοις ἀρέσκειν θέλεις ;

7 Τῶν πραττομένων τὰ μὲν προηγουμένως πράττεται , τὰ δὲ κατὰ περίστασιν, τὰ δὲ κατ' οἰκονομίαν, τὰ δὲ κατὰ συμπεριφορὰν, τὰ δὲ κατ' ἔνστασιν.

8 Δύο ταῦτα ἐξελεῖν τῶν ἀνθρώπων, οἴησιν καὶ ἀπιστίαν. Οἴησις μὲν οὖν ἐστὶ, τὸ δοκεῖν μηδενὸς προσδεῖσθαι· ἀπιστία δὲ, τὸ ὑπολαμβάνειν μὴ δυνατόν εἶναι εὐροεῖν σε τοσούτων

9 περιεστηκότων. Τὴν μὲν οὖν οἴησιν ἔλεγχος ἐξαιρεῖ. Καὶ τοῦτο πρῶτον ποιεῖ Σωκράτης. Ὅτι δ' οὐκ ἀδύνατόν ἐστι τὸ πράγμα,

10 σκέψαι καὶ ζήτησον. Οὐδὲν σε βλάψει ἢ ζήτησις αὐτῆ· καὶ σχεδὸν τὸ φιλοσοφεῖν τοῦτ' ἐστὶ, ζητεῖν πῶς ἐνδέχεται ἀπαρποδίστως ὀρέξει χρῆσθαι καὶ ἐκκλίσει.

11 ΚΡΕΙΣΣΩΝ εἰμί σου, ὁ γὰρ πατήρ μου ὑπατικός ἐστιν.

12 Ἄλλος λέγει, Ἐγὼ δεδημάρχηκα, σὺ δ' οὐ. Εἰ δ' ἵπποι ἦμεν, ἔλεγες ἂν, ὅτι, Ὁ πατήρ μου ὠκύτερος ἦν ; ὅτι, ἐγὼ ἔχω πολλὰς κριθὰς καὶ χόρτον, ἢ ὅτι, κομψὰ περιτραχήλια ; Εἰ οὖν ταῦτά σου λέγοντος, εἶπον, ὅτι ἔσω ταῦτα, τρέχωμεν οὖν.

13 Ἄγε, ἐπ' ἀνθρώπου οὖν οὐδὲν ἐστὶ τοιοῦτον οἶον ἐφ' ἵππου δρόμος, ἐξ οὗ γνωσθήσεται ὁ κρείττων καὶ ὁ χείρων ; Μήποτ'

14 ἔστιν αἰδῶς, πίσις, δικαιοσύνη ; Τούτοις δείκνυε κρείττονα σεαυτὸν, ἵν' ὡς ἄνθρωπος ᾗς κρείττων. Ἄν μοι λέγῃς, ὅτι μεγάλα λακτίζω, ἐρῶ σοι κἀγὼ, ὅτι ἐπὶ ὄνου ἔργω μέγα φρονεῖς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 15.

Ὅτι δεῖ Περιεσκεμμένως ἔρχεσθαι ἐφ' ἕκαστα.

Ἐκάστου ἔργου σκόπει τὰ καθηγούμενα καὶ τὰ ἀκόλουθα, καὶ οὕτως ἔρχου ἐπ' αὐτό. Εἰ δὲ μὴ, τὴν μὲν πρώτην ἤξεις

προθύμως, ἄτε μηδὲν τῶν ἐξῆς ἐντεθυμημένος· ὕσερον δ' ἀνα-
 φανέντων τινῶν, αἰσχυρῶς ἀποσήση. Θέλω Ὀλύμπια νικῆσαι 2
 [Κάγῳ, νῆ τοὺς Θεοὺς· κομψὸν γὰρ ἐσιν]. Ἀλλὰ σκόπει τὰ
 καθηγούμενα αὐτοῦ, καὶ τὰ ἀκόλουθα· καὶ οὕτως, ἂν σοι λυσιτελῆ,
 ἄπτου τοῦ ἔργου. Δεῖ σε εὐτακτεῖν, ἀναγκοφαγεῖν, ἀπέχεσθαι 3
 περμάτων, γυμνάζεσθαι πρὸς ἀνάγκην, [ἐν] ὥρα τεταγμένη,
 ἐν καύματι, ἐν ψύχει· μὴ ψυχρὸν πίνειν, μὴ οἶνον, ὅτ' ἔτυχεν·
 ἀπλῶς, ὡς ἰατρῷ παραδεδωκέναι σεαυτὸν τῷ ἐπιστάτῃ· εἶτα, 4
 ἐν τῷ ἀγῶνι, παρορύσσεσθαι, ἔστιν ὅτε χεῖρα ἐκβαλεῖν, σφυρὸν
 σρέψαι, πολλὴν ἀφὴν καταπιεῖν, μασιγωθῆναι, καὶ μετὰ τού-
 των πάντων ἔσθ' ὅτε νικηθῆναι. Ταῦτα λογισάμενος, ἂν ἔτι 5
 θέλῃς, ἔρχου ἐπὶ τὸ ἀθλεῖν. Εἰ δὲ μὴ, ὄρα ὅτι ὡς τὰ παιδία
 ἀνασραφήση, ἃ νῦν μὲν ἀθλητὰς παίζει, νῦν δὲ μονομάχους,
 νῦν δὲ σαλπίζει, εἶτα τραγωδεῖ, ὅ,τι ἂν ἴδῃ καὶ θαυμάση. Οὕτω
 καὶ σύ· νῦν μὲν ἀθλητῆς, νῦν δὲ μονομάχος, εἶτα φιλόσοφος, 6
 εἶτα ῥήτωρ· ὅλη δὲ τῇ ψυχῇ οὐδέν. Ἀλλ', ὡς ὁ πίθηκος, πᾶν ὃ
 ἂν ἴδῃς μιμῆ, καὶ αἰεὶ σοι ἄλλο ἐξ ἄλλου ἀρέσκει, τὸ σύνηθες
 δ' ἀπαρέσκει. Οὐτε γὰρ μετὰ σκέψεως ἤλθες ἐπὶ τι, οὐδὲ περι- 7
 οδεύσας ὄλον τὸ πρᾶγμα, οὐδὲ βασανίσας, ἀλλ' εἰκῆ καὶ κατὰ
 ψυχρὰν ἐπιθυμίαν. Οὕτω τινὲς, ἰδόντες φιλόσοφον, καὶ ἀκού- 8
 σαντές τινος οὕτω λέγοντος, ὡς Εὐφράτης λέγει, (καίτοι τίς
 οὕτω δύναται εἰπεῖν ὡς ἐκεῖνος;), θέλουσι καὶ αὐτοὶ φιλοσο-
 φεῖν.

Ἄνθρωπε, σκέψαι πρῶτον, τί ἔστι τὸ πρᾶγμα· εἶτα καὶ τὴν 9
 σεαυτοῦ φύσιν, τί δύνασαι βασάσαι. Εἰ παλαιστῆς, ἰδοῦ σου
 τοὺς ὤμους, τοὺς μηρούς, τὴν ὀσφύν. Ἄλλος γὰρ πρὸς ἄλλο
 τι πέφυκε. Δοκεῖς, ὅτι ταῦτα ποιῶν δύνασαι φιλοσοφεῖν; δοκεῖς, 10
 ὅτι δύνασαι ὡσαύτως ἐσθίειν, ὡσαύτως πίνειν, ὁμοίως ὀργίζε-
 σθαι, ὁμοίως δυσαρεστεῖν; Ἄγρυπνηταὶ δεῖ, πονῆσαι, νικῆσαι 11
 τινὰς ἐπιθυμίας, ἀπελθεῖν ἀπὸ τῶν οἰκείων, ὑπὸ παιδαρίου

- καταφρονηθῆναι, ὑπὸ τῶν ἀπαντώντων καταγελασθῆναι, ἐν παντί
 12 ἔλασσον ἔχειν, ἐν ἀρχῇ, ἐν τιμῇ, ἐν δίκῃ. Ταῦτα περισκεψά-
 μενος, εἴ σοι δοκεῖ, προσέρχου· εἰ θελεῖς ἀντικαταλλάξασθαι
 τούτων ἀπάθειαν, ἐλευθερίαν, ἀταραξίαν. Εἰ δὲ μὴ, μὴ πρόσ-
 αγε· μὴ, ὡς τὰ παιδία, νῦν μὲν φιλόσοφος, ὕστερον δὲ τελώνης,
 13 εἶτα ῥήτωρ, εἶτα ἐπίτροπος Καίσαρος. Ταῦτα οὐ συμφωνεῖ.
 Ἔνα σε δεῖ ἄνθρωπον εἶναι, ἢ ἀγαθόν, ἢ κακόν· ἢ τὸ ἡγεμονι-
 κόν σε δεῖ ἐξεργάζεσθαι τὸ σαυτοῦ, ἢ τὰ ἐκτὸς· ἢ περὶ τὰ ἔσω
 φιλοπονεῖν, ἢ περὶ τὰ ἔξω· τοῦτ' ἔστι, φιλοσόφου ζῆσιν ἔχειν,
 ἢ ἰδιώτου.
- 14 Ροῦφῳ τις ἔλεγε, Γάλβα σφαγέντος, ὅτι, Νῦν προνοία ὁ
 κόσμος διοικεῖται; Ὁ δὲ, Μὴ γὰρ ἐγὼ σοί ποτ', ἔφη, ἀπὸ Γάλβα
 κατεσκεύασα, ὅτι προνοία ὁ κόσμος διοικεῖται;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 15'.

Ὅτι εὐλαβῶς δεῖ συγκαθιέναι εἰς Συμπεριφοράν.

- ἈΝΑΓΚΗ τὸν συγκαθιέντα τισὶν ἐπιπλέον, ἢ εἰς λαλίαν, ἢ
 εἰς συμπόσια, ἢ ἀπλῶς εἰς συμβίωσιν, ἢ αὐτὸν ἐκείνοις ἐξ-
 2 ομοιωθῆναι, ἢ ἐκείνους μεταθεῖναι ἐπὶ τὰ αὐτοῦ. Καὶ γὰρ ἄν-
 θρακα ἀπεσβεσμένον ἂν θῆ παρα τὸν καιόμενον, ἢ αὐτὸς ἐκεῖνον
 3 ἀποσβέσει, ἢ ἐκεῖνος τοῦτον ἐκκαύσει. Τηλικούτου οὖν τοῦ
 κινδύνου ὄντος, εὐλαβῶς δεῖ τοῖς ἰδιώταις συγκαθιέναι εἰς τὰς
 τοιαύτας συμπεριφορὰς, μεμνημένους, ὅτι ἀμήχανον, τὸν
 συνανατριβόμενον τῷ ἠσβολωμένῳ, μὴ καὶ αὐτὸν ἀπολαῦσαι τῆς
 4 ἀσβόλης. Τί γὰρ ποιήσεις, ἂν περὶ μονομάχων λαλῇ, ἂν περὶ
 ἵππων, ἂν περὶ ἀθλητῶν, ἂν, τὸ ἔτι τούτων χειρόν, περὶ ἄν-
 θρώπων; Ὁ δεῖνα κακός, ὁ δεῖνα ἀγαθός· τοῦτο καλῶς ἐγένετο,
 τοῦτο κακῶς. Ἔτι, ἂν σκώπτῃ, ἂν γελοιαίξῃ, ἂν κακοηθίζῃται;

Ἐχει τις ὑμῶν παρασκευὴν, οἷαν ὁ κιθαριστικὸς τὴν λύραν 5
λαβῶν, ὥστ' εὐθύς ἀψάμενος τῶν χορδῶν, γινῶναι τὰ ἀσυμ-
φώνους, καὶ ἀρμόσασθαι τὸ ὄργανον; οἷαν εἶχε Σωκράτης δύνα-
μιν, ὥστ' ἐν πάσῃ συμπεριφορᾷ ἄγειν ἐπὶ τὸ αὐτοῦ τοὺς
συνόντας; Πόθεν ὑμῖν; ἀλλ' ἀνάγκη ὑπὸ τῶν ἰδιωτῶν ὑμᾶς 6
περιάγεσθαι.

Διὰ τί οὖν ἐκεῖνοι ὑμῶν ἰσχυρότεροι; Ὅτι ἐκεῖνοι μὲν τὰ 7
σαπρὰ ταῦτα ἀπὸ δογμάτων λαλοῦσιν· ὑμεῖς δὲ τὰ κομψὰ
ἀπὸ τῶν χειλῶν· διὰ τοῦτο ἄτονά ἐστι, καὶ νεκρά· καὶ σικχᾶ-
ναί ἐστιν ἀκούοντα ὑμῶν τοὺς προτρεπτικούς, καὶ τὴν ἀρετὴν
τὴν ταλαίπωρον, ἥ ἄνω κάτω θρυλλεῖται. Οὕτως ὑμᾶς οἱ 8
ἰδιῶται νικῶσι. Πανταχοῦ γὰρ ἰσχυρὸν τὸ δόγμα, ἀνίκητον τὸ
δόγμα. Μέχρις ἂν οὖν παγῶσιν ἐν ὑμῖν αἱ κομφαὶ ὑπολήψεις, 9
καὶ δύναμίν τινα περιποιήσησθε εἰς ἀσφάλειαν, συμβουλεύω
ὑμῖν, εὐλαβῶς τοῖς ἰδιώταις συγκαταβαίνειν. Εἰ δὲ μὴ, καθ'
ἡμέραν, ὡς κηρὸς ἐν ἡλίῳ, διατακῆσεται ὑμῶν εἴ τινα ἐν τῇ
σχολῇ ἐγγράφετε. Μακρὰν οὖν ἀπὸ τοῦ ἡλίου πού ποτε ὑπάγετε, 10
μέχρις ἂν κηρίνας τὰς ὑπολήψεις ἔχητε. Διὰ τοῦτο καὶ τῶν 11
πατριδῶν συμβουλεύουσιν ἀποχωρεῖν οἱ φιλόσοφοι, ὅτι τὰ πα-
λαιὰ ἔθνη περισπᾶ, καὶ οὐκ ἐᾷ ἀρχὴν γενέσθαι τινα ἄλλου ἔθισμοῦ,
οὐδὲ φέρομεν τοὺς ἀπαντῶντας καὶ λέγοντας, Ἴδ' ὁ δεῖνα φιλο-
σοφεῖ, ὁ τοῖος καὶ ὁ τοῖος. Οὕτω καὶ οἱ ἰατροὶ τοὺς μακρονο- 12
σοῦντας ἐκπέμπουσιν εἰς ἄλλην χώραν καὶ ἄλλον ἀέρα· καλῶς
ποιοῦντες. Καὶ ὑμεῖς ἀντεισαγάγετε ἄλλα ἔθνη· πῆξατε ὑμῶν τὰς 13
ὑπολήψεις, καὶ ἐναθλεῖτε αὐταῖς. Οὐ· ἀλλ' ἐνθεν ἐπὶ Θεωρίαν, 14
εἰς μονομαχίαν, εἰς ξυστόν, εἰς κίρκον· εἴτ' ἐκεῖθεν ὧδε, καὶ
πάλιν ἐνθεν ἐκεῖ οἱ αὐτοί. Καὶ ἔθος κομψὸν οὐδὲν, οὔτε προσ- 15
οχή, οὔτ' ἐπιστροφή ἐφ' αὐτόν, καὶ παρατήρησις· πῶς χρῶμαι
ταῖς προσπιπτούσαις φαντασίαις; κατὰ φύσιν, ἢ παρά φύσιν;
πῶς ἀποκρίνομαι πρὸς αὐτάς; ὡς δεῖ, ἢ ὡς οὐ δεῖ; ἐπιλέγω

16 τοῖς ἀπροαιρέτοις, ὅτι οὐδὲν πρὸς ἐμέ; Εἰ γὰρ μὴ πω οὕτως ἔχετε, φεύγετε ἔθνη τὰ πρότερον, φεύγετε τοὺς ἰδιώτας, εἰ θέλετε ἄρξασθαι ποτε τινὲς εἶναι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ιζ'.

Περὶ Προνοίας.

ὍΤΑΝ τι τῇ Προνοίᾳ ἐγκαλῆς, ἐπιστράφηθι, καὶ γνώσῃ,
 2 ὅτι κατὰ λόγον γέγονε. Ναι, ἀλλ' ὁ ἄδικος πλέον ἔχει. Ἐν τίνι;
 Ἐν ἀργυρίῳ. Πρὸς γὰρ τοῦτό σου κρείττων ἐστίν, ὅτι κολακεύει,
 3 ἀναισχυντεῖ, ἀργυρνεῖ. Τί θαυμαστόν; Ἀλλ' ἐκεῖνο βλέπε, εἰ ἐν
 τῷ πιστὸς εἶναι πλέον σου ἔχει, εἰ ἐν τῷ αἰδήμων. Οὐ γὰρ
 εὐρήσεις· ἀλλ' ὅπου σὺ κρείττων, ἐκεῖ σαυτὸν εὐρήσεις πλέον
 4 ἔχοντα. Κἀγὼ ποτ' εἶπόν τι, ἀγανακτοῦντι ὅτι Φιλόστοργος
 εὐτυχεῖ· Ἦθελες ἂν σὺ μετὰ Σούρα κοιμᾶσθαι; Μὴ γένοιτο,
 5 φησὶν, ἐκεῖνῃ ἡ ἡμέρα! Τί οὖν ἀγανακτεῖς, εἰ λαμβάνει τι ἀνθ'
 οὐ πωλεῖ; ἢ πῶς μακαρίζεις τὸν διὰ τούτων, ἃ σὺ ἀπεύχῃ,
 κτώμενον ἐκεῖνα; ἢ τί κακὸν ποιεῖ ἡ Πρόνοια, εἰ τοῖς κρείττοσι
 τὰ κρείττω δίδωσιν; ἢ οὐκ ἔστι κρείττον, αἰδήμονα εἶναι ἢ
 πλούσιον; Ὡμολόγει. Τί οὖν ἀγανακτεῖς, ἄνθρωπε, ἔχων τὸ
 6 κρείττον; Μέμνησθε οὖν αἰεὶ, καὶ πρόχειρον ἔχετε, ὅτι νόμος
 οὗτος φυσικός· τὸν κρείττονα τοῦ χείρονος πλέον ἔχειν, ἐν ᾧ
 κρείττων ἐστὶ· καὶ οὐδέποτ' ἀγανακτήσετε. Ἀλλ' ἡ γυνὴ μοι
 7 κακῶς χρῆται. Καλῶς. Ἄν τις σου πυνθάνηται, τί ἐστὶ τοῦτο;
 λέγε, ἢ γυνὴ μοι κακῶς χρῆται. Ἄλλο οὖν οὐδέν; Οὐδέν. Ὁ
 8 πατήρ μοι οὐδὲν δίδωσιν [Τί ἐστὶ τοῦτο; Ὁ πατήρ μοι οὐδὲν
 δίδωσι. Ἄλλο οὖν οὐδέν; Οὐδέν]· ὅτι δὲ κακὸν ἐστὶ, τί τοῦτο
 9 ἔξωθεν αὐτῷ δεῖ προσθεῖναι, καὶ προσκαταψεύσασθαι; Διὰ τοῦ-
 το οὐ δεῖ τὴν πενίαν ἐκβάλλειν, ἀλλὰ τὸ δόγμα τὸ περὶ αὐτῆς·
 καὶ οὕτως εὐροήσομεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ιη'.

Ὅτι οὐ δεῖ πρὸς τὰς Ἀγγελίας ταρασσεσθαι.

ὍΤΑΝ σοί τι προσαγγελθῆ ταρακτικὸν, ἐκεῖνο ἔχε πρόχειρόν, ὅτι ἀγγελία περὶ οὐδενὸς προαιρετικοῦ γίνεται. Μή τι γὰρ 2 δύναταί σοι τις ἀγγεῖλαι, ὅτι κακῶς ὑπέλαβες, ἢ κακῶς ὠρέχθης; Οὐδαμῶς. Ἄλλ', ὅτι ἀπέθανέ τις. Τί οὖν πρὸς σέ; Ὅτι σε κακῶς τις λέγει. Τί οὖν πρὸς σέ; Ὅτι ὁ πατήρ τάδε τινα 3 ἐτοιμάζεται. Ἐπὶ τίνα; μή τι ἐπὶ τὴν προαίρεσιν; πόθεν δύναται; ἀλλ' ἐπὶ τὸ σωματίον, ἐπὶ τὸ κτησείδιον; ἐσώθης, οὐκ ἐπὶ σέ. Ἄλλ' ὁ κριτῆς ἀποφαίνεται ὅτι ἠσέβησας. Περὶ Σωκρά- 4 τούς δ' οὐκ ἀπεφάναντο οἱ δικασταί; Μή τι σὸν ἔργον ἐστὶ, τὸ ἐκεῖνον ἀποφῆνασθαι; Οὐ. Τί οὖν ἔτι σοι μέλει; Ἔστι τι τοῦ 5 πατρός σου ἔργον, ὃ ἂν μὴ ἐκπληρώσῃ, ἀπώλεσε τὸν πατέρα, τὸν φιλόστοργον, τὸν ἡμερον. Ἄλλο μηδὲν ζήτηι τούτου ἕνεκα αὐτὸν ἀπολέσαι. Οὐδέποτε γὰρ ἐν ἄλλῳ μὲν τις ἀμαρτάνει, εἰς ἄλλο δὲ βλάπτεται. Πάλιν σὸν ἔργον τὸ ἀπολογηθῆναι εὐ- 6 σταθῶς, αἰδημόνως, ἀοργήτως. Εἰ δὲ μὴ, ἀπώλεσας καὶ σὺ τὸν υἱόν, τὸν αἰδήμονα, τὸν γενναῖον. Τί οὖν; Ὁ κριτῆς ἀκίνδου- 7 νός ἐστιν; Οὐ· ἀλλὰ κάκείνω τὰ ἴσα κινδυνεύεται. Τί οὖν ἔτι φοβῆ, τί ἐκεῖνος κρινεῖ; Τί σοί καὶ τῷ ἄλλοτρίῳ κακῶ; Σὸν 8 κακόν ἐστι, τὸ κακῶς ἀπολογηθῆναι· τοῦτο φυλάσσου μόνον. Κριθῆναι δ', ἢ μὴ κριθῆναι, ὡσπερ ἄλλου ἐστὶν ἔργον, οὕτω κακόν ἄλλου ἐστίν. Ἀπειλεῖ σοι ὁ δεῖνα. Ἐμοί; Οὐ. Ψέγει σε. 9 Αὐτὸς ὄψεται, πῶς ποιεῖ τὸ ἴδιον ἔργον. Μέλλει σε κατακρινεῖν ἀδίκως. Ἄθλιος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ιθ'.

Τίς στάσις ἰδιώτου καὶ Φιλοσόφου.

Ἡ πρώτη διαφορὰ ἰδιώτου καὶ φιλοσόφου · ὁ μὲν λέγει, Οὐαί μοι διὰ τὸ παιδάριον, διὰ τὸν ἀδελφόν, οὐαί διὰ τὸν πατέρα. Ὁ δ', ἂν ποτ' εἶπειν ἀναγκασθῆ, Οὐαί μοι, ἐπιστήσας
 2 λέγει, δι' ἐμέ. Προαίρεσιν γὰρ οὐδὲν δύναται κωλύσαι ἢ βλά-
 3 ψαι ἀπροαίρετον, εἰ μὴ αὐτὴ ἑαυτήν. Ἄν μὲν οὖν ἐπὶ τοῦτο
 ῥέψωμεν καὶ αὐτοί, ὡσθ', ὅταν δυσσοδῶμεν, ἑαυτοὺς αἰτιᾶσθαι,
 καὶ μεμνησθαι, ὅτι οὐδὲν ἄλλο ταραχῆς ἢ ἀκαταστασίας
 αἰτιὸν ἐστὶν ἢ δόγμα · ὁμνύω ὑμῖν πάντα τοὺς Θεοὺς, ὅτι
 4 προεκόψαμεν. Νῦν δ' ἄλλην ὁδὸν ἐξ ἀρχῆς ἐληλύθαμεν. Εὐθύς,
 ἔτι παίδων ἡμῶν ὄντων, ἢ τίτθη, εἴ ποτε προσεπταίσαμεν
 χάσκοντες, οὐχὶ ἡμῖν ἐπέπλησεν, ἀλλὰ τὸν λίθον ἔτυπτε. Τί
 γὰρ ἐποίησεν ὁ λίθος; διὰ τὴν τοῦ παιδίου σου μωρίαν, ἔδει
 5 μεταβῆναι αὐτόν; Πάλιν, ἂν μὴ εὖρωμεν φαγεῖν ἐκ βαλανείου,
 οὐδέποθ' ἡμῶν καταστέλλει τὴν ἐπιθυμίαν ὁ παιδαγωγός, ἀλλὰ
 δαίρει τὸν μάγειρον. Ἄνθρωπε, μὴ γὰρ ἐκείνου σε παιδαγωγὸν
 κατεστήσαμεν, ἀλλ' οὐ τοῦ παιδίου ἡμῶν; τοῦτο ἐπανόρθου,
 6 τοῦτο ὠφέλει. Οὕτω καὶ αὐξηθέντες, φαινόμεθα παιδία. Παῖς
 γὰρ ἐν μουσικοῖς, ὁ ἄμουσος · ἐν γραμματικοῖς, ὁ ἀγράμματος ·
 ἐν βίῳ, ὁ ἀπαίδευτος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ κ'.

Ὅτι ἀπὸ πάντων τῶν Ἐκτός ἐστὶν ὠφελείσθαι.

Ἐπὶ τῶν θεωρητικῶν φαντασιῶν, πάντες σχεδὸν τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακὸν ἐν ἡμῖν ἀπέλιπον, οὐχὶ δ' ἐν τοῖς ἐκτός. Οὐδεὶς 2 λέγει ἀγαθὸν, τὸ ἡμέραν εἶναι κακὸν, τὸ νύκτα εἶναι μέγιστον δὲ κακὸν, τὸ τρία τέσσαρα εἶναι. Ἀλλὰ τί; Τὴν μὲν ἐπιστήμην 3 ἀγαθὸν, τὴν δ' ἀπάτην κακόν. Ὡστε καὶ περὶ τὸ ψεῦδος αὐτὸ ἀγαθὸν συνίστασθαι, τὴν ἐπιστήμην τοῦ ψεῦδος εἶναι αὐτό. Ἐδει 4 οὖν οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ βίου. Ὑγεία ἀγαθόν; νόσος δὲ κακόν; Οὐ, ἄνθρωπε. Ἀλλὰ τί; Τὸ καλῶς ὑγιαίνειν, ἀγαθόν· τὸ κακῶς, κακόν· ὥστε καὶ ἀπὸ νόσου ἐστὶν ὠφεληθῆναι. Τὸν Θεόν σοι ἀπὸ θανάτου γὰρ οὐκ ἔστιν; ἀπὸ πηρώσεως γὰρ οὐκ ἔστι; Μικρά σοι δοκεῖ ὁ Μενοικεὺς ὠφεληθῆναι, ὅτ' ἀπέθνη- 5 σκε; Τοιαῦτά τις εἰπὼν, ὠφεληθεῖη οἷα ἐκεῖνος ὠφελήθη; Ἐα, ἄνθρωπε, οὐκ ἐτήρησε τὸν φιλόπατριν; τὸν μεγαλόφρονα; τὸν πιστόν; τὸν γενναῖον; ἐπιζήσας δὲ, οὐκ ἀπώλλυε ταῦτα πάντα; οὐ περιποιεῖτο τὰ ἐναντία; τὸν δειλὸν οὐκ ἀνελάμβανε; τὸν 6 ἀγεννῆ; τὸν μισόπατριν; τὸν φιλόψυχον; Ἄγε, δοκεῖ σοι μικρὰ ὠφεληθῆναι ἀποθανών; Οὐ· ἀλλ' ὁ τοῦ Ἀδμήτου πατὴρ μεγάλα 7 ὠφελήθη, ζήσας οὕτως ἀγεννῶς καὶ ἀθλίως; ὕστερον γὰρ οὐκ ἀπέθανε; Παύσασθε, τοὺς Θεοὺς ὑμῖν, τὰς ὕλας θαυμάζοντες. 8 Παύσασθ' ἑαυτοὺς δούλους ποιῶντες, πρῶτον τῶν πραγμάτων, εἶτα δὲ αὐτὰ καὶ τῶν ἀνθρώπων τῶν ταῦτα περιποιεῖν ἢ ἀφαιρεῖσθαι δυναμένων.

Ἐστὶν οὖν ἀπὸ τούτων ὠφεληθῆναι; Ἀπὸ πάντων. Καὶ ἀπὸ 9 τοῦ λοιδοροῦντος; Τί δ' ὠφελεῖ τὸν ἀθλητὴν ὁ προγυμναζό-

- μενος; Τὰ μέγιστα. Καὶ οὗτος ἐμοῦ προγυμναστῆς γίνεται · τί
 10 ἀνεκτικόν μου γυμνάζει, τὸ ἀόρητον, τὸ πρᾶον. Οὐ · ἀλλ' ὁ
 μὲν τὸν τράχηλον καθαπτῶν, καὶ τὴν ὀσφύν μου καὶ τοὺς
 ὤμους καταρτίζων, ὠφελεῖ με · καὶ ὁ ἀλείπτῃς καλῶς ποιῶ
 λέγει, Ἄρον ὑπὲρ ἀμφοτέρας · καὶ, ὅσον βαρύτερός ἐστιν
 ἐκεῖνος, τοσοῦτῳ μᾶλλον ὠφελούμαι ἐγώ · εἰ δέ τις πρὸς
 11 ἀορηγσίαν με γυμνάζει, οὐκ ὠφελεῖ με; Τοῦτ' ἔστι τὸ μὴ
 εἰδέναι ἀπ' ἀνθρώπων ὠφελεῖσθαι. Κακὸς γείτων; Αὐτῷ · ἀλλ'
 ἐμοὶ ἀγαθός · γυμνάζει μου τὸ εὐγνωμον, τὸ ἐπεικές. Κακὸς
 12 πατήρ; Αὐτῷ · ἀλλ' ἐμοὶ ἀγαθός. Τοῦτ' ἔστι τὸ τοῦ Ἑρμοῦ
 ῥαβδίον. Οὐ Θέλεις, φησὶν, ἄψαι, καὶ χρυσοῦν ἔσται. Οὐ ·
 ἀλλ' ὁ Θέλεις φέρε, καὶ γὰρ αὐτὸ ἀγαθὸν ποιήσω. Φέρε νόσον,
 φέρε θάνατον, φέρε ἀπορίαν, φέρε λοιδορίαν, δίκην τὴν περὶ
 τῶν ἐσχάτων · πάντα ταῦτα τῷ ῥαβδίῳ τοῦ Ἑρμοῦ ὠφέλημα
 13 ἔσται. Τὸν θάνατον τί ποιήσεις; τί γὰρ ἄλλο, ἢ ἵνα σε κοσμήσῃ,
 ἢ ἵνα δείξῃς ἔργῳ δι' αὐτοῦ, τί ἐστὶν ἄνθρωπος τῷ βουλή-
 14 ματι τῆς φύσεως παρακολουθῶν. Τὴν νόσον τί ποιήσεις; Δείξω
 αὐτῆς τὴν φύσιν, διαπρέψω ἐν αὐτῇ, εὐσταθήσω, εὐροήσω,
 15 τὸν ἰατρὸν οὐ κολακεύσω, οὐκ εὐξομαι μὴ ἀποθανεῖν. Τί ἔτι ἄλλο
 ζητεῖς; πᾶν ὃ ἂν δῶς, ἐγὼ αὐτὸ ποιήσω μακάριον, εὐδαιμο-
 νικόν, σεμνόν, ζηλωτόν.
 16 Οὐ · ἀλλὰ βλέπε μὴ νοσήσης· κακόν ἐστίν. Οἶον εἴ τις
 ἔλεγε, Βλέπε μὴ λάβῃς ποτὲ φαντασίαν τοῦ τὰ τρία τέσσαρα
 εἶναι · κακόν ἐστίν. Ἄνθρωπε, πῶς κακόν; Ἄν ὁ δεῖ περὶ αὐτοῦ
 17 ὑπολάβω, πῶς ἔτι με βλάβει; οὐχὶ δὲ μᾶλλον καὶ ὠφελήσει; Ἄν
 οὔν περὶ πενίας ὁ δεῖ ὑπολάβω, ἂν περὶ νόσου, ἂν περὶ
 ἀναρχίας, οὐκ ἀρκεῖ μοι; οὐκ ὠφέλημα ἔσται; Πῶς οὔν ἔτι ἐν
 18 τοῖς ἐκτός τὰ κακὰ καὶ τὰγαθὰ δεῖ με ζητεῖν; Ἀλλὰ τί; ταῦτο
 μέχρι ὧδε, εἰς οἶκον δ' οὐδεὶς ἀποφέρει · ἀλλ' εὐθύς πρὸς τὴν
 παιδάριον πόλεμος, πρὸς τοὺς γείτονας, πρὸς τοὺς σκώψαντας

πρὸς τοὺς καταγελάσαντας. Καλῶς γένοιτο Λεσβίῳ, ὅτι με 19
καθημέραν ἐξελέγχει μηδὲν εἰδότα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ κα'.

Πρὸς τοὺς εὐκόλως ἐπὶ τὸ Σοφιστεύειν ἐρχομένους.

Οἱ τὰ θεωρήματα ἀναλαβόντες ψιλὰ, εὐθύς αὐτὰ ἐξεμέσαι
θέλουσιν, ὡς οἱ στομαχικοὶ τὴν τροφήν. Πρῶτον αὐτὸ πέψον, 2
εἶδ' οὕτω μὴ ἐξεμέσης · εἰ δὲ μὴ, ἔμετος τῷ ὄντι γίνεται,
πρᾶγμα ἀκάθαρτον καὶ ἄβρωτον. Ἄλλ' ἀπ' αὐτῶν ἀναδοθέντων 3
δειξὸν τινα ἡμῖν μεταβολὴν τοῦ ἡγεμονικοῦ τοῦ σεαυτοῦ · ὡς οἱ
ἀθληταὶ τοὺς ὤμους, ἀφ' ὧν ἐγυμνάσθησαν, καὶ ἔφαγον · ὡς οἱ
τάς τέχνας ἀναλαβόντες, ἀφ' ὧν ἔμαθον. Οὐκ ἔρχεται ὁ
τέκτων καὶ λέγει, Ἀκούσατέ μου διαλεγομένου περὶ τῶν τεκτο- 4
νικῶν · ἀλλ', ἐκμισθωσάμενος οἰκίαν, ταύτην κατασκευάσας,
δείκνυσιν ὅτι ἔχει τὴν τέχνην. Τοιοῦτόν τι καὶ σὺ ποιήσον · 5
φάγε ὡς ἄνθρωπος, πίε ὡς ἄνθρωπος, κοσμήθητι, γάμησον,
παιδοποιήσον, πολίτευσαι · ἀνάσχου λοιδορίας, ἔνεγκαι ἀδελ-
φὸν ἀγνώμονα, ἔνεγκαι πατέρα, ἔνεγκαι υἱὸν, γείτονα, σύνοδον.
Ταῦτα ἡμῖν δείξον, ἵν' ἴδωμεν ὅτι μεμάθηκας ταῖς ἀληθείαις τι 6
τῶν φιλοσόφων. Οὐ · ἀλλ' ἐλθόντες ἀκούσατέ μου σχόλια λέ-
γοντος. Ὑπαγε, ζήτηε τίνων κατεξεράσεις. Καὶ μὴν ἐγὼ ὑμῖν 7
ἐξηγήσομαι τὰ Χρυσίππεια, ὡς οὐδεὶς · τὴν λέξιν διαλύσω κα-
θαρώτατα · προσθήσω ἂν που καὶ Ἀντιπάτρου καὶ Ἀρχεδήμου
φοράν.

Εἶτα τούτου ἕνεκα ἀπολίπωσιν οἱ νέοι τὰς πατρίδας, καὶ 8
τοὺς γονεῖς τοὺς αὐτῶν, ἵν' ἐλθόντες λεξείδιά σου ἐξηγουμένου
ἀκούσωσιν; Οὐ δεῖ αὐτοὺς ὑποστρέψαι ἀνεκτικούς, συνεργη- 9
τικούς, ἀπαθεῖς, ἀταράχους, ἔχοντάς τι ἐφόδιον τοιοῦτον εἰς

- τὸν βίον, ἀφ' οὗ ὁρμώμενοι φέρειν θυνήσονται τὰ συμπίπτοντα
 10 καλῶς, καὶ κοσμεῖσθαι ὑπ' αὐτῶν; Καὶ ποθεν σοι μεταδιδόναι
 τούτων, ὧν οὐκ ἔχεις; Αὐτὸς γὰρ ἄλλο τι ἐποίησας ἐξ ἀρχῆς,
 ἢ περὶ ταῦτα κατετριβῆς, πῶς οἱ συλλογισμοὶ ἀναλυθῆσονται,
 πῶς οἱ μεταπίπτοντες, πῶς οἱ τῷ ἠρωτῆσθαι περαίνοντες;
 11 Ἄλλ' ὁ δεῖνα σχολὴν ἔχει· διὰ τί μὴ καγὼ σχῶ; Οὐκ εἰκῆ
 ταῦτα γίνεται, ἀνδράποδον, οὐδ' ὡς ἔτυχεν· ἀλλὰ καὶ ἡλικίαν
 12 εἶναι δεῖ, καὶ βίον, καὶ Θεὸν ἡγεμόνα. Οὐ· ἀλλ' ἀπὸ λιμένος
 μὲν οὐδεὶς ἀνάγεται, μὴ θύσας τοῖς Θεοῖς, καὶ παρακαλέσας
 αὐτοὺς βοηθοὺς· οὐδὲ σπεύρουσιν ἄλλως οἱ ἄνθρωποι, εἰ μὴ
 τὴν Δήμητραν ἐπικαλεσάμενοι· τηλικούτου δ' ἔργου ἀψάμε-
 νός τις, ἄνευ Θεῶν ἀσφαλῶς ἄψεται; καὶ οἱ τούτῳ προσιόντες
 13 εὐτυχῶς προσελεύσονται; Τί ἄλλο ποιεῖς, ἄνθρωπε, ἢ τὰ
 μυστήρια ἐξορχῆ; καὶ λέγεις, Οἴκημά ἐστι καὶ ἐν Ἐλευσίῃ·
 ἰδοὺ καὶ ἐνθάδε. Ἐκεῖ ἱεροφάντης· καὶ ἐγὼ ποιήσω ἱεροφάντην.
 Ἐκεῖ κήρυξ· καγὼ κήρυκα καταστήσω. Ἐκεῖ δαδουῆχος· καγὼ
 δαδουῆχον. Ἐκεῖ δᾶδες· καὶ ἐνθάδε. Αἱ φωναὶ αἱ αὐταί, τὰ
 14 γινόμενα· τί διαφέρει ταῦτα ἐκείνων; Ἀσεβέστατε ἄνθρωπε, οὐ-
 δὲν διαφέρει; Καὶ παρὰ τόπον ταῦτα ὠφελεῖ, καὶ παρὰ καιρὸν·
 καὶ μετὰ θυσίας δὲ, καὶ μετ' εὐχῶν, καὶ προηγνευκότα, καὶ
 προδιακείμενον τῇ γνώμῃ, ὅτι ἱεροῖς προσελεύσεται, καὶ ἱεροῖς
 15 παλαιοῖς. Οὕτως ὠφέλιμα γίνεται τὰ μυστήρια, οὕτως εἰς
 φαντασίαν ἐρχόμεθα, ὅτι ἐπὶ παιδείᾳ καὶ ἐπανορθώσει τοῦ βίου
 16 κατεστάθη πάντα ταῦτα ὑπὸ τῶν παλαιῶν. Σὺ δ' ἐξαγγέλλεις
 αὐτὰ καὶ ἐξορχῆ, παρὰ καιρὸν, παρὰ τόπον, ἄνευ θυμάτων,
 ἄνευ ἀγνείας· οὐκ ἐσθῆτα ἔχεις ἢν δεῖ τὸν ἱεροφάντην, οὐ κόμην,
 οὐ στρόφιον οἶον δεῖ, οὐ φωνὴν, οὐχ ἡλικίαν, οὐχ ἡγνευκας ὡς
 ἐκεῖνος· ἀλλ' αὐτὰς μόνας τὰς φωνὰς ἀνειληφῶς λέγεις, Ἱεραὶ
 εἰσιν αἱ φωναὶ αὐταὶ καθ' αὐτάς.
 17 Ἄλλον θεῖ τρόπον ἐπὶ ταῦτα ἐλθεῖν· μέγα ἐστὶ τὸ πρᾶγμα,

μυστικόν ἔστιν, οὐχ ὡς ἔτυχεν, οὐδὲ τῷ τυχόντι δεδομένον.
 Ἄλλ' οὐδὲ σοφὸν εἶναι τυχὸν ἐξαρκεῖ πρὸς τὸ ἐπιμεληθῆναι νέων · 18
 δεῖ δὲ καὶ προχειρότητα εἶναι τινὰ, καὶ ἐπιτηδειότητα πρὸς
 τοῦτο, νῆ τὸν Δία, καὶ σῶμα ποιὸν, καὶ πρὸ πάντων τὸν Θεὸν
 συμβουλεύειν ταύτην τὴν χώραν κατασχεῖν · ὡς Σωκράτει 19
 συνεβούλευε τὴν ἐλεγκτικὴν χώραν ἔχειν, ὡς Διογένει τὴν
 βασιλικὴν καὶ ἐπιπληκτικὴν, ὡς Ζήνωνι τὴν διδασκαλικὴν καὶ
 δογματικὴν. Σὺ δ' ἰατρειὸν ἀνοίγεις, ἄλλο οὐδὲν ἔχων ἢ φάρ- 20
 μακα · ποῦ δὲ ἢ πῶς ἐπιτίθεται ταῦτα μήτε εἰδῶς, μήτε πολυ-
 πραγμονήσας. Ἴδου ἐκεῖνος ταῦτα [τά] κολλύρια· κἀγὼ ἔχω. Μή 21
 τι οὖν καὶ τὴν δύνάμιν τὴν χρηστικὴν αὐτοῖς; μή τι οἶδας καὶ πότε
 καὶ πῶς ὠφελήσει, καὶ τίνας; Τί οὖν κυβεύεις ἐν τοῖς μεγίστοις; 22
 τί ῥαδιουργεῖς; τί ἐπιχειρεῖς πράγματι μηδὲν σοι προσήκοντι;
 Ἄφες αὐτὸ τοῖς δυναμένοις, τοῖς κοσμοῦσι. Μὴ προστρίβου καὶ
 αὐτὸς αἴσχος φιλοσοφία διὰ σεαυτοῦ · μηδὲ γίνου μέρος τῶν
 διαβαλλόντων τὸ ἔργον. Ἀλλά, εἴ σε ψυχαγωγεῖ τὰ θεωρήματα, 23
 καθήμενος αὐτὰ στρέφε αὐτὸς ἐπὶ σεαυτοῦ · φιλόσοφον δὲ
 μηδέποτε εἶπης σεαυτὸν, μὴ δ' ἄλλου ἀνάσχη λέγοντος, ἀλλὰ
 λέγε, Πεπλάνηται· ἐγὼ γὰρ οὐτ' ὀρέγομαι ἄλλως ἢ πρότερον,
 οὐδ' ὀρμῶ ἐπ' ἄλλα, οὐδὲ συγκατατίθεμαι ἄλλοις, οὐδ' ὄλως
 ἐν χρήσει φαντασιῶν παρήλλαχά τι ἀπὸ τῆς πρότερον καταστά-
 σεως. Ταῦτα φρόνει καὶ λέγε περὶ σεαυτοῦ, εἰ θέλεις τὰ κατ' 24
 ἀξίαν φρονεῖν · εἰ δὲ μὴ, κύβευε, καὶ ποιεῖ ἀποιεῖς. Ταῦτα
 γάρ σοι πρέπει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ κβ'.

Περὶ Κύνισμοῦ.

ΠΥΘΟΜΕΝΟΥ δὲ τῶν γνωρίμων τινὸς αὐτοῦ, ὃς ἐφαίνετο
 ἐπιρρέπῳς ἔχων πρὸς τὸ Κυνίσαι, ποῖόν τινα εἶναι δεῖ τὸν
 Κυνίζοντα, καὶ τίς ἢ πρόληψις ἢ τοῦ πράγματος · Σκεψόμεθα,
 2 ἔφη, κατὰ σχολήν. Τοσοῦτον δ' ἔχω σοι νῦν εἰπεῖν, ὅτι ὁ
 δίχα Θεοῦ τηλικούτῳ πράγματι ἐπιβαλλόμενος, Θεοχόλωτός
 3 ἔστι, καὶ οὐδὲν ἄλλο ἢ δημοσίᾳ θέλει ἀσχημονεῖν. Οὐδὲ γάρ
 ἐν οἰκίᾳ καλῶς οἰκουμένη παρελθὼν τις αὐτὸς ἑαυτῷ λέγει, Ἐμέ
 δεῖ οἰκονόμον εἶναι · εἰ δὲ μὴ, ἐπισραφεῖς ὁ κύριος, καὶ ἰδὼν
 4 αὐτὸν σοβαρῶς διατασσόμενον, ἐλκύσας ἔτεμεν. Οὕτω γίνεται
 καὶ ἐν τῇ μεγάλῃ πόλει ταύτῃ. Ἔστι γάρ τις καὶ ἐνθάδ' οἰκο-
 5 δεσπότης, ἕκαστα διατάσσει. Σὺ ἥλιος εἶ · δύνασαι περιερχό-
 μενος ἐνιαυτὸν ποιεῖν καὶ ὥρας, καὶ τοὺς καρποὺς αὖξειν καὶ
 τρέφειν, καὶ ἀνέμους κινεῖν καὶ ἀνιέναι, καὶ τὰ σώματα τῶν
 ἀνθρώπων θερμαίνειν συμμέτρως · ὕπαγε, περιέρχου, καὶ οὕτω
 6 διακόνει ἀπὸ τῶν μεγίστων [ἐπί] τὰ μικρότατα. Σὺ μοσχάριον
 εἶ · ὅταν ἐπιφανῆ λέων, τὸ σαυτοῦ πράσσει · εἰ δὲ μὴ, οἰμῶξεις.
 Σὺ ταῦρος εἶ, προσελθὼν μάχου · σοὶ γάρ τοῦτο ἐπιβάλλει καὶ
 7 πρέπει, καὶ δύνασαι αὐτὸ ποιεῖν. Σὺ δύνασαι ἡγεῖσθαι τοῦ
 στρατεύματος ἐπὶ Ἴλιον · ἴσθι Ἀγαμέμνων. Σὺ δύνασαι τῷ
 8 Ἕκτορι μονομαχεῖν · ἴσθι Ἀχιλλεύς. Εἰ δὲ Θεοσίτης παρελθὼν
 ἀντεποιεῖτο τῆς ἀρχῆς, ἢ οὐκ ἂν ἔτυχεν, ἢ τυχὼν ἂν ἠσχημό-
 νησεν ἐν πλείοσι μάρτυσι.
 9 Καὶ σὺ βούλευσαι περὶ [τοῦ] πράγματος ἐπιμελῶς · οὐκ ἔστιν
 10 οἷον δοκεῖ σοι. Τριβώνιον καὶ νῦν φορῶ, καὶ τότε ἔξω · κοιμῶμαι
 καὶ νῦν σκληρῶς, καὶ τότε κοιμήσομαι · πηρίδιον προσλήψομαι

καὶ ξύλον, καὶ περιερχόμενος αἰτεῖν ἄρξομαι, καὶ τοὺς ἀπαντῶντας λαιδορεῖν· κὰν ἴδω τινὰ δρωπακιζόμενον, ἐπιτιμήσω αὐτῷ, κὰν τὸ κόμιον πεπλακότα, ἢ ἐν κοκκίνοις περιπατοῦντα. Εἰ τοιοῦτόν τι φαντάζη τὸ πρᾶγμα, μακρὰν ἀπ' αὐτοῦ· μὴ προσέλθῃς, οὐδὲν ἔστι πρὸς σέ. Εἰ δ' οἶόν ἐστι φανταζόμενος, οὐκ ἀπαξιοῖς σεαυτὸν, σκέψαι ἠλίκῳ πράγματι ἐπιχειρεῖς.

Πρῶτον, ἐν τοῖς κατὰ σαυτὸν, οὐκέτι δεῖ σε ὅμοιον ἐν οὐδενί φαίνεσθαι οἷς νῦν πειεῖς· οὐ Θεῷ ἐγκαλοῦντα, οὐκ ἀνθρώπῳ ὄρεξιν ἄραί σε δεῖ παντελῶς, ἔκκλισιν ἐπὶ μόνῃ μεταθεῖναι τὰ προαιρετικά· σοὶ μὴ ὀργὴν εἶναι, μὴ μῆνιν, μὴ φθόνον, μὴ ἔλεον· μὴ κοράσιόν σοι φαίνεσθαι καλόν, μὴ δοξάριον, μὴ παιδάριον, μὴ πλακουντάριον. Ἐκεῖνο γὰρ εἰδέναι δεῖ, ὅτι οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι τοὺς τοίχους προβέβληνται, καὶ τὰς οἰκίας, καὶ τὸ σκότος, ὅταν τι τῶν τοιούτων ποιῶσι, καὶ τὰ κρύψοντα πολλὰ ἔχουσι. Κέκλεικε τὴν θύραν, ἔστησέ τινα πρὸ τοῦ κοιτῶνος· ἂν τις ἔλθῃ, λέγε ὅτι ἔξω ἐστίν, οὐ σχολάζει. Ὁ Κυνικός δ' ἀντὶ πάντων τούτων ὀφείλει τὴν αἰδῶ προβεβλησθαι· εἰ δὲ μὴ, γυμνὰς καὶ ἐν ὑπαίθρῳ ἀσχημονήσει. Τοῦτο οἰκία ἐστίν αὐτοῦ, τοῦτο θύρα, τοῦτο οἱ ἐπὶ τοῦ κοιτῶνος, τοῦτο σκότος. Οὔτε γὰρ θελεῖν τι δεῖ ἀποκρύπτειν αὐτὸν τῶν ἑαυτοῦ. Εἰ δὲ μὴ, ἀπῆλθεν, ἀπώλεσε τὸν Κυνικόν, τὸν ὑπαίθρον, τὸν ἐλεύθερον· ἤρκαί τι τῶν ἐκτὸς φοβεῖσθαι, ἤρκαί χρεῖαν ἔχειν τοῦ ἀποκρύψοντος, οὔτε ὅταν θελήσῃ δύναται. Ποῦ γὰρ αὐτὸν ἀπακρύψει, καὶ πῶς; Ἄν δ' ἀπὸ τύχης ἐμπέσῃ ὁ παιδευτὴς ὁ κοινός, ὁ παιδαγωγός, οἷα πάσχειν ἀνάγκη; Ταῦτ' οὖν δεδοικότα, ἐπιθάρρειν οἶόν τ' ἔτι ἐξ ὅλης ψυχῆς, ἐπιστατεῖν τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις; Ἀμήχανον, ἀδύνατον. Πρῶτον οὖν τὸ ἡγεμονικόν σε δεῖ τὸ σαυτοῦ καθαρὸν ποιῆσαι, καὶ τὴν ἔνσασιν ταύτην· Νῦν ἐμοὶ ὕλη ἐστίν ἢ ἐμὴ διάνοια, ὡς τῷ τέκτονι τὰ

- ξύλα , ὡς τῷ σκυτεῖ τὰ δέρματα · ἔργον δ' , ὀρθή χρῆσις τῶν
 21 φαντασιῶν. Τὸ σωματίον δὲ οὐδὲν πρὸς ἐμέ · τὰ τούτου μέρη
 οὐδὲν πρὸς ἐμέ. Θάνατος; Ἐρχέσθω ὅταν θεῖται, εἴτε ὅλου,
 22 εἴτε μέρους τινός. Φεῦγε. Καὶ ποῦ, δύναται τις ἐκβαλεῖν ἔξω
 τοῦ κόσμου; οὐ δύναται. Ὅπου δ' ἂν ἀπέλθω, ἐκεῖ ὁ ἥλιος,
 ἐκεῖ ἡ σελήνη, ἐκεῖ ἄστρα, ἐνύπνια, οἰωνοὶ, ἢ πρὸς Θεοῦς
 ὁμιλία.
- 23 Εἰθ' οὕτω παρασκευασάμενον, οὐκ ἔστι τούτοις ἀρκεῖσθαι
 τὸν ταῖς ἀληθείαις Κυνικόν· ἀλλ' εἰδέναι δεῖ, ὅτι ἄγγελος ἀπὸ
 τοῦ Διὸς ἀπέσταλται πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, περὶ ἀγαθῶν καὶ
 κακῶν ὑποδείξων αὐτοῖς, ὅτι πεπλάνηται, καὶ ἀλλαχοῦ ζητοῦσι
 τὴν οὐσίαν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ ὅπου οὐκ ἔστιν, ὅπου δ'
 24 ἔστιν, οὐκ ἐνθυμοῦνται· καὶ, ὡς ὁ Διογένης ἀπαχθεὶς πρὸς
 Φίλιππον μετὰ τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ μάχην, κατάσκοπος εἶναι. Τῷ
 γὰρ ὄντι κατάσκοπός ἐστιν ὁ Κυνικός, τοῦ τίνα ἐσὶ τοῖς
 25 ἀνθρώποις φίλα, καὶ τίνα πολέμια. Καὶ δεῖ αὐτὸν ἀκριβῶς
 κατασκεψάμενον, ἐλθόντ' ἀπαγγεῖλαι τὰληθῆ· μὴδ' ὑπὸ φόβου
 ἐκπλαγέντα, ὥστε τοὺς μὴ ὄντας πολεμίους δεῖξαι· μήτε τινα
 ἄλλον τρόπον ὑπὸ τῶν φαντασιῶν παραχθέντα, ἢ συγ-
 χυθέντα.
- 26 Δεῖ οὖν αὐτὸν δύνασθαι ἀνατεινόμενον, ἂν οὕτω τύχη, καὶ
 ἐπὶ σκηνὴν τραγικὴν ἀνερχόμενον, λέγειν τὸ τοῦ Σωκράτους·
 Ὡς ἄνθρωποι, ποῖ φέρεσθε; τί ποιεῖτε; Ὡς ταλαίπωροι· ὡς
 τυφλοὶ ἄνω καὶ κάτω κυλίεσθε· ἄλλην ὁδὸν ἀπέρχεσθε, τὴν
 οὐσαν ἀπολελοιπότες· ἀλλαχοῦ ζητεῖτε τὸ εὖρον καὶ τὸ
 εὐδαιμονικόν, ὅπου οὐκ ἔστιν· οὐδ' ἄλλου δεικνύοντος πιστεύ-
 27 ετε. Τί αὐτὸ ἔξω ζητεῖτε; Ἐν σώματι; Οὐκ ἔστιν. Εἰ ἀπιστεῖτε,
 ἴδετε Μύρωνα, ἴδετε Ὀφέλλιον. Ἐν κτήσει; Οὐκ ἔστιν. Εἰ δ'
 ἀπιστεῖτε, ἴδετε Κροῖσον· ἴδετε τοὺς νῦν πλουσίους, ὅσης
 οἰμωγῆς ὁ βίος αὐτῶν μεστός ἐστιν. Ἐν ἀρχῇ; οὐκ ἔστιν. Εἰ δὲ

μή γε, ἔδει τοὺς δῖς καὶ τρεῖς ὑπάτους εὐδαίμονας εἶναι· οὐκ εἰσὶ δέ. Τίσι περὶ τούτου πιθεύσομεν; Ὑμῖν ταῖς ἔξωθεν τὰ 28 ἐκείνων βλέπουσι, καὶ ὑπὸ τῆς φαντασίας περιλαμβομένοις, ἢ αὐτοῖς ἐκείνοις; Τί λέγουσιν; Ἀκούσατε αὐτῶν ὅταν οἰμῶ- 29 ζωσιν, ὅταν σένωσιν, ὅταν δι' αὐτὰς τὰς ὑπατείας καὶ τὴν δόξαν καὶ τὴν ἐπιφάνειαν ἀθλιώτερον οἴωνται καὶ ἐπικινδυνότερον ἔχειν. Ἐν βασιλείᾳ; Οὐκ ἔστιν. Εἰ δὲ μὴ, Νέρων ἂν εὐδαίμων 30 ἐγένετο, καὶ Σαρδανάπαλος. Ἄλλ' οὐδ' Ἀγαμέμνων εὐδαίμων ἦν, καίτοι κομφότερος ὢν Σαρδαναπάλου καὶ Νέρωνος· ἀλλὰ τῶν ἄλλων ρεγκόντων, ἐκεῖνος τί ποιεῖ;

Πολλὰς ἐκ κεφαλῆς προσηλύμνους ἔλακτο χαιτάς.

Καὶ αὐτὸς τί λέγει:

Πλάζομαι ὧδε,

φησί, καὶ

. . . ἀλαλύκτῃμαι κραδίη δέ μοι ἔξω

στηθεῖων ἐκθρώσκει. . . .

Τάλας, τί τῶν σῶν ἔχει κακῶς; Ἡ κτῆσις; Οὐκ ἔχει. Τὸ σῶμα; 31 Οὐκ ἔχει. Ἀλλὰ πολύχρυσος εἶ καὶ πολύχαλκος. Τί οὖν σοι κακόν ἐστιν; Ἐκεῖνο, ὃ τι ποτὲ, ἠμέληταί σου καὶ κατέφθαρται, ᾧ ὀρεγόμεθα, ᾧ ἐκκλίνομεν, ᾧ ὀρμῶμεν καὶ ἀφορμῶμεν. Πῶς 32 ἠμέληται; Ἄγνοεῖ τὴν οὐσίαν τοῦ ἀγαθοῦ πρὸς ἣν πέφυκε, καὶ τὴν τοῦ κακοῦ· καὶ τί ἴδιον ἔχει, καὶ τί ἀλλότριον. Καὶ ὅταν τι τῶν ἀλλοτρίων κακῶς ἔχη, λέγει, Οὐαί μοι, οἱ γὰρ Ἕλληνες κινδυνεύουσι. Ταλαίπωρον ἡγεμονικόν, καὶ μόνον ἀτημέλητον 33 καὶ ἀθεράπευτον. Μέλλουσιν ἀποθνήσκειν, ὑπὸ τῶν Τρώων ἀναιρεθέντες. Ἄν δ' αὐτοὺς οἱ Τρώες μὴ ἀποκτείνωσιν, οὐ μὴ ἀποθάνωσι; Ναι, ἀλλ' οὐχ' ὑφ' ἑν πάντες. Τί οὖν διαφέρει; εἰ γὰρ κακόν ἐστι τὸ ἀποθανεῖν, ἂν τε ὁμοῦ, ἂν τε καθ' ἕνα, ὁμοίως κακόν ἐστι. Μή τοι ἄλλο τι μέλλει γίνεσθαι ἢ τὸ σωματίον χωρίζεσθαι καὶ ἡ ψυχὴ; Οὐδέν. Σοὶ δὲ, ἀπολλυμένων τῶν 34

- Ἑλλήνων, ἡ Θύρα κέλεισται; οὐκ ἔξεστιν ἀποθανεῖν; Ἐξεστί.
 Τί οὖν πενθεῖς; Οὐαὶ βασιλεὺς, καὶ τὸ τοῦ Διὸς σκῆπτρον
 ἔχων. Ἀτυχῆς βασιλεὺς οὐ γίνεται, οὐ μᾶλλον ἢ ἀτυχῆς Θεός.
 35 Τί οὖν εἶ; Ποιμὴν ταῖς ἀληθείαις· οὕτω γὰρ κλάεις, ὡς οἱ
 ποιμένες, ὅταν λύκος ἀρπάσῃ τι τῶν προβάτων αὐτῶν. Καὶ
 36 οὔτοι δὲ πρόβατά εἰσιν οἱ ὑπὸ σοῦ ἀρχόμενοι. Τί δὲ καὶ ἤρχου;
 Μὴ τι ὄρεξις ὑμῖν ἐκινδυνεύετο; μὴ τι ἐκκλισις; μὴ τι ὄρμη;
 μὴ τι ἀφορμή; Οὐ, φησὶν· ἀλλὰ τοῦ ἀδελφοῦ μου τὸ γυναικά-
 37 ριον ἠρπάγη. Οὐκοῦν κέρδος μέγα, σερηθῆναι μοιχικοῦ γυναι-
 καρίου. Καταφρονηθῶμεν οὖν ὑπὸ τῶν Τρώων; Τίνων ὄντων;
 φρονίμων ὄντων, ἢ ἀφρόνων; εἰ φρονίμων, τί αὐτοῖς πολε-
 μεῖτε; εἰ δ' ἀφρόνων, τί ὑμῖν μέλει;
 38 Ἐν τίνι οὖν ἐστὶ τὸ ἀγαθόν, ἐπειδὴ ἐν τούτοις οὐκ ἔστιν;
 Εἰπέ ἡμῖν, κύριε ἄγγελε, καὶ κατάσκοπε. Ὅπου οὐ δοκεῖτε,
 οὐδὲ θέλετε ζητῆσαι αὐτό. Εἰ γὰρ ἠθέλετε, εὔρετε ἂν αὐτὸ ἐν
 ὑμῖν ὄν· οὐδ' ἂν ἔξω ἐπλάξεσθε, οὐδ' ἂν ἐζητεῖτε τὰ ἀλλότρια
 39 ὡς ἴδια. Ἐπιστρέψατε αὐτοῖ ἐφ' ἑαυτούς· καταμάθετε τὰς
 προλήψεις ἃς ἔχετε. Ποῖόν τι φαντάζεσθε τὸ ἀγαθόν; Τὸ εὔρου,
 τὸ εὐδαιμονικόν, τὸ ἀπαραπόδιστον. Ἄγε, μέγα δ' αὐτὸ φυσικῶς
 οὐ φαντάζεσθε; ἀξιόλογον οὐ φαντάζεσθε; ἀβλαβές οὐ
 40 φαντάζεσθε; Ἐν ποίᾳ οὖν ὕλῃ δεῖ ζητεῖν τὸ εὔρου καὶ ἀπαρα-
 πόδισον; ἐν τῇ δούλῃ, ἢ ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ; Ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ. Τὸ
 σωματίον οὖν ἐλεύθερον ἔχετε, ἢ δοῦλον; Οὐκ ἴσμεν· Οὐκ
 ἴσσε, ὅτι πυρετοῦ δοῦλόν ἐστι, ποδάγρας, ὀφθαλμίας, δυσεν-
 41 τερίας, τυράννου, πυρός, σιδήρου, παντὸς τοῦ ἰσχυροτέρου;
 Πῶς οὖν ἐτι ἀνεμπόδισον εἶναι τι δύναται τῶν τοῦ
 σώματος; πῶς δὲ μέγα ἢ ἀξιόλογον, τὸ φύσει νεκρὸν, ἢ γῆ, ὁ
 42 πηλός; Τί οὖν; οὐδὲν ἔχετε ἐλεύθερον; Μήποτε οὐδέν. Καὶ
 τίς ὑμᾶς ἀναγκάσαι δύναται συγκαταθέσθαι τῷ ψευδεῖ φαινο-
 μένῳ; Οὐδεὶς. Τίς δὲ, μὴ συγκαταθέσθαι τῷ φαινομένῳ ἀληθεῖ;

Οὐδεὶς. Ἐνθάδ' οὖν ὁρᾶτε ὅτι ἐσὶ τι ἐν ὑμῖν ἐλεύθερον φύσει. Ὅρέγεσθαι δ', ἢ ἐκκλίνειν, ἢ ὀρμᾶν, ἢ ἀφορμᾶν, ἢ παρασκευά- 43
ζεσθαι, ἢ προτίθεσθαι, τίς ὑμῶν δύναται, μὴ λαθῶν φαντασίαν
λυσιτελοῦς, ἢ μὴ καθήκοντος; Οὐδεὶς. Ἐχετε οὖν καὶ ἐν τούτοις
ἀκώλυτον [τι] καὶ ἐλεύθερον. Ταλαίπωροι, τοῦτο ἐξεργάζεσθε, 44
τούτου ἐπιμέλεσθε, ἐνταῦθα ζητεῖτε τὸ ἀγαθόν.

Καὶ πῶς ἐνδέχεται, μὴδὲν ἔχοντα, γυμνόν, ἄοικον, ἀνέσιον, 45
αὐχμῶντα, ἄδουλον, ἄπολιον, διεξάγειν εὐρόως; Ἴδου ἀπέσβαλεν 46
ὑμῖν ὁ Θεὸς τὸν δείξοντα ἔργῳ, ὅτι ἐνδέχεται. Ἴδετέ με, ὅτι 47
ἄπολις εἰμι, ἄοικος, ἀκτῆμων, ἄδουλος· χαμαὶ κοιμῶμαι· οὐ
γυνή, οὐ παιδία, οὐ πραιτωρίδιον, ἀλλὰ γῆ μόνον καὶ οὐρανός,
καὶ ἐν τριβωνάριον. Καὶ τί μοι λείπει; οὐκ εἰμι ἄλυπος; οὐκ 48
εἰμι ἄφοβος; οὐκ εἰμι ἐλεύθερος; Πότε ὑμῶν εἶδέ μέ τις ἐν
ὀρέξει ἀποτυγχάνοντα; πότε ἐν ἐκκλίσει περιπίπτοντα; πότε
ἐμεμψάμην ἢ Θεόν, ἢ ἄνθρωπον; πότε ἐνεκάλεσά τινι; μὴ τις
ὑμῶν ἐσκυθρωπακότα με εἶδε; Πῶς δ' ἐντυγχάνω τούτοις, 49
οὓς ὑμεῖς φοβεῖσθε καὶ θαυμάζετε; Οὐχ ὡς ἀνδραπόδοις;
Τίς, μὲ ἰδὼν, οὐχὶ τὸν βασιλέα τὸν ἑαυτοῦ ὄραν οἶεται καὶ
δεσπότην;

Ἴδε Κυνικαὶ φωναί, ἴδε χαρακτήρ, ἴδ' ἐπιβολή. Οὐ· ἀλλὰ 50
πηρίδιον, καὶ ξύλον, καὶ γνάθοι μεγάλοι· καταφαγεῖν πᾶν ὃ
ἐάν θῶς, ἢ ἀποθησαυρίσαι, ἢ τοῖς ἀπαντῶσι λοιδορεῖσθαι ἀκαί-
ρως, ἢ καλὸν τὸν ὤμον δεικνύειν. Τηλικούτῳ πράγματι ὄραξ 51
πῶς μέλλεις ἐγχειρεῖν; Ἔσοπτρον πρῶτον λάβε· ἴδε σου τοὺς
ὤμους· κατάμαθε τὴν ἐσφύνην, τοὺς μηρούς. Ὀλύμπια μέλλεις
ἀπογράφεσθαι, ἄνθρωπε· οὐχὶ τινά ποτε ἀγῶνα ψυχρὸν καὶ
ἀταλαίπωρον. Οὐκ ἔστιν ἐν Ὀλυμπίοις νικηθῆναι μόνον, καὶ 52
ἐξελθεῖν· ἀλλὰ πρῶτον μὲν ὅλης τῆς οἰκουμένης βλεπούσης δεῖ
ἀσχημονῆσαι, οὐχὶ Ἀθηναίων μόνον, ἢ Λακεδαιμονίων, ἢ
Νικοπολιτῶν· εἶτα καὶ δαίρεσθαι δεῖ τὸν εἰκῆ εἰσελθόντα·

πρὸ δὲ τοῦ δαρῆναι, διψῆσαι, καυματισθῆναι, πολλὴν ἀφὴν καταπιεῖν.

- 53 Βούλευσαι ἐπιμελέσσερον, γνῶθι σαυτὸν, ἀνάκρινον τὸ δαιμόνιον, δίχα Θεοῦ μὴ ἐπιχειρήσης. Ἄν γὰρ συμβουλευέσῃ, ἴσθι,
- 54 ὅτι μέγαν σε θέλει γενέσθαι, ἢ πολλὰς πληγὰς λαβεῖν. Καὶ γὰρ λίαν τοῦτο κομψὸν τῷ Κυρικῷ παραπέλεκται· δαίρεσθαι δὲ αὐτὸν, ὡς ὄνον, καὶ δαιρόμενον φιλεῖν αὐτοὺς τοὺς δαίροντας,
- 55 ὡς πατέρα πάντων, ὡς ἀδελφόν. Οὐ· ἀλλ' ἂν τίς σε δαίρη, κρούγαζε σὰς ἐν τῷ μέσῳ, Ὡ Καίσαρ, ἐν τῇ σῇ εἰρήνῃ οἶα
- 56 πάσχω; Ἄγωμεν ἐπὶ τὸν ἀνθύπατον. Κυρικῷ δὲ Καίσαρ τις ἐστίν, ἢ ἀνθύπατος ἄλλος, ἢ ὁ καταπεπομφῶς αὐτὸν, καὶ ὧ λατρεύει, ὁ Ζεὺς; Ἄλλον τινὰ ἐπικαλεῖται, ἢ ἐκεῖνον; Οὐπέπεισαι δ', ὅτι ἂν πάσχη τούτων, ὅτι ἐκεῖνος αὐτὸν γυμνάζει;
- 57 Ἄλλ' ὁ μὲν Ἡρακλῆς, ὑπὸ Εὐρυσθέως γυμναζόμενος, οὐκ ἐνόμιζεν ἄθλιος εἶναι, ἀλλ' ἀόκνως ἐπετέλει πάντα τὰ προστασσόμενα· οὗτος δ' ὑπὸ τοῦ Διὸς ἀθλούμενος καὶ γυμναζόμενος, μέλλει κεκραγέσθαι καὶ ἀγανακτεῖν, ἄξιός ποτε τὸ σκῆπτρον τοῦ
- 58 Διογένους; Ἄκουε τί λέγει ἐκεῖνος, πυρέσσων, πρὸς τοὺς παριόντας· Κακαί, ἔφη, κεφαλαί, οὐ μενεῖτε; Ἄλλ' ἀθλητῶν μὲν ὄλεθρον ἢ μάχην ὀψόμενοι, ἄπιτε ὁδὸν τοσαύτην εἰς Ὀλυμπίαν· πυρετοῦ δὲ καὶ ἀνθρώπου μάχην ἰδεῖν οὐ βούλεσθε;
- 59 Ταχύ γ' ἂν ὁ τοιοῦτος ἐνεκάλεσε τῷ Θεῷ, τῷ καταπεπομφότι αὐτὸν, ὡς παρ' ἀξίαν αὐτῷ χρωμένῳ, ὅς γε ἐνεκαλλωπίζετο ταῖς περιστάσεσι· καὶ θέαμα εἶναι ἡξίου τῶν παριόντων. Ἐπὶ τίνι γὰρ ἐγκαλέσει; ὅτι εὐσχημονεῖ; ἐπὶ τίνι κατηγορήσει; ὅτι λαμπροτέραν ἐπιδείκνυται τὴν ἀρετὴν τὴν ἑαυτοῦ; Ἄγε, περὶ πενίας δὲ τί λέγει; περὶ θανάτου; περὶ πόνου; Πῶς συνέκρινε τὴν εὐδαιμονίαν τὴν ἑαυτοῦ τῇ μεγάλῳ βασιλέως; μᾶλλον δ' οὐδὲ συγκριτὸν ὥστε εἶναι. Ὅπου γὰρ ταραχαί, καὶ λύπαι, καὶ φόβοι, καὶ ὀρέξεις ἀτελεῖς, καὶ ἐκκλίσεις περιπίπτουσαι, καὶ φθόνοι καὶ

ζηλοτυπίαι, ποῦ ἐκεῖ πάροδος εὐδαιμονίας; Ὅπου δ' ἂν ἦ σαπρά δόγματα, ἐκεῖ πάντα ταῦτα εἶναι ἀνάγκη.

Πυθόμενου δὲ τοῦ νεανίσκου, εἰ νοσήσας, ἀξιούντος φίλου 62 πρὸς αὐτὸν ἔλθειν ὥστε νοσοκομηθῆναι, ὑπακούσει· Ποῦ δὲ φίλον μοι δώσεις Κυνικοῦ; ἔφη. Δεῖ γὰρ αὐτὸν ἄλλον εἶναι τοιοῦτον, 63 ἢ ἄξιος ἢ φίλος αὐτοῦ ἀριθμῆσθαι. Κοινωνὸν αὐτὸν εἶναι δεῖ τοῦ σκήπτρου καὶ τῆς βασιλείας, καὶ διάκονον ἄξιον, εἰ μέλλει φιλίας ἀξιωθῆσεσθαι· ὡς Διογένης Ἀντισθένους ἐγένετο, ὡς Κράτης Διογένους. Ἡ δοκεῖ σοι, ὅτι, χαίρειν ἂν αὐτῷ λέγη 64 προσερχόμενος, φίλος ἐστὶν αὐτοῦ, κἀκεῖνος αὐτὸν ἄξιον ἡγήσεται τοῦ πρὸς αὐτὸν εἰσελθεῖν; Ὡς, ἂν σοι δοκῇ, καὶ ἐνθυμή- 65 θῆτι [τι] τοιοῦτον· κοπρίαν μᾶλλον περιβλέπου κομφήν, ἐν ἣ πυρέξεις, ἀποσκέπουσιν τὸν βορέαν, ἵνα μὴ περιψυγῆς. Σὺ δὲ 66 μοι δοκεῖς θέλειν εἰς οἶκόν τινος ἀπελθὼν διὰ χρόνου χορτασθῆναι. Τί οὖν σοι καὶ ἐπιχειρεῖν πράγματι τηλικούτῳ;

Γάμος δ', ἔφη, καὶ παῖδες προηγουμένως παραληφθήσονται 67 ὑπὸ τοῦ Κυνικοῦ; Ἄν μοι σοφῶν, ἔφη, δῶς πόλιν, τάχα μὲν οὐδ' ἤξει τις ῥαδίως ἐπὶ τὸ Κυνίζειν. Τίνων γὰρ ἔνεκα ἂν δέξηται ταύτην τὴν διεξαγωγὴν; Ὅμως δ' ἂν ὑποθώμεθα, οὐδὲν 68 κωλύσει καὶ γῆμαι αὐτὸν, καὶ παιθοποιήσασθαι. Καὶ γὰρ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἔσται ἄλλη τοιαύτη, καὶ ὁ πενθερὸς ἄλλος τοιοῦτος, καὶ τὰ παιδιά οὕτως ἀνατραφήσεται. Τοιαύτης δ' οὔσης κατα- 69 στάσεως, οἷα νῦν ἐστίν, ὡς ἐν παρατάξει· μήποτ' ἀπερίσπαστον εἶναι δεῖ τὸν Κυνικὸν ὄλον πρὸς τῇ διακονίᾳ τοῦ Θεοῦ, ἐπιφοιτᾶν ἀνθρώποις δυνάμενον, οὐ προσδεθεμένον καθήκουσιν ἰδιωτικοῖς, οὐδ' ἐμπεπλεγμένον σχέσεσιν, ἅς παραδκίνων οὐκέτι σώσει τὸ τοῦ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ πρόσωπον· τηρῶν δ' ἀπολεῖ τὸν ἄγγελον, καὶ κατάσκοπον, καὶ κήρυκα τῶν Θεῶν; Ὅρα γὰρ ὅτι δεῖ αὐτὸν ἀποδεικνύναι τινὰ τῷ πενθερῷ, χρῆ 70 ἀποδιδόναι τοῖς ἄλλοις συγγενέσι τῆς γυναικὸς, αὐτῇ τῇ γυναικί.

- 71 Εἰς νοσοκομίας λοιπὸν ἐκκλείεται, εἰς πορισμὸν. Ἴνα τᾶλλα ἀφῶ, δεῖ αὐτὸν κουκούμιον ἔχειν, ὅπου τὸ Φερμὸν ποιήσει τῷ παιδίῳ, ἢ αὐτὸ λούσῃ εἰς σκάφην· ἐρίδια τεκούσῃ τῇ γυναικί, ἔλαιον, κραβδάτιον, ποτήριον· γίνεται ἤδη πλείω σκευάρια·
72 τὴν ἄλλην ἀσχολίαν, τὸν περισπασμὸν. Ποῦ μοι λοιπὸν ἐκεῖνος ὁ βασιλεὺς, ὁ τοῖς κοινοῖς προσσευκαίρων;

Ὡ λαοὶ τ' ἐπιτετράφαται, καὶ τόσσα μέμηλεν;

- ὃν δεῖ τοὺς ἄλλους ἐπισκοπεῖν, τοὺς γεγαμηκότας, τοὺς πεπαιδοποιημένους· τίς καλῶς χρῆται τῇ αὐτοῦ γυναικί, τίς κακῶς·
73 τίς διαφέρεται· ποία οἰκία εὐσταθεῖ, ποία οὐ· ὡς ἰατρὸν περιερχόμενον, καὶ τῶν σφυγμῶν ἀπτόμενον; Σὺ πυρέττεις, σὺ κεφαλαλγεῖς, σὺ ποδαγραῖς· σὺ ἀνάτεινον, σὺ φάγε, σὺ
74 ἀλγύτησον· σέ δεῖ τμηθῆναι, σέ δεῖ καυθῆναι. Ποῦ σχολὴ τῷ εἰς τὰ ἰδιωτικὰ καθήκοντα ἐνδεδεμένῳ; οὐ δεῖ αὐτὸν πορίσαι ἱματίδια τοῖς παιδίοις; ἄγε, πρὸς γραμματιστὴν ἀποστεῖλαι πινακίδια ἔχοντα, γραφεῖα, τυλάρια; καὶ τούτοις κραβδάτιον ἐτοιμάσαι; οὐ γὰρ ἐκ τῆς κοιλίας ἐξελθόντα δύναται Κυνικὰ εἶναι· εἰ δὲ μὴ, κρεῖσσον ἢν αὐτὰ γενόμενα ρίψαι, ἢ οὕτως ἀποκτεῖναι.
75 Σκόπει, ποῦ κατάγομεν τὸν Κυνικόν· πῶς αὐτοῦ τὴν βασιλείαν
76 ἀφαιρούμεθα. Ναί· ἀλλὰ Κράτης ἔγημε. Περίστασίν μοι λέγεις ἐξ ἔρωτος γενομένην, καὶ γυναικὰ τίθης ἄλλον Κράτητα. Ἡμεῖς δὲ περὶ τῶν κοινῶν γάμων καὶ ἀπεριστάτων ζητοῦμεν· καὶ οὕτω ζητοῦντες, οὐχ εὐρίσκομεν ἐν ταύτῃ τῇ καταστάσει προηγούμενον τῷ Κυνικῷ τὸ πρᾶγμα.
77 Πῶς οὖν ἔτι, φησί, διασώσει τὴν κοινωνίαν; Τὸν Θεὸν σοι· μεῖζον δ' εὐεργετοῦσιν ἀνθρώπους οἱ δύο ἢ τρία κακόρυγχα παιδία ἀνθ' αὐτῶν εἰσάγοντες, ἢ οἱ ἐπισκοποῦντες πάντας κατὰ δύναμιν ἀνθρώπους, τί ποιούσι, πῶς διάγουσι, τίνος ἐπιμε-
78 λούονται, τίνος ἀμελοῦσι παρὰ τὸ προσῆκον; Καὶ Θεβαίους

μείζονα ὠφέλησαν ὅσοι τεκνία αὐτοῖς κατέλιπον, Ἐπαμινώνδου τοῦ ἀτέκνου ἀποθανόντος; Καὶ Ὀμήρου πλείονα τῇ κοινωνίᾳ συνεδάλετο Πρίαμος ὁ πενήκοντα γεννήσας περικαθάρματα, ἢ Δαναός, ἢ Αἴολος; Εἶτα στρατηγία μὲν ἢ σύνταγμα τινα 79 ἀπείρξει γάμου ἢ παιδοποιίας, καὶ οὐ δόξει οὗτος ἀντ' οὐδενὸς ἠλλάχθαι τὴν ἀτεκνίαν· ἢ δὲ τοῦ Κυνικοῦ βασιλεία οὐκ ἔσαι ἀνταξία; Μήποτε οὐκ αἰσθανόμεθα τοῦ μεγέθους αὐτοῦ, οὐδὲ 80 φανταζόμεθα κατ' ἀξίαν τὸν χαρακτήρα τὸν Διογένους· ἀλλ' εἰς τοὺς νῦν ἀποβλέπομεν, τοὺς τραπεζῆας πυλαωροὺς, οἱ οὐδὲν μιμοῦνται ἐκείνους, ἢ, εἰ ἄρα, ὅτι πόρῳνες γίνονται, ἄλλο δ' οὐδέν. Ἐπεὶ οὐκ ἂν ἡμᾶς ἐκίνει ταῦτα, οὐδ' ἂν ἐπεθαυμάζομεν 81 εἰ μὴ γαμήσει, ἢ παιδοποιήσεται. Ἄνθρωπε, πάντας ἀνθρώπους πεπαιδωποῖται, τοὺς ἀνδρας υἱοὺς ἔχει, τὰς γυναῖκας θυγατέρας· πᾶσιν οὕτω προσέρχεται, οὕτω πάντων κήδεται. Ἡ σὺ 82 δοκεῖς ὑπὸ περιεργίας λαιδορεῖσθαι τοῖς ἀπαντῶσιν; Ὡς πατήρ αὐτὸ ποιεῖ, ὡς ἀδελφός, καὶ τοῦ κοινοῦ πατὴρ ὑπηρέτης τοῦ Διός.

Ἄν σοι δόξη, πυθοῦ μου καὶ εἰ πολιτεύσεται. Σαννίων, 83 μείζονα πολιτείαν ζητεῖς, ἧς πολιτεύεται; εἰ ἐν Ἀθηναίοις παρ- 84 ελθῶν ἐρεῖ τι περὶ προσόδων ἢ πόρων; ὃν δεῖ πᾶσιν ἀνθρώποις διαλέγεσθαι, ἐπίσης μὲν Ἀθηναίοις, ἐπίσης δὲ Κορινθίοις, ἐπίσης δὲ Ῥωμαίοις, οὐ περὶ πόρων, οὐδὲ περὶ προσόδων, οὐδὲ περὶ εἰρήνης ἢ πολέμου, ἀλλὰ περὶ εὐδαιμονίας καὶ κακοδαιμονίας, περὶ εὐτυχίας καὶ δυστυχίας, περὶ δουλείας καὶ ἐλευθερίας. Τηλικαύτην πολιτείαν πολιτευομένου ἀνθρώπου, 85 σὺ μου πυνθάνη, εἰ πολιτεύσεται; πυθοῦ μου καὶ, εἰ ἄρξει· πάλιν ἐρῶ σοι, Μωρέ, ποίαν ἀρχὴν μείζονα, ἧς ἄρχει;

Χρεῖα μὲν τοι καὶ σώματος ποιοῦ τῷ τοιούτῳ. Ἐπεὶ τοι, ἂν 86 φθισικὸς προέρχεται, λεπτὸς, καὶ ὠχρὸς, οὐκέτι ὁμοίαν ἔμφασιν ἢ μαρτυρία αὐτοῦ ἔχει. Δεῖ γὰρ αὐτὸν οὐ μόνον τὰ τῆς ψυχῆς 87

- ἐπιδεικνύοντα παριστάνειν τοῖς ιδιώταις, ὅτι ἐνδέχεται δίχα τῶν θαυμαζομένων ὑπ' αὐτῶν εἶναι καλὸν καὶ ἀγαθόν· ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ σώματος ἐνδείκνυσθαι, ὅτι ἡ ἀφελῆς καὶ λιτὴ καὶ
- 88 ὑπαιθρὸς δίαιτα οὐδὲ τὸ σῶμα λυμαίνεται. Ἴδου καὶ τούτου μάρτυς εἰμὶ ἐγὼ, καὶ τὸ σῶμα τὸ ἐμόν. Ὡς Διογένης ἐποίει· σιλβῶν γὰρ περιήρχετο, καὶ καθ' αὐτὸ τὸ σῶμα ἐπέσρεφε τοὺς
- 89 πολλούς. Ἐλεούμενος δὲ Κυνικός, ἐπαίτης δοκεῖ· πάντες ἀποστρέφονται, πάντες προσκόπτουσιν. Οὐδὲ γὰρ ῥυπαρὸν αὐτὸν δεῖ φαίνεσθαι, ὡς μὴδὲ κατὰ τοῦτο τοὺς ἀνθρώπους ἀποσοβεῖν· ἀλλ' αὐτὸν τὸν αὐχμὸν αὐτοῦ δεῖ καθαρὸν εἶναι, καὶ ἀγωγόν.
- 90 Δεῖ δὲ καὶ χάριν προσεῖναι πολλὴν φυσικὴν τῷ Κυνικῷ, καὶ ὀξύτητα· εἰ δὲ μὴ, μύξα γίνεται, ἄλλο δ' οὐδέν· ἵνα ἐτοιμῶς
- 91 δύνηται καὶ παρακειμένως πρὸς τὰ ἐμπίπτοντα ἀπαντᾶν. Ὡς Διογένης πρὸς τὸν εἰπόντα, Σὺ εἶ ὁ Διογένης, ὁ μὴ οἰόμενος
- 92 εἶναι Θεός; Καὶ πῶς; ἔφη· σὲ Θεοῖς ἐχθρὸν νομίζων. Πάλιν Ἀλεξάνδρῳ ἐπιστάντι αὐτῷ κοιμωμένῳ, καὶ εἰπόντι,

Οὐ χρὴ παννύχιον εὐθεῖν βουλευφόρον ἄνδρα,

ἔνυπνος ἔτι ὢν, ἀπήντησεν,

Ὡ λαοὶ τ' ἐπιτετράφαται, καὶ τόσσα μέμηλε.

- 93 Πρὸ πάντων δὲ τὸ ἡγεμονικὸν αὐτοῦ δεῖ καθαρώτερον εἶναι τοῦ ἡλίου· εἰ δὲ μὴ, κυβευτὴν ἀνάγκη καὶ ῥαδιουργὸν εἶναι, ὅστις, ἐνεχόμενός τινι αὐτὸς κακῷ, ἐπιτιμήσει τοῖς ἄλλοις.
- 94 Ὅρα γὰρ, οἷόν ἐστι. Τοῖς βασιλεῦσι τούτοις καὶ τυράννοις οἱ δορυφόροι καὶ τὰ ὄπλα παρέχει τὸ ἐπιτιμᾶν τισι, καὶ δύνασθαι καὶ κολάζειν τοὺς ἀμαρτάνοντας, καὶ αὐτοῖς οὔσι κακοῖς· τῷ δὲ Κυνικῷ ἀντὶ τῶν ὄπλων καὶ τῶν δορυφόρων, τὸ συνειδὸς τὴν
- 95 ἐξουσίαν ταύτην παραδίδωσιν. Ὅταν ἴδῃ, ὅτι ὑπερηγρύπνηκεν

ὑπὲρ ἀνθρώπων, καὶ πεπόνηκεν, καὶ καθαρὸς μὲν κεκοίμηται, καθαρώτερον δ' αὐτὸν ἔτι ὁ ὕπνος ἀφῆκεν, ἐντεθύμηται δ' ὅσα ἐντεθύμηται ὡς φίλος τοῖς Θεοῖς, ὡς ὑπηρέτης, ὡς μετέχων τῆς ἀρχῆς τοῦ Διός· πανταχοῦ δ' αὐτῷ πρόχειρον τὸ,

Ἄγου δέ μ', ὦ Ζεῦ, καὶ σύ γ' ἡ Πεπρωμένη·

καὶ ὅτι, Εἰ ταύτη τοῖς Θεοῖς φίλον, ταύτη γενέσθω· διὰ τί μὴ 96
 παρρήσιάζεσθαι πρὸς τοὺς ἀδελφούς τοὺς ἑαυτοῦ,
 πρὸς τὰ τέκνα, ἀπλῶς πρὸς τοὺς συγγενεῖς; Διὰ τοῦτο οὔτε 97
 περίεργος οὔτε πολυπράγμων ἐστὶν ὁ οὕτω διακείμενος. Οὐ
 γὰρ τὰ ἀλλότρια πολυπραγμονεῖ, ὅταν τὰ ἀνθρώπινα ἐπισκοπῇ,
 ἀλλὰ τὰ ἴδια. Εἰ δὲ μὴ, λέγε καὶ τὸν στρατηγὸν πολυπράγμονα,
 ὅταν τοὺς στρατιώτας ἐπισκοπῇ, καὶ ἐξετάζη, καὶ παρφυλάσση,
 καὶ τοὺς ἀκοσμοῦντας κολάζη. Ἐάν δ' ὑπὸ μάλης ἔχων πλα- 98
 κουντάριον, ἐπιτιμᾶς ἄλλοις, ἐρῶ σοι, Οὐ θέλεις μᾶλλον
 ἀπελθὼν εἰς γωνίαν καταφαγεῖν ἐκεῖνο δὲ κέκλοφας; τί δέ σοι
 καὶ τοῖς ἀλλοτρίοις; Τίς γὰρ εἶ; ὁ ταῦρος εἶ, ἢ ἡ βασίλισσα τῶν 99
 μελισσῶν; Δειξόν μοι τὰ σύμβολα τῆς ἡγεμονίας, οἷα ἐκείνη ἐκ
 φύσεως ἔχει. Εἰ δὲ κηρὴν εἶ, ἐπιδικαζόμενος τῆς βασιλείας τῶν
 μελισσῶν, οὐ δοκεῖς ὅτι καὶ σὲ καταβαλοῦσιν οἱ συμπολιτευό-
 μενοι, ὡς αἱ μέλισσαι τοὺς κηρῆνας;

Τὸ μὲν γὰρ ἀνεκτικὸν τοσοῦτον ἔχειν δεῖ τὸν Κυνικὸν, ὥστ' 100
 αὐτὸν ἀναίσθητον δοκεῖν τοῖς πολλοῖς, καὶ λίθον· οὐδεὶς αὐτὸν
 λαιδορεῖ, οὐδεὶς τύπτει, οὐδεὶς ὑβρίζει· τὸ σωματίον δ' αὐτοῦ
 δέδωκεν αὐτὸς χρῆσθαι τῷ θελοντι, ὡς βούλεται. Μέμνηται 101
 γὰρ, ὅτι τὸ χειρὸν ἀνάγκη νικᾶσθαι ὑπὸ τοῦ κρείττονος, ὅπου
 χειρὸν ἔσι· τὸ δὲ σωματίον τῶν πολλῶν χειρὸν, τὸ ἀσθενέστερον
 τῶν ἰσχυροτέρων. Οὐδέποτε οὖν εἰς τοῦτον καταβαίνει τὸν 102
 ἀγῶνα, ὅπου δύναται νικηθῆναι· ἀλλὰ τῶν ἀλλοτρίων εὐθύς
 ἐξίσταται, τῶν δούλων οὐκ ἀντιποιεῖται. Ὅπου δὲ προαίρεσις 103

- καὶ χρήσις τῶν φαντασιῶν, ἐκεῖ ὄψει ὅσα ὄμματα ἔχει· ἴν'
- 104 εἶπης, ὅτι Ἄργος τυφλὸς ἦν πρὸς αὐτόν. Μή που συγκατάθεσις προπετής; μή που ὀρμὴ εἰκαία; μή που ὄρεξις ἀποτευκτική; μή που ἔκκλισις περιπτωτική; [ἦ] ἐπιβολὴ ἀτελής· μή που μέμψις;
- 105 μή που ταπεινώσις, ἢ φθόνος; ὣδε ἢ προσοχὴ ἢ πολλή, καὶ σύντασις· τῶν δ' ἄλλων ἕνεκα, ὑπτιος ῥέγκει· εἰρήνη πᾶσα. Ληστής προαιρέσεως οὐ γίνεται, τύραννος οὐ γίνεται.
- 106 δέ; Ναί. Καὶ κτησειδίου δέ; Ναί. Καὶ ἀρχῶν καὶ τιμῶν. Τί οὖν αὐτῷ τούτων μέλει; Ὄταν οὖν τις διὰ τούτων αὐτὸν ἐκφοβῆ, λέγει αὐτῷ, Ἵπαγε, ζήτηε τὰ παιδία· ἐκείνοις τὰ προσωπεῖα φοβερά ἐστιν, ἐγὼ δ' οἶδα ὅτι ὀστράκινά ἐστιν, ἔσωθεν δὲ οὐδὲν ἔχει.
- 107 Περὶ τοιούτου πράγματος βουλεύη. Ὡστε, εἴαν σοι δόξη, τὸν Θεόν σοι, ὑπέρθου, καὶ ἰδοῦ σου πρῶτον τὴν παρασκευήν.
- 108 Ἴδου γάρ, τί καὶ ὁ Ἐκτωρ λέγει τῇ Ἀνδρομάχῃ· Ἵπαγε, φησί, μᾶλλον εἰς οἶκον, καὶ ὑφαίνε·

. . . Πόλεμος δ' ἄνδρεςσι μελήσει

· Πᾶσιν, ἐμοὶ δὲ μάλιστα.

- 109 Οὕτω καὶ τῆς ἰδίας παρασκευῆς συνήσθετο, καὶ τῆς ἐκείνης ἀδυναμίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ κγ'.

Πρὸς τοὺς Ἀναγινώσκοντας καὶ Διαλεγομένους ἐπιδεικτικῶς.

Τίς εἶναι θέλεις, σαυτῷ πρῶτον εἰπέ· εἶθ' οὕτω ποίει ἃ ποιεῖς. Καὶ γὰρ ἐπὶ τῶν ἄλλων σχεδὸν ἀπάντων οὕτως ὀρώμεν
2 γινόμενον. Οἱ ἀθλοῦντες, πρῶτον κρίνουσι τίνες εἶναι θέλουσιν, εἶθ' οὕτω τὰ ἐξῆς ποιοῦσιν. Εἰ δολιχοδρόμος, τοιαύτη τροφή, τοιοῦτος περίπατος, τοιαύτη τρίψις, τοιαύτη γυμνασία· εἰ

σταδιοδρόμος, πάντα ταῦτα ἄλλοια · εἰ πένταθλος, ἔτι ἄλλοιό-
 τερα. Οὕτως εὐρήσεις καὶ ἐπὶ τῶν τεχνῶν. Εἰ τέκτων, τοιαῦτα 3
 ἕξεις · εἰ χαλκεύς, τοιαῦτα. Ἐκαστον γὰρ τῶν γινομένων ὑφ'
 ἡμῶν, ἂν μὲν ἐπὶ μηδὲν ἀναφέρωμεν, εἰκῆ ποιήσομεν · ἐὰν δ'
 ἐφ' ὃ μὴ δεῖ, διεσφαλμένως. Λοιπὸν, ἢ μὲν τίς ἐστι κοινή 4
 ἀναφορά, ἢ δ' ἰδία. Πρῶτον, ἴν' ὡς ἄνθρωπος. Ἐν τούτῳ τί
 περιέχεται; Μὴ ὡς πρόβατον, εἰ καὶ ἐπιεικῆς · ἢ βλαπτικὸς,
 ὡς θηρίον. Ἡ δ' ἰδία, πρὸς τὸ ἐπιτήδευμα ἐκάστου καὶ τὴν 5
 προαίρεσιν. Ὁ κιθαρωδὸς, ὡς κιθαρωδός · ὁ τέκτων, ὡς τέκτων ·
 ὁ φιλόσοφος, ὡς φιλόσοφος · ὁ ῥήτωρ, ὡς ῥήτωρ. Ὅταν οὖν 6
 λέγῃς, Δεῦτε καὶ ἀκούσατέ μου ἀναγινώσκοντος ὑμῶν· σκέψαι
 πρῶτον μὴ εἰκῆ αὐτὸ ποιεῖν· εἴτ', ἂν εὐρῆς [ἐφ'] ὃ τι ἀναφέρῃς,
 σκέψαι εἰ ἐφ' ὃ δεῖ. Ὀφελῆσαι θέλεις; ἢ ἐπαινεθῆναι; Εὐθύς 7
 ἀκούεις λέγοντος, Ἐμοὶ δὲ τοῦ παρὰ τῶν πολλῶν ἐπαίνου τίς
 λόγος; Καὶ καλῶς λέγει. Οὐδὲ γὰρ τῷ μουσικῷ, καθὸ μουσικὸς
 ἐστίν, οὐδὲ τῷ γεωμετρικῷ. Οὐκοῦν ὠφελῆσαι θέλεις; πρὸς τί; 8
 εἰπέ καὶ ἡμῶν, ἵνα καὶ αὐτοὶ τρέχωμεν εἰς τὸ ἀκροατήριόν σου.
 Νῦν δύναται τις ὠφελῆσαι καὶ ἄλλους, μὴ αὐτὸς ὠφελημένος;
 Οὐ · οὐδὲ γὰρ εἰς τεκτονικὴν ὃ μὴ τέκτων, οὐδ' εἰς σκυτικὴν ὃ
 μὴ σκυτεύς.

Θέλεις οὖν γινῶναι, εἰ ὠφελῆσαι; Φέρε σου τὰ δόγματα, 9
 φιλόσοφε. Τίς ἐπαγγελία ὀρέξεως; Μὴ ἀποτυγχάνειν. Τίς
 ἐκκλίσεως; Μὴ περιπίπτειν. Ἄγε, πληροῦμεν αὐτῶν τὴν ἐπαγ- 10
 γελίαν; εἶπέ μοι τάληθῆ· ἂν δὲ ψεύσῃ, ἐρῶ σοι, Πρώην ψυχρό-
 τερόν σοι τῶν ἀκροατῶν συνελθόντων, καὶ μὴ ἐπιδοησάντων σοι,
 τεταπεινωμένος ἐξῆλθες· Πρώην ἐπαινεθεῖς, περιήρχου, καὶ 11
 πᾶσιν ἔλεγες, Τί σοι ἔδοξα; Θαυμαστὸς, κύριε, τὴν ἐμὴν σοι
 σωτηρίαν. Πῶς δ' εἶπον ἐκεῖνο; Τὸ ποῖον; Ὅπου διέγραψα τὸν
 Πάνα καὶ τὰς Νύμφας. Ὑπερφυῶς. Εἰτά μοι λέγεις, [ὅτι] ἐν ὀρέξει 12
 καὶ ἐκκλίσει κατὰ φύσιν ἀναστρέφῃ; Ὑπαγε, ἄλλον πείθε. Τὸν

- 13 δεῖνα δὲ πρώην οὐκ ἐπήνεις παρά τό σοι φαινόμενον; τὸν δεῖνα
 δ' οὐκ ἐκολάκευες τὸν συγκλητικόν; ἤθελές σου τὰ παιδία εἶναι
 14 τοιαῦτα; Μὴ γένοιτο. Τίνος οὖν ἔνεκα ἐπήνεις καὶ περιεῖπες
 αὐτόν; Εὐφυῆς νεανίσκος, καὶ λόγων ἀκουστικός. Πόθεν τοῦτο;
 Ἐμὲ θαυμάζει. Εἴρηκας τὴν ἀπόδειξιν. Εἶτα τί δοκεῖ σοι; αὐτοὶ
 15 σου οὗτοι οὐ καταφρονοῦσι λεληθότως; Ὅταν οὖν ἄνθρωπος
 συνειδῶς ἑαυτῷ μηδὲν ἀγαθὸν μήτε πεποιηκότι, μήτε ἐνθυ-
 μουμένῳ, εὖρη φιλόσοφον τὸν λέγοντα, Μεγαλοφυῆς, καὶ
 ἀπλοῦς, καὶ ἀκέραιος· τί δοκεῖς ἄλλο αὐτὸν λέγειν, ἢ, Οὗτός
 16 τινά μου ποτὲ χρεῖαν ἔχει; Ἡ εἰπέ μοι, τί μεγαλοφυοῦς ἔργον
 ἐπιδέδεικται; ἰδοὺ σύνεστί σοι τοσούτῳ χρόνῳ· διαλεγομένου
 σου ἀκήκοεν, ἀναγινώσκοντός σου ἀκήκοε· κατέσφαται; ἐπέ-
 σραπται ἐφ' αὐτόν; ἤσθηται ἐν οἷοις κακοῖς ἐσιν; ἀποδέβληκεν
 17 οἷσιν; ζητεῖ τὸν διδάξοντα; Ζητεῖ, φησί. Τὸν διδάξοντα
 πῶς δεῖ βιοῦν; οὐ, μωρέ· ἀλλὰ, πῶς δεῖ φράζειν· τούτου γὰρ
 ἔνεκα καὶ σὲ θαυμάζει. Ἄκουσον αὐτοῦ, τίνα λέγει. Οὗτος ὁ
 ἄνθρωπος πάνυ τεχνικώτατα γράφει, Δίωνος πολὺ κάλλιον.
 18 Ὅλον ἄλλο ἐσί. Μὴ τι λέγει· Ὁ ἄνθρωπος αἰδήμων ἐστίν οὗτος,
 πιστός ἐστιν, ἀτάραχός ἐστιν; Εἰ δὲ καὶ ἔλεγεν, εἶπον ἂν αὐτῷ·
 Ἐπειδὴ οὗτος πιστός ἐστιν, οὗτος ὁ πιστός τί ἐστί; Καί, εἰ
 μὴ εἶχεν εἰπεῖν, προσέειπα ἂν, ὅτι, Πρῶτον μάθε τί λέγεις,
 εἰδ' οὕτω λέγε.
 19 Οὕτως οὖν κακῶς διακείμενος, καὶ χάσκων περὶ τοὺς ἐπαι-
 νέσοντας, καὶ ἀρισμῶν τοὺς ἀκούοντάς σου, θέλεις ἄλλους
 ὠφελεῖν; Σήμερόν μου πολλῶ πλείονες ἤκουσαν. Ναί, πολλοί·
 δοκοῦμεν ὅτι πεντακόσιοι. Οὐδὲν λέγεις· θεὸς αὐτοὺς χιλίους.
 Δίωνος οὐδέποτε ἤκουσαν τοσοῦτοι. Πόθεν αὐτῷ; Καὶ κομφῶς
 αἰσθάνονται λόγων. Τὸ καλὸν, κύριε, καὶ λίθον κινῆσαι δύναται.
 20 Ἰδοὺ φωναὶ φιλοσόφου, ἰδοὺ διαθέσεις ὠφελήσοντος ἀνθρώπους·
 ἰδοὺ ἀκηκῶς ἄνθρωπος λόγου, ἀνεγνωκῶς τὰ Σωκρατικά ὡς

Σωκρατικά, οὐχὶ δ' ὡς Λυσίου, καὶ Ἰσοκράτους. « Πολλάκις
 » ἐθαύμασα, τίσι ποτε λόγοις ». Οὐ· ἀλλὰ, « Τίνι ποτὲ λόγῳ ».
 Τοῦτ' ἐκείνου τελειότερον. Μὴ γὰρ ἄλλως αὐτὰ ἀνεγνώκατε, 21
 ἢ ὡς ᾠδάρια; Ὡς εἴ γε ἀνεγινώσκετε ὡς δεῖ, οὐκ ἂν πρὸς τούτοις
 ἐγίνεσθε, ἀλλ' ἐκεῖνο μᾶλλον ἐβλέπετε, Ἐμὲ δ' Ἄνυτος καὶ
 Μέλिटος ἀποκτεῖναι μὲν δύνανται, βλάψαι δ' οὐ· καὶ ὅτι, Ὡς
 ἐγὼ αἰεὶ τοιοῦτος, οἷος μηδενὶ προσέχειν τῶν ἐμῶν, ἢ τῷ λόγῳ,
 ὅς ἂν μοι σκοπομένῳ βέλτιστος φαίνεται. Διὰ τοῦτο, τίς 22
 ἤκουσε Σωκράτους ποτὲ λέγοντος, ὅτι, Οἶδά τι καὶ διδάσκω;
 ἀλλὰ ἄλλον ἀλλαχοῦ ἔπεμπε. Τοιγαροῦν ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν
 ἀξιούντες φιλοσόφοις ὑπ' αὐτοῦ συσταθῆναι· κάκεινος ἀπῆγε,
 καὶ συνίστανεν. Οὐ· ἀλλὰ προπέμπων ἔλεγεν, Ἄκουσόν μου 23
 σήμερον διαλεγομένου ἐν τῇ οἰκίᾳ τῇ Κοδράτου; Τί σου ἀκούσω;
 ἐπιδειξάι μοι θελεις, ὅτι κομψῶς συντιθεῖς τὰ ὀνόματα; συν-
 τιθεῖς, ἀνθρωπε· καὶ τί σοι ἀγαθὸν ἐστίν; Ἄλλ' ἐπαίνεσόν με.
 Τί λέγεις τὸ ἐπαίνεσον; Εἶπέ μοι, Οὐα· καὶ, Θαυμαστῶς. 24
 Ἰδοὺ λέγω. Εἰ δ' ἔστιν ἔπαινος ἐκεῖνο, ὃ τι ποτὲ λέγουσιν οἱ
 φιλόσοφοι τῇ τοῦ ἀγαθοῦ κατηγορίᾳ, τί σε ἔχω ἐπαινέσαι; Εἰ
 ἀγαθὸν ἐστὶ τὸ φράζειν ὀρθῶς, διδάξόν με, καὶ ἐπαινέσω. Τί 25
 οὔν; ἀηδῶς δεῖ τῶν τοιούτων ἀκούειν; Μὴ γένοιτο. Ἐγὼ μὲν
 οὐδὲ κιθαρῳδοῦ ἀηδῶς ἀκούω· μή τι οὔν τούτου ἔνεκα κιθαρῳ-
 δεῖν με δεῖ σάντα; Ἄκουσον τί λέγει Σωκράτης· Οὐδὲ γὰρ ἂν
 πρέποι, ὡς ἄνδρες, τῆδε τῇ ἡλικίᾳ, ὥσπερ μαιρακίῳ πλάττοντι
 λόγους, εἰς ὑμᾶς εἰσιέναι. Ὡσπερ μαιρακίῳ, φησίν. Ἔστι γὰρ 26
 τῷ ὄντι κομψὸν τὸ τέχνηον, ἐκλέξαι ὀνομάτια, καὶ ταῦτα
 συνθεῖναι, καὶ παρελθόντα εὐφυῶς ἀναγνῶναι ἢ εἰπεῖν, καὶ
 μεταξὺ ἀναγινώσκοντα ἐπιφθέγγασθαι, ὅτι, Τούτοις οὐ πολλοὶ
 δύνανται παρακολούθειν, μὰ τὴν ὑμετέραν σωτηρίαν.

Φιλόσοφος δ' ἐπ' ἀκρόασιν παρακαλεῖ; Οὐχὶ δ', ὡς ὁ ἥλιος 27
 ἄγει αὐτὸς ἐφ' ἑαυτὸν, ἢ ἡ τροφή, οὕτω δὴ καὶ οὗτος ἄγει τοὺς

ὠφεληθησομένους ; Ποῖος ἰατρός παρακαλεῖ, ἵνα τις ὑπ' αὐτοῦ
 θεραπευθῇ ; Καίτοι νῦν ἀκούω, ὅτι καὶ οἱ ἰατροὶ παρακαλοῦσιν
 28 ἐν Ῥώμῃ · πλὴν ἐπ' ἐμοῦ παρεκαλοῦντο. Παρακαλῶ σε ἐλθόντα
 ἀκοῦσαι, ὅτι σοι κακῶς ἐστί, καὶ πάντων μᾶλλον ἐπιμελῆ ἢ οὗ
 δεῖ σε ἐπιμελεῖσθαι, καὶ ὅτι ἀγνοεῖς τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ κακὰ, καὶ
 κακοδαίμων εἶ καὶ δυστυχής. Κομπῆ παράκλησις. Καὶ μὴν, ἂν
 μὴ ταῦτα ἐμποιῇ ὁ τοῦ φιλοσόφου λόγος, νεκρός ἐστί καὶ αὐτός,
 29 καὶ ὁ λέγων. Εἴωθε λέγειν ὁ Ῥοῦφος · Εἰ εὐσχολεῖτε ἐπαινέσαι
 με, ἐγὼ *δ'* οὐδὲν λέγω. Τοιγαροῦν οὕτως ἔλεγεν, ὥσθ' ἕκαστον
 ἡμῶν καθήμενον οἴεσθαι, ὅτι τίς ποτε αὐτὸν διαβέβληκεν · οὕτως
 ἤπτετο τῶν γινομένων, οὕτω πρὸ ὀφθαλμῶν ἐτίθει τὰ ἐκάστου
 30 κακὰ. Ἰατρεῖόν ἐστιν, ἄνδρες, τὸ τοῦ φιλοσόφου σχολεῖον · οὐ
 δεῖ ἡσθέντας ἐξελθεῖν, ἀλλ' ἀλγήσαντας. Ἐρχεσθε γὰρ οὐχ
 ὑγιεῖς · ἀλλ' ὁ μὲν ὤμον ἐκβεβληκῶς, ὁ δ' ἀπόστημα ἔχων, ὁ δὲ
 31 σύριγγα ἔχων, ὁ δὲ κεφαλαλγῶν. Εἴτ' ἐγὼ καθίσας ὑμῖν λέγω
 νοημάτια καὶ ἐπιφωνημάτια, ἵν' ὑμεῖς ἐπαινέσαντές με ἐξέλθητε,
 ὁ μὲν τὸν ὤμον ἐκφέρων οἶον εἰσήνεγκεν, ὁ δὲ τὴν κεφαλὴν
 32 ὡσαύτως ἔχουσαν, ὁ δὲ τὴν σύριγγα, ὁ δὲ τὸ ἀπόστημα ; Εἶτα
 τούτου ἕνεκα ἀποδημήσουσιν ἄνθρωποι νεώτεροι ; καὶ τοὺς γονεῖς
 τοὺς αὐτῶν ἀπολίπωσι, καὶ τοὺς φίλους, καὶ τοὺς συγγενεῖς,
 καὶ τὸ κτησείδιον, ἵνα σοι Οὐᾶ φῶσιν, ἐπιφωνημάτια λέγουσι ;
 Τοῦτο Σωκράτης ἐποίει ; τοῦτο Ζήνων ; τοῦτο Κλεάνθης ;
 33 Τί οὖν ; οὐκ ἔστιν ὁ προτρεπτικὸς χαρακτήρ ; Τίς γὰρ οὐ
 λέγει ; ὡς ὁ ἐλεγκτικὸς, ὡς ὁ διδασκαλικός. Τίς οὖν πώποτε
 34 τέταρτον εἶπε μετὰ τούτων, τὸν ἐπιδεικτικόν ; Τίς γὰρ ἐστιν ὁ
 προτρεπτικός ; δύνασθαι καὶ ἐνὶ καὶ πολλοῖς δεῖξαι τὴν μάχην ἐν
 ἧ κυλίονται · καὶ ὅτι μᾶλλον πάντων φροντίζουσιν ἢ ὧν θέλουσι.
 Θέλουσι μὲν γὰρ τὰ πρὸς εὐδαιμονίαν φέροντα, ἀλλαχοῦ δ'
 35 αὐτὰ ζητοῦσι. Τοῦτο ἵνα γένηται, δεῖ τεθῆναι χίλια βάθρα,
 καὶ παρακληθῆναι τοὺς ἀκουσομένους, καὶ σὲ ἐν κομπῶ στολίῳ

ἢ τριβωναρίῳ ἀναβάντα ἐπὶ πούλβινον, διαγράφειν πῶς Ἀχιλλεὺς ἀπέθανε. Παύσασθε, τοὺς Θεοὺς ὑμῖν, καλὰ ὀνόματα καὶ πράγματα καταισχύνοντες, ὅσον ἐφ' ἑαυτοῖς. Οὐδὲν ἂν προ- 36
 τρεπτικώτερον, ἢ ὅταν ὁ λέγων ἐμφαίνῃ τοῖς ἀκούουσιν, ὅτι
 χρεῖάν αὐτῶν ἔχει. Ἡ εἰπέ μοι, τίς, ἀκούων ἀναγινώσκοντός 37
 σου ἢ διαλεγομένου, περὶ αὐτοῦ ἠγωνίασεν, ἢ ἐπεστράφη εἰς
 αὐτόν; ἢ ἐξελθὼν εἶπεν, ὅτι καλῶς μου ἤψατο ὁ φιλόσοφος;
 οὐκέτι δεῖ ταῦτα ποιεῖν. Οὐχὶ δ', ἂν λίαν εὐδοκιμῆς, λέγῃ πρὸς 38
 τινα, κομψῶς ἔφρασε τὰ περὶ τὸν Ξέρξην· ἄλλος, οὐ· ἀλλὰ
 τὴν ἐπὶ Πύλαις μάχην. Τοῦτό ἐστιν ἀκρόασις φιλοσόφου;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ κδ'.

Περὶ τοῦ μὴ δεῖν Προσπάσχειν τοῖς Οὐκ ἐφ' ἡμῖν.

Τὸ ἄλλω παρὰ φύσιν, σοὶ κακὸν μὴ γινέσθω. Οὐ γὰρ
 συνταπεινοῦσθαι πέφυκας, οὐδὲ συνατυχεῖν, ἀλλὰ συνετυ-
 χεῖν. Ἄν δέ τις ἀτυχῆ, μέμνησο ὅτι παρ' αὐτόν ἀτυχεῖ. Ὁ 2
 γὰρ Θεὸς πάντας ἀνθρώπους ἐπὶ τὸ εὐδαιμονεῖν, ἐπὶ τὸ
 εὐσταθεῖν ἐποίησε. Πρὸς τοῦτο ἀφορμὰς ἔδωκε· τὰ μὲν, ἴδια 3
 δοὺς ἐκάστω, τὰ δ', ἀλλότρια· τὰ μὲν κωλυτὰ καὶ ἀναγκαστὰ
 καὶ ἀφαιρετὰ, οὐκ ἴδια· τὰ δὲ ἀκώλυτα, ἴδια· τὴν δ' οὐσίαν
 τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, ὥσπερ ἦν ἄξιον τὸν κηθόμενον ἡμῶν
 καὶ πατρικῶς προϊστάμενον, ἐν τοῖς ἰδίῳις. Ἄλλ' ἀποκεχώρηκα 4
 τοῦ δεῖνος, καὶ ὀδυνάται. Διὰ τί γὰρ τὰ ἀλλότρια ἴδια ἠγήσατο;
 διὰ τί, ὅτε σε βλέπων ἔχαιρεν, οὐκ ἐπελογίζετο, ὅτι θνητὸς εἶ,
 ἀποδημητικὸς εἶ; Τοιγαροῦν τίνει δίκας τῆς αὐτοῦ μωρίας.
 Σὺ δ' ἀντὶ τίνος, ἐπὶ τί κλάῃ σεαυτόν; Ἡ οὐδὲ σὺ ταῦτα ἐμελέτη- 5
 σας; ἀλλ', ὡς τὰ γύναια τὰ οὐδενὸς ἄξια, πᾶσιν οἷς ἔχαιρες,
 ὡς αἰεὶ συνεσόμενος συνῆς, τοῖς τόποις, τοῖς ἀνθρώποις, ταῖς

- διατριβαῖς ; καὶ νῦν κλαίων ἐκάθισας, ὅτι μὴ τοὺς αὐτοὺς
 6 βλέπεις καὶ ἐν τοῖς αὐτοῖς τόποις διατρίβεις. Τούτου γὰρ ἄξιός
 εἶ, ἵνα καὶ τῶν κοράκων καὶ κορωνῶν ἀθλιώτερος ᾦς, οἷς
 ἔξεστιν ἵπτασθαι ὅπου θέλουσι, καὶ μετοικοδομεῖν τὰς νεοσσιᾶς,
 καὶ τὰ πελάγη διαπερᾶν, μὴ στένουσι, μηδὲ ποθοῦσι τὰ πρῶτα.
- 7 **Ναί** · ἀλλ' ὑπὸ τοῦ ἄλογα εἶναι πάσχει αὐτά. Ἡμῖν οὖν ὁ λόγος
 ἐπὶ ἀτυχία καὶ κακοδαιμονία δέδοται ὑπὸ τῶν Θεῶν, ἵν'
 8 ἄθλιοι, ἵνα πενθοῦντες διατελῶμεν ; Ἡ πάντες ἔξωσαν ἀθά-
 νατοι, καὶ μηδεὶς ἀποδημείτω · μηδ' ἡμεῖς που ἀποδημῶμεν,
 ἀλλὰ μένωμεν ὡς τὰ φυτὰ προσεῤῥιζωμένοι · ἂν δέ τις ἀποδη-
 μήσῃ τῶν συνήθων, καθήμενοι κλαίωμεν · καὶ πάλιν, ἂν ἔλθῃ,
 ὀργώμεθα, καὶ κροτῶμεν, ὡς τὰ παιδιά ;
- 9 Οὐκ ἀπογαλακτίσομεν ἤδη ποτ' ἑαυτοὺς, καὶ μεμνησόμεθα
 10 ὧν ἠκούσαμεν παρὰ τῶν φιλοσόφων ; εἰ γε μὴ ὡς ἐπαισιδῶν
 αὐτῶν ἠκούομεν, ὅτι ὁ κόσμος οὗτος μία πόλις ἐστὶ, καὶ ἡ
 οὐσία ἐξ ἧς θεοδημιούργηται μία · καὶ ἀνάγκη περιόδόν τινα εἶναι,
 καὶ παραχώρησιν ἄλλων ἄλλοις, καὶ τὰ μὲν διαλύεσθαι, τὰ δ'
 11 ἐπιγίνεσθαι, τὰ μὲν μένειν ἐν τῷ αὐτῷ, τὰ δὲ κινεῖσθαι. Πάντα
 δὲ φίλων μεστὰ, πρῶτον μὲν Θεῶν, εἶτα καὶ ἀνθρώπων, φύσει
 πρὸς ἀλλήλους ἠκειωμένων · καὶ δεῖ τοὺς μὲν παρεῖναι ἀλλήλοις,
 τοὺς δ' ἀπαλλάττεσθαι, τοῖς μὲν συνοῦσι χαίροντας, τοῖς δ'
 12 ἀπαλλαττομένοις μὴ ἀχθομένους. Ὁ δ' ἄνθρωπος, πρὸς τῷ
 φύσει μεγαλόφρων εἶναι, καὶ πάντων τῶν ἀπροαιρέτων κατα-
 φρονητικὸς, ἔτι κακείνο ἔσχηκε, τὸ μὴ ἐρριζῶσθαι, μηδὲ
 προσπεφυκέναι τῇ γῆ, ἀλλὰ ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλους ἴεσθαι τόπους,
 ποτὲ μὲν χρειῶν τινῶν ἐπειγουσῶν, ποτὲ δὲ καὶ αὐτῆς τῆς θεᾶς
 ἕνεκα.
- 13 **Καὶ** τῷ Ὀδυσσεῖ τὸ συμβᾶν τοιοῦτόν τι ἦν·

Πολλῶν δ' ἀνθρώπων ἴδεν ἄττα, καὶ νόον ἔγνω·

καὶ ἔτι πρόσθεν τῷ Ἡρακλεῖ, περιελθεῖν τὴν οἰκουμένην ὄλην,

Ἄνθρωπων ὕβριν τε καὶ εὐνομίην ἐφορῶντα·

καὶ τὴν μὲν ἐκβάλλοντα καὶ καθίροντα, τὴν δ' ἀντεισάγοντα.
 Καίτοι πόσους οἶει φίλους ἔσχεν ἐν Θήβαις; πόσους ἐν 14
 Ἄργει, πόσους ἐν Ἀθήναις; πόσους δὲ περιερχόμενος ἐκτήσατο;
 ὅς γε καὶ ἐγάμει, ὅπου καιρὸς ἐφάνη αὐτῷ, καὶ ἐπαιδοποιεῖτο,
 καὶ τοὺς παῖδας ἀπέλειπεν, οὐ ζένων, οὐδὲ ποθῶν, οὐδ' ὡς
 ὄρφανούς ἀφιεῖς. Ἥδει γὰρ ὅτι οὐδεὶς ἐστὶν ἄνθρωπος ὄρφανός, 15
 ἀλλὰ πάντων αἰεὶ καὶ διηνεκῶς ὁ πατήρ ἐστὶν ὁ κηδόμενος.
 Οὐ γὰρ μέχρι λόγου ἠκηκόει, ὅτι πατήρ ἐστὶν ὁ Ζεὺς τῶν ἀνθρώ- 16
 πων, ὅς γε καὶ αὐτοῦ πατέρα ὤρετο αὐτόν, καὶ ἐκάλει, καὶ πρὸς
 ἐκεῖνον ἀφορῶν ἔπραττεν ἅ ἔπραττε. Τοιγάρτοι πανταχοῦ ἐξῆν
 αὐτῷ διάγειν εὐδαιμόνως. Οὐδέποτε δ' ἐστὶν οἶόν τ' εἰς τὸ αὐτὸ 17
 ἔλθειν εὐδαιμονίαν καὶ πόθον τῶν οὐ παρόντων. Τὸ γὰρ εὐδαι-
 μονοῦν ἀπέχειν δεῖ πάντα ἅ θελεῖ, πεπληρωμένῳ τινὶ εἰκέναι·
 οὐ δίψος δεῖ προσεῖναι αὐτῷ, οὐ λιμόν. Ἄλλ' Ὀδυσσεὺς ἐπεσπόν- 18
 θει πρὸς τὴν γυναῖκα· καὶ ἔκλαιεν ἐπὶ πέτρας καθεζόμενος. Σὺ
 δ' Ὀμήρῳ πάντα προσέχεις, καὶ τοῖς μύθοις αὐτοῦ; Ἢ, εἰ ταῖς
 ἀληθείαις ἔκλαιε, τί ἄλλο ἢ ἐδυστύχει; Τίς δὲ καλός τε καὶ
 ἀγαθὸς δυστυχεῖ; Τῷ ὄντι κακῶς διοικεῖται τὰ ὅλα, εἰ μὴ 19
 ἐπιμελεῖται ὁ Ζεὺς τῶν ἑαυτοῦ πολιτῶν, ἢ ὡσιν ὅμοιοι αὐτῷ
 εὐδαιμόνες. Ἀλλὰ ταῦτα οὐ θεμιτὰ, οὐδ' ὄσια, ἐνθυμηθῆναι.
 Ἄλλ' Ὀδυσσεὺς, εἰ μὲν ἔκλαε καὶ ὠδύρετο, οὐκ ἦν ἀγαθός. Τίς 20
 γὰρ ἀγαθός ἐστιν, οὐκ εἰδῶς ὅς ἐστι; τίς δ' οἶδε τοῦτο, ἐπιλελη-
 σμένος ὅτι φθαρτὰ τὰ γενόμενα, καὶ ἄνθρωπον ἀνθρώπῳ συνεῖναι
 οὐ δυνατόν αἰεὶ; Τὸ οὖν τῶν μὴ δυνατῶν ἐφίεσθαι, ἀνδραπο- 21
 δῶδες καὶ ἠλίθιον· ξένου, θεομαχοῦντος, ὡς μόνον οἶόν τε, τοῖς
 δόγμασι τοῖς ἑαυτοῦ.

Ἄλλ' ἡ μήτηρ μου ζένει, μὴ ὀρώσά με. Διὰ τί γὰρ οὐκ 22

ἔμαθε τούτους τοὺς λόγους; καὶ οὐ τοῦτό φημι, ὅτι οὐκ ἐπι-
 μελητέον τοῦ μὴ οἰμώζειν αὐτήν· ἀλλ', ὅτι οὐ δεῖ θέλειν τὰ ἀλ-
 23 λότρια ἐξ ἅπαντος. Λύπη δ' ἢ ἄλλου ἀλλότριόν ἐστιν· ἢ δ'
 ἐμὴ, ἐμόν. Ἐγὼ οὖν τὸ μὲν ἐμόν παύσω ἐξ ἅπαντος· ἐπ' ἐμοί
 γὰρ ἐσι· τὸ δ' ἀλλότριον πειράσομαι κατὰ δύναμιν, ἐξ ἅπαν-
 24 τος δ' οὐ πειράσομαι. Εἰ δὲ μὴ, θεομαχήσω, ἀντιθήσω πρὸς
 τὸν Δία, ἀντιδιατάξομαι αὐτῷ πρὸς τὰ ὅλα· καὶ τὰπίχειρα τῆς
 θεομαχίας ταύτης καὶ ἀπειθείας οὐ μόνον παῖδες παιδῶν ἐκτί-
 σουσιν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἐγὼ, μεθ' ἡμέραν τε, καὶ νυκτὸς, διὰ
 τῶν ἐνυπνίων ἐκπηδῶν, ταρασσόμενος, πρὸς πᾶσαν ἀπαγγελίαν
 τρέμων, ἐξ ἐπιστολῶν ἀλλοτριῶν ἠρτημένην ἔχων τὴν ἐμαυτοῦ
 25 ἀπάθειαν. Ἀπὸ Ῥώμης τις ἤκει. Μόνον μὴ τι κακόν. Τί δὲ κακόν
 ἐκεῖ σοι συμβῆναι δύναται, ὅπου μὴ εἶ; Ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος.
 Μόνον μὴ τι κακόν. Οὕτω σοι πᾶς τόπος δύναται δυστυχίας
 26 εἶναι αἴτιος. Οὐχ ἱκανόν, ἐκεῖ σε ἀτυχεῖν ὅπου αὐτὸς εἶ, ἀλλὰ
 καὶ πέραν θαλάσσης, καὶ διὰ γραμμάτων; Οὕτως ἀσφαλῶς
 27 σοι τὰ πράγματα ἔχει; Τί οὖν, ἂν ἀποθάνωσιν οἱ ἐκεῖ φίλοι;
 Τί γὰρ ἂν ἄλλο, ἢ οἱ θνητοὶ ἀπέθανον; Ἢ πῶς ἅμα μὲν
 γηράσαι θέλεις, ἅμα δὲ μηδενὸς τῶν σεργομένων μὴ ἰδεῖν
 28 θάνατον; οὐκ οἶσθ' ὅτι ἐν τῷ μακρῷ χρόνῳ πολλὰ καὶ ποικίλα
 ἀποβαίνειν ἀνάγκη; τοῦ μὲν πυρετὸν γενέσθαι κρείττονα, τοῦ
 29 δὲ ληστήν, τοῦ δὲ τύραννον; Τοιοῦτο γὰρ τὸ περιέχον, τοιοῦτοι
 οἱ συνόντες, ψύχη, καὶ κύματα, καὶ τροφαὶ ἀσύμμετροι, καὶ
 ὄδοιπορίαι, καὶ πλοῦς, καὶ ἄνεμοι, καὶ περιστάσεις ποικίλαι,
 τὸν μὲν ἀπώλεσαν, τὸν δ' ἐξώρισαν, τὸν δ' εἰς πρεσβείαν,
 30 ἄλλον δ' εἰς στρατείαν ἐνέβαλον. Κάθησο τοίνυν, πρὸς πάντα
 ταῦτα ἐπτοημένος, πενθῶν, ἀτυχῶν, δυστυχῶν, ἐξ ἄλλου
 ἠρτημένος, καὶ τούτου οὐχ ἑνὸς ἢ δυοῖν, ἀλλὰ μυρίων ἐπὶ
 μυρίοις.

31 Ταῦτα ἤκουες παρὰ τοῖς φιλοσόφοις; ταῦτ' ἐμάνθανες;

οὐκ οἶσθ', ὅτι στρατεία τὸ χρῆμα ἐσί; τὸν μὲν δεῖ φυλάττειν, τὸν δὲ κατασκοπήσουτα ἐξιέναι, τὸν δὲ καὶ πολεμήσουτα; οὐχ οἶόν τ' εἶναι πάντας ἐν τῷ αὐτῷ, οὐδ' ἄμεινον. Σὺ δ', ἀφείς 32 ἐκτελεῖν τὰ προστάγματα τοῦ στρατηγοῦ, ἐγκαλεῖς ὅταν τί σοι προσταχθῇ τραχύτερον· καὶ οὐ παρακολουθεῖς, οἷον ἀποφαίνες (ὅσον ἐπὶ σοί) τὸ στρατεύμα· ὅτι, ἂν σε πάντες μιμήσωνται, οὐ τάφρον σκάψει τις, οὐ χάρακα περιβαλεῖ, οὐκ ἀγρυπνήσει, οὐ κινδυνεύσει, ἀλλὰ ἄχρηστος δοῖε στρατεύεσθαι. Πάλιν ἐν 33 πλοίῳ, ναύτης ἂν πλέης, μίαν χώραν κάτεχε, καὶ ταύτη προσλιπάρει· ἂν δ' ἐπὶ τὸν ἰσὸν ἀναβῆναι θέῃ, μὴ θέλε· ἂν εἰς τὴν πῶραν διαδραμεῖν, μὴ θέλε· καὶ τίς ἀνέξεται σου κυβερνήτης; οὐχὶ δ' ὡς σκεῦος ἄχρηστον ἐκβαλεῖ, οὐδὲν ἄλλο ἢ ἐμπόδιον καὶ κακὸν παράδειγμα τῶν ἄλλων ναυτῶν; Οὕτω δὲ 34 καὶ ἐνθάδε· στρατεία τίς ἐσιν ὁ βίος ἐκάστου, καὶ αὕτη μακρὰ καὶ ποικίλη. Τηρεῖν σε δεῖ τὸ τοῦ στρατιώτου, καὶ πρὸς νεῦμα τοῦ στρατηγοῦ πράσσειν ἕκαστα· εἰ οἶόν τε, μαντευόμενον ἂ θέλει. Οὐδὲ γὰρ ὁμοῖος ἐκεῖνος ὁ στρατηγὸς καὶ οὗτος, οὔτε 35 κατὰ τὴν ἰσχὺν, οὔτε κατὰ τὴν τοῦ ἡθους ὑπεροχὴν. Τέταξαι 36 ἐν πολλῇ ἡγεμονίᾳ, καὶ οὐκ ἐν ταπεινῇ τινι χώρᾳ· ἀλλ' οὐκ εἰ βουλευτής. Οὐκ οἶσθ', ὅτι τὸν τοιοῦτον ὀλίγα μὲν δεῖ οἰκονομεῖν, τὰ πολλὰ δ' ἀποδημεῖν, ἄρχοντα, ἢ ἀρχόμενον, ἢ ὑπηρετοῦντά τινι ἀρχῇ, ἢ στρατευόμενον, ἢ δικάζοντα; Εἶτά μοι θέλεις, ὡς φυτὸν, προσηρητῆσθαι τοῖς αὐτοῖς τόποις, καὶ προσεῤῥιζῶσθαι; Ἡδὺ γὰρ ἐστί. Τίς οὐ φησιν; ἀλλὰ καὶ ζωμὸς ἡδύς 37 ἐστί, καὶ γυνὴ καλὴ ἡδύ ἐσι. Τί ἄλλο λέγουσιν οἱ τέλος ποιούμενοι τὴν ἡδονήν;

Οὐκ αἰσθάνη τίνων ἀνθρώπων φωνὴν ἀφήκας; ὅτι Ἐπικου- 38 ρείων καὶ κιναίδων; εἶτα τὰ ἐκείνων ἔργα πράσσω, καὶ τὰ δόγματα ἔχων, τοὺς λόγους ἡμῖν λέγεις τοὺς Ζήνωνος καὶ Σωκράτους; οὐκ ἀπορρίψεις ὡς μακροτάτω τὰ ἀλλότρια οἷς

- 39 κοσμῆ, μηδέν σοι προσήκουσιν; ἢ τί ἄλλο θέλουσιν ἐκεῖνοι, ἢ καθεύδειν ἀπαραποδίστως καὶ ἀναναγκάστως · καὶ ἀναστάντες ἐφ' ἡσυχίας χασμήσασθαι, καὶ τὸ πρόσωπον ἀποπλύναι, εἶτα γράψαι καὶ ἀναγνῶναι ἃ θέλουσιν · εἶτα φλυαρῆσαι τί ποτ', ἐπαινούμενοι ὑπὸ τῶν φίλων ὃ τι ἂν λέγωσιν · εἶτα εἰς περίπατον προελθόντες, καὶ ὀλίγα περιπατήσαντες λούσασθαι, εἶτα φαγεῖν, εἶτα κοιμηθῆναι, οἶαν δὴ κοίτην καθεύδειν τοὺς τοιού-
- 40 τοὺς εἰκός · τί ἂν τις λέγοι; ἔξεστι γὰρ τεκμαίρεσθαι. Ἄγε, φέρε μοι καὶ σὺ τὴν σαυτοῦ διατριβὴν ἣν ποθεῖς, ζηλωτὰ τῆς ἀληθείας καὶ Σωκράτους καὶ Διογένους. Τί θέλεις ἐν Ἀθήναις
- 41 ποιεῖν; ταῦτα αὐτά · μή τι ἕτερα; Τί οὖν Στωϊκὸν σαυτὸν εἶναι λέγεις; Εἶτα οἱ μὲν τῆς Ῥωμαίων πολιτείας καταψευδόμενοι, κολάζονται πικρῶς · τοὺς δ' οὕτω μεγάλου καὶ σεμνοῦ κκταψευδομένου πράγματος καὶ ὀνόματος, ἀθῶους ἀπαλλάτ-
- 42 τεσθαι δεῖ; ἢ τοῦτό γε οὐ δυνατόν, ἀλλὰ νόμος θεῖος καὶ ἰσχυρὸς καὶ ἀναπόδραστος οὗτός ἐστιν, ὃ τὰς μεγίστας εἰσπρασσόμενος κολάσει παρα τῶν τὰ μέγιστα ἀμαρτανόντων; Τί γὰρ
- 43 λέγει; Ὁ προσποιοῦμενος τὰ μηδέν πρὸς αὐτὸν, ἔσω ἀλαζῶν, ἔσω κενόδοξος · ὁ ἀπειθῶν τῇ θεῖᾳ διοικήσει, ἔσω ταπεινός, ἔσω δοῦλος, λυπεῖσθω, φθονεῖτω, ἐλεεῖτω · τὸ κεφάλαιον πάντων, δυστυχεῖτω, θρηνεῖτω.
- 44 Τί οὖν; θέλεις με τὸν δεῖνα θεραπεύειν; ἐπὶ θύρας αὐτοῦ πορεύεσθαι; Εἰ τοῦτο αἰρεῖ λόγος, ὑπὲρ τῆς πατρίδος, ὑπὲρ τῶν συγγενῶν, ὑπὲρ ἀνθρώπων, διὰ τί μὴ ἀπέλθης; ἀλλ' ἐπὶ μὲν τὰς τοῦ σκυτέως οὐκ αἰσχύνῃ πορευόμενος, ὅταν δέῃ ὑποδημάτων, οὐδ' ἐπὶ τὰς τοῦ κηπουροῦ, ὅταν θριδάκων · ἐπὶ
- 45 δὲ τὰς τῶν πλουσίων, ὅταν τινὸς ὁμοίου δέῃ; Ναί · τὸν σκυτέα γὰρ οὐ θαυμάζω. Μηδὲ τὸν πλούσιον. Οὐδὲ τὸν κηπουρὸν
- 46 κολακεύσω. Μηδὲ τὸν πλούσιον. Πῶς οὖν τύχω οὐδέομαι; Εγὼ δέ σοι λέγω, ὅτι, ὡς τευξόμενος ἀπέρχου; οὐχὶ δὲ μόνον,

ἵνα πράξης τὸ σαυτῷ πρέπον; Τί οὖν ἔτι πορεύομαι; Ἰν' 47
 ἀπέλθῃς, ἵνα ἀποδεδωκῶς ἦς τὰ τοῦ πολίτου ἔργα, τὰ ἀδελφοῦ,
 τὰ φίλου. Καὶ λοιπὸν μέμνησο, ὅτι πρὸς σκυτέα ἀφίξαι, πρὸς 48
 λαχανοπώλην, οὐδενὸς μεγάλου ἢ σεμνοῦ ἔχοντα τὴν ἐξουσίαν,
 κὰν αὐτὸ πολλοῦ πωλῇ. Ὡς ἐπὶ τὰς θρίδακας ἀπέρχη· ὀβολοῦ
 γάρ εἶσι, ταλάντου δ' οὐκ εἰσὶν· οὕτω κὰνταῦθα. Τοῦ ἐπὶ 49
 θύρας ἔλθειν ἄξιον τὸ πράγμα· ἔσω, ἀφίξομαι. Τοῦ διαλεχ-
 θῆναι· οὕτως ἔσω, διαλεχθήσομαι. Ἀλλὰ καὶ τὴν χεῖρα δεῖ
 καταφιλήσαι, καὶ θωπεῦσαι δι' ἐπαίνου. Ἄπαγε, ταλάντου ἐστὶν·
 οὐ λυσιτελεῖ μοι, οὐδὲ τῇ πόλει, οὐδὲ τοῖς φίλοις, ἀπολέσαι
 καὶ πολίτην ἀγαθὸν καὶ φίλον.

Ἀλλὰ δόξεις μὴ προτεθυμῆσθαι, μὴ ἀνύσας. Πάλιν ἐπε- 50
 λάθου, τίνος ἔνεκα ἐλήλυθας; οὐκ οἶσθ' ὅτι ἀνὴρ καλὸς καὶ
 ἀγαθὸς οὐδὲν ποιεῖ τοῦ δόξαι ἔνεκα, ἀλλὰ τοῦ πεπραχθαι καλῶς;
 Τί οὖν ὄφελος αὐτῷ τοῦ πράξει καλῶς; Τί δ' ὄφελος τῷ 51
 γράφοντι τὸ Δίωνος ὄνομα, ὡς χρὴ γράφειν αὐτό; Τὸ γράψαι.
 Ἐπαθλον οὖν οὐδέν; Σὺ δὲ ζητεῖς ἔπαλθον ἀνδρὶ ἀγαθῷ μεῖζον,
 τοῦ καλὰ καὶ δίκαια πράττειν; Ἐν Ὀλύμπια δ' οὐ θέλεις ἄλλο 52
 οὐδέν· ἀλλ' ἀρκεῖν σοι δοκεῖ τὸ ἐσεφανῶσθαι Ὀλύμπια. Οὕτω
 σοι μικρὸν καὶ οὐδενὸς ἄξιον εἶναι φαίνεται, τὸ εἶναι καλὸν καὶ
 ἀγαθὸν καὶ εὐδαίμονα; Πρὸς ταῦτα ὑπὸ Θεῶν εἰς τὴν πόλιν 53
 ταύτην εἰσηγμένος, καὶ ἤδη τῶν ἀνδρῶς ἔργων ὀφείλων ἀπτε-
 σθαι, τίθας ἔτι ποθεῖς καὶ μάμμην, καὶ κάμπτει σε καὶ ἀπο-
 θηλύνει κλαίοντα γυναῖα μωρὰ; οὕτως οὐδέποτε παύση παιδίου
 ὦν νήπιον; οὐκ οἶσθ' ὅτι ὁ τὰ παιδίου ποιῶν, ὅσῳ πρεσβύτερος,
 τοσοῦτω γελοιοῦτερος;

Ἐν Ἀθήναις δ' οὐδένα ἐώρακας, εἰς οἶκον αὐτοῦ φοιτῶν; Ὦν 54
 ἐβουλόμην. Καὶ ἐνθάδε τοῦτον θέλε ὄρα, καὶ ὃν βούλει ὄψει·
 μόνον μὴ ταπεινῶς, μὴ μετ' ὀρέξεως ἢ ἐκκλίσεως, καὶ ἔσαι
 τὰ σὰ καλῶς. Τοῦτο δ' οὐκ ἐν τῷ ἐλθεῖν ἐστίν, οὐδ' ἐν τῷ ἐπὶ 55

- 56 θύραις σῆναι, ἀλλ' ἔνδον ἐν τοῖς δόγμασιν. Ὅταν τὰ ἐκτὸς καὶ ἀπροαίρετα ἠτιμακῶς ᾗς, καὶ μηδὲν αὐτῶν σὸν ἠγημένος, μόνα δ' ἐκεῖνα σὰ, τὸ κρῖναι καλῶς, τὸ ὑπολαβεῖν, τὸ ὀρμησαι, τὸ ὀρεχθῆναι, τὸ ἐκκλῖναι· ποῦ ἔτι κολακείας τόπος; ποῦ ταπεινοφροσύνης; τί ἔτι πεθεῖς τὴν ἡσυχίαν τὴν ἐκεῖ;
- 57 τί τοὺς συνήθεις τόπους; Ἐκδεξαὶ βραχὺ, καὶ τούτους πάλιν ἐξεῖς συνήθεις. Εἶτα, ἂν οὕτως ἀγεννῶς ἔχῃς, πάλιν καὶ τούτων ἀπαλλαττόμενος, κλαῖε καὶ σένε.
- 58 Πῶς οὖν γένωμαι φιλόστοργος; Ὡς γενναῖος, ὡς εὐτυχής. Οὐδέποτε γὰρ αἰρεῖ ὁ λόγος ταπεινὸν εἶναι, οὐδὲ κατακλᾶσθαι, οὐδ' ἐξ ἄλλου κρέμασθαι, οὐδὲ μέμψασθαι ποτε Θεὸν ἢ ἄν-
- 59 θρωπον. Οὕτω μοι γίνου φιλόστοργος, ὡς ταῦτα τηρήσω. Εἰ δὲ διὰ τὴν φιλοστοργίαν ταύτην, ἣν τινὰ ποτε καλεῖς φιλοστοργίαν, δοῦλος μέλλεις εἶναι καὶ ἄθλιος, οὐ λυσιτελεῖ
- 60 φιλόστοργον εἶναι. Καὶ τί κωλύει φιλεῖν τινὰ ὡς θνητὸν, ὡς ἀποδημητικόν; Ἡ Σωκράτης οὐκ ἐφίλει τοὺς παῖδας τοὺς ἑαυτοῦ; ἀλλ' ὡς ἐλεύθερος, ὡς μεμνημένος ὅτι πρῶτον δεῖ
- 61 Θεοῖς εἶναι φίλον. Διὰ τοῦτο οὐδὲν παρέβη τῶν πρεπόντων ἀνδρὶ ἀγαθῷ, οὔτ' ἀπολογούμενος, οὔθ' ὑποτιμώμενος, οὔτ'
- 62 ἔτι πρόσθεν, βουλευῶν, ἢ στρατευόμενος. Ἡμεῖς δὲ πάσης προφάσεως πρὸς τὸ ἀγεννεῖς εἶναι εὐποροῦμεν· οἱ μὲν διὰ
- 63 παῖδα, οἱ δὲ διὰ μητέρα, ἄλλοι δὲ δι' ἀδελφούς. Δι' οὐδένα δὲ προσήκει δυστυχεῖν, ἀλλὰ εὐτυχεῖν διὰ πάντας, μάλιστα δὲ
- 64 διὰ τὸν Θεόν, τὸν ἐπὶ τοῦτο ἡμᾶς κατασκευάσαντα. Ἄγε, Διογένης δ' οὐκ ἐφίλει οὐδένα, ὃς οὕτως ἡμερος ἦν καὶ φιλάνθρωπος, ὥστε ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ τῶν ἀνθρώπων τοσοῦτους πόνους
- 65 καὶ ταλαιπωρίας τοῦ σώματος ἄσμενος ἀναδέχεσθαι; Ἄλλ' ἐφίλει πῶς; ὡς τοῦ Διὸς διάκονον ἔδει, ἅμα μὲν κηδόμενος, ἅμα δ'
- 66 ὡς τῷ Θεῷ ὑποτεταγμένος. Διὰ τοῦτο πᾶσα γῆ πατρὶς ἦν ἐκεῖνον *μόνον*, ἐξαίρετος δ' οὐδεμία· καὶ ἀλοῦς, οὐκ ἐπόθει

τὰς Ἀθήνας, οὐδὲ τοὺς ἐκεῖ συνήθεις καὶ φίλους, ἀλλ' αὐτοῖς
 τοῖς πειραταῖς συνήθης ἐγίνετο, καὶ ἐπανορθοῦν ἐπειρᾶτο· καὶ
 πραΰεις ὕστερον, ἐν Κορίνθῳ διῆγεν οὕτως, ὡς πρόσθεν ἐν
 Ἀθήναις· καὶ εἰς Περρῆαιούς δ' ἂν ἀπελθῶν, ὡσαύτως εἶχεν.
 Οὕτως ἐλευθερία γίνεται. Διὰ τοῦτο ἔλεγεν, ὅτι, Ἐξ οὗ μ' 67
 Ἀντισθένης ἠλευθέρωσεν, οὐκέτι ἐδούλευσα. Πῶς ἠλευθέρωσεν; 68
 Ἄκουε τί λέγει· Ἐδίδαξέ με τὰ ἐμὰ, καὶ τὰ οὐκ ἐμὰ. Κτῆσις
 οὐκ ἐμή· συγγενεῖς, οἰκεῖοι, φίλοι, φήμη, συνήθεις τόποι,
 διατριβή, πάντα ταῦτα ὅτι ἀλλότρια. Σὸν οὖν τί; Χρῆσις 69
 φαντασιῶν. Ταύτην ἐδειξέ μοι ὅτι ἀκώλυτον ἔχω, ἀνανάγκαστον,
 οὐδεὶς ἐμποδίσαι δύναται, οὐδεὶς βιάσασθαι ἄλλως χρῆσασθαι
 ἢ ὡς θελω. Τίς οὖν ἔτι ἔχει μου ἐξουσίαν; Φίλιππος, ἢ 70
 Ἀλέξανδρος, ἢ Περδίκκας, ἢ ὁ μέγας βασιλεύς; Πόθεν αὐτοῖς;
 Τὸν γὰρ ὑπ' ἀνθρώπου μέλλοντα ἠττάσθαι, πολὺ πρότερον
 ὑπὸ τῶν πραγμάτων δεῖ ἠττάσθαι. Οὗ τινος οὖν οὐχ ἡδονή 71
 κρείττων ἐστίν, οὐ πόνος, οὐ δόξα, οὐ πλοῦτος, δύναται δ',
 ὅταν αὐτῷ δόξη, τὸ σωματίον ὅλον προσπτύσας τινὶ ἀπελθεῖν,
 τίνος ἔτι οὗτος δοῦλός ἐστι; τίνι ὑποτέτακται; Εἰ δ' ἡδέως ἐν 72
 Ἀθήναις διῆγε, καὶ ἠττητο ταύτης τῆς διατριβῆς, ἐπὶ παντὶ ἂν
 ἦν τὰ ἐκείνου πράγματα· ὁ ἰσχυρότερος κύριος ἂν ἦν λυπῆσαι
 αὐτόν. Πῶς ἂν δοκεῖς τοὺς πειρατὰς ἐκολάκευεν, ἔν' αὐτόν 73
 Ἀθηναίων τινὶ πωλήσωσιν; ἔν' ἴδῃ ποτὲ τὸν Πειραιᾶ τὸν καλόν,
 καὶ τὰ μακρὰ τεῖχη, καὶ τὴν ἀκρόπολιν; Τίς ὦν ἴδῃς; Ἄνδρά- 74
 ποδον, δοῦλος, καὶ ταπεινός. Καὶ τί σοι ὄφελος; Οὐ, ἀλλ'
 ἐλεύθερος. Δεῖξον, πῶς ἐλεύθερος.

Ἴδου ἐπέληπταιί σου τίς ποτε οὗτος, ὁ ἐξάγων σε ἀπὸ τῆς 75
 συνήθους σοι διατριβῆς, καὶ λέγει, Δοῦλος ἐμὸς εἶ· ἐπ' ἐμοὶ
 γὰρ ἐστι κωλύσαι σε διάγειν ὡς θελεις, ἐπ' ἐμοὶ τὸ ἀνεῖναι σε,
 τὸ ταπεινοῦν· ὅταν θελω, πάλιν εὐφραίνῃ, καὶ μετέωρος
 πορεύῃ εἰς Ἀθήνας. Τί λέγεις πρὸς τοῦτον τὸν δουλαγωγοῦντά 76

- σε; ποῖον αὐτῷ καρπιστὴν δίδως; ἢ οὐδ' ὅλως ἀντιβλέπεις; ἀλλ'
- 77 ἀφείς τοὺς πολλοὺς λόγους, ἱκετεύεις ἵνα ἀφεθῆς; Ἄνθρωπε, εἰς φυλακὴν σε δεῖ χαίροντα ἀπιέναι, σπεύδοντα, φθάνοντα τοὺς ἀπάγοντας. Εἶτά μοι σὺ μὲν ἐν Ῥώμῃ διάγειν ὀκνεῖς, τὴν Ἑλλάδα ποθεῖς; ὅταν δ' ἀποθνήσκῃς δέη, καὶ τότε μέλλεις ἡμῶν κατακλαίειν, ὅτι τὰς Ἀθήνας οὐ μέλλεις βλέπειν, καὶ ἐν
- 78 Λυκείῳ οὐ περιπατήσεις; Ἐπὶ τούτῳ ἀπεδήμησας; τούτου ἕνεκα ἐζήτησάς τι συμβαλεῖν, ἵν' ὠφελῆθῃς ὑπ' αὐτοῦ; Ποῖαν ὠφέλειαν; Συλλογισμοὺς ἵν' ἀναλύσῃς ἐκτικώτερον, ἢ ἐφοδεύσῃς ὑποθετικούς; καὶ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν ἀδελφὸν ἀπέλιπες,
- 79 πατρίδα, φίλους, οἰκείους, ἵνα ταῦτα μαθὼν ἐπανέλθῃς; Ὡστ' οὐχ ὑπὲρ εὐσταθείας ἀπεδήμεις, οὐχ ὑπὲρ ἀταραξίας, οὐχ ἵν' ἀβλαβῆς γενόμενος μηκέτι μηδένα μέμψῃ, μηδενὶ ἐγκαλῆς, μηδεὶς σε ἀδικῇ, καὶ οὕτω τὰς σχέσεις ἀποσώζῃς ἀπαραποδί-
- 80 σως; Καλὴν ἐστειλὼ ταύτην τὴν ἐμπορίαν, συλλογισμοὺς καὶ μεταπίπτοντας καὶ ὑποθετικούς. Κἂν σοι φανῇ, ἐν τῇ ἀγορᾷ
- 81 καθίσας πρόγραφον, ὡς οἱ φαρμακοπῶλαι. Οὐκ ἀρνήσῃ καὶ ὅσα ἔμαθες εἰδέναι, ἵνα μὴ διαβάλῃς τὰ θεωρήματα ὡς ἀχρησ-
τα; Τί σοι κακὸν ἐποίησε φιλοσοφία; τί σε ἠδίκησε Χρῦσιππος, ἵν' αὐτοῦ τοὺς πόνους ἔργῳ αὐτὸς ἀχρήστους ἐξελέγῃς; οὐκ ἤρκει σοι τὰ ἐκεῖ κακά, ὅσα εἶχες αἰτία τοῦ λυπεῖσθαι καὶ
- 82 πενθεῖν, εἰ καὶ μὴ ἀπεδήμησας; ἀλλὰ πλείῳ προσέλαβες; Κἂν ἄλλους πάλιν ἔχῃς συνήθεις καὶ φίλους, ἕξεις πλείονα τοῦ οἰμώζειν αἰτία· κἂν πρὸς ἄλλην χώραν προσπαθῆς. Τί οὖν ζῆς, ἵνα λύπας ἄλλας ἐπ' ἄλλαις περιβᾶλλῃ, δι' ἃς ἀτυχεῖς;
- 83 Εἶτά μοι καλεῖς τοῦτο φιλοστοργίαν; Ποῖαν, ἄνθρωπε, φιλοστοργίαν; Εἰ ἀγαθὸν ἐστίν, οὐθενὸς κακοῦ αἴτιον γίνεται· εἰ κακόν ἐστίν, οὐδὲν μοι καὶ αὐτῇ. Ἐγὼ πρὸς τὰ ἀγαθὰ τὰ ἑμαυτοῦ πέφυκα, πρὸς κακά οὐ πέφυκα.
- 84 Τίς οὖν ἢ πρὸς τοῦτο ἀσκησις; Πρῶτον μὲν, ἢ ἀνωτάτῳ

καὶ κυριωτάτη, καὶ εὐθύς ὡσπερ ἐν πύλαις, ὅταν τινὶ προσ-
 πάσχῃς, ὡς οὐδενὶ τῶν ἀναφαιρέτων, ἀλλὰ τινὶ τοιούτῳ γένηι,
 οἷόν ἐστι χύτρα, οἷον ὑάλινον ποτήριον· ἴν', ὅταν καταγῆ,
 μεμνημένος μὴ παραχθῆς. Οὕτω καὶ ἐνθάδε· ἐὰν παιδίον σαυτοῦ 85
 καταφιλῆς, ἐὰν ἀδελφόν, ἐὰν φίλον, μηδέποτε ἐπιδῶς τὴν
 φαντασίαν εἰς ἅπαν, μηδὲ τὴν διάχυσιν ἐάσης προελθεῖν ἐφ'
 ὅσον αὐτὴ θέλει· ἀλλ' ἀντίσπασον, κώλυσον, οἷον οἱ τοῖς
 θριαμβεύουσιν ἐφεσιῶτες ὀπισθεν, καὶ ὑπομιμνήσκοντες ὅτι
 ἄνθρωποι εἰσὶ. Τοιοῦτόν τι καὶ σὺ ὑπομίμησκει σεαυτόν· ὅτι 86
 θνητόν φιλεῖς, οὐδὲν τῶν σεαυτοῦ φιλεῖς· ἐπὶ τοῦ παρόντος σοὶ
 δέδοται, οὐκ ἀναφαίρετον, οὐδ' εἰς ἅπαν, ἀλλ' ὡς σῦκον, ὡς
 σταφυλὴ, τῇ τεταγμένη ὥρᾳ τοῦ ἔτους· ἂν δὲ χειμῶνος ἐπι-
 ποθῆς, μωρὸς εἶ. Οὕτω καὶ τὸν υἱὸν ἢ τὸν φίλον τότε ποθῆς ὅτε 87
 οὐ δέδοται σοὶ, ἴσθι ὅτι χειμῶνος σῦκον ἐπιποθεῖς. Οἷον γὰρ
 ἐστὶ χειμῶν πρὸς σῦκον, τοιοῦτόν ἐστι πᾶσα ἢ ἀπὸ τῶν ὄλων
 περίστασις πρὸς τὰ κατ' αὐτὴν ἀναιρούμενα. Καὶ λοιπὸν, ἐν 88
 αὐτοῖς οἷς χαίρεις τινὶ, τὰς ἐναντίας φαντασίας σαυτῷ πρόβαλλε.
 Τί κακόν ἐστι, μεταξύ καταφιλοῦντα τὸ παιδίον, ἐπιφελλίζοντα
 λέγειν, Αὔριον ἀποθανῆ· τῷ φίλῳ ὡσαύτως, Αὔριον ἀποδημή-
 σεις, ἢ σὺ, ἢ ἐγὼ, καὶ οὐκέτι ὀψόμεθα ἀλλήλους; Ἀλλὰ 89
 δύσφημά ἐστι ταῦτα. Καὶ γὰρ τῶν ἐπαοιδῶν ἔνια· ἀλλ' ὅτι
 ὠφελοῦσιν, οὐκ ἐπιστρέφομαι, μόνον ὠφελείτω. Σὺ δὲ δύσφημα
 καλεῖς ἄλλα, ἢ τὰ κακοῦ τινος σημαντικά; Δύσφημόν ἐστι 90
 θειλία, δύσφημον ἀγέννηια, πένθος, λύπη, ἀναισχυντία. Ταῦτα
 τὰ ὀνόματα δύσφημά ἐστι. Καίτοι γε οὐδὲ ταῦτα ὀκνεῖν δεῖ
 φθέγγεσθαι, ὑπὲρ φυλακῆς τῶν πραγμάτων. Δύσφημον δὲ μοι 91
 λέγεις ὄνομα φυσικοῦ τινος πράγματος σημαντικόν; λέγε δύσ-
 φημον εἶναι καὶ τὸ θερισθῆναι τοὺς στάχνας· ἀπώλειαν γὰρ
 σημαίνει τῶν σταχύων· ἀλλ' οὐ τοῦ κόσμου. Λέγε δύσφημον
 καὶ τὸ φυλλορροεῖν, καὶ τὸ ἰσχάδα γίνεσθαι ἀντὶ σύκου, καὶ

- 92 ἀσταφίδας ἐκ τῆς σταφυλῆς. Πάντα γὰρ ταῦτα τῶν προτέρων
εἰσὶν εἰς ἕτερα μεταβολαί · οὐκ ἀπώλεια, ἀλλὰ τέταγμένη τις
- 93 οἰκονομία καὶ διοικήσις. Τοῦτ' ἔστιν ἀποδημία, καὶ μεταβολὴ
μικρά · τοῦτο θάνατος, μεταβολὴ μείζων, οὐκ ἐκ τοῦ νῦν ὄντος
- 94 εἰς τὸ μὴ ὄν, ἀλλ' εἰς τὸ νῦν μὴ ὄν. Οὐκέτι οὖν ἔσομαι; Οὐκ
ἔση · ἀλλ' ἄλλο τι, οὗ νῦν ὁ κόσμος χρεῖαν ἔχει. Καὶ γὰρ
σὺ ἐγένου οὐχ ὅτε σὺ ἠθέλησας, ἀλλ' ὅτε ὁ κόσμος χρεῖαν
ἔσχε.
- 95 Διὰ τοῦτο ὁ καλὸς καὶ ἀγαθὸς, μεμνημένος τίς τ' ἐστὶ, καὶ
πόθεν ἐλήλυθε, καὶ ὑπὸ τίνος γέγονε, πρὸς μόνῳ τούτῳ ἐστὶ,
πῶς τὴν αὐτοῦ χώραν ἐκπληρώσῃ εὐτάκτως καὶ εὐπειθῶς τῷ
- 96 Θεῷ. Ἔτι μ' εἶναι θέλεις; Ὡς ἐλεύθερος, ὡς γενναῖος, ὡς σὺ
97 ἠθέλησας. Σὺ γὰρ με ἀκώλυτον ἐποίησας ἐν τοῖς ἐμοῖς. Ἀλλ'
οὐκέτι μου χρεῖαν ἔχεις; Καλῶς σοι γένοιτο · καὶ μέχρι νῦν διὰ
σέ ἔμενον, δι' ἄλλον οὐδένα · καὶ νῦν σοι πειθόμενος ἀπέρχομαι.
- 98 Πῶς ἀπέρχῃ; Πάλιν ὡς σὺ ἠθέλησας, ὡς ἐλεύθερος, ὡς ὑπε-
ρέτης σὸς, ὡς ἠσθημένος σου τῶν προσταγμάτων καὶ ἀπαγο-
99 ρευμάτων. Μέχρι δ' ἂν οὗ διατρίβω ἐν τοῖς σοῖς, τίνα με
θέλεις εἶναι; ἄρχοντα, ἢ ιδιώτην; βουλευτήν, ἢ δημότην;
στρατιώτην, ἢ στρατηγόν; παιδευτήν, ἢ οἰκοδεσπότην; ἢ ἂν
χώραν καὶ τάξιν ἐγχειρίσης, ὡς λέγει ὁ Σωκράτης, μυριάκις
- 100 ἀποθανοῦμαι πρότερον, ἢ ταύτην ἐγκαταλείψω. Ποῦ δέ μ', εἶναι
θέλεις; ἐν Ῥώμῃ, ἢ ἐν Ἀθήναις, ἢ ἐν Θήβαις, ἢ ἐν Γυάροις;
- 101 Μόνον ἐκεῖ μου μέμνησο. Ἄν μ' ἐκεῖ πέμπῃς, ὅπου κατὰ φύσιν
διεξαγωγὴ οὐκ ἔστιν ἀνθρώπων, οὐ σοὶ ἀπειθῶν ἔξειμι, ἀλλ' ὡς
σοῦ μοι σημαίνοντος τὸ ἀνακλητικόν · οὐκ ἀπολείπω σε (μὴ
- 102 γένοιτο!), ἀλλ' αἰσθάνομαι, ὅτι μου χρεῖαν οὐκ ἔχεις. Ἄν δὲ
δίδωται κατὰ φύσιν διεξαγωγὴ, οὐ ζητήσω ἄλλον ἢ ἐν ᾧ εἰμί,
ἢ ἄλλους ἀνθρώπους ἢ μεθ' ὧν εἰμί.
- 103 Ταῦτα νυκτὸς, ταῦτα ἡμέρας πρόχειρα ἔστω ταῦτα γράφειν,

ταῦτα ἀναγινώσκειν· περὶ τούτων τοὺς λόγους ποιῆσθαι, αὐτὸν
 πρὸς αὐτὸν, πρὸς ἕτερον. Μή τι ἔχεις μοι πρὸς τοῦτο βοηθῆσαι;
 καὶ πάλιν ἄλλω ἐλθεῖν καὶ ἄλλω. Εἶτα, ἂν τι γίνηται τῶν λεγομέ- 104
 νων ἀβουλήτων, εὐθύς ἐκεῖνο πρῶτον ἐπικουφίσει σε, ὅτι οὐκ
 ἀπροσδόκητον. Μέγα γὰρ ἐπὶ πάντων τὸ, ἦδειν θνητὸν γεγεν- 105
 νηκῶς. Οὕτω γὰρ ἐρεῖς καὶ σὺ, ὅτι, ἦδειν θνητὸς ὢν, ἦδειν
 ἀποδημητικὸς ὢν, ἦδειν ἔκβλητος ὢν, ἦδειν εἰς φυλακὴν ἀπα-
 κτὸς ὢν. Εἴτ', ἂν ἐπιστραφῆς κατὰ σαυτὸν, καὶ ζητήσης τὴν 106
 χώραν ἐξ ἧς ἐστὶ τὸ συμβεβηκὸς, εὐθύς ἀναμνησθήσῃ, ὅτι
 ἐκ τῆς τῶν ἀπροαιρέτων, τῶν οὐκ ἐμῶν. Τί οὖν πρὸς ἐμέ;
 Εἶτα, τὸ κυριώτατον· Τίς δ' αὐτὸ καὶ ἐπιπέπομφεν; Ὁ ἡγεμῶν, 107
 ἢ ὁ στρατηγὸς, ἢ πόλις, ὁ τῆς πόλεως νόμος. Δὸς οὖν αὐτό·
 δεῖ γὰρ με ἀεὶ τῷ νόμῳ πείθεσθαι ἐν παντί. Εἰδ', ὅταν σε ἡ 108
 φαντασία δάκνη (τοῦτο γὰρ οὐκ ἐπὶ σοί), ἀναμάχου τῷ λόγῳ,
 καταγωνίζου αὐτήν· μὴ ἐάσης ἐνισχύειν, μηδὲ προάγειν ἐπὶ τὰ 109
 ἐξῆς, ἀναπλάσσουσαν ὅσα θέλει, καὶ ὡς θέλει. Ἄν ἐν Γυάροις
 ἦς, μὴ ἀνάπλασσε τὴν ἐν Ῥώμῃ διατριβὴν, καὶ ὅσαι διαχύσεις
 ἦσαν ἐκεῖ διάγοντι, καὶ ὅσαι γένοιντ' ἂν ἐπανελθόντι· ἀλλ'
 ἐκεῖ τέτασσο, ὅπως δεῖ τὸν ἐν Γυάροις διάγοντα, ἐν Γυάροις
 ἐρρώμενως διάγειν. Κἂν ἐν Ῥώμῃ ἦς, μὴ ἀνάπλασσε τὴν ἐν
 Ἀθήναις διατριβὴν, ἀλλὰ περὶ μόνῃς τῆς ἐκεῖ μελέτα

Εἴτ' ἀντὶ τῶν ἄλλων ἀπασῶν διαχύσεων ἐκείνην ἀντείσταγε, 110
 τὴν ἀπὸ τοῦ παρακολουθεῖν ὅτι πείθη τῷ Θεῷ, ὅτι οὐ λόγῳ,
 ἀλλ' ἔργῳ τὰ τοῦ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ ἐκτελεῖς. Οἶον γὰρ ἐστίν, 111
 αὐτὸν αὐτῷ δύνασθαι εἰπεῖν· Νῦν ἂ ἂν οἱ ἄλλοι ἐν ταῖς σχολαῖς
 σεμνολογῶσι, καὶ παραδοξολογεῖν δοκῶσι, ταῦτα ἐγὼ ἀπιτελῶ·
 κάκεῖνοι καθήμενοι τὰς ἐμὰς ἀρετὰς ἐξηγοῦνται, καὶ περὶ ἐμοῦ
 ζητοῦσι, καὶ ἐμὲ ὑμνοῦσι· καὶ τούτου με ὁ Ζεὺς αὐτὸν παρ' 112
 ἐμαυτοῦ λαβεῖν ἀπόδειξιν ἠθέλησε, καὶ αὐτὸς δὲ γνῶναι, εἰ
 ἔχει στρατιώτην οἶον δεῖ, πολίτην οἶον δεῖ, καὶ τοῖς ἄλλοις

- ἀνθρώποις προάγειν με μάρτυρα τῶν ἀπροαιρέτων · Ἴδετε, ὅτι εἰκῆ φοβεῖσθε, μάτην ἐπιθυμεῖτε ὧν ἐπιθυμεῖτε. Τὰ ἀγαθὰ ἔξω
- 113 μὴ ζητεῖτε, ἐν ἑαυτοῖς ζητεῖτε · εἰ δὲ μὴ, οὐχ εὐρήσετε. Ἐπὶ τούτοις με νῦν μὲν ἐνταῦθα ἄγει, νῦν δ' ἐκεῖ πέμπει, πένητα δείκνυσι τοῖς ἀνθρώποις, δίχα ἀρχῆς, νοσοῦντα · εἰς Γύαρα πέμπει, εἰς δεσμωτήριον εἰσάγει. Οὐ μισῶν · μὴ γένοιτο! τίς δὲ μισεῖ τὸν ἄριστον τῶν ὑπηρετῶν τῶν ἑαυτοῦ; οὐδ' ἀμελῶν · ὅς γε οὐδὲ τῶν μικροτάτων τινὸς ἀμελεῖ· ἀλλὰ γυμνάζων, καὶ
- 114 μάρτυρι πρὸς τοὺς ἄλλους χρώμενος. Εἰς τοιαύτην ὑπηρεσίαν κατατεταγμένος, ἔτι φροντίζω ποῦ εἰμί, ἢ μετὰ τίνων, ἢ τί περὶ ἐμοῦ λέγουσιν; οὐχὶ δ' ὄλος πρὸς τὸν Θεὸν τέταμαι, καὶ τὰς ἐκείνου ἐντολάς, καὶ τὰ προσάγματα;
- 115 Ταῦτα ἔχων ἀεὶ ἐν χερσὶ, καὶ τρίβων αὐτὸς παρὰ σαυτῶ, καὶ πρόχειρα ποιῶν, οὐδέποτε δεήσῃ τοῦ παραμυθουμένου, τοῦ
- 116 ἐπιρρώωννύοντος. Καὶ γὰρ αἰσχρὸν, οὐ τὸ φαγεῖν μὴ ἔχειν· ἀλλὰ τὸ λόγον μὴ ἔχειν ἀρκοῦντα πρὸς ἀφοβίαν, πρὸς ἀλυπίαν.
- 117 Ἄν δ' ἅπαξ περιποιήσῃ τὸ ἄλυπον καὶ ἄφοβον, ἔτι σοι τύραννος ἔσται τις, ἢ δορυφόρος, ἢ Καισαριανοί; ἢ ὀρδινατίων δῆξεταιί σε, ἢ οἱ ἐπιθύοντες ἐν τῷ Καπιτωλίῳ ἐπὶ τοῖς ὀπτικίοις, τὸν
- 118 τηλικαύτην ἀρχὴν παρὰ τοῦ Διὸς εἰληφότα; Μόνον μὴ πόμπευε αὐτήν, μὴδ' ἀλαζονεύου ἐπ' αὐτῇ. Ἄλλ' ἔργῳ δείκνυε· κἂν μηδεὶς αἰσθάνηται, ἀρκοῦ αὐτὸς ὑγιαίνων καὶ εὐδαιμονῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ κέ'.

Πρὸς τοὺς Ἀποπίπτοντας ὧν προέθεντο.

ΣΚΕΨΑΙ, ὧν προέθου ἀρχόμενος, τίνων μὲν ἐκράτησας, τίνων δ' οὐ· καὶ πῶς ἐφ' οἷς μὲν εὐφραίνῃ ἀναμιμνησκόμενος, ἐφ' οἷς δ' ἄχθῃ· καὶ, εἰ δυνατόν, ἀνάλαβε κἀκεῖνα ὧν ἀπώλισθες.

Οὐ γὰρ ἀποκνητέον τὸν ἀγῶνα τὸν μέγιστον ἀγωνιζομένοις, 2
 ἀλλὰ καὶ πληγὰς ληπτέον. Οὐ γὰρ ὑπὲρ πάλης καὶ παγκρατίου 3
 ὁ ἀγὼν πρόκειται· οὐ καὶ τυχόντι, καὶ μὴ τυχόντι ἔξεστι μὲν
 πλείους ἀξίω, ἔξεστι δὲ ὀλίγου εἶναι, καὶ νῆ Δία ἔξεστι μὲν
 εὐτυχεστάτῳ, ἔξεστι δὲ κακοδαιμονεστάτῳ εἶναι· ἀλλ' ὑπὲρ
 αὐτῆς εὐτυχίας καὶ εὐδαιμονίας. Τί οὖν; οὐδ', ἂν ἀπαυδήσωμεν 4
 ἐνταῦθα, κωλύει τις πάλιν ἀγωνίζεσθαι· οὐδὲ δεῖ περιμεῖναι
 τετραετίαν ἄλλην, ἢ ἐλθῆ ἄλλα Ὀλύμπια. Ἀλλ' εὐθύς ἀνα-
 λαβόντι καὶ ἀνακτησαμένῳ ἑαυτὸν, καὶ τὴν αὐτὴν εἰσφέρουσι
 προθυμίαν, ἔξεστιν ἀγωνίζεσθαι· καὶ πάλιν ἀπείπης, πάλιν
 ἔξεστι· καὶ ἀπαξ νικήσης, ὁμοίος εἶ τῷ μηδέποτε ἀπειπόντι.
 Μόνον μὴ ὑπὸ ἔθους τοῦ αὐτοῦ ἠθέως αὐτὸ ἄρξῃ ποιεῖν, καὶ 5
 λοιπὸν ὡς κακὸς ἀθλητῆς περιέρχῃ νικώμενος τὴν περίοδον,
 ὁμοίος τοῖς ἀποφυγοῦσιν ὄρτυξιν. Ἦττά με φαντασία παιδισκα- 6
 ρίου καλοῦ. Τί γάρ; πρώην οὐχ ἠττήθην; Προθυμία μοι
 ἐγγίνεται ψέξαι τινά. Πρώην γάρ οὐκ ἔψεξα; Οὕτως ἡμῖν λαλεῖς, 7
 ὡς ἀζήμιος ἐξεληλυθώς· οἶον εἶ τις τῷ ἰατρῷ, κωλύοντι λου-
 σασθαι, λέγοι, Πρώην γάρ οὐκ ἐλουσάμην; Ἄν οὖν ὁ ἰατρὸς
 αὐτῷ ἔχη λέγειν, Ἄγε, λουσάμενος οὖν τί ἔπραξες; οὐκ
 ἐπύρεξας; οὐκ ἐκεφαλάλγησας; Καὶ σὺ ψέξας πρώην τινά, οὐ 8
 κακοήθους ἔργον ἔπραξας; οὐ φλυάρου; οὐκ ἔθρεψάς σου τὴν
 ἔξιν ταύτην, παραβάλλων αὐτῇ τὰ οἰκεῖα ἔργα; Ἦττηθεῖς δὲ τοῦ
 παιδισκαρίου, ἀπῆλθες ἀζήμιος; Τί οὖν τὰ πρώην λέγεις; ἔδει 9
 δ' οἶμαι μεμνημένον, ὡς οἱ δοῦλοι τῶν πληγῶν, ἀπέχεσθαι
 τῶν αὐτῶν ἀμαρτημάτων. Ἀλλ' οὐχ ὁμοίον· ἐνταῦθα μὲν γάρ 10
 ὁ πόνος τὴν μνήμην ποιεῖ· ἐπὶ δὲ τῶν ἀμαρτημάτων ποῖος πόνος;
 ποία ζημία; πότε γὰρ εἰθίσθης φεύγειν τὸ κακῶς ἐνεργῆσαι;
 Οἱ πόνοι ἄρα οἱ τῶν πειρατηρίων, ἐκόντων ἢ ἀκόντων ἡμῶν, 11
 ὠφέλιμοι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ κς'.

Πρὸς τοὺς τὴν Ἀπορίαν δεδαικότας.

Οὐκ αἰσχύνῃ δειλότερος ὢν καὶ ἀγευνέστερος τῶν δραπετῶν ;
 Πῶς ἐκεῖνοι φεύγοντες ἀπολείπουσι τοὺς δεσπότας ; ποίοις ἀγροῖς
 πεποιθότες, ποίοις οἰκέταις ; Οὐχὶ δ' ὀλίγον ὅσον πρὸς τὰς
 πρῶτας ἡμέρας ὑφελόμενοι, εἴθ' ὕστερον διὰ γῆς ἢ καὶ διὰ
 θαλάττης φέρονται, ἄλλην ἐξ ἄλλης ἀφορμὴν πρὸς τὸ δια-
 2 τρέφεσθαι φιλοτεχνουῦντες ; Καὶ τίς πώποτε δραπέτης λιμῶ ἀπέθανε ;
 Σὺ δὲ τρέμεις, μὴ σοι λίπη τὰ ἀναγκαῖα, καὶ τὰς νύκτας
 3 ἀγρυπνεῖς. Ταλαίπωρε, οὕτω τυφλὸς εἶ ; καὶ τὴν ὁδὸν οὐχ ὄρας,
 ὅποι φέρει ἢ τῶν ἀναγκαίων ἔνδεια ; Ποῦ γὰρ φέρει ; Ὄπου καὶ
 ὁ πυρετὸς, ὅπου καὶ λίθος ἐπιπεσῶν· εἰς θάνατον. Τοῦτο οὖν
 οὐ πολλάκις αὐτὸς εἶπες πρὸς τοὺς ἐταίρους ; πολλά δ' ἀνέγνως
 τοιαῦτα, πολλά δ' ἔγραφες ; ποσάκις δ' ἠλαζονεύσω, ὅτι πρὸς
 4 γε τὸ ἀποθανεῖν μετρίως ἔχεις ; Ναί· ἀλλὰ καὶ οἱ ἐμοὶ πεινή-
 σουσι. Τί οὖν ; μὴ τι καὶ ὁ ἐκείνων λιμὸς ἀλλαχοῦ που φέρει ;
 5 οὐχὶ καὶ ἡ αὐτὴ που κάθοδος ; τὰ κάτω τὰ αὐτά ; Οὐ θέλεις
 οὖν ἐκεῖ βλέπειν, θαρρόων πρὸς πᾶσαν ἀπορίαν καὶ ἔνδειαν,
 ὅπου καὶ τοὺς πλεισιωτάτους, καὶ τοὺς ἀρχαίους τὰς μεγίστας
 ἄρξαντας, καὶ αὐτοῖς τοὺς βασιλεῖς καὶ τυράννους δεῖ κατ-
 ελθεῖν ; ἢ σὲ πεινῶντα, ἂν οὕτω τύχη, ἐκείνους δὲ διαρραγέντας
 6 ὑπὸ ἀπεψιῶν καὶ μείλης ; Τίνα πώποτ' ἐπαίτην ῥαδίως εἶδες μὴ
 γέροντα ; τίνα δ' οὐκ ἐσχατόγηρων ; ἀλλὰ ῥιγῶντες τὰς νύκτας
 καὶ τὰς ἡμέρας, καὶ χαμαὶ ἐρριμμένοι, καὶ ὅσον αὐτὸ τὸ ἀναγ-
 καῖον σιτούμενοι, ἐγγὺς ἤκουσι τοῦ μηδ' ἀποθανεῖν δύνασθαι.
 7 Οὐ γράφειν ; οὐ παιδαγωγεῖν ; οὐ θύραν ἀλλοτρίαν φυλάττειν ;
 Ἀλλὰ αἰσχρὸν, εἰς ταύτην ἐλθεῖν τὴν ἀνάγκην. Μάθε οὖν πρῶ-

τον, τίνα τὰ αἰσχρά ἐστι, καὶ οὕτως ἡμῖν λέγε σαυτὸν φιλόσοφον.
Τὸ νῦν δὲ, μὴδ' ἂν ἄλλοστις εἶπη σε ἀνέχου.

Αἰσχρὸν ἐστὶ σοὶ τὸ μὴ σὸν ἔργον, οὗ σὺ αἷτιος οὐκ εἶ, ὁ δ' 8
ἄλλως ἀπήνηκέ σοι, ὡς κεφαλαγία, ὡς πυρετός; εἶ σου οἱ γονεῖς
πένητες ἦσαν, [ἦ] ἄλλους γε κληρονόμους ἀπέλιπον, [ἦ] καὶ
ζῶντες οὐκ ἐπαρκοῦσιν οὐδέν, σοὶ ταῦτα αἰσχρά ἐστι; Ταῦτα 9
ἐμάνθανες παρὰ τοῖς φιλοσόφοις; οὐδέποτε ἤκουσας, ὅτι τὸ
αἰσχρὸν ψεκτὸν, τὸ δὲ ψεκτὸν ἀξιὸν ἐστὶ τοῦ ψέγεσθαι; Τίνα
ἐπὶ τῷ μὴ αὐτοῦ ψέγεις ἔργω, ὁ αὐτὸς οὐκ ἐποίησε; Σὺ οὖν 10
ἐποίησάς σου τὸν πατέρα τοιοῦτον; ἢ ἔξεστί σοι ἐπανορθῶσαι
αὐτόν; δέδοταί σοι τοῦτο; Τί οὖν; δεῖ σε θελεῖν τὰ μὴ δεδομένα,
ἢ μὴ τυγχάνοντα αὐτῶν αἰσχύνεσθαι; Οὕτω δὲ καὶ εἰθίζου 11
φιλοσοφῶν, ἀφορᾶν εἰς ἄλλους, καὶ μὴδὲν αὐτὸς ἐλπίζειν ἐκ
σεαυτοῦ; Τοιγαροῦν οἴμωζε, καὶ σένε, καὶ ἔσθιε δεδοικῶς μὴ 12
οὐ σχῆς τροφὰς αὔριον. Περὶ τῶν δουλαρίων τρέμε, μὴ κλέψῃ,
μὴ φύγῃ, μὴ ἀποθάνῃ. Οὕτω σὺ ζῆθι, καὶ μὴ παύσῃ μὴδέποτε· 13
ὅστις ὀνόματι μόνω πρὸς φιλοσοφίαν προσῆλθες, καὶ τὰ θεω-
ρήματα αὐτῆς ὅσον ἐπὶ σοὶ κατήσχυνας, ἄχρηστα ἐπιδείξας καὶ
ἀνωφελῆ τοῖς ἀναλαμβάνουσιν· οὐδέποτε δ' εὐσταθείας ὠρέ-
χθῃς, ἀταραξίας, ἀπαθείας· οὐδένα τούτου ἕνεκα ἐθεράπευσας,
συλλογισμῶν δ' ἕνεκα πολλούς· οὐδέποτε τούτων τινὰ τῶν
φαντασιῶν διεβασάνισας αὐτὸς ἐπὶ σεαυταῦ, Δύναμαι φέρειν,
ἢ οὐ δύναμαι *φέρειν*; τί μοι τὸ λοιπὸν ἐστίν; Ἄλλ' ὡς πάντων 14
ἐχόντων σοὶ καλῶς καὶ ἀσφαλῶς, περὶ τὸν τελευταῖον κατεγίνου
τόπον, τὸν τῆς ἀμεταπτώσιος· ἴν' ἀμετάπτωτα σχῆς τίνα; τὴν
θειλίαν, τὴν ἀγέννειαν, τὸν θαυμασμὸν τῶν πλουσίων, τὴν
ἀτελῆ ὄρεξιν, τὴν ἀποτευκτικὴν ἐκκλισιν; περὶ τῆς τούτων
ἀσφαλείας ἐφρόντιζες.

Οὐκ ἔδει [τι] προσκτήσασθαι πρῶτον ἐκ τοῦ λόγου, εἶτα τούτῳ 15
περιποιεῖν τὴν ἀσφάλειαν; Καὶ τίνα πώποτ' εἶδες θριγκὸν

- περιοικοδομοῦντα, μηδενὶ τειχίῳ περιβαλλόμενον αὐτόν; ποῖος
 16 δὲ θυρωρὸς καθίσταται ἐπὶ οὐδεμίᾳ θύρᾳ; Ἄλλὰ σὺ μελετᾷς
 ἀποδεικνύειν δύνασθαι· τίνα; μελετᾷς μὴ ἀποσαλεύεσθαι διὰ
 17 σοφισμάτων· ἀπὸ τίνων; Δεῖξόν μοι πρῶτον, τί τηρεῖς, τί
 μετρεῖς, ἢ τί ἰσάνεις· εἰδ' οὕτως ἐπιδείκνυε τὸν ζυγὸν, ἢ τὸν
 18 μέδιμνον. Ἢ μέχρι τίνος μετρήσεις τὴν σποδόν; Οὐ ταῦτά σε
 ἀποδεικνύειν δεῖ, ἃ ποιεῖ τοὺς ἀνθρώπους εὐδαίμονας· ἃ ποιεῖ
 προχωρεῖν αὐτοῖς τὰ πράγματα ὡς θελοῦσι· δι' ἃ οὐ δεῖ
 μέμφεσθαι οὐδενὶ, ἐγκαλεῖν οὐδενὶ, προσθέσθαι τῇ διοικήσει τῶν
 19 ὄλων; ταῦτά μοι δείκνυε. Ἴδού δεικνύω, φησίν· ἀναλύσω σοι
 συλλογισμούς. Τοῦτο τὸ μετροῦν ἔστιν, ἀνδράποδον· τὸ
 20 μετρούμενον δ' οὐκ ἔστι. Διὰ ταῦτα νῦν τίνεις δίκας ὧν ἠμέλη-
 σας φιλοσοφίας· τρέμεις, ἀγρυπνεῖς, μετὰ πάντων βουλευῆ·
 κἂν μὴ πᾶσιν ἀρέσκειν μέλλη τὰ βουλευήματα, κακῶς οἶε
 βεβουλεῦσθαι.
- 21 Εἶτα φοβῆ λιμὸν, ὡς δοκεῖς. Σὺ δ' οὐ λιμὸν φοβῆ, ἀλλὰ
 δέδοικας μὴ οὐ σχῆς μάγειρον, μὴ οὐ σχῆς ἄλλον ὀψωνητὴν,
 ἄλλον τὸν ὑποθήσουτα, ἄλλον τὸν ἐνδύσουτα, ἄλλους τοὺς τρί-
 22 ψοντας, ἄλλους τοὺς ἀκολουθήσουτας· ἴν' ἐν τῷ βαλανείῳ
 ἐκδυσάμενος, καὶ ἐκτείνας σεαυτὸν ὡς οἱ ἐσαυρωμένοι, τρίβῃ
 ἔνθεν καὶ ἔνθεν· εἶθ' ὁ ἀλείπτης ἐπιστὰς λέγη, Μετάβηθι, δὸς
 πλευρόν· κεφαλὴν αὐτοῦ λάβε, παράθες τὸν ὦμον· εἶτ', ἐλθὼν
 ἐκ τοῦ βαλανείου εἰς οἶκον, κραυγᾶσης, Οὐδεὶς φέρει φαγεῖν;
 23 εἶτ', Ἄρον τὰς τραπέζας, σπόγγισον. Τοῦτο φοβῆ; μὴ οὐ
 θύνη ζῆν ἀρρώστου βίον. Ἐπεὶ τοι τὸν τῶν ὑγαινότων μάθε
 πῶς οἱ δοῦλοι ζῶσι, πῶς οἱ ἐργάται, πῶς οἱ γνησίως φιλοσο-
 φοῦντες· πῶς Σωκράτης ἔζησεν, ἐκεῖνος μὲν καὶ μετὰ γυναικὸς
 καὶ παιδῶν· πῶς Διογένης· πῶς Κλεάνθης, ἅμα σχολάζων
 24 καὶ ἀντλῶν. Ταῦτα ἂν θελῆς ἔχειν, ἔξεις πανταχοῦ, καὶ ζήσεις
 θαρρῶν. Τίτι; Ὡς μόνῳ θαρρεῖν ἐνδέχεται· τῷ πιεσῷ, τῷ

ἀκωλύτῳ, τῷ ἀναφαιρέτῳ· τοῦτ' ἔστι, τῇ προαιρέσει τῇ σεαυ- 25
 · τοῦ. Διὰ τί δ' οὕτως ἄχρηστον καὶ ἀνωφελῆ σαυτὸν παρεσκευ-
 ασας, ἵνα μηδεὶς σε εἰς οἰκίαν θέλῃ δέξασθαι, μηδεὶς ἐπι-
 μεληθῆναι; ἀλλὰ σκευὸς μὲν ὀλόκληρον καὶ χρήσιμον ἔξω ἐρρίμι-
 μένον, πᾶς τις εὐρῶν ἀναιρήσεται, καὶ κέρδος ἡγήσεται· σὲ δ'
 οὐδεὶς, ἀλλὰ πᾶς ζημίαν. Οὕτως οὐδὲ κυνὸς δύνασαι χρεῖαν 26
 παρασχεῖν, οὐδ' ἀλεκτρυόνος; Τί οὖν ἔτι ζῆν θέλεις, τοιοῦτος ὢν;

Φοβεῖται τις ἀνὴρ ἀγαθὸς, μὴ λίπωσιν αὐτῷ τροφαί; Τοῖς 27
 τυφλοῖς οὐ λείπουσι, τοῖς χωλοῖς οὐ λείπουσι· λείψουσιν ἀνδρὶ
 ἀγαθῷ; Καὶ στρατιώτῃ μὲν ἀγαθῷ οὐ λείπει ὁ μισθοδοτῶν,
 οὐδ' ἐργάτῃ, οὐδὲ σκυτεῖ· τῷ δ' ἀγαθῷ λείπει; Οὕτως ὁ 28
 Θεὸς ἀμελεῖ τῶν αὐτοῦ ἐπιτηδευμάτων, τῶν διακόνων, τῶν
 μαρτύρων, οἷς μόνοις χρῆται παραδείγμασι πρὸς τοὺς ἀπαι-
 δεύτους, ὅτι καὶ ἐστὶ, καὶ καλῶς διοικεῖ τὰ ὅλα, καὶ οὐκ ἀμε-
 λεῖ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, καὶ ὅτι ἀνδρὶ ἀγαθῷ οὐδὲν
 ἐστὶ κακὸν, οὔτε ζῶντι, οὔτε ἀποθανόντι; Τί οὖν, ὅταν μὴ 29
 παρέχῃ τροφάς; Τί γὰρ ἄλλο, ἢ ὡς ἀγαθὸς στρατηγὸς τὸ
 ἀνακλητικὸν μοι σεσήμαγκε; πείθομαι, ἀκολουθῶ, ἐπευφημῶ
 τὸν ἡγεμόνα, ὑμνῶν αὐτοῦ τὰ ἔργα. Καὶ γὰρ ἦλθον ὅτ' ἐκείνῳ 30
 ἔδοξε, καὶ ἄπειμι πάλιν ἐκείνῳ δοκοῦν· καὶ ζῶντός μου τοῦτο
 τὸ ἔργον ἦν, ὑμνεῖν τὸν Θεὸν, καὶ αὐτὸν ἐπ' ἐμαυτοῦ, καὶ πρὸς
 ἕνα, καὶ πρὸς πολλούς. Οὐ παρέχει μοι πολλὰ, οὐκ ἄφθονα, 31
 τρυφᾶν με οὐ θέλει· οὐδὲ γὰρ τῷ Ἡρακλεῖ παρεῖχε, τῷ υἱῷ
 τῷ ἑαυτοῦ· ἀλλ' ἄλλος ἐβασιλευσεν Ἄργους καὶ Μυκηνῶν, ὁ
 δ' ἐπετάσσετο, καὶ ἐπόνει, καὶ ἐγυμνάζετο. Καὶ ἦν Εὐρυσθεὺς 32
 μὲν ὅς ἦν, οὔτε Ἄργους, οὔτε Μυκηνῶν βασιλεὺς, ὅς γ'
 οὐδ' αὐτὸς ἑαυτοῦ· ὁ δ' Ἡρακλῆς ἀπάσης γῆς καὶ θαλάττης
 ἄρχων καὶ ἡγεμὼν ἦν, καθαρτῆς ἀνομίας καὶ ἀδικίας, εἰσαγω-
 γεὺς δὲ δικαιοσύνης καὶ ὀσιότητος· καὶ ταῦτα ἐποίει καὶ
 γυμνὸς καὶ μόνος. Ὁ δ' Ὀδυσσεὺς, ὅτε ναυαγὸς ἐξερρίφθη, μὴ 33

τι ἐταπεινῶσεν αὐτὸν ἢ ἀπορία; μὴ τι ἐπέκλασεν; ἀλλὰ πῶς ἀπῆει πρὸς τὰς παρθενοὺς αἰτήσων τὰ ἀναγκαῖα, ὧν αἴσχιζον εἶναι δοκεῖ δεῖσθαι παρ' ἄλλου;

— Ὡστε λέων ὀρεσίτροφος ἀλκί πεποιθώς.

- 34 Τίμι πεποιθώς; Οὐ δόξη, οὐδὲ χρήμασιν, οὐδ' ἀρχαῖς, ἀλλ' ἀλκῇ τῇ ἑαυτοῦ, τοῦτ' ἔστι, δόγμασι τῶν ἐφ' ἡμῖν καὶ οὐκ ἐφ' ἡμῖν.
- 35 Ταῦτα γάρ ἐστι μόνα τὰ τοὺς ἐλευθέρους ποιοῦντα, τὰ τοὺς ἀκωλύτους, τὰ τὸν τράχηλον ἐπαίροντα τῶν τεταπεινωμένων, τὰ ἀντιβλέπειν ποιοῦντα ὀρθοῖς τοῖς ὀφθαλμοῖς πρὸς
- 36 τοὺς πλουσίους, πρὸς τοὺς τυράννους. Καὶ τὸ τοῦ φιλοσόφου δῶρον τοῦτο ἦν. Σὺ δ' οὐκ ἐξελεύση θαρρῶν, ἀλλὰ περιτρέμων τοῖς ἱματιδίοις, καὶ τοῖς ἀργυρωματίοις. Δύστηνε, οὕτως ἀπώλεσας τὸν μέχρι νῦν χρόνον;
- 37 Τί οὖν, ἂν νοσήσω; Νοσήσεις καλῶς. Τίς με θεραπεύσει; Ὁ Θεὸς, οἱ φίλοι. Σκληρῶς κατακείσομαι. Ἄλλ' ὡς ἀνὴρ. Οἴκημα ἐπιτήδειον οὐχ ἔξω. Ἐν ἀνεπιτηδείῳ νοσήσεις. Τίς μοι ποιήσει τὰ τροφεῖα; Οἱ καὶ τοῖς ἄλλοις ποιοῦντες. Ὡς Μάνης
- 38 νοσήσεις. Τί δὲ καὶ τὸ πέρας τῆς νόσου; Ἄλλο τι ἢ θάνατος; Ἄρ' οὖν ἐνθυμῆ, ὅτι κεφάλαιον τοῦτο πάντων τῶν κακῶν τῷ ἀνθρώπῳ καὶ ἀγεννείας καὶ δειλίας οὐ θάνατός ἐστι, μᾶλλον δ'
- 39 ὁ τοῦ θανάτου φόβος; Ἐπὶ τοῦτον οὖν μοι γυμνάζου· ἐνταῦθα νεύετῶσαν οἱ λόγοι πάντες, τὰ ἀκούσματά, τὰ ἀναγνώσματα· καὶ εἶση, ὅτι οὕτω μόνως ἐλευθεροῦνται οἱ ἄνθρωποι.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΜΕΡΟΥΣ.

712123

